

FUNDAȚIA CULTURALĂ „VALEA BÂRGĂULUI”

ANUARUL BÂRGĂUAN
ȘTIINȚĂ, CULTURĂ, ARTE ȘI LITERATURĂ

Anul IX, Nr. 9, 2019

Redactor fondator: NICULAE VRĂSMAȘ

**ECOURI ALE MARI UNIRI ÎN VALEA
BÂRGĂULUI**

**VOLUM COORDONAT, ÎNGRIJIT ȘI PREFAȚAT DE
NICULAE VRĂSMAȘ**

Editura SOLON Bistrița, 2019

SUMMARY

„The Year-Book of Bârgău” is a cultural publication which includes works from different domains: sciences, ethnography, arts and literature, all related to the region of Bârgău and contiguous, published by the Cultural Foundation „Valea Bârgăului” in 2011, by the editor of the foundation, Nicolae Vrăsmaș .

The first volume, entitled „Despre Țara Bârgaielor și oamenii ei” („About the Country of Bârgău and its People”) coordinated and arranged by Nicolae Vrăsmaș, was launched on the occasion of the Jubilee for 40 years since setting up of the Cultural Symposium of the Borgo Valley and included, mainly, new works which have appeared in the recent years as well as some old works held within the Symposium.

The second volume, entitled „The Borgo Land in Space and the Time” („The Exercise about the Past Times with a look to the Future”), has appeared in 2012, the third entitled „Repere Bârgăuane” („Borgo Marks”), has appeared in 2013, and the fourth with the name „Bârgaiele între istorie și prezent” („The Borgo Land between the History and Present”) has appeared in 2014, and the fifth, entitled „Bârgaiele între trecut și viitor”, (The Borgo Land Between Past and Future) was published in 2015, and the sixth, entitled „The Borgo Land at a Crossroad” was published in 2016.

The published volumes, like this one, the seventh, entitled „Retrospectives and Perspectives in the Borgo Land” were edited on a similar structure, under the same coordination, editorship and prefacing, in the idea of completing the knowledge with new data about the Borgo District and going on publishing these data in a future book of reference. The seventh entitled „Retrospectives and Perspectives of the Borgo Valley was published in 2017 and „The Centennial of the Grand Union in 2018”. The structure and editorial team remained the same its content being also prepared to be printed as a book for future reference.

SUMAR

„Anuarul Bârgăuan” este o publicație culturală care cuprinde domeniile: științe, cultură, arte și literatură, cu privire la ținutul bârgăuan și zonele adiacente, editată în cadrul Fundației Culturale „Valea Bârgăului” începând din anul 2011 de redactorul fondator Nicolae Vrăsmaș.

Primul volum, intitulat: „Despre Țara Bârgaielor și oamenii ei”, coordonat și îngrijit de Nicolae Vrăsmaș, a fost lansat cu ocazia jubileului de 40 de ani de la înființarea Simpozionului Cultural al Văii Bârgăului și a inclus, în principal, lucrări, inedite, apărute în ultimii ani, dar și comunicări mai vechi, susținute în cadrul simpozionului.

Volumul al doilea, intitulat „Bârgaiele în spațiu și timp (Exerciții de trecut... cu privire spre viitor)”, a apărut în anul 2012, cel de al treilea, intitulat „Repere bârgăuane”, a apărut în anul 2013, cel de al patrulea, sub denumirea „Bârgaiele între istorie și prezent”, a apărut în 2014, cel de al cincilea, intitulat „Bârgaiele între trecut și viitor”, a apărut în 2015, cel de al șaselea, intitulat „Bârgaiele la răscruce”, a apărut în 2016, cel de al șaptelea, intitulat „Retrospective și perspective bârgăuane”, a apărut în 2017, al optulea, intitulat „Centenarul Marii Uniri pe Valea Bârgăului”, a apărut în 2018, iar cel de față, al nouălea, intitulat „Ecouri ale Centenarului Marii Uniri pe Valea Bârgăului”, a fost alcătuit într-o structură asemănătoare, sub aceeași coordonare, îngrijire și prefăcare, în ideea completării cunoașterii, cu noi date despre Ținutul Bârgăuan și a continuării publicării acestora, într-o lucrare de referință viitoare.

CURINS

PREFAȚĂ	9
CADRUL GENERAL	13
Geografie și turism	13
Ioan BÎCA: <i>Cultura organizațională pe Valea Bârgăului, o perspectivă geografică</i>	13
Ioan BÎCA: Plaiul Bistriței, un drum de poveste.....	18
Ioan BÎCA: Proiectul stațiunii turistice de interes național Tihuța-Colibița	20
Ioan BÎCA, Horea ȘTEFĂNESCU: Itinerarii cultural-istorice în județul Bistrița-Năsăud.....	28
Andreea SPÂNU: Asociația Țara Bârgăului – Tihuța - Colibița.....	32
Alin CIOANCA: Meșteșugarii Bârgăului (La faor pe Bârgău).....	36
ISTORIE.....	39
Adrian MĂNARCĂ: Clubul pentru Neam și Țară „Regăsirea Daciei”	39
Adrian ONOFREIU: Revirul pădurile grănicerești – sursă documentară pentru Valea Bârgăului	40
Adrian ONOFREIU: Protocol	54
Maria ONOFREIU: Fenomene naturale deosebite modelul atitudinal al foștilor grăniceri din cercul Borgou.	56
Călin MUSTEAȚĂ: Momentul 1918 pe Valea Bârgăului și în Bistrița Bârgăului	63
Dorin DOLOGA: Agricultură în comuna Susenii Bârgăului în perioada 1919-1929	67
Dorin DOLOGA: Fabricile, morile, joagărele, băncile, meseriașii și comercianții din comunele Prundu Bârgăului și Susenii Bârgăului în anul 1923	68
Dorin DOLOGA: Aspecte privind viața locuitorilor de pe Valea Bârgăului în anul 1930	74
Dorin DOLOGA, Aspecte privind structura proprietății terenurilor și modul de folosință al acestora în comuna Prundu Bârgăului în anul 1964	77
Ioan CORDOVAN: <i>Atestări documentare și scurte istorioare</i>	81
Gheorghe TANCO: <i>Primele unități ale armatei române înființate în Garnizoana Bistrița</i>	84
Ioan CORDOVAN: <i>Spitalul Militar Bistrița</i>	91
Marian DOSPINA: <i>Aspecte ale anului 1919. Eforturi administrative pentru înființarea unităților militare din Bistrița</i>	101
Olimpiu DAN: <i>Centenarul unui război uitat pe nedrept</i>	107
Olimpiu DAN: <i>Ilva Mică - mozaic istoric -</i>	108
Simona SIMIONCA-RETEGAN: Maria, Regina României (1.Copilăria)	113
Vlad-Adrian POP, <i>Omagiu</i>	116
Maria HOLBURĂ: <i>2019 – Anul omagial al satului românesc, al preoților, învățătorilor și primarilor gospodari</i>	119
Vasile V. FILIP; <i>Feldru (B-N) - locuri, oameni, fapte</i>	121
Sandu DRAGOTĂ: <i>Someș-Someș, apă lină</i>	124
BISERICĂ.....	128
Adrian ONOFREIU: Lăcașuri de cult-simboluri ale credinței și dăinuirii și pe Valea Bârgăului	128
Alexandru DĂRĂBAN: Frământări în Protopopiatul Ortodox al Bistriței privind alegerea unui nou protopop după trecerea la cele veșnice a protopopului.....	139

BISERICA DIN PRUNDU BÂRGĂULUI	144
Corul bisericesc din Prundu Bârgăului	144
ȘTIINȚĂ	147
Adriana OROS-MĂNARCĂ: <i>Singurătatea, frica de singurătate și strategiile de coping</i>	147
Lidia PURGHEL, <i>Radonul și cancerul pulmonar</i>	151
IN MEMORIAM	152
Prof. Remus Deac din Rusu Bârgăului, condus pe ultimul drum	152
Profesorul Ioan Șteff a iubit viața	153
A trecut la cele veșnice cercetătorul Constantin Svoboda, autorul unei enciclopedii unice	156
In memoriam DR. Gabriela Hortenzia Rădulescu	157
ETNOGRAFIE ȘI FOLCLOR	158
În An Centenar, „Păunița” Văii Bârgăului strălucește pe scenele țării	158
Marioara Sigartău – mândră floare de Bârgău a muzicii populare	159
Concert folcloric extraordinar Mărioara Sigheartău și invitații ei	160
TREI DECENII CU ZIARUL RĂSUNETUL	161
<i>Spectacol de colinde unic în Bistrița-Năsăud</i>	161
<i>O sală arhiplină și alte sute de bistrițeni în fața Palatului Culturii au colindat alături de artiști la 30 de ani ai ziarului Răsunetul !</i>	161
ADMINISTRAȚIA COMUNELOR BÂRGĂUANE	166
PRUNDU BÂRGĂULUI Proiecte executate și finalizate în comuna Prundu Bârgăului în perioada 2012-2019	166
Președintele Moldovan: <i>Prundu Bârgăului, o comună care a înflorit după alegerea lui Doru Crișan</i>	171
Primarul Doru Crișan a semnat proiectul pentru amenajarea râului Secu!	171
Primarul Doru Crișan: Încă 15 străzi secundare din comuna Prundu Bârgăului intră în asfaltare!	172
TIHA BÂRGĂULUI	173
Proiecte de peste 13 milioane euro, în implementare la Tiha Bârgăului. Primarul Vasile Șut: Majoritatea lucrărilor vor începe în primăvara anului 2019	173
Situație investiții 2016-2020	174
Lucrări de consolidări de mal și reprofilare albie, de peste 4 milioane lei, la Tiha Bârgăului	175
TIHA BÂRGĂULUI	176
Monumentul Eroilor din Tiha Bârgăului, sfințit de Mitropolitul Andrei. Primarul Vasile Șut, decorat cu Ordinul “Sfinții Împărați Constantin și Elena”	176
BISTRIȚA BÂRGĂULUI	179
Vasile Laba: Bistrița Bârgăului are cel mai mare buget din toate timpurile, de 62,8 milioane lei!	179
Grădiniță cu program prelungit, construită din fonduri europene	180
Proiect de 4,4 milioane euro, pentru incluziunea socială a peste 772 de locuitori din comună	180
Două proiecte cu finanțare guvernamentală pentru comuna Bistrița Bârgăului	181
Cămin Cultural și drumuri asfaltate, din fonduri europene, la Colibița	182

Președintele Radu Moldovan: La Bistrița Bârgăului, tot ce face administrația locală este performanță	182
Proiecte finalizate, în execuție și în perspectivă, în comuna Bistrița Bârgăului.....	183
Bistrița-Bârgăului a fost gazdă aleasă pentru Festivalul de colinde și obiceiuri de iarnă Florin Flămând	185
Bârgăuanii au reprezentat cu cinste județul la Slatina. 2500 de artiști la Festivalul Călușul românesc	186
JOSENII BÂRGĂULUI.....	187
11 proiecte pentru dezvoltarea comunei Josenii-Bîrgăului. Primarul Nicolae Vrîncean: Munca continuă, pentru că întotdeauna mai este ceva de făcut !	187
Finanțare de peste 1,2 milioane lei, pentru un pod la Josenii Bârgăului	187
Istoria zilelor comunei Josenii Bârgăului	188
Josenii în Sărbătoare. Vezi ce oaspeți vin !	189
Colocviile de la Joseni.....	189
Proiecte finalizate, în execuție și în perspectivă, în comuna Josenii Bârgăului	191
LIVEZILE	192
Angajații Primăriei Livezile cinstesc înaintașii în Anul Centenarului!	192
Președintele CJ, Radu Moldovan: Reacția copiilor, atunci când au intrat pentru prima dată-n școală, a fost neprețuită	193
Proiecte ale comunei Livezile	194
ACTIVITĂȚI CULTURALE.....	196
<i>ASTRA în anul 1918 – Anul Marii Unirii și ASTRA în anul 2018 – anul Centenarului.....</i>	196
<i>Din activitatea Filialei ASTRA Bârgău</i>	2198
ACTIVITĂȚI CULTURALE LA PRUNDU BÂRGĂULUI.....	204
MUZICĂ	209
Bârgăuanul Ioan Vrăsmaș pe urmele lui Constantin Pavel, la un pas de a fi directorul Operei din Cluj.....	209
la 30 de ani, Ioan Vrăsmaș, are o recunoaștere europeană	210
Românul care a înființat prima companie privată de operă din țară	211
Bârgăuanii își doresc un spectacol Opera VOX la Prundu Bârgăului	216
ARTE.....	218
Niculae VRĂSMAȘ: <i>O recenzie selectată și ultrascurtă, Aurel Rău: Penelul și Dalta, ...</i>	218
<i>Strigătul culorilor, Miron Duca.....</i>	219
<i>Miron Duca, o prezență vie în lumea fascinantă a picturii din România</i>	223
<i>Pictorul Marcel Lupșe și Veneția miraculoasă din acuarele</i>	224
LITERATURĂ.....	225
EVOCĂRI 160 de ani de la nașterea lui Ioan Dologa	225
<i>Două decenii de la trecerea în eternitate a poetului Teo Vrăsma.....</i>	226
<i>10 ani de la trecerea în eternitate a baronului Alexandru Misiuga</i>	229
Niculae VRĂSMAȘ: <i>Publicistul George Gelu Țâra</i>	234

RECENZII ȘI CRONICI LITERARE.....	236
Menuț MAXIMINIAN: <i>Lucian Blaga, privind Bârgăul de la căsuța de la Bistrița</i>	236
Niculae VRĂSMAȘ: <i>O carte minunată, scrisă în tandem</i>	240
<i>Mircea Gelu Buta și Adrian Onofreiu, un volum despre Bistrița și oamenii săi</i>	241
Niculae FEIER: <i>Pr. Vasile Beni, La început a fost cuvântul. Predici și meditații creștine</i>	243
Nicu Vrăsmaș: <i>O nouă carte de poezii a lui Teo Vrăsmaș</i>	242
Ioan Lazăr: <i>Superbe și valoroase „Raze de suflet” ale poetului Teo Vrăsmaș, la două decenii de la trecerea în eternitate</i>	246
Teo Vrăsmaș, cu debordante și captivante „Poeme rebele”- în îngrijirea pentru eternitate, a lui Nicu Vrăsmaș.....	246
Icu CRĂCIUN, Iubirea de frate, Pisanii Sângeorzene, Iunie 2019	247
Niculae VRĂSMAȘ: <i>Poezia lui Gheorghe Mizgan</i>	248
Niculae Vrăsmaș, Descoperirea unei “țări ascunse”.....	249
Ioan Mititean: <i>Poveștile lui Bîltag</i>	250
POEZIILE ANUARULUI 2019, Poezia bistrițeană, la Paris.....	251
Scriitorul Dorel Cosma, într-o antologie internațională, în Germania	252
Menuț MAXIMINIAN Din volumul, în pregătire, Ultimul înger	253
Aurel RĂU, Răsfoind un volum de versuri	256
Victor ȘTIR: <i>De Ziua Internațională a Poeziei la „Andrei Mureșanu”</i>	260
David DORIAN: <i>Premiile Serilor de la Casa Poetului au încununat atmosfera de sărbătoare</i>	261
ANIVERSARE.....	263
NICULAE VRĂSMAȘ SPRE BORNA 80.....	263
Simion CRISTEA: Niculae Vrăsmaș, cronicar contemporan al Bârgăului	263
Niculae Vrăsmaș, sărbătorit la 80 de ani, la cotidianul „Răsunetul”	264
TINERE CONDEIERE DE PE VALEA BÂRGĂULUI	266
Elena Ciotmonda: Nu uita să expiri!	266
Roxana Resvanță: Scrisoare de pe front.....	271
Diana Ciotmonda: Un teatru abandonat	273
Alexandra Ionuța Andreuț: Spațiul se pune după virgulă.....	277
LITERATURA ÎN DIASPORA.....	280
Niculae VRĂSMAȘ, Lansarea unei cărți originale.....	280
Augustin Ostace: VIII.22. FIINȚA POIESIS	281
Niculae VRĂSMAȘ: <i>Lansarea unei cărți „petardă”</i>	283
Mirela Carmen Șut, bârgăuanca stabilită în Spania, a debutat furtunos pe piața de carte	284
Victor ȘTIR: <i>Poetul Daniel Ioniță, președintele Academiei Australiano-Române, într-o conexiune magică la Bistrița</i>	285

PREFAȚĂ

„Anuarul Bârgăuan”, periodic de știință, cultură, arte și literatură, dedicat arealului nord-est transilvan, cu privire specială asupra Țării Bârgaielor, a intrat în peisajul cultural în anul 2011, cu ocazia jubileului de 40 de ani al Simpozionului Cultural al Văii Bârgăului, având ca redactor fondator pe jurnalistul Niculae Vrăsmaș, ajungând în anul 2019 la nr. 9, odată cu împlinirea a 48 de ediții, neîntrerupte, ale simpozionului bârgăuan.

Tematica aleasă în acest demers cultural a fost comprehensivă și generoasă, lăsând o poartă larg deschisă unei multitudini de date care au fost cuprinse în următoarele titluri ale volumelor apărute până acum: „Despre Țara Bârgaielor și oamenii ei” (vol. I, 2011), ”Bârgaiele în spațiu și timp...Exerciții de trecut cu privire spre viitor” (vol. II, 2012), ”Repere bârgăuane” (vol. III, 2013), ”Bârgaiele între istorie și prezent” (vol. IV, 2014), „Bârgaiele între trecut și viitor” (vol. V, 2015), „Bârgaiele la răscruce” (vol. VI, 2016), „Retrospective și perspective bârgăuane” (vol. VII, 2017), „Centenarul Marii Uniri pe Valea Bârgăului” (vol. VIII, 2018) și lucrarea de față, intitulată „Ecourile Marii Uniri pe Valea Bârgăului” (vol. IX, 2019).

Lucrările cuprinse în anuar au fost coordonate și organizate de către editor, în aceeași structură generală, având ca scop realizarea unei acțiuni utile cunoașterii Ținutului Bârgăuan și speranța continuării acestei acțiuni, ale anuarului, în publicațiile viitoare.

Considerat drept un necesar act de cunoaștere a civilizației, sub aspect spiritual și material, a locurilor și oamenilor acestui minunat ținut, neoaș românesc, păstrător de datini și tradiții, cu o istorie multimilenară mai puțin cercetată și prea puțin cunoscută, „Anuarul Bârgăuan” și-a propus publicarea lucrărilor prezentate, anual, în cadrul Simpozionului Cultural al Văii Bârgăului, începând cu ediția 40, din 2011, dar și a lucrărilor susținute la edițiile din anii anteriori, pe măsura posibilităților de recuperare ale acestora, în paralel cu alte materiale prezentate direct la redacție, precum și a unor lucrări interesante, referitoare sau tangente arealului, afine scopului cultural propus, de centralizare a datelor, inclusiv ale celor preluate din alte publicații, cu specificarea surselor.

Eforturile oamenilor de cultură bârgăuani și a multor alți cercetători și specialiști, din întreaga țară și chiar din afară, au condus la tezurizarea, în cele nouă volume publicate până acum, a unor importante date de cunoaștere, sub multiple aspecte, ale civilizației din arealul bârgăuan și a zonelor adiacente, cuprinse în lucrările din fiecare număr, în variate și specifice capitole, care se continuă și în numărul de față.

Despre volumele publicate, poetul Aurel Rău afirma că „Am răsfoit cu plăcere Anuarul Bârgăuan (Anul 1, Nr. 1, 2011), volum cu un cuprins bogat și divers, grupând un număr mare de colaborări și semnatari, oameni de cultură, scriitori, profesori, cercetători în arhive, texte acoperind domenii ca istorie, etnografie, învățământ, economie, literatură și arte, topografie, creație populară, unele dintre ele foste comunicări științifice sau abordări cu alte prilejuri publice, totul preluat în cunoștință de cauză, realizat sub îngrijirea și cu o mare dăruire sufletească și cu un Cuvânt înainte de Niculae Vrăsmaș.

Acest gest editorial e unul reprezentativ și prin recurs la modalități și forme revuistice și publicistice diverse, studiul științific sau monografic, articolul aniversar sau evocativ, profilul de scriitor, interviul și reportajul, recenzia, fotografia cu portrete și port popular și formații artistice și peisaj.”... ()... „Evident, un astfel de început ar trebui continuat. Cu o preocupare sporită pentru o construcție concertantă și o problemă specifică. Eventual cu fixări pe rubrici (câteva s-au și conturat), care să permită o cuprindere mai conformă cu exigențele și cerințele unei publicații periodice. Situație în care și-ar avea rostul ei și constituirea unui comitet de redacție, care să se implice atât în arhitecturarea sumarelor, cât și în lărgirea cercului de colaboratori, inclusiv la personalități din întreaga țară, care au o tangență cu istoria sau locurile fostei plase Bârgău, cum și ale întregului județ Bistrița - Năsăud. Poate atunci ar fi justificată și o schimbare de titlu, prin preluarea sintagmei propuse, într-un elan, de Vasile Netea, dar cu acest plural, de Țara Bârgaielor – ca pentru o publicație a tuturor

locuitorilor de pe un sistem de „axe geografice” atât de frumos dăruit de natură și de forțe de peste vieți.”

Cele propuse de poetul Aurel Rău s-au pus parțial în aplicare, urmând ca în numărul care va urma, în anul viitor, 2010, prin „constituirea unui comitet de redacție, care să se implice atât în arhitecturarea sumarelor, cât și în lărgirea cercului de colaboratori”, dacă aceasta va fi posibil.

Din păcate, în ultimi ani, numărul celor interesați pentru participarea la Simpozionul Cultural al Văii Bârgăului, dar și al colaboratorilor la Anuarul Bârgăuan, a scăzut simțitor dar s-au menținut și chiar au crescut varietatea și calitatea comunicărilor, datorate unor fii ai Bârgaelor dar și din afara acestora cercetători, scriitori, poeți și artiști pasionați, atașați, nu doar Țării Bârgaelor cât și întregului ținut nord-est transilvan.

Menționăm în acest sens pe următorii participanți activi la lucrările simpozionului ajuns la cea de a 48-a ediție în anul 2019, dar și a anuarului ajuns în acest an la numărul 9: Pr. Prof. Simion Cristea, Senior editor prof. Adrian Mănarcă, Dr. Adrian Onofreiu, Dr. Mihai Georgiță, Lect. Univ. Dr. Ioan Bîca, profesor univ. dr. Vasile Dobrescu, dr. Dorin Dologa, col. (r) Ioan Cordovan, prof. dr. Vasile V. Filip, profesor și poet Olimpiu Nușfelean, Lect. Univ. dr. Lia Cionca, Timeia Melinda Darlacs, prof. Călin Musteață, prof. Simona Simioanca Retegan, prof. Ioan Ștef, decedat, prof. scriitor Liviu Păiuș, prof. scriitor Ioan Seni, pictor scriitor Virginia Brănescu, prof. Zorin Diaconescu, dr. Lidia Purghel, dr. Florian Purghel, subsemnau și mulți alții. Dintre cei care au contribuit în mare măsură și au participat, în mod direct, la organizarea și desfășurarea simpozionului, în decursul ultimilor ani, un rol principal au avut: Centrul Județean pentru Cultură (directori prof. Nicolae Gălățean, ec. Vasile Șomlea, dr. Gavril Țărmure, șefi serviciu Ioan Pinteș și Emilia Bumb), Consiliile Locale și Primăriile din Valea Bârgăului (primarii comunei Prundu Bârgăului: Ilie Vlad, Ilie Avram și Doru Toader Crișan, primarul Vasile Șut, Tiha Bârgăului, primarul Vasile Laba, Bistrița Bârgăului, primarii Tudorel Ciotmonda și Nicolae Vrîncean, Josenii Bârgăului, respective Ioan Simionca, Livezile), sub egida Fundației Culturale Valea Bârgăului, reprezentată prin prof. scriitor Titus Wachsmann Hogiu, iar din anul 2009 de subsemnatul, în calitate de președinte al fundației, organizator și moderator al simpozionului, dar și redactor fondator, coordonator, îngrijitor și prefațator al anuarului bârgăuan, începând din anul 2011 și până în prezent.

La sistematizarea datelor pregătitoare capitolelor din cadrul anuarelor au contribuit, în mod special, jurnalistul scriitor Menuț Maximilian și doctorul în istorie Adrian Onofreiu, cărora le mulțumesc și pe această cale.

Volumul de față, al nouălea, intitulat „Ecouri ale Centenarului Marii Uniri pe Valea Bârgăului, cuprinde numeroase și inedite lucrări aparținând unor importanți specialiști în domeniu, cunoscători ai zonei, printre care și mulți tineri, pasionați de cunoașterea Țării Bârgaelor. Am ales ca temă, la cea de a 48-a ediție a simpozionului cultural al Văii Bârgăului din anul 2019, aniversarea unui secol de la Marea Unire din 1918 și contribuția bârgăuanilor la realizarea și sărbătorirea acestui mare deziderat al poporului roman, în aceste momente ale evoluției prin care trece omenirea aflată la răscruce, odată cu schimbarea de milenii când trecutul este reevaluat, prezentul devine mereu altfel, iar viitorul amenință cu radicale schimbări natural, geopolitice, economice, dar mai ales culturale, fiind greu de prevăzut care este perspectiva Bârgaelor noastre în viitorul care ne așteaptă.

Primele 8 anuare au apărut la Editura Eikon (2011-), respectiv Școala Ardeleană (-2018) din Cluj-Napoca, director Vasile George Dâncu, iar volumul de față, al 9-lea, a fost încredințat editurii bistrițene Solon, director Radu Barna, sub egida Fundației culturale Valea Bârgăului președinte Niculae Vrâșmaș în cadrul unui proiect editorial girat de Consiliul Județean Bistrița Năsăud, președinte Emil Radu Moldovan, prin Centrul Județean pentru cultură director doctor Gavril Țărmure Biblioteca Județeană „George Coșbuc”, director Ioan Pinteș, dar și cu sprijinul RAAL Bistrița, director general ing. Paul Ilieș, ICPE Bistrița director general Grigore Vlad și al primăriei și Centrului Cultural din Prundu Bârgăului, primar Doru Toader Crișan și referent cultural Ioana Suciu, cărora le mulțumim și pe această cale. Despre anuar a mai scris mulți, între care și profesorul universitar Vasile Dobrescu, remarcând următoarele: „Apariția unui nou periodic în arealul cultural al județului Bistrița Năsăud,

Anuarul Bârgăuan dedicat Țării Bârgaielor se constituie într-un ales și notabil act de cultură, menit să circumscrie civilizația spirituală și materială a locuitorilor unei zone cu frumoase tradiții istorice și etnografice, din păcate uneori uitată sau marginalizată până acum de lipsa unor introspecții sistematice care să-i releve valorile specifice și autentice.”

Despre primele două volume, scriitorul Ștefan Borbely scria: „Îmi plac cărțile bine făcute, din care ai ce învăța. Am stat mai multe zile cu creionul în mână, notându-mi informații din *Anuare*. Știam de Oarcăsu, de Rău sau de Flămând, tot așa cum avusesem privilegiul de a-i întâlni pe câțiva dintre marii oameni de litere din Țara Bârgaielor, pentru care patriotismul local nu e numai subiect de orgoliu, ci și unul de smerenie participativă, altruistă. Fiindcă – așa cum sugerează unul dintre autorii pe care i-am citit aici –, esențial nu e să-ți iubești ținutul din care provii, ci să faci ceva pentru el ca semn al acestei iubiri. Îl respect pe dl. Vrăsmaș pentru altruismul de a lucra mai mult pentru ceilalți, decât pentru el însuși. Totodată, îi admir pe constructori.”

Scriitorul Ion Buzași scria despre primele anuare următoarele: „Din *Anuarul Bârgăuan* – au apărut până acum trei volume: vol. I, *Despre Țara Bârgaielor și oamenii ei*; vol. II, *Bârgaiele în spațiu și timp* și vol. III, *Repere bârgăuane*. Tustrele aceste titluri sunt cuprinzător monografice despre unul din cele mai frumoase ținuturi românești din nordul transilvan, cuprins administrativ actualmente în județul Bistrița-Năsăud, alcătuit din două „Țări”: „Țara Năsăudului” și „Țara Bârgaielor”. Poate mai mult decât primele două, acest al treilea volum are un mai accentuat caracter monografic, justificând interesul pe care Nicolae Iorga îl dădea cuvântului țară – de entitate geografică, istorică, etnografică și social culturală cu un specific bine conturat.”

Despre al patrulea volum, Virginia Brănescu scria: „Volumul „Bârgaiele între istorie și prezent” este o oglindă fidelă a întregii activități cultural-științifice care s-a desfășurat în zonă într-un an de zile, dar nu numai. Figurile oamenilor deosebiți, născuți în zonă, și faptele lor în scrierile unor oameni de cultură sunt absorbite și redată în acest anuar spre a nu fi date uitării. Și ca inginer geolog care a fost, nu uită să facă loc dintru început și unor relatări despre „Cadrul natural al Țării Bârgaielor”. Apoi, figuri de dascăli, literați, ctitori de instituții culturale, martiri ai neamului, viața spiritual-religioasă, figuri de primari merituosi etc., întregesc conținutul anuarului, care devine totodată și o carte de istorie. O istorie a Ținutului Bârgăuan. Vrednic este cel care muncește pentru obște!”

Scriitoarea Jenița Naidin notează, referitor la *Anuarul Bârgăuan* nr.4, despre „Bucuria pe care o simțim, atunci când citim o publicație de știință, cultură, arte și literatură de înaltă ținută așa cum este *Anuarul bârgăuan*, este un balsam al sufletului și minții. Când ai în mâinile tale așa o publicație voluminoasă, mai întâi mergi la cuprins să alegi ce să citești mai întâi. Parcurgi titlurile și ești tentat să citești fiecare text.” (...) „Recomand cu căldură această operă, apărută cu sprijinul Consiliului Județean Bistrița-Năsăud (Președinte Emil Radu Moldovan) prin Centrul Județean pentru Cultură Bistrița-Năsăud (Director Gavril Țărmure), operă ce sper că se găsește în biblioteci. *Anuarul bârgăuan* este o lucrare din care ai multe de învățat.”

Victor Știr scria, sub „semnele perenității”, că „Harnicul scriitor și publicist Nicolae Vrăsmaș, inițiatorul publicației „*Anuarul Bârgăuan*”, a ajuns în acest an să ofere cititorilor săi cel de-al cincilea volum al așteptatului tom. Subintitulat „Bârgaiele între trecut și viitor”, *Anuarul* a apărut la Editura „Școala Ardeleană” din Cluj-Napoca sub egida Fundației Culturale „Valea Bârgăului”, în cadrul unui proiect editorial girat de Consiliul Județean Bistrița-Năsăud (președinte Emil Radu Moldovan) prin Centrul Județean pentru Cultură, director dr. Gavril Țărmure. Sumarul întins pe aproape 350 de pagini, format A4, este bogat, divers, structurat în zece părți...”

Volumul de față, al șaselea, intitulat „Bârgaiele la răscruce”, cuprinde numeroase și inedite lucrări, aparținând unor importanți specialiști în domeniu, cunoscători ai zonei, printre care și mulți tineri, pasionați de cunoașterea Țării Bârgaielor.

La cea de a 45-a ediție, din anul 2016, a Simpozionului Cultural al Văii Bârgăului, a fost aleasă tema „Bârgaiele la răscruce”, având în vedere problema dilemei prin care trece omenirea, aflată la răscruce odată cu intrarea în cel de al trei-lea mileniu când au început, în mod accelerat, schimbări radicale în toate direcțiile dezvoltării umane, cu efecte benefice dar aproape în totalitate puțin

prevăzute și neașteptat de rapide, în cadrul cărora și Bârgaiele se află la o răscruce a drumurilor pe care îl vor urma în viitor.

Bârgaiele au avut o evoluție aparte, care a luat-o cu mult înaintea prezicerilor proorocului Găbriș. acel "Nostradamus de Borgo", aflându-se astăzi într-o lume total schimbată în ultimele decenii. Această schimbare a fost binefăcătoare și s-a produs într-un timp relativ scurt, iar planurile și proiectele de viitor încep să se apropie de o lume a fantasticului, dar nu lipsită de posibile pericole nebănuite care stau la pândă, prezicerile fiind posibile a se realiza într-un viitor întârziat, cum ar putea fi, datorită schimbării, într-o mare viteză, a climei, care ar putea aduce mari alunecări de teren, dinspre Muntele Căsarului către zona Blajului, direcție clară de alunecare, sau o posibilă fisurare a barajului de la Colibița, pentru a da doar numai două exemple, edificatoare, Am ales ca temă, ale „prezicerilor” fenomene cu influență negativă asupra mediului, justificate din punct de vedere științific, dar sperăm că acestea nu vor avea loc.

Volumele publicate în ultimii ani au avut ca temă „Retrospective și perspective bărgăuane” (2017), „Centenarul Marii Uniri pe Valea Bârgăului” (2018), respectiv „Ecourile Marii Uniri pe Valea Bârgăului” (2019).

Mulțumim pe această cale Consiliului Județean Bistrița-Năsăud, domnului președinte Radu Moldovan, Centrului Județean pentru Cultură, domnului Ioan Pinteș, directorul Bibliotecii Județene „George Coșbuc”, Primăriei Prundu Bârgăului, domnului Doru Crișan, Centrului Cultural din Prundu Bârgăului, doamnei Ioana Suciș și domnului Grigoriță Vlad, pentru sprijinul acordat desfășurării Simpozionului Cultural al Văii Bârgăului și a editării Anuarului Bârgăuan.

Niculae VRĂSMAȘ

CADRUL GENERAL

Geografie și turism

Ioan BÎCA: Cultura organizațională pe Valea Bârgăului, o perspectivă geografică

A) Chestiuni de principiu

Ne punem tot timpul întrebarea: De ce nu merg lucrurile așa cum ar trebui în comuna noastră? De ce aia nu e bună?, de ce aia nu funcționează?, de ce nu avem aia sau aia? De ce arată astfel comuna noastră? Aceste lipsuri și disfuncționalități au mai multe cauze, printre care se poate distinge și cultura organizațională din comunitățile de pe Valea Bârgăului.

Conform DEXLR, cultura reprezintă totalitatea valorilor materiale și spirituale create de omenire și a instituțiilor necesare pentru comunicarea acestor valori. Din această definiție se pot reține două elemente-cheie: valorile și instituțiile care să transmită aceste valori indivizilor și generațiilor următoare. Organizarea este definită de DEXLR ca: rânduială, disciplină, ordine sau a face ca un grup social, o instituție etc., să funcționeze sau să acționeze organic (repartizând însărcinările și coordonându-le conform unui plan adecvat); a stabili și a coordona mijloacele tehnice, economice, administrative, astfel încât să permită executarea în condiții optime a unui proces; a proceda metodic și ordonat în acțiunile sale, a-și coordona acțiunile orientându-se după un plan; a-și strânge și a-și întări forțele; a pregăti temeinic o acțiune după un plan bine chibzuit; a întocmi, a alcătui, a aranja, a orându-i.

Dacă reunim cei doi termeni, cultura și organizarea, rezultă sintagma cultura organizațională sau cultura de organizare, care reprezintă un sistem de valori și concepte, partajate de toți membrii comunității sau lucrătorii unei organizații, care determină comportamentul lor și caracterul activităților desfășurate.

Există numeroase moduri de abordare a culturii organizaționale, dar ăentru studiul de față analizăm cele două laturi ale acestui concept: o latură vizibilă și o latură invizibilă.

a) Latura vizibilă a culturii organizaționale: produsele artificiale fizice, comportamentul, limbajul, actorii, personalitățile.

1) Produsele artificiale fizice sunt reprezentate de: arhitectura locuințelor (amplasare, dimensiuni, compartimente, culori etc.), de structura gospodăriilor (casă de locuit, șură, grajd, cotețe, lemnărie, garaj, grădină cu flori etc.), de organizarea interioară a locuințelor (mobilier, zugrăveală, aparatură etc.), de forma gardurilor (din fier forjat, din ciment, din piatră, din lemn), de configurația străzilor secundare (ulițe), de aspectul podurilor și podețelor, de configurația trotuarelor, de prezența sistemului de semnalizare rutieră, de vestimentația indivizilor, de tipul autoturismului din dotarea locuitorilor etc.;

Studiu de caz: gardurile gospodăriilor sunt diverse și adesea inestetice, construcțiile nu respectă tradiția, culoarea caselor este variată și, de multe ori, neinspirată, lipsesc trotuarele, în spatele gospodăriilor se află depozitate multe lucruri inutile, parcelarea și întreținerea terenurilor agricole lasă de dorit etc.;

2) Comportamentul cetățenilor și a funcționarilor are la bază obișnuințele, tradițiile și regulile nescrise din comunitate, cum ar fi: relațiile dintre indivizi, relațiile dintre indivizi și autorități (primărie, poliție, școală, biserică), relațiile dintre indivizi și mediul înconjurător (aer, apă, pădure, animale, patrimoniu cultural), relațiile din familie.

Studiu de caz: comportamentul agresiv și necivilizat în societate al multor bârgăuani, violența sub influența alcoolului (la nunți, la cârciumă, la căminul cultural), conflictele iscate pe baza încălcării proprietății, litigiile legate de proprietate, șofatul zgotos pentru a ieși în

evidență (datul mare), atitudinea sfidătoare a autorităților și funcționarilor din diferite instituții față de cetățeni etc.;

3) Limbajul este o cale de comunicare între locuitorii Văii Bârgăului, care transmite mesaje cu o anumită semnificație. În cadrul său se regăsesc cuvinte, fraze, expresii tipice, intonații etc.

Studiu de caz: bârgăuanii vorbesc tare și pe un ton, adesea agresiv, amenințător; majoritatea locuitorilor vorbesc limba populară, cu expresii tipice: ex. să mă bată Dumnezeu!, să mă fulgere!, zău lui Dumnezeu, Zău, no!etc.

4) Actorii sunt personajele de pe Valea Bârgăului care s-au evidențiat, de-a lungul timpului, prin diferite comportamente și atitudini (negative sau pozitive). Studiu de caz: primari, șefi de post, preoți, cetățeni.

5) Personalitățile sunt indivizii care se disting prin fapte pozitive sau au rămas în memoria colectivă, prin aportul adus la dezvoltarea economică, socială sau culturală a comunității. Studiu de caz: învățătorii Ilarion Bozga și George Georgiță din comuna Tiha Bârgăului; preotul Vasile Pavel din Colibița; tenorul Constantin Pavel, profesorii Andrei Neuc, originari din Bistrița Bârgăului; profesorii Teodor Vrăsmaș, Vasile Rațiu, Constantin Andrițoiu, Ioan Cernucan, Mircea Platon, Titus Wachsmann Hogiu de la Prundu Bârgăului; inginerul Niculae Vrăsmaș de la Prundu Bârgăului; și alții.

b) Latura invizibilă a culturii organizaționale: credințele, valorile și normele.

1) Credințele că lucrurile pot merge mai bine în comunitate, că fiecare își poate îndeplini obligațiile cât mai bine, că poate fi prosperitate, că poate fi respect între indivizi și între indivizi și autorități etc.; Studiu de caz: toți locuitorii Văii Bârgăului cred că autoritățile ar putea face mai mult pentru comunitate (introducerea apei curente și a canalizării, introducerea gazului metan, asphaltarea ulițelor, construirea unor poduri); toți locuitorii Văii Bârgăului cred că pădurile ar trebui gospodărite altfel; etc.

2) Valorile sunt atitudinile generale față de muncă, față de relațiile dintre indivizi, față de mediul în care trăim, față de casa noastră, față de pădure, de aer, de ape, de terenul agricol etc.; Studiu de caz: deversarea apelor uzate în râuri, depozitarea deșeurilor menajere în apele râurilor și în păduri etc. sunt atitudini negative;

3) Normele derivă din credințe și valori și sunt reguli specifice de comportament care trebuie urmate de toți membrii comunității. Ele sunt de două feluri:

-formale: implementate prin reglementări oficiale de natură organizatorică (circulația pe drumurile publice, regimul de exploatare a lemnului din pădure, construirea clădirilor, depozitarea deșeurilor, comportamentul la locul de muncă, comportamentul în societate etc.); Studiu de caz: circulația atelajelor fără elemente de semnalizare, șofatul fără permis în interiorul comunelor, extragerea ilegală a lemnului din păduri, abuzul de funcție al pădurarilor, eliberarea unor autorizații de construcție fără bază legală etc., sunt câteva încălcări ale reglementărilor oficiale;

-informale: neprecizate de reglementări oficiale, care se formează în timp sub forma comportamentului individual în anumite situații (pe stradă, la școală, la locul de muncă, la nuntă, la biserică, în autobuz etc.).

Aceste trei elemente formează concepțiile de bază ale comunității. Modul lor de exprimare se observă în mersul lucrurilor din societate: dacă se respectă, lucrurile merg bine, dacă sunt încălcate, apar disfuncționalități.

Studiu de caz: depozitarea deșeurilor menajere în păduri, pe marginea drumurilor forestiere, pe văile pâraielor; eliberarea unor autorizații de construcție fără a se ține cont de PUG, PUZ sau PUD; defrișările ilegale și abuzive; prioritizarea defectuoasă a necesităților la nivel de comună; favorizarea unor persoane de către autorități, pe diferite motive; relațiile antagonice dintre autorități și cetățeni, abuzul de autoritate exercitat de anumite instituții; dezinteresul cetățenilor față de aspectul propriei gospodării și a comunei, dezinteresul

autorităților față de situația social-economică și culturală din comună etc., lipsa de viziune a autorităților în ceea ce privește dezvoltarea comunelor etc;

Factorii care influențează cultura organizațională a comunităților de pe Valea Bârgăului sunt următorii:

- factori istorici: contextul în care au apărut și s-au dezvoltat comunitățile (așezări de jeleri aflate sub autoritate maghiară, grăniceri aflați sub autoritate habsburgică, sate sub tutelă austro-ungară, comune în sistemul administrativ de după Marea Unire, comune în cadrul sistemului administrativ din timpul Dictatului de la Viena, comune din sistemul administrativ socialist și din perioada economiei de piață), tradițiile, obiceiurile și deprinderile formate;
- factori sociali: liderii și autoritățile care au impus diferite modele de cultură organizațională;
- factori culturali-educaționali: învățământul și valorile transmise de-a lungul anilor.

B) Probleme comentate.

Valea Bârgăului este o regiune etno-culturală foarte frumoasă, cu o localizare avantajoasă și un cadru natural deosebit. Dar sub aspect social-economic și funcțional lucrurile se prezintă oarecum contrastant. Dacă ar fi să analizăm comparativ comunitățile umane de pe Vale, am observa că între ele există numeroase diferențieri în ceea ce privește aspectul gospodăriilor, modul de utilizare a terenurilor, comportamentul cetățenilor, raporturile cu autoritățile, gradul de implicare al autorităților în viața comunității, realizările etc. Cui se datorează aceste diferențieri? Cetățenilor? Autorităților? Tuturor? Probabil, amândouă entitățile au partea lor de vină, care vine din istorie, așa cum arătam mai înainte. Dar, la nivel comunal, autoritățile sunt cele care trebuie să dea tonul la prefaceri. Ele trebuie să aibă viziune, ele trebuie să dovedească creativitate, ele trebuie să elaboreze planuri și strategii de dezvoltare. În urma observațiilor proprii și a unor sondaje de opinie efectuate, putem menționa următoarele aspecte privind modul de organizare a comunităților de pe Valea Bârgăului.

a) Organizarea spațiului:

- pentru bârgăuani spațiul nu reprezintă o problemă, din moment ce, în anumite cazuri, își permit să nu-l folosească în mod eficient (terenuri pârlogite); dar, în același timp, simțul proprietății este foarte dezvoltat, dovadă numeroasele litigii între bârgăuani legate de terenuri;
- poziția clădirilor din vatra satului, aproape de drumul național, este moștenită din timpul Regimentului Grăniceresc Năsăudean, iar spațiul dintre drum și garduri, alcătuit din șanț și o porțiune de așa-zis trotuar ține de sistematizarea localităților din anii 60, ai secolului XX; după lucrările de modernizare a drumului național, din anul 2009, acest spațiu s-a restrâns, iar trotuarul a dispărut, în cele mai multe cazuri; amenajarea unor trotuare va fi dificilă;
- gardurile și porțile care delimitează frontul de clădiri și proprietățile sunt construite din materiale diverse (lemn, sârmă, fier forjat, beton etc.), sunt variate ca formă, inestetice și degradate în multe cazuri;
- distanțele dintre clădiri variază, în unele locuri acestea sunt foarte apropiate, în alte locuri sunt mai distanțate, fapt care crează un aspect inestetic;
- proprietățile de pe moșia satului sunt delimitate de garduri din sârmă, lemn și vegetație (arbori, arbuști, tufișuri), care în multe locuri sunt degradate și invadate de arbuști (măceș);
- stațiunea Colibița s-a dezvoltat fără existența unui PUZ prealabil, astfel că spațiul este suprasolicitat și lipsesc dotările edilitare;

b) Arhitectura:

- există o multitudine de modele arhitecturale, unele moștenite din anii 60, ai secolului XX, altele apărute după 1990, cu volume, înălțimi și structuri diferite, cu tencuieli multi-colorate, fapt care se datorează politicilor de urbanism deficitare din ultimele decenii, dar și dorinței anumitor persoane de a ieși în evidență cu locuința;

-se menține obiceiul de a se construi o casă de locuit, iar lângă ea să se ridice o bucătărie de vară, în care să se locuiască permanent, locuința principal îndeplinind doar rol protocolar (casă de parade);

-structurarea și organizarea gospodăriilor este diversă, după principiul: câte familii sunt, atâtea tipuri de gospodării sunt (în sensul că nicio gospodărie nu seamănă cu alta);

-pe moșia satului se mai păstrează gospodării cu arhitectură tradițională, unele în stadii înaintate de degradare (Piatra Fântânele, Dealul Ursului-Tureac), altele funcționale (Piatra Fântânele, Colibița, Prundu Bârgăului), iar altele reabilite (Lăzăroaia, Dealul Leanka-Mureșeni Bârgăului etc.);

-pensiunile turistice apărute la Colibița și Piatra Fântânele prezintă o arhitectură care, în general, se integrează în specificul zonei montane, dar pot fi semnalate și abateri (ex. Hotel Roser House, de la Colibița);

c) Organizarea administrativă:

-cuvintele de ordine în rândul localnicilor și autorităților sunt: apă, canalizare și asfalt;

-se mențin contradicțiile dintre primari și consilieri, cu repercusiuni asupra comunității;

-se menține concepția că primarul e cel mai puternic din comunitate și nu poate fi contrazis de nimeni;

-cetățenii sunt nemulțumiți, în multe cazuri, de felul în care sunt tratați de aparatul administrativ (primari, consilieri, funcționari) atunci când trebuie să rezolve o problemă la primărie;

-sunt opinii că cetățenii sunt tratați inegal de către autorități (modelul pilelor și relațiilor se menține);

-cetățenii nu sunt întotdeauna consultați în legătură cu anumite hotărâri legate de comuna lor;

-implicarea cetățenilor în rezolvarea problemelor din comună este, de cele mai multe ori, redusă;

-cetățenii au probleme cu încălzirea pe timpul iernii, deoarece cantitatea de lemn repartizată este insuficientă; de curând s-au amenajat depozite de lemn la Prundu Bârgăului, Bistrița Bârgăului și Mureșeni Bârgăului, dar lipsesc în celelalte localități;

-există o serie de drumuri istorice (Drumul Romanilor, Plaiul Dosului etc.), care se degradează continuu; acestea ar putea fi reabilite, chiar de către localnici, pentru a rămâne funcționale sau pentru a fi valorificate prin agrement;

-în general, nu există forme de asociere informală sau voluntară, prin care să se întreprindă diferite acțiuni civice în localități (ex. amenajarea unui traseu de biciclete, amenajarea unui loc de scăldat, confecționarea unor bănci pentru popas, inventarierea unor tradiții și obiceiuri, organizarea unor evenimente etc.);

d) Organizarea pentru turism și agrement:

-în localitățile de pe Valea Bârgăului nu există cultura petrecerii timpului liber prin diferite activități agrementale (plimbare pe jos, drumeție, plimbare cu bicicleta, plimbare cu rolele, jocuri sportive etc.); persoanele adulte merg la biserică și stau la poartă în timpul liber, tinerii merg la ceaun și la grătar, iar copii stau pe telefoane;

-cu unele excepții, nu sunt delimitate și amenajate în localități spații pentru picnic, popas, observarea peisajului etc;

-pajiștile din lunca Bârgăului, sectorul Valea Străjii, care funcționau pe vremuri ca loc de campare și picnic pentru turiști, au fost transformate în depozit de lemne de către autorități; acestea puteau fi amenajate pentru campare, cu sau fără taxa, data fiind notorietatea zonei pentru agrement;

-în lunca Bistricioarei, amonte de Bistrița Bârgăului, se reamenajează câteva locuri de popas, odată cu modernizarea DJ 173A;

-la Prundu Bârgăului, sectorul Dig, s-au amplasat câteva foisoare de picnic, dar e nevoie de mai multe amenajări;

-Popasul Șoimu, din Defileul Bistricioarei, încă funcționează, dar sunt probleme cu apa curentă;

-au apărut câteva păstrăvării, în Defileul Bistricioarei, pe Șoimu de Jos, pe Repedele etc., care necesită management specific pentru a atrage turiști și a se dovedi prospere;

-nu există preocupări pentru amenajarea unor trasee turistice locale, în cadrul fiecărei comune, pentru drumeție sau cicloturism;

e) Organizarea culturală:

-bârgăuanii nu au un folclor propriu (port popular, cântece, dansuri, rapsozi, obiceiuri și tradiții), deoarece acesta este parazitat de numeroase influențe, datorită funcției de tranzit pe care o îndeplinește Valea;

-cu toate acestea, există o serie de asociații culturale (ex. Ansamblul Folcloric Datina Prundu Bârgăului, Ansamblul folcloric Colibița de la Bistrița Bârgăului, Asociația Folclorică Țăpării Susenii Bârgăului) sau evenimente (ex. Alaiul Nunților de pe Bârgău, Festivalul internațional de folclor Regele Brazilor, de la Prundu Bârgăului, Hora satului) care păstrează și promovează tradițiile populare;

-tradițiile și obiceiurile de Paști, Rusalii, Crăciun, Bobotează etc. se mențin, un rol hotărâtor în acest sens avându-l educația în familie, școala și biserica;

-localnicii din toate satele păstrează portul popular și-l îmbracă în zilele de sărbătoare cu mândrie;

-trebuie să crească rolul școlilor, asociațiilor folclorice, bisericilor și Căminelor Culturale în promovarea valorilor tradiționale.

C. Concluzii

Modul în care arată așezările de pe Valea Bârgăului, modul în care funcționează diferitele compartimente social-economice și administrative, comportamentul și bunăstarea locuitorilor se datorează unui bagaj de cunoștințe, valori, deprinderi și tradiții, formate în timp, care constituie cultura organizațională a acestor așezări. Cu alte cuvinte, este vorba de felul în care interacționează locuitorii și de felul în care se organizează, autoritățile și cetățenii. Dacă organizarea va fi făcută chibzuit, atunci lucrurile vor merge într-o direcție bună, dacă organizarea va lăsa de dorit, atunci vom asista în continuare la nemulțumiri din partea locuitorilor, la conflicte dintre cetățeni și autorități, la disfuncționalități social-economice și la formarea unei imagini negative a comunelor bârgăuane, fapt nemeritat. Prin urmare, avem nevoie de o cultură organizațională pozitivă și constructivă, care se poate inocula prin educație, prin cultură, prin comunicare deschisă între autorități și membrii comunităților, prin informare și viziune asupra viitorului nostru comun.

Bibliografie

Dygert C.B., Jacobs R.A., (2006), Managementul culturii organizaționale. Pași spre succes, Ed. Polirom, Iași

Gănescu, Cristina, (2011), Cultura Organizațională și competitivitatea, Ed. Universitară, București

Hofstede G., (1996), Managementul structurilor multiculturale, Ed. Economică, București

Iacob D., Cismaru D.M., (2002), Organizația inteligentă, Ed. Comunicare.ro, București,

Ionescu Gh. Gh., Toma A., (2001), Cultura organizațională și managementul tranziției, Ed. Economică, București

Nicolescu O., (2004), Managerii și managementul resurselor umane, Ed. Economică, București

Popescu-Nistor M., (2003), Cultura afacerilor, Ed. Economică, București

Puiu AL., (2007), Management – analize și studii comparative, ediția a II-a, Ed. Independența Economică, Pitești

Stanciu Ș., Ionescu M.A., (2005), Cultură și comportament organizațional, Ed. Comunicare.ro, București

Vrăsmaș, N., (2005), Izvoare monografice bârgăuane, I, II, III, Arhiva Someșană, IV, Muzeul Grăniceresc Năsăudean

Ioan BÎCA: Plaiul Bistriței, un drum de poveste

Localizare și surse documentare

Locuitorii satelor Colibița, Mureșenii Bârgăului și Bistrița Bârgăului cunosc Plaiul Bistriței ca fiind drumul care leagă cele trei sate, pe partea nordică a interfluviului dintre valea Bistricioarei și valea Tiha, respectiv Dealul Pietrei-Piatra Bridireiului.

Sursele documentare care confirmă existența din vechime a acestui drum sunt de natură cartografică, fiind reprezentate de:

-prima ridicare topografică-iosefină (1769-1773): drumul se desprinde din valea Blajului și urcă pe culmea Ariniș-Dealul Pietrei-Piatra Bridireiului, de unde coboară spre nucleele viitoarelor localități Mureșenii și Bistrița Bârgăului;

-a doua ridicare topografică (1819-1869): drumul pleacă de la Colibița, ocolește vf. Ariniș, continuă pe sub culmea Dealul Pietrei-Piatra Bridireiului și se ramifică spre Mureșenii Bârgăului, Tiha Bârgăului și Bistrița Bârgăului;

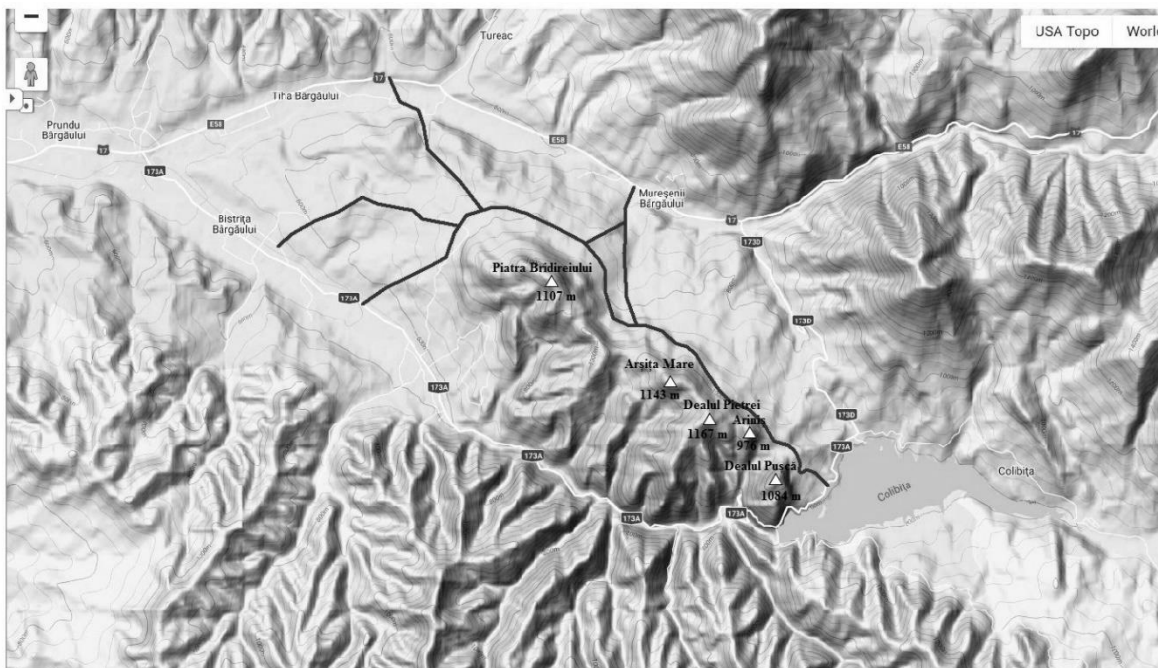
-a treia ridicare (1869-1887): drumul pleacă din Colibița, este numit Plaiul Arinișului în zona vf. Ariniș, trece spre Mureșenii Bârgăului și, pe sub Dealul Pietrei-Arșița Mare și Piatra Bridireiului, ajunge în Poiana Tăului, de unde, fie coboară spre Mureșenii Bârgăului, fie duce spre Brazii Buni și Bistrița Bârgăului, fie continuă spre Strâmba, de unde coboară spre Tureac și Tiha Bârgăului.

La începutul secolului XIX, funcția acestui drum era de a facilita legăturile dintre Bistrița Bârgăului, Mureșenii Bârgăului și Colibița, întrucât, drumul dintre Bistrița Bârgăului și Colibița, pe amplasamentul actual, a fost amenajat de-abia în anul 1838 (drumul de pe Valea lui Șteff).

Descriere

Din perspectivă geomorfologică, drumul este săpat în aglomeratele vulcanice ale promontoriului Dealul Pușcă-Ariniș-Dealul Pietrei-Arșița Mare-Ciungi-Piatra Bridireiului și în substratul argilo-grezos al glacisului de sub aceasta, dezvoltat spre Mureșenii Bârgăului. Traseul acestuia începe la Colibița, în dreptul pensiunii Ariniș, urcă prin dreapta masivului Dealul Pușcă (1084 m), trece pe la obârșiile pâraului Ariniș, afluent al Bistricioarei, trece culmea înspre Mureșenii Bârgăului, se așterne pe sub culmea Ariniș-Piatra Bridireiului și ajunge în Poiana Tăului, deasupra satului Mureșenii Bârgăului, unde domină sectorul La Poșta-Strâmturi.

De aici, continuă spre locul numit Poarta Bistriței, de unde se ramifică spre Valea Șutenilor (Tureac), Strâmba (Tiha) și Brazii Buni, de aici coborînd la Bistrița Bârgăului. Lungimea acestuia, între Colibița și Bistrița Bârgăului este de 13 km, lățimea variază între 3-6 m, iar configurația sa în profil longitudinal se compune din sectoare afectate de ravenări și înmlăștiniri, sectoare înierbate, sectoare pietruite și sectoare amenajate (ex. Poarta Bistriței-Brazii Buni-Bistrița Bârgăului).

Plaiul Bistriței și ramificațiile sale

Contextul istoric

Se poate susține că Plaiul Bistriței a fost amenajat prin secolul XVIII, dacă nu mai devreme, date fiind mențiunile documentare asupra localităților Borgo Mureșeni, Borgo Bistrița și Colibița, care înaintea militarizării își aveau vetrele la înălțime, deasupra văii Tiha, sub Piatra Bridireiului, la Strâmba, pe Brazii Buni sau pe Podereiul Piscului, iar pentru a comunica între ele au construit drumul respectiv. Odată cu instituirea Regimentului grăniceresc, autoritățile austriece au purces la înființarea localităților pe firul văilor Tiha și Bistricioara, determinând populația să coboare din fostele vetre. Cu toate acestea, s-au păstrat proprietățile și vechile locuințe, unele dintre ele devenind temporare. Istoricul Simion Retegan, în lucrarea Satele născute la mijlocul secolului XIX, pomenește de ”terenurile numite Brazii Buni, Tăul și Bridireiu, stâncă Piatra Bridireiului”, apoi de două fântâni de slatină, aparținând comunelor Bistrița Bârgăului și Tiha Bârgăului și de ”Arșița Mare, Arinișu, loc muntos de pășune, fâget, molizi, puține poieni de fână”.

Perioada următoare nu a slăbit legăturile locuitorilor cu sectorul de sub Deal, dovadă că și astăzi există locuire permanentă, sub Piatra Bridireiului, pe Brazii Buni sau pe Strâmba, iar drumul reprezintă o axă care dăinuie prin istorie.

Dimensiuni culturale și agrementale

Plaiul Bistriței este astăzi o cale de comunicație folosită de locuitorii care au de-a lungul său proprietăți și locuințe. În sectorul Ariniș-Arșița Mare locuințele sunt, în cea mai mare parte temporare, dar în sectorul Piatra Bridireiului acestea sunt permanente, aici existând o adevărată comunitate a oamenilor ”de sub Stancă”. Din acest sector, drumul se ramifică spre Poiana Tăului-Brazii Buni-Strâmba și spre Mureșenii Bârgăului, ieșind în DN 17 la Poșta Veche și la Poșta Nouă.

Pe acest tronson de drum palpită o viață rurală izolată de restul satului, unde poveștile și amintirile locuitorilor se împletesc și zămislesc dimensiunea culturală a acestui loc, unde mitul Fetei Pădurii este încă viu, iar lătratul câinilor se sincronizează cu ritmul universului.

Pe lângă folosința agricolă, Plaiul Bistriței poate susține și activități agrementale, reprezentate prin: drumeție (relaxare, fotografie, ascultarea păsărilor, culegerea ciupercilor, plantelor medicinale), cicloturism sau schi de tură. De pe traseu, peisajul care se dezvoltă spre Valea Bârgăului (Tiha) este fascinant, fiind dominat de imensele clăi de piatră ale masivelor Oala, Căsarul și Zimbroya. De asemenea, obiectivele atractive de pe drum (poiene tainice, fânețe, arhitectura rurală, gospodăriile și ocupațiile tradiționale), sunt completate de cele situate pe culmea învecinată, Ariniș-Dealul Pietrei-Arșița Mare-Bridirei: peisaj, formațiuni stâncoase reziduale pe aglomerate vulcanice, peștera din Arșița Mare, grotă din Piatra Bridireului, vârful emblematic Piatra Bridireului etc.

Plaiul Bistriței în sectorul Poiana Tăului

Plaiul Bistriței în sectorul Poarta Bistriței

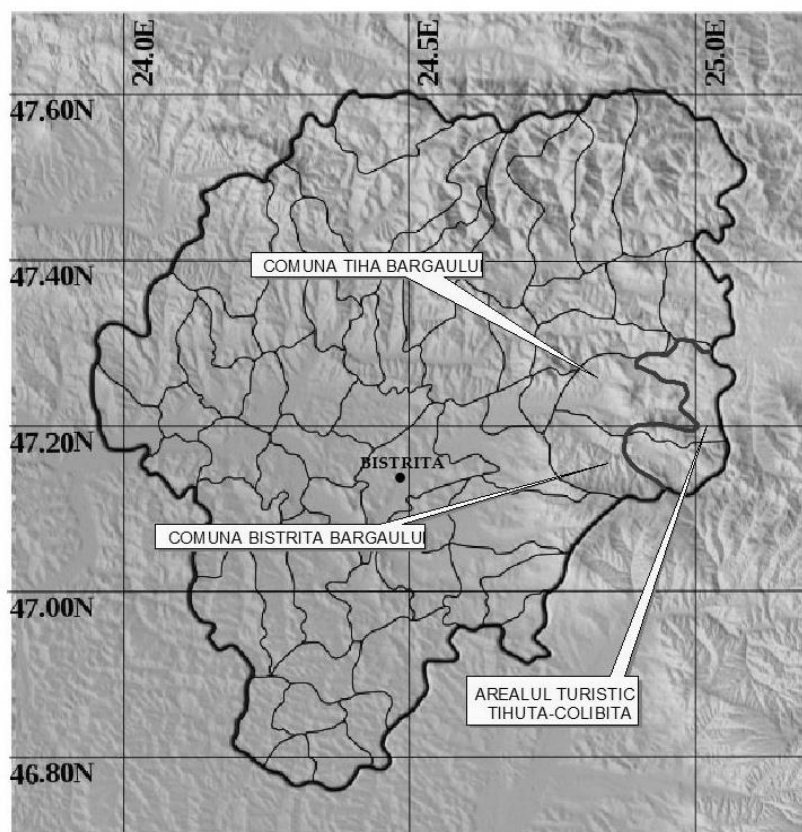
Așa cum arătam mai sus, starea acestui drum istoric este precară, de aceea s-ar impune efectuarea unor reabilitări pe anumite tronsoane (lărgire, nivelare, pietruire). Actorii implicați într-un asemenea demers sunt: Primăria comunei Tiha Bârgăului, Primăria comunei Bistrița Bârgăului și comunitatea locală din Mureșenii Bârgăului, în special "Oamenii de sub Stancă".

Bibliografie

Retegan, S., (2002), Satele născute la mijlocul secolului XIX, 2002, Cluj-Napoca
Vrăsmaș, N.,(2005), Izvoare monografice bârgăuane, I, II, III, Arhiva Someșană, IV, Muzeul Grăniceresc Năsăudean

Ioan BÎCA: Proiectul stațiunii turistice de interes național Tihuța-Colibița

Autoritățile de la Tiha Bârgăului și Bistrița Bârgăului au lansat de curând proiectul prin care arealele turistice Tihuța și Colibița ar urma să se contopească într-o singură entitate turistică numită Stațiunea Tihuța-Colibița.

Arealul turistic Tihuța-Colibița în cadrul județului Bistrița-Năsăud

Ținând cont că acest areal reunește două entități diferite sub aspect geografic, Tihuța=spațiu de culmi și platouri, Colibița=spațiu depresionar, pentru delimitarea acestuia s-au folosit trei criterii analitice:

- criteriul geomorfologic: asocierea diferitelor forme de relief într-un tipar relevant și funcțional (văi, culmi, masive, vârfuri);
- criteriul istoric: etape de evoluție istorică, evenimente istorice, apartenența la diferite forme de organizare administrativ-teritorială;
- criteriul mental: reflectarea acestui spațiu cu valențe turistice în conștiința locuitorilor din comunele Tiha Bârgăului și Bistrița Bârgăului, respectiv din satele Piatra Fântânele și Colibița.

Prin urmare, limitele arealului turistic Tihuța-Colibița ar fi următoarele:

- limita de est, spre bazinul Dornei pleacă din Priporul Candrii (granița cu județul Suceava), traversează Dealul Rusului (vf. Tămaș, 1122 m), intersectează pârâul lui Cifor (afluent al Dornișoarei), traversează partea terminală a culmii Zimbru (1233 m), coboară în valea Dornișoarei (afluentă a Dornei) și urcă pe aceasta până în sectorul Dorna Mică, după care se insinuează pe pârâul Măgura, ajunge în vf. Măgura (1398 m), urmează culmea Buba, urcă în vf. Buba (1670 m), coboară în vf. Terha (1563 m) și Șaua Terha (1470 m), după care urcă spre masivul Bistricior, marcat de vârfurile Vișoara (1810 m)-Străciomor (1963 m)-Bistricior (1990 m)-Zurzugău/Țuțurgău (1912 m);
- limita de sud, față de bazinul Mureșului, coboară din vf. Zurzugău spre Șaua Scurtu (1350 m), urcă în vf. Chicera lui Pasăre (1508 m), străbate Poiana Lungă, trece prin vf. Țiganca (1393 m), se îndreaptă spre înșeuarea Fundu Secului (1330 m), după care urcă în vf. Moldoveanca (1560 m), de unde înconjoară obârșiiile Pănuțului (afluent al pârâului Colbu) și ajunge în vf. Poiana Cofii sau Capul Liniei (1590 m);

- limita de sud-vest, față de Culmea Dealul Negru din Platoul Călimanilor și față de Defielul Bistriței Ardelene, coboară din Poiana Cofii spre Dealul Calului (1575 m), ajunge în Șaua Tănohurilor (1380 m), coboară pe Valea Repedelui (afluentă al Bistricioarei) și ajunge la Gura Repedelui, în Valea Bistricioarei, sub Baraj;

- limita de vest, spre Defielul Bistriței Ardelene, pleacă de la Gura Repedelui, urcă pe pârâul Ariniș, ocolind Dealul Pușcă (1084 m) și ajunge pe culmea Arinișului;

- limita de nord-vest, față de Valea Bârgăului, a Leșului și a Ilvei, se îndreaptă spre Șaua Blajului (950 m) și urcă pe măgurile înșorite ale Bârgăului sudic, brodate cu păduri și poiene tainice, care formează o culme unitară orientată pe direcția vest-est, dominată de vârfurile Căsar (1591 m)-Măgurița (1581 m)-Arșița (1607 m)-Dl. Ariilor (1547 m), coboară în Poiana lui Toader (1218 m), apoi urmează pârâul Dealul Orb (afluent al Bârgăului), ajunge în Valea Șendroii (afluentă a Bârgăului), urcă pe pârâul Bârgău până în sectorul Tihuța-Canton, după care se înșinuează pe Pârâul Poștei, urcă pe Culmea Obcioara, coboară în valea Iliuța Bozghii (afluentă a Leșului), pătrunde pe valea Senienilor, urcă în Dealul Ciosa (1187 m), coboară pe valea Răgojoasa, ocolind Dealul Drăgan, urcă pe pârâul Iliuța Calului (afluent al Ilvei), apoi pe pârâul Calului (afluent al pârâului Iliuța Calului), ocolind Dealul Calului (1226 m) și ajunge în Priporul Candrii.

Pentru ca acest demers să prindă contur, cele două entități, Tihuța și Colibița, trebuie să întrunească o serie de criterii de omologare, dintre care amintim:

a) Cadrul natural, factori naturali de cură și calitatea mediului:

- 1) amplasarea într-un cadru natural fără factori poluanți;
- 2) existența studiilor și documentelor care atestă prezența și valoarea factorilor naturali de cură (ape minerale, nămol, lacuri terapeutice, saline, bioclimat etc.) din punct de vedere calitativ și cantitativ;
- 3) constituirea perimetrelor de protecție ecologică, hidrogeologică și sanitară a factorilor naturali de cură, în conformitate cu legislația în vigoare, după caz;

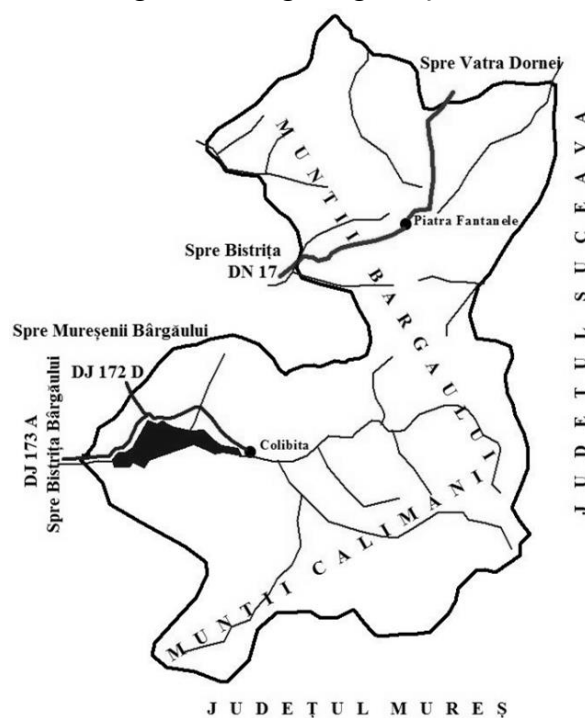
b) Accesul și drumurile spre/în stațiune:

- 1) drum rutier modernizat și marcat cu semne de circulație;
- 2) transport în comun între stațiunea turistică și gara sau autogara care o deservește;

c) utilități urban-edilitare:

- 1) asistență medicală permanentă și mijloc de transport pentru urgențe medicale;
- 2) punct de prim ajutor și mijloc de transport pentru urgențe medicale;
- 3) punct farmaceutic;
- 4) amenajarea și iluminarea locurilor de promenadă;
- 5) apă curentă;
- 6) canalizare;
- 7) energie electric;

d) structuri de primire turistice și de agrement:

Extinderea arealului turistic Tihuța-Colibița

1) număr minim de locuri în structuri de primire turistice clasificate, din care minimum 30% clasificate la categoriile 3—5 stele/flori, cu excepția campingurilor;

2) localitățile montane trebuie să dispună de servicii de salvare montană — salvamont;

3) amenajări și dotări pentru relaxare în aer liber și plimbări (drumuri pietonale, locuri de promenadă);

4) terenuri de joacă pentru copii;

e) informare și promovare turistică:

1) centre de informare turistică;

2) semnalizarea obiectivelor turistice cu indicatoare de orientare și informare, tipărite pe suport electronic sau web site;

3) realizarea de materiale de promovare a stațiunii turistice și a zonei.

Arealul turistic Tihuța-Colibița și-a dezvăluit din cele mai vechi timpuri calitățile de spațiu pentru odihnă și petrecerea timpului liber, fiind predestinat să devină, peste decenii, un reper turistic de referință la nivel național.

Sectorul Piatra Fântânele-Măgura Calului își prefigurează valențele turistice odată cu înfiriparea așezării grănicerești și construirea drumului iosefino-franciscan care lega Transilvania de Bucovina, la începutul secolului XIX, fapt care a permis vilegiaturiștilor să ajungă pe aceste meleaguri în perioada următoare. Călătorii care treceau cu poștalionul dinspre Bistrița spre Dorna și Suceava, aveau ocazia să contemple nemărginirea acestui meleag și să ducă și altora vestea despre frumusețea sa.

Odată cu înființarea filialei bistrițene a Asociației Carpatine Ardelene a Turiștilor-„Siebenbürgischer Karpaten-Verein” (SKV), la 1881, plaiurile Bârgăului devin loc predilect de drumeție și relaxare pentru iubitorii muntelui, alături de zona învecinată Colibița.

Un alt pas important privind accesul spre aceste țărâmburi l-a constituit deschiderea căii ferate înguste dintre Tiha Bârgăului și Dornișoara la 1915 și circulația trenului benzino-electric. La vremea respectivă, cu diferite ocazii, Piatra Fântânele este numită neoficial Stațiune climaterică. De asemenea, două cărți poștale datate 1915 de către expeditor, conțin câteva stabilimente pentru boli cronice (Udlohely, Luftkurort) în sectorul Tihuța-Canton.

În primele decenii ale secolului XX, un rol important în evoluția activităților de relaxare și cură pe aceste meleaguri i-a revenit și Mănăstirii Piatra Fântânele. Printr-o înștiințare trimisă de preotul Vasile Luncanu, starețul mănăstirii, către Administrația Financiară din Bistrița, în anul 1938, acesta cere „scutirea de dare de venit provenită întâmplător din chiria celor patru camere de la Mănăstirea noastră în timpul sezonului de vară.” De asemenea, în anul 1940, preotul Vasile Luncanu cere pretorului județului Năsăud să aprovizioneze mănăstirea cu cele trebuincioase vizitatorilor, turiștilor și trecătorilor.

În anul 1921, Theodor Rosetti Solescu-alpinist și schior, autor de manual, instructor de schi, președinte al comisiei de organizare a Campionatului Național de Schi (1927), membru de onoare al Federației Române de Schi (1943), a organizat la Piatra Fântânele primul curs de schi pentru recent înființata armă „vânătorii de munte” și publică primul manual de schi în limba română „Manualul schiorului.”

În anii 70-80 ai secolului XX, datorită accesului ușor și condițiilor oferite de cadrul natural (peisaj, zăpadă, aer curat, suprafețe de teren cu parametrii geomorfometrici moderați) arealul Piatra Fântânele-Măgura Calului a devenit o locație consacrată, în România și în județul Bistrița-Năsăud, pentru organizarea și desfășurarea competițiilor sportive de iarnă (schi fond), situația care a contribuit la dezvoltarea turismului sportiv. Traseele sau poligoanele pentru schi fond erau amenajate în locuri care asigurau lungimea necesară și pantele potrivite pentru solicitarea condiției fizice a sportivilor. Astfel, pot fi menționate poligoanele de pe Culmea Zimbru și Șendroaia, Culmea Obcioara și Dealul Calului, cu lungimi cuprinse între 2-15 km.

În acest context sportiv și competițional, trebuie să amintim că Piatra Fântânele a dat, începând cu anii 70 ai secolului trecut, patru campioni la schi fond: frații Viorel, Ionel, Tudorel

și Ionuca Popandron, născuți și crescuți pe aceste meleaguri. Dintre aceștia, Viorel Popandron s-a dedicat pe deplin acestui sport și astăzi este profesor de sport și antrenor de schi fond.

După două decenii în care Piatra Fântânele părea să fie uitată, aceasta reînvie în anul 2012 ca locație predilectă pentru organizarea și practicarea sporturilor de iarnă, odată cu lansarea Festivalului de schi fond și biatlon, care se desfășoară pe Pășunea Rusu, sub vârful Frumușeasca, unde se îmbină suprafețe cu înclinări diferite, relevante pentru practicarea schiului fond.

Din anul 2016, clubului sportiv SledDog Bistrița organizează pe Drumul Romanilor concursul internațional de sănii trase de câini care reunește sportivi din mai multe țări europene (Polonia, Slovacia, Bulgaria, Ungaria, Republica Moldova și România), însoțiți de câinii lor din rasele Husky, Malamut, Samoyed și câinele de Groenlanda.

Obiectivul care avea să schimbe imaginea turistică a arealului Piatra Fântânele-Măgura Calului a fost Hotelul-Castel Dracula. Construirea acestuia se bazează pe romanul Dracula, scris de Bram Stoker în 1897, în care o parte din acțiune se derulează în Borgo Pass și la hotarul dintre Transilvania și Bucovina. Ideea acestui proiect s-a născut la sfârșitul anilor 60, când trei jurnaliști americani vin la Piatra Fântânele pentru a filma castelul contelui Dracula. Locația inițială a hotelului trebuia să fie undeva pe Dealul Paltin, în vecinătatea vârfului Frumușeasca sau Răchițea.

Acest vârf este încărcat de legende care vorbesc despre ruinele unui castel al voievodului Vlad Dracul zis Țepeș, despre armate de duhuri și despre comori nebănuite care ar exista în adâncuri. Deoarece accesul spre Dealul Paltin era anevoios la vremea respectivă, hotelul a fost ridicat pe locul actual între anii 1976-1983 și a primit numele de Hotel Tihuța, iar din anul 1990 se numește Hotel-Castel Dracula.

Acesta este situat la 1100 m altitudine, pe un promontoriu care se ramifică spre sud-est din culmea Dealul Tihuței-Piatra Fântânele. Acest promontoriu ocupă o poziție diagonală față de vârful Piatra Fântânele (1154 m), de care îl despart 800 m, și domină spre sud și sud-vest valea Tihuței și culmea Corca, spre vest culmea Dealul Tihuței și DN 17, iar spre nord-vest obârșiile văii Pârâul Poștei. Alegerea lui ca loc pentru amplasarea hotelului a fost inspirată, deoarece este un punct de belvedere care oferă perspective generoase asupra peisajului, în special asupra Defileului Bârgăului și a măgurilor care îl încorsetează misterios (Zimbroaia, Căsar-Măgurița-Arșița-Dealul Ariilor-Cornu).

Deși nu este mărginit de hăuri și prăpăstii, ca în cartea lui Bram Stoker, promontoriul pe care s-a ridicat Hotelul Dracula este reprezentativ din punct de vedere geomorfologic, deoarece este clar delimitat spre sud-est și sud-vest de două văi afluate ale pârâului Tihuța, edificiul său se înalță la 100 m deasupra văii Tihuța, la 150 m deasupra văii Pârâul Poștei și la 20-50 m față de creștetul culmii Dealul Tihuței, pe care șerpuiește DN 17, flancurile sale se caracterizează prin pante de 18-20°, beneficiază de o vizibilitate mare, dinspre toate punctele cardinale și asigură o vizibilitate maximă asupra părții de vest a arealului turistic Piatra Fântânele-Măgura Calului.

Datorită potențialului natural deosebit (peisaj, aer curat, liniște), dar și posibilităților crescute de acces, în a doua parte a secolului XIX Colibița atrage numeroși vizitatori dornici de odihnă și relaxare. Tradiția spune că în a doua jumătate a secolului XIX, la Colibița au sosit doi cetățeni austrieci, Janis Wenzel, preocupat de exploatarea și valorificarea lemnului de rezonanță (molid, paltin creț), și nepotul său Janis Wili, care va ridica în centrul cătunului o clădire în stil austriac.

Vindecările miraculoase de tuberculoză înregistrare spre sfârșitul secolului XIX, determină construirea unui sanatoriu cu 10 camere, iar Wili Janis ridică pe la 1900 o altă clădire unde erau tratați bolnavii de tuberculoză, iar în 1925 mai adaugă una. În 1926 aceste clădiri sunt achiziționate de către Societatea Caritatea din Cluj și până în preajma celui de-al Dolilea Război Mondial, când clădirile vor fi incendiate, au fost tratați gratuit bolnavii de TBC.

În anul 1916 Colibița avea statutul de „stabiliment climateric, cu 1 casă, 8 odăi pentru oaspeți și 1 bucătărie”, aparținând de Societatea acționară altruistică Colibița, cu sediul în Bistrița. În anul 1920, Secretariatul general al Salubrității și Asistenței Publice din Cluj face primele demersuri pentru înființarea unui sanatoriu la Colibița, care va funcționa prin intermediul Societății Colibița până în anul 1924, după care va fi preluat de Societatea Caritatea din Cluj.

În anii următori, alți cetățeni își construiesc vile, iar pe la 1930, sub Dealul Pușcă/Dealul Carpatina/Dealul Sașilor se conturează un cartier de vile înființat de mai mulți cetățeni din Bistrița. De asemenea, SKV Bistrița construiește o cabană emblematică pentru iubitorii de drumeții. În vara anului 1932 se inaugurează Pavilionul Universității Cluj, prin grija profesorului Iuliu Hațieganu și contribuția Ministerului Sănătății, unde erau tratați studenții bolnavi de TBC. Aici erau invitați uneori și cântăreți ai Operei din Cluj, care susțineau recitaluri pentru bolnavi și pentru localnici. Unul dintre acești artiști a fost tenorul Constantin Pavel, originar din Bistrița Bârgăului, directorul Operei Naționale din Cluj la aceea vreme. După cel de-al Doilea Război Mondial activitatea Societății Caritatea încetează, iar construcțiile sanatoriului se vor ruina.

În perioada interbelică la Colibița funcționau următoarele instituții publice: oficiu poștal, post de jandarmi, biserică, școală primară, oficiu local de cură și turism, birou de informații. O statistică din aceea perioadă, arată trendul ascendent al stațiunii, prin creșterea numărului de vizitatori de la un an la altul: 578 în anul 1935, 700 în anul 1936, 1329 în anul 1937, 1640 în anul 1938 și 1680 în anul 1939. Pe lângă persoanele venite la tratament, la Colibița veneau turiști interesați de drumeție, de plimbări în aer liber, de ape minerale și de schi. Un rol important în promovarea stațiunii climaterice Colibița l-a avut și secțiunea Bistrița-Năsăud-Rodna a Asociației Carpatine Ardelene a Turiștilor sau „Siebenburgischer Karparthen Verein” (SKV), înființată la 31 Mai 1881, care organizează numeroase excursii pe valea Bistriței Ardelene și spre culmea Bistriciorului.

În perioada comunistă, pavilioanele și vilele de la Colibița sunt naționalizate, în cadrul lor se organizează sejururi pentru turiști și tabere școlare, iar stațiunea Colibița trece din anul 1968, în subordinea stațiunii balneo-climaterice Sângeorz-Băi și a OJT Bistrița-Năsăud.

În anul 1950 Comitetul Provizoriu al județului Năsăud, prin Direcția Gospodărie Comunală întocmește o situație cu starea vilelor și proprietarii acestora. Era vorba despre construcții din lemn, acoperite cu șindrilă, părăsite în cea mai mare parte și nelocuite, aparținând unor doctori, ingineri și ofițeri din Bistrița și Cluj. În anul 1955, Întreprinderea de Locuințe și Localuri din Bistrița demarează lucrări capitale la câteva vile foarte degradate, care nu mai puteau fi folosite. Tot în același an, se instalează energia electrică în alte câteva vile reparate, furnizată de un generator de 25 CP, care urma să funcționeze în timpul sezonului estival. În anul 1956 setrece la electrificarea întregii stațiuni climaterice, reprezentată prin 31 case de odihnă și 23 case satești, la care se adăuga iluminatul stradal.

Avându-se în vedere posibilitatea amenajării unei stațiuni climaterice veritabile la Colibița, în anul 1960 se demarează primele ridicări topografice de către Serviciul de Organizare Teritorială a Raionului Bistrița, delimitându-se zona de extindere a viitoare stațiuni. În anul 1964, Comitetul Executiv al Sfatului Popular al Regiunii Cluj încadrează Colibița în cadrul centrelor muncitorești și stațiunilor balneo-climaterice de interes regional.

Cu timpul localitatea crește, astfel că în anul 1966 avea 689 locuitori; în anul 1969, 738 locuitori; iar în anul 1974, 818 locuitori. Populația era alcătuită din români, iar ocupația după profesii era următoarea: 50% agricultori, 42% muncitori forestieri, 8% alte ocupații. În localitate funcționa o școală generală de 8 ani, cu 7 cadre didactice. Satul avea un magazin alimentar, bufet, poștă, aprozar, iar Stațiunea o cantină pentru cei veniți la odihnă.

Conform unor documente din Arhiva Primăriei Bistrița Bârgăului privind lucrările de demolare a imobilelor de la Colibița, datate decembrie 1977, din vechea stațiune au fost

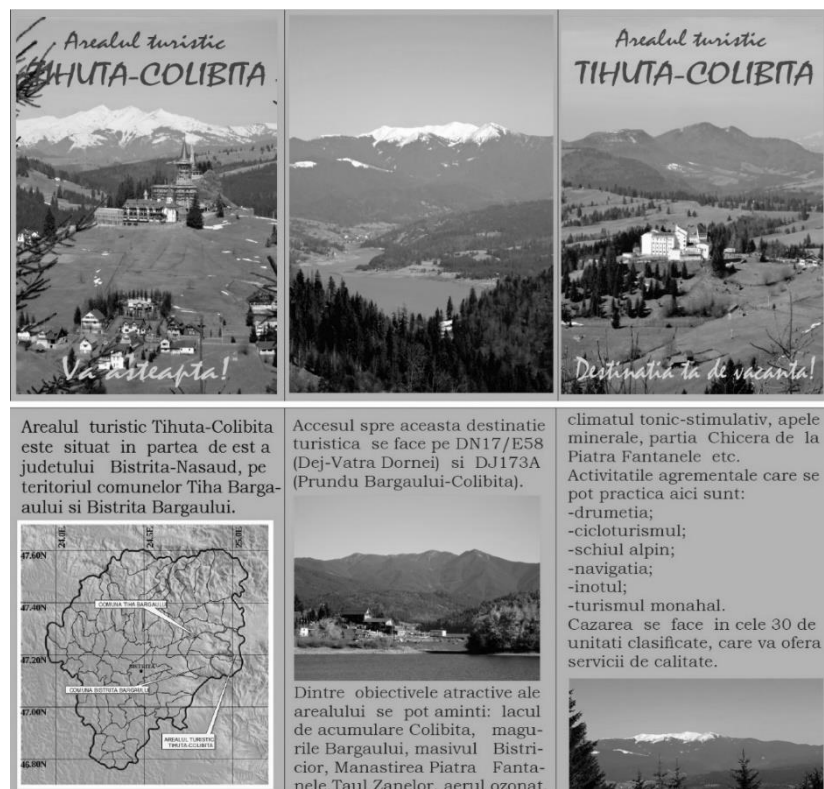
dezafectate un număr de 21 vile, construite între 1932-1970, cele mai multe în anul 1955, cu 1-3 nivele, care prezentau următoarele caracteristici: fundație din piatră, pereți din bârne și cărămidă, planșeu din grinzi de brad, acoperiș din șindrilă sau tablă; anexe: cotețe, șopron, latrină; instalații sanitare: da, nu; încălzire: cu lemne; curent electric.

În timpul lucrărilor hidroenergetice, principala atracție turistică la Colibița era construirea barajului și activitățile conexe, dar odată cu schișarea lacului de acumulare, în anul 1984, accentul se pune pe potențialul atractiv al acestuia. Mii de vizitatori vor invada de acum înainte malurile minunii de smarald apărute între munți, iar Colibița începe, astfel, să-și prefigureze o altă personalitate turistică și funcțională, mai puternică, dar cu consecințe viitoare greu de controlat, mai ales în plan ecologic. Pe lângă peisajul încântător și renumele dobândit în deceniile anterioare, apariția lacului va declanșa la Colibița acel fenomen nociv pentru natură, numit turism de masă, care va produce modificări importante în peisaj, sub aspect structural, estetic și funcțional.

Pentru a valorifica noul potențial turistic al Colibiței în mod organizat, Consiliul Județean Bistrița-Năsăud demarează în anii 80 lucrările pentru edificarea unui hotel-restaurant, cu o capacitate de 200 de locuri, sub Dealul Pușcă, deasupra lacului de acumulare, într-o zonă însoțită și cu vizibilitate mare asupra depresiunii și culmilor montane înconjurătoare. Lucrările au fost executate anevoios de către Șantierul Hidroenergetic Colibița, iar după anul 1989, proiectul este abandonat și edificiul, aflat într-un stadiu înaintat de finalizare, va fi lăsat în paragină.

După anul 1990 are loc relansarea turistică a Colibiței, iar prin poienile din jurul lacului (Dealul Pușcă-Ariniș, Șaua Blajului, Fața Căsarului, Pietriceaua, Sub Deal) răsar vile, cabane și case de vacanță particulare, care vor forma o adevărată așezare turistică, fără existența unui PUG și PUZ.

Noul profil turistic al zonei, caracterizat prin polarizarea potențialului atractiv de către lacul de acumulare și prin schișarea așezării turistice pe malurile sale, determină anumite

particularități în ceea ce privește activitățile turistice de aici. Astfel, cele mai multe activități sunt legate de prezența lacului (băi acvatice, băi de soare, picnicuri, campare, plimbări cu barca, pescuit, contemplare, evenimente), în timp ce altele, cum ar fi drumețiile, spre exemplu, trec pe planul secund.

În anul 2018, Colibița a devenit stațiune balneoclimaterică de interes local, dar țelul autorităților județene este ca cele două subareale complementare să se reunească într-un proiect mai mare, care să valorifice pe deplin potențialul atractiv, natural, cultural și istoric, al acestui târâm situat la contactul dintre

Model de pliant turistic pentru promovarea arealului turistic Tihuta-Colibița

Munții Bârgău și Călimani. Este vorba despre stațiunea de interes național Tihuța-Colibița, cu cele două componente ale sale, stațiunea climaterică și peisageră de culme Piatra Fântânele și stațiunea balneoclimaterică și peisageră de depresiune Colibița.

În urma cercetărilor efectuate asupra arealului turistic Tihuța-Colibița se desprind o serie de concluzii, după cum urmează:

- poziția geografică și accesul sunt favorabile amenajărilor turistice;
- infrastructura edilitară și turistică este în curs de îmbunătățire, prin programe și proiecte specifice;
- potențialul atractiv natural și cultural este ridicat, putând susține numeroase activități agrementale și turistice, ținute spre diferite segmente de consumatori (relaxare, aventură, cultură, sporturi de vară și iarnă, evenimente);
- vocația turistică istorică a subarealelor Piatra Fântânele și Colibița constituie o recomandare pentru consacrarea acestora ca parte din stațiunea turistică de interes național Tihuța-Colibița;
- fluxurile de turiști sunt în creștere, dar lipsește acțiunea de elaborare a unor produse turistice atractive, precum și acțiunea de segmentare și ținere a consumatorilor de turism din partea prestatorilor de servicii turistice, pentru ca vizitatorii să revină, să se fidelizeze cu anumite programe turistice sau să se diversifice ca profil psihologic și motivații;
- oferta de produse turistice concepute pe baza marketingului propriu al fiecărui prestator de servicii este modestă;
- forța de muncă din zonă și din vecinătate poate fi atrasă spre domeniul turismului, fapt care va contribui la creșterea veniturilor în cadrul comunităților locale de pe valea Bârgăului;
- asocierea celor două entități turistice, Piatra Fântânele și Colibița, poate genera un cluster turistic, adică o asociere bazată pe complementaritatea resurselor din cele două areale (infrastructură, logistică, patrimoniu atractiv, prestatori de servicii turistice, furnizori), pentru a obține o structură turistică superioară, competitivă pe piața turismului montan din România și din Europa, respectiv Stațiunea turistică de interes național Tihuța-Colibița.

Pentru ca proiectul stațiunii turistice Tihuța-Colibița să devină o realitate este nevoie de implicarea unor actori importanți la nivel local și județean, cum ar fi: Primăria Tiha Bârgăului, Primăria Bistrița Bârgăului, Consiliul Județean Bistrița-Năsăud, Asociația de turism Valea Bârgăului-Tihuța-Colibița, prestatorii de servicii turistice de la Piatra Fântânele și Colibița.

BIBLIOGRAFIE

- Bîca, I., Șteff, I.,** (2010), *Colibița-dimensiuni turistice*, Ed. Nova Didactica, Bistrița
- Bîca, I.,** (2012), *Arealul turistic Piatra Fântânele Măgura Calului*, Ed. Argonaut, Cluj-Napoca
- Bîca, I., Șteff, I.,** (2014), *Poveștile Colibiței*, Ed. Argonaut, Cluj-Napoca
- Bîca, I., Bude, R., Șteff, I.,** (2015), *Bistricior*, Ed. Argonaut, Cluj-Napoca
- Bîca, I., Rusu, C.,** (2017), *Borgo Pass-semnificații geografice, istorice și culturale*, Ed. Argonaut, Cluj-Napoca
- Bîca, I.,** (2019), *Arealul turistic Tihuța-Colibița*. Studiu monografic pentru Stațiunea turistică Tihuța-Colibița, Facultatea de Geografie Cluj-Napoca, Geografia Turismului, Bistrița
- Buta, M.,** (2017), *Colibița*, Ed. Școala Ardeleană, Cluj-Napoca
- Costea, C., C.,** (2016), *Munții Bârgăului-studiu de geografie umană*, Ed. Karuna, Bistrița
- Miron, H. D.,** (2016), *Echilibrul Colibiței*, Ed. Barnas, Bistrița
- Naum, T., Molovan, Gr.,** (1987), *Munții Bârgăului-ghid turistic*, Ed. Sport-Turism, București
- Rusu, E.,** (1998), *Munții Bârgăului. Studiu fizico-geografic*, Ed. Universității Al. I. Cuza, Iași
- ***Studiu privind dezvoltarea turistică și a domeniului schiabil pe Valea Bârgăului, județul Bistrița-Năsăud. Studiu de prefezabilitate, 2013

Ioan BÎCA, Horea ȘTEFĂNESCU: Itinerarii cultural-istorice în județul Bistrița-Năsăud

Studiu de caz: Transbârgăul sau Drumul măgurilor

Transbârgăul este un ansamblu istoric de drumuri agro-pastorale din județul Bistrița-Năsăud, situat între Pasul Tihuța (Măgura Calului) și Pasul Strâmba, care străbate sectorul central-vestic al Munților Bârgău (Măgura Calului-Zimbroaia-Oala-Heniu), cuprins între obârșiile văii Iliuța Calului (afluentă Ilva)-valea Iliuța Bozghii (afluentă Leșu) și valea Tiha (afluentă Bistrița Ardeleană). Acest ansamblu de drumuri vechi deservește diferite proprietăți aparținând comunelor Prundu Bârgăului, Tiha Bârgăului și Josenii Bârgăului (fig.1).

Fig.1-Localizarea Transbârgăului în cadrul județului Bistrița-Năsăud

Prin vechimea și importanța lor în cadrul comunităților locale, aceste drumuri formează un patrimoniu cultural deosebit, intrând în categoria traseelor/itinerariilor cultural-istorice din județul Bistrița-Năsăud și din Ținutul Bârgăului, alături de alte drumuri (Drumul Oilor din Munții Rodnei, Drumul Oilor de pe culmea Dealul Negru-Călimani, Drumul Romanilor, Drumul Mariei Tereza, Plaiul Bistriței/Plaiul Dosului etc.).

Caracteristicile tehnice ale Transbârgăului sunt următoarele:

- lungime: aprox. 35 km;
- lățime: 3-6 m;
- suprafață: sol argilos, piatră, vegetație ierboasă;
- diferență de nivel: 1200 m punct plecare Pasul Tihuța-700 punct sosire Pasul Strâmba=500 m;
- relieful major al traseului: versanți, văi, culmi;

- relieful de detaliu: suprafețe înclinate, suprafețe plane, suprafețe cu ogașe, suprafețe înierbate, pietroase, argiloase etc.;
- configurația în plan a traseului: ușor sinusoidală, dată de prezența măgurilor magmatice Frumușeasca-Tășuleasa, Zimbroyaia, Oala, Dealul Pietrei, Dealul Bârgău, Erboasa și Heniu pe care le ocolește (fig.2);

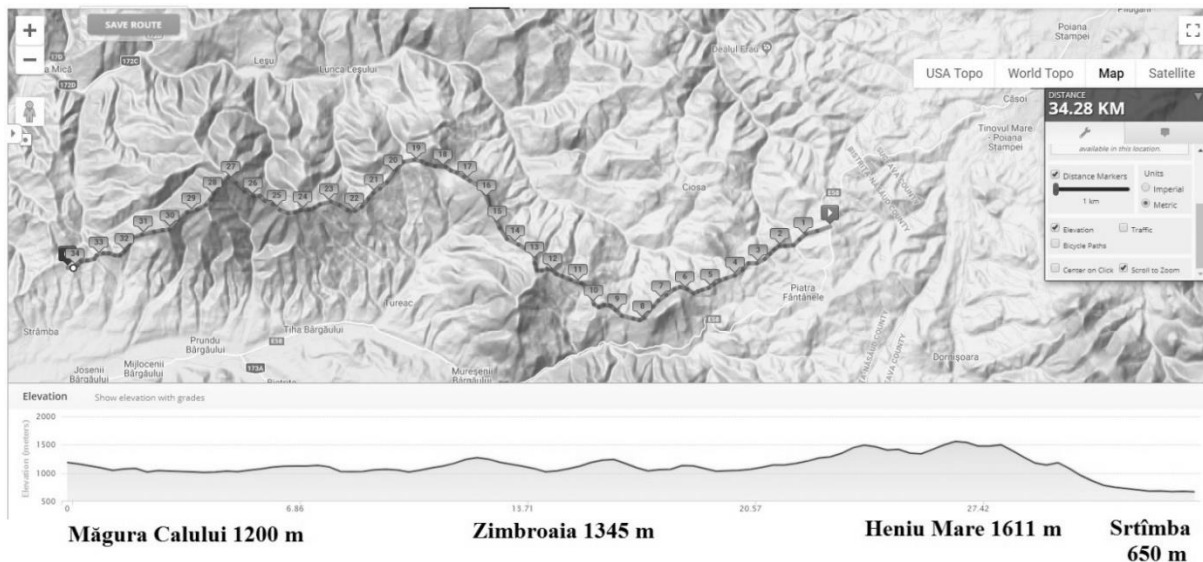

Fig.2-Traseul Tranbârgăului (sursa: map my hike.com-cu modificări)

În cadrul acestui drum tematic, se disting mai multe sectoare, după cum urmează:

a) sectorul Măgura Calului-Zimbroyaia:

- se suprapune pe Drumul Romanilor (Drumul vechi, Via Regia);
- se desprinde din DN 17, vis-a-vis de Pensiunea Cota 1200, coboară spre valea Iliuța Calului, urcă spre Dealul Îngrădit (1150 m), coboară în valea Iliuța Corca, urcă spre platoul de sub muntele Frumușeasca, urmează culmea Obcioara (1000 m) și ocolește pe la nord muntele Zimbroyaia (1345 m) ajungând în înșeuarea Prislopului (1000 m) (fig.3);

Fig.3-Vedere spre sectorul Obcioara-Zimbroyaia de pe vf. Piatra Fântânele

b) sectorul Zimbroyaia-Șaua Arendașului:

Fig.4-vedere din Șaua Arendașului spre Dealul Pietrei de la Obârșiile Tureacului

- din înșeuarea Prislopului drumul trece pe sub vf. Prislop (1116 m) și Dealul Hust (1154 m), urcă spre Culmea Vulturilor, ocolește pe la nord muntele Oala (1605 m), coboară în Poiana Narota (1200 m) și iese în înșeuarea Arendașului (1020 m);

c) sectorul Șaua Arendașului-Șaua Prislopașului:

- din înșeuarea Arendașului, drumul urmează creasta masivului magmatic Dealul

Pietrei (1258 m), situat la obârșiile Tureacului, și coboară în înșeuarea Prislopașului (1030 m) (fig.4);

d) sectorul Șaua Prislopașului-Poiana Muncelului:

- din înșeuarea Prislopașului, drumul trece pe sub Dealul Bârgău (1362 m) și Dealul Erboasa (1293 m) și se înscrie pe culmea Priporul Tăluței (1050-1150 m), după care urcă pe Culmea Muncelului și iese în Poiana Muncelului (fig.5, 6);

Fig.5-Vedere din Șaua Prislopașului spre Dealul Bârgău de la Obârșiile Tureacului

Fig.6-Vedere din Poiana Muncelului spre măgurile de la Obârșiile Tureacului

e) sectorul Muncel-Heniu Mare:

- din Poiana Muncelului, drumul urmează creasta principală a masivului Heniu; mai întâi urcă în vf. Muncel (1542 m), apoi coboară în Tarnița Parângului (1460 m) și apoi urcă spre vf. Heniu Mare (1611 m);

- acest sector este ceva mai critic, deoarece se desfășoară printr-o pădure de molid, marcată de multe doborâturi de vânt;

f) sectorul Heniu Mare-Pasul Strâmba:

-de pe vf. Heniu Mare drumul preia creasta spre vf. Heniu Mic, ajunge pe vf. Tomnatec (1203 m) și apoi coboară spre Pasul Strâmba (700 m), unde întâlnește DJ 172 D, care duce spre Ilva Mică sau Josenii Bârgăului; de asemenea, din Pasul Strâmba se poate urma culmea Făgetului până în Pasul Slătinița, unde se întâlnește un alt drum istoric, ce duce de la Slătinița la Nepos (fig.7).

Fig.7-Vedere spre Pasul Strâmba din Poiana Tomantecului (Mijlocenii Bârgăului)

Din Transbârgău există numeroase ramificații, reprezentate de drumuri agropastorale care coboară spre valea Bârgăului (Tiha) și spre valea Ilvei și a Leșului, interconectând comunele Tiha Bârgăului, Lunca Ilvei, Leșu, Ilva Mică, Prundu Bârgăului și Josenii Bârgăului (ex. Iliuța Calului coboară spre Lunca Ilvei, drumul care duce la Ciosa, Drumul Romanilor coboară în Defileul Bârgăului, drumul de pe valea Lăzăroaiei coboară în Defileul Bârgăului, drumurile care coboară spre

cătunul Iliuța Bozghii, drumul de pe valea Tureacului spre Tureac, drumul de pe valea Secului spre Prundu Bîrgăului, drumul de pe Izvorul Muntelui coboară la Mijlocenii Bârgăului, drumul de pe valea Lesciorului coboară la Leșu, drumul de pe valea Strâmba coboară la Ilva Mică etc.).

Prin urmare, Transbîrgăul este o axă de comunicare între Ținutul Bîrgăului și Ținutul Ilvelor, fapt confirmat de numeroasele legături care există și astăzi între locuitorii celor două regiuni, peste munte.

Semnificațiile geografice ale acestui drum istoric ar putea fi următoarele:

- drumul urmărește cumpăna de ape dintre bazinele hidrografice ale Ilvei, Leșului și Bîrgăului;

- drumul face legătura între Pasul Tihuța și Pasul Strâmba, constituind o cale laterală (față de DN 17) de deplasare, cu conotații turistice;

- drumul leagă măgurile magmatice ale Bîrgăului central (Măgura Calului, Frumușeaua, Tășuleasa, Zimbroya, Oala, Dealul Pietrei, Dealul Bîrgău, Dealul Erboasa, Heniu), de aceea poate fi numit Drumul Măgurilor sau Traseul Măgurilor (în sens turistic);

- drumul este polarizat la capete de două lăcașuri de cult importante pentru Ținutul Bîrgăului: Mănăstirea Sf. Spiridon de la Strâmba și Mănăstirea Adormirea Maicii Domnului de la Piatra Fântânele;

- drumul este punctat de momente istorice, care atestă rolul său strategic: înființarea Regimentului Grăniceresc Năsăudean în anul 1762, când sunt cooptate comunele de pe valea Ilvei, apoi cele de pe valea Bîrgăului (1783); amenajarea drumului vechi (Via Regia, Drumul Romanilor) după 1780, moment marcat de cea de-a treia vizită a împăratului Franz Joseph; circulația poștalioanelor în secolele XVII-XIX (Defileul Bîrgăului-Tihuța Canton-Pârăul Poștei-Culmea Obcioarei-Stația Iliuța-Pasul Tihuța-Bucovina); deplasarea trupelor de grăniceri în timpul Revoluției de la 1848-1849;

- drumul este marcat de situri arheologice aparținând celui de-al II-lea Război Mondial (cazemat, locașuri de tragere).

Din perspectivă turistică, Transbîrgăul sau Drumul Măgurilor poate oferi numeroase motive de sport, călătorie și aventură. Prin umrare, pe acest drum se pot desfășura numeroase activități agrementale, după cum urmează:

a) drumeție: parcurgerea diferitelor sectoare sau a întregului traseu, contemplarea peisajului de măguri și plaiuri din Munții Bîrgăului, cu perspective spre Munții Rodnei și Munții Călimnai; prelevarea plantelor medicinale și ornamentale, recoltarea ciupercilor, observarea unor activități economice tradiționale (păstorit, fânărit) și a arhitecturii tradiționale (case în câmp), vizitarea siturilor arheologice din timpul celui de-al doilea Război Mondial (locașurile de tragere de pe vârfurile Frumușeaua, Tășuleasa, Zimbroya și de pe culmea Obcioara, cazematele de pe culmea Obcioara și de sub Culmea Miroslava), a drumului vechi habsburgic (Drumul Romanilor) și a releului de pe vf. Heniu Mare etc.; ascultarea păsărilor și observarea faunei cinegetice;

b) ascensiuni montane: pe vf. Heniu Mare (1611 m), pe vf. Muncel (1542 m), pe vf. Oala (1605 m);

c) cicloturism de relaxare sau de anduranță: pe diferite sectoare sau pe întreg traseul, din Pasul Tihuța până în Pasul Strâmba și pe drumurile laterale;

d) alergare montană/cros montan: în condiții aerobe, pentru întreținere sau pentru antrenament de performanță;

e) organizare de concursuri sportive: orientare sportivă, semimaraton, off road, schi de tură, schi fond, mushing;

f) plimbare cu atelajul sau călare: pe diferite secțiuni, unde lărgimea și configurația drumului permite acest lucru (ex. Drumul Romanilor, Lăzăroaia-Dealul Hust, Priporul Tăluței);

g) schi de tură: pe diferite secțiuni, mai ales în sectorul Piatra Fântânele-Lăzăroaia.

În concluzie, Transbîrgăul sau Drumul Măgurilor reprezintă un ansamblu de drumuri vechi, agro-pastorale, care străbate partea centrală a Munților Bîrgău, constituindu-se într-un

veritabil itinerar cultural-istoric în județul Bistrița-Năsăud și în Ținutul Bârgăului. Pentru valorificarea sa în condiții optime s-ar putea face câteva amenajări minore, cum ar fi:

- degajarea de vegetație a unor sectoare și bătătorirea unor poteci (ex. Dosul Oalei, Dealul Pietrei, Muncel-Târnița Parângului-Heniu Mare);
 - semnalizarea și marcarea traseului;
 - construirea unor foișoare de popas și a unor turnuri pentru observarea peisajului.
- Actorii implicați într-un asemenea proiect ar putea fi:
- Consiliul Județean Bistrița-Năsăud;
 - Primăriile Tiha Bârgăului și Prundu Bârgăului;
 - Ocolul Silvic Tihuța-Colibița, Ocolul Silvic Valea Ilvei;
 - Organizațiile non-guvernamentale;
 - Comunitățile locale.

BIBLIOGRAFIE

Bîca, I., (2011), *Tinutul Bargaului-Abordari conceptuale si structural-functionale*, Studii si cercetari etnoculturale, XVI, Complexul Muzeal Bistrita-Nasaud, Bistrita P.415-432

Bîca, I., (2011), *Ancient and medieval roads in the northern part of Transylvania.Geomorphological perspective*, Studii si cercetari de geologie si geografie, 16, Complexul Muzeal Bistrita-Nasaud, Bistrita, P.101-108

Bîca, I., (2012), *The inventory, evaluation and tourist exploitation of some geosites with geoarchaeological vestiges from Bistrița-Năsăud County. Case Study: The Roman Road from Bîrgău Mountains*, GeoJournal of Tourism and Geosites, vol.9

Bîca, I., (2012), *Arealul turistic Piatra Fântânele-Măgura Calului*, Ed. Argonaut, Cluj-Napoca

Bîca, I., Ștefăneascu, H., (2014), *Turism și agrement sportiv*, Ed. Napoca Star, Cluj-Napoca

Șimon, N., (1889), *Comerciul și drumurile de comunicațiune*, Arhivele Naționale Bistrița-Năsăud, Fond Virgil Șotropa, d. 239

Vrăsmaș, N., (2005), *Izvoare monografice bârgăuane*, I, II, III, Arhiva Someșană, IV, Muzeul Grăniceresc Năsăudean

Andreea SPÂNU: Asociația Țara Bârgăului – Tihuța - Colibița

Având în vedere numărul tot mai mare de antreprenori din domeniul turismului, a cererii turistice în continuă creștere, a mediatizării potențialului turistic natural și antropic al zonei, s-a impus crearea unei organizații prin intermediul căreia investitorii să-și facă auzită vocea, să-și exprime părerile și să dialogheze cu autoritățile în vederea găsirii celor mai bune soluții pentru a atrage cât mai mulți turiști prin oferirea de servicii și facilități de calitate.

Organizația s-a concretizat prin înființarea Asociației Țara Bârgăului-Tihuța-Colibița, în anul 2019, cu 27 de membri fondatori, sediul acesteia fiind în Comuna Bistrița Bârgăului, sat Colibița, nr. 229B. Printre cele mai importante obiective ale Asociației enumerăm:

- crearea unor zone turistice cu marcă, în condițiile actelor normative incidente în materie;

- organizarea diferitelor forme de turism (cultural, de agrement, balnear, de afaceri, agroturism ș.a);
 - creșterea calității serviciilor turistice din zonă prin formarea continuă a asociațiilor și a agenților din turism, în condițiile legii;
 - încurajarea calității, a bunelor practici și a competenței în domeniu prin acordarea de etichete de calitate;
 - crearea unui cadru de planificare și de exprimare pentru structurile implicate în turism;
 - elaborarea, implementarea, monitorizarea și adaptarea la situația socio-economică a zonei, a strategiei de dezvoltare a turismului din zonă și zonele cu potențial turistic din imediata vecinătate;
 - producerea și distribuirea produselor de promovare și de marketing turistic;
 - promovarea de măsuri pentru protejarea, conservarea și întreținerea mediului înconjurător, patrimoniului cultural, istoric și turistic din spațiul local;
 - promovarea și valorificarea în unitățile turistice a produselor alimentare locale specifice;
 - organizarea și participarea la evenimente, târguri, conferințe, pentru a promova turismul, zona sau interesul membrilor, la solicitarea acestora;
 - informarea membrilor cu privire la modificările legislative din domeniul turismului;
 - asigurarea pregătirii angajaților proprii în vederea îmbunătățirii serviciilor turistice oferite;
 - susținerea intereselor membrilor în raport cu instituțiile publice locale sau centrale în probleme sau situații care au impact global asupra dezvoltării și promovării turismului local în ansamblul său;
 - scoaterea din zona gri a unităților de cazare, îndrumarea spre clasificare.
- Având în vedere timpul relativ scurt de la înființare, considerăm că realizările Asociației sunt notabile și reprezentative. Din acestea, menționăm:
- Participarea la Târgul de Turism al României (TTR) – februarie 2019;
 - Realizarea de materiale promoționale pentru TTR;
 - Intervenția pe lângă Instituțiile abilitate în vederea medierii și găsirii de soluții viabile în privința continuării dezvoltării turismului concomitent cu consolidarea barajului, proiect derulat prin Ministerul Apelor și Pădurilor;
 - Realizarea unei baze de date privind unitățile de cazare și alimentație publică din zonă;
 - Afilieră la FEDERAȚIA PATRONATELOR DIN TURISMUL ROMÂNESC.

Fig.1-Mănăstirea Adormirea Maicii Domnului de la Piatra Fântânele (sursa: Ioan Bîca)

Fig.2-Colibița văzută din Dealul Pietrei (sursa: Ioan Bîca)

Fig.3-Coperta unui pliant de promovare a Ținutului Bârgău
(sursa: Ioan Bîca)

Obiectivele pentru anul 2019 sunt următoarele:

- Implicarea asociației în elaborarea Regulamentului de funcționare și ordine a stațiunii Colibița;
- Găsirea unor soluții viabile (trasee montane și alte activități de agrement – câtă vreme lacul nu va mai fi atractiv) și îndrumarea turiștilor spre zona Tihuța, Valea Bârgăului, pentru

evitarea, pe cât posibil, a disconfortului creat de lucrările de anvergură care au loc în acest interval în zona Colibiței (asfaltare, lucrări de infrastructură privind alimentarea cu apă și canalizarea);

- Dezvoltarea și promovarea conceptului de Stațiune Climaterică, având în vedere calitatea aerului din zonă;

- Găsirea de alternative și servicii de agrement pentru prelungirea sejurului și a sezoanelor, promovarea produselor locale (stâni) și produse specifice zonei;

- Pentru o funcționare cât mai eficientă a asociației, au loc întâlniri lunare cu membri pentru stabilirea priorităților. Asociația este deschisă membrilor noi, care vor să adere.

Fig.4- Poster de promovare a Ținutului Bârgău
(sursa: Ioan Bîca)

Alin CIOANCA¹: Meșteșugarii Bârgăului (La faor pe Bârgău)

Cu un aer proaspăt ce se datorează munților înconjurători, Valea Bârgăului te invită la o plimbare lejeră, pe parcursul căreia ai timp să admiri pădurile, culmile, vaiugile ascunse dar și gospodăriile specifice țărănești, păstrate până azi cu atâta dârzenie de oamenii harnici și binevoitori ai satelor aparținătoare.

Mari norocoși sunt cei care mai au rude sau prieteni la țară pe bârgae, pentru că au unde evada din tumultul urban, într-o mini vacanță, numită de noi, sub formă încă academică-turism rural. Acest concept, vechi de prin anii 70 ai secolului trecut pe piața turismului românesc, ne face să cugetăm la alte potențiale surse de venit financiar turistic, încă nexploatate și nedescoperite pe teritoriul țării noastre, care ne-ar simplifica viața atât de prinsă în fuga spre occident.

Întreprinzători din fire și înzestrați cu multă sete de cunoaștere, am hotărât să ne aprovizionăm cu tot ceea ce înseamnă vestigii tradiționale ale gospodăriilor de pe bârgău, aflate spre surprinderea noastră încă într-un numar destul de mare. Deși situate într-o îmbinare continuă cu modernizarea tot mai accentuată, spiritul sătesc, tradițiile, portul, graiul și unele meșteșuguri încă nu au cedat în fața emancipării, credem noi, forțată, apărută în mediul rural.

Mai mult dintr-o întâmplare, și din câteva amintiri vagi ale copilăriei, în care ne-am deprins cu aceste activități ca fiind normale și de rutină pe acea vreme, am descins într-una dintre aceste gospodării, hotărâți să valorificăm resursele ei atât de valoroase pentru niște prospectori de activităților turistice.

Luând drept reper vorba bârgăuanului “Dacă nu meri la faor nu ești gospodar”, îl găsim la Susenii Bârgăului pe nea Vasile Cioncan, probabil ultimul faor de pe Valea Bârgăului, la fel cum îl știam și cu ani în urmă, cu multă treabă. Era dimineața la ora 8 și avea deja doi cai la potcovit. După formulele introductive specifice zonei: “De unde și de-a cui ești?” a tăi ce mai faci?” și depănat scurte amintiri, nea Vasile nu stă mult pe gânduri și se apucă din nou de treabă, iar noi îl rugăm să ne explice, în cei mai serioși termeni, cam tot ce înseamnă procesul de potcovire. Glumeț și binedispus din fire, afirmă fără ezitare: “V-arăt, dară, că la două (ora 14) îmi mai vine o păreche de cai; puteți sta până-n sară, de nu vi-ți sătura de mine!”

Intrând în micul atelier de fierărie, o cameră nu mai mare de 20 m², ne atrage prima

Nea' Vasile Cioncan-faorul din Susenii Bârgăului

dată atenția multitudinea de scule aflate pe suporturile din pereți sau pe mesele de lucru. Nea' Vasile susține că majoritatea sunt confecționate de el și multe din ele inventate și adaptate după nevoile celor 35 de ani de meserie, susținând cu tărie faptul că cele din comerț sunt prea slabe calitativ și scumpe, plus că nu se mai găsesc. Aflăm cu stupoare ca numele multora dintre unelte sunt derivate din cuvinte nemțești sau ungurești, după cum de altfel ne confirmă și meseriașul nostru.

¹ Facultatea de Geografie, UBB, Bistrița

După ce le-am fotografiat pe fiecare în parte, cu sete, să nu ratăm niciunul, am avut grijă să le notăm și numele, după cum urmează:

- cleaștă de unghii = clește de scurtat unghia;
- rașpău = pilă de dimensiuni mai mari cu care se rade unghia;
- scobgitori de unghii = instrument de scobit unghia;
- forgauă = clește;
- paisăr mare și paisăr mic = instrumente de dat forma potcoavei în funcție de picior;
- holștoc de bătut = ciocan cu vârf ascuțit de găurit potcoavele;
- pișticli de ileu = instrument de taiat potcoavele la cald;
- șteclu de dat formă = instrument de dat forma generală a potcoavei;
- ileu = nicovală;
- flașturică = bucată de metal cu un buret atașat la capăt, folosită pt stropit cu apă carbunii.

Uneltele din Făorie 1

Mai în glumă, mai în serios, fierarul 37dea37um ne povestește cum că fleșturica, pe lângă rolul ei 37dea37, mai era folosită și pentru a-l “atenționa” pe ucenic atunci când greșește, motiv pentru care ne și amuzăm, mai ales că nea’ Vasile ne povestea că, cu greu gasește pe cineva dispus să învețe meserie sau măcar să-l ajute.

Dintr-o poveste în alta, ca să fie studiul 37de-acum și mai interesant, descoperim faptul că cel care venise cu caii la potcovit era un fost student, absolvent al Facultății de Geografia Turismului, Extensia Bistrița, din promoția 2013. Întrebandu-l dacă s-a gândit vreodată să continue pe ramura aceasta de promovare și profit turistic, ne răspunde nedumerit că și-ar fi dorit, dar nu avea o strategie bine pusă la punct. Pe noi, însă, ne-a bucurat faptul că este încă un păstrător al gospodăriei tradiționale bărgăuane, inițind cumva fără voie, ideea unei colaborări viitoare.

Timp de vreo patru ceasuri bune am asistat la multe dintre operațiunile făuriei, după cum urmează:

- bătut în formă;
- încălzitul potcoavelor de cel puțin 4-5 ori fiecare în parte;

- găuritul lor;
- măsuratul pe fiecare picior în parte;
- tăiatul potcoavelor și îndoirea lor;
- scoaterea vechilor potcoave de pe copită și curățarea unghiei;
- etc.

Uneltele din Făorie 2

După toate aceste operații, am fost plăcut surprinși să observăm cât calm și răbdare avea faorul nostru, și, mai ales, trăgând concluzia asupra calității lucrării, ne-a făcut să medităm la vechea poveste din popor în care se zice că dacă găsești o potcoavă pe drum sau în ogor e semn de mare noroc. Ei bine, nea' Vasile, a făcut prin munca lui și mai credibilă această poveste, prin simplul fapt că o potcoavă făurită și prinsă de el, are șanse foarte mici să poarte noroc cuiva.

Timpul petrecut în făurie, alături de nea' Vasile, de glumele și poveștile lui, istorisite cu un haz am putea spune, meșteșugit, pur și simplu parcă a zburat, ora trei după-masa prinzându-ne fără să ne dăm seama.

Plecăm într-un final nu doar cu un bagaj de cunoștințe și planuri deja hărăzite, despre cum am putea să promovăm turistic această resursă valoroasă pentru mediul local, dar și cu un surâs și o pace sufletească, acea pace pe care doar la țară și alături de omul de la țară o poți trăi.

Pe considerentul că perioada cea mai neagră a promovării turistice românești s-a încheiat, am făcut o vizită și la cel mai apropiat centru de promovare turistică din zonă, la Josenii Bârgăului, pentru a afla ce planuri există sau ce activități se desfășoară la nivel local în ceea ce privește turismul și în special turismul rural. După cum ne-am obișnuit și din alte părți, am fost întâmpinați cu ușile închise, rămânând să revenim și în altă zi, să aflăm detalii sau de ce nu, să dăm sugestii despre promovarea și valorificarea acestei resurse neprețuite, am putea zice, care este satul bârgăuan.

ISTORIE

Adrian MĂNARCĂ¹: Clubul pentru Neam și Țară „Regăsirea Daciei”

Vă mărturisesc stimați cetățeni ai anuarului, atât bărgăuani, cât și din alte părți ale țării, că în urmă în urmă cu 13 ani, cu un grup de prieteni și de iubitori ai *Istoriei Adevărate*, am inițiat la Josenii Bârgăului, Societatea „*Speranța Reînviată*”, iar acum 11 ani, la Bistrița, „*Clubul pentru Neam și Țară – Regăsirea Daciei*”, în calitate de „*fiu*” al societății din Joseni, pentru care au fost legalizate documentele necesare finanțării unei societăți, în deplină legalitate, fiind nonprofit și nonguvernamentală.

De 9 ani la Mijlocenii Bârgăului, în luna octombrie se oficiază un Sfânt Parastas în Biserica satului, în memoria martirilor ardeleni și în special a acelor șapte de sub Heniu, acțiune organizată sub egida Protopopiatului Bistrița și a „*Speranței Reînviată*”, tocmai pentru a nu uita atrocitățile deneimăginate săvârșite de cei cărora Hitler le-a dăruit prin Dictatul de la Viena parte din Transilvania, parte în care, cendorii unguri au dezlănțuit un adevărat Holocaust recunoscut cu ceva timp în urmă până și la O.N.U.

Amintesc aceste preocupări, nu pentru a dovedi cât suntem de patrioți, ci mai ales pentru a sublinia că este necesar să se acționeze, în special, pentru a ne întâlni cu istoria adevărată a acestor teritorii străvechi pe care strămoșii noștri au trăit și trăiesc de milioane de ani, fapt atestat de mai multe descoperiri geologice, chiar dacă aici amintesc doar scheletele de la Bugiulești, care au o vechime de peste două milioane de ani, ceea ce permite schimbarea netă a studiilor istorice, studii ce se impun a fi ajustate după ceea ce se găsește în realitate în zona pe care au trăit în existența lor multimilenară geto-daco-tracii.

Consider cu fermitate că, în ciuda încercării multor vecini să lanseze diferite basme privind istoria noastră, ca măcar noi, românii, să ne apărăm ceea ce este de necontestat: noi suntem aici într-o zonă, o arie mult mai largă decât cea pe care locuim în prezent de milioane de ani, iar dovezi măsluite de unii vecini nu pot înlocui o realitate evidentă, fie că folosesc doar studiile de paleontologie realizate în urmă cu câțiva ani și care, printre altele, susțin cu certe argumente că, noi nu suntem în niciun caz neamuri cu romanii, iar Vaticanul mărturisește recent că primul popor care a vorbit și mai vorbește „*latina-vulgară*” sunt geto-daco-tracii.

Poate nu ar trebui să ne prefacem că nu știm, sau nu se știe că, din cei 80 de împărați ai Romei, 40 au fost de origine geto-daco-tracă.

În 1957 un tânăr arheolog, pe atunci (viitorul rector Constantin Daicoviciu), a opinat, în pofida vrerii mai marilor vremii, majoritari ruși, că Sarmizegetusa nu este capitala Daciei, ci este „centru universitar” al geto-daco-tracilor, în care s-a descoperit printre altare și cuiele care nu ruginesc, capitala ca fiind Arcidava.

Daicoviciu a fost la un pas de condamnare pentru această afirmație.

Și alte date istorice au fost ținute la secret, pentru că foarte mulți dintre cei ce ne înconjoară doreau să ne împună adevărul lor.

Se spune, spre exemplu, cu toată tăria (de Marx spre exemplu) că otomanii nu aveau la 1812 nici un temei să dăruiască rușilor o Țară (Republica Moldova), iar ungurii nu au nici un drept să râvnească la Transilvania.

Din păcate, astfel de „bazaconii” sunt foarte răspândite în ceea ce privește istoria noastră, dar, spre exemplu, Tăblițele de la Tărtăria au fost descoperite întâmplător, iar la Bistrița

¹ Senior editor-prof.

în zona Dealul Târgului a ieșit la iveală un vas de aur vechi de peste 3500-3800 de ani, perfect păstrat, unicat în România și nu numai, care schimbă unele date în istoria reală a locurilor noastre.

Din nefericire în România de astăzi, este mai mult decât supărător războiul româno-român și măsluirile istorice ce se vor cu orice preț, să se polarizeze cu ruperea ȚĂRII pe care au întemeiat-o cu eforturi uriașe strămoșii noștri.

Ținând seama de cele câteva exemple la care am făcut referire mai sus, vă voi prezenta în cele ce urmează cum unii și alții, așa zișii români, mint de îngheață apele și nu numai că și dovedesc superficialitatea și micimea de minte, dar se zbat să dea o tonalitate de autenticitate uitându-l până și pe întemeietorul adevărat al Romei, chiar romanii susținând clar că, adevăratul întemeietor al Romei este Eneageto-daco-trac.

Voi trece, în cele ce urmează la câteva exemple mai recente, care sunt menite să ilustreze că unii dintre istorici și oameni de cultură, nu toți ci doar unii, uită că patriotismul nu este o rușine.

Vă rog, dar să citiți dacă doriți și să vă cruciți, de ce sunt unii în stare să producă și să nu se dea în lături de la afaceri murdare, greu de imaginat numai să se îmbogățească prin nemuncă, ci doar prin înșelăciune (și cu câtă ușurință înșală), fură numai pentru a parveni și pentru a construi, spre mândria lui construiește castele și averi nemăsurate și, mai ales, nemeritate.

Istoria noastră ne oferă foarte multe exemple în acest sens, dar voi încerca în rândurile ce urmează să aduc câteva exemple mai recente și, împreună să constatăm că, cinstea și corectitudinea este tot mai mult înlocuită, sau înlocuite, cu minciuna și înșelăciunea.

Nu am uitat, dar nici nu trebuie să uităm, că în România, anul 2018 a fost declarat drept „Anul sărbătoririi centenarului Marii Uniri”, an, așadar de omagiere, de sărbătoare.

Numai că, surprinzător sau nu tocmai ținta, adică „Sărbătoarea” a fost murdărită și s-a transformat treptat în „Războiul româno-român” degenerând în manifestări care numai a sărbătoare nu miroseau.

E drept însă că rădăcinile acestui nefiresc conflict s-au născut prin timp, iar acum a ajuns la cote paroxistice, dușmănia, ura, pofta răfuiei, devenind rapid, un mod de conviețuire, încultura și lipsa sentimentelor patriotice transformând conviețuirea pașnică în ură și dorința de răfuială permanentă.

Adrian ONOFREIU: Revirul¹ pădurile grănicerești – sursă documentară pentru Valea Bârgăului

Pădurile localităților care au constituit Regimentul II român de graniță cu reședința la Năsăud au fost un factor important în asigurarea suportului economic al locuitorilor acestor comunități. Ele au fost dobândite fie datorită caracterului liber de servituți feudale al proprietății, pentru văile Someșului, Ilvei, Șieului, fie, prin schimb și despăgubire în favoarea proprietarilor feudali - realizat la militarizare, în anul 1783 - pentru valea Bârgăului.

În perioada existenței confiniului militar, inclusiv exploatarea pădurilor a fost strict reglementată din partea comandai militare și aplicată prin comisiunea economică și autoritățile locale. Perioada ulterioară desființării sistemului militar de graniță a repus problema administrării și exploatării forestiere, în cadrul mai larg al reglementării proprietății. Nu

¹ O suprafață – aici, de pădure – cu granițe descrise în amănunt (de dimensiunea unui amenajament silvic), la fața locului și dată în seamă vigiliilor/paznicilor comunali.

întâmplător, implicarea autorităților neoabsolutiste a dus la inițierea și activitatea unor comisii speciale, care au avut misiunea de a „descâlci” întortocheata problemă a proprietății. Rezultatele s-au concretizat în elaborarea unui document extins, în care era precizată poziția erariului față de această problemă¹.

O dată cu schimbarea politică din anii 1860-1861, prin instaurarea regimului liberal, atitudinea factorilor de decizie s-a modificat în favoarea urmașilor grănicerilor. După o perioadă de intensă activitate a reprezentantului lor, Vasile Nașcu în Viena, a fost obținută rezoluția imperială de la Laxemburg, din 27 august 1861. Pe baza acestui act, au fost elaborate documente – Erkenntniß/sentinețe, decizii - care recunoșteau proprietatea fostelor localități militarizate, inclusiv pentru păduri².

Perioada existenței Districtului Năsăud (1861-1876) a reprezentat și o activitate intensă în direcția elaborării de reglementări în vederea gestionării problemelor de interes local. Cu atât mai mult s-a intensificat acest proces, o dată cu accederea în funcția de vice-căpitan a lui Florian Porcius, în anul 1867. Cu o bogată experiență administrativă din perioada neoabsolutistă, la care s-a adăugat cea dobândită în primii ani ai liberalismului, ca funcționar în justiție, Porcius s-a preocupat constant în această latură a mecanismelor administrative. Alături de alte realizări³, a reușit să elaboreze un set de regulamente în varii domenii și a instituit obligativitatea întocmirii unor rapoarte de sinteză.

În acest registru s-a înscris și elaborarea unui „Statut pentru administrarea, economisarea și conservarea pădurilor de pe teritoriul fostului Regiment românesc al II-lea de graniță din Transilvania,” aprobat în Congregația districtuală din 21 mai 1875⁴.

După ce statuează constituirea și atribuțiile Comisiei Centrale Silvanale, în concordanță cu „normele de silvicultură și după legile și ordinațiunile care sunt în această privință, deja emanate și se află în vigoare”⁵, actul normativ precizează modul de constituire a comisiilor silvanale locale și apoi, atribuțiile personalului silvanal, ierarhizat în funcție de calificare, astfel: magistrul silvanal (la nivelul districtului), supravigili și vigili, la nivelul fiecărei localități. Cei din urmă aveau datoria de a vizita neîntrerupt pădurile încredințate spre pază, a consemna prevaricațiunile/devastările din păduri. Pentru control și administrare, teritoriile cu păduri ale fiecărei localități erau împărțite în revire/teritorii cu o anumită întindere: două, la nivelul districtului, apoi, subrevire și revire mai mici, pentru vigili silvanali. La rândul lor, pădurile erau împărțite în două mari categorii: cele din hotarul apropiat al localităților, „menite mai cu seamă pentru lemne de focărit” și pădurile de la munte, „cu lemn de comerț și speculațiune”⁶.

¹ Sub denumirea *Contract și expertiză referitoare la segregarea proprietăților în fostul Regiment grăniceresc II român*, în *Bărgăul sub Pajura Imperială*, ediție de texte și tabele, studiu introductiv și note, Mircea Gelu Buta, Adrian Onofreiu, Andreea Salvan, Ed. Eikon, Cluj-Napoca, 2011, pp. 65-162.

² Până acum au fost identificate și publicate un număr de 34 astfel de documente. Vezi *Contribuții documentare referitoare la situația economică a satelor năsăudene în a doua jumătate a secolului al XIX-lea*, volum îngrijit de Simion Lupșan, Adrian Onofreiu, Ed. Mesagerul, Bistrița, 2007, pp. 301-491; pentru Năsăud, la Adrian Onofreiu, *Contribuții documentare privind evoluția procesului de restituire a proprietăților grănicerești în perioada 1862-1866*, în „Arhiva Someșană”, Năsăud, seria III; VIII, 2009, doc. 4, pp. 27-35; pentru Maieru li Ilva Mare, *Ibidem*, *Contribuții documentare referitoare la situația proprietății funciare în perioada Districtului Năsăud (1861-1876)*, în Idem, IX, 2010, doc. 1-2, pp. 53-60.

³ Menționăm doar modul profesional în care au fost realizate, sub directă lui coordonare, lucrările complexului recensământ al populației din anul 1869; vezi Ioan Bolovan, Adrian Onofreiu, Viorel Rus, *Familiiile din Năsăud în anul 1869. Contribuții de demografie istorică*, Ed. Argonaut, Cluj-Napoca, 2010.

⁴ Serviciul județean Bistrița-Năsăud al Arhivelor Naționale, colecția personală *Șotropa Virgil*, d. 404. Dovada caracterului valid al acestui document a fost validată prin faptul că textul a fost însușit și în ședința Congregației comitatensă Bistrița-Năsăud din 21 decembrie 1880; *Ibidem*, colecția personală *Moisil Iuliu*, d. 201.

⁵ A.N.B-N, colecția personală *Șotropa Virgil*, d. 404, § 3, f. 1/v.

⁶ *Ibidem*, § 24-34, ff. 7-9.

Documentele pe care le publicăm în continuare au fost elaborate în baza regulamentului mai sus invocat¹ și trimise Comisie Silvanale districtuale de judele cercului Bârgău². Ele se constituie în mărturii importante referitoare la starea economică a localităților bârgăoane.

În primul rând, copleșesc informațiile referitoare la *toponime*, parte a procesului complex și atât de prezent în zonă, de umanizare a naturii, din partea oamenilor. În același timp, oferă o radiografie a unei lumi care trăia după reguli proprii, în care fiecare parcelă/rid era importantă pentru asigurarea subzistenței³. Aici, plusul informațional al documentelor aduce un aport major al cunoașterii, cauzat de lipsa altor documente care să radiografieze aceste toponime, pentru valea Bârgăului.

La fel de interesante sunt descrierile hotarelor pădurilor. Aici, în funcție de gradul de pregătire al membrilor comunali, ne aflăm în fața unor adevărate lecții de geografie aplicată. Potrivit descrierilor, linia de hotar urcă, coboară, spre și de la anumite puncte cardinale, pe coama dealurilor, ajunge în plaiuri, întâlnește semne de hotar din vechime – mogile – care atestau proprietatea, se întoarce, ajunge în albia unor pâraie repezi de munte sau, în unele cazuri, urcă până la izvoarele acestora, iese în goluri de munte, la granița dintre păduri și pășunile alpine, se întretaie cu drumuri de interes local sau, chiar importante, cum era „drumul țării”, principala cale de comunicație cu Bucovina și în final, se „întoarce” la punctul inițial de plecare, conturând astfel întregul unei suprafețe⁴, denumită aici prin sintagma „revir”.

De o importanță aparte sunt însă informațiile – inedite – despre starea pădurilor. Aflăm astfel faptul că, în majoritatea localităților, pădurile sufereau – uneori, foarte grav – din cauza acțiunii concertate a oamenilor. Fie ei „speculanți”, sindrilar sau comercianți, au avut o activitate constantă și continuă în exploatarea arborilor. Apoi, multe păduri au suferit din cauza defrișărilor într-o formă specifică, aceea a incendierii/prin „pojar” și transformării în terenuri pentru culturi agricole, al defrișărilor „prin oi sau capre” sau, pur și simplu, datorită tăierilor necontrolate, pentru beneficiul propriu al locuitorilor.. La toate acestea s-au adăugat și factorii naturali, prin vânturile puternice, care doborau copacii din rădăcină și-i amestecau, într-un registru aparte. Rezultatele nu au întârziat să apară, sub forma „smidurilor”, vegetație care înlocuia arborii tăiați sau și mai grav, a golurilor, rezultate în urma tăierilor rase a arborilor.

Toate aceste categorii completează informația despre valea Bârgăului aproape de ieșirea din structura care ființase și aici, mai bine de 100 de ani. Iar satisfacția lectorului este cu atât mai mare, cu cât au fost identificate pentru toate cele 8 localități bârgăoane.

Am numerotat documentele începând cu 1, în continuare și le-am reprodus după poziționarea geografică a localităților, începând de la poarta de intrare, Rusu Bârgăului și până la ultima din vale, Mureșenii Bârgăului. Pentru a putea fi ușor identificate, am precizat la fiecare dintre ele și sursa/locul de păstrare.

În transcriere am căutat să păstrăm exprimarea din epocă, pentru frumusețea limbajului și a realităților pe care le descriu. Am intervenit doar prin explicarea unor

¹§ 11 preciza obligația constituirii comisiunilor silvanale comunale, formate din „un președinte și un secretar”; *Ibidem*, f. 3.

²Nr. 705. Onoratei Comisiuni Silvanale, în Năsăud. În înțelesul stimatei ordinațiuni a Magnificenței Sale, D-lui. Vice-Căpitan Districtual, datată 6 iunie 1875, nr 1.220 și, conform regulamentului despre economizarea pădurilor, § 11, nu lipsesc a comunica sub/8 protocoale peste predarea pădurilor vigiliilor din acest cerc, spre plăcută mai departe, depunere. De la judele procesual, Borgo Prund, 26 noiembrie 1875. Judele procesual, Rusu; A.N.B-N, colecția personală *Marțian Iulian*, d. 148, f. 20.

³ Pentru bogăția toponimelor zonei, vezi în principal, Nestor Șimon, *Dicționar toponimic*, Ed. Napoca-Star, Cluj-Napoca, 2007; Simion Retegan, *Satele născădene la mijlocul secolului al XIX-lea*, Ed. Accent, Cluj-Napoca, 20012; Nestor Șimon, *Schițe monografice ale localităților din fostul Regiment II român de graniță de la Năsăud*, editori, Adrian Onofreiu, Mircea Prahase, Claudia, Septimia Sabău, Ed. Eikon, Cluj-Napoca, 2014.

⁴ Ioan Bâca, Adrian Onofreiu, *Aspecte particulare privind modul de delimitare a unei autorități administrative teritoriale din cadrul districtului născădean. Studiu de caz comuna Tiha-Bârgăului*, în „Studii și cercetări etnoculturale”, Bistrița, XII, 2007, pp. 189-197.

arhaisme/regionalisme și completările referitoare la descrierea unor munți, realizate de Nestor Șimon, care a cunoscut și invocat unele din documentele pe care le publicăm acum, cu speranța în beneficiile care le oferă celor interesați.

1.

Protocol

d. d. 1 iulie 1875

Luat din partea comisiunii comunale în muntele *Bistricioara*¹ a comunei Borgo Rus, în privința vizitării pădurilor aflătoare pe acest munte, constatarea daunelor cauzate la păduri și predarea pădurilor, spre mai departe pază, nou denumiților vigili silvanali.

Prezenți subscriși

Comisiunea comunală esmisă din partea reprezentanței comunale spre vizitarea muntelui *Bistricioara* și-a început funcțiunea ei în prima iulie a. c., călătorind în numitul munte, aicea au căutat marginile muntelui din metă în metă, jur împrejur, după aceea, au cercat toate pădurile de-amănuntul. S-au aflat pădurile, în partea așa numită *Salha Tăului*, în capătul din jos, lângă *Izvorul Panu*, stricată și tăiată mai de-ante, după cum se vede, fostul personal silvanal de până acum nu s-a interesat prea deplin despre atari uzurpațiuni. Se observă și aceea, cum că, una parte însemnată din acest munte stă, de prezent, în proces cu composesoratul învecinat Ratosnia.

Celelalte păduri s-au aflat întregi, nestricate. În 1 iulie 1875, după ce comisiunea memorată a cercat atât metele, cât și stricăciunile aflate la pădure, au predat pădurile cu starea de astăzi nou denumitului vigil silvanal Chiril Mânzat, spre mai departe pază în seamă, și așa, împlinindu-și misiunea, în 2 iulie 1875, au călătorit îndărăpt, către casă.

După prelegere, protocolul s-a conclud și subscris.

Nicolae Bugnar; Teodor Bartoș; Gavril Bugnar; Grigore Băloi; x Gavril Ursace, prin Barteș.

Cum că, comisiunea comunală ne-a arătat metele împrejurul muntelui *Bistricioara*, au constatat în prezența mea, toate daunele aflate la păduri, și după starea aflată, făcându-mă atent la prescriesele statutului despre economizarea pădurilor din Districtul Năsăud, mi l-ea predat spre mai departe păzire, întăresc cu subscrierea proprie, Chiril Mânzat.

Continuat în 4 iulie 1875

¹ Munte al comunei Borgo Rus. După descrierea din 1796, granița acestui munte se începe la *Tâul Zânelor* și de aici merge în dreapta, prin pădure, până în *Prislopul Scurt*, de aici, pe culme, până în *Târnița*, în *Capul Muntelui din jos*, de aici, pe culme, pe lângă muntele provincial *Fașa Netedă*, până în *Piatra Bistricioarei*; de aici, mai departe, până în *Vârful Struniorului*, de aici, în stânga, pe râul *Izvorul Aurariului*, în jos, pe lângă muntele *Dâlbidan*, până în *Colb*, la râul lui Lupu Megis din Bistra; de aici, până în râul *Pan*, apoi, până în râul *Bistrița* și de aici, prin pădure, în linie dreaptă, până la punctul prim, numit *Tâul Zânelor*. Părțile principale a muntelui se numesc: *Șoșoruși Capu Muntelui din jos*. Două picioare a acestui munte se numesc *Ciucurgeul cel Mare* și *Ciucurgeul cel Mic*. E un munte pietros și foarte stâncos, pe care numai vite mici pot paște fără pericol. Pădurile nu sunt dese și sunt bune de pășunat. Fiindcă suprafața teritoriului de la *Tâul Zânelor* până la *Gura Izvoarelor* e frumoasă, se pot face extirpațiuni, așa încât întreg Borgou-și poate câștiga iernaticul pentru oile sale. Conform unui protocol din 1864, în pădurea muntelui *Bistricioare* află lemn de molid, cam 3 părți, iar a patra parte, brazi și fagi, cea mai mare parte, în grosime de trunchi și mai groși, dar pentru starea locului cea rea, nu se poate scoate lemnul, fără numai în dărăbuțe câte „2” de lungi, crepați în 4 și 8 dărabe, spre a fabrica șindile și dranițe și aceasta, cu mare greutate, când se întâmplă apă de ajuns. Conform protocolului din 1 iulie 1875 „s-au aflat pădurile în partea așa numită *Salha Tăului*, în capătul din jos, lângă *Izvorul Pan*, stricate și tăiate mai dinainte” și „una parte însemnată din acest munte sta în proces în composesoratul învecinat Ratoșina”; apud. Nestor Șimon, *Dicționar toponimic*, volum îngrijit de Ioan Mureșan, Adrian Onofreiu, Mircea Prahase, Ed. Napoca- Star, Cluj-Napoca, 2007, pp. 63-64.

Comisiunea comunală, în ziua de astăzi a cercat pădurea în hotarul comunei așa numită *Contenită*, s-a aflat aceasta în stare bună și așa, a predat-o vigilului nou ales Grigore Prundari, spre mai departe pază în seamă, făcându-l și pe acesta atent la prescrisele statutului despre economizarea pădurilor din Districtul Năsăudului, ce dânsul întărește prin subscrierea sa, cu apăsarea crucii la numele său.

x Grigore Prundari, prin Bartoș; Iacob Parasca, Gavril Ursace, prin Bartoș.

A.N.B-N, colecția *Marțian Iulian*, d. 148, ff. 22-23.

2.

Protocol

d. d. 26 iunie 1875

Luat din partea comisiunii comunale în muntele *Tămeu*¹ al comunei Borgo Joseni, în privința vizitării pădurilor de pe acest munte, constatarea daunelor și stricăciunilor aflate la pădurile aflătoare pe acest munte, apoi, predarea în seamă vigiliilor nou denumiți a pădurilor, spre pază, de acum înainte.

De față, subscrișii

Comisiunea comunală aleasă și esmisă din partea reprezentanței și primăriei comunale, spre a îndeplini prescrisele regulamentului despre economizarea pădurilor comunale, § 11, și-a început funcțiunea sa în 23 iunie anul curent, în prezența notarului cercual Ioan Parasca, primarul comunal Simion Zdrobău, colectorul și casarul comunal Daniel Șut, a membrilor de comitet Toader Hogiu, a membrilor comunali Vasile Ioan Hogiu, Mihăilă Budăcean și Iacob Vasile Dan, precum și vigiliii noi denumiți Zaharia Pahone și Nicolae Fonogea, au călcat toate metele, începând de la Dornișoara, marginea muntelui de către comuna Suseni, Prund, Gledin, Monor, toate din Districtul Năsăudului, apoi, mai mulți proprietari din Ducatul Bucovinei, comunele Dorna Vatra și Candreni și Fondul religios al Ducatului Bucovinei și în urmă, comuna Tiha din Districtul Năsăudului, adică în jurul muntelui *Tămeu*, au vizitat toate pădurile aflătoare pe acest munte și au aflat următoarele prevaricațiuni și stricăciuni de pădure, și anume:

a) În partea muntelui așa numită *Cicerea*, între Dorna situată, între Dornișoara și râul Dorna, care formează o parte neosebită a acestui munte, toată pădurea dărâmată și stricăciună – parte, prin speculanți și fabricanți de lemn, parte, prin folosința proprie a mai multor proprietari din cercul Borgoului, care stricăciune și daună cauzată în defavoarea acestei comune – parte din partea personalului silvanal de până acum, în anii trecuți, până în prezent, puțin s-a observat și arătat și, în cele mai mari părți, fără succes, despre ce, comisiunea comunală își va arăta și susține relativele arătări și documente de prevaricațiune și, în decurgerea lunii lui iunie, întrelăsate din partea foștilor vigili de până acum.

b) În partea muntelui situată lângă fluviul *Negrișoara*, de unde e vecinul acestui munte locuitori ai Ducatului Bucovinei, s-au aflat asemenea stricăciuni de pădure, cauzate prin unii proprietari ai Ducatului Bucovinei, vecini ai acestui munte, care și-au clădit edificii economice și, și-au îngădit toate poienile lor, numai prin întrebuințarea lemnelor prevaricate în timp și pădurile oprite ale acestei comune.

¹ Munte al comunei Bogro Joseni, spre granița Moldovei, în depărtare de peste 6 mile de la comună. În acte occură și denumirea *Tămen*, *Temen*, și pe mapa istorico-geografică militară, *Timen*, cu numirile principale *Fața*, *Poiana*, *Prislopul* și *Vârful Tameului*. În protocolul din 4 octombrie 1864 se zice că, după cum arată coala de posesiune, muntele *Tămau*, sub nr. top. 3, are pădurea o arie de 1.611 jug., anume, între apele Dornișoara și Dorna, sub nr. 5 top., o arie de 3.850 jug. 1000 stj², sub numele *Dosul* și *Fața Tămaului*; urmează descrierea din protocolul de mai sus; apud. Nestor Șimon, *op. cit.*, pp. 179-180.

În urmă, comisiunea comunală observă și aceea, cum că partea muntelui *Tămeu* situată către Ducatul Bucovinei, începând din fluviul Negrișoara, trecând direcție oablă¹ la deal, până după *Piatra Dornei*, și de acolo, la vale, până în fluviul Dorna și peste acesta, până în fluviul Dornișoara, la meta aflătoare aici, așa numită *Între Craciul Dornișoarei* nu are mete statornice, față cu proprietarii Ducatului Bucovinei, care mete, de prezent, neputându-se constata și satori, se vor cerca pe calea legii civile.

Împlinindu-și comisiunea memorată misiunea ei, în sensul § 11 a regulamentului despre economizarea pădurilor comunale, a predat vigililor nou denumiți, Zaharia Pahone și Nicolae Fonogea, spre mai departe pază, în seamă, făcându-i totdeodată atenți la prescrierile memoratului regulament și deosebit, la acelea căzătoare în sfera lor de activitate și așa, protocolul se concludă și subscris.

Ioan Parasca, notar; Daniel Șut, x Toader Hogiu, Vasile Hogiu, Iacob V. Dan, prin Șut, Mihail Budăcan.

Cum că, comisiunea comunală mai sus memorată ne-a arătat metele muntelui *Tămeu*, afară din partea de ceartă și ne-a dat în samă întărim prin subscriere proprie.

Nicolae Fonoga, vigil; Zaharia Pahone, vigil.

A.N.B-N, colecția personală *Moisil Iuliu*, d. 148, ff. 27-28.

3.

Protocol

d. d. 2 iulie 1875

Luat în muntele comunal al comunei BorgoMijloceni numit *Măgura*², prin comisiunea comunală emisă din partea reprezentanței acestei comune, spre vizitarea muntelui numit, constatarea daunelor cauzate la pădure până de prezent, apoi, predarea acestor păduri vigililor noi denumiți, spre păzire, în seamă.

De față, subscriși

Comisiunea comunală aleasă din partea reprezentanței comunale, constătătoare din notarul cercual Ioan Parasca, primarul comunal Nechita Mănarcă, colectorul și casarul comunal Toader Cotu, reprezentanții comunali Ioan Guțiu și Dumitru Orban, proprietarul din comună Flore Cotu și în urmă, vigiliile noi denumiți Larion Cotu și Trifan Cordovan, au ieșit în prima iulie 1875 în fața locului pe muntele *Măgura* și începând de la meta din *Valea lui Toader*, ce se mărginește cu comuna Prund, Suseni și Moroșeni, au călcat metele pe marginea muntelui de către comuna Moroșeni, Bistrița, Prund și Suseni, au cercat pădurile de-amănuntul și au aflat următoarele stricăciuni și daune, cauzate prin păduri.

a) În partea muntelui ce se mărginește cu *Poiana lui Vasile Pavel* din Borgo Bistrița, o parte însemnată de pădure – parte, prin foc (pojar), parte, prin tăieturi la capre și tăieturi de lemne și speculațiune – de tot nimicită, despre care prevaricanți personalul silvanal de până acum nu a dispus nimic.

b) În partea muntelui așa numit *Izvorul Lung*, *Plaiul lui Plotog*, *Fața Arelui*, *Dosul Arelui* și *Valea Măgurii*, toată pădurea, parte, prin speculanți a tuturor fabricatelor de lemn și parte, prin folosință proprie, din anii trecuți, de tot stricată și nimicită.

¹ Drept, direct.

² Munte al comunei BorgoMijloceni, în depărtare de 4 mile de comună, cu părțile de pădure numite *Dosul Măgurii* (sau *Ariilor*), *Fața Făgețelului* și *Fața Măgurii*. Acest munte e despărțit de către Dealul lui Toader, prin *Valea lui Toader*, începând de la movila primă din această vale, până în *Izvorul Lung*. Comuna Borgo Prund, în protocolul său din 6 octombrie 1864, încă susține drept la pădurea *Măgura*, ce e înscrisă în coala de proprietate a comunei Tiha, pentru că a folosit-o neîtrerupt, sar însă n-au plătit. Comuna Tiha arată că are 2/3 parte și Borgo Mureșeni, 1/3 parte de pădure și pe alții nu recunosc”. În continuare, urmează descrierea din protocolul de mai sus; apud. Nestor Șimon, *op. cit.*, pp. 126-127.

Celelalte părți de pădure ale acestui munte sau aflat în stare bună și nestricate.

După ce sus memorata comisie a călcat numitul munte de la metă la metă, jur împrejur și a constatat toate daunele și stricăciunile aflate la pădure, a predat în 2 iulie 1875 toate pădurile aflătoare pe acest munte vigiliilor noi denumiți, Larion Cotu și Trifan Cordovan, spre mai departe păzire, făcându-se tot una dată la prescriesele regulamentului despre economisarea pădurilor comunale și deosebi, la cele ce cad în sfera lor de activitate, în seamă.

După ce comisiunea comunală și-a împlinit datoria ca atare prescrisă în regulamentul pomenit, § XI, a întrerupt comisiunea. Și așa, protocolul s-a conclud și subscris.

Ioan Parasca, notar cercual; x Nechita Mănarcă, primar; x Dumitru Orban, membru, prin Toader Cotu; Toader Cotu, colector și casar; Larion Cotu, Trifan Cordovan, membrii; Ioan Guțiu.

Cum că, onorata comisiune comunală descrisă mai sus, în prezența noastră a călcat muntele *Măgura* de la metă la metă, jur împrejur, a vizitat și constatat toate stricăciunile și daunele aflate la pădure, și după aceasta ne-a dat toată pădurea spre a noastră mai departe pază, în seamă, întărim prin subscrierea proprie; Larion Cotu, Trifan Cordovan, vigili noi.

A.N.B-N, colecția personală *Marțian Iulian*, d. 148, ff. 24.

4.

Protocol

În punctul regulamentului despre economizarea pădurilor comunale și fundamentale din Districtul Năsăudului, comunicat cu ordinațiunea domnului vice-căpitan districtual din 6 iunie 1875, nr. 1.220 ex. 1875, având una comisiune comunală a ieși la fața locului pentru cercarea acelor păduri și descrierea daunei relative, până la momentul de față, și conform concluzului reprezentanței comunei Borgo Suseni din 18 iunie 1875, fiind ca atare, comisiune comunală orânduți: d. notar cercual Ștefan Timocu și membrul comitetului comunal Echim Bălan, sau, eventual, pentru acest din urmă membru, comitetului comunal Ciril Dan, această comisie, în ființa de față a noilor aleși vigili silvanali Cifor Flămând, George Cordovan și Anchidim Ghița, a procedat la împlinirea misiunii în modul următor:

I. În ziua de 27 iunie 1875 a ieșit din comuna Borgo Suseni până la granița cu Bucovina, apoi,

II. În ziua următoare, 28 iunie, a luat în vedere și a cercat pădurile comunale a comunei Borgo Suseni, din părțile așa numite:

1. *Cicera Șendroaiei*, de la comanda veche, pe plai, către *Haloșteni*, până în apa *Corchei*;

2. Pe plaiul *Șendroaiei* până la podul *Dornișoarei*;

3. Pe *Cicera Dornei*, până la *Podul lui Tămău*;

4. pe *Dorna* la deal, până la *Sgârci*;

5. Pe *Sgârcila* deal, prin *Terha*, până în *Izvorul cel Lung*;

6. *Buba*, cu părțile ei, până în *Poiana de sub Măgură*;

7. *Poiana de sub Măgură* cu *Piciorul Cicerei* și cu *Fața către Dălbidan*, până în *Cornu*.

Din această relațiune și cercetare s-a aflat, cum că pădurile de sub 1, 2, 3 și 7, adică din *Cicera Șendroaiei*, din *Plaiul Dornișoarei* până la *Podul Dornișoarei* și, din *Cicera Dornei* până la *Podul lui Tămău*, apoi, de la *Poiana de sub Măgura*, cu *Piciorul Crucii* și cu *Fața către Dălbidan*, până în *Cornu*, una extensiune cam de 1.000 jug. cadastrale, în anii din urmă a fost dat ca asignaturi de a se tăia lemne prin locuitorii din toate 8 comunele din cercul Borgoului, din care împrejurare toate aceste păduri sunt în una stare așa de desorabilă, încât de-a rândul sunt, fără nici una regulă tăiate în mod, că lemnul cel mai bun e tăiat și scos, iar cel mai slab, adică bătrânii și herengheii¹ tineri mai stau în sus, însă peste tot, aceste păduri sunt pline de

¹ Tufani; arboret tânăr.

smizi, adică lemnărie de tot felul, precum tăieturile după sindrilari, vârfurile arborilor de la scoaterea trunchiurilor cu crengile lor, lemn tăiat și nescos, copaci vechi picați de putrezăciune și răsturnați de vânturi din rădăcină, apoi, dărâmături la capre, stau jos la pământ în cruciș și curmeziș, grămădiți peste olaltă, încât împiedică mersul la tot pasul.

Deci, dauna în amintitele păduri nu se poate specifica, în special; apoi, s-a aflat, cum că pădurile de sub 4, 5 și 6, pe Dorna, la deal, până la *Sgârciu*, pe *Sgârciula deal*, prin *Terha*, până în *Izvorul Lung*, cât și cele de la *Buba*¹, cu părțile ei și până în *Poiana de sub Măgura*, care de prezent, și ca, de 4-5 ani, sunt păduri oprite, sunt tot cam în starea sus specificată, din cauză că, nu de mult s-a tăiat fără regulă în acele păduri și s-au făcut prevaricațiuni, mai cu seamă prin tăieturi și dărâmături pentru oi și capre.

Aceste păduri până aici specificate, în starea descrisă, s-au dat în seamă spre păzire, începând din 1 iulie 1875, vigilului de silve George Cordovan din Borgo Suseni, care despre această primire în seamă, adeverește aici prin subscrierea sa.

În 28 iunie 1875, Ștefan Timoce, Ciril Dan; ca primitor: George Cordovan.

III. În 29 iunie 1875 comisiunea a luat în oculațiune² și a cercetat pădurile comunei Borgo Suseni numite:

1. *La Cornu*, cu *Poiana Vinului*;

2. *Pe față, de către Șendroaia*;

3. *Pe plaiul care duce până în Poiana Comarnicului*;

4. *La Prelucile cu Ciungii Ciureși Opcina*, până în *Valea Măgurii*, care curge în *Izvorul Lung*;

5. *Pe Dealul Orbului*, cu partea care curge către *Pârâul Curianului*;

6. *La Poiana lui Toader*, din față și din dos, pe deal la vale, până la moglea în *Gura Văii Măgurei* și a aflat cum că, starea acestor păduri e tot aceea a celorlalte, sub punctul II descrise, fiindcă în anii din urmă au fost asemnate ca tăieturi de lemne pentru toți locuitorii din cele 8 comune a cercului Borgou.

Aceste păduri specificate în punctul III, în starea descrisă, s-au dat în seamă, spre păzire, începând din 1 iulie 1875, vigilului de silve Cifor Flămând din Borgo Suseni, care această primire în seamă o întărește prin subscrierea sa.

Gura Văii Măgurei, în 29 iunie 1875.

Ca dăttători în seamă: Ștefan Timoce, Ciril Dan; ca primitor: Cifor Flămând.

IV. În 30 iunie 1875 comisiunea a ieșit în fața locului la pădurile de pe hotarul comunei Borgo Suseni, de la *Pârâul Strenții*, până la *Heniuși* a constatat cum că:

1. Cum că, pădurea de la *Pârâul Strenții* până la *Fața Tomnaticului*, fiind lăsată de mulți ani și până de prezent spre tăiere, se află mai cu totul estirpată și, de abia, ici, colea, se află niște mestecănași apți numai de maturi și părușei;

2. Cum că pădurile de fag și de molid pe valea muntelui cu coastele ei, în dreapta și stânga, până sub *Plaiul Stegii* și sub *Stâna Armenciei*, care în timpul din urmă au fost păduri oprite, nu conțin alte stricăciuni, că s-a tăiat ici, colea, lemnărie pentru oi și capre și, că pe un picior de deal, pe valea muntelui de-a stânga, se află tăieturi dintr-olaltă, cam de 20 jug;

3. Cum că pădurile de la *Vârful Heniuluicu Parângul*, *Tarnița Parângului*, costis peste *Cheila Secului Ziclași Jdeburoasa*, până la *Fundoaia Văii Popii*, unde se întâlnește cu pădurea flămânzenilor, sunt păduri oprite și nevătămate, cu excepțiune, că și în aceste păduri se află

¹ Munte în comuna Borgo Suseni și Mijloceni. După descrierea din 1796, granița începe în *Baltă* și merge în dreapta, prin pădure, drept în jos, până în *Izvorul Lung*; de aici, pe izvor, printre *Haituri*, în jos, până în *Tarnița Opcinii Tarhi*; de aici, în jos, până unde *Piciorul Crucilor* ajunge în Dorna. De aici, în stânga, pe acest râu, până în *Poiana de sub Măgură*; de aici, în jos, până la punctul prim numit *Baltă*. Pădurile sunt mai mult dese, decât bune de pășunat. Estirpațiuni se pot face destule în ținutul de la *Poiana Belții*. Oamenii se ajută și cu pădurea din ținutul numit *Poiana Vinului*; apud. Nestor Șimon, *op. cit.*, pp. 71-72.

² Observare; aici, cu sensul de a parcurge traseul.

copaci dărâmați pentru oi și capre și că, în *Fundul Secului*, lângă *Tarnița Parângului*, se află una arsură de pădure în extensiune de la 40-50 de jughere.

Toate aceste păduri specificate în punctul IV s-au dat, în starea descrisă, în seamă, spre păzire, începând din 1 iulie 1875, vigilului de silve AnchidimGhiția din Borgo Suseni, care adevărește această primire în seamă, prin propria subscriere.

Borgo Suseni, în 30 iunie 1875.

Ca dătător în seamă: Ștefan Timoce, Ciril Dan; ca primitor: AnchidimGâța.

V. În 1 iulie 1875 comisiunea a luat în oculațiune pădurea bisericii greco-orientale¹ din Borgo Suseni de la hotar, numită *Dosul Dealului lui Tănase* cu *Zăpodia lui Șiofracși* cu *Zăpodia Popii*, și în această pădure nu a aflat stricăciune, și așa, numita pădure s-a dat în seamă, spre păzire, începând din 1 iulie 1875, vigilului de silve AnchidimGhiția, care despre această primire, întărește prin propria subscriere.

Borgo Suseni, în 1 iulie 1875.

Ca dătător în seamă: Ștefan Timoce, Ciril Dan; ca primitor: AnchidimGhiția.

După aceasta s-a încheiat protocolul și s-a scris din toate părțile.

Borgo Suseni, la 1 iulie 1875.

ȘtefanTimoce, membru comisiei; Ciril Deac, membru; AnchidimGhiția, George Todoran, Cifor Flămând.

A.N.B-N, colecția personală *Marțian Iulian*, d. 148, ff. 30-32.

5.

Protocol

Susceptut în urma concluzului din 17 iunie 1875, din partea reprezentanților comunei Borgo Prund prin comisiunea emisă pentru împlinirea misiunii, de a cerca pădurile comunei Borgo Prund, concrezând² sub paza noilor vigili silvanali Constantin Sandu și Ioan Ușeriu, în prezența acestora și, de a conscrie toate stricăciunile și daunele observate până în acest moment la numitele păduri:

1. În ziua de 21 iunie 1875, în scopul amintit, dimineața la 5 ore, a plecat din Borgo Prund comisiunea constatătoare din Anton Vlad și LarionBeșa, împreună cu vigili silvanaliConstantin Sandu și Ioan Ușeriu și, sosind la *Iliuța Corci*, a început la cercarea pădurilor comunei Borgo Prund de pe a II-a parte de hotar și anume, a vizitat pădurile din părțile numite:

1. Din *Iliuța Corci* până în drumul cel vechi;

2. *Priporul Candripână* în *Plaiul lui Tămaș*, la mogilă;

3. *Fața Măgurii* până în *Pârâul lui Cifor* și *Dealul Îngrădit*;

4. *Dealul Tinei* până în *Pliaul Șendroaiei* și *Piciorul Borcutului*;

5. *Pe Șendroaia* în jos, pe sub *Corcași* *Dealul Tihuței*, până la mogila în *Valea lui Toader*;

6. *Pârâul Poștipână* în drumul cel vechi;

7. *Dosul Zimbroadiei*, pe *Izvorul Ungurului*;

8. *Pe sub Priporul Roibului*, până la mogila în *Prislopul Horni*;

9. *Prislopul* și *Fața Zimbroadiei*, până în drumul regesc nou;

10. *Heniul*³ cu *Secul* și *Muncel*, până în granița cu iloanii⁴ și, cum că (sic!) pădurile de sub 1, 6, 7, 8, și 9, adică din *Iliuța Corci*, *Pârâul Poști*, *Priporul Roibului* și *Prislopul* cu

¹ Ortodoxe.

² Încredințate.

³ Munte în granița nordică a Văii Borgoului, mărginaș cu hotarele comunelor din Valea Someșului (Ilva Mică și Leș). În vârful e punct de triangulare; apud. Nestor Șimon, *Dicționar toponimic*, volum îngrijit de Ioan Mureșan, Adrian Onofreiu, Mircea Prahase, Ed. Napoca-Star, Cluj-Napoca, 2007, p. 114.

⁴ Locuitori de pe Valea Ilvei.

Fașa Zimbroyei, în anii din urmă au fost oprite și n-o fost asigurate¹ de tăieturi, din care împrejurare, nu se știe cum s-au stricat aceste păduri, sunt într-o stare așa de deslăbilă, încât, de rând, sunt fără nici o regulă tăiate în mod, și iar, pădurile de sub nr. 2, 3, 4, 5 și 10 și adică, *Priporul Candri*, *Fașa Măgurei*, *Dealul Tinei*, *Șendroaia*² și *Heniulcu Secul*, în anii din urmă au fost date ca asigurate de tăieturi pentru cele 8 comune din cercul Borgoului, din care împrejurare, toate aceste păduri sunt într-o stare așa de strică, încât de-a rândul sunt fără regulă tăiate, în mod, că lemnul cel mai bun e tăiat și scos, iar cel mai slab, adică bătrân și herengei tineri mai stau; dar peste tot, pădurile acestea sunt necurățate, aflându-se pline de smizi, adică tot felul de lemnărie, tăieturi după șindilari³, vârfurile arborilor, de la scoaterea trunchiurilor și crengăturilor, dărâmături pentru oi și capre, cât copaci vechi picați de vânturi, zac jos, grămadă și, încurcați peste olaltă.

Deci, daună în aceste păduri nu se poate specifica special. Aceste păduri sus specificate descrise sau dat în seamă spre păzire noului vigil silvanal Constantin Sandu, care despre acestea întărește prin subscrierea sa.

Constantin Sandu, vigil silvanal.

Continuare

Comisiunea esmisă pentru împlinirea misiunii de a cerca pădurile comunei Borgo Prund, conerezându sub paza noilor vigili silvanali Ioan Ușeriu și Constantin Sandu, în prezența acestora și de a conscrie toate stricațiunile și daunele observate până în acest moment la numitele păduri:

I. În ziua de 2^{lea} iulie 1875, în scopul amintit, dimineața la 7 ore a plecat din Borgo Prund comisiunea, constatătoare din Dănilă Someșan și Larion Beșa, împreună cu vigili silvanali Ioan Ușeriu și Constantin Sandu și, sosind la *Gura Repedelui*, de unde se începe ținutul *Pietrei lui Orban*, a început la cercarea pădurilor comunei Borgo Prund de pe a III-a parte de hotar și anume, a vizitat pădurile din partea numită:

1. *Gura Repedelui*;
2. *Repedele* și partea de către *Repedele*, care este în ținutul *Pietrei lui Orban*, până la movila numită *Stogul de piatră*;
3. *Pănulețiul cel Mic*, până în *Panu*;
4. *Panu*, până în *Colbul*;
5. *Izvorul*, până la *Aurariu*;
6. *Prislopul Dalbidanului* și *Dealul Blagi*;
7. *Valea Blagi*;
8. *Gura Văii Blagi*;
9. *Dealul Prelucilor* cu *Prelucile*;
10. *Izvorul Lung* de sub *Tomnatec* către *Fântâna Borcutului*, cea dintâi;
11. *Izvorul Lung*, de la a 2-a *Fântână a Borcutului*, până în *Gura Izvoarelor*;
12. *Valea Colibiței* către *Piatra lui Orban*, până în *Gura Repedelui*;

13. *Dealul Siauci* și *Dealul lui Tănase*, din partea I de hotar, și s-a constatat cum că, pădurile de sub nr. 12, *Valea Colibiței* către *Piatra lui Orban*, până în *Gura Repedelui*, în anii din urmă au fost date ca asigurate de a se tăia lemne prin locuitorii din comun Borgo Bistrița și alți proprietari din Valea Borgoului, care au fost îndreptățiți de a se folosi, din care împrejurare toate aceste păduri sunt într-o stare așa de desorabilă, încât de-a rândul, fără nici o cruțare, s-a regulă tăiate în mod, că lemnele cele mai bune îs tăiate și scoase, iar cele mai slabe,

¹ Parchete destinate spre exploatare.

² Un munte în cercului Iadului (Livezile), între *Măgura Calului* și *Tihuța*, în depărtate de la aceasta de ¾ oră, spre nord. Acest munte e o parte din muntele *Dealul lui Toader* (Borgo Suseni), unde, în 1864, s-a asemnat spre tăiere pădure de brad și molid. Înainte de 1875 s-au asemnat tăieturi la toate 8 comunele din Borgo. Părțile interne sunt *Cicera*, *Fașa* și *Pliaul Șendroaiei*; apud. Nestor Șimon, op. cit., p. 175.

³ Tăieturi cu scopul de a confecționa sindrile pentru acoperișul caselor.

adică bătrâne și herengei tineri, mai stau sus; însă peste tot aceste păduri sunt pline de smizi, adică lemnărie de tot felul, precum tăieturile după sindilari, vârfurile arborilor, de la scoaterea trunchiurilor cu crengile lor, lemn tăiat și nescos, copaci vechi picați de putreziciune și răsturnați de vânturi din rădăcină, apoi, dărâmături la capre, sat jos, în cruciș și curmeziș, grămădiți peste olaltă, încât împiedică mersul al tot pasul.

Deci, dauna în numitele păduri nu se poate specifica în special, apoi, s-a aflat cum că pădurile de sub nr. 1, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10 și 13, adică cele din *Gura Repedelui*, *Panul* până în *Colbul*, *Izvorul* până la *Aurariu*, *Prislopul Dălbidanului* și *Dealul Blagi*, *Valea Blagi*, *Gura Văii Blagi*, *Dealul Prelucilor* și *Prelucile*, *Izvorul Lung*, de la a 2-a *Fântână a Borcutului* până în *Gura Izvorului*, *Dealul Sauci* și *Dealul lui Tănase*, care de prezent, și de 4-5 ani, sunt păduri oprite, sunt tot cam în starea sus specificată, din cauză că nu de mult s-a tăiat fără regulă în acele păduri și s-au făcut prevaricațiuni¹, mai cu seamă, prin tăieturi și dărâmături pentru oi și capre.

Pădurile de sub nr. 2, 3 și 10, *Repedele* și partea de către *Repedele* care este în ținutul *Pietrei lui Orban*, până la mogila numită *Stogul de Piatră*, *Panulețiul cel Mic*, până în *Pârâul* și *Izvorul cel Lung de sub Tomnatec*, către *Fântâna Borcutului* cea dintâie, sunt păduri oprite și nevătămate, cu excepțiunea că, mulți arbori bătrâni is picați din rădăcină de vânturi.

Toate aceste păduri de sus specificate, s-au dat în starea descrisă spre păzire, începând din 1 iulie 1875, vigilului silvanal Ioan Ușeriu din comuna opidană Borgo Prund, care adeverește această primire în seamă prin propria sa subscriere.

Borgo Prund, în 5 iulie 1875.

Ioan Ușeri, vigil silvanal.

După aceasta s-a încheiat protocolul și subscris.

Anton Vlad; x Larion Beșa, prin Vlad; Dănilă Someșan.

A.N.B-N, colecția personală *Marțian Iulian*, d. 148, ff. 2.

6.

Protocol

Care s-a luat în 29 iunie 1875, pe baza ordinațiunii Înalțului Oficiolat Districtual datată Năsăud, în 6 iunie 1875, nr. 1.220/875, intimată² cu stimata ordinațiune a Onoratului Oficiu Procesual datată Borgo Prund, în 15 iunie 1875, nr. 705, în privința predării pădurilor comunale la vigili silvanali din nou aleși prin reprezentanța comunală din Borgo Bistrița.

Predarea pădurilor s-a întreprins în ziua sus numită prin comisiunea subscrisă în modul următor:

În 29 iunie a ieșit subscrisa comisiune în scopul predării pădurilor, însoțită de ambii noi vigili silvanali și a întreprins acea afacere cu predarea.

Revirul I^{lea}

Acesta se începe de către sud și apus, din hotarul comunei Borgo Prund și Dorolea, Cușma, Dumitrița și Budacul Român³, apoi, către ost, din *Poiana Stânișoara* la vale, pe dunga *Dealului Tonci*, până în râul Bistrița; de acolo, pe apa Bistrița, până în hotarul Prundului de către nord, cu numele *Bridireasa*, *Pietroasa*, *Vulturul*, *Făgețiel*, *Budăcel*, *Dealul Negru*, *Sisimile*, cu toate pâraiele și vârfurile, care revin, s-a predat în seama noului vigil silvanal Toader Hangan.

Dificultăți în reversul I, și anume: începând din *Bridireasa* din jos, nu s-a aflat afară de unele tăieturi foste de mai mult timp asiguate, și, ici și colea, pe valea din sus, s-a aflat, că a

¹ Delicte silvice.

² Trimisă, înaintată.

³ Azi, Budacul de Sus.

fost în unele complexe de păduri pojarâte, asemenea dificultăți s-au aflat și în pădurile din *Pietroasa, Vulturul, Făgiețel, Dealul Negru*, precum și în ambele *Șoime*.

Revirul II

Acesta formează complexul pădurii, începând, și anume, în hotarul din *Dealul Tonci*, de către vest, prin *Stânișoara*, pe *Dealul Negru*, și *Cofuri*, către sud; către ost, *Pe Izvorul Pănulețului*, până în râul Bistrița; în partea de către nord, pe *Izvorul Lung*, până în *Gura Hucișului*, printre muntele *Făgețielși Măgura*, pe granița hotarului cu comuna Mijloceni, pe *Huieș*, la deal, până în *Făgețielu Mic*, la movilele așa numite a lui *Cutean*; mai departe, *Valea Locurelelor, Vârful Arșiții a Piciorului Înalt*, mai departe, prin pădurea *Fața Măgurii*, până în *Priporul lui Bodașcă*, la gura a două pâraie, adică: *Izvorul Măgurii* și *Izvorul Pietricele*, unde se unesc laolaltă; de acolo, tot către nord, formează granița cu hotarul comunei Moroșeni, din *Capul Pietricelei*, pe la *Budeni*, prin *Râpa lui Cotruțiu*; de acolo, pe drum, adică: *Plaiul Dosului*, până la *Poarta Tăului* și, în fine, reîntorc, prin *Bridireni, Dealul lui Podișor* și *Valea Munceilor*, până în apa Bistrița, cu numirile: *Steagia, Cofuri, Poiana Calului, dealul Negru, Piatra lui Orban, Sub Deal, Secrieș, Repedele, Ariniș, Arșița Mare, Ciungii, Bridireiulși Dealul Pietri*, care revir s-a predat în seama noului vigil silvanal Maței Orban, în care revir însă s-au aflat unele tăieturi, precum și pojarâte¹ și anume: *Sub Deal, Arșița Mare* și *Dealul lui Podișor*, unde au fost și tăieturi asiguate.

Revirul III

Acesta se începe și formează tot complexul de pădure din muntele *Strunior*², cu granița în jur, către sud, dunga muntelui *Dealul Piciorul Popi, Piciorul Negru*, către ost, cu muntele *Grui* a comunei Tiha și Moroșeni, de la *Piatra lui Drăgan* pe *Jdeabul Pietri lui Drăgan*, peste *Tarnița*, oblu, în râul Dorna; mai departe, către nord-ost, cu muntele *Mărișel* al comunei Nușfalău³, râul Dorna, până în *Gura Izvorului Sgârçuluiși*, în fine, de către vest, cu muntele *Dălbidan* al comunei Borgo Prund, pe acest izvor, până în *Vârful Viișoarei*. Acest revir s-a predat în seama ambilor noi vigili silvanali, precum lui Toader Hangan și lui Maței Orban, spre supraveghere.

În acest revir s-a aflat dificultăți și anume: de către râul Dorna, puțină pădure, tăiată de moldoveni, apoi, ici și colea, mai mulți copaci ruți de vânt, precum și în unele locuri (complexe), pojarâte.

Și așa, protocolul, după luarea și predarea în seama noilor vigili, s-a conclud și subscris. Borgo Bistrița, în 30 iunie 1875.

Membrii comunei, predării în seamă: Petre Crungan; Vasile Șauca, prin Ștefan Pavel; Gavril Honciu, primar.

Ca vigili silvanali și luători în seamă: Toader Hangan, Maței Orban.

A.N.B-N, colecția personală *Marțian Iulian*, d. 148, ff. 34-35.

¹ Incendiate, arse.

² Munte a comunei Borgo-Bistrița, lângă granița comitatului Bistrița-Năsăud cu comitatul Mureș. Numirea pe mapa militară e *M. Streniora*, pe lângă care mai sunt numiri greșite, ca *Strenior*. Granița acestui munte, după descrierea din 1796, se începe în *Izvorul Sgârçii(Sgârçului)*, în plai, și de aici, în dreapta, pe acest pârâu în sus, până în *Vârful Struniorului*, unde se întâlnesc munții *Dălbidan, Bistricioara* și, din partea provincială, *Fașa Netedă*; de aici, pe culme mai departe, până în *Piciorul Popii*; de aici, până la *Piatra lui Drăgan* unde înțelii se întâlnesc cu dornișoru; de aici, pe *Șdeab*, sub *Piatra lui Drăgan*, în jos, până în râul Dornișoara; de aici, în stânga pe acest râu, până unde *Izvorul Sgârçii* se varsă în Dornișoara și de aici, în sus, până la punctul prim în plai, unde e intrarea pe muntele *Strunior*. Părțile principale ale acestui munte sunt *Poiana Struniorului, Piciorul Misgașului, Piciorul Iliși Prislopul Tihii*. În un protocol din 8 octombrie 1864, luat în comuna Borgo Bistrița în privința asemnării tăieturilor de lemne, reprezentanții comunei, cu provocare la filera de proprietate nr. 59, între alte proprietăți, arată sub punctul VII: „în ,muntele *Strunioru*, nr. topo. 2, fiela nr. 116, *Săhlamuntelui*, în mărime de 1.758 jug. 800 stj²”, cu lemn peste tot de molid, dar pentru depărtarea și starea locului, nu putem de acolo lemn duce, fără cât folosim pe loc, în timp de vară”; apud. Nestor Șimon, *op. cit.*, pp. 171-172.

³ Azi, Mărișelu.

7.

Protocol

Care s-a luat în privința predării pădurilor comunale la vigili silvanali aleși prin reprezentanța comunală din nou, orânduit cu ordinațiunea Inclitului Oficiolat Districtual datată Năsăud, în 6 iunie 1875, nr. 1.220/875, intimată¹ cu stimata ordinațiune a Onoratului Oficiu Procesual datată Borgo Prund, în 15 iunie 1875, nr. 705, prin subscrisa comisiune esmisă în acest scop, în următorul mod: în 29 iunie 1875 a ieșit subscrisa comisiune, în scopul predării pădurilor, însoțită de vigili silvanali și a întreprins acea afacere și așa, s-a început predarea cu:

Revirul I

Acest revir se începe din *Valea Curteanului*, respectiv, așa numitul *Dealul Ciumagului*, mărginit cu comuna Borgo Prund și de acolo, merge direcțiunea spre răsărit, de către nord, pe sub poalele muntelui *Muncel*, din mogilă în mogilă, pe granița cu comuna Leșu, iar de către sud, pe apa *Tiha*, până la *Valea Rânzișenilor*; și așa, de acolo, pe *Dealul Puiului* către ost, până în *Stâneiea Muntele Miroslava*, unde se hotărăște² comuna Borgo Mijloceni de comuna Borgo Tiha; mai încolo, tot către răsărit, oblu către *Pârâul Lăzăroaia*, *Borțile* și *Groapa Gorei*, până în *Izvorul Ungurului* și așa, formează revizul prim, apa *Iliuța Bozghin* unită; de acolo, pe apă în jos, până la mogila nr. 4, între comuna Leșu și Borgo Tiha, care reviz s-a predat în seama vigiliilor Ion Pintican și Damian Cosma Șut, cu acea adăugire, că dânșii să aibă a-l preda din punct în punct vigilului silvanal Cifor Socină, care e numit pentru acest reviz, pe fața locului, în seamă.

Dealul Senienilor, în 29 iunie 1875.

Membrii comisiei: Iacob Rânziș, notar cercual; Teodor Osian, colector; Damian Șut, vigil și Ioan Pintican, vigil silvanal.

După urmata predare a acestui reviz, s-a pășit la al 2-lea reviz:

Revirul II

Acest reviz îi denumit pentru vigilul silvanal Ion Pintican și se începe din apa *Iliuța Bozghi*, către răsărit, și anume, de către nord, pe *Izvorul Tisa* până în *Silhișoara*, unde se află o mogilă între hotarul comunei Borgo Tiha și Ilva Mare; de acolo, coboară în pârâul *Rogoșoasa* și merge tot pe izvor, la vale, până unde se împreunează cu izvorul *Ilva*, unde se află mogila de lut și piatră, și de acolo, pe *Valea Calului* la deal, către sud, până în *Opcina Dealului Frâu*, unde se află o mogilă însemnată cu litera T și I; de la mogilă merge granița pe *Valea Calului* îndărapt, până în *Iliuța Corchi*, lângă drumul cel vechi, unde a fost poșta cea veche; de acolo, tot, pe drumul cel vechi, până în gura *Izvorului Ungurului*, peste locul lui Falcote, până în *Groapa Gori*, și așa, pe apa *Iliuța Bozghi*, unde se desparte acest reviz de cel dintâi.

Dealul Calului, în 30 iunie 1875.

Membrii comisiei: Iacob Rânziș, notar cercual; Teodor Osian, colector; Damian Șut, vigil și Ioan Pintican, vigil silvanal.

După urmata predare a acestui reviz, s-a pășit la al 2-lea reviz:

Revirul III

Acest revir îi denumit pentru vigilul silvanal Damian Cosma Șut, și se începe de la revirul al 2-lea, a cărui graniță e *Valea Calului*, și merge de la mogila însemnată cu T și I drept către răsărit, în *Opcina Dealul Frâu*, pe sub *Piciorul Scoarții*, prin pădure, până unde curge izvorul din *Priporul Candrii* în *Teșna Împuțită*, unde se află o mogilă între comuna Borgo Tiha și Ilva Mare și Pilugani; de aicea, merge granița peste drumul țării, până în *Pârâul lui Cifor*, lângă apa *Dornișoara*, care cuprinde între sine *Dealul Thinii*, *Dealul Îngrădit*, până în măgură la *Bertel*, și așa, s-a dat în seama vigilului silvanal Damian Șut supravegherea peste teritoriu, între *Pârâul lui Cifor* și apa *Dornișoara*, care formează granița de la podul *Dornișoarei*, unde

¹ Trimisă, înaintată.

² Este parte de hotar; se învecinează.

se află și mogila, tot pe plaiul *Șendroaiei*, până la locul unde a fost comanda cea veche, și de acolo, pe plai, până în drumul țării, unde se întâlnește la *Podul lui Docidam*, în *Fântânele*, cu revirul al II-lea a vigilului Ion Pintican.

Zimbru, 1 iulie 1875.

Membrii comisiei: Iacob Rânziș, notar cercual; Teodor Osian, colector; Damian Șut, vigil și Ioan Pintican, vigil silvanal.

Se constată cum că, revirul I l-am luat în fața comisiunii, la fața locului, de la vigilul Damian Șut, și Ion Pintican, din punct în punct, cu ziua de astăzi, adică în 16 iulie 1875, în seamă, care lucrare o întăresc cu subscrierea mea proprie.

Borgo Tiha, în 18 iulie 1875.

CîforSocină.

A.N.B-N, colecția personală *Marțian Iulian*, d. 148, ff. 38-39.

8.

Protocol

care s-a luat în 29 iunie 1875, pe baza ordinațiunii Înalțului Oficiolat Districtual datată Năsăud, în 6 iunie 1875, nr. 1.220/875, intimată¹ cu stimata ordinațiune a Onoratului Oficiu Procesual datată Borgo Prund, în 15 iunie 1875, nr. 705, în privința predării pădurilor comunale la vigilul silvanal din nou ales, prin reprezentanța comunală din Borgo Moroșeni.

Predarea pădurilor s-a întreprins în ziua numită prin comisiunea, spre acela scop esmisă, în următorul mod, adică:

Revirul pădurilor comunale se începe de la podul, respectiv, *Pârâul Rânzășenilor*, de unde merge, tot mogilă, la mogila aflătoare pe *Dealul Pinului*, între comuna Borgo Moroșeni și Borgo Tiha, către răsărit, pe plai, la deal, până în *Șdeabul Putinii*, în *Târnița Stăneiceii*, și de acolo, până în *Piciorul lui Luca Rusu*, pe sub *Piatra Șiredilor*, tot spre răsărit, până în *Izvorul Lăzăroaia*, și așa, pe izvor, la vale, până în drumul țării; și așa, de aceea, se trece la pădurea ținătoare de muntele *Bucșoaia*², care, începându-se din *Valea Blajului*, mergând către răsărit, tot pe *Valea Stejii*, până în *Valea lui Toader*, unde se află o movilă între 3 comunități. Borgo Moroșeni, Borgo Mijloceni și Borgo Rus, de la care movilă merge granița pe *Piciorul lui Dragotă*, la deal, către sud, până în vârful muntelui așa numit *Măgura*, iar de acolo, se întoarnă mejdia, respectiv direcțiunea către vest, tot pe culmea muntelui și așa, îi descrișă toată pădurea Borgo Moroșeni, cu adăugare că, de la punctul din *Vârful Măgurii* merge granița, oblu, către sud, pe *Valea Măgurii*, în direcțiune până în *Piatra Vasenci*, și de acolo iese pe picior, de la deal și formează tot movila muntelui *Bucșoaia*, până în *Târniciori*; de acolo, coboară la vale, pe *Piciorul Măsărinului*(???), până la apa care-i descrișă în *Valea Stejii*.

¹ Trimisă, înaintată.

² Munte a comunei Borgo Tiha. Părțile interne a acestui munte sunt *Măgura Ciutelor*, *Piciorul Măgurii*, *Dosul Măgurii*, *Fașa Bucșoaiei* și *Dosul Bucșoaiei*. După descrierea din 1796, spre vest se mărginește cu muntele *Zimbroaiași Miroslava*, spre sud și ost, cu hotarul comunei Tiha, spre nord, cu muntele *Măgura Ciutelor* și *Vârful Ariilor*. Spre vest granița între acest munte și munții *Zimbroaiași Miroslava* merge de la locul numit *La capul Dealul Toader*, de-a lungul pârâului Tiha, până la *Piciorul Căzarului*. Spre sud și ost de către hotarul comunei Tiha merge linia de graniță de la pârâul Tiha pe *Piciorul Căzarului* în sus, până pe *Poiana Căzarului* și mai departe, până la marginea acestei poieni, până la piciorul muntelui, unde se începe cărarea de-a lungul plaiului, până la *Piciorul Bozgi*, iar de aici, de-a lungul marginii deasupra goliștei sau *Marginea Pripoarelor*, până la *Piciorul Borbii*, și apoi, pe acest picior în sus, până în *Izvorul Petricelei*, apoi, de-a lungul acestui pârâu, până unde se varsă în dânsul pârâul *Izvorul Măgurii*. De la acest loc numit *Gura Izvorului Măgurii* spre nord, merge granița de-a lungul pârâului *Izvorul Măgurii*, în sus, până în *Nedeia Măgurii*, iar de aici, în jos, pe *Piciorul Dragoti*, până în pârâul Tiha și anume, la *Capul Dealul Toader*, unde este punctul prim de graniță și astfel e despărțit acest munte de către muntele *Măgura Ciutelor* și *Vârful Ariilor*. Acest munte constă din două dealuri, fiecare cu câte două piscuri. Zece din 12 părți e pădure de brad și numai puțină de fag, din care însă 1/12 parte nu e de pășune, pentru că, parte, e stâncos, parte, plin cu căzături; *apud*. Nestor Șimon, *op. cit.*, p. 72.

Pe pădurile comunale mai sus descrise, se ține încă pădurea, așa numită a *Budri*, care se mărginește, către ost, cu pâraul *Secătura Rânzășenilor*, vest, *Dealul lui Feltin*, sud, drumul care formează granița între comuna Borgo Bistrița și Borgo Moroșeni, iar către nord, locurile familiei Nebunelea.

Aceste păduri s-au predat vigilului silvanal din nou ales prin reprezentanța comunală, cu numele Vasile Tomoraga, spre supraveghere, din punct în punct, în seamă, care luare în seamă, aceasta, cu subscrierea lui proprie, au și întărit.

Borgo Moroșeni, în 30 iunie 1875.

Membrii comunei: Maxim Vidican; x Dumitru Tomoraga, prin Casian Curea; Mihai Măjeri, primar; Vasile Tomoroaga, vigil silvanal.

A.N.B-N, colecția personală *Marțian Iulian*, d. 148, f. 40.

Adrian ONOFREIU: Protocol

Susceput în urma concluzului din 17 iunie 1875, din partea reprezentanților comunei Borgo Prund prin comisiunea esmisă pentru împlinirea misiunii, de a cerca pădurile comunei Borgo Prund, concretizându¹ sub paza noilor vigili silvanali Constantin Sandu și Ioan Ușeriu, în prezența acestora și, de a conscrie toate stricăciunile și daunele observate până în acest moment la numitele păduri:

1. În ziua de 21 iunie 1875, în scopul amintit, dimineața la 5 ore, a plecat din Borgo Prund comisiunea constatătoare din Anton Vlad și Larion Beșa, împreună cu vigili silvanali silvanali Constantin Sandu și Ioan Ușeriu și, sosind la *Iliuța Corci*, a început la cercarea pădurilor comunei Borgo Prund de pe a II-a parte de hotar și anume, a vizitat pădurile din părțile numite:

1. Din *Iliuța Corci* până în drumul cel vechi;
2. *Priporul Candri* până în *Plaiul lui Tămaș*, la mोगilă;
3. *Fața Măgurii* până în *Pârâul lui Cifor* și *Dealul Îngrădit*;
4. *Dealul Tinei* până în *Pliaul Șendroaiei* și *Piciorul Borcutului*;
5. *Pe Șendroaia* în jos, pe sub *Corca* și *Dealul Tihuței*, până la mोगila în *Valea lui*

Toader;

6. *Pârâul Poști* până în drumul cel vechi;
7. *Dosul Zimbroyaiei*, pe *Izvorul Ungurului*;
8. *Pe sub Priporul Roibului*, până la mोगila în *Prislopul Horni*;
9. *Prislopul* și *Fața Zimbroyaiei*, până în drumul regesc nou;

10. *Heniul cu Secul* și *Muncel*, până în granița cu iloanii² și, cum că (sic!) pădurile de sub 1, 6, 7, 8, și 9, adică din *Iliuța Corci*, *Pârâul Poști*, *Priporul Roibului* și *Prislopul* cu *Fața Zimbroyaiei*, în anii din urmă au fost oprite și n-o fost asignaturi³ de tăieturi, din care împrejurare, nu se știe cum s-au stricat aceste păduri, sunt într-o stare așa de deslabilă, încât, de rând, sunt fără nici o regulă tăiate în mod, și iar, pădurile de sub nr. 2, 3, 4, 5 și 10 și adică, *Priporul Candri*, *Fața Măgurii*, *Dealul Tinei*, *Șendroaia* și *Heniul cu Secul*, în anii din urmă au fost date ca asignaturi de tăieturi pentru cele 8 comune din cercul Borgoului, din care împrejurare, toate aceste păduri sunt într-o stare așa de stricăciună, încât de-a rândul sunt fără regulă tăiate, în mod, că lemnul cel mai bun e tăiat și scos, iar cel mai slab, adică bătrân și herengei tineri mai stau; dar peste tot, pădurile acestea sunt necurățate, aflându-se pline de

¹ Încredințate.

² Locuitori de pe Valea Ilvei.

³ Parchete destinate spre exploatare.

smizi, adică tot felul de lemnărie, tăieturi după șindilari¹, vârfurile arborilor, de la scoaterea trunchiurilor și crengăturilor, dărâmături pentru oi și capre, cât copaci vechi picați de vânturi, zac jos, grămadă și, încurcați peste olaltă.

Deci, daună în aceste păduri nu se poate specifica special. Aceste păduri sus specificate descrise sau dat în seamă spre păzire noului vigil silvanal Constantin Sandu, care despre acestea întărește prin subscrierea sa.

Constantin Sandu, vigil silvanal.

Continuare

Comisiunea esmisă pentru împlinirea misiunii de a cerca pădurile comunei Borgo Prund, concretizându-se sub paza noilor vigili silvanali Ioan Ușeriu și Constantin Sandu, în prezența acestora și de a consemna toate stricațiunile și daunele observate până în acest moment la numitele păduri:

I. În ziua de 2^{lea} iulie 1875, în scopul amintit, dimineața la 7 ore a plecat din Borgo Prund comisiunea, constatătoare din Dănilă Someșan și Larion Beșa, împreună cu vigili silvanali Ioan Ușeriu și Constantin Sandu și, sosind la *Gura Repedelui*, de unde se începe ținutul *Pietrei lui Orban*, a început la cercarea pădurilor comunei Borgo Prund de pe a III-a parte de hotar și anume, a vizitat pădurile din partea numită:

1. *Gura Repedelui*;
2. *Repedele* și partea de către *Repedele*, care este în ținutul *Pietrei lui Orban*, până la movila numită *Stogul de piatră*;
3. *Pănulețiul cel Mic*, până în *Panu*;
4. *Panu*, până în *Colbul*;
5. *Izvorul*, până la *Aurariu*;
6. *Prislopul Dalbidanului și Dealul Blagi*;
7. *Valea Blagi*;
8. *Gura Văii Blagi*;
9. *Dealul Prelucilor cu Prelucile*;
10. *Izvorul Lung* de sub *Tomnatec* către *Fântâna Borcutului*, cea dintâi;
11. *Izvorul Lung*, de la a 2-a *Fântână a Borcutului*, până în *Gura Izvoarelor*;
12. *Valea Colibiței* către *Piatra lui Orban*, până în *Gura Repedelui*;

13. *Dealul Siauici și Delaul lui Tănase*, din partea I de hotar, și s-a constatat cum că, pădurile de sub nr. 12, *Valea Colibiței* către *Piatra lui Orban*, până în *Gura Repedelui*, în anii din urmă au fost date ca asigurate de a se tăia lemne prin locuitorii din comun Borgo Bistrița și alți proprietari din Valea Borgoului, care au fost îndreptățiți de a se folosi, din care împrejurare toate aceste păduri sunt într-o stare așa de desorabilă, încât de-a rândul, fără nici o cruțare, s-a regula tăiate în mod, că lemnele cele mai bune îs tăiate și scoase, iar cele mai slabe, adică bătrâne și herengei tineri, mai stau sus; însă peste tot aceste păduri sunt pline de smizi, adică lemnărie de tot felul, precum tăieturile după șindilari, vârfurile arborilor, de la scoaterea trunchiurilor cu crengile lor, lemn tăiat și nescos, copaci vechi picați de putreziciune și răsturnați de vânturi din rădăcină, apoi, dărâmături la capre, sat jos, în cruciș și curmeziș, grămădiți peste olaltă, încât împiedică mersul al tot pasul.

Deci, dauna în numitele păduri nu se poate specifica în special, apoi, s-a aflat cum că pădurile de sub nr. 1, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10 și 13, adică cele din *Gura Repedelui*, *Panu* până în *Colbul*, *Izvorul* până la *Aurariu*, *Prislopul Dalbidanului și Dealul Blagi*, *Valea Blagi*, *Gura Văii Blagi*, *Dealul Prelucilor și Prelucile*, *Izvorul Lung*, de la a 2-a *Fântână a Borcutului* până în *Gura Izvorului*, *Dealul Siauici și Dealul lui Tănase*, care de prezent, și de 4-5 ani, sunt păduri oprite, sunt tot cam în starea sus specificată, din cauză că nu de mult s-a tăiat fără regulă în

¹ Tăieturi cu scopul de a confecționa șindilii pentru acoperișul caselor.

acele păduri și s-au făcut prevaricațiuni¹, mai cu seamă, prin tăieturi și dărâmături pentru oi și capre.

Pădurile de sub nr. 2, 3 și 10, *Repedele* și partea de către *Repedele* care este în ținutul *Pietrei lui Orban*, până la mogila numită *Stogul de Piatră*, *Panulețiul cel Mic*, până în *Pârâul* și *Izvorul cel Lung de sub Tomnatec*, către *Fântâna Borcutului* cea dintâie, sunt păduri oprite și nevătămate, cu excepțiunea că, mulți arbori bătrâni is picați din rădăcină de vânturi.

Toate aceste păduri de sus specificate, s-au dat în starea descrisă spre păzire, începând din 1 iulie 1875, vigilului silvanal Ioan Ușeriu din comuna opidană Borgo Prund, care adeverește această primire în seamă prin propria sa subscriere.

Borgo Prund, în 5 iulie 1875.

Ioan Ușeri, vigil silvanal.

După aceasta s-a încheiat protocolul și subscris.

Anton Vlad; x Larion Beșa, prin Vlad; Dănilă Someșan.

A.N.B-N, colecția personală *Marțian Iulian*, d. 148, ff. 28-29.

Maria ONOFREIU: Fenomene naturale deosebite modelul atitudinal al foștilor grăniceri din cercul Borgou^{2*}.

Perioada existenței Districtului Năsăud (1861-1876) s-a definit, din punct de vedere climateric, prin o varietate de fenomene naturale, influențate de condițiile meteorologice. Ele s-au concretizat fie în ninsori târzii – la Sfântul Gheorghe³, fie, în ploi diluviene – de la Rusalii până la Sfântul Ilie⁴ sau un an întreg, 1870 - de tot slab, tot cu ploaie, ori 1873, an când iarna a fost de tot goală, fără omăt⁵.

S-au adăugat la acestea condițiile generale fizico-geografice ale teritoriului districtului, situat în proporție de $\frac{3}{4}$ în zona subalpină și alpină și abia $\frac{1}{4}$, în zona colinară și a dealurilor/promontorii. Prima zonă era caracterizată de un teritoriu muntos, cu substrat stâncos, pietros sau aninos, cu înclinarea piezișă a coastelor (de la 40-70°), un strat de suprafață subțire de humă, care era spălat „prin ploi și prin vărsări de apă”, întâmplare „mai des și repetitiv”⁶.

Obişnuiți cu astfel de fenomene extreme⁷ locuitorii districtului au rezonat la suferința altora, din monarhia Habsburgică. Documentele pe care le prezentăm în continuare arată

¹ Delicte silvice.

* Mulțumim domnului Adrian Onofreiu pentru faptul că ne-a pus la dispoziție documentele și ne-a ușurat explicarea termenilor arhaici sau scoși din uz.

³ 23 aprilie.

⁴ 20 iulie.

⁵ S-au datorat aceste fenomene trăsăturii generale a perioadei 1850-2007, aceea de încălzire globală; analiza la Adrian Onofreiu, *Districtul Năsăud (1861-1876)*, Ed. Argonaut, Cluj-Napoca, 2010, pp. 69-71; „Mersul lumii” în *însemnările unui țăran din Feldru din a doua jumătate a secolului al XIX-lea*, în „Arhiva Someșană”, seria III, Năsăud, XVI-XVII, 2017-2018, pp. 51-62.

⁶ Adrian Onofreiu, Nestor Șimon, *Deduțune despre înființarea fondurilor scolastice*, în „Studii și cercetări etnoculturale”, Bistrița, 15, 2010, p. 272.

⁷ Vezi – cu titlul de comparație - conspectul pagubelor suferite de locuitorii din Salva ca urmare a căderii de grindină din iunie 1863, în număr de 205, urmare a implicării autorităților cercuale: „De la Oficiul cercual Năsăud, către deregătoria comunală Salva, la 25 iunie 1863: În 1 iulie va ieși comisiunea din partea acestui oficiu în fața locului spre a constata și documenta dauna cauzată prin *evenimentele elementare* (grindina) a bucatelor de pe hotarul Salvei. Să se adune de la Inspectoratul cadastral din Bistrița cartea funduară (Lagerbuch) a comunității

implicarea celor din cercul administrativ Rodna în strângerea de bani/eleemosină, conform termenului din epocă, pentru ajutorarea sinistraților, îndeosebi, după marile inundații cauzate de fluviul Dunărea – în amonte de intrarea în România, Elba și Vistula, în vara anului 1862. Desigur, a acționat și forța coercitivă a autorităților districtuale, care s-au implicat prin invocarea autorității supreme a monarhului, ca și obișnuința foștilor grăniceri – formată și asumată încă din perioada militarizării- de a fi ascultători și loiali autorităților superioare. De aceea, nu a fost întâmplător faptul că era invocată înțelegerea stării de fapt, determinată de condițiile grele de aici – „poporul, cu cât era mai sărac, pricepea mai bine sărăcia”.

Astfel, documentele ne prezintă modul de colectare și valoarea sumelor pentru scopul enunțat, de la cele modeste – în valoare de 5 florini, colectate din localitățile Bistrița, Mureșni, Tiha, Joseni și Rusu Bârgăului - la cea de 6 florini 50 cruceri, a localității Suseni și 11 florini 40 cruceri, colectați de la locuitorii din Prundu Bârgăului. S-a adăugat la aceste sume și distribuirea lozurilor din cadrul loteriei organizate în întreaga monarhie, din care cu siguranță, au cumpărat și locuitorii cercului Bârgău..

Primele 5 documente de oferă dovada *solidarității*, calitate asumată și manifestă în varii perioade din trecutul lor, de foștii grăniceri. O trăsătură definitorie celor cu un caracter puternic, așa cum l-au dovedit în campaniile militare și l-au transmis urmașilor trecuți în statutul de civili. Încă o dată, au impus un model atitudinal care a generat respectul și aprecierea autorităților, indiferent care au fost acelea și le-a asigurat un traiect aparte în evoluția istorică.

Următoarele documente validează această trăsătură, fie și numai datorită faptului că aceeași locuitori care și-au dat „obolul” pentru ajutorarea sinistraților din Monarhia Habsburgică în anul 1862, doi ani mai târziu, au fost victime ale fenomenelor naturale extreme din vara anului 1864, când au suferit în total, o pagubă de 3.600 florini.

Toate documentele ne arată, pe de o parte, manifestarea unor fenomene naturale extreme, iar pe de alta, exemplul coeziunii și solidarității sociale, atribuit și al urmașilor locuitorilor care au făcut parte din confiniul militar nășăudean.

1.

Către Domnul Jude de cerc Florian Marian, în Năsăud

Din demandarea¹ făcută de-a dreptul prin Sacratissima C. Reg. Și Apostolică Majestatea Sa², s-a înființat un comitet spre ajutorarea celor nenumărați, păgubiți în primăvara aceasta prin esundarea apelor³, a căror pagube suie la milioane, s-a înființat un așa zis comitet, bazat numai pe dragostea creștinească, bunăoară, cum sunt și acelea, care-s înființate spre ajutoarea orfanilor și văduvelor de grănițeri, din a căror binefaceri, în tot anul, se împărtășesc și acest District mai multe sute de florini.

Excelența Sa Guvernatorul Civil, contre de Crenneville, prin grațioasa ordinațiune presidială din 25 februarie a. c., sub nr. 937, mă provoacă ca să strâng ajutorința în acest District, pe seama celor nefericiți a căror număr suie la sute de mii, iar paguba, la 10 sau 100 de milioane.

De mi-aș lua de punct de plecare rezultatele ce au avut în acest District până acum, alte provocări de asemenea natură, aş trebui să răspund de-a dreptul fără a mai face vreo provocare,

Salva, spre a putea lua din această carte nr. parcelelor nimicite; mai încolo, au de a fi de față 2 membrii din comuna Salva care nu-s păgubiți, și 2 membrii din comunele Runc și Mititei; *Ibidem*, d. 70/1863, ff. 1, la fel, pentru pagubele cauzate „prin esundarea apelor”, realizat la 28 iulie 1864 pentru cercul Rodnei, în valoare de: 424 florini, la arături; 89 florini la rături; 20 florini la edificii; 115 florini, la alte obiecte, în total, 648 florini; *Ibidem*, d. 53/1864, f. 30/v.

¹ Porunca, ordinul.

² Formulă oficială de invocare a instituției monarhice în Imperiul Habsburgic.

³ Inundații.

că locuitorii acestui District sunt necapabili de a face elemosine¹, că nu-i speranță să se strângă elemosina pentru niște nefericiți îndepărtați, a căror țipete nu se aud aici, când nu s-au putut strânge vre-un crucer pentru niște nefericiți pe care i-au văzut o mare parte din locuitorii acestui District până li s-a prefăcut toată averea în cenușă.

Fiind însă deplin convins, că rezultatele care le-au avut până acum în acest District asemenea întreprinderi, dovedesc mai mult, sau nepăsarea Domnilor Juzi de cerc², sau, că nu au ghicit tonul cu care au de grăi către popor în asemenea întâmplări³, că almintrelea, nu se poate pricepe ca, că (sic!) românii, ca credincioși (sic!) ai bisericii răsăritene⁴, să fie la asemenea provocări, într-atât de surzi sau de împietriți la inimă locuitorii acestui district, cât în tot anul trecut, luând la socoteală și colectele care s-au făcut pentru nefericiții din Bistrița, abia suie la 5-6 florini elemosina strânsă în acest District, că, de vom lua la socoteală prețul esarendării⁵ crâșmelor, se vede că în acest District - de îi și cel mai sărac în țară – circulează bani foarte mulți; da, de ne-om uita în desagii cerșetorilor de pe la târguri, om afla pe de 100 de ori atâtea cârmoji⁶ de mălai, pe câte om afla de pâine albă, de unde se vede că poporul, cu cât îi mai sărac, cu atâta pricepe mai bine sărăcia și, îi mai plecat a ajutora pe cel sărac, dacă ai săi, să vrea ai grăi la inimă.

Deci, te provoc, pe onoarea Districtului, pe onoarea locuitorilor acestui District, care au cea mai mare lipsă⁷ de stima locurilor mai înalte ca, dezbrăcându-te de nepăsarea de până acum, care ai arătat-o în asemenea întâmplări, să te silești din toate puterile a strânge elemosina din cercul Năsăudului, cu cât se poate mai multă, cel puțin 100 florini, explicând poporului că o asemenea nepăsare către nefericirea altora, nu numai lui Dumnezeu e neplăcută, dar, trage după sine și urgia⁸ altor popoare, disprețul și disgrăția locurilor mai înalte, în acest caz, disprețul Excelenței Sale, Guvernatorului țării, a Cancelarului de Curte și a Ministrului de Stat, care-s mădulari⁹ zeloși în acel comitet, precum și dizgrația Majestății Sale, care l-a înființat și e cu băgare de seamă la rezultat.

Căci îi strânge 20 florini, mi-i și trimite, spre a-i putea trimite mai încolo, despre tot rezultatul ai de a mă încunoștința, trimițând întreaga sumă colectată până în finele lunei curente.

Năsăud, în 8 martie 1862.

Căpitanul suprem al Districtului,
Bohățielu, m. p.

Judelui comunal¹⁰

Această ordinațiune se împărtășește juzilor comunali cu acea adăugare, că s-a demandat de a se culege cel puțin baremi una sută florini milă din acest cerc și a se trimite la Inclitul Prezidiu Districtual, cât de curând. Ba, mai încolo, Inclitul Prezidiu Districtual, se provoacă populațiunea acestui cerc, ca fiecare să dea mână de ajutor ca o nepăsare, deciderea fiecărui jude, primind acest circular, se va îngriji a strânge decât mila și în termen de 8 zile a o trimite

¹ Formulă care definea colectarea benevolă de ajutoare, fie materiale, fie financiare.

² Echivalentul pentru funcția de pretor în perioada interbelică.

³ Pentru exemplificarea atribuțiilor acestora, vezi *Poruncile Primăriei Năsăud 1863-1867*, editori Simion Lupșan și Adrian Onofreiu, Ed. Fundației George Coșbuc, ediția a II-a, Năsăud, 2006; „*Despre împlinirea celor neîmplinite în districtul Năsăud. Condiciile administrative de la Măgura (1866-1868) și Șanț (1874)*”, ediție, studiu introductiv și note de Adrian Onofreiu, Claudia Septimia Sabău, Academia Română, Centrul de Studii Transilvane, Cluj-Napoca, 2018.

⁴ Aici, cu sensul de biserica catolică de rit răsăritean=biserica greco-catolică.

⁵ Arendării.

⁶ Aici, cu sensul de bucați.

⁷ Nevoie, necesitate.

⁸ Disprețul.

⁹ Membrii; aici, cu sensul de contribuitori.

¹⁰ Echivalentul funcției de primar.

aci; de cumva se vor strânge bucate, acelea să se vândă și să se aducă bani, străduindu-se fiecare să-și arate an această privință buna cuviință.

Ilustritatea Sa, D-l. Căpitan Suprem să poată fi capabil a face destul intereselor mai înalte. Dacă pe altă cale nu se va putea strânge mila, atuncea comunele cele mai mari, din casa comunală¹, să trimită 10-12 florini, iar cele mai mici, 1-10 florini.

Eu împlinirea acestui mandat o leg de onoarea conducătorilor comunelor din acest cerc. Năsăud, 20 martie 1862.

A.N.B-N, fond *Districtul Năsăud*, d. 79/1862, ff. 1-2.

2.

Inclitu Prezidiu!

În urma gr[ă]țioasei] Ordinațiuni din 8 martie 1862, nr. pres. 94 și 8 aprilie a. c., nr. 1185, subștern în alăturare ./ cu civenita reverință consemnarea milelor adunate în acest cerc pentru cei esundați, dimpreună cu suma de 50 florini 66 cruceri, care sunt, după voința publică, a se administra pentru nenorociții din toată Monarhia.

Tot una dată, observ cu toată reverința, cum că, altă milă, *față cu paupertatea*² acestui popor, nu se poate aduna (s. n.), pentru că preoțimea, după documentul sub ./ încă este însărcinată cu așa adunare și administrare, care încă va ajunge la 60-80 florini.

Pentru cei păgubiți prin foc în Bistrița am administrat, după cum dovedește nota Magistratului Cetățenesc, cu data 19 decembrie 1861, nr. 4202, sub 3/., suma de 16 florini.

Din această cauză cuget cum că în asemenea întâmplări nu aș fi tocmai cu acea nepăsare, care mi se impută.

Prund, în 10 aprilie 1862.

B. Buzdug, jude.

Nota tergală: Inclitu Prezidiu al Oficiolatlui Districtual în Năsăud.

Basiliu Buzdug, jude cercual, datat de 10 aprilie 1862, nr. 291, subșterne cu toată reverința mila adunată pentru cei nefericiți prin ape cu 50 florini 55 cruceri.

Ibidem, f. 6

3.

Consemnarea

Milelor adunate din cercul Borgoului pe seama celor păgubiți prin esundare în urma ordinațiunii Districtuale datată Năsăud, 8 martie 1862, nr. 94 pres.

- Borgo Prund, 11 florini 40 cruceri;
- Borgo Bistrița, 5 florini;
- Borgo Tiha, 5 florini;
- Borgo Moroșeni, 5 florini;
- Borgo Suseni, 6 florini 50 cruceri;
- Borgo Mijloceni, 7 florini 20 cruceri;
- Borgo Joseni, 5 florini 56 cruceri;
- Borgo Rus, 5 florini; suma: 50 florini 66 cruceri (cinzeci florini șasezecișisase cruceri)³.

¹ Aici, cu sensul „din bugetul comunei”; vezi și mai jos, același sens pentru „lăzile comunale”.

² Sărăcia.

³ Suma s-a adăugat la cele colectate în cercurile Rodna, 37 florini, Zagra, „până la 30 florini”, Monor, 22 florini, Năsăud, 80 florini; apud. A.N.B-N, fond *Districtul Năsăud*, d. 79/1862, ff. 6-20 și Sângeorz, 16 florini 55 cruceri, *Ibidem*, f. 46.

Borgo Prund, la 10 aprilie 1862.

Acești bani sunt a se administra la nenorociții din toată monarhia, după cum s-a scris în relațiunea subscrisului, atingătoare de obiectul acesta, B. Buzdug.

Ibidem, f. 9.

4.

Confratelui jude de cerc în Năsăud

În urma grațioasei ordinațiuni guberniale de dată 10 martie a. c. sub nr. gub. 4621-1862, prin care ni se impune strâns a conlucra la strângerea elemosinei pentru nenorociții prin esundările apelor din toată Monarhia, în legătură cu ordinațiunea mea prezidială din 8 martie 1862, sub nr. 94-pres., ești provocat:

a) Ca să administrezi sumele adunate până acum, almintrelea, se va face, în înțelesul grat. Presidiu Gubernial din 25 februarie 1862, sub nr. presd. 937, înștiințare că în acest District nu s-a adunat nici un crucer.

b) Ești provocat a deschide în tot cercul liste de colecțiune, care liste sunt datori juzii comunelor a le purta din casă în casă, să se vadă cine? cât? dau? Aceste liste pe 30 aprilie a le trimite încoace, spre a le așterne Înaltului Guberniu.

c) În relație, scrie apriat că pentru care nenorociți voiți să se administreze acești bani, din care țară de coroană? Sau pentru toți, din toată Monarhia.

De la Oficiolatul Districtului,

Năsăud, 8 aprilie 1862.

Bohățiel, m. p. Căpitan suprem.

Ibidem, f. 57.

5.

Domnului jude procesual în Năsăud

Îndurându-se S[acratisima] C[esaro] R[egească] și Apostolică Majestatea Sa, prea bunul nostru monarh a destina venitul curat din a 7-a Loterie Mare de Stat, înființată spre acest scop, spre ajutorința tuturor celor păgubiți din toată monarhia prin esundările apelor Dunărea, Elba și Vistula.

În urma grațioasei ordinațiuni guberniale din data de 25 august a. c., sub nr. 4118-1862, pe lângă împărtășirea aici alăturatei anunțări, prin aceasta ți se comandă a conlucra în sfera activității D-tale în cercul Năsăudului¹ și pe cale privată, spre înaintarea acestui scop, ca cu cât mai mulți să concurgă și să ia parte la acea loterie, deosebi se pot îndemna comunele ca să cumpere câte un loz, prin care faptă, de o parte, se ajută cei păgubiți și, și arată poporului acestui District, totdeauna credincios de noua alipire către Sacratissima Maiestatea Sa, urmând provocării ac[est]ei Majestați, iar de altă parte, pot veni și la un câștig frumos, zâmbindu-le Fortuna.

Lozuri se pot căpăta mai aproape la toate oficiurile c. r. de Contribuțiune.

Năsăud, în 1 septembrie 1862.

Căpitanul Suprem al Districtului, Bohățiel, m. p.

Ibidem, f. 59.

¹ Desigur, cu același conținut a fost trimis și în cercul Borgoului.

6.

Inclitu Presidiu Districtual

În împlinirea grațioasei Ordinațiuni datată 23 iulie 1864, nr. 462, primită în 26 curent la 3 ore post-meridiane, mă grăbesc a așterne conspectul despre daunele cauzate prin esundare și grindină în luna lui iunie 1864, cu acea umilită observare, cum că operatele despre daunele cauzate prin evenimente elementare pentru relaxarea contribuțiunii, s-au trimis la c. r. Direcțiune Financiară de Cerc în Bistrița, afară de cel din comuna Borgo Mijloceni, care deși s-au cercetat pe fața locului, totuși, din cauză că până acuma nu am putut căpăta filerele de posesiune¹ din acea comună, nu s-au putut compune.

Oficiul cercual,

Borgo Prund, în 29 iulie 1864,

Salvan, jude procesual.

Idem, d. 53/1864, f. 5.

7.

Conspect sumar

Preste daunele cauzate în luna lui iunie 1864 prin esundare și grindină în comunele cercului Borgou, estimate în bani după conștiința cea mai adevărată a subscrișilor.

Nr. crt.	Numele comunelor damnificate ²	S-a cauzat dauna la					În sumă	Adnotațiune ³
		arături	rături	edificii	vite	Alte obiecte		
1.	Borgo Mijloceni	210 fl.	380 fl.	-	-	10 fl.	600 fl.	Acești 10 fl. sunt pentru un pod stricat de tot
2.	Borgo Joseni	140 fl.	260 fl.	-	-	-	400 fl.	
3.	Borgo Rusu	50 fl.	100 fl.	-	-	-	150 fl.	
4.	Borgo Suseni	310 fl.	190 fl.	-	-	-	500 fl.	
5.	Borgo Tiha	150 fl.	50 fl.	-	-	-	200 fl.	
6.	Borgo Moroșeni	260 fl.	40 fl.	-	-	-	300 fl.	
7.	Borgo Bistrița	340 fl.	160 fl.	-	350 fl.	-	850 fl.	Când s-a făcut arătare vitele s-au socotit cu 350 fl.
8.	Borgo Prund	200 fl.	400 fl.	-	-	-	600 fl.	
	Suma	1.660 fl.	1.580 fl.	-	350 fl.	10 fl.	3.600 fl.	

Borgo Prund, 29 iulie 1864.

Paramon Salvan, jude procesual.

Ibidem, ff. 7-8.

¹ Coalele de posesiune cadastrală.

² Păgubite.

³ Observațiune.

8. Inclitu Presidiu Districtual

În împlinirea grațioasei ordinațiuni presidiale din 2 iulie 1864, nr. 400, primită în 4 curent, mă grăbesc a relaționa cum că, prin esundarea din 21 și 29 iunie s-au cauzat proprietarilor din cercul acesta una daună, și anume:

Moroșeni, 300 florini; Tiha, 200 florini; Prund, 600 florini; Bistrița, 500 florini; Suseni, 500 florini; Joseni, 400 florini; Mijloceni, 600 florini; Rusu, 150 florini; Iaolaltă, 3.250 florini.

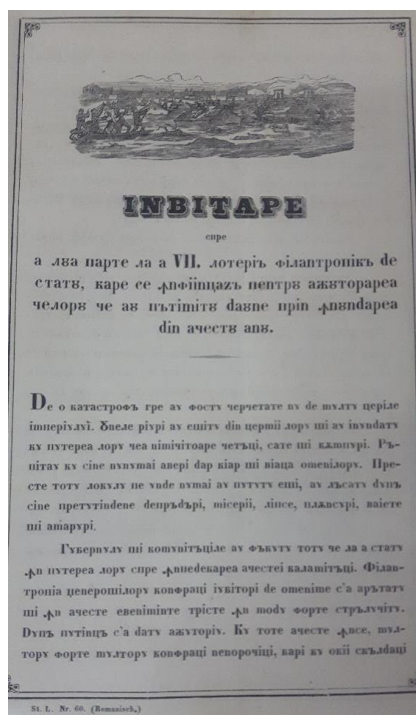
Tot una dată am onoare a relaționa, cum că voi căpăta de la inspectorat filerele de posesiune, după care am scris de vreo câteva ori, voi face cele prescrise în asemenea cazuri, și cum că, după a mea părere, pentru daunele acestea nu ar fi, de astă dată, a da comunelor nici un ajutor, pentru că, pe cea mai mare parte de hotar, vegetațiunea va fi îndestulătoare.

Oficiul cercual,

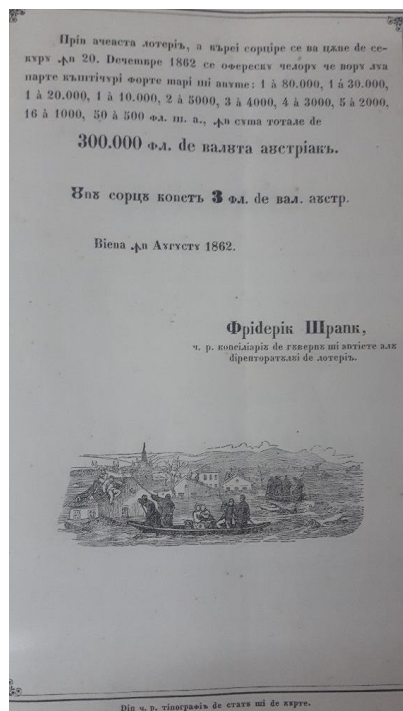
Borgo Prund, 7 iulie 1864.

Judele procesual, Salvan. m. p.

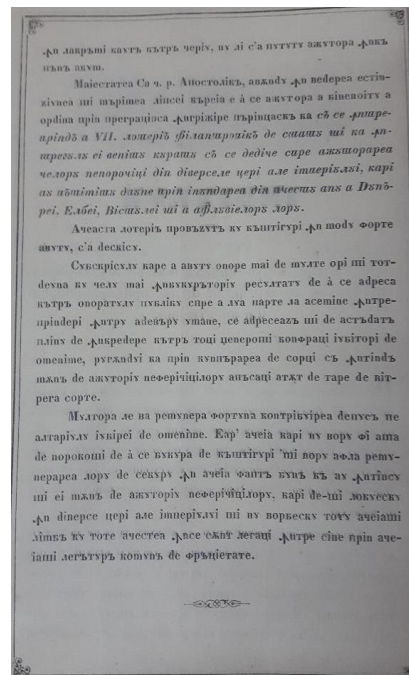
Ibidem, f. 43.

Loterie 1

Loterie 2

Loterie 3

Călin MUSTEAȚĂ: Momentul 1918 pe Valea Bârgăului și în Bistrița Bârgăului

Se împlinesc 100 de ani de când Transilvania face parte din România. Mult sau puțin, ca timp, e greu de spus, și în mare parte, doar documentele ne mai amintesc de acele vremuri în care locuitorii din zona noastră au trăit momentul Marii Uniri.

Am încercat să răscolesc puțin ”praful” depus peste acele vremuri, dar poveștile avute cu unul dintre puținii care au trăit în acea vreme nu mi-au oferit mai multe lucruri față de cele aflate din documentele vremii. Prigon Simion care are 104 ani îmi zice printre altele ”... *apo mă băiete mai țau io minte cum o fost atunci, io eram băiet mic, nu stiu, că era toma după razboi și o fost tare greu. Lumea s-o bucurat c-o vinit Unirea și s-or duce ungurii. O mârș pin Prund la Adunare și apoi la Alba Iulia ... da nu mai țan minte ...*”. Multe lucruri nu-și aduce aminte nenea Prigon, iar despre modul în care au trăit momentul 1918, Bârgăuanii, tot din documentele vremii putem afla.

Până în 1918, ardelenii, printre care și locuitorii comunei Borgo Bistrița, au trebuit să lupte împotriva Antantei, fiind supuși Austro-Ungariei, fiind nevoiți astfel să ia parte la un război străin de aspirațiile lor. Documentele istorice locale evidențiază numeroase cazuri de solidarizare a locuitorilor zonelor bistrițene cu românii de peste Carpați, sporind suferințele și jertfele umane și materiale cunoscute de aceștia în anii războiului. Numeroși transilvăneni, implicit și din Bistrița Bârgăului au luptat unii chiar cu prețul vieții, pe câmpurile de luptă din Galiția, Italia, sau Rusia, sau au pierit în spitale, prizonierat sau în temnițe. La aceștia putem adăuga invalizii, văduvele și orfanii de război.

Din Borgo Bistrița, printre cei căzuți pe câmpurile de luptă, pot fi amintiți următorii: Belian Nicolae, Beșa Vasile, Bleoander Constantin, Bleonder Nicolae, Bodașcă Dumitru, Boncu Vasile, Brumă George, Bugnar Ioan, Bugnar Ioan, Buleu Dumitru, Capotă Ioan, Coșofreț Constantin, Flore Petru, Gabor Ioan, Găină Macedon, Gâțan Ioan, Gâvan Nicolae, Gâvan Vasile, Georza Gavril, Gîțan Petru, Hangan Alexandru, Hangan Constantin, Hogiu Alexă, Hogiu Ștefan, Ispravă Constantin, Jauca Petre, Laba Ioan, Laba Toma, Minta Dumitru, Moişan Gavril, Moişan Vasile, Moldovan Ioan, Morar George, Morar Toader, Morar Toma, Oprea George, Orban Ioan, Pasăre Simion Ioan, Pavel Constantin, Pavel Simion, Pavel Vasile, Pop Petru, Revnic Simion, Rotund Toader, Rus Pasăre Dumitru, Sălăgean Ioan, Serețan Ioan, Spân Gavril, Spân Ioan, Șnega Ioan, Ștef Constantin, Ștef Ioan, Șut Ioan, Șut Simion, Ture George, Turja Ioan, Turja Petru, Țigăroi Gavril, Țigăroi Toader, Ușeri Ioan, Vrăsmaș Toader, Zaharie Vasile.

În lunile octombrie-noiembrie 1918 locuitorii din Borgo Bistrița alături de conaționali lor transilvăneni au pregătit Marea Adunare Națională de la Alba Iulia ce a avut loc la 1 Decembrie 1918, prin care s-a proclamat Marea Unire cu Statul Român.

S-a constituit, în octombrie 1918, Consiliul Național Român Central (CNRC), ca organ politic suprem, care va prelua și exercita guvernarea Transilvaniei, pregătind unirea ei cu România. La sfârșitul lunii octombrie și începutul lunii noiembrie 1918 autoritățile de stat maghiare, compromise, sunt alungate, pământurile grofilor unguri ocupate, iar prăvăliile și magazinele cu alimente devastate. Astfel de însemnări din acea perioadă ne sunt lăsate de George Georgiță în Cronica Parohiei Mureșenii Bârgăului. Aici sunt descrise evenimentele din acea perioadă. *În revoluția de la sfârșitul războiului, în toamna anului 1918, uscăturile satului, nu numai că au devastat cășile jidovilor, lăcomind la răzele lor, dar au devastat școala, spărgând ferestrele, furând geamurile și ușile, iar cărți și rechizite de scris și aparate fizice ce au fost prin dulapuri toate le-au nimicit. Au intrat în casa bisericii, nr. 162, care a fost încluriată mai înainte și tot au dus de acolo cu platenile de la cuptor cu tot, așa ca niște sălbatici. În această situație unde puteai să lucri ceva din nou trebuia refăcut ceea ce au stricat în revoluție*

În aceste condiții, fruntașii românilor intervin pentru restabilirea ordinii constituindu-se, în urma apelului CNRC „Consilii și Gărzi Naționale Locale, Comitatense (județene), orășenești și comunale”.

În 4 noiembrie 1918, s-a constituit la Bistrița Consiliul Național Român Comitatens, având ca președinte pe Dr. Gavril Tripon. De asemenea a fost constituită Garda Națională comandată de Dr. George Trif. După modelul acestora s-au constituit Consilii și Gărzi Naționale la Prundu Bârgăului și în cele 8 sate de pe Valea Bârgăului. Garda Națională Română din Borgo Bistrița l-a avut ca și comandant pe Pavel Ștefan (născut în 1888). În 10 noiembrie 1918 la Borgo Prund s-au sfințit steagurile celor 8 „Garde Naționale Române” ale celor 8 comune de pe Valea Bârgăului, în prezența personalităților bistrițene Vasile Tripon, protopopul D. Vaida și a altor personalități. Acestea, printre care și G.N.R. din Borgo Bistrița au venit în frunte cu preoții cu steagurile tricolor și numeroși locuitori din zonă. „S-au dat salve, s-au cântat cântece naționale, a fost un praznic măreț cu n-a văzut Bârgăul, lacrimi de fericire se prelingeau din ochii tuturor”. Domnea bucuria unirii cu patria mamă și eliberarea de sub dominația străină maghiară.

Tot în Cronica Parohiei Mureșenii Bârgăului sunt descrise momente ale anului 1918: *În toamna anului 1918 – fără să-și aducă cineva aminte de sfârșitul războiului cu care erau obișnuiți de 4 ani – trece cineva prin comună și spune că-i revoluție, îndată încep a se reîntoarce câte unul din sat spunând la fel că-i revoluție. Tot mai mulți se reîntorc din război până când încep a curge 2 rânduri de soldați. Un rând pe o margine de drum se reîntorceau rușii – prizonieri spre Rusia, alt rând pe cealaltă margine de drum se reîntorceau ai noștri prizonieri spre casă. Aceasta a durat mai mult timp. Au urmat apoi isprăvile din revoluție. La soldații în grade și la ofițeri le tăiau stelele- grade și ruga de la chipiu – capelă, cei aplecați spre ceartă, bețivii revoluționari. Au început a devasta prin sate și orașe. Aici au intrat la jidani le-au luat veșmintele de prin case și mai ales goleau prăvăliile. De bucurie că s-a sfârșit războiul nime n-a pus în seama revoluția. Aduceau vin în sat cu butoaiele, unii vindeu vin și la alții, era beuitură în sat și se bea fără cruțare. Și de bucurie și din beție având toți arme împușcau în toate părțile pe afară că-ți era frică să umbli pe stradă mai ales noaptea. S-a format mai apoi Consiliul Dirigent în frunte cu d-l. Iuliu Maniu, fost deputat pe timpul unurilor, s-au format gărzi naționale în fiecare oraș și sat la care preotul – pe sate – era președinte. În fiecare seară patrula de pază venea la președinte pentru a-i raporta evenimentele de peste zi. Aceaste pentru paza liniștei și ordinei. Numai că patrula de pază, fiecare la rândul ei păza butoaiele de vin, așa că de câte ori veneau să raporteze erau ruși de beți. S-a ivit apoi boala – gripa spaniolă – care pe cum scriau gazetele a făcut mai mare pagubă în oameni decât războiul. Spre sfârșitul revoluției care a durat cam două luni, au fost avizați din Tihuță că sosește prima ceată de frați români de peste Carpați. La timpul anunțat le-a făcut primirea în fața buisericii cu frică însă în suflet și cu gândul la ungerii care dacă s-ar reîntoarce imediat ne-ar executa. Din fericire am scăpat. Între primii care au venit aici în Ardeal din vechiul regat au fost câțiva soldați riâau îmbrăcați cu ață în loc de curea la pușcă, cu o opincă și un bocanc, în frunte cu Eugen Goga, fratele preotului Octavian Goga un ofițer și Constantin Bucșan avocat. I-am binecuvântat, a răspuns Eugen Goga cu care ne-am îmbrățișat și sărutat de bucuria păcii și unirii pe care o presimțeam și doream. Soldații au fost găzduiți la săteni iar unul fost în război i-a cinstit cu un butoi mare de vin, iar inteligența la preot. Aici în comună era post de jandarmi – unguri care simțind revoluția au luat-o care încotro, notarii încă au părăsit postul fiind amenințați de către mulți în urma tratării rele cu soțiile lor rămase acasă. Într-o zi anunțată a fost mare adunare în Prundu Bârgăului pe locul dintre Biserica Ortodoxă și Hotelul Comunal unde a fost multă lume adunată din toate Bârgaiele cântând cântece patriotice și naționale ceea ce nu îndrăznea nime până atunci. Nu peste mult în 1 Decembrie 1918 s-au adunat din toate părțile în Alba Iulia la marele act Unirea tuturor românilor. După unire așteptau toți mai marii înbunătățiri cum*

lumea trebuia adusă la ordine oamenii veniți din război erau aplicați spre bolșevism lucrurile nu mergeau cum ar fi trebuit ...

S-au organizat alegeri pentru reprezentanții trimiși la Marea Adunare Națională de la Alba Iulia din 1 Decembrie 1918, constituindu-se 2 cercuri electorale la Bistrița și la Năsăud. Numărul total al reprezentanților fostului comitat Bistrița Năsăud trimiși la Alba Iulia a fost de 33 de delegați care au plecat sâmbătă 30 noiembrie 1918 cu un tren special. Pe lângă aceștia au participat benevol și alți locuitori din Bârgău.

Duminică 1 Decembrie 1918 cei 1228 de delegați prezenți la Alba Iulia au votat unirea Transilvaniei, Banatului, Crișanei și Maramureșului cu România. Românii rămași acasă, chiar și din Borgo Bistrița au organizat la 1 Decembrie 1918 și în zilele următoare adunări locale în care și-au exprimat bucuria visului împlinit.

În 2 Decembrie 1918 s-a constituit Marele Sfat Național (Parlamentul local) și Consiliul Dirigent (Guvernul local) condus de Iuliu Maniu care vor conduce Transilvania până la integrarea ei definitivă în Regatul României. Marea Unire a fost recunoscută pe plan internațional, după o dură bătălie diplomatică, de tratatele de pace încheiate la Saint-Germain cu Austria (10 septembrie 1919), Trianon cu Ungaria (4 iunie 1920).

La 24 decembrie 1918 Regele Ferdinand emite Decretul de Unire a Transilvaniei cu România.

Perioada interbelică a însemnat instaurarea democrației în România Mare (Reîntregită) datorită eforturilor românilor și mai ales suveranilor săi Regele Ferdinand I Întregitorul și Regina Maria. Bazele democrației au fost fundamentate prin următoarele legi:

- 1918 – introducerea votului universal;
- 1921 – reforma agrară;
- 1923 – adoptarea Constituției Unificării;
- 1925 - Legea pentru unificarea administrativă;
- 1926 – Legea electorală;

Votul universal, reforma agrară, Constituția Unificării, pluralismul, pluri-partidismul, egalitatea, libertatea, sunt vise devenite realitate pentru locuitorii României.

Referitor la locuitorii din Bistrița Bârgăului, în urma reformei agrare, au fost împrăștiate 103 familii, în principal cu lot de casă. În ceea ce privește repartizarea pădurilor în această localitate, în 1922, situația se prezintă astfel:

- Regiunea silvică: întinderea moșiei – 18,22 jugăre;
- Teren rezervat proprietarilor: 0, 925 jugăre;
- Teren expropriat: 17.695 jugăre ;
- Arabil-fânaț: 12.195 jugăre ;
- Pășune: 5. 625 jugăre;
- Altele: 2.450 jugăre ;

Nu au fost expropriate moșiile posesorilor ale foștilor grăniceri (alcătuite din păduri și pășuni), nici cele urbariale .

Visul de secole al țăranilor e împlinit „au pământ”, loturi de casă, ceea ce duce la îmbunătățirea vieții acestora. Cu toate acestea gospodăriile țărănești erau slab înzestrate cu utilaje agricole și foloseau vechi metode de cultivare a pământului, iar producțiile obținute erau slabe.

În zona Bistrița Bârgăului terenul agricol era redus ca suprafață, condițiile pedo-climatice impuneau cultivarea cu predilecție a cartofilor, mai puțin a porumbului și aproape deloc a cerealelor. Populația se ocupa mai ales cu creșterea animalelor, comerțul cu lemn și produse animaliere.

În anii 1920 – 1924 s-a construit calea ferată, îngustă, pe distanța Bistrița Bârgăului – Colibița până în muntele Dălbădan și Colbul (cca 30 km) care asigura transportul lemnului

exploatat din păduri spre Fabrica de Cherestea Bistrița Bârgăului Aceasta a fost distrusă cu ocazia inundațiilor care au avut loc în 13 mai 1970.

În anul 1925 s-a schimbat denumirea satului din „Borgo Bistrița” în „Bistrița Bârgăului” prin Decretul Regal Nr. 2465 publicat în Monitorul Oficial Nr. 220 din 7 oct. 1925;

Merită să fie amintit un eveniment deosebit pentru zona noastră – vizita suveranilor României- Regele Ferdinand și Regina Maria la Bistrița, la 26 mai 1919. La parada organizată în cinstea lor au participat și reprezentanți din Bistrița Bârgăului.

Bibliografie:

- Bistrița Bârgăului – Repere Monografice Coord. Hogiu Leon
- Bistrița – 90 de ani de la Marea Unire
- Clemente Plăianu – Monografia învățătorului Ilarion Bosga
- Condicta Bisericii Greco - Ortodoxe din Borgo – Bistrița
- George Georgiță - Cronica Parohiei Mureșenii Bârgăului

Dorin DOLOGA: Agricultura în comuna Susenii Bârgăului în perioada 1919-1929

Tabloul agriculturii în comuna Susenii Bârgăului în perioada 1919-1929 prezintă o serie de aspecte, unele pozitive, iar altele negative. Pe de o parte se înregistrează o creștere a suprafețelor cultivate, a numărului animalelor domestice. Aceasta a fost obținută însă cu ajutorul unor unelte primitive și cu o organizare nerațională a exploatațiilor agricole.

În toamna anului 1918 și în primăvara anului 1919 în comuna Susenii Bârgăului s-au însămânțat 14 iugăre (8,12 hectare) cu grâu, 8 iugăre (4,64 hectare) cu secară, 1 iugăr (0,58 hectare) cu orz și orzoaică, 24 iugăre (13,92 hectare) cu ovăz și 140 de iugăre (81,2 hectare) cu porumb. Productivitatea era de 600 kg/iugăr la grâu și 500 kg/iugăr la secară¹. Productivitatea care se înregistra la Susenii Bârgăului era mai mare decât productivitatea medie a Județului Năsăud, care era de 312 kg/iugăr la grâu și 360 kg/iugăr la secară².

În anul 1929 în comuna Susenii Bârgăului s-au însămânțat 15 hectare cu grâu, 2 hectare cu secară, 135 hectare cu ovăz și 88 hectare cu porumb. Productivitatea era de 500 kg/ha la grâu, 600 kg/ha la secară, 1000 kg/ha la ovăz și 1000 kg/ha la porumb³.

În perioada 1919-1929 în comuna Susenii Bârgăului au crescut semnificativ suprafețele cultivate cu grâu și ovăz, cele cultivate cu porumb au crescut ușor și au scăzut suprafețele cultivate cu secară.

Din grâu și secară se făcea pâine, iar din porumb mămăligă. Faptul că au crescut suprafețele cultivate cu grâu și porumb arată că locuitorii din Prundu Bârgăului au fost mai bine hrăniți. Era nevoie de o cantitate mai mare de hrană, deoarece în intervalul 1919-1929 populația comunei Susenii Bârgăului a crescut cu 222 de persoane, de la 983 de locuitori în anul 1920 la 1205 locuitori în anul 1930⁴.

Orzul și ovăzul se cultivau mai ales pentru hrana animalelor. Creșterea semnificativă a suprafețelor cultivate cu ovăz indică apariția la Susenii Bârgăului a germenilor gândirii capitaliste, a producției cerealelor folosite pentru hrana animalelor, care erau apoi vândute la târgul din comuna Prundu Bârgăului.

În anul 1921 la Susenii Bârgăului existau 35 de cai, 20 de iepe, 9 mânji cu vârsta sub doi ani, 86 de boi (dintre care 10 de rasă românească și 76 de rasă străină)⁵. Vitele nu erau folosite la muncă în comuna Susenii Bârgăului.

În anul 1929 în comuna Susenii Bârgăului existau 93 de boi, 105 vaci cu lapte, 58 vite de tăiere, 154 de junci, 66 juninci, 2 tauri, 108 cai, 671 oi, 37 capre și 88 de porci. De la oile din comună se puteau obține o cantitate de 671 kg de lână. Un număr de 30 de boi, vaci și 40 de oi, capre și porci depășeau necesitățile populației din comuna Susenii Bârgăului, fiind de vânzare.⁶

¹ Arhivele Naționale Bistrița-Năsăud (în continuare ANBN), Fond *Consilieratul Agricol al Județului Năsăud*, dosar 1/1919, f. 129.

² *Ibidem*, f. 129.

³ *Ibidem*, dosar 440/1919, f. 304.

⁴ Ioan Sigmirean, Adrian Onofreiu, *Istoria Județului Bistrița-Năsăud în documente și texte (epocile modernă și contemporană)*, Editura „Răsunetul”, Bistrița, 2001, p. 31.

⁵ ANBN, Fond *Consilieratul Agricol al Județului Năsăud*, dosar 78/1921, f. 20.

⁶ *Ibidem*, dosar 440/1929, f. 305.

În perioada 1921-1929 în comuna Susenii Bârgăului a crescut semnificativ numărul cailor și într-o mică măsură cel al boilor. În anul 1921 numărul animalelor era scăzut din cauza rechizițiilor pentru nevoile armatei austro-ungare din timpul Primului Război Mondial.

În perioada 1921-1929 se înfîrîpă un minim de cultură economică, în sensul creșterii animalelor pentru vânzare.

În anul agricol 1918/1919 la Susenii Bârgăului existau 2 iugăre (1,16 hectare) de fânețe artificiale și 54 iugăre (31,32 hectare) de fânețe naturale¹. În anul 1929 aici existau 12 hectare de fânețe artificiale și 238 hectare de fânețe naturale. Productivitatea fânețelor artificiale era de 5000 kg/ha, iar a fânețelor naturale de 2000 kg/ha². În perioada 1919-1929 suprafața fânețelor din comuna Susenii Bârgăului a crescut substanțial, datorită creșterii numărului animalelor.

Zona comunei Susenii Bârgăului este una prielnică creșterii pomilor fructiferi. În anul agricol 1918/1919 aici existau 4 iugăre (2,32 hectare) de livezi de pruni³. În anul 1929 aici existau 25 de hectare de livezi de pruni, 27 hectare de livezi de meri și 15 hectare de livezi de peri și alți pomi fructiferi. Productivitatea livezilor de pomi fructiferi era de 500 kg/ha la livezile de pruni, 800 kg/ha la livezile de meri și 400 kg/ha la livezile de peri și alți pomi fructiferi⁴.

O parte din suprafața comunei Susenii Bârgăului era acoperită de păduri. În anul 1929 aici existau 575 hectare de păduri⁵. Locuitorii din Susenii Bârgăului își completeau veniturile din agricultură prin munca la exploatarea lemnului, la pădure și în fabricile de cherestea. Munca la exploatarea lemnului era sezonieră.

În perioada 1919-1929 agricultura a progresat în comuna Susenii Bârgăului, fapt

Casă din Suseni

dovedit de creșterea suprafețelor cultivate îndeosebi cu grâu și ovăz și de sporirea numărului animalelor domestice, în special al cailor. Numărul animalelor disponibile pentru vânzare nu era foarte mare. În localitatea Susenii Bârgăului exista o Fabrică de cherestea, locuitorii având astfel posibilitatea să-și completeze veniturile obținute în agricultură. Slaba dotare tehnică, practicile agrotehnice deficitare, fărâmițarea proprietăților agricole, absența selecției semințelor și animalelor au împiedicat însă obținerea unor progrese substanțiale în agricultură.

Dorin DOLOGA: Fabricile, morile, joagărele, băncile, meseriașii și comercianții din comunele Prundu Bârgăului și Susenii Bârgăului în anul 1923

În anul 1923 în comunele Prundu Bârgăului și Susenii Bârgăului activitatea economică preponderentă se desfășura în agricultură. Majoritatea locuitorilor celor două comune se ocupau cu cultivarea plantelor și creșterea animalelor. Industria și comerțul din comunele

¹ *Ibidem*, dosar 1/1919, f. 129.

² *Ibidem*, dosar 440/1929, f. 305 v.

³ *Ibidem*, dosar 1/1919, f. 129.

⁴ *Ibidem*, dosar 440/1929, f. 303.

⁵ *Ibidem*, f. 166.

Prundu Bârgăului și Susenii Bârgăului aveau o pondere mai redusă în cadrul economiei decât agricultura. Industria era reprezentată în cele două comune de câteva fabrici, mori, joagăre și ateliere meșteșugărești. Comerțul era reprezentat de câțiva negustori și comercianți.

În comunele Prundu Bârgăului și Susenii Bârgăului existau trei fabrici. Acestea erau *Fabrica de Hârtie* și *Fabrica „Lemnul”* din comuna Prundu Bârgăului și *Fabrica „Struniorul”* din comuna Susenii Bârgăului¹. *Fabrica de Hârtie* a fost incendiată în anul 1918 de către armata austro-ungară în retragere². După Primul Război Mondial ea a fost refăcută. Cele trei reprezentau o formă de industrializare și de valorificare superioară a lemnului de pe Valea Bârgăului. *Fabrica „Lemnul”* din comuna Prundu Bârgăului și *Fabrica „Struniorul”* din comuna Susenii Bârgăului produceau lemne de construcție, grinzi, poște, cherestea, iar *Fabrica de Hârtie* din comuna Prundu Bârgăului valorifica lemnul de calitate inferioară, care avea defecte, pentru producerea hârtiei.

Cele mai numeroase instalații pentru prelucrarea lemnului din comuna Prundu Bârgăului erau fierăstraiele pe apă, sau joagărele. Ele constau dintr-o roată hidraulică la care forța hidraulică era apa și care puneă în mișcare un fierăstrău vertical. În anul 1923 în comuna Prundu Bârgăului existau patru joagăre sau mori cu fierăstrău³.

În comuna Prundu Bârgăului existau patru negustori de lemne. Ei erau angroșiști de lemne, care vindeau cherestea⁴.

Pe lângă fabrici, joagăre și negustori, în comuna Prundu Bârgăului existau și trei tâmplari care confecționau mai ales mobilier și lăzi și cinci rotari, care confecționau roți din lemn pentru căruțe⁵. Cei doi fierari din comuna Prundu Bârgăului și fierarul din comuna Susenii Bârgăului reparau uneltele de fier și potcoveau caii locuitorilor din cele două comune⁶.

Meseriașii și comercianții din cele două comune puneau în valoare resursele de natură animală și agricolă: carnea, laptele, pieile de animale și cerealele produse în cele două comune.

Resursele locale de natură animală erau puse în valoare de către măcelari, cojocari, curelari și pantofari. În comuna Prundu Bârgăului existau trei măcelari, iar în comuna Susenii Bârgăului tot trei măcelari⁷. Aceștia sacrificau animalele și le tranșau pentru a le vinde. În comuna Prundu Bârgăului existau doi cojocari, un curelar, care confecționau cojoace, respectiv curele și șase pantofari, iar în comuna Susenii Bârgăului un pantofar⁸, care reparau încălțăminte și într-o măsură mai redusă confecționau opinci, cizme și papuci.

Valorificarea cerealelor se făcea prin intermediul morilor și al brutăriilor. Morile reprezintă forme de activitate preindustrială. În comuna Prundu Bârgăului exista singura moară cu motor de pe Valea Bârgăului. Celelalte nouă mori din comuna Prundu Bârgăului erau mori țărănești, care foloseau apa ca și forță motrică⁹. În anul 1923 în comuna Prundu Bârgăului exista o singură brutărie¹⁰. În comuna Prundu Bârgăului existau doi fabricanți de sifon¹¹. Cei doi tinichigii din comuna Prundu Bârgăului¹² reparau sau confecționau obiecte din tinichea. În comuna Prundu Bârgăului existau trei croitori¹³, care confecționau haine și rochii.

¹ Arhivele Naționale Bistrița-Năsăud (în continuare ANBN), Fond *Pretura Plasei Iad*, dosar 36/1923, f. 107 v., 108 v.

² Alexandru Nistor, Ioan Mureșan, Ion Rusu - Sărățeanu, Ioan Viraj, *Îndrumător în Arhivele Statului. Județul Bistrița-Năsăud*, București, 1988, p. 214.

³ ANBN, Fond *Pretura Plasei Iad*, dosar 36/1923, f. 107 v., 108 v.

⁴ *Ibidem*, ff. 107 v., 108.

⁵ *Ibidem*, f. 108.

⁶ *Ibidem*, ff. 107, 108.

⁷ *Ibidem*, ff. 107 v., 108.

⁸ *Ibidem*, ff. 107 v., 108.

⁹ *Ibidem*, ff. 107 v., 108 v.

¹⁰ *Ibidem*, f. 107 v.

¹¹ *Ibidem*, f. 108.

¹² *Ibidem*, f. 107 v.

¹³ *Ibidem*, f. 108.

Tot în comuna Prundu Bârgăului existau cinci zidari, care construiau clădiri și un geamgiu¹ care vindea sau puneă geamuri.

Comerțul era reprezentat de cele două prăvălii, paisprezece comercianți, opt cârciumi din comuna Prundu Bârgăului și de cele două prăvălii și cei trei comercianți din comuna Susenii Bârgăului². Cooperativele de consum, așa cum era *Cooperativa „Cerbul”* din Prundu Bârgăului și comercianții, vindeau articole mixte. Volumul comerțului din cele două comune era redus din cauza faptului că majoritatea locuitorilor erau țărani, care dispuneau de puține resurse financiare și cumpărau doar articole de strictă necesitate: unele unelte, cum erau coasele și secerile, cuie, oale de metal, cuțite, hamuri pentru cai, opinci, petrol de lampă, chibrituri. Din cauza faptului că volumul comerțului era redus, adausul comercial al produselor vândute era mare, prețul produselor prăvăliilor fiind ridicat.

Sectorul serviciilor era slab reprezentat, în comuna Prundu Bârgăului existând un singur bărbier³.

Banca „Speranța” și *Banca Populară „Henul”* din Prundu Bârgăului⁴ erau bănci mici. Importantă este nu atât mărimea băncilor, cât mai ales modul în care sunt folosite creditele bancare. Dacă creditele acordate de cele două bănci din comuna Prundu Bârgăului erau folosite pentru cumpărarea de terenuri sau animale, investiția avea un puternic rost economic.

Mulți dintre meseriași și comercianții din comunele Prundu Bârgăului și Susenii Bârgăului erau evrei, sași și maghiari. Această situație provine din Evul Mediu. Populațiile care au venit și s-au așezat în Transilvania, sași, maghiari, evrei, au o anumită aplicare nativă pentru practicarea unor meserii. Sașii și maghiarii au știut să-și păstreze privilegiile prin interzicerea accesului în bresle a românilor. Înainte de anul 1918 românii din Transilvania nu au avut posibilitatea de a înființa școli profesionale. Abia în anul 1923 a fost posibilă înființarea în comuna Prundu Bârgăului a unei *Școli de meserii*, care pregătea rotari, lăcătuși, fierari și tâmplari. Funcționarea acestei școli era importantă, deoarece ea asigura necesarul de muncitori calificați pentru toate comunele de pe Valea Bârgăului. Românii pătrund astfel relativ târziu pe o nișă a meseriilor care presupune mai ales meserii brute, de zidar, tâmplar, în timp ce meseriile care presupuneau o anumită finețe rămân apanajul sașilor, maghiarilor și evreilor.

În comunele Prundu Bârgăului și Susenii Bârgăului putem vorbi despre existența unor capacități industriale reprezentative la nivelul Văii Bârgăului, care au contribuit la dezvoltarea celor două comune. Meșteșugarii nu au constituit însă un motor al dezvoltării economice în secolul al XX-lea. Atelierele meșteșugărești răspundeau unor necesități individuale. Caracterul lor era determinat de producția la comandă, de rezolvare a problemelor cu care veneau clienții. Atelierele meșteșugărești nu erau specializate în realizarea unor produse noi destinate pieței. Pe de altă parte atelierele meșteșugărești erau suficient de numeroase pentru a acoperi necesitățile locuitorilor din comunele Prundu Bârgăului și Susenii Bârgăului. Existența lor arată că în anul 1923 în comunele Prundu Bârgăului și Susenii Bârgăului existau premisele dezvoltării capitaliste. Pentru a avea loc, această dezvoltare avea nevoie de timp, de un proces managerial adecvat și de oameni care să aibă capacitatea de înțelegere și adaptare la mecanismele pieței. Comunelor Prundu Bârgăului și Susenii Bârgăului le-au lipsit aceste elemente, dezvoltarea pe calea capitalistă fiind întreruptă de izbucnirea celui de-al doilea război mondial și apoi de instaurarea regimului comunist.

Tabel cu fabricile, morile, joagărele, băncile, meseriași și comercianții din comuna Prundu Bârgăului

¹ *Ibidem*, f. 108.

² *Ibidem*, ff. 107, 108 v.

³ *Ibidem*, f. 108.

⁴ *Ibidem*, f. 107 v.

Nr. crt.	Numele și prenumele	Ocupația	Nr. crt.	Numele și prenumele	Ocupația
1	Drăgan Maxim	crâsmă și prăvălie	40	Pop Niculae	fierar
2	Checinski Iacob	comerciant	41	Florescu Simion	rotar
3	Rössler Marcus	idem	42	Besverchi Dumitru	idem
4	Purceilă Ioan	brevet limitat comerciant	43	Pop Grigore	idem
5	Floașiu Maria	idem	44	Kachler Valer	idem
6	Marmorosch Izrael	idem	45	Davidovics Mendel	fabricant de sifon
7	Fischer Salamon	idem	46	Feintuch Salamon	idem
8	Melzer Mendel	idem	47	Eichenblat Adolf	croitor
9	Wolf Simon	idem	48	Sălăgean Dumitru	idem
10	Grünglas Cili	idem	49	Terșanski Alexandru	măsar
11	Șchiopu Ioan	brutar și comerciant	50	Voitecovics Victor	idem
12	Costea Pavel	comerciant	51	Vlad George	idem
13	Lönhardt Friedrich	idem	52	Schaffer Adolf	pantofar
14	Cooperativa „Cerbul”	brevet limitat comerciant	53	Lazăr Livius	curelar
15	Fabrica de Hârtie	-	54	Soția lui Cocher Iosif	bărbier
16	Fabrica cu fierăstrău „Lemnul”	-	55	Stein Isac	geamgiu
17	Moara din Bârgău S.A.	-	56	Văduva lui Stein Avram	croitor
18	Kahan Elena	moară cu fierăstrău	57	Vessmann Eduard	negustor de lemne
19	Banca „Speranța”	-	58	Glazer Herman	cojocar
20	Banca Populară „Henul”	-	59	Dodu Dumitru	idem
21	S. Otto	comerciant	60	Vlad Leon	zidar
22	Rubinstein David	moară de făină și fierăstrău	61	Vrăsmaș Niculae	idem
23	Marmorosch Chaim	negustor de lemne	62	Flămând Larion	idem
24	Lehr Izrael	idem	63	Olinca Ioan	idem
25	Tischler Schmil	negustor de lemne și moară de făină și fierăstrău	64	Radu Dănilă	idem
26	Nirenfeld Marton	negustor de lemne	65	Vrăsmaș Miron	moară de făină și fierăstrău
27	Lehr Izidor	idem	66	Forfotă George	idem
28	Lacatiș Niculae	fierar	67	Axente Ioan	idem

29	Strichberger Marcus	pantofar	68	Dan Simion	moară de făină
30	Tokajer Pinkas	tinichigiu	69	Gorea Luca	idem
31	Schuster Ionas	idem	70	Ușeriu Petru	idem
32	Umbach Carol	măcelar	71	Vlad Dănilă	idem
33	Simon Iosef	idem	72	Țifu Ilarion	cârciumar
34	Isac Smil Leib	idem	73	Văduva lui Luncan Ioan	idem
35	Grünfeld Salamon	pantofar	74	Marcu Niculae	idem
36	Grünfeld Hilel	idem	75	Olovani Ana	idem
37	Cristea Ioan	idem	76	Tanca Toader	idem
38	Rus Ioan	idem	77	Fischler Iacob	idem
39	Checinski Otto	rotar	78	Scharfstein Iacob	idem

Tabel cu fabricile, meseriașii și comercianții din comuna Susenii Bârgăului

Nr. crt.	Numele și prenumele	Ocupația	Nr. crt.	Numele și prenumele	Ocupația
1	„Struniorul” societate anonimă	Fabrică cu firez	8	Andreșel Palagia	prăvălie
2	Buf Ioan	comerciant	9	Voitecovits Anton	pantofar
3	Gottlieb Hermann	idem	10	Pop George	fierar
4	Gottlieb Eugenia	idem	11	Doroftei Galben	prăvălie
5	Ioan Teut	măcelar	12	Samoil Ruhala	idem
6	Gherghiță Petru	idem	13	Perl Ștrul	măcelar
7	Gârbovan Fironica	prăvălie			

Fabrica de Hârtie Prund

Corp de clădire vechi, neidentificat, probabil că era aripa distrusă de bombardamentul hortist în 1944, demolată ulterior...? (NV).

Fosta Școală de stat), Fabrica de hârtie, Moara din Prundu Bârgăului (sus)

Prima de sus Școala ...A doua ...? A treia Moara ... pe locul unde a urmat Coloana Auto vizavi de Podul Vrăsmășenilor (Suseni)

Prima de jos Ocolul Silvic Prund (construcție la fel cu Ocolul Silvic din Năsăud...?) , A doua de jos Farmacia W (Notare NV, 2019)

Hotelul, Școala Trivială, Biserica, Casa Costea, Casina, magazinele Tischler și Scharfstein din Prundu Bârgăului, Casa restaurant Lunca și magazinul Cencinschi (ulterior Casa Albu Matei)

Dorin DOLOGA: Aspecte privind viața locuitorilor de pe Valea Bârgăului în anul 1930

Raportul Circumscripției sanitare Prundu Bârgăului din anul 1930 ne oferă o serie de date privind viața locuitorilor din această circumscripție. Teritoriul Județului Năsăud era împărțit în mai multe circumscripții sanitare. Circumscripția sanitară Prundu Bârgăului cuprindea localitățile Prundu Bârgăului, Tiha Bârgăului, Mureșenii Bârgăului, Bistrița Bârgăului, Susenii Bârgăului, Mijlocenii Bârgăului și Josenii Bârgăului¹.

În anul 1930 în Circumscripția sanitară Prundu Bârgăului s-au înregistrat 521 de nașteri și 322 decese². Numărul nașterilor era de aproape două ori mai mare decât cel al deceselor. În localitățile Circumscripției sanitare Prundu Bârgăului exista un standard de viață relativ ridicat, care a asigurat un procent mai mare al nașterilor decât al deceselor.

Atunci când ne referim la standardul de viață, avem în vedere condițiile de locuit, de hrană, îmbrăcămintea, serviciile medicale. În localitățile Circumscripției sanitare Prundu Bârgăului în anul 1930 existau 3320 case de lemn, 87 case de piatră și 60 de bordeie³. Majoritatea caselor erau de lemn. Acest fapt este unul pozitiv, dat fiind faptul că aceste case de lemn sunt case sănătoase. În ceea ce privește numărul încăperilor, 2066 case aveau două încăperi, 457 case aveau trei încăperi, 320 de case aveau o încăpere, 120 case aveau patru încăperi, iar 18 case aveau mai multe încăperi⁴. Condițiile de viață erau sensibil îmbunătățite. Majoritatea caselor aveau câte două încăperi, față de una singură cât aveau în perioada precedentă. Un număr de 3302 case aveau ferestre mobile⁵, iar 165 case aveau ferestre fixe⁶. Din numărul total de case, 120 erau acoperite cu țiglă, iar 10 cu tablă. Ca și sursă de încălzire 2571 de case aveau sobe de fier, 506 de case aveau vetre, iar 390 de case aveau sobe de zid. Un număr de 2873 de case aveau latrine. Un număr de 1974 de case aveau grădini cu pomi, iar 2791 de case grădini cu zarzavat. În ceea ce privește fântânile, un număr de 854 de case aveau fântână proprie. Referitor la grajduri, un număr de 1806 de case aveau grajduri bune, iar 1661 de case dețineau grajduri rele⁷.

În ceea ce privește ocupațiile locuitorilor din localitățile Circumscripției sanitare Prundu Bârgăului în anul 1930, un număr de 3839 de oameni erau agricultori, 123 erau meseriași, 81 erau comercianți, 39 erau funcționari, iar alți 90 de locuitori aveau alte ocupații⁸. Majoritatea populației trăia din cultivarea plantelor și creșterea animalelor. Meseriașii deserveau nevoile locale. Este de remarcat faptul că în localitățile Circumscripției sanitare Prundu Bârgăului își desfășurau activitatea un număr de 123 de meseriași. Dintre aceștia 32 erau cizmari, 23 potcovari, 17 fierari, 15 lemnari (tâmplari), 14 olari, 10 rotari, 6 croitori, 4 zidari, iar 2 erau tinichigii⁹. Locuitorii din zonă apelau la serviciile meseriașilor. Croitorii confecționau haine, cizmarii creau opinci și cizme, fierarii reparau carele și căruțele, potcovarii potcoveau caii. Gospodarii trebuiau să câștige bani, deoarece reparatul carelor și căruțelor și potcovitul costa.

În ceea ce privește numărul animalelor domestice, în anul 1930 în localitățile Circumscripției sanitare Prundu Bârgăului existau 1520 de boi, 1409 de cai, 2572 de vaci, 7297

¹ Arhivele Naționale Bistrița-Năsăud (în continuare ANBN), Fond *Serviciul Sanitar al Județului Năsăud*, dosar 10, f. 4 v.

² *Ibidem*, dosar 722, f. 98.

³ *Ibidem*, f. 98.

⁴ *Ibidem*, f. 98.

⁵ Ferestre care se deschid.

⁶ Ferestre care se închid.

⁷ ANBN, Fond *Serviciul Sanitar al Județului Năsăud*, dosar 722, f. 98.

⁸ *Ibidem*, f. 98.

⁹ *Ibidem*, f. 98.

de oi, 17 capre, 561 de porci, 1 măgar și 9633 de alte animale¹. Boii erau animale de forță cu care se putea ara pe coaste, se puteau transporta încărcături mari de lemne. Pentru întreținerea boilor era nevoie de mai multe furaje decât pentru întreținerea cailor. Existența unui număr mare de boi însemna că locuitorii aveau condiții pentru a-i hrăni mai bine, pentru că și calitatea muncii făcute de boi era mai bună. În localitățile Circumscripției sanitare Prundu Bârgăului existau un număr mare de oi și un număr mai redus de porci.

În localitățile Circumscripției sanitare Prundu Bârgăului existau 17 măcelării². Măcelarii tranșau animalele și făceau o serie de produse la cererea clienților.

(904,8 hectare) cultivate cu porumb, 470 de iugăre (272,6 hectare) cultivate cu grâu, 401 iugăre (232,58 hectare) de grădini de zarzavat și 397 iugăre (230,26 hectare) livezi de pruni³. Datorită condițiilor de relief și climă se cultiva mai mult porumb decât grâu. Mâncarea de bază a locuitorilor era mămăliga. În afară de mămăligă locuitorii consumau lapte, brânză, carne, pe care le obțineau în gospodăria proprie. Meniul era completat cu legume. Grâul cultivat era cel de primăvară, cu o productivitate mai scăzută, care era mai bine adaptat la condițiile de relief și climă. Îmbunătățirea meniului locuitorilor era importantă, pentru că un om bine hrănit se îmbolnăvește mai greu.

În ceea ce privește capacitățile industriale, în localitățile Circumscripției sanitare Prundu Bârgăului existau 1 Fabrică de Hârtie, 5 fierăstraie pe apă (joagăre), 39 mori, 4 brutării, 8 cojocării, 1 tăbăcărie, 18 cazane de fiert rachiu și 2 fabrici mici de apă gazoasă⁴. Morarii măcinau cerealele produse în zonă, iar cojocarii confecționau cojoace pentru ca locuitorii să fie protejați de frig iarna.

În localitățile Circumscripției sanitare Prundu Bârgăului existau 4 restaurante și 34 de cârciumi. Locuitorii din comunele Prundu Bârgăului, Tiha Bârgăului, Mureșenii Bârgăului, Bistrița Bârgăului, Susenii Bârgăului, Mijlocenii Bârgăului și Josenii Bârgăului au consumat în anul 1930 o cantitate de 850 hl de ȕuică, 695 hl de bere, 80 hl de vin și 4 hl de lichior⁵. Ȑăranul român era dependent de consumul de alcool. Acest lucru se datorează exploatării crunte, presiunii plății impozitelor, muncilor obligatorii, precum și unei anumite doze de primitivism a ȕăranului român.

În localitățile Circumscripției sanitare Prundu Bârgăului existau un număr de șapte moașe⁶. Cu toate acestea, mortalitatea infantilă era foarte mare. Circa 30 % din numărul deceselor era reprezentat de către copii cu vârsta de până la 1 an. Din cei 322 de decedați înregistrați în anul 1930 în comunele Circumscripției sanitare Prundu Bârgăului, 98 erau copii cu vârsta de până la 1 an, iar alți 42 erau copii cu vârsta cuprinsă între 1-5 ani⁷. Numărul mare al deceselor sugarilor se datora gastro enteritei acestora din timpul verii, din cauza îngrijirii necorespunzătoare⁸. Un procent de 44 % din cei decedați erau copii cu vârsta de până la cinci ani. Acest lucru decurgea în principal din faptul că multe dintre persoanele de sex feminin de pe Valea Bârgăului erau analfabete. Astfel, dintre cele 534 persoane de sex feminin cu vârsta mai mare de 7 ani din comuna Mijlocenii Bârgăului un număr de 239 persoane (44,75 %) știau citi și scrie, din cele 1258 persoane de sex feminin cu vârsta mai mare de 7 ani din comuna Bistrița Bârgăului 622 persoane (49,44 %) știau citi și scrie, în comuna Tiha Bârgăului din 1210 persoane de sex feminin cu vârsta mai mare de 7 ani un număr de 611 persoane (50,49 %) știau citi și scrie, în comuna Josenii Bârgăului din cele 725 persoane de sex feminin cu

¹ *Ibidem*, f. 98.

² *Ibidem*, f. 98 v.

³ *Ibidem*, f. 98 v.

⁴ *Ibidem*, f. 98 v.

⁵ *Ibidem*, f. 98 v.

⁶ *Ibidem*, f. 102.

⁷ *Ibidem*, f. 98.

⁸ *Ibidem*, f. 102 v.

vârsta mai mare de 7 ani un număr de 419 persoane (57,79 %) știau citi și scrie, în comuna Mureșenii Bârgăului din 565 persoane de sex feminin cu vârsta mai mare de 7 ani 339 persoane (60 %) știau citi și scrie, din cele 1238 persoane de sex feminin cu vârsta mai mare de 7 ani din comuna Prundu Bârgăului 826 persoane (64,38 %) știau citi și scrie, iar din 489 persoane de sex feminin cu vârsta mai mare de 7 ani din comuna Susenii Bârgăului 319 persoane (65,23 %) știau citi și scrie¹. În medie aproape jumătate dintre persoanele de sex feminin cu vârsta mai mare de 7 ani care trăiau în anul 1930 pe Valea Bârgăului nu știau citi și scrie. În comparație cu situația de astăzi speranța de viață era redusă. Aceasta nu depășea 50-70 de ani. Dintre cele 322 persoane decedate în anul 1930 în comunele Circumscripției sanitare Prundu Bârgăului,

Casă din Josenii Bârgăului

89 (27,63 %) aveau vârsta cuprinsă între 50 și 70 de ani. Doar 21 de persoane (6,52 %) din cei decedați aveau vârsta mai mare de 70 de ani².

În concluzie, putem afirma că în anii '30 s-a înregistrat o creștere a nivelului general de viață a populației de pe Valea Bârgăului și o îmbunătățire sensibilă a condițiilor de locuit (existau doar 60 de bordeie). Faptul că s-au născut un număr de două ori mai mare de persoane decât au încetat din viață vine să confirme un standard de viață relativ ridicat.

Borgo-Prund

Fată română

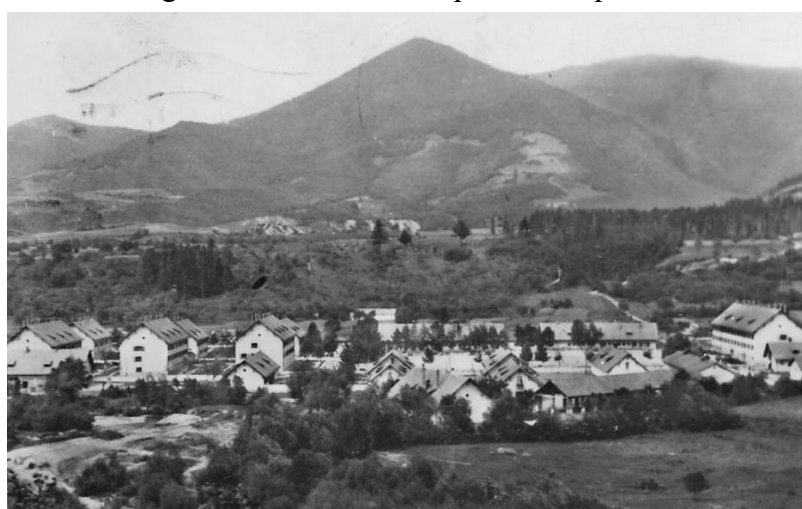
Țărani în straie de sărbătoare din Mijlocenii Bârgăului

¹Sabin Manuilă, *Recensământul general al populației României, Volumul III: știința de carte*, Tipărit la Monitorul Oficial, Imprimeria Națională, București, 1938, pp. 316,317.

²ANBN, Fond *Serviciul Sanitar al Județului Năsăud*, dosar 722, f. 98.

Dorin DOLOGA, Aspecte privind structura proprietății terenurilor și modul de folosință al acestora în comuna Prundu Bârgăului în anul 1964

În anul 1964 cele mai importante bunuri aflate în proprietate în comuna Prundu Bârgăului erau terenurile. Analiza structurii proprietății, precum și a modului de folosință a terenurilor ne relevă anumite aspecte. Proprietatea asupra terenurilor era de două feluri: publică și privată. În comuna Prundu Bârgăului existau 4341 hectare de teren. Dintre acestea 2180 hectare aparțineau gospodăriilor individuale, 315 hectare se aflau în proprietatea comună a întovărășirilor zootehnice, iar 1846 hectare se găseau în proprietatea Sfatului Popular al comunei Prundu Bârgăului¹. Terenurile care aparțineau gospodăriilor individuale și întovărășirilor zootehnice erau particulare, iar cele care aparțineau Sfatului Popular al comunei Prundu Bârgăului erau publice. Terenurile particulare însumau 57,47 % din suprafața comunei Prundu Bârgăului, iar terenurile publice cuprindeau 42,52 %. Raportul dintre cele două

categorii de proprietate era în favoarea proprietății private.

Analiza structurii proprietății în funcție de categoriile de teren din comuna Prundu Bârgăului ne relevă alte aspecte. Din cele 691 hectare teren arabil, 684 hectare de teren erau private (98,98 %), iar 7 hectare (1,01 %) erau publice. Din terenul arabil aflat în proprietate particulară, 681 hectare erau deținute de gospodăriile

individuale, iar 3 hectare de către întovărășirile zootehnice. În ceea ce privește pășunile, din cele 767 hectare, un număr de 644 hectare (83,96 %) erau deținute de gospodăriile individuale, iar 123 hectare (16,03 %) se aflau în proprietatea Sfatului Popular al comunei Prundu Bârgăului. Din cele 1179 hectare fânețe, 1018 hectare (86,34 %) se aflau în proprietate privată, iar 161 hectare (13,65 %) în proprietate publică. Din cele 1018 hectare aflate în proprietate particulară, 712 hectare erau deținute de gospodăriile individuale, iar 306 hectare de către întovărășirile zootehnice. Cele 161 hectare aflate în proprietate publică erau deținute de Sfatul Popular al comunei Prundu Bârgăului. Dintr-un total de 49 hectare de livezi, 45 hectare (91,83 %) erau private, aflându-se în proprietatea gospodăriilor individuale, iar 4 hectare (8,16 %) erau publice, fiind deținute de Sfatul Popular al comunei Prundu Bârgăului. Din cele 1382 hectare păduri, 1349 hectare (97,61 %) erau publice, aflându-se în proprietatea Sfatului Popular al comunei Prundu Bârgăului, iar 33 hectare (2,38 %) erau private, găsindu-se în proprietatea gospodăriilor individuale. Toate cele 44 hectare ocupate de ape curgătoare, lacuri, bălți și stufăriș erau publice, fiind în proprietatea Sfatului Popular al comunei Prundu Bârgăului. Din cele 229 hectare alcătuite din alte terenuri, 158 hectare (69 %) erau publice, aflându-se în proprietatea Sfatului Popular al comunei Prundu Bârgăului, iar 71 hectare (31 %) erau private. Din cele 71 de hectare private ocupate de alte terenuri, 65 hectare erau deținute de gospodăriile individuale, iar 6 hectare de către întovărășirile zootehnice. Din cele 65 hectare

¹ Arhivele Naționale Bistrița-Năsăud (în continuare ANBN), fond *Sfatul Popular al comunei Prundu Bârgăului*, dosar 14/1964, f. 19 v.

care alcătuiau alte terenuri și care erau deținute de gospodăriile individuale, 49 de hectare erau ocupate de curți și grădini¹. Majoritatea terenurilor arabile, pășunilor, fânețelor, livezilor erau private, în timp ce majoritatea pădurilor, terenurilor ocupate de ape, lacuri, bălți, stufăriș și alte terenuri erau publice.

Modul de folosință al terenurilor în proprietate ne relevă câteva aspecte. Din cele 4341 hectare de teren ale comunei Prundu Bârgăului, cea mai mare parte, 1382 hectare (31,83 %) erau ocupate de păduri, urmate în ordine de fânețe cu 1179 hectare (27,15 %), pășuni cu 767 hectare (17,66 %), terenuri arabile cu 691 hectare (15,91 %), alte terenuri cu 229 hectare (5,27 %), livezi cu 49 hectare (1,12 %) și terenuri pe care se aflau ape curgătoare, lacuri, bălți și stufăriș cu 44 hectare (1,01 %)². Majoritatea terenurilor comunei Prundu Bârgăului erau cele ocupate de păduri, fânețe și pășuni (76,66 %). În funcție de natura reliefului, terenurile arabile erau puține comparativ cu media pe județ. Terenurile arabile dețineau 38,2 % din suprafața Județului Bistrița-Năsăud³.

Producția agricolă obținută în comuna Prundu Bârgăului era specifică zonelor de deal și zonelor submontane. Aceasta consta din cereale, cartofi, legume și fructe.

Cifrele de producție raportate erau cu siguranță mai mari decât producția reală și de aceea trebuie privite cu anumite rezerve. Există însă și câteva aspecte demne de remarcat. Valorificarea integrală a terenurilor agricole a fost o acțiune patriotică de mare importanță. Asigurarea resurselor de hrană pentru populația unei țări este un obiectiv strategic. În plus se creează și disponibilități pentru export. În acest fel se asigură independența alimentară integrală a țării, o rezervă pentru situații deosebite (inundații, cutremure, războaie) și se procură valuta liber convertibilă (inclusiv rubla). Obiectivul strategic al unui stat este reducerea dependenței de importuri.

Cerealele cultivate în comuna Prundu Bârgăului în anul 1964 erau grâul, orzul, ovăzul și porumbul. Suprafața totală cultivată cu cereale era de 617 hectare. Dintre acestea 610 hectare erau private, iar 7 hectare se aflau în proprietate publică. Din cele 610 hectare aflate în proprietate particulară 607 hectare aparțineau gospodăriilor individuale, iar 3 hectare erau deținute de întovărașirile zootehnice. Cele 7 hectare aflate în proprietate publică erau deținute de Sfatul Popular al comunei Prundu Bârgăului. Din cele 617 hectare cultivate cu cereale, 240 hectare erau cultivate cu grâu, 229 hectare cu porumb, 128 hectare cu ovăz și 20 hectare cu orz⁴.

Grâul cultivat era de două feluri, de primăvară și de toamnă. Dintre terenurile însămânțate cu grâu, cele mai multe erau cultivate cu grâu de toamnă, în timp ce terenurile cultivate cu grâu de primăvară erau mai puține. Grâul de primăvară era mai puțin productiv decât grâul de toamnă, dar avea avantajul că putea fi cultivat în zonele mai înalte de relief. Din cele 240 hectare de teren privat cultivate cu grâu, 210 hectare erau cultivate cu grâu de toamnă și 30 de hectare cu grâu de primăvară. Din cele 108 600 kg de grâu obținute în comuna Prundu Bârgăului, 94 500 kg (87,01 %) era grâu de toamnă, iar 14 100 kg (12,98 %) era grâu de primăvară⁵. Producția medie de grâu obținută în comuna Prundu Bârgăului era de 452,5 kg la hectar. Aceasta era mai mică decât producția medie din județ. Producția medie de grâu la hectar în Județul Bistrița-Năsăud era în anul 1971 de 1600 kg⁶.

De pe cele 229 hectare cultivate cu porumb s-a obținut o producție de 137 100 kg. Dintre acestea, de pe 226 hectare terenuri particulare deținute de gospodăriile individuale, s-a obținut o producție de 135 600 kg, iar de pe 3 hectare terenuri publice, aflate în proprietatea

¹ *Ibidem*, f. 19 v.

² *Ibidem*, f. 19 v.

³ T. Morariu, I. Buta, A. Maier, *Județul Bistrița-Năsăud*, Editura Academiei, București, 1972, p. 104.

⁴ ANBN, fond *Sfatul Popular al comunei Prundu Bârgăului*, dosar 14/1964, ff. 19 și 32.

⁵ *Ibidem*, f. 19.

⁶ T. Morariu, I. Buta, A. Maier, *op. cit.*, p. 105.

Sfatului Popular al comunei Prundu Bârgăului, s-a realizat o producție de 1500 kg. Producția medie de porumb obținută în comuna Prundu Bârgăului era de aproape 600 kg la hectar¹. Producția medie de porumb la hectar era mai mică decât cea pe județ. În anul 1971 producția medie de porumb la hectar în Județul Bistrița-Năsăud era de 1800 kg, în anii precedenți ea fiind de 1000 kg².

De pe 128 hectare de teren cultivate cu ovăz s-a obținut o producție de circa 50 000 kg. Dintre acestea, de pe 121 hectare de terenuri private, deținute de gospodăriile individuale, s-a obținut o producție de 48 000 kg, de pe alte 3 hectare de terenuri private, aflate în proprietatea întovărășirilor zootehnice, s-a obținut o producție de 1700 kg, iar de pe cele 4 hectare de terenuri publice, aflate în proprietatea Sfatului Popular al comunei Prundu Bârgăului, s-a realizat o producție de 1700 kg³. Producția medie de ovăz era de 390,62 kg la hectar.

De pe cele 20 de hectare de teren privat aflat în proprietatea gospodăriilor individuale cultivate cu orz s-a obținut o producție de 7000 kg de orz de primăvară⁴. Producția medie de orz era de 350 kg la hectar.

Cea mai mare parte din producția de cereale realizată în comuna Prundu Bârgăului se obținea de pe terenuri aflate în proprietate privată.

De pe cele 70 de hectare de teren privat aflat în proprietatea gospodăriilor individuale cultivate cu cartofi de toamnă se realiza o producție de 805 000 kg⁵.

Specificul producției de legume din zona de deal și submontană, cum era cea de la Prundu Bârgăului era cea de ceapă, varză, castraveți, fasole, morcovi. Legumele se cultivau pe o suprafață totală de 4 hectare de teren privat aflat în proprietatea gospodăriilor individuale. De pe 1 hectar de teren cultivat cu roșii de vară și toamnă se obținea o producție de 13 175 kg, de pe 1 hectar cultivat cu ceapă se realiza o producție de 15 375 kg (din care 1795 kg arpagic), de pe 1 hectar cultivat cu varză de vară și toamnă se realiza 13 475 kg, iar de pe 1 hectar cultivat cu castraveți se obținea o producție de 12 145 kg⁶. De pe cele 120 de hectare de teren privat aflat în proprietatea gospodăriilor individuale, unde se cultiva fasole intercalată printre porumb, se obținea o producție de 14 758 kg⁷. În cele mai multe situații producția de legume acoperea necesitățile anuale ale familiilor. Producția era redusă, legumele fiind cultivate în grădinile de pe lângă casele locuitorilor din comuna Prundu Bârgăului.

De pe cele 1179 hectare de fânețe naturale din comuna Prundu Bârgăului s-a realizat o producție de 1 510 145 kg de fân. De pe cele 712 hectare de fânețe private aflate în proprietatea gospodăriilor individuale s-a obținut o producție de 1 437 000 kg, de pe cele 306 hectare fânețe deținute de întovărășirile zootehnice s-a realizat o producție de 63 000 kg, iar de pe cele 161 de hectare fânețe publice, aflate în proprietatea Sfatului Popular al comunei Prundu Bârgăului s-a obținut o producție de 10 145 kg⁸. Producția medie era de 11 500 kg la hectar.

În comuna Prundu Bârgăului creșteau 43 579 de pomi fructiferi. Dintre aceștia 43 330 creșteau pe terenuri particulare, deținute de gospodăriile individuale, iar 249 creșteau pe terenuri publice, aflate în proprietatea Sfatului Popular al comunei Prundu Bârgăului.⁹

Cei 249 pomi aflați pe terenurile publice erau pomi care creșteau în masiv. Aceștia erau meri pe rod. Din cei 19 041 meri aflați pe terenurile private, deținute de gospodăriile individuale, 7762 meri creșteau în masiv, iar 11 279 erau răzleți. Din cei 7762 meri care creșteau în masiv, 7415 erau meri pe rod, iar 347 meri erau tineri. Din cei 11 279 meri

¹ ANBN, fond *Sfatul Popular al comunei Prundu Bârgăului*, dosar 14/1964, ff. 15 și 19.

² T. Morariu, I. Buta, A. Maier, *op. cit.*, p. 105.

³ ANBN, fond *Sfatul Popular al comunei Prundu Bârgăului*, dosar 14/1964, ff. 19 și 32.

⁴ *Ibidem*, ff. 19 și 32.

⁵ *Ibidem*, ff. 15 și 19.

⁶ *Ibidem*, ff. 15, 19.

⁷ *Ibidem*, ff. 15, 20.

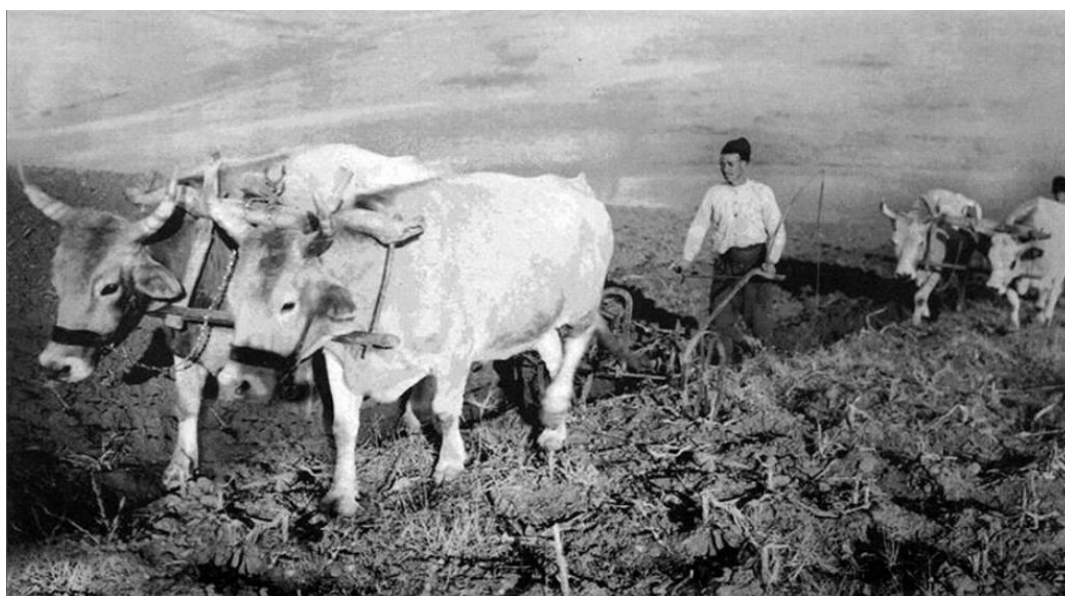
⁸ *Ibidem*, ff. 15 v și 120 v.

⁹ *Ibidem*, f. 20.

tineri, 10 465 creșteau în masiv, iar 814 erau tineri. Cei 1644 peri aflați pe terenurile particulare, deținute de gospodăriile individuale, erau răzleți. Dintre aceștia 1175 erau pe rod, iar 469 erau tineri. Cei 82 de gutui aflați pe terenurile private, deținute de gospodăriile individuale, creșteau răzleți. Dintre aceștia 47 erau pe rod, iar 35 erau tineri. Din cei 18 644 pruni aflați pe terenurile private, deținute de gospodăriile individuale, 379 creșteau în masiv, iar 18 265 erau răzleți. Cei 379 pruni care creșteau în masiv erau pe rod. Dintre cei 18 265 pruni care creșteau răzleți, 15 300 erau pe rod, iar 2965 erau tineri. Cei 1321 cireși aflați pe terenuri particulare, deținute de gospodăriile individuale, creșteau răzleți. Dintre aceștia 597 erau pe rod, iar 145 erau tineri. Cei 826 vișini aflați pe terenurile private, deținute de gospodăriile individuale, creșteau răzleți. Dintre ei 597 erau pe rod, iar 145 erau tineri. Cei 1024 nuci aflați pe terenuri particulare, deținute de gospodăriile individuale, creșteau răzleți. Dintre ei 149 erau pe rod, iar 875 erau tineri. Cei 332 duzi aflați pe terenurile private, deținute de gospodăriile individuale, creșteau răzleți. Dintre ei 12 erau pe rod, iar 320 erau tineri. Pe terenurile private deținute de gospodăriile individuale, creșteau răzleți alți 416 pomi. Dintre aceștia 69 erau pe rod, iar 347 erau tineri¹.

Producția totală de fructe era de 1 025 244 kg. Producția de fructe era una apreciabilă. Cea mai mare parte o forma producția de mere, cu 857 660 kg (83,65 %), urmată de cea de prune, cu 147 983 kg (14,43 %), de nuci, cu 13 152 kg (1,28 %), de pere cu 5393 kg (0,56 %), de gutui cu 799 kg (0,07 %) și de alți pomi fructiferi cu 257 kg (0,02 %). De pe cele 45 de hectare de livezi private, deținute de gospodăriile individuale, s-au obținut 853 145 kg de mere, iar de pe cele 4 hectare de livezi publice, aflate în proprietatea Sfatului Popular al comunei Prundu Bârgăului, s-au obținut 4515 kg de mere². Restul producție de fructe s-a realizat din livezile private.

Comuna Prundu Bârgăului se află situată în zona de deal și submontană. Din această cauză terenurile arabile sunt reduse ca și suprafață. Datorită condițiilor de relief și climă terenurile arabile din comuna Prundu Bârgăului erau slab productive. Aceasta însemna multă muncă depusă și puține rezultate obținute. Drept consecință, în timp s-a renunțat la cultivarea unor mici suprafețe, deoarece acestea satisfăceau doar nevoi le individuale și numai parțial și pe acelea. În comuna Prundu Bârgăului s-a practicat în continuare cultivarea plantelor, aceasta completând parțial necesitățile de hrană ale familiilor, dar fără a căpăta o importanță deosebită.

La arat cu boi la plug

¹ *Ibidem*, f. 20.

² *Ibidem*, f. 16 v și 20 v.

Col.(r.) Ioan CORDOVAN: Atestari documentare și scurte istorioare

1. Bistrița are mai multe atestări în funcție de cum a fost numit acest oraș în istorie: În anul 1720 a avut o populație de doar 4260 locuitori, pentru ca în anul 1850 să ajungă la 5214 locuitori, în anul 1930 la 14128, în 1977=38.649, în 1992=82.366, în 2011=67272, acum se estimează la aproximativ 93.000.

Lucian Blaga făcea următoarea apreciere la adresa Bistriței. Bistrița. „Acesta este adevăratul meu spațiu mioritic”, la vederea grădinii și casei din vecinătatea Bistriței. Este vorba de fosta casă a lui Lucian Blaga din stațiunea Pomicolă Bistrița.

În cartea lui Oscar Scrabel se făcea următoarea apreciere despre Bistrița: „Orașul căpetenie și al dintâi dintre toate orașele este Sibiul...urmează Brașovul și Bistrița...”

- Nosen=1241
- *Villa Bistriche*=1264
- Bezterce=1295
- Bystricia=1308
- Nosa=1317-1320
- Civitas Regalis Biztricyensis=1410
- Nosen=1536
- Bistriță=1595
- Besztercze=1733
- Besztercze=1854

2. Unirea/Aldorf, în 1720=370, în 1850=670, 1930=859, 1977=1366, 1992=1469, 2011=2477 loc.

- Walendorf Superior=1332
- Villa Latina 1332
- Villa Latina Superior 1432
- Aldorf=1750
- Aldorf, Walendorf, Aldorf=1854

Este satul în care locuiau slugile sașilor din orașul Bistrița, care seara, la terminarea robotelor, erau scoși din cetate și trimiși la casele lor.

Este satul în care generalul Basta și-a așezat artileria în anul 1602 pentru asediarea orașului Bistrița.

Este satul în care s-au dus bătălii între trupele Feldmarșalului Bem și grănicerii năsăudeni la 1848-1849. Este satul unde în 1945 s-a instalat pentru câteva luni un regiment de artilerie sovietic în drumul lor spre casă.

3. Livezile, 1720=715 loc., 1850=1375 loc., 1930=1638 loc., 1977=2478 loc., 1992=2311 loc., 2011=2467 loc., cu satele aparținătoare are 4250 loc.

Este un sat reșezat pe această vatră. Înainte se numea Jaad, adică un loc de vânătoare. Pe vechea vatră, undeva dincolo de râul Bistrița, era o pădure frumoasă, bogată în vânat, unde se făceau vânători de către bogații zonei. În urma unui incendiu, satul a ars din temelii, așa că s-a construit noua vatră a satului actual.

Pe vechea vatră a satului se află o fermă agrozootehnică, un teren de sport și actualul Poligon de tragere din Livezile.

În anul 1328 voevodul Ardealului, Toma comunică locuitorilor din Ependorf și Bârgău că a luat sub protecția sa pe fiul și moștenitorii lui Ioan Gobels, zis și Henul (Heniu) și că posesia bunurilor acestuia au fost confirmate și prin grația regelui.

Locuitorii din comuna Iad, sprijiniți și de ținutul Bistriței s-au opus cedării și amestecului Voievodului, motivând că Ependorf aparține teritoriului liber săsesc, devastează comuna, iar locuitorii se refugiază la Iad și cer judecata Regelui ceea ce a făcut și Henul...

Procesul a durat 3 decenii și prin el populația săsească a dovedit cum știe să-și apere drepturile sale de proprietate și a domeniilor moștenite pe pământul liber săsesc și cu știu să se opună obiceiurilor de răpirele nobililor.

În gura poporului amintirea, încă mai trăiește asupra satului distrus Ependorf precum și amintirea lui Heniu a rămas deasemenea, căci după numele său i-a rămas denumirea și muntelui Heniu (din Bârgău).

Ependorf = sat dispărut, situat între localitățile Livezile și Rusu Bârgăului.

- Iaad=1311
- Jaad=1431
- Iadul=1733
- Iad=1750
- Jad, Jadt, Iadu=1854
- Livezile=1964

4. Rusu Bârgăului. 1720=360 loc., 1850-787 loc., 1930=1002 loc., 1977=968 loc., 1992=962 loc., 2011=823 loc.

- Ruszi-Borgoului=1733
- RuschiBergeului=1750
- RuszBorgo=185
- BorgoRusz, Rusu Bârgăului=1854

În această localitate, în cadrul procesului de catolicizare s-a iscat un scandal monstruos între preoții catolici și cei ortodocși, Pentru stingerea incidentului a trebuit să intervină organele de forță din cadrul Regimentului II de graniță. Ascultătorii trebuie să afle că în acest sat a fost și primul protopopiat ortodox din actualul județ Bistrița-Năsăud.

5. Josenii Bârgăului/Borgo-Joseni. 1720=486 loc., 1830=1047 loc., 1930=1777 loc., 1992=1928 loc., 2011= 1790 loc., cu satele aparținătoare are 4541 loc.

- Burgo Inferior=1547
- BorgoZsoszeny=1750
- AlsoBorgo, Zsoszeny=1854

6. Strâmba. 1977=256 loc., 1992=296 loc., 2011=438 loc.

- Strâmba-cătun al satului Josenii Bârgăului 1956

7. Mijlocenii Bârgăului: 310 loc în 1729, 842 loc. în 1830, 1354 loc. în 1930, 1928 oc. în 1992 și 1700 în 2011.

- Borgo=1733
- Mislocseny=1750
- Misloteny-1805
- BorgoMislocseny=1854, Mijlocenii Bârgăului

Josenii Bârgăului a fost sediul companiei a IV din cadrul Regimentului II grăniceresc năsăudean. În anul 1849, în partea de nord a satului, spre cătunul Strâmba s-au dat lupte puternice între trupele feldmareșalului Bem și cele ale Colonelului Carol Urban.

8. Prundu Bîrgăului: în 1720=440 loc., în 1830=1519 loc., în 1930=3138 loc., în 1977=4243 loc., în 1992=4893 loc., 2011=4345 loc. Cu satul aparținător Suseni are 5633 loc.

- Borgo=1386
- Borgo=1733
- Prund=1730
- Borgo Prund=1854-Prundu Bârgăului.

Este satul de sub Muntele Heniu.

Satul a fost sediul companiei a III-a din cadrul R.II grăniceresc și găzduia pe locotenent-colonelul regimentului și un maior. Aici, mai precis la podul Vărășășenilor au fost lupte puternice între Generalul Bem și Carol Urban. Chiar la pod a fost ucis un căpitan, căpitanul Pampel, căruia familia i-a construit un monument. După unire, monumentul a fost adus în incinta Regimentului 84 Infanterie, unde a rezistat până prin anul 2000. Cei ce au făcut serviciul în cadrul R.221 Mc. își aduc aminte de faptul că acest monument a fost amplasat în fața companiei de transmisiuni. După înființarea Căștilor Albastre acest monument a dispărut, despre acest lucru scriind și în prima mea carte dedicată monumentelor eroilor. Col.Tanco, citind despre această dispariție a început investigațiile, în final găsindu-l aruncat în râul Bistrița. La recuperat, la curățat și la repus în curtea comandamentului Bg.81 Mc. Cu această ocazie se cuvine să-i mulțumesc d-luic. Col.Tanco pentru gestul de mare noblețe de care a dat dovadă

9. Suseni Bîrgăului: de la 443 loc. în 1720 a ajuns la 1283 loc. în 2011.

- BorgoSperior
- Szuszeny=1750
- FelsőBorgoSzuszeny=1760-1762
- BorgoSzuszeny=1854, FelsőBorgo, Suseni

10. Tiha Bârgăului: de la 485 loc. în 1720 a ajuns la 1435 în 2011. Cu satele (cătunele) aparținătoare a ajuns la 5722 loc. în 2011

- Borgo=1386Borgo=1733
 - Tyha=1750
 - Tiha 1760-1762
 - Tyha=1835
 - Borgo Tiha=1854
 - Tiha mai are în compunerea administrativă cătunul Ciosa atestat în 1956
11. Mureșenii Bîrgăului/BorgoMurășeni, are o populație de 1573 loc. în 2011
- Moroșenii-1835
 - BorgoMaroseny, Moreșenii Bârgăului+1854
12. Tureac-cătun al satului Tiha Bârgăului=1956, o populație de 2535 loc. în 2011
13. Ciosa-un cătun al comunei Tiha cu o populație de 142 persoane.
14. Piatra Fîntînele, are o populație de 217 loc. în 2011.
- cătun al satului Tiha Bîrgăului=1956

De unde originea cuvântului de Bârgău, Borgo ?

Sunt mai multe versiuni, și anume:

Bârgău ar proveni din germanicul Burg=Cetate, versiune prea puțin verosimilă.

O altă versiune este că ar proveni din limba slavonă, care înseamnă „văgăună”- „înfundătură”, din care nu se poate ieși decât printr-o trecătoare ce trebuie apărată. (Variantă susținută de prof. Nicolae Drăgan).

Cuvântul „Borgovan”, „Cordovan” nume de familie care conține sufixul topic slav-OV.

Un alt aspect istoric al Văii Bârgăului este faptul că ilitarizarea Văii Bârgăului a avut loc doar la 1783, în timp ce pe Valea Someșului s-a făcut încă de la 1762.

Compania a II-a a fost dislocată în Prund, Mureșeni și Bistrița Bârgăului, iar compania a 4-a în Joseni, Suseni, Mijloceni și Rusu Bârgăului. Prundu Bârgăului a devenit reședința locotenent-colonelului și a maiorului, colonelul fiind în Năsăud. Corpul de ofițeri ai regimentului a fost exclusiv din ofițeri de origine străină (în majoritate austrieci). Ulterior au fost încadrați și ofițeri români, în special din elemente localnice, în gradele de sublocotenent, locotenent și căpitan, mai puțini în grade superioare. Regimentul avea un efectiv de 2264 oameni în serviciu activ (din care 50 erau artileriști inițial, ulterior aceștia au ajuns la 240 de artileriști. În 1812 efectivul acestui regiment a ajuns la 3074 soldați grăniceri (fără ofițeri).

Supravegherea și apărarea graniței se făcea prin intermediul cordonului, care era asigurat prin rotație de către 2-5 ofițeri cu 168-268 grăniceri, dar acest număr sporea după împrejurări. În 1818 efectivul cordonului era de 403, iar în 1831 acesta a ajuns la 521.

În istoria sa, Regimentul 2 românesc de graniță a participat la 20 de mari campanii prin toată Europa, luptând în 133 de bătălii. În aceste bătălii regimentul a pierdut peste 3500 de grăniceri prin toată Europa.

Râurile Bistricioara izvorâtă din poalele Călimanilor și Tiha izvorâtă de sub Dealul lui Toader, aflat în zona Pasului Tiha se reunesc în Prundu Bârgăului.

Populația în aceste localități este majoritar de etnie română 87 % în Bistrița și peste 90 % în comunele de pe Valea Bârgăului, unde găsim sub 1% maghiari, aproximativ 1 % țigani, evrei sași, germani și alte etnii nedecarate.

Din județul nostru au plecat în țări ca :Spania, Italia, Portugalia, SUA, Ungaria, Belgia Franța, Grecia, Cipru, Germania, Austria, Irlanda, Anglia, Canada, Țările Scandinavice, sau alte țări, plecați de peste doi ani un număr de 22.019 persoane, iar de sub un an un nr. de 7640 persoane.

Col.(r.) Gheorghe TANCO: Primele unități ale armatei române înființate în Garnizoana Bistrița

După ocuparea Ardealului de către habsburgi, în anul 1698 și până la 1 decembrie 1918, teritoriul actual al județului Bistrița-Năsăud, aflat la flancul sud-estic al Imperiului Habsburgic, ulterior Austro-ungar, a făcut parte din vasta graniță militară imperială, care s-a întins din Coația până în zona Năsăudului. În Bistrița au fost dislocate Regimentul 28 Infanteri (1709-1712), Regimentul 82 Infanterie (1883-1905), Batalionul 2 Infanterie/Regimentul 22 Infanterie (1889-1918) și Regimentul 63 Infanterie (1887-1918) și în Năsăud, pe Văile Someșului, Bârgăului și Șieului, Regimentul II de Graniță (1768-1851).

În regimentul 2 Grăniceresc năsăudean, din actualul teritoriu al județului nostru, au fost încorporate 42 de localități. Odată cu militarizarea, pe lângă impunerea unor obligații celor care s-au înrolat în regiemnt, spre exemplu trecerea la religia catolică, românii au devenit liberi, au fost împrăprietăriți cu pământ și, cel mai important, accesul la educație în școlile grănicerești, institutul militar din Năsăud și institutele superioare de

învățămant militar pentru cei care au devenit ofițeri. Aș aminti pe năsăudeanul Leonida Pop, fiu de ofițer grănicer, care a fost șef al Cancelariei imperiale, adjutant al Majestății Sale Împăratul Francisc Iosif I și consilier al acestuia, avansat la gradul de general de divizie și ulterior la gradul de mareșal al artileriei.

Școlile grănicerești au constituit baza formării elitelor intelectuale locale care au militat pentru unitatea și libertatea românilor au și devenit simboluri ale culturii naționale. Poetul George Coșbuc care a cântat vitejia neamului românesc, de la Gelu la dorobanțul de la Plevna și care s-a stins în anul Marii Uniri, neajungând să-și vadă împlinit visul său, plaiurile natale într-o Românie Mare. Romancierul, scriitorul, dramaturgul și academicianul Liviu Rebreanu, școlit și prin intituțiile militare ale vremii, care a readus în centrul lumii literare viața și drama țaranului năsăudean și a soldatului român din armata austro-ungară.

În regimentul 63 Infanterie, dar nu numai, s-au format militarii români, care după Marea Unire de la Alba Iulia au constituit armata ardeleană. De la generalul Boieriu, comandantul Comandamentului General Teritorial din Sibiu, până la ultimul soldat din ordinea de bătaie a regimentelor.

Din august 1914 până în Octombrie 1918, când s-a produs colapsul armatei austro-ungare, din Transilvania au fost trimiși pe front, musai ca de bună voie, în armata austro-ungară, 651.000 de români, ceea ce a reprezentat 53% din totalul combatanților transilvăneni, în vreme ce ungurii din această provincie însumau 26%, germanii 9% și alte naționalități, 10%. De-a lungul celor patru ani, cât a durat conflagrația, din rândul românilor s-au înregistrat 82.588 morți și dispăruți, 63.304 răniți, invalizi și bolnavi și au rămas 79.226 orfani și 38.630 văduve de război. Acești eroi, invalizi, orfani și văduve de război, după 1 decembrie 1918, au devenit eroii, orfanii, văduvele și invalizii statului român. Situația acestora, dar și a celor de alte naționalități care au luptat în armata austro-ungară și au rămas în interiorul granițelor României Mari, a fost gestionată de Consiliul Dirigent până la desființarea acestuia, 4 aprilie 1920, ulterior preluată de guvernarea de la București.

Se apreciază că din ardelenii trecuți în România, 26.000 au fost apți serviciului militar, la care dacă îi adunăm pe cei care au dezertat din armata austro-ungară sau au însoțit Armata română în timpul retragerii din 1910, estimez că aproximativ 100.000 de ardeleni au luptat în Armata română în perioada 1916-1918.

Armata română, după semnarea, la 7 mai 1918(st.n.) în București, a Tratatului de pace cu Puterile Centrale și-a redus efectivele, prin demobilizare, cu cel puțin 8 divizii. Remobilizate diviziile, inițial a celor care s-au aflat pe teritoriul Moldovei, la 10 noiembrie 1918(st.n.), cu o zi înaintea declarării sfârșitului războiului, au reintrat în război, cu scopul eliberarea Transilvaniei. O armata mai instruită, echipată și dotată comparativ cu anul 1916, dar care a întâmpinat greutăți în efectuarea rechizițiilor într-un spațiu secătuit de resurse de armatele

germane și țariste, unde populația o ducea din ce în ce mai rău cu fiecare zi ce prelunga războiul.

România după ce și-a mobilizat armata a fost nevoită să-și apere interesele de la Nistru până la Tisa și din Banat până în Dobrogea. Dintr-o Rusie țaristă și aliată până în toamna anului 1917, a devenit bolșevică și ostilă, Bulgaria își dorea parte din Dobrogea, Serbia aliata românilor din toate timpurile, voia Banatul și Ungaria nu

August 1915, Bistrița. Regimentul nr. 63 de Infanterie

concepea să piardă teritoriile din Transilvania.

La sfârșitul războiului, mulți români ardeleni s-au aflat pe câmpurile de luptă ale Europei, în lagărele de prizonieri sau constituiți în Regimente de voluntari ardeleni în Rusia, Franța, Italia. Aproximativ 50.000 foști militari ardeleni ai armatei austro-ungare s-au aflat pe teritoriul Transilvaniei, care la începutul lunii Noiembrie 1918 s-au organizat în gărzii naționale, subordonate consiliilor naționale, care aveau misiunea de a menține ordinea în localități.

În comitatul Bistrița-Năsăud, Consiliul Național s-a înființat în **4 noiembrie 1918, ocazie cu care s-a decis și constituirea gărzilor naționale**. În ziua de 7 noiembrie s-au adunat toți membri Gărzii Naționale Române din Bistrița, în număr de aproximativ 400-500, în curtea cazărzii honvezilor, în frunte cu comandantul lor, dr. George Triff și au depus jurământul de credință.

Un alt eveniment militar important, premergător înființării primelor unități ale Armatei române în Bistrița, a fost cel din ziua de 4 decembrie 1918, când intră primele unități ale Armatei române în Bistrița, batalionul comandat de Maiorul Dumitru Coroamă, din Regimentul 15 Infanterie, Piatra Neamț.

Până la înființarea armatei ardeleni, Armata regală, după mobilizarea din 10 noiembrie 1918, (st.n.), a pătruns în Transilvania, din Moldova cu Diviziile VI, VII Infanterie și 1 Vânători și dinspre sud, pe vale Jiului, cu Divizia II Vânători, a înaintat și ocupat alinamente succesive, ajungând la sfârșitul lunii Ianuarie 1919 pe aliniamentul: Trebușa - Câmpulung pe Tisa - Cicârlău - Vârful Măgura Priei - Valea Drăganului - Vârful Bihor - Vârful Găina - Zam - Pojaca - Bucova.

În această perioadă Consiliul Dirigent a luat decizia înființării Armatei ardeleni, din foștii militari români ai armatei austro-ungare, mare parte din ei, constituiți în gărzii naționale.

Rol important în constituirea acestora la avut Consiliul Dirigent, Comandamentul

General Teritorial și ulterior, cu rol în conducerea acestora în campania din Ungaria, Comandamentul Trupelor din Transilvania.

În acest scop, Consiliul Dirigent a emis la începutul lunii Februarie 1919, Ordinul cu numărul 167 pentru chemarea la arme a Corpului Voluntarilor Români în întregime și în afară de aceștia pe toți tinerii născuți în anii 1896, 1897 și 1898 cu excepția maghiarilor. În baza acestui ordin de chemare, Comandamentul General Teritorial Sibiu a emis instrucțiunile cu numărul 458, pentru înființarea armatei din Ardeal, Banat și țările Ungurești. Aceste ordine au pus bazele noilor Corpuri de Armată Ardeleni 6 și 7, fiecare compus din trei divizii de infanterie, iar diviziile, din patru regimente de infanterie și două de artilerie.

La 6 februarie 1919(st.n.) s-au înființat primele regimente de infanterie. Dintre acestea a făcut parte și Regimentul 84 Infanterie „Bistrița”, subordonat Diviziei

16 Infanterie din Cluj. Regimentul s-a constituit în fosta cazarma austro-ungară „Francz Joseph”, redenumită „Principele Carol”, ulterior „Marele Voievod Mihai”. În această locație, la 15 mai 1919 s-a înființat și Brigada 50 Infanterie cu Regimentele 99, 100 Infanterie, subordonată Diviziei 20 Infanterie din Cluj. La 1 aprilie 1919, în cazarma „Principesa Marioara”, azi spitalul de pe strada Ghinzii, s-a înființat Spitalul Militar, subordonat Diviziei 16 Infanterie.

Înființarea acestor unități române și pregătirea pentru a participa la campania din Ungaria s-au desfășurat în condiții grele. Cazărmile erau într-o stare precară, au lipsit

uniformele și regulamentelor Armatei române, armamentului de proveniență austriacă a fost înlocuit cu cel rusesc, necunoașterea limbii române de unii militari, numărul redus de cai și hrană etc.

Imediat după înființare, Regimentul 84 Infanterie a executat primele misiuni, paza liniilor de cale ferată și a altor obiective. Începând cu 21 aprilie 1919, când Diviziile a XVI-a și a XVIII-a ardeleni au fost puse în subordinea Comandamentului Trupelor din Transilvania, unitățile din Bistrița, pe măsură ce au fost constituite și dotate, au participat la campania Armatei române din Ungaria. Un rol important l-au avut în luptele de apărare de pe râul Tisa, în asigurarea trecerii peste râu a trupelor române în drumul lor înspre Budapesta și în

administrarea teritoriului cucerit. Retragera din Ungaria s-a făcut treptat, Regimentul 84 Infanterie la sfârșitul anului 1919, celelalte structuri militare bistrițene, în Aprilie 1920, după ce frontiera provizorie a fost predată grănicerilor români.

În continuare voi prezenta câteva evenimente din Bistrița și din județ, la

care unitățile militare bistrițene au participat.

La 1 octombrie 1933, conform Ordinului M.S.M. nr. 1524 din 26 septembrie 1933, s-au înființat două batalioane grănicerești, Batalionul 1 în Bistrița și Batalionul 2 Caransebeș. Ulterior s-a înființat și Batalionul 3 Grăniceresc în Făgăraș. Batalioanele au intrat în compunerea organică a Diviziei de Gardă și au fost încadrate cu tineri născuți în fostele comune grănicerești din Bistrița - Năsăud, Banat și Țara Făgărașului, chiar dacă nu sunt descendenți ai fostelor familii grănicerești.

Batalionul grăniceresc bistrițean s-a dorit a fi înființat în Năsăud, ca și răspuns la demersurile insistente ale năsăudenilor. Primele demersuri ale năsăudenilor, ca în urbea unde a avut sediul regimentul grăniceresc, să fie dislocat un batalion din Dej sau Bistrița, sunt din anul 1919. Acestea nu au rămas fără răspuns, astfel că, din Regimentul 81 Infanterie „Dej” a fost dislocat până în anul 1922, Batalionul III. După retragerea acestuia, năsăudenilor li s-a promis, că odată cu restructurarea armatei din anul 1923, se va avea în vedere și dislocarea permanentă a unei structuri militare, promisiune rămasă doar pe hârtie.

Aflând de hotărârea M.S. Regele Carol II din anul 1933, de a înființa un batalion în zona Bistriței, demersurile năsăudenilor au fost reluate, cu promisiuni de-a ajuta în amenajarea spațiilor din fondurile grănicerești și cele ale administrației locale. Datorită lipsei spațiilor necesare batalionului și a faptului că cele existente necesitau lucrări de reabilitare, s-a decis ca batalionul să fie înființat în garnizoana Bistrița.

Militarii nu i-au uitat pe năsăudeni și ca un răspuns la nemulțumirile lor, justificate de altfel, primul jurământ militar al recruților batalionului, la care a participat M.S. Regele Carol II, s-a depus la Năsăud. În oraș, „Din zorii dimineții” s-a pornit o mișcare febrilă în oraș, toate edificiile publice și particulare au fost pavozate cu drapele, covoare și flori și rând pe rând au intrat în oraș populația satelor din jur bărbați, femei și tineret, fiecare având în frunte pe preotul său.” a consemnat revista bisericească săptămânală „Renașterea” din Cluj, mult așteptatul eveniment al năsăudenilor, să întâmpine urmașii „cătanelor negre”.

Năsăud, 1934

Monor, 1936

„De dimineață bărgăuanii s-au trezit cu grija de a se pregăti pentru deosebitul eveniment. Toți și-au pus haina de sărbătoare, frumoasa haină națională, grănicerească, care peste zi va fi admirată de oaspeții sosiți de pe alte meleaguri.”, așa a descris ziarul bistrițean „Săptămâna”, pregătirile din dimineața zilei de 21 mai 1935, ziua în care credincioșii sărbătoreau praznicul Sfinților Constantin și Eleana și aproape 800 de recruții grăniceri bistrițeni au depus jurământul în Prundu Bârgăului, pe valea care a fost militarizată în anul 1783.

După 150 de ani, de când satele de pe valea Șieului au fost încorporate în Districtul Grăniceresc al Năsăudului, „Populația din comunele grănicerești de „Dup Târg”, a îmbrăcat de Rusalii, 31 mai 1936, haină de sărbătoare cu prilejul sfințirii monumentului eroilor din Monor și depunerea jurământului de către recruții Batalionului 1 Grăniceresc din Bistrița.”¹.

Ca urmare a raportului Ministrului Secretar de stat la departamentul Apărări Naționale cu nr. 13.716/1939, MSR Carol al II-lea a decretat prin ID nr. 4083/1939, ca începând cu 15 noiembrie 1939 se înființează Batalioanele 1 Grăniceresc prin separarea de Regimentul 84 Infanterie cu care s-au contopit. Prin același decret regal, Regimentul 1 Grăniceresc nr. 84 va relua denumirea pe care a avută înaintea contopirii, adică, Regimentul 84 Infanterie.

Drapele de luptă ale Regimentului 84 Infanterie, Batalionului 8 Vânători de Munte și Divizionului 4 Tunuri au fost înmânate în anul 1929, în București. Sfințirea și primirea Drapelului s-a făcut cu o deosebită solemnitate în zilele de 8 și 9 mai la Palatul Regal de la Cotroceni, în prezența M.S. Rege Mihai I, al M.S. Regina Maria, Alteței Sale Prințul regent Nicolae, tuturor membri ai familiei regale, Ministrului de Război și al tuturor generali din capitală.

La 10 mai în fața M.S. Regelui, al tuturor membrilor familiei Regale, al Înaltei Regente, al Guvernului, Corpului Diplomatic și al unui public de multe sute de mii s-a făcut o impozantă defilare cu toate Drapele, în număr de 166.

Palatul Cotroceni, 10 mai 1929

La predarea Drapelului Regimentului 84 Infanterie, Alteța Sa regală, Prințul regent Nicolae, a rosti următoarele cuvinte: “În numele Regelui și al țării îți încredințez Drapelul, să-l păziți cu cinste și onoare.”², la care comandantul regimentului a răspuns: “Să trăiți Alteță Regală! Primesc Drapelul cu devotament și mare mândrie și jur atât în

¹Săptămâna, Anul IX, nr. 297 din 21 iunie 1936

²Gazeta Bistriței / 21 decembrie 1929

numele meu, cât și al Regimentului, că vom păzi Drapelul totdeauna cu sfințenie și-l vom păstra cu cinste și onoare pentru binele țării și gloria Dinastiei.”¹

Drapelele au sosit în Bistrița, în piața “Regale Ferdinand”, în fața trupelor, au fost predate pentru păstrare unităților, în sunetele “Imnului Regal”, în prezența autorităților locale și a unei impresionante asistențe civile. Comandantul Regimentului 84 Infanterie în cuvântul său, a spus: “Camarazilor! Vă aduc și vă prezint Drapelul regimentului, Drapelul care prin emblemele sale este simbolul Românei întregite, este simbolul tuturor frumoaselor calități ostășești, simbolul vitejiei, al dragostei de patrie și de neam, al credinței față de Rege, al onoarei și al devotamentului până la moarte.”²

În ziua Sfinților Arhangheli Mihai și Gavrilă, 8 noiembrie 1935, s-a sfințit primul locaș de rugăciune pentru militarii garnizoanei, capela militară, amenajată într-o clădire a Divizionului 4 Tunuri Munte. Serviciul religios și de sfințire a fost oficiat de către I.P.S. Episcop militar gl. bg. dr. Ioan Stroia împreună cu șapte preoți, dintre care amintesc pe, protopop Mureșianu, Constantin Flămând și confesorul garnizoanei Pompei Oniga. La sfințire a asistat întreg corpul ofițeresc al garnizoanei, localnici bistrițeni și din satele învecinate și o companie din Batalionul I Grăniceresc sub comanda cpt. Alexandru Russu.

Căpitanul preot
Oniga Pompei

Sfințirea Cimitirului Eroilor, 1938

Căpitanul preot Oniga Pompei (n.1902-d.1998) a fost confesorul garnizoanei Bistrița în perioada 1930-1940, ani în care, pe lângă amenajarea capelei militare, a coordonat și amenajarea Cimitirului Eroilor din orașul, cu monumentul eroilor, așa cum este și azi. O corespondență datată: „Bistrița, 12 octombrie 1938” a apărut în ziarul „Universul”, având următorul conținut: „Sfinția Sa, părintele căpitan Oniga Pompei, confesorul garnizoanei locale, a purces acum 4 ani cu deosebită energie și stăruință, vrednicie de toată lauda, la lucru, pentru construcția unui cimitir al eroilor în orașul nostru. După biruirea multor greutăți, după o trudă neodihnită, S.S. a izbutit să ducă la bun sfârșit această operă, care este monumentală, fiind sfințită în vara acestui an de P.S. Episcop al Armatei dr. Partenie Ciopron al Alba-Iuliei”.

„A doua ciocnire s-a întâmplat din Prundu către Susenii Bârgăului (la cimitir). În acest atac rușii da în unguri din Brujeni (Prund) cu obuze și avea un ofițer rus tunar mare maestru înțintăși acesta observând ungurii din cimitirul Susenilor l-au luat pe el în țintă, omorându-l pe loc. S-a chemat Pampel. Fiind acel ofițer genial și de acasă om bogat, familia i-a ridicat monumentul lângă podul Susenilor, care există și astăzi, însă e puțin conservat”. (Din monografia în manuscris a lui Ilarion Bosga).

¹Gazeta Bistriței / 21 decembrie 1929

²Ibiem.

Despre existența monumentului pe Valea Bârgăului a consemnat Col. (r) Ioan Cordovan, Președintele de onoare a Asociației Naționale Cultul Eroilor „Regina Maria”, filiala județului Bistrița – Năsăud, „Colonel Liviu Rusu”, în lucrarea „Recunoștință pentru eroi”, cu amărăciune că monumentul este dispărut.

Studiind arhivele militare din Pitești, am descoperit actul prin care monumentul a fost reamplasat în cazarma din Bistrița și din care consemnez aspectele importante. În 2 iunie 1939, cu aprobarea Ministerului Cultelor, monumentul a fost reamplasat în cazarma „Marele Voievod Mihai”, din Bistrița, a Regimentului 1 Grăniceresc nr. 84, pentru „cinstirea eroismului cătanelor negre din ținutul Rodnei, Năsăudului, Bârgăului și Șieului, dovedit cu ocazia luptelor din 1848, contra Ungurilor și în amintirea luptelor duse pentru desrobirea neamului în anii 1918/1919 – partea II-a a campaniei la Tisa.

Am procedat la așezarea monumentului, pentru a ține trează flacăra credinței în destinele neamului, aici în mijlocul cazarmii unde se instruiesc copii și urmașii eroilor cinstiți.” În document sunt înscrși: Ministrul Apărării Naționale și Președinte al Consiliului de Miniștri, Armand Călinescu, Inspectorul de corp de armată Inspector Florescu Gheorghe, Comandantul corpului VI Armată General de divizie Vasilescu Cristea, Comandantul Diviziei 20 infanterie, General de brigadă Georgescu Pion, comandantul Brigăzii 20 Infanterie, Colonel Voiculescu Constantin, Comandantul Regimentului 1 Grăniceresc, Colonel Moloiu Dumitru.

Întâmplător am găsit principalele părți componente ale monumentului în cazarma, mai puțin piesa de sus, și convinși ca monumentul poate fi reconstituit, împreună cu câțiva militari și cu puțin efort, azi, monumentul este amplasat din nou în cazarma din Bistrița. Sper că într-o zi, monumentul va ajunge pe vechiul amplasament, lângă podul Susenilor, sau în apropierea acestui loc, unde să recapete forma inițială și cei care îl vor admira să-și aducă aminte de înaintașii lor, grănicerii năsăudeni.

Câteva repere din existența unităților militare bistrițene:

Regimentul 84 Infanterie “BISTRITĂ:

- 1923: intră în compunerea Diviziei 20 Infanterie;
- 1938: se contopește cu Batalionul 1 Grăniceresc;
- 1939: se reînființează;
- 1939 – 1940: pe zona de concentrare Baia Mare - Satu Mare;
- 2 septembrie 1940: dislocat în localitatea Câmpulung;
- 1940: se desființează.

Brigada 50 și Regimentele 99,100 Infanterie;

1 octombrie 1920: prin contopire, s-a constituit Brigada 49/50 Infanterie cu Regimentele 97/98

Infanterie;
1 iulie 1923 se desființează.

Monumentul de ieri și de azi

și 99/100

Spitalul Militar „Bistrița”:

1923: intră în componerea Divizia 20 Infanterie;

1940: se dislocă în garnizoana Slatina;

1941: funcționează în garnizoanele Sibiu și Aiud;

1942 – 1945: funcționează în garnizoana Brad;

1945 – 1958: funcționează în garnizoana Bistrița;

1958: desființarea spitalului.

În Bistrița au mai funcționat în perioada interbelică:

Regimentul 8 Vânători 1919 – 1920;

Comandamentul Diviziei 16 Infanterie 1920 - 1923;

Batalionul 16 Pionieri 1920-1923;

Batalionului 1 Grăniceresc 1933-1940;

Statul major al regimentului. 1940

Depozitul Muniții 1920-1940;

Centrul de Recrutare „NĂSĂUD”
1919-1940;

Legiunea de Jandarmi „NĂSĂUD”
1919-1940;

Manutanța „BISTRITĂ” 1919-1940;

Regimentul 60 Infanterie (Materiale) ??
-1940;

Divizia 2 Vânători de Munte/ Brigada 2
Mixtă Vânători 1923-1940;

Brigada 2 Artilerie Munte /Brigada 2
Mixtă Munte 1923-1940;

Batalionul 8 Vânători de Munte 1923-
1940;

Divizionul 4 Tunuri Munte 1923-1940;

Secția de Artilerie 1919-1920.

În concluzie, orașul Bistrița, în perioada interbelică, a reprezentat una din garnizoanele importante ale Armatei române, tradiție care a fost dusă până la începutul acestui mileniu, cu profesionalism de inimoșii vânători de munte ai Brigăzi 1 Vânători de Munte „General Grigore Bălan”, de infanteriști ai Regimentului 221 Infanterie și mai departe de Brigada 81 Mecanizată „General Grigore Bălan”. Brigadă, care la 6 februarie 2019, continuatoare a tradițiilor unui regiment ardelean, Regimentul 81 Infanterie „Dej”, a aniversat 100 de ani de existență, dar în același timp și 100 de ani de prezență a Armatei române în garnizoana Bistrița.

Colonel (rz) Gheorghe Tanco, prim-vicepreședinte al Asociației Naționale Cultul Eroilor „Regina Maria”, filiala județului Bistrița – Năsăud, „Colonel Liviu Rusu”

Col.(r.) Ioan CORDOVAN: Spitalul Militar Bistrița

Se spune că Spitalele Militare sunt o categorie aparte a spitalelor, care diferă de cele civile atât prin categoria beneficiarilor prioritari, dar mai ales în ceea ce privește regulamentele și organizarea proprie și activitatea privind acțiunea acestora în misiuni adecvate în timp de pace și de război.

Spitalele Militare funcționează cu un specific aparte pe timp de pace și cu totul alt specific în situații de campanie, unde condițiile concrete de ducere a acțiunilor de luptă pune în poziție prioritară domeniul

chirurgical și cel de urgență, în funcție de necesități și solicitări și care impune o mare suplețe și multă organizare adaptată condițiilor de ducere a acțiunilor de luptă.

Ziua medicinei militare românești este sărbătorită în fiecare an la data de 21 august. Domnitorul Alexandru Ioan Cuza a semnat, la 21 august, actul de înființare a corpului a corpului de ofițeri sanitari.

Prin înaltul Decret Românesc nr. 4629 a luat ființă Corpul Ofițerilor Sanitari din Armată și Direcția Generală a Serviciului Sanitar Român, atestându-se, astfel, medicina militară ca element specializat pentru asigurarea sănătății efectivelor militare.

Încă de la începuturile ei, medicina militară a beneficiat de profesionalismul și calitățile generalului de divizie medic dr. Carol Davila, care la acea vreme era inspector general al serviciului sanitar al armatei, director al Școlii de Medicină (întemeietorul învățământului medico-militar și medical superior din țara noastră), inspector al administrației centrale sanitare și efor al spitalelor.

Elaborarea “Instrucțiunilor pentru funcționarea ambulanțelor” și a “Deciziei relative la serviciul ambulanțelor în armată”, precum și promulgarea, prin Înaltul Decret nr. 1125/15.04.1882, a “Legii pentru organizarea Serviciului Sanitar al Armatei” a creat cadrul normativ de funcționare a serviciului sanitar militar, condus de o direcție specializată existentă în cadrul Ministerului de Război.

Astfel România intra în rândul select al unor țări ca Statele Unite ale Americii, Marea Britanie, Germania, Franța, Italia, Turcia, state cu tradiție în medicina militară. Medicii militari români de toate specialitățile au devenit, în timp, personalități recunoscute de lumea medicală pe plan intern și internațional.

Istoria medicinei militare se suprapune cu istoria militară a poporului român, fiind cunoscut modul în care personalul sanitar al Armatei Române, dovedind înalt profesionalism și spirit de sacrificiu, s-a implicat în momentele cruciale ale istoriei: Războiul de Independență (1877-1918), Războiul de reîntregire națională (1916-1918), cel de-al Doilea Război Mondial, dar și în zilele noastre, prin participarea cu spitale militare de campanie în cadrul forțelor de menținere a păcii din diferite teatre de operațiuni din lume, alături de ceilalți reprezentanți ai Armatei României.

Prin Hotărârea nr. 114 din 19 iulie 2007, Consiliul Suprem de Apărare a Țării a aprobat “Concepția privind reorganizarea și modernizarea sistemului medical militar”. Astfel, Direcția medicală este organul central de specialitate al Ministerului Apărării Naționale care elaborează concepția unitară pentru organizarea, dotarea și funcționarea sistemului de asistență medicală și veterinară în armată, în timp de pace, în situații de criză sau de război, precum și pentru perfecționarea și modernizarea continuă a activităților de asistență medicală, în scopul prevenirii îmbolnăvirilor, păstrării și îmbunătățirii stării de

sănătate necesară menținerii permanente a unei capacități ridicate de luptă a efectivelor armatei. De asemenea, asigură îndeplinirea obiectivelor de parteneriat și elaborează standardele militare operaționale și administrative în baza acordurilor de standardizare și a publicațiilor aliate în domeniul medico-militar, în scopul interoperabilității Armatei României cu structurile militare NATO.

În prezent medicina militară beneficiază de o bază materială diversificată și de un sistem de formare propriu.¹

În 1914, TRANSILVANIA, ținut românesc, care a fost încorporat în compunerea Imperiului Austro-ungar cu forța, avea o populație românească de 3,1 milioane de locuitori, reprezentând 58% din populația totală de 5,3 milioane. Dintre aceștia, pe parcursul celor 4 ani de război (1914-1918), au fost mobilizați 484.774 militari, din care 449.796 în prima linie a frontului și 34.978 în trupele auxiliare. Din punct de vedere al compoziției sociale 6.547 erau intelectuali, 14.668 meseriași și comercianți, iar ceilalți, peste 460.000 țărani.

Din românii transilvăneni plecați pe front, 42.736 au murit pe câmpul de luptă, 29.839 au fost dați dispăruți, 11.275 au murit în spitale, închisori sau prizonierat iar 25.406 au rămas invalizi.

Transilvania a trimis pe câmpul de luptă 956.500 de soldați și ofițeri reprezentând aproximativ 18% din populație. Pe naționalități, românii reprezentau 52,31%, ungurii 27,75%, germanii 9,44%, alții (evrei, ruteni, slovaci, țigani), 10,50%. Românii transilvăneni au răspuns cu loialitate solicitării împăratului de la Viena datorită sentimentelor de datorie și respect față de dinastie, sentimente promovate prin școală, biserică și armată.

Românii mobilizați erau repartizați în proporție de peste 90% la arma infanterie și trimiși în linia întâi pe fronturile din Galiția (zona de est a Carpaților din Ucraina), Serbia, Italia, Franța și din 1916 și pe frontul românesc. Marea majoritate a ungarilor, secuilor și sașilor au fost mobilizați la locul de muncă și pentru paza obiectivelor militare și civile din garnizoanele de pace, așa explicându-se și numărul mare de morți, dispăruți și răniți din rândul românilor.

În Transilvania, pe tot timpul războiului, guvernul maghiar condus de ultranaționalistul Istvan Tisza a tratat cu ură și dispreț problemele românilor și a luat o serie de măsuri represive. Publicațiile românești au fost puternic cenzurate și majoritatea au fost interzise iar unii redactori băgați la închisoare. Mii de români transilvăneni, intelectuali, preoți, învățători dar și numeroși țărani au fost arestați, peste 10.000 fiind încarcerați în închisorile ungurești. S-a continuat politica de deznaționalizare și asimilare etnică a românilor prin constituirea așa zisei „zone culturale maghiare” în Transilvania și Banat care a dus, începând cu 2 august 1917, la înlocuirea tuturor instituțiilor de învățământ confesionale românești cu instituții de stat cu limba de predare maghiară. Prin ordonanța 4000/1917 s-a urmărit îngrădirea și apoi eliminarea dreptului românilor de a avea acces la proprietăți imobiliare (în mod deosebit terenuri agricole).

Campania românească în Transilvania din toamna anului 1916, politica violentă a guvernului maghiar, moartea împăratului Francisc Iosef, la 21.11.1916, dezamăgirea și speranțele înșelate într-o situație mai bună în schimbul sacrificiilor pe teatrele de război, au condus la desolidarizarea militarilor români din Transilvania față de monarhie.

Primul război Mondial se consideră încheiat pe 11 noiembrie 1918 ora 11⁰⁰ când Germania acceptă armistițiul și anunță încetarea ostilităților pe toate fronturile. Dar la vest, nord și est de România vor urma războaiele locale, așa zisele războaie de după război.

Situația militară existentă în Transilvania și provinciile adiacente, respectiv, Banatul, Crișana și Maramureșul, înainte de realizarea marelui act de la 1 Decembrie, mai precis în prima jumătate a lunii noiembrie era deosebit de complexă și de tensionată. Au fost conflicte între maghiari, sași și români. În urma armistițiului din 13 noiembrie 1918 de la Belgrad i s-a

¹ Sursa: agerpres.ro

permis forțelor armate ale Regatului României să înainteze în Transilvania până pe linia Mureșului, banatul rămânând în continuare sub controlul trupelor sârbești. În nord, în Maramureș, câteva grupări rutene vizau alipirea Maramureșului la un stat ucrainean independent.¹

Conform unei sinteze informative militare românești, întocmită, după toate probabilitățile în prima jumătate a lunii noiembrie 1918, maghiarii și chiar sașii ardeleni erau mai organizați din punct de vedere militar decât românii, al căror moral se menținea însă ridicat. De asemenea, dacă populația românească din Ardeal își lega speranțele de viitoare evoluții politico-militare consecutive înfrângerii și destrukturării Austro-Ungaiei, o parte a populației maghiare și secuiești privea, dacă nu cu simpatie, cel puțin cu resemnare și înțelegere, iminența instaurării jurisdicției românești asupra teritoriilor transilvănene, locuite parțial și de vorbitori de limbă maghiară.

Pe acest fundal complex și tensionat, la 5 noiembrie 1918 (stil vechi), M.C.G. român a transmis instrucțiunile destinate trupelor regale românești, care urmau să acționeze în Bucovina și în Transilvania, în 15 puncte. Instrucțiunile sanitare propriu-zise, semnate de generalul medic Nicolae Vicol erau concentrate în 6 puncte. Primul punct al instrucțiunilor prevedea ca diviziile din prima linie (1 Vânători și 7 Infanterie) și cele din linia a doua (12 Vânători și a 6-a Infanterie), să utilizeze ambulanțele divizionare spitalicești, urmând ca în cadrul comandamentelor respective să se decidă modalitatea concretă de acțiune a ambulanțelor respective (cu secțiile întrunite sau separate), în funcție de necesitățile concrete. Ambulanțele spitalizatoare se puteau instala, în lipsă de alte localuri, în spitalele civile, dar numai parțial, permițând acelor spitale civile funcționale să își continue activitatea. În caz de luptă, comandamentul avea puterea de decizie privind poziționarea diverselor secții ale ambulanței. Punctul al doilea se referea la trupele din linia a treia, pentru care centrul spitalicesc era fixat, în lipsa unor formațiuni spitalicești, la Brașov, unde românii pătrundeau pentru a doua oară în decurs de 26 de luni. Întrucât existau și bolnavi neevacuabili, pentru îngrijirea acestora, s-a hotărât organizarea de infirmerii regionale la Miercurea-Ciuc și Târgu-Secuiesc, în clădirile spitalelor civile, fără a întrerupe însă funcționarea acestora din urmă. Evacuarea propriu-zisă a bolnavilor (în sensul de transportare a acestora) la distanțe considerabile față de zona de acțiune a unităților cărora aparțineau era considerată (la punctul 3) ca o situație excepțională, regula fiind spitalizarea pe loc a celor răniți sau bolnavi. Totuși, pentru orice eventualitate, era pus la dispoziția Comandamentului Trupelor din Transilvania un tren sanitar, ale cărui vagoane puteau fi detașate și apoi conectate la trenurile obișnuite sau militare, pe liniile de evacuare către centrele spitalicești. O altă măsură enunțată la punctul 3 consta în organizarea a două centre chirurgicale, la Brașov și Cluj.

Cel mai lung articol era cel de-al patrulea, referitor la maladiile contagioase, care reprezentau încă, la aceea dată, o problemă presantă în Basarabia și în acele părți ale Vechiului Regat aflate în anii 1916-1918 sub ocupația Quadruplei Alianțe. La dispoziția Comandamentului

Trupelor din Transilvania era pus un spital militar de contagioși, cu două secții și laboratoare de biologie, capabile să funcționeze independent, în funcție de realitățile și cerințele concrete, din teren. Rămânea în sarcina corpurilor de trupă, ca, odată ajunse în sectoarele teritoriale destinate, să înființeze băi și cuptoare de deparazitare, destinate în primul rând trupei, precum și populației. Medicului șef al comandamentului îi revenea răspunderea pentru starea legăturilor cu medicii locali civili. Din cauza imposibilității de evacuare a bolnavilor contagioși pe distanțe mari, spitalizarea promptă a celor afectați de epidemii era plasată în aria de competență a secțiilor de ambulanțe spitalizatoare.

¹ Serviciul Sanitar al Armatei Române în perioada 1914-1919 Chicuș Nicolae-Chișinău 138

O problemă sensibilă din primele zile ale campaniei din anii 1918-1919 a fost lipsa personalului medical, neputând fi repartizați decât câte doi medici pentru fiecare regiment, ceea ce putea genera dificultăți în cazul acțiunii separate a batalioanelor. Pentru a ameliora situația din acest punct de vedere, a fost autorizată, pentru acțiunea izolată a batalioanelor, angajarea a câte unui medic local zilier, cu o diurnă de 10-15 lei, pe lângă ceilalți medici regimentari (art.5). În fine, pentru aprovizionarea cu material sanitar. Marele Cartier General se angaja să înființeze, la Cluj, un subdepozit de material sanitar.

În cuprinsul ordinelor M.C.G. este menționatorășul Cluj, întrucât, cu acordul Puterilor Antantei și în pofida protestelor și a opoziției din partea maghiară, de la începutul lui decembrie 1918 și până la 9/22 ianuarie 1919 forțeleromânești au înaintat până în zona Munților Apuseni, preluând controlul asupra întregului teritoriu intracarpatic (Transilvania propriu-zisă), până la aliniamentul Deva – Veșel – Zam – Ciucea – Baia-Mare Sighet [141, p.59-60]. Au fost astfel neutralizate elementele șovine maghiare, nucleele bolșevice, ca și grupările înarmate ucrainene (bolșevicesinaționale) care acționau în zona Sighetului. Pe de altă parte, potențialul demografic și material deloc neglijabil reprezentat de Ardeal a putut fi valorificat, cel puținparțial, și din punct de vedere militar, inclusiv sub aspect sanitar. Gărzile naționaleromânești s-au transformat, treptat, în divizii ale armatei române, iar resursele din regiune au început să fie folosite de unitățile militare românești în înaintarea lor. Consiliul Dirigent (organul puterii executive, desemnat în urma Marii Adunări Naționale de la Alba-Iulia) a pus la dispoziția comandamentului 1960 de paturi în spitalele civile din Dej (100), Târgu-Mureș (10), Sighișoara (20), Turda (200), Mediaș (80), Aiud (100), Făgăraș (80), Sibiu (100), Satu-Mare (600) și Oradea (400), cu precizarea că ultimele două orașe au intrat sub controlul militar românesc în a doua jumătate a lunii aprilie 1919, după confruntările armate cu Republica Sovietică Ungară [182, p.342-343]. În același context, la 30 aprilie 1919 la Oradea a fost înființat Centrul de Specialități Medicale, localizat în vecinătatea gării, în 20 de barăci, organizat pe diferite specialități: boli chirurgicale, boli medicale, boli venerogioaseși tuberculoză. Pentru a face față tuturor provocărilor de ordin medical au fost atașate spitalului o secție a Spitalului de contagioși nr.3, un serviciu de radiografie și un laborator de bacteriologie. Aici au fost îngrijiți zilnic între 1100 și 1400 de bolnavi, numărul total de pacienți ridicându-se la 8858, dintre care 283 ofițeriși 8575 trupă. La 14/27 ianuarie 1919, deci, la câteva zile după atingerea aliniamentului corespunzător limitei de vest a Munților Apuseni, a fost instituit un Comitet Sanitar, alcătuit din dr. Moldovan (șeful de resort al sănătății publice), colonel dr. Moga (medicul-șef al trupelor ardelenesti aflate în curs de organizare) și delegatul Serviciului sanitar al M.C.G., pe lângă Comandamentul Trupelor din Transilvania. În primele ședințe ale noului organism medical militar au fost dezbătute142 următoarele probleme: situația spitalelor civile, militare și a secțiunilor de ambulanțe spitalizatoare, situația personalului sanitar, problema aprovizionării cu materiale sanitare, repararea și completarea instalațiilor de deparazitare și starea sanitară. În privința spitalelor și a secțiunilor acestora, s-au adoptat următoarele decizii:

a) luarea în primire de către secția militară sanitară a fostelor spitale militare maghiare din orașeleBrașov, Sibiu, Cluj, Alba-Iulia, Târgu-Mureș, Bistrița, Orăștie, Sebeș, Abrud și Sighetul Marmăției;

b) luarea în primire, de către secția civilă sanitară, a fostelor spitale civile maghiare sau săsești din localitățile sus-menționate, plus Sighișoara, Dej, Zalău, Turda, Aiud, Mediaș, Sânmartin, Deva șiFăgăraș. În localitățile unde se aflau spitale civile și militare era interzisă instalarea de ambulanțe divizionare mobile; interdicția nu avea caracter absolut.

Pentru atenuarea sau înlăturarea urmărilor lipsei de personal, s-a acceptat ideea ca medicii transilvăneni disponibili să fie angajați cu o diurnă de 10-15 lei, la diferite unități ale Comandamentului unde această lipsă era mai acută.

O altă hotărâre viza materialul sanitar, care trebuia, în prealabil, complet inventariat. După această operațiune, materialul urma să fie tratat în mod diferențiat: cel luat în custodie de către serviciile sanitare sau de către unitățile transilvănene în formare, ca și cel aparținând unităților și formațiunilor sanitare dependente de comandament trebuia lăsat asupra serviciilor respective, cu condiția de a întocmi actele de predare-primire necesare, în timp ce restul materialului era plasat în două centre de depozitare, anume Brașov și Cluj.”¹

„Diviziile ardelene 16, 18, 20 și 21 Infanterie au avut, în majoritate, personal medical local, care nu a putut fi demobilizat după trei luni, din cauza absenței oricăror posibilități pentru înlocuirea lor. Datorită angajării de medici diurniști, s-a putut asigura necesarul de cadre sanitare pentru toate regimentele și formațiunile sanitare, un ajutor suplimentar venind din partea Comandamentului, care dispunea de o rezervă de 10 medici. Mai târziu, când ciocnirile armate româno-maghiare au atins stadiul unui veritabil război, au fost organizate echipe chirurgicale, în componența cărora intrau câte 3-4 medici sub conducerea unui chirurg reputat [167, p.6]. În contrast evident cu alte regiuni ale țării reîntregite, Transilvania începutului de an 1919 prezenta o stare sanitară în general pozitivă, cu unele cazuri izolate de focare epidemice. Într-o sinteză informativă elaborată în primele zile ale anului 1919, referirile la Transilvania sunt succinte, dar destul de elocvente: „situație bună, cu un serviciu sanitar civil, care continuă a funcționa, însă personalul său este puțin numeros.

Pentru intervalul de timp 8/21 ianuarie – 15/28 februarie 1919, referirile la Transilvania sunt mai consistente și încep cu un paragraf general: „situația este bună, în armată neconstatându-se decât câteva cazuri de tifos exantematic și variolă, și puține cazuri de gripă, cu caracter benign, în populație însă, după știrile ce avem, gripa este mult mai răspândită”. În continuare, sinteza sanitară informativă ad-hoc se referă la mersul măsurilor profilactice întreprinse în cadrul forțelor armate. Vaccinarea anti-variolă se desfășura energic, întrucât numărul cazurilor în rândurile soldaților era mult mai redus, cel puțin prin comparație cu populația civilă. Vaccinarea împotriva altor maladii (tifosul exantematic, febra tifoidă, holera) erau planificate a se face la numite termene conform unor ordine deja emise de către M.C.G., Serviciul sanitar militar, ținând cont de frecvența calendaristică a vaccinării anti-tifice și anti-paratifice, pe când pentru vaccinările anti-holerice nu se specifica un termen fix, depinzând în cazul acestei maladii de circumstanțele eventualei apariții a primelor cazuri.”²

Consiliul Dirigent, ce avea sediul la Sibiu a luat măsuri în vederea înființării Armatei de Transilvania, astfel la 6 februarie 1919, în Bistrița s-au înființat mai multe structuri militare, printre care și Spitalul Militar „Principesa Marioara”.

Înainte de a trece la prezentarea datelor specifice Spitalului Militar „Principesa Marioara”, doresc să fac o precizare în legătură cu „Modul de organizare a evacuărilor sanitare. „În februarie 1919 au avut loc mai multe inspecții în spațiul transilvan aflat sub controlul trupelor românești. La capătul uneia dintre aceste descinderi în teritoriu, care a inclus comandamentele Sibiu, Cluj și Sighișoara și garnizoana Brașov, generalul-medic Nicolae Vicol asintetizat într-un raport datele culese direct și personal din zonele inspectate, precum și măsurile pe care le considerase de cuviință a fi luate. Caracterizarea generală a stării sanitare din Ardeal rămânea una pozitivă, anume „foarte bună”, calificativ argumentat prin numărul foarte mic de soldați afectați de variolă (2) și tifos exantematic (câțiva militari din Regimentul 6 Vânători, cantonat la Brașov). Totuși, fusese detașat permanent în Transilvania, de la M.C.G., colonelul medic M. Negoescu, inspector de boli contagioase. Întrucât nu exista încă nicio formațiune de triaj al bolnavilor și al eventualilor răniți, această problemă a fost soluționată provizoriu, *sui generis*, printr-un acord între Nicolae Vicol și generalul Traian Moșoiu (n.n. transilvănean refugiat în Vechiul Regat, înainte de izbucnirea Primului Război Mondial). Mai

¹ Serviciul Sanitar al Armatei Române în perioada 1914-1919, autor Stoica Leontin, teză de doctorat în științe istorice, Universitatea Pedagogică de Stat „Ion Creangă”, catedra de istorie românilor-Chișinău 2012, p. 138-143.

² Ibidem p.143 (M.C.G.=Mare Cartier General)

concret, cei doi ofițeri superiori conveniseră asupra fixării a trei puncte de triaj, pe cele trei linii ferate care pătrundeau din interiorul țării spre Transilvania, la Jibou, Hunedoara și Deva. Detaliile organizatorice concrete au rămas în sarcina locotenent-colonelului medic Nicolae Marinescu de la M.C.G., fost șef al triajului de la Armata I, în perioada secundă a luptelor de la Mărășești. În ciuda stării sanitare foarte bune, ca măsură profilactică se hotărâse, de comun acord cu Comandamentul Trupelor de Transilvania, înființarea a două centre (instalații de deparazitare) pentru tranzitul foștilor prizonieri de război care se întorceau la casele lor din Transilvania.”¹

Medicul-ofițer ridică problema unificării structurilor sanitare la nivelul României Mari, ale cărei granițe erau încă sub semnul întrebării, în special la frontiera cu Ungaria. În acest sens, la martie 1919 s-au desfășurat lucrările Conferinței ad-hoc a serviciilor sanitare, unde au fost dezbătute următoarele aspecte:

- Necesitatea organizării unitare a serviciului sanitar, la nivelul întregii țări;
- Întărirea cooperării și corelărilor dintre Direcția Generală a Serviciului Sanitar și serviciile sanitare ale Basarabiei, Bucovinei și Transilvaniei;
- Recrutarea personalului în serviciile exterioare. Este vorba de medici sanitari, medici de spitale, medici bacteriologi;
- Atribuțiile medicilor primari de județe și circumscripții;
- Atribuțiunile medicilor de oraș (laboratoarele de oraș);
- Măsurile contra bolilor contagioase;
- Condițiile pentru admiterea la libera practică a medicilor, dentiștilor, farmaciștilor și a moaștelor;
- Probleme legate de exercițiu farmaciei (taxe pe medicamente, controlul, concesionării de farmacii, înființarea unui stabiliment pentru prepararea medicamentelor, etc);
- Aceste stabilimente să deservească toate autoritățile sanitare, civile și militare de pe teritoriul întregit al statului național-unitar român.²

Derularea evenimentelor soldate cu ocuparea de către formațiunile militare ungare a unor teritorii aparținând românilor și locuite de către aceștia, în special a zonelor rurale ale Crișanei, unde au avut loc acte de violență și teroare contra populației majoritare și împotriva elitelor culturale, politice și religioase au determinat Consiliul Suprem Aliat să intervină la guvernul de la Budapesta pentru ași retrage trupele la vest de Debreczen-Szeged (Debrețin-Seghedin), urmând ca forțele românești să avanseze până la Arad-Oradea și Satu Mare creându-se între cele două forțe antagonice o „zonă neutră!” care să fie controlată de către trupele Antantei(armata franceză).

Mai intervine un eveniment: În Ungaria s-a instaurat puterea sovietică și a izbucnit războiul româno-ungar în luna martie 1919.

Documentele istorice susțin că, în 1919 se dispunea de mijloace suficiente, organizarea evacuărilor făcându-se în bune condițiuni, răniții și bolnavii au fost evacuați la timp. Pentru evacuări, s-au folosit căruțele de rechiziție amenajate, ambulanțele au avut câte 2 camioane sanitare.³

Diviziile 16 și 18 Infanterie au avut câte o secție de automobile compusă din 3 camioane sanitare și un camion-farmacie.

În ofensiva de la Tisa, mijloacele de evacuare au fost sporite prin secția franceză de automobile, cu 18 camioane sanitare, prin secția americană cu 11 camioane, și cu 9 camioane

¹ Ibidem-p.144

² Ibidem-p.144-145.

³ Locotenent-colonel Ștefan Cățoi „ Tracțiunea automobilă și războiul mondial”-„România Militară” Nr.3/1921, p.309.

de la serviciul sanitar al Marelui Cartier General. Aceste Mijloace au fost trimise la Diviziile 1, 6 și 7 Infanterie.

Evacuarea rapidă și în bune condiții către spitalele dinapoia frontului și din interior s-a efectuat cu trenurile sanitare permanente nr.1, 2 și 4 atașate armatei de operații.

La 28 februarie 1919 a luat ființă Marele post de triaj, în scopul bunei funcționări a evacuărilor, a trierii răniților și bolnavilor, precum și a repartiției lor judicioase la diferite spitale din zona interioară. El a fost organizat cu oamenii stațiunii de deparazitare Deva și era condus de un medic superior, ajutat de 2 medici și cu un personal de 25 de oameni și grade inferioare. Era dotat cu material sanitar suficient. Acesta a funcționat în gara Cluj până la 31 mai 1919, când a fost mutat în gara Oradea, unde a funcționat până la 31 iulie 1919, când trupele înaintând spre Tisa, Marele post de triaj a fost mutat în Kisuiszallas, iar la 6 septembrie a fost mutat, datorită retragerii trupelor, în stânga Tisei. El a funcționat până la 15 decembrie 1919.

Conform ordinului Comandamentului trupelor din Transilvania, spre Marele post de triaj erau îndreptate aproape toate evacuările trupelor. Aici s-a făcut trierea răniților și bolnavilor precum și îndreptarea lor spre spitalele din interior.

Pe frontul româno-ungar, în spatele frontului Armatei Române au funcționat următoarele Spitale Militare:

1. Spitalul Dej, cu 100 de paturi;
2. Spitalul Tg.Mureș cu 100 de paturi;
3. Spitalul Sighișoara cu 200 de paturi;
4. Spitalul Turda cu 200 de paturi;
5. Spitalul Mediaș cu 80 de paturi;
6. Spitalul Aiud cu 100 de paturi;
7. Spitalul Făgăraș cu 80 de paturi;
8. Spitalul Sibiu cu 100 de paturi;
9. Spitalul Satu-Mare cu 600 de paturi;
10. Spitalul Oradea cu 400 de paturi;

Comandamentul a avut la dispoziție și Clinica chirurgicală din Cluj, pentru operații chirurgicale mari.

În timpul ofensivei din iulie-august 1919, ca măsură de prevedere, s-a înființat pe lângă Spitalul Militar Sibiu, un Spital anexă, cu 500 de paturi, în Cluj s-a înființat un Spital militar cu 500 de paturi la Liceul reformat, pus la dispoziție de către Resortul Cultelor și Instrucțiunii Publice. În Cluj s-au organizat spitale pentru 3.000 de paturi.

S-a înființat și la Debrețin un spital cu 500 de paturi, care însă nu a fost folosit, nefiind nevoie. În urma înaintării trupelor române peste Tisa, s-a înființat în localitatea Kisuiszallas un spital cu 200 de paturi (Spitalul de campanie nr.1.).

Pentru convalescenți, s-a înființat un spital din Brașov-Centrul de convalescenți Brașov-cu 400 de paturi, unde au fost tratați convalescenții ieșiți din spitale. Tot aici au fost îngrijiți bolnavii de ochi, după terminarea tratamentului la Centrul de specialitate.

Pe lângă acest centru a funcționat și o secție de izolare pentru bolnavii suspecti veniți din Lagărul carantină Brașov.

Bolnavii care aveau nevoie de băi au fost trimiși în cursul lunilor iunie și iulie, la Spitalul înființat la Ocna Sibiului. Datorită organizării amintite mai sus, s-au putut acorda răniților și bolnavilor o spitalizare mai bună, căutându-se ca toți bolnavii și răniții să fie tratați și recuperați cât mai repede posibil.

Imediat după capitularea Austro-Ungariei (6 noiembrie 1918), Senatul Militar Român din Viena, condus de Iuliu Maniu (responsabil cu problemele externe și militare din partea CNRC) și de generalul Ioan Boeriu, i-a pus la dispoziția CNRC pe cei 50.000 de militari români, care în acele vremuri tulburi au asigurat ordinea în orașele Transilvaniei. Prin

mobilizarea locuitorilor satelor și orașelor românești, stimulată de ofițerii și soldații întorși de pe front, în prima decadă a lunii noiembrie s-au alcătuit peste tot în Transilvania gărzii naționale românești. Tot atunci, un grup de o sută de ofițeri români, foști în armata austro-ungară, au constituit p „legiune română” la Praga; aceasta se alătură-la inițiativa lui Iuliu Maniu-„Sfatului militar” de la Viena, cuprinzând pe toți ofițerii și soldații români transilvăneni. (la Wiener-Neustadt se aflau circa 40.000, iar în alte cazărmi din Viena vreo 20.000)¹

Sub semnul unirii abia împlinite au stat și călătoriile suveranilor în provinciile reîntregite cu Țara. Prima călătorie, făcută în Ardeal (22 mai-1 iunie 1919), a avut un traseu lung: Brașov-Oradea-Carei-Baia Matre-Bistrița-Cluj-Turda-Apuseni (Câmpeni Țebea și Abrud)-Alba Iulia-Blaj-Sibiu-Făgăraș. Un an mai târziu suveranii s-au deplasa în Bucovina (16-19 mai) și în Basarabia (20-25 mai 1920), având o parte peste tot de primiri entuziaste.

După aceste călătorii, Regele Ferdinand I putea să declare: „Astăzi mulțumită ostașului român și energiei ascunse în sufletul răbdător al țăranului, avem fericirea să ne vedem uniți la sânul patriei de-a pururea întregite prin proclamarea de bună voie a sfintei uniri. Tăria noastră a stat în dreptul nostru, puterea noastră se va arăta în munca ce vom desfășura pentru a da din nou ființă și viață dreptului nostru ce ne-a fost mult timp tăgăduit”.² Regele avea dreptate în afirmațiile sale, prin care mulțimea ostașului român, deoarece victimele Primului Război Mondial se reflectă deosebit de sugestiv în cifrele următoare:

Morți recunoscuți = 339.117

Răniți grav = 200.000

Prizonieri sau dispăruți = 116.000

Total pagube umane = 655.117 oameni³

La Bistrița un Spital Militar Mic

destinat militarilor bistrițeni

Sediul actual al Bibliotecii Județene, situat pe strada Al. Odobescu nr.11, are o istorie pe cât de bogată, pe atât de interesantă. Cladirea a fost construită între 1883-1884, după planurile arhitectului Carl Schobel pentru a adăposti reședința medicului Garnizoanei Bistrița, dr. ChristofReinl, instalat în această funcție odată cu amplasarea spitalului militar de pe strada Alba Iulia, în anul 1886.

¹ Europa și neamul românesc, Foaia mișcării române pentru unitatea Europei, TRIANON, autor J.C.Drăgan, Mensile, Spedizioneebb, postaleGruppo III 705-00187 Roma. ForoTraianoo 1/A.

²Regalitatea în România (1866-147), autor Ion Mamina, Editura Arta Grafică Compania-2004-București 2004, p.142

³SACRIFICIILE PRIN CARE A TRECUT POPORUL ROMÂN SĂ-ȘI REALIZEZE VISUL UNIRII TRANSILVANIEI CU ȚARA MUMĂ„Un pios omagiu românilor căzuți „pentru libertatea și unitatea națiunii române”„,Generația de astăzi trebuie să cunoască faptul că Marea Unire din 1918 s-a făcut pe fondul unor uriașe sacrificii umane și materiale ale Primului Război Mondial.”Col.(r.) Ioan Cordovan

După Marea Unire de la 1918, clădirea a fost trecută în proprietatea Ministerului de Război al Regatului României, imobilul fiind atribuit prințului Carol pe perioada cât a fost mutat disciplinar la Bistrița, în anul 1919. Ulterior, aici a funcționat sediul "Magyar Nemzeti Bank", iar după 1947 a devenit sucursala județeană a Băncii Naționale a României. După reabilitare, la sfârșitul anului 2012, clădirea a fost atribuită, prin hotărârea Consiliului Județean Bistrița-Năsăud, Bibliotecii Județene Bistrița-Năsăud.¹

Spitalul Militar Bistrița, un mic spital infirmerie al militarilor bistrițeni ai armatei austro-ungare, existent de la 1674 nu satisfacea nevoile sănătății acestora. Pe primul plan era

construirea cazărnilor militare locale, din care cauză construirea spitalului modern zăbovea.

În cursul anilor 1899-1901, în marginea orașului Bistrița, sub pădurea Ghinzii, s-a clădit spitalul militar de garnizoană, destinat spitalizării a 60 de soldați bolnavi de la trupele bistrițene, precum și de la alte trupe în trecere. Începând din anul 1915, alături de spitalul public au luat ființă succesiv și

spitalele militare de rezervă, care, în faza lor de aport maxim, au ajuns la o capacitate de spitalizare până la 2000 de răniți, având secții de boli interne, chirurgie, O.R.L., boli venerice, o secție de bolnavi grav și o secție de convalescenți, instalate în barăci, în „cartierul vilelor” și o altă secție de convalescenți cu 40 de paturi în comuna Becleanu (n.a. Beclean).

În timpul războiului, fiecare comună era obligată să-și amenajeze în mod permanent câte o casă de izolare, denumită „spital de trebuințe”. Aceste camere erau dotate cu câteva paturi.

La Bistrița, spitalul a fost instalat la marginea orașului, peste râul Bistrița, pe strada care astăzi se numește strada Ghinzii, unde funcționează spitalul T.B.C.

Atunci ocupa o clădire principală cu etaj, unde funcționa spitalul propriu-zis, și o altă clădire mai mică unde erau instalate o parte din servicii și ateliere, precum și două barăci din scânduri. La înființare spitalul avea 82 de paturi. Capacitatea acestuia însă se putea măări la 100-120 de paturi în caz de nevoie, repartizate astfel:

- 1 salon pentru serviciul medical cu 22 de paturi;
- 1 salon cu 22 de paturi pentru serviciul mixt;
- 1 rezervă cu 8 paturi pentru serviciul medical;
- 1 rezervă cu 9 paturi pentru chirurgie;
- Săli de pansamente;
- săli de operații;
- instalații de radiologie cu aparate trimise de la S.M.C. (Spitalul Militar Central);
- farmacie;
- laborator;
- bucătărie;
- magazie cu efecte;
- ateliere;
- dormitorul trupei;
- alte utilități.²

¹ „Biblioteca Județeană George Coșbuc” - Din paginile publicate de Humanitas SA cu drept de autor.

² Arhivele M.Ap.N.-Direcția Sanitară-dosar:3592/1949, fila 23-25 și dosar nr.349/1949, fila 181.

După 31 de ani de la înființarea acestui spital, la 10 aprilie 1950 a luat ființă Școala de infirmieri nr.4, iar în ianuarie 1956 a luat ființă și un serviciu de stomatologie.

În anul 1958 acest spital se desființează, personalul și materialele fiind repartizate altor spitale militare din țară.¹ Spitalul a mai continuat să funcționeze încă 4 luni. Șefi ai Spitalului Militar „Principesa Marioara” din Bistrița au fost:

1. Colonel dr. Victor Atanase;
2. Colonel dr. Manoiu Ștefan;
3. Colonel dr. Vartic Vasile;
4. Locotenent-colonel dr. Martinovici Ion;
5. Colonel dr. Bratu Romulus;
6. Căpitan dr. Popilian Ion;
7. Locotenent-major dr. Deac Romulus;
8. Maior dr. Giuglea Cicerone;
9. Colonel dr. Popescu Gabriel;
10. Locotenent-colonel dr. Pintilie Ion;
11. Maior dr. Adrian Mano Zoltan;
12. Maior dr. Iancu Bernard.

Col. (r.) Marian DOSPINA: Aspecte ale anului 1919. Eforturi administrative pentru înființarea unităților militare din Bistrița

Aspecte ale anului 1919

Eforturi administrative pentru înființarea unităților militare din Bistrița

Momentul 1 decembrie 1918 s-a revărsat în Transilvania la fel ca și în celelalte provincii istorice, ca un val binefăcător și roditor, care s-a așezat la chiar rădăcinile poporului și a generat transformări semnificative la nivelul întregii Româнии. Dar, cu toată efervescența emoțională, nu a rezolvat instantaneu toată problematica administrativă specifică. Caracteristica cauzală a acestui mare eveniment precum și efectele sale s-au regăsit în toate domeniile social, politic, economic sau cultural, transformându-le radical. În Transilvania, provincie aflată până la acel moment sub autoritatea Imperiului austro-ungar, cu oamenii plecați în nădejdea primirii drepturilor pe frontul imperial, sau abia sosiți de acolo și cu un sistem administrativ aflat încă în subordinea împăratului de la Viena, tranziția către România mamă nu avea cum să fie una ușoară.

Demersul acestui articol este destinat descrierii unei părți din eforturile de înființare a unităților militare din garnizoana Bistrița, care au participat la campania 1919 -1920 pentru asigurarea lipirii pământului transilvan la țara mamă.

În ținuturile Bistriței ca și în toată Transilvania, până la 1 decembrie 1918 dar și după această dată, situația incertă de securitate a generat firesc formarea Gărzilor Naționale (entități organizatorice formate din voluntari care au asigurat liniștea și ordinea în lipsa unor autorități statale) în subordinea Comandamentului Suprem al Gardelor Naționale și Consiliului Național

¹ Ordin de front al Spitalului Militar Bistrița, nr.1600/9 iunie 1958, în baza Ordinului nr.0032334/5 iunie 1958.

Românesc. Încă din 4 Noiembrie 1918 în Județul **Bistrița Năsăud** se constituiseră Consiliul Național Județean Bistrița Năsăud, Garda Națională Județeană comandată de Căpitanul Nicolae Anton și Garda Națională din orașul Bistrița, comandată de Dr. George Triff. În aceeași dată s-a constituit Consiliul Național Român la Năsăud și Garda Națională din acest oraș, având pe Slt. Iuliu Oros comandant al gărzii.

Imediat după momentul unirii, factorii politico-militari implicați în administrarea problematicei zonale au fost: Consiliul Dirigent, Comandamentul Trupelor Române din Transilvania și Comandamentul Teritorial General din Sibiu, înființat prin hotărârea Consiliului Dirigent cu scopul de a crea unitățile militare ardelen, care urmau să fie destinate să înlocuiască gărzile naționale, a căror capacitate de luptă și disciplină nu erau de ajuns.

Efortul de generare și recrutare a unităților transilvănene a început și s-a aflat tot timpul sub multe greutăți, într-o conjunctură socială foarte apăsătoare: familiile încă trăiau cu teama și drama războiului, mulți bărbați erau abia întorși de pe frontul imperiului, unele familii încă își oblojeau rănila după morți și răniți iar mulți din tinerii la care se făcea apel se aflau în momentul delicat de preluare a responsabilității și destinului familiei.

Prima prezență militară românească autohtonă, în România Mare, în Bistrița, s-a materializat începând cu **06.02.1919**, prin înființarea Regimentului 84 Infanterie Bistrița, ulterior și a Brigazii 49/50 Infanterie și Regimentului 99/100 Infanterie, din compunerea Comandamentului II Teritorial Cluj-denumit la război Divizia a 20-a. Aceste mari unități și unități înființate în Bistrița au participat imediat după organizarea lor, la Campania Armatei Române din anul 1919 până pe teritoriul Ungariei, aducându-și un aport substanțial la eliberarea Transilvaniei.

Orice recrutare este o însumare de resurse esențiale, începând de la cea umană până la cea de cunoaștere și material-militară, aceasta presupune un efort susținut de o administrație bine pusă la punct. Administrația nu avea cum să existe la acest nivel, exista în schimb entuziasmul de a fi român în țara ta.

Punerea în aplicare a planului de recrutare s-a făcut prin primăriile din județul Bistrița Năsăud precum și din cercurile Sărmașul Mare, Teaca, Ormenișul de Câmpie, Beclean și Chiochis, din județele limitrofe. Alături de ordinul de chemare¹ la recrutare pentru contingentele anilor 1896, 1897, 1898 a fost publicat și apelul Dr. Iuliu Maniu adresat poporului, apel care nu a făcut altceva decât să explice și să întărească culorile de suflet necesare înțelegerii chemării la oaste:

Nu frica de pedeapsă să vă aducă la îndeplinirea ordinului ci mândria, conștiința că îndepliniți o sfântă datorie față de pământul eliberat, față de frații ce nu se pot încă bucura de libertate și față de patria noastră română. Este ceasul sfânt când trebuie să punem stăpânirea noastră pe pământul moștenit de la strămoși, când trebuie să punem temelia unui viitor demn suferințelor de veacuri ale părinților noștri. Aveți să răspundeți chemărei, pentru a dovedi lumii întregi că ne iubim țara și moșia și știm să o stăpânim cu vrednicie, ducând cu noi liniște, libertate și stăpânire dreaptă în toate colțurile țării.

Semnează președintele Consiliului Dirigent Iuliu Maniu ²

Pentru aplicarea unitară a Ordinului de chemare al Consiliului Dirigent nr. 167/1919 și a Ordinului Secției Organizării 6-7 nr. 30295/1919, referitor la situația uniformelor militare aflate la populație, Resortul Internelor din Consiliul Militar a transmis ordin primăriilor pentru adunarea, transportul și depozitare echipamentelor de la populația civilă. Fiecare tânăr putea să aducă cu el la încorporare, dacă avea, echipament militar, un sac / strohsach, un țol și saltele (pentru care urmau să fie despăgubiți în numerar) și hrană pe două zile.

Cu toate aceste măsuri, conform adresei Lc. nr. 35/1919 a Cercului de Recrutare Bistrița înaintată Prefecturii județului Bistrița-Năsăud, la înrolarea din 17-21 februarie 1919, în județ

¹Ordin chemare consiliul dirigent, apud Gheorghe Tanco, *Regimentul 81 Infanterie Dej*, Ed. Risporint, Cluj Napoca 2017

²Registrul Istoric al Regimentului 84 Infanterie

nu s-au prezentat 566 tineri din cei născuți în anii 1896 și 1897(din care 316 absenți ilegali), ceea ce reprezintă 56% din numărul de tineri chemați. Pe plase și comune¹, situația a fost următoarea:

În Plasa Beșineu, absenți 141 din care ilegal 94 (67%): Sebeșul de Sus 3, Ardan 6, Sângeorzul Săsesc 10, Șieul Mare 14, Gledin 2, Budacul Săsesc 2, Șieut 6, Herina 5, Lechința Săsească 7, Vermeș 8, Bârla 1, Galați 4, Budacu de Jos 5, Șumfalău 3, Bungardul Săsesc 1, Crainimăt 1, Nețiu 1, Dipșa 1, Beșineu 1, Șirling 1, Șoimuș 1, Jeica 2, Friș 5, Ferihaz 2, Bileag 1.

În Plasa Jad, absenți 137 din care ilegal 81 (60%): Borgösuseni 3, Budacul de sus 13, Borgömijloceni 2, Târpul Săsesc 5, Borgötiha 8, Cușma 3, Dorolea 1, Dumitrița 4, Dumitra Mare 2, Petriș 1, Penticul Săsesc 1, Borgöprund 8, Borgöjoseni 2, Jad 1, Blașfalău de Jos 1, Bistricioara 8, Cepari 4, Borgömoroșeni 5, Ujfalău Săsesc 2, Orheiu 2, Sigmir 1, Borgörus 2, Jelna 2.

În Plasa Năsăud, absenți 149, din care ilegal 73 (49%): Rebrîșoara 3, Suplai 3, Telciu 8, Rebra Mare 4, Romului 9, Poieni 3, Nimigea Ungurească 7, Lușca 5, Hordou 3, Tăure 1, Zagra 1, Salva 3, Parva 1, Mititei 1, Runc 7, Mintiu 1, Năsăud 8, Nimigea Românească 1, Prislop 1, Bichigiu 1.

În plasa Rodna Veche, absenți 83, din care 27 ilegal (33%): Maieru 2, Ilva Nare 7, Coșna 2, Chirlibaba 4, Roda Nouă 2, Rodna Veche 7, Vărarea 1, Ilva Mică 1, Feldru 1.

Din Bistrița au absentat 56, din care 41 ilegal (73%). Conform spuselor primarilor comunelor, diferența de tineri neprezențați și cei absenți ilegal, sunt morți, dispăruți sau prizonieri.

Comandamentul Teritorial General din Sibiu, prin Secția I, a emis ordinul nr. 485/5 februarie 1919, prin care s-a ordonat, ca toți cei care dețineau obiecte de echipament militar, hamuri, țoale pentru cai, material sanitar, articole militare din piele, stofă sau metal, indiferent de modul în care au fost procurate, trebuiau să le predea până la 15 martie 1919, la Comandamentul secției de artilerie din Bistrița sau la primăriile comunale. S-a mai precizat că după expirarea termenului (15 martie), jandarmeria urma să facă percheziții în gospodării.

Procesul de generare a structurilor militare, din resursa umană autohtonă, nu a fost unul simplu, el degenerând din situații complexe, cu oameni care luptaseră din greu pe fronturile imperiului, care plătiseră tribut de viașă și sănătate sau cu familii aflate la limita supraviețuirii. Efortul administrativ era unul foarte complex și trebuia să facă față și unui flux foarte mare de energie instituțională necesară pentru asigurarea efortului de rechiziții dar și pentru asigurarea drepturilor și compensațiilor pentru foștii militari înrolați în armata Austro-ungară, pentru tinerii care urmau să se încorporeze în noua armată română sau pentru familiile acestora.

Acest efort presupunea finalmente rezolvarea unui număr foarte mare de petiții referitoare la abuzurile/necazurile din structurile militare pentru executarea de plăți de război, pentru asigurarea de pensii, pentru protecția văduvelor și orfanilor de război sau pur și simplu pentru eliberarea de acte.

În acest sens a acționat și Nota circulară a Secției organizării 6-7 Sibiu, din 15 martie 1919, pentru formarea consiliilor de reformare (superarbitrare). Toți soldații, care au suferit în

¹ Nota Autor: Comunele al căror nume a fost schimbat prin decretele regale nr. 2465/25 septembrie și nr. 3924/31 decembrie 1925. , Beșineu – Viișoara; Bileag – Domnești; Blașfalău de Jos - Blăjenii de Jos; Blașfalău de Sus - Blăjeni de Sus; Borgobistrița - Bistrița – Bărgăului; Borgojoseni - Josenii – Bărgăului; Borgomijloceni - Mijlocenii – Bărgăului; Borgomureșeni - Mureșenii – Bărgăului; Borgoprund - Prundu – Bărgăului; Borgorus - Rusul – Bărgăului; Borgosuseni - Susenii – Bărgăului; Borgotiha - Tiha – Bărgăului; Budacul Român - Budacul de Sus; Budacul Săsesc - Budacul de Jos; Cepan – Cepari; Dumitrea Mare – Dumitra; Ferihaz – Albeștii Bistriței; Fiscut - Sălcuța; Friș – Lunca; Galați - Galații Bistriței; Hordou - Coșbuc; Măgura - Măgura Ilvei; Neț - Nețeni; Nimigea Română - Nimigea de Sus; Nimigea Ungurească - Nimigea de Jos; Nușfalău – Mărișelu; Orheiu - Orheiul Bistriței; Pentic - Slătinița; Plai – Suplai; Poiană (Sâniosif) - Poiana Ilvei; Poieni - Poienile Zăgrii; Rebra Mare - Rebra; Rodna Nouă - Șanț; Rodna Veche – Rodna; Runc - Runcu Salvei; Sângerorgiul Săsesc - Sângeorzul Nou; Sângeorzul Român - Sângeorz – Băi; Șieul Mare - Șieu; Șimotelnic - Simionești; Șirling - Cucutenii pe Șieu; Șomfalău - Sărata; Tradam - Jidovița; Uifalău de Sus - Satu Nou; Uifalău Săsesc – Corvinești.

campania militară ...un defect fizic (trupesc) sau psihic (sufletesc) fie prin arme sau alte aparate de război inamice, sau întâmplător în timpul serviciului activ militar, însă fără voia lor proprie și prin aceasta și-au pierdut total sau li s-a redus capacitatea de muncă și câștig și reflectează la o pensie sau la un ajutor din partea statului, au în interesul lor propriu, să se prezinte la comanda Cercului de recrutare sau a regimentului care se află cel mai aproape de comuna lor.

Comisii de reformare s-au constituit în orașele Sibiu, Brașov, Alba-Iulia, Orăștie, Cluj, Târgu-Mureș, Bistrița și Dej. Aceste comisii au analizat doar situația celor care au activat în armata austro-ungară până la 21 decembrie 1918. În Bistrița, conform Ordinului circular nr. 30 071/1919 al Corpului 6 Armată Cluj, s-a înființat comisia medico-militară, în localul Cercului de Recrutare. La această comisie s-a analizat situația gradelor inferioare și invalizilor de război din toate plasele Cercului de Recrutare, în vederea reformei. S-a considerat invalid de război, orice militar care a contactat în război o rană în urma căruia a rămas infirm, cu o boală incurabilă (chiar preexistentă campaniei, care s-a agravat pe perioada războiului), cu urmări de la o boală epidemică ori accidente care au făcut din soldat un infirm, în imposibilitatea definitivă de ași agonisi hrana.

În rândurile de mai jos vă prezentăm câteva din situațiile de rezolvat de comisia de reformare din Bistrița, care vin să demonstreze complexitatea și diversitatea cauzelor de rezolvat:

Prea Onorată Comenduire! Pe baza ordinului de mobilizare nr. 77/919, îndeplindu-mi sfânta datorie față de patria liberată, m-am prezentat și eu, subscrisul umil, ca soldat la trupa mea, cu cea mai mare dragoste. Cu cea mai mare dragoste aș servi patria, însă fiind susținătorul unic și singur al mamei mele, care, cum reiese din cartea de botez alăturată, este născută în anul 1845, deci este de 73 ani, bătrână și neputincioasă de lucru, trebe să o întrețin eu, căci altcum ar fi dată foamei și mizerie de pradă.

Deci mă rog a binevoi pe baza documentărilor alăturate, a mă elibera definitiv de la serviciul militar ca să-mi pot îndeplini datoria firească față de mama mea văduvă și incapabilă de a se întreține singură. Bistrița, la 3 aprilie 1919. Cu umilită supunere, Pavel Cîmpian, zidar.¹

Sau, cererea lui **Ioan Forfotă**, comandantul Gărzii Naționale Române de pe Valea Bârgăului, pentru un post de „maestru de drum”. Artileristul, *sergent - major Ioan Forfotă*, din Prundu Bârgăului, în vârstă de 33 ani, comandant al Gărzii Naționale Române de pe Valea Bârgăului, a solicitat să-și ofere serviciile Onoratului Senat Național Român Comitantes, deoarece venitul nu-i permitea a asigura familiei, pentru mult timp, un trai decent. Cunosător a patru limbi, română, germană, maghiară și sârbă, după 13 ani sluiți în armata Austro-ungară, invalid din cauza rănilor de pe front, medaliat cu „Medalia de aur” pentru vitejie, a fost concediat din armată fără a primi nici un ajutor. De aceea a solicitat Consiliului Dirigent mijlocirea renumerației cuvenite, după serviciul ca subofițer activ și ca invalid.²

O alta petiție, a lui Nichita Marțian, fost subofițer angajat în Regimentul 63 Infanterie, din anul 1901 până în 1918, bolnav din cauza serviciului militar, a rugat la începutul lunii Aprilie 1919, Comandamentul Suprem al Trupelor din Transilvania ca *onorată conducere să binevoiască a mă lua sub ocrotire*, să fie primit în Armata română sau să fie pensionat *fiind jertfa războiului mondial* și să i se dea salariile restante. Solicitarea s-a bazat pe faptul că din luna Iunie 1918 nu a primit salariul, iar soția, din luna nnu a primit ajutorul, deci nu aveau nici un venit din care să poată trăi.

La **Ministerul de război** s-au primit numeroase plângeri scrise și verbale din partea familiilor celor căzuți pe câmpul de luptă sau a celor mobilizați, care arătau starea disperată în

¹Fond: Prefectura județului Năsăud, dosar 119/1919, Petiție Pavel Cîmpian

² Fond: Prefectura județului Năsăud, dosar 119/1919, Cererea lui Ioan Forfotă, pag. 2

care au ajuns datorită neglijenței și relei voințe ale unor autorități care prin lege sunt obligate să le ajute.

Unii percepatori au luat văduvelor și copiilor orfani de război și unicul ajutor bănesc pe care îl primeau. Unii primari și notari în loc să ajute cu eliberarea actelor necesare, le-au pretins fără rușine bani sau plocioane, i-au bruscă și lovit sau au trimis avocații să-i execute. Văduvele nu știau cum să-și procure actele necesare, orfanii de război rățăceau din ușă-n ușă, nereușind să-și obțină actele necesare și nu le-a fost dată suprafața de pământ la care aveau dreptul. Unor familii le-au fost rechiziționate și ultima vită, fără a li se elibera un act, iar altora li s-au distrus locuințele.

Răspunsurile și reacțiile comisiei sau altor instituții (primării, consiliu dirigent, Ministerul Cultelor și artelor, Marele Stat Major) la solicitările primite sunt toate în zona normalității:

Serviciul Organizării 6-7, prin Serviciul de Stat Major, Biroul IV, a emis ordinul nr. 256766/15 iulie 1919 prin care a acordat competență corpurilor de armată și serviciilor de a concedia mașiniștii, mecanici și fochiștilor de la mașinile de treierat. Concediile agricole s-au acordat la cererea autorităților comunale, celor care au fost angajați pe astfel de mașini și nu au putut fi înlocuiți cu alți meseriași care nu erau în serviciul militar. Concediile mașiniștilor și mecanicilor s-au acordat când era nevoie de ei pentru pregătirea mașinilor de treierat, iar fochiștilor, când s-a început treieratul și au durat până la terminarea activității, dar nu mai târziu de 31 octombrie.

Companiile de jandarmi au primit ordin să verifice în comune, dacă solicitarea autorităților era conformă cu realitatea, dacă militarii aflați în concediu nu au părăsit locul de muncă iar la terminarea concediului s-au prezentat la unitățile militare.

Primăria Bistrița a solicitat Cercului de Recrutare, prin adresa nr. 5879/1920, ca fostul mașinist al Uzinei electrice a orașului, Cskar Ludvig încorporat într-o unitate militară din Brașov, să fie scutit de la serviciul militar sau să fie transferat într-o unitate militară din Bistrița și să-și desfășoare serviciul la centrala electrică. Această solicitare s-a făcut deoarece nu aveau la uzina electrică suficiente persoane pregătite astfel încât să nu existe perturbări în buna funcționare a uzinei.

Ministerul Cultelor și Artelor prin ordinul nr. 18710/1921 „Regulamentul pentru eliberarea certificatelor de rabin cu dreptul de scutire de serviciul militar”, a interzis comunităților israelite să mai angajeze rabini, decât în condițiile prevăzute în regulament. Viitori rabini trebuiau să fi fost recrutați dintre tinerii israeliți care aveau la bază patru clase secundare și trei ani de studii teologice mozaice

Ministerul de Război, cu Ordinul Circular nr. 35905/20 septembrie 1920, a aprobat ca tinerii din contingentul 1921 (născuți în anul 1899), care urmau cursurile claselor a 7-a și a 8-a de liceu, să li se amâne recrutarea, în mod excepțional.

Marele Stat Major cu Ordinul nr. 3467/15 septembrie 1920 a transmis Hotărârea Guvernului și a Ministrului de Război nr. 11109/7 septembrie 1920, prin care:

1. S-a aprobat repatrierea în Ungaria a tinerilor unguri și secui din Transilvania precum și emigrarea în America a tinerilor evrei din întreaga țară, indiferent dacă au fost sau urma să fie înscrși pe tabelele de recrutare sau dacă au fost încorporați;
2. De asemenea, s-a aprobat ca această dispozițiune să se extindă și asupra oamenilor născuți în anii 1874-1896 (contingentele 1895-1917) de naționalitate străină din Transilvania, precum și asupra ofițerilor activi sau de rezervă din fosta Armata austro-ungară.

Toți cei care au dorit să beneficieze de această oportunitate, trebuiau să declare în scris că cer de bună voie să plece, că renunță *la supușenia română*, că pleacă definitiv și nu se vor mai întoarce niciodată în România. Trebuiau, ca printr-o adeverință, să dovedească că și-au lichidat averile și au luat cu ei întreaga familie și toate bagajele de care au avut nevoie. Tinerii

de la punctul 1, care urmau să fie înscrise pe listele de recrutare, trebuiau să mai prezinte și o declarație cu consimțământul părinților.

Consiliul Dirigent, privind plățile de ajutor razboi, prin decretul nr. 605 / 1919, a ordonat tuturor subprefecților, primarilor și direcțiilor financiare să plătească ajutorul de război celor care au făcut parte din armata austro-ungară, conform Legii nr. 480 000, art. XIII / 1917.

Ministerul de Război, Serviciul Contabilității și Pensilor, a aprobat cu Ordinul 37639/1920, plățirea primei de escontentare¹ după primele de serviciu primite, conform prescripțiilor fostei armate austro-ungare, tuturor ofițerilor și subofițerilor reangajați care sivesc în Armata română, Jandarmerie sau Corpul Grănicerilor.

Din Bistrița au fost în această situație: col. Iulius Kissling începând cu 1 februarie 1919, cu suma 904.16 coroane; col. Josef Zimmermann, de la 1 ianuarie 1919, cu 1026.66 coroane; lt.col. Gerhard Kury, din 1 ianuarie, cu 700 coroane; lt.col. Wilhelm Wachsmann, de la 1 ianuarie 1919, cu 904.16 coroane și mr. Ilarion Pahone, începând cu 1 februarie 1919, cu 560 coroane. Primirea sumelor cuvenite s-a făcut cu condiția depunerii următorului jurământ, făcut în scris: *în numele lui Dumnezeu Atotputernicul, eu (gradul, numele și prenumele), jur credință regelui Ferdinand I-ului, supunere legilor și îndatoririlor impuse pensioniștilor. Așa să-mi ajute Dumnezeu. Amin!*

În luna aprilie 1919, în baza Ordinului circular nr.68/24 martie 1919 al Secției Organizării 6, 7 Sibiu, s-a întocmit situația familiilor soldaților înrolați, pentru acordarea ajutoarelor de război, prin primării. Acestea fuseseră plătite anterior de statul ungar.

Erau îndreptățiți să primească acest ajutor: soția, copii, copii nelegiuiți, copii masteri, nepoții, tata master, mama masteri, moșul, buna, frații, frații masteri, copii adoptivi, copii recunoscuți de lege, părinții adoptivi, copii crescuți în gospodăria înrolaților, părinții cu copii care trăiesc în gospodăria înrolatului, copii care sunt sau vor fi predați în centre de îngrijire, femeile care trăiesc în gospodărie cu înrolatul fără a fi cununate, dacă din relația celor doi au rezultat copii sau dacă femeia este incapabilă de un câștig, persoanelor cărora înrolatul era obligat, printr-o hotărâre judecătorească, să platească diferite ajutoare.

Persoanele menționate mai sus puteau primi ajutorul dacă aveau acordul înrolatului, nu aveau mijloace suficiente pentru susținere, dacă din venituri sau câștig nu se puteau susține, dacă până în ziua înrolării au fost susținute de cel înrolat sau dacă în urma înrolării au ajuns într-o stare materială insuficientă susținerii.

Putem concluziona faptul că aceste comisii de reformare precum și administrația locală au trebuit să facă față unui val de cereri și petiții pe care nu le puteau proba sau anula, trebuiau rezolvate problemele menținerii operative a serviciului la căile ferate, asigurarea personalului tehnic din agricultura (care trebuia să asigure sprijinul logistic al forțelor angajate în război), asigurarea personalului tehnic pentru sistemul energetic, sau gestionarea personalului care angajat în diferite alte activități putea solicita amânarea de la încorporare (inclusiv rabini, sau evreii care solicitau emigrarea în SUA sau tinerii secui sau unguri care solicitau repatrierea în Ungaria).

Cu toate aceste greutăți, s-a reușit concentrarea și generarea primelor unități militare în Bistrița, acestea, R.84 Infanterie la aproape 2 luni după înființare, în luna aprilie și ulterior Bg.49/50 Infanterie au fost dislocate în cadrul forțelor care au acționat în Campania din vest până la Budapesta.

¹ Nota autor: Aceasta este o expresie folosită în vechiul drept transilvan (pana în 1825 limba oficială a Regatului Ungariei a fost **latina** ,nu maghiara) si care echivalează cu "despagubit" "dezdaunat" "platit" în funcție de context.

Olimpiu DAN: Centenarul unui război uitat pe nedrept

În acest an aniversăm (în surdină!) 100 de ani de la Războiul româno – maghiar, război ce și-a întins vâlvătaiele din martie până în august 1919, aproape 6 luni. În școlile românești, nici înainte și nici după decembrie 1989, acest subiect nu a fost și nu este tratat. Mai mult de pe Arcul de Triumf din București înscrisul „Budapesta” a fost șters (pentru un timp!) din Lista marilor bătălii din Istoria Românilor.

În istoria relațiilor româno – maghiare conflictul militar din 1919 reprezintă apogeul unei stări de tensiune apărută nu de azi – de ieri. Acest conflict s-a accentuat în lunile premergătoare sfârșitului Marelui Război și mai ales în condițiile în care Republica Sovietică Ungaria punea sub semnul întrebării Hotărârile Adunării de la 1 Decembrie 1918 de la Alba Iulia.

Trebuie reținut faptul că toate guvernele maghiare care s-au succedat la conducere după destrămarea Austro – Ungariei (noiembrie 1918), mai discret sau mai pe șleau (Bela Kun) încercau să mențină în componența Ungariei toate teritoriile aflate sub controlul ei până la izbucnirea războiului, dar mai ales Transilvania. Sub lozinca „Ungaria Mare” Bela Kun instaurează la 21 martie 1919 un guvern de stânga radical după modelul bolșevicilor ruși. El renunță la politica pasivă de acceptare a pierderilor teritoriale dictate de Antanta. Ungaria Sovietică își coordonează acțiunile militare cu cele ale Rusiei Sovietice și ale naționaliștilor ucrainieni. Românii împreună cu cehoslovacii, reușesc să blocheze penetrarea rușilor și ucrainenilor prin Transcarpatia în Ungaria și nordul Transilvaniei. România era pusă în situația de a acționa pe două fronturi: în Est – frontul româno – ruso – ucrainian, unde se va adopta o strategie defensivă pe Nistru și Bucovina , iar în Vest –frontul româno – maghiar, unde se adoptă o strategie ofensivă ca urmare a acțiunilor antiromânești din ținuturile rămase sub control maghiar. În procesul recuperării teritoriilor românești, așa cum hotărâseră cei „4 Mari”, au fost stabilite trei etape (aliniamente): pe cursul Mureșului, pe crestele Carpaților Occidentali și ultima pe Tisa. Pentru a răspunde cererilor de ajutor venite din partea populației românești, aflate sub administrație ungurească, Armata Română primește Ordinul de ofensivă generală pentru 16 aprilie, dar mai rapizi sunt ungurii care în seara zilei de 15 aprilie organizează un atac împotriva trupelor române în vestul Transilvaniei. Au loc lupte violente în zona M-ților Apuseni, câștigate în final de români, care sparg linia frontului debarșând în câmpia Crișanei. Urmare a contraofensivei românești, trupele române intră în Satu Mare (19 aprilie), Salonta, Carei și Oradea (20 aprilie). La 1 mai românii ajung pe râul Tisa.

Guvernul român cere demobilizarea armatei maghiare, dar Bela Kun nu este dispus să facă acest lucru, mai mult, la 20 iulie maghiarii atacă puternic armata română, respingând-o până la Oradea. În replică, la 30 iulie, în prezența regelui Ferdinand și a reginei Maria, trupele române trec Tisa și după lupte dure timp de o săptămână, ocupă fără lupte Budapesta. Prin ocuparea capitalei, regimul comunist maghiar este înlăturat după o existență de 133 de zile.

Primele unități militare care au intrat în Budapesta au fost conduse de colonelul Rusescu. Cei 400 de militari sunt singurii care controlează capitala până la sosirea grosului forțelor militare conduse de generalul Mărdărescu, care primește defilarea trupelor române. Istoria consemnează data de 4 august 1919 ca dată a ocupării Budapestei. De perioada prezenței românești aici este amintit episodul ridicării opincii în vârful clădirii Parlamentului ungar deasupra steagului unguresc. A fost o replică dată pentru secolele de asuprire și batjocurare a românilor din Bazinul Carpatic de către „cele trei națiuni”. Autorii acestui act sunt considerați sergentul Iordan (din Craiova) și caporalul Bivolaru (din Mehedinți). Alte surse îl menționează pe sergentul de artilerie Ioan Șuvagău din Cuzdrioara (lângă Dej).

După episodul Budapesta, Consiliul Antantei a dispus oprirea ofensivei române la granița cu Austria. Într-un colț al Ungariei neocupat de armata română, Puterile Antantei au creat condițiile pentru venirea la putere a dictaturii fasciste a lui Horthy Miklos. A fost una din

marile gafe ale Antantei, gafă care va afecta Europa până în ziua de azi. Ungaria trece de la „teroarea comunistă” a lui Kun la „teroarea albă” a lui Horthy. Dictatura fascistă instaurată de acesta, a fost prima de această factură din Europa, iar Ungaria primul stat de esență fascistă, urmată la scurt timp de Italia lui Mussolini și Germania lui Hitler.

Consiliul Antantei cere României să-și retragă trupele. La 14 noiembrie trupele române părăsesc Budapesta, iar după două zile Horthy intră în oraș. În 25 februarie 1920, la cererea aceluiași Antante, armata română părăsește teritoriul Ungariei.

Tratatul de pace de la Paris a trasat granița româno - maghiară și cea româno - sârbă, nu cum am dorit noi și nici cum au dorit ei, ci cum au dorit alții, lăsând loc la nemulțumiri. Participarea Armatei Române la Campania din Ungaria marchează două momente istorice; 1. Budapesta reprezintă prima și singura capitală europeană ocupată de trupele Antantei și totodată prima intervenție anticomunistă din istorie; 2. Înlăturarea regimului comunist a lui Bela Kun, este prima ștergere de pe hartă a unui stat comunist.

Din punct de vedere statistic războiul acesta se prezintă astfel:

Forțe militare combatante (în prima fază a luptelor) :

Unguri – 70.000 (60.000 după unele surse) combatanți + 80.000 în rezervă, din totalul de 200.000 chemați sub arme;

Români : -61.078 (64.000 – alte surse) + 16.000 în rezervă.

Lungimea frontului – 240 km.

Pierderi :

- românii – 3670 de militari morți, mii de răniți, sute de civili morți;

-maghiarii -4500 militari morți, 40.000 căzuți prizonieri, zeci de civili morți.

În concluzie, putem afirma fără riscul de a greși următoarele:

Fără acest război, momentul 1 Decembrie 1918 ar fi rămas doar un simplu act fără valoare, o amintire tristă pentru români;

Pe durata acestui conflict militar dar și după, Puterile Antantei, în multe momente, au tratat Ungaria ca și aliat iar România ca și adversar;

„ O dispută veche de secole se rezolvă numai cu sabia” (C-tin Kirițescu)

Notă : Prezentul Articol a fost publicat în „ Bistrița News ” din 5 mai 2019.

Olimpiu DAN: Ilva Mică - mozaic istoric -

Într-o perioadă în care trecutul este ignorat, falsificat sau trecut în uitare, se impune, mai mult ca niciodată, readucerea în contemporaneitate a unor momente din ”istoria mică” a localităților noastre, „ istorie mică”, care însumată, generează istoria națională. Demersul nostru se înscrie, modest, în Proiectul național (niciodată enunțat, doar trait!) de sărbătorire a Centenarului realizării României Mari la 1 Decembrie 1918, Proiect care după părerea noastră, nu presupune numai abordarea strictă a faptelor și evenimentelor legate de actul de la 1 Decembrie 1918 ci și revitalizarea trecutului istoric în toată diversitatea și complexitatea lui. Prin prisma acestui deziderat, ne-am gândit să abordăm, sub forma unui „mozaic istoric” date și fapte din trecutul Ilvei Mici și nu numai, așa cum sunt ele consemnate în documente, dar mai ales în situații statistice ce se referă la perioada 1720 – 2011.

Biserica și școala.

-La sfârșitul sec. al XVI-lea și prima jumătate a sec. al XVII-lea mănăstirea din hotarul Feldrului cu Ilva Mică (locul numit ”Mănăstire” și unde se află cimitirul bisericii Ilva Mică –

Someș) era un important centru de copişti (pisari). Un copist mai cunoscut a fost diacul Toader, amintit de N.Cartojan în “Istoria literaturii romane vechi”, (ed.Minerva , Buc. 1980, p.190). Se spune că „Toader Diacu din Feldru era un dascăl iscusit ,căci...în 1635 ,Petrașco Giogolea, ajuns mare logofăt (în Moldova –n.n.), l-a cerut din nou din Suceava, consiliului municipal al Bistritei...de data aceasta pentru instruirea propriilor nepoți”.

- 1733- sunt amintiți 2 preoți,Gabor și Lazăr , uniți, o biserică ce avea în folosință teren fânaț (8 care), teren arător (3 cubuli), 54 familii, fără casă parohială.

- 1762 – 1 preot unit, cu 112 familii, o biserică, averea bisericii: teren arabil (2 cubuli), fânaț (8 care) , nu are casă parohială.

-1883 – biserică din piatră, venituri (chiria pe fâgădău + taxe), venit bisericesc pe an = 18 florini, pământuri preotești (cleje n.n.)= 48 iugăre.

- 1890 – avere parohială nemișcătoare (fixa n.n.) = 73 iugăre, venit parohial (averea preotului n.n.) = 125 fl.

- între anii 1906-1915 Vasile Nechiti din Ilva Mică a fost preot în Mureșenii Bârgăului.

- în 1938 s-a reparat în întregime biserica (300.000.lei), banii fiind obținuți din vânzarea unei păduri de fag, donată de către comună bisericii. Tot acum se construiește și fundația Căminului cultural.

Slujitori ai bisericii între anii 1733 – 2018

- Gabor și Lazăr -1733

- Iosif -1795 – 1819

- Lupșai Clement -1819 -1838

- Lica Ilie -1838 – 1840

- Hangea Ioan -1840 – 1849

- Pop Eremia – 1849 – 1854

- Călina Emanoil -1854 – 1873

- Georgiță Nicolae – 1874 – 1916

- Bal Ioan -1917 – 1929

- Rusu Vasile – 1929 – 1968

-Viman Aurel – 1968- 1970

- Șerban Alexandru – 1970 – 1972

- Danilă Emil – 1972 - 2014

- Brici Iuliu -1999 - și în prezent , parohia Ilva Mică –Someș

- Potra Ștefăniță – 2014 – și în prezent , parohia Ilva Mică

- Scoala confesională Ilva Mică –anul școlar 1882/1883 : -elevi (6 – 12 ani): -înscriși =66

-au frecventat=54;

- elevi(12-15 ani); -înscriși =42 , au frecventat =38.

Frecvența lunară în anul școlar 1882/1883:

- categoria 6-12 ani: -înscriși (obligați)=63, frecvența:-regulat=44; neregulat=11; deloc=8.

- categoria 12-15 ani: -înscriși =46 ,frecvența : -regulat=9; neregulat=27; deloc=10.

Apar diferențe între cele două rapoarte, cauzele absenteismului fiind: sărăcia, bolile, starea de sănătate, etc. În mai 1892, doctorul Andrei Monda din Sângeorz Băi, constata cazuri de vărsat și multe cazuri de gripă. Dispune suspendarea cursurilor, înainte ca epidemia să ia proporții.

-Anul școlar 1893/1894 – situația de sfârșit de an școlar:

Categoria 6-12 ani: -obligați=117, frecventează=103;

Categoria 13-15 ani:-obligați=43, frecventează=26. Scoala este construită din lemn, are 2 săli de clasă și 15 bănci.

-Anul școlar 1904/1905

Inspectorul regesc constată că predarea limbii maghiare primește certificatul „insuficient” la clasele a-III-a, a-IV-a și a-V-a. Învățătorul Damian Nechiti, printr-o scrisoare adresată Episcopiei din Gherla, declara că Raportul Inspectorului regesc este nedrept. El susține (D.N.) că școala a fost inspectată la mijlocul lunii decembrie 1904, examinarea făcându-se de către inspector ca și când ar fi fost sfârșitul anului școlar, deci elevii au fost verificați din materia nepredată.

Slujitori ai școlii între anii 1750 -1919:

Iudimagistrul Grigore a popii Maței -1750-1756

Gabriel(Gavrilă) Nechiti -1850 – 1852

Iacob Hoge -1877 – 1878

Damian Nechiti -1878 – 1907

Mihail Pop -1886 – 1888

Ștefan Catone -1888 – 1891

Mihai Cotu -1890 – 1891

Ioan Marica -1891 – 1892

Constantin Candale -1892 – 1894

Macedon Pop – 1895 – 1919

Maxim Buia -1907 – 1919

Gabor Bader – 1912 - 1918

Aspecte sociale , politice și administrative

- Prima atestare documentară a localității – 1552;

- Desele delimitări de hotar între Transilvania și Moldova sau Transilvania și Maramureș, se rezolvau prin audierea de către o comisie constituită în acest scop, a așa numiților jurați, de obicei oameni în vârstă, credibili și cunoscători a realităților topografice din zona aflată în litigiu. O astfel de audiere a avut loc la Bistrița la 11 nov.1638 și la care participă din Ilva Mică următorii: Teodor Bocican (Bocskan), care avea calitatea de cnez jurat satesc (65 de ani), Ioan Oprea (70), Dumitru Cojoc (65), Andrei George (65), Ionaș Vasile (65), Martin Farkaș (50), Mihai Peter (50), toți cetățeni jurați și Gavril Sas (70), Ioan Cojoc (60), Gavril Ignat (50). O altă audiere de martori a avut loc în 29 ianuarie 1642, fiind consemnați următorii ilveni mici: Iuon Cortiș (94 ani), Todoran Bocean (70), Cozma Teodor (63), Oprea Iunczoare (?) (75), Iuonuț Colțaș (65), Drăgan Trifan (80), Dumitru Cojoc (70), Nichita Trif (60), Gavrilă Românul (75), Iosif Gavril (60). Cu excepția patronimului Ignat, nici unul nu se mai întâlnește în onomastica locală.(Între paranteze este trecut vârsta persoanei (n.n)) - 1688 –o bandă de 13 răufăcători din Ardeal, participă la jefuirea unor mănăstiri din Moldova. Unul din cei 13 era Maxim Rus din Ilva.

- în 1909 (alături de Feldru și Leșu) se înființează o agentură a Despărțământului ASTRA, prin care cele 3 localități își deschid câte o bibliotecă stabilă, primind fiecare din partea Comitetului Central al ASTRA câte 44 de cărți. Acest an poate fi considerat anul de naștere a Bibliotecii comunale Ilva Mică (n.n.).

- Grăniceri ilveni căzuți în luptele din anii 1848/1849: Andrei Șteopoaie, Grigore Mogin, Alexă Morari, Vasile Diac, Domide Daniel, Ilie Marti, Pop Ioan, Iacob Fonor.

- Componenta Gărzii Naționale din Ilva Mică (nov. 1918): Buia Maxim, Nechiti Valentin, Marcu Sevestian, Gaftone Vasile, Prangate T. Iacob, Nechiti Damian, Brumă P. Ioan, Slăvoaca Ioan, Neamțu Vasile, Buta Anchidim, Gagea Vasile.

- 1907 –intră în funcțiune Fabrica de cherestea, care va deveni în timp întreprinderea etalon a industriei forestiere din ținut.

- 1942 -1944 – construcția militară „Linia Arpad”, destinată apărării și interzicerii pătrunderii forțelor româno – sovietice în Transilvania și Transcarpatia. Ilva Mică făcea parte din cea de a doua linie de apărare, având cantonat un batalion de vânători de munte. Pagubele

produse în retragere dearmatele germano – horthyste numai la gara CFR si Fabrica de cherestea se ridică la cca. 600 milioane de lei.

Conscripții și Recensăminte

-1689 – prima Conscripție –menționează 18 capi de familie.

-1763/1764 –Tabel intocmit de cdt. de companie din Rgimentul de graniță năsăudean, cuprinde următoarele date:146 de gospodării, din care gospodării graniceresti-126 ; 9 văduve, 3 preoți, 7 noi veniți, 1 țigan. Dețineau: 134 boi și cai, 139 vaci, 56 juninci, 651 oi și capre, 24 porci, 28 stupi.

- în 1870 populația localității era de 1073 de suflete și suprafața de 12.522 de iugare, iar în 1883, populația ajunge la 1097 suflete (o creștere de 24 locuitori în 13 ani) și suprafața de 4375 stj.p.

Perioada 1720 -1870

-Anii 1720/ 21 1784/85 1830 1850 1857 1870 Spor 1720 -1870

-Loc. 371 714 720 785 962 1073 702 189,2%.

La Recensământul din 1850/51 jud. Bistrița –Năsăud număra 137.076 loc.(români 90.447 - 66%, maghiari 11.970 -8,7%, sași 24.052 -17,5%, alții 10.607 -7,7%), din care Cercul Rodna avea 12.410 loc. (români 11.174 -90% , maghiari 323 -2,6% , sași 28 – 0,2% ,alții 885 -7.1%) . În Ilva Mică din totalul de 785 loc., 742 (94,5%) erau români și 43 (5,5%) –alții. Maghiari și sași nu sunt înregistrați.

Perioada 1870- 1970 (Ilva Mică)

- Anii: 1870 1880 1890 1900 1910 1920 1930 1941 1948 1956 1966 1970 Spor 1870-1970

- Loc. 1073 1097 1191 1345 1653 1830 2238 2709 2293 2818 3594 3823 2750 256,29%

În același interval de timp (1870 -1970) , Jud. Bistrița- Năsăud a avut un spor de 111.360 loc., în procente 69,78%.

Anul 1920 –date suplimentare : Primar –Sângeorzan Emil, notar –Nechiti Valeriu;

Invățători: Mireșan Pompei, Cristea Macedon, Nechiti Valentin;

Preot: Bal Ion;

Comercianți (art. mixte): Adelstein Hersch, Adelstein Lazar, Damian Nechiti, Eremia Leon , Gold Malvinia;

Croitori: Friedmann Nandor;

Lemne de construcții (fabrici):- „Societatea anonimă pentru comerțul de lemne” din Reghinul Săsesc;

Exploatatori de păduri : Societatea anonimă „Foresta” București.

Recensământul din 1945 –primul de după război, se inregistra populația și animalele. (datele se referă numai la Ilva Mică):

Total locuitori : 1779 din care: bărbați -531, femei -721, copii -527.

Nr. de case: total -566, din care de:- cărămidă -0, piatră -28, lemn – 538.

- Structura pe naționalități: români -1755, unguri -15, evrei -1, țigani -8.

- Construcții: -biserici -3, școli -3, fabrici -1, mori de făină -5, mori de cherestea (gatere) -2, fântâni -35.

Statistica animalelor : - vite de reproducere -4

-vite mari peste 2 ani: -207 din care: -boi -36, vaci-112, bivoli -27, cai -32;

-vite mari sub 2 ani: -184 din care: –boi -40, vaci -124, bivoli -15, cai -5;

- oi : 2297, din care: -peste 1 an -1872, sub 1 an – 425;

-capre: 134, din care: -peste 1 an-119 , sub 1 an -15;

-porci: -peste 1 an -0 ,sub 1 an -3.

Recensământul din 5 ianuarie 1977

Jud.Bistrița – Năsăud - total populație: 286.680 din care: -români (262.792, maghiari (19.954), germani (2254), țigani (1010) , ucrainieni (50), sârbo-croați (1) , ruși (7) , tătari (3), sloveni (3), turci (1), bulgari (2), cehi (5), polonezi (6), armeni (5), evrei (36), greci (1), alții (190).

Ilva Mică:-total populație :3723 , din care: -români (3669), maghiari (32), germani (13), țigani (0), ucrainieni (1), evrei (1), altă naționalitate (7).

Rencensământul din 1992- Populația după religie

Jud.Bistrița –Năsăud – total populație - 326.820, din care: ortodoxă (272.721), romano-catolică (4.500), greco-catolică (9.267), reformată (16.739), unitariană (146), evanghelică CA (702), evanghelică SP (87), creștină de rit vechi (35), baptistă (2088), penticostală (16.209), adventistă (1.308), creștină după evanghelie (204), armeană (4), musulmană (6), mozaică (24), ortodoxă de stil vechi (71), alta (2.037), atei (103), fără religie (347), religie nedeclarată (222).

-Populația pe naționalități:

Total populație: 326.820, din care: români (295.541), aromâni (7), macedo – români (1), maghiari (21.093), secui (5), germani (913), sași (41), șvabi (0), țigani (9.004), ucrainieni(104), sârbi (9), croați (1), ruși (12), evrei (30), tătari (1), slovaci (10), turci (3), cehi (7), greci (1), polonezi (11), armeni (2), ceangăi (2), alte (6), nedeclarată (15).

Ilva Mică –total populație stabilă: 3738 , din care: ortodoxă (3347), romano – catolică (23), greco – catolică (30), reformată (7), unitariană (3), penticostală (318), mozaică (1), alta (2), fără religie (7).

-total populație stabilă:3738, din care: -români (3.711), maghiari (23), germani (3), evrei (1).

-La Recensământul din 2011, Ilva Mică avea 3318 locuitori cu 1158 de locuințe.

Organizarea administrativ – teritorială al ținutului Bistrița – Năsăud între anii 1475 - 1968

Districtus Valachorum Rodnensis (1475–1766) aflat sub stăpânirea Bistriței prin Diploma lui Matei Corvin din 1475.Cuprindea 21 de localități;

Ținutul Grăniceresc (1766 – 1851) – organizat în 12 companii. Ilva Mică, Feldru și Leșu făceau parte din Compania a VII-a cu sediul la Feldru;

Comitatul Turda (1784 – 1790);

Pretura Rodna Veche (1854): - 13 localități cu 12.933 locuitori;

Districtul Autonom Grăniceresc al Năsăudului , (1851 – 1876) împărțit pe cercuri. Ilva Mică făcea parte din Cercul Sângeorz Băi, alături de încă 4 localități;

Comitatul Bistrița - Năsăud (1876 – 1918) , împărțit în 6 cercuri. Ilva Mică cuprinsă în Cercul Rodna;

Județul Bistrița – Năsăud (1919 – 1925), împărțit în 4 plase. Plasa Rodna îngloba 13 comune, printre care și Ilva Mică;

Județul Năsăud(1926 – 1929), cu 6 plase. Plasa Sângeorz Băi cu 11 comune cuprindea și Ilva Mică;

Județul Năsăud(1929 – 1934), organizat în 4 plase în loc de 6, dar în 1934 se revine iarăși la 6; Plasa Rodna (cu Ilva Mică) avea 10 comune;

Tinutul Someș(1938 – 1940), cu reședința Cluj, cuprindea județele: Cluj, Bihor, Someș, Sălaj, Satu Mare, Maramureș ;

Ocupația maghiară (1940 – 1944), – administrație civilă și militară. Se revine la Comitatul Bistrița – Năsăud, cu 4 plase. Plasa Rodna avea în componență 13 localități. Prin această organizare se revine la situația de dinainte de 1 Decembrie 1918;

Județul Năsăud (1945 – 1949). Plasa Rodna cu 9 localități;

Regiunea Rodna (1950 – 1952);

Regiunea Cluj (1952 – 1968), cuprindea 3 raioane .Raionul Năsăud îngloba 60 de localități;

Județul Bistrița – Năsăud (1968 –în prezent). Actualmente (a.2018), județul însumează 235 de sate, 58 comune, 3 orase, 1 municipiu.

Surse documentare:

1. „Revista Bistriței”, VII, 1993, Muzeul Jud.B-N;
- 2.Ioan Sigmirean, – Adrian Onofreiu -,„Istoria județului Bistrița-Năsăud în documente și texte “, Bistrița, 2001;
- 3.Simion Lupșan, Adrian Onofreiu, Octavian Brumă, Olimpiu Dan, Emil Dănilă - „Ilva Mică, o veche așezare de pe Someș și Ilva – Repere monografice “ ,Ed. G. Coșbuc , Bistrița, 2003;
4. Ovidiu Olimpiu Dan, „ Istoria unei școli ilvene”, Ed. G.Coșbuc , Bistrița , 2003.

Simona SIMIOANCA-RETEGAN, Maria, Regina României (1. Copilăria)

Viața fiecărui om oferă surprize plăcute sau mai puțin plăcute, izbânzi și eșecuri, fericire sau tristețe. Însă întotdeauna oamenii își amintesc mai mult momentele ce le oferă o satisfacție deosebită. Este un lucru destul de greu a reconstitui și a analiza viața cuiva: mai ales a unui om care a jucat rolul de conducere și apărare a unui întreg popor. Acest rol l-a îndeplinit și Maria de Edinburgh, Regina României. Optimismul său înnăscut reiese și din motto-ul la cel de-al treilea volum al lucrării sale „ Povestea vieții mele”: „Calea mea merge drept înainte fără înconjur și nu trebuie să mă tem de propria mea putere.”¹

Maria de Edinburgh avea o încredere deosebită în oameni, nu privea niciodată în urmă, credea în propria sa putere, mergea drept înainte și înainte de toate, iubea viața. Susținea că dragostea de viață trebuie să fie pentru toți scopul suprem. Aceste idei ale sale se datorau în mare parte copilăriei fericite pe care a avut-o. Își iubea foarte mult locurile natale, părinții și frații.

Maria de Edinburgh Saxa Coburg Gotha s-a născut la data de 29 octombrie 1875, în țara ceșurilor dese, Marea Britanie. Locul unde a văzut lumina zilei este EastWell Park, în Comitatul Kent, un sălaș de țară pitoresc, desfășurat parcă dintr-un roman istoric. EastWell Park era unul din acele locuri pitorești pentru care Anglia e așa de vestită. O veche casă sură, înconjurată de minunate ziduri și împrejmuită mai departe de un mare parc ce se întindea cât se vedea cu ochii. Splendide păduri de stejari și de fagi, pline de vânatul așa de scump datinilor engleze, se coborau în aceste pajiști, mișcându-și în valuri verzile desigur deasupra dealurilor joase.

În ediția sa de după-amiază, ziarul londonez Times anunța că la EastWell Park, în Kent, la ora 10:30, în familia ducelui de Edinburgh și Coburg și a ducesei Maria Alexandrovna a deschis ochisorii albaștri Marie Alexandra Victoria. Missy va fi porecla de alint a răsfățatei prințese ce va crește alături de un frate și încă trei surori. Dăruită cu meșteșugul scrisului, va povesti despre vârsta de aur cu un condei înmuiat în culorile fericirii.

Părinții săi erau Ducele Alfred de Edinburgh (1844 – 1900) și Ducesa Maria a Rusiei (1853 – 1920). Tatăl său s-a născut ca al doilea fiu al reginei Victoria a Marii Britanii la 1844. Prințul Alfred, Duce de Edinburgh, a fost mai târziu și duce de Saxa Coburg Gotha, potrivit cu drepturile moștenite de la Principele Albert, părintele său. La 1874 Ducele Alfred de Edinburgh se căsătoriește cu Marea Ducesă Maria, fiica Țarului Alexandru al II-lea al Rusiei.

Din această căsătorie se născuseră 5 copii: Alfred (1874-1891) principe de Edinburgh; Maria; Victoria Melita (1876-1936) mare Ducesă a Rusiei (prima căsătorie a fost cu Ernest

mare Duce de Messe); Alexandra Victoria (1878-1942), Princesă de Hohenzohel-Langenberg, căsătorită cu Ernest Principe de Hohenzohel-Langenberg și Beatrice (1883-1966), căsătorită cu Alfonso de Bourbon-Orleans, infantele Spaniei.

Prințesa Maria Alexandra Victoria era al doilea copil al Ducelui Alfred de Edinburgh Saxa Coburg Gotha. Ea primise numele mamei sale și al bunicii sale din partea mamei (Maria – 1824-1884, țarină a Rusiei, născută Princesă de Hesse și de Rin, s-a căsătorit cu Alexandru al II-lea, Țarul Rusiei). Această fetiță e cea pe care „zânele au umplut-o de generozitate”.² Chipul său de copil e păstrat într-o pictură a lui Millais, unde apare o mică fetiță cu plete blonde și ochi mari care tricotează un ciorap.³ E un copil drăguț iar, „inocența sa cochetă se aliază acestui aer de franchețe și de sănătate prin care se disting copiii țării sale”.⁴ Privirea îi era clară și pătrunzătoare mirându-i chiar și pe cei mari. Viitoarea Regină a României era deja în întregime în această imagine. Grația sa din copilărie se va distinge în frumusețea ei strălucitoare, constituția sa robustă îi va permite să reziste victorios eforturilor și încercărilor pe care i le va pregăti destinul. De la o vârstă fragedă, personalitatea sa se afirmă: ”independentă, opusă regulilor, optimistă, tenace. Ea dorea dreptate și reținea ceea ce vroia”.⁵

Creșterea prințesei n-a avut din normele engleze decât îngrijirea deosebită pentru viața în aer liber, pentru jocurile de energie care „dezvoltă mușchii și fac sufletul tare, pentru înfruntarea greutăților de orice fel care răsar în viață, pentru lupta menită să câștige la capăt, împotriva oricărui dușman, biruința”.⁶ Aceste însușiri i-au rămas în spirit și se vor simți mereu, împreună cu acelea care veneau de la însăși natura înconjurătoare. Întreaga fire literară a Reginei de mai târziu vine sigur de acolo, din codrii și pajiștile Kentului. Nesfârșitele comori ale parcului Kent o făcură să deosebească toate florile. Dragostea pentru flori va fi una din alinarea sufletelor bolnavilor de pe front în timpul războiului, dar și bucuria vieții ei - natura oferindu-i nenumărate clipe de fericire.

Romantismul stăpânește toată tradiția sufletească a Angliei. E firesc deci ca și Prințesa Maria să fie înclinată spre romantism. Din această țară de vis ea va moșteni imaginea acelor figuri fantastice de basm și mistica adorație a pietrelor scumpe, a lebedelor albe, a florilor fără nume, a crinilor de aur închizând viața în potirul lor.

De aici moștenește și un simț particular pentru tot ce poate ajuta la măreția acestor arhaice tipuri de mărire: iubirea pentru palate cu surprinderile unei vechi arte părăsite, pasiunea veșmintelor ieraticice de bățan Orient isprăvit, de primitive regalități asiatice, și a pietrelor rare, dorința, necesitatea, putem spune, a decorului legendei eroice pe care simte că o trăiește și care tocmai îi dă un farmec neîmpărtășit cu nimeni.

De aici credința în regii și misiunile lor, dar și în drepturile lor. Dragostea pentru adevăr și dreptate, onestitatea, încrederea în oameni, sunt principiile după care Prințesa Maria își va croi viața.

Prima lectură a sa și cea de căpătâi îi fu Biblia, moștenind de la mama sa admirația pentru religie.

Profesori, care să-i fi înrâurit spiritul, lipseau. Alsaciana care i-a fost prima guvernantă, și de la care desigur n-a învățat a vorbi cu atâta vervă și grație limba franceză (deși iubirea pentru Franța o datează încă de atunci). Prințesa – nu știa, fără îndoială, mai mult decât germana de pur sânge pe care a înlocuit-o. În casă se vorbea limba engleză, dar Coburgul era o moștenire care se vizita din când în când, și tatăl, apoi singurul frate, erau meniți să succedă Ducelui Ernest, frate el însuși al prințului consort Albert: se învăța deci și o limbă care, din acest motiv între altele, trebuia cunoscută bine. (*Coburgul era în Germania*).

Prințesa Maria trăia însă mai mult în societatea surorii mai mici Victoria Melita care avea o influență de înfrânare asupra naturii mai spontanee, mai încrezătoare, mai voioase a surorii mai mari. Maria nu vedea decât ce e „bun în orice, ce e luminos în orice și credea că neapărat va învinge în toate zilele vieții ei”.⁷

Prințesa Maria mai locuia și la Londra în Clarence House, parte rezervată ducelui de Edinburgh din Palatul St. James. Nu iubea prea mult această locuință, care deși avea o grădină întinsă era o reședință puțin plăcută copiilor vioi, deprinși cu aerul liber și tare al întinderilor. Vizitele mamei sale în Rusia i-au dezvăluit Prințesei spectacolul vieții mărețe și sclipitoare a Petersburgului cel măreț al Țarilor. Rusia era un loc de basm: ”palate uriașe, parcuri minunate, grădini, parade militare, slujbe religioase în biserici sclipitoare de aur, bijuterii atât de uluitoare încât abia poți crede că sunt adevărate...”⁸

Dacă Rusia o uimea, Germania nu-i oferea aceeași încântare, însă datoria tatălui său o obliga să accepte aceste locuri. Dar locul care a lăsat Prințesei Maria amintirile cele mai puternice și i-au îmbogățit sufletul a fost insula Malta. Tatăl său a fost numit comandor șef al escadrei britanice din Mediterana și astfel familia sa a fost nevoită să se mute pe această insulă. Malta era un paradis terestru. Aici copiii puteau practica sportul lor favorit - călăritul. Caii erau una din pasiunile cele mai mari ale Prințesei Maria și nu scăpa niciodată prilejul de a călări, când i se oferea. Ducele de Edinburgh și familia lui locuiau în palatul de vară al guvernatorului – numit San`Antonio. Malta era „una din acele priveliști întipărite în mintea prințesei pe vecie...”⁹

O încântau grădinile viu colorate de straturile de flori, dumbrăvile de portocali și măslini, satele de piatră. Insula exploatată de cele două surori mai mari va lăsa o importantă amprentă asupra culturii Prințesei Maria de mai târziu. Firea deschisă tuturor influențelor de natură și de artă a viitoarei Regine dunărene a căpătat și o întregire a cunoștințelor sale de artă și un simț mai deplin al naturii. Avea 11 ani când a ajuns cu familia în Malta. Într-un rai mediteraneean unde oamenii aveau fețe și nu măști, iar când zâmbeau o făceau de fericire. Missy se va despărți pe nesimțite de vârsta inocenței și va trece grațios spre adolescență. Se vorbea deja despre ea ca despre cea mai frumoasă prințesă a Europei. Va simți însă cât de subțire devine granița dintre bine și rău, dintre iluzie și realitate atunci când nu ești muritor de rând. Va învăța că suferința nu se sperie de însemnele regale.

În Malta trăiește prima poveste de iubire cu vârul ei, George. Va trece, dezamăgită, pe lângă o căsătorie din dragoste, rară la vremea aceea, și pe lângă Palatul Buckingham, ca reședință permanentă. Pentru că George va ajunge pe tronul Marii Britanii mai curând decât se aștepta nerăbdătoarea ei mamă (fiind ortodoxă nu accepta căsătoria între veri primari), care a refuzat nu numai cererea prințului, ci a împiedicat și idila cu un alt viitor britanic celebru: Winston Churchill.¹⁰

Referindu-se la relația ei cu prințul George, prințesa Maria scrie: „... Primul meu adorator a fost George, vârul meu, acum rege al Angliei. ... Atunci am simțit prima oară tentația de a dăru și eu, să răspund sentimentului, să dau tot ce-i mai bun în mine.”¹¹

Locurile copilăriei și adolescenței sunt descrise cu romantism în primul volum al memoriilor sale celebre „Poveste vieții mele”: EastWell Park, Osborne, Clarence House, locuri din Scoția, Rusia, Malta, Coburg și Davenport. **(Continuare în numărul următor)**

Vlad-Adrian POP, Omagiu

**„Am fost un vânător de munte.”
(Plutonier major Gheorghe Mărgineanu)**

La data de 7 aprilie 2019 se împlinesc 45 de ani de la moartea străbunicul meu, Gheorghe Mărgineanu, acest articol scriindu-l ca un omagiu adus lui și pentru a-i face povestea cunoscută de cât mai multă lume.

Gheorghe Mărgineanu are o poveste foarte interesantă, plecând dintr-o familie numeroasă și săracă, a ajuns să urmeze o carieră militară care l-a purtat prin multe locuri, participând la unele dintre cele mai crâncene bătălii ale celui de-al doilea război mondial, scăpând nevătămat, totodată dând dovadă de frumoase fapte de arme. După război a reușit să „supraviețuiască” valului mare de dislocări din Armata Română, când majoritatea militarilor care au luptat pe Frontul de Răsărit au fost persecutați de autoritățile noului regim instaurat. Cumva, a reușit să își ascundă trecutul, informațiile despre importante decorații primite în Est și activitatea sa modificându-le, unele chestiuni fiind omise intenționat tocmai pentru a nu avea probleme. A fost și un împătimit al fotbalului și schiului, pe care le-a practicat cu drag atât cât sănătatea și vârsta i-au permis.

Ca o scurtă biografie, Gheorghe I. Mărgineanu s-a născut în ziua de 17 decembrie 1909 în Luduș, județul Mureș într-o familie modestă de țărani. A urmat cursurile Școlii Primare din Luduș între anii 1920-1924 și ale Gimnaziului de Băieți din aceeași localitate între 1925-1929. Pe timpul școlii a avut rezultate foarte bune la învățătură, având doar calitative de „foarte bine” și „bine” la materiile studiate. Încă din timpul școlii avea note foarte bune la educație fizică, aptitudini care îl vor avantaja în viitoarea sa carieră militară. Datorită posibilităților materiale limitate, la 12 decembrie 1930, a plecat la București, unde a lucrat ca și vânzător la cantina din Atelierele C.F.R. București-Nord până la 1 februarie 1931, când se va înrola în armată.

De-a lungul carierei sale, și-a desfășurat serviciul militar în următoarele unități: Regimentul 85 Infanterie Oradea, Batalionul 2 Vânători de Munte Brașov, Batalionul 3 Vânători de Munte Brașov, Batalionul 23 Vânători de Munte Sighișoara, Regimentul 92 Infanterie Grăniceresc Orăștie, Batalionul 1 Vânători de Munte Prundu Bîrgăului, Regimentul 288 Vânători de Munte Bistrița, Regimentul 122 Mecanizată Turda și Batalionul 135 Disciplinar Bistrița.

Pentru meritele sale, a fost decorat cu Medalia Centenarul Nașterii Regelui Carol I, Crucea Serviciul Credincios clasa a III-a, Virtutea Militară de război clasa a II-a cu spade, Crucea Serviciul Credincios clasa a II-a cu spade, Medalia Bărbăție și Credință clasa I cu spade, Medalia Serviciul Credincios clasa a II-a cu spade, Medalia Bărbăție și Credință clasa I (fără spade), Medalia Victoria Sovietică, Medalia Eliberarea de Sub Jugul Fascist, iar pentru 15 ani în cadrul forțelor armate ale R.P.R. a fost decorat cu Ordinul Meritul Militar Clasa a III-a.

A plecat pe Frontul de Est alături de Batalionul 23 Vânători de Munte Sighișoara, odată cu intrarea României în război alături de armata germană la 22 iunie 1941. Între 21-22 iunie 1941 și 17 ianuarie 1944 în gradul de Plutonier cu Batalionul 23 Vânători de Munte în funcția de șef al Biroului Adjutantului-Registraturii și Mobilizării, aluat parte cu unitatea începând din comuna Mărginea-Rădăuți și până în Crimeea, Caucaz, trecând prin localitățile Melitopol, Nicolaev, Simferopol, Ufa, Karasubazar, Taractașul Mic, Taractașul Mare până la Marea de Azov. A luat parte la luptele: Pericop-Nicolaev-Marea de Azov-Karasubazar-Taractașul Mic-Ufa, lângă Sevastopol. De asemenea, dela 1 Noiembrie 1941 până la 1 Noiembrie 1942 a

comandat Grupa a 2-a de Aruncătoare calibru 81.4 mm, luând parte la luptele dela Capelă, apoi la „Apărarea de la Tschorgony” cât și la asediul Sevastopolului.

În 1941 șefii săi ierarhici superiori notau: „A luat parte la luptele dela Mihalcea, Camina pentru cucerirea Cernăuțiului 4-5 Iulie 1941, trecerea Nistrului și forțarea liniei de apărare „Stalin” 17-18 Iulie 1941 și bătălia dela Nord de Marea de Azov „Timoșewka” 22 Septembrie- 4 Octombrie 1941 unde a săvârșit cu una grupă de mitraliere pe care a comandat-o în luptă, frumoase fapte de arme, având bune rezultate în misiunile de foc încredințate. Pentru faptele sale meritorii și de arme deosebite dela Timoșewka a fost decorat cu Virtutea Militară de războiu clasa a 2-a, iar pentru luptele de la Nistru cu „Crucea Serviciului Credincios” clasa a 2-a. N’a fost rănit. Se compoartă foarte bine în luptă și poate comanda în bune condițiuni nu numai o grupă de mitraliere, dar chiar un ploton.”

Pe Frontul de Vest, a luptat alături de Regimentul 92 Infanterie Grăniceresc Orăștie. Între 23 august 1944 și 8 februarie 1945 în gradul de Plutonier cu Administrația Companiei a 8-a Mitraliere în Regimentul 92 Infanterie a luat parte la luptele de la: Aiud, Decea, Poiana, Câmpia Turzii, Turda, Cluj, Mocirla, Bekescsaba, Tisalak și în Cehoslovacia până în Munții Tatra, de unde a fost înapoiat în zona interioară, îmbolnăvind-se din cauza condițiilor grele de pe front. În luptele de la Buzita a fost decorat cu Medalia Bărbăție și Credință clasa I. După ce a revenit în țară, a cunoscut-o pe cea care i-a devenit și soție, Elena Mărgineanu, o tânără croitoreasă din Orăștie, urmând ca la 7 aprilie 1945 să se căsătorească.

Între 1945 și 1947, se va muta din nou la Batalionul 23 Vânători de Munte Sighișoara, mai apoi urmând să fie transferat la Batalionul 1 Vânători de Munte Prundu Bîrgăului, unde a lucrat 4 ani. În cadrul acestei unități a îndeplinit funcția de ajutor al Biroului Informații, grefier al Consiliului de Disciplină a Batalionului, subofițer cu cantina Batalionului, subofițer la Biroului Adjutantului, comandant și adjutant al Pieții din Prundul Bârgăului.

În primăvara anului 1950, Gheorghe Mărgineanu s-a stabilit cusoția și cei 3 copii la Bistrița, într-o casă modestă în zona centrală a orașului, ca urmare a mutării unității aici. A mai lucrat în Armată până la 1 iulie 1963, când a fost pensionat pe motive medicale de la Batalionul 135 Disciplinar Bistrița. După trecerea sa în rezervă, fiind în vârstă de doar 53 de ani și pentru a-și putea întreține familia, va lucra ca și casier la I.C.I.L. Bistrița, până la moartea sa subită la data de 7 aprilie 1974.

În încheiere, aș dori să spun că este foarte important să ne cunoaștem strămoșii și eroii. Cei care au luptat pe front, chiar dacă s-au întors cu bine acasă sau nu, trebuie uitați niciodată. Fără jertfa lor, România nu ar fi ceea ce este astăzi.

Odihnă veșnică!

Vlad-Adrian Pop, elev în clasa a X-a E la Colegiul Național „Liviu Rebreanu” Bistrița

*Informații din „Memoriul Original al Plutonierului Major Gheorghe Mărgineanu”
Fotografii din arhiva familiei*

Maria HOLBURĂ: 2019 – Anul omagial al satului românesc, al preoților, învățătorilor și primarilor gospodari

Respice, adspice, prospice

(Analizează trecutul, examinează prezentul, privește spre viitor)

Marea și dubla sărbătoare din 6 iunie a.c. ne-a umplut sufletele de amintiri duios, respect și pioșenie, comemorând, ca în fiecare an la Înălțarea Domnului la ceruri, și pe eroii neamului nostru din toate timpurile.

La Biserica din Mijloceni, după Sf. Liturghie, au fost pomeniți la Parastas eroii locali căzuți în războaie. A urmat un simpozion, un scurt program artistic al elevilor școlii din localitate și îndătinatul praznic, în amintirea celor dispăruți.

Trecând peste festivismul inerent acestor comemorări, să vedem ce ne rămâne în suflete și în memoria colectivă. Pe măsură ce trec anii faptele se estompează și emoția se diluează.

Cărțile valoroase, apărute în ultimii ani ne informează și ne împropătează cunoștințele despre sutele de mii de vieți și destine distruse de cele două războaie mondiale și regimul comunist care le-a urmat. Amintim câteva titluri: *Sfințenie și vecie – reflecții la Centenarul Marii Uniri*, coordonator Valentin Marica, *Prezențe clericale transilvane la Marea Unire de la Alba Iulia 1 Decembrie 1918*, *Preoți din Arhiepiscopia Vadului, Feleacului și Clujului în temnițele comuniste*, ambele la Editura Renașterea, *Născădenii și Marea Unire*, coordonată de Ioan Seni, și nu în ultimul rând, *Contribuția preoțimii române din Ardeal la războiul pentru reîntregirea neamului* (1916–1919) de Sebastian Stanca, retipărită în 2015.

Statistici pe aceeași temă au mai realizat și publicat, de-a lungul anilor, Romulus Căndea, Grigore N. Popescu, la scara întregii țări și, ultima, Acad. Pr. Prof. Dr. Mircea Păcurariu.

Sunt pagini impresionante despre suferințele și jertfele românilor, mai ales ale celor din spatele frontului, momente dramatice, vieți distruse, caractere exemplare care s-au implicat, au pregătit și au consolidat ideea de Unire printre ardeleni. Trup și suflet i s-au dedicat, în primul rând preoții și învățătorii în fața cărora ne aplecăm cu respect, încă o dată, în acest an omagial al satului românesc.

Din cartea preotului Sebastian Stanca, apărută inițial în 1925, reținem, mai întâi, câteva date statistice. Odată cu începerea Primului Război Mondial au fost întemnițați, în lagăre și închisori din Șopron și Voivodina, Cluj, Făgăraș, Odorhei, Timișoara, Târgu-Mureș, Seghedin, Vaț, 363 de preoți și 19 preotese, ortodocși și greco-catolici; 106 preoți au plecat cu armata română în refugiu, ajungând până în Rusia și Ucraina, 15 și-au pierdut viața în detenție și pribegie, alți 28 la scurt timp după eliberare, în urma suferințelor îndurate în închisori.

Un caz dramatic e cel al preotului Iacob Chiffa din Sopor de Jos. Deținut între 1916 și 1917 la Rust și Șopron, soția lui, rămasă acasă cu 7 copii, s-a îmbolnăvit și s-a stins.

Ruinat trupește și sufletește, după moartea soției a intrat într-o depresie puternică. Internat într-un spital din Turda se sinucide aruncându-se de la etaj. Despre copii se știe doar că unul dintre ei figura în Orfelinatul Arhiepiscopiei Ortodoxe Române din Sibiu și, cel mai mare a ajuns protopop în Deva.

Avram Stanca, preot din Petroșani, 71 de ani, s-a pus în slujba armatei române care a ocupat în 1916 orașul. Revenind, stăpânirea austro-ungară „i-au făcut percheziție, i-au devastat întreaga locuință și l-au alungat din oraș. Într-o noapte de octombrie, pe ploaie și vânt, cu capul gol și în haine de vară a făcut pe jos un drum de 40 km. În drum și-a pierdut vederea și după multe și grele peripeții a ajuns zdrobit la Sebeșul-Săsesc, unde a căzut la pat și a murit la 24 decembrie 1916 (op cit. p111). Acesta a fost tatăl Pr. Sebastian Stanca, deținut el însuși, la Șopron între 1916-1917 unde a cunoscut pe pielea lui asprul regim de detenție. Vina lor de căpetenie: patriotismul și apartenența la nația română.

Preoteasa Elvira Cioran, mama filosofului Emil Cioran, a fost deținută, în 1917, trei luni în temnița din Cluj, în condiții mizere, deși avea 3 copii mici. Și soțul ei, preotul Emilian Cioran, a fost dus la Oradea unde a stat între 20 septembrie și 24 noiembrie. La întoarcere, a fost batjocorit și amenințat cu moartea în permanență, umilit și huiduit, în trenul care-l ducea la Sibiu.

Meniul din închisorile ungurești era mai rău decât al animalelor: „o dată pe zi o bucată de pâine neagră și uscată. La Făgăraș, Brașov și Sibiu căpătau o zamă de morcovi sau napi de vite, uneori varză mucedă cu șorici de porc. La Târgu-Mureș zamă dulce de fasole cu cir de mămăligă sau varză acră cu oase de oaie. În Cluj se dădea mâncare de 3 ori pe zi: - dimineața apă caldă cu chimin sau cafea neagră din coji arse de pâine, - la prânz zamă de cartofi fără cartofi sau zamă de fasole, cir de bostani, brusturi și otavă fiartă în apă. Rar câte o bucată de zgârciuri de vită. La cină, rămășițele de la amiază: brânză cu viermi, cârnați de cal sau pește împuțit.

În 21 noiembrie, ziua când a murit împăratul Francisc Iosif, s-a dat în temnițele din Cluj ciorbă de fasole fiartă în petrol și mălai uscat. Deținuții dormeau pe scândurile goale, o dată sau de două ori pe an li se dădea câte un braț de paie care, în scurt timp se făcea gunoi. În celulele cu 8-15 inși mișunau insecte de tot felul, șoareci și șobolani. Erau scoși la aer 10 - 30 minute, necesitățile erau siliți să le facă tot acolo, mirosul greu și ucigător le-a atras boli incurabile (op.cit. p.68-69).

Primarul orașului Petroșani descrie cum se desfășurau investigațiile: ”Cu sudalme grozave s-a năpustit asupra mea (locotenentul Bindel din Seghedin) lovindu-mă cu pumnii peste obraz și în piept și cu genunchii în pânțece, Mi-a rupt gulerul, cravata și hainele, iar cu călcăiele cizmelor mi-a zdrobit degetele de la picioare, așa că mi-au căzut unghiile și degetele mi-au rămas slujite pentru totdeauna. M-a năpădit sângele pe gură, pe nas și pe urechi și în durerile grozave mă rugam de el mai bine să mă împuște decât să mă chinuie. M-a snopit până ce a asudat iar eu am căzut la pământ. Atunci m-a predat unor soldați, care m-au aruncat într-o celulă umedă și întunecoasă, unde două săptămâni am stat culcat pe cimentul gol, fără să mi se dea nici măcar o mână de paie.” (op. cit. p.69)

„Torturile suferite nu se pot descrie. Regimul temniței a fost îngrozitor. Fericiti au fost cei care au murit mai degrabă, pentru că toți ceilalți au adus cu ei din aceasta inchiziție: oftică, reumatism, nebunie și tot felul de boli incurabile.” (op. cit. p.69-70)

Furia stăpânirii ungurești s-a întetit odată cu intrarea României în război dar n-a conținut nici după încheierea lui. Armata bolșevicilor unguri, condusă de Bela Kun, s-a unit cu gărzile naționale secuiești, în retragere, săvârșind atrocități inimaginabile asupra românilor din sate. La Beliș au împușcat 45 de români i-au aruncat într-o fabrică de cherestea pe care au incendiat-o. Mulți au fost arși de vii. În gara Teiuș au mitraliat trenul care-i ducea pe români la Alba-Iulia, făcând noi victime. La Beiuș, Finiș, Barcău, Cristiș au luat pe frunțașii localităților și i-au asasinat fără nici o judecată. Abia armata română, în drum spre Budapesta, a reușit să-i înfrângă și să-i alunge, dincolo de de graniță pe revoluționarii unguri.

L-aș aminti aici pe cunoscutul preot Aurel Munteanu (unchiul pr. martir Augustin Pop din Mijloceni), protopop al Huedinului și martir în 1940, care a avut de pătimit și în ianuarie 1919, fiind urmărit de soldații roșii în timp ce se deplasa spre parohia sa de atunci, Sebeșul

Mare (azi Valea Drăganului), împreună cu 2 ofițeri români. Secuii de la un observator l-au reperat și au trimis soldații din armata roșie să-l prindă. Atenționat de vecine, cu gloanțele vâjâindu-i pe la urechi. Își aruncă paltonul și căciula ca să poată fugi, prin pârâu și mlaștină, pe deal, spre frontul românesc. Un țăran i-a adus haine, pentru că era plin de apă. Băiatul său de 3 ani, îngrijit de săteni și deghizat în haine țărănești, i-a fost adus, dar fetița de 9 luni n-a mai putut fi salvată, a fost prinsă și omorâtă de unguri. Peste numai 21 de ani, la intrarea trupelor maghiare în Huedin, în urma Dictatului de la Viena, viața acestui preot, mare patriot, va fi curmată definitiv, în mod barbar. Dacă scăpa l-ar fi întemnițat comuniștii.

Preotul Teodor Tărau din Săcădat, Bihor, de 75 de ani, (1919), a fugit în pădure unde a stat 2 săptămâni ca să nu fie omorât, hrănindu-se cu ierburi, până l-a salvat armata română. Ungurii roșii i-au prădat și zdrobit toată gospodăria.

Gh. Rocsin, preotul din Tinca, Bihor, împreună cu învățătorul Gheorghe Achimeș, au fost luați, în Sâmbăta Paștilor, batjocoriți și bătuți, împunși cu baioneta în coaste și condamnați la moarte. Ambii au scăpat ca prin minune de execuție, fugind în pădure, în momentul în care a început bombardamentul artileriei române (1919).

Nici sârbii n-au fost mai omenoși. La fel s-au purtat și ei cu românii din Banat, deși despre atrocitățile lor nu se vorbește aproape deloc. La sfârșitul Primului Război Mondial, gripa spaniolă a decimat populația Transilvaniei, slăbită de suferințele îndurate. Au fost doar câteva exemple din ceea ce au îndurat ardelenii atunci.

Al Doilea Război Mondial a făcut și el sute de mii de victime, printre ele numărându-se „Cei șapte de sub Heniu”. În primul rând Pr. Augustin Pop, împușcat și supraviețuitor, Pavel Costea, Gheorghe Popandron, Leon Vlad, Vasile Rațiu, Simion Rogină, Lucreția Tanca și, mai înainte cu o lună, Grigore Hângănuț.

Îi amintim aici și pe ceilalți preoți de pe Valea Bârgăului care au fost chinuiți și întemnițați: Pr. Ioan Buzdug, Joseni, Pr. Nicolae Cristea, Suseni, Pr. Victor Lazăr, Mureșeni, Pr. Ioan Suci, Bistrița Bârgăului, Pr. Gavril Relea, Prund. Despre ei; cu altă ocazie. Le cinstim memoria și nu-i vom uita niciodată.

Pe jertfa lor de sânge și suferință s-a întregit o țară, așa cum afirma Academicianul Ioan Aurel Pop. Să le fim veșnic recunoscători, lor și lui Dumnezeu care ne-a ocrotit ființa națională și nu ne-a lăsat pradă valurilor istoriei.

„Nu plângem lacrimă de sânge
Ci ne mândim cu-atâți eroi.
Nu ! Neamul nostru nu va plânge
Ci se cuminecă cu voi.”

Radu Gir, *Imn morților*

în vol. *Poeți după gratii, Mănăstirea Petru Vodă*, 2010, p. 19

Maria Holbură, prof. pensionară
Josenii Bârgăului 29.06.2019

Vasile V. FILIP; Feldru (B-N) - locuri, oameni, fapte

Puține sunt locurile din țară și localitățile rurale care - în raport cu o atât de prestigioasă istorie - să fi meritat înveșnicirea prin pagină scrisă și tipărită în aceeași măsură cu valea superioară a Someșului Mare și cu mândra comună care o centrează spațial - Feldru. Și totuși, descrierile și evocările monografice ale acestei localități, care să fi văzut lumina tiparului, nu sunt nici prea multe, nici prea vechi, în raport cu gloriosul său trecut, cercetat de obicei mai

ales în contextul celui de-al doilea Regiment de Graniță, care a cuprins 44 de comune din zonă (o zonă extinsă și asupra văilor învecinate, precum cea a Bârgaielor și cea a Șieului) în perioada 1762 - 1851. Ampla strădanie din deceniile al șaselea și al șaptelea ale secolului recent încheiat (XX) a lui Toader Uiuu a circulat din mână în mână doar în exemplare multiplicat manual, dar a rămas un reper și o sursă documentară inclusiv pentru autorii cărții de față. Monografia *Popas la Feldru* a profesorilor Gavril Scridon (de la Universitatea Babeș-Bolyai din Cluj-Napoca) și a lui Ioan Nechiti (profesor de istorie la școala din comună) a apărut, ce-i drept, la Cluj în 1991, dar într-o formă grafică nu prea fericită (tributară acelor ani tulburi, în care nici mijloacele materiale, nici perspectiva asupra istoriei apropiate nu se așezaseră). Două manuscrise - cel al profesorului Emil Sângeorzan și cel al preotului Silviu Hărăguș - s-au rătăcit, cine știe prin ce sertare și în slujba căror interese, nefăcute publice. La cumpăna dintre milenii (în anul 2000), Octavian Girigan scoate, la editura Vergiliu din București, monografia *Feldru - un drept la nemurire*. Iar în 2014, profesorul Simion Palagi reușește să dea la lumină, la editura Eikon din Cluj-Napoca, o frumoasă apariție editorială: *Feldru - Povestea satului*. Pe acest „pământ”, mai mișcător sau mai stabil, al strădaniilor intelectuale ale unor predecedenți fii ai satului, se așază edificiul cărții *Feldru - locuri, oameni, fapte*, de Simion Palage și Ofilat Varvari (Editura “Școala Ardeleană”, Cluj-Napoca, 2018).

Cartea mai sus amintită, pe care cei doi harnici și dăruți profesori de istorie ne-o pun la îndemână, este o reeditare, cu restructurări, cu extinderi și adăugiri ale lui Ofilat Varvari, mai ales pe linia tematică a plămădirii în zonă a unei conștiințe naționale, a ultimei dintre monografiile amintite, *Feldru - Povestea satului*, a localnicului Simion Palagi, apărută în urmă cu doar patru ani. Ea este însă, în mare parte, și o valorificare (subsumabilă preceptului *Finis coronat opus*) a investigațiilor asupra istoriei locale a unui lung șir de intelectuali din zonă (profesori sau foști elevi la școlile Năsăudului, mai cu seamă, precum „clanul” Șotropa - Valeriu, Virgil, Nicolae -, Iuliu Moisil, Florian Porcius, Victor Onișor, Aurel Vaida, Vasile Bichigean, Simon Nestor, Ștefan Buzilă, Octavian Girigan etc.), intelectuali de mare vibrație patriotică, mai întâi zonală, apoi cu respirație din ce în ce mai largă, perfect suprapusă în final celei naționale.

Din acest ultim punct de vedere, cartea țin discuție nu este doar monografia bine documentată a unei comune, ci un adevărat tur de forță, o implicită demonstrație a felului cum, în oglinda mică a istoriei unei localități rurale, se poate regăsi imaginea de ansamblu a devenirii unei națiuni față de care istoria nu a fost tocmai cea mai bună mamă. Autorii încep prin a-și asuma subiectiv imaginea nostalgic-actualizată (în raport cu satul tradițional, refugiat în cărți și-n amintire), a unui sat cu zări ce se deschid spre lume (creând o adevărată *diaspora* proprie), dar și cu aspecte ce agonizează. Ei se distanțează însă vizibil (cel puțin în intenție) de acea conștiință subiectiv- (și, deseori, îngust-) centristă a monografiilor tradiționale, lăsându-se străbătuți de perspectiva modern-relativistă (și oarecum nostalgică), conform căreia trebuie „să avem înțelepciunea de-a nu ne crede <<buricul pământului>>, și străduința de-a înțelege de ce suntem tocmai noi în acest loc, în acest timp”.

“... Tocmai noi...” E o întrebare fundamentală, de natură identitară (deși seamănă cu cea a copilului: “- Mamă, când m-ai născut, de unde ai știut că tocmai eu sunt Ionuț...?”), în raport cu care nici un nou răspuns, bine nuanțat, nu e superfluu. Căci noi suntem nu doar ceea ce a făcut istoria din noi, ci (mai ales) ce am știut noi să facem din istoria ce ne-a fost dată. Și, iată (pare a ne spune cartea lui Simion Palagi și Ofilat Varvari), suntem aici și mai vorbim românește, ne mai amintim de luptele și strădaniile celor ce ne-au precedat, ceea ce înseamnă că “nimic nu e pierdut din specificul național” - după cum zic autorii.

Nu, nu suntem noi “buricul pământului”, dar nici “valahi” primitivi, lipsiți de memorie, marginali și “tolerați”, cum ne-ar fi vrut unii, nu am rămas. De altfel, cu adevărat creatori (în istorie, dar și-n orice alt domeniu) n-au fost niciodată decât cei care s-au simțit “buricul” propriului lor pământ, emanația propriului lor colț de lume, cu istoria sa. Istoria a servit

oamenilor acestor locuri, de cele mai multe ori, lecția amară (care este și cea a tragediei antice) că cel mai curajos, mai înzestrat spiritual și mai implicat în viața comunității devine, de obicei, cel ce ispășește, cel ce ia asupra sa suferințele celor mulți (cum a fost cazul maiorului Leon Pop, comandant al Batalionului I din Regimentul de Graniță năsăudean, nr. II, în timpul revoluției din 1848-1849). Ceea ce n-a fost tocmai de natură să stimuleze asumarea responsabilității pentru binele comun. Și totuși, cei care și-au asumat acest risc n-au lipsit, ba chiar n-au fost puțini.

Un loc ce dă figuri tragice și mărețe, de un aproape proverbial sentiment al datoriei, care au stat neclintit în fața tăvălugului militar francez, condus de geniul unui Napoleon I; figuri precum cea a amintitului maior feldrihan, comandant de batalion, la 1848 (când românii ajungeau arareori la gradul de sergent); figuri precum cele ale unor simpli soldați grăniceri care, din proprie inițiativă, ies din rând și amenință cu pușca pe orice camarad (sau superior) care (la promisiuni perfide) s-ar fi gândit să accepte a jura pe constituția revoluționară maghiară (ce nu da românilor drepturi egale cu ale maghiarilor); figuri precum cele ale altor soldați anonimi care nu se sfiesc să îndrepte pușca spre un general maghiar (care, la Vaț, i-ar fi vrut copleșiți sub prestigiul gradului său, spre a depune jurământul); figuri precum cea a înaintașului acestora, Ștefan Cute Nimigeanul, conștient că el e condamnat la a-și asuma aici, pe Someș și Șieu, destinul unui Pinte Viteazul, sau chiar al unui Ștefan al Moldovei, rătăcit în condițiile mult mai amare și mai umile, impuse de magistratul sas din Bistrița; figuri de intelectuali ce s-au simțit “suflet în sufletul neamului” lor, precum învățătorul Vasile Nașcu, o adevărată “arhivă vie a grănicerilor” (cum îl caracteriza avocatul Ioachim Mureșan), cu cele șase călătorii ale scurtei sale vieți la Viena, pentru a perpetua măcar parte din drepturile pe care înaintașii săi grăniceri le cuceriseră cu suferință și sânge; un astfel de loc, care - ziceam - dă astfel de figuri, și atâtea altele (de la soldați la generali, de la plugari la profesori universitari), pe care nu le mai poate cuprinde sumara îșiruire de față, nu poate rămâne un loc uitat de lume. Un astfel de loc este, întâi de toate, o lume în sine, care ar merita atenția lumii românești în ansamblu, poate chiar a lumii celei mari, încărcat fiind cu întreg suflul epopeic al istoriei acestui colț de lume.

Cuvinte și sintagme precum cele de mai sus (“figuri tragice”, “suflu epopeic” etc.) ar putea părea gongorice, subiectiv-exagerate, în spiritul pe care autorii cărții - cum spuneam la începutul acestor rânduri - l-ar fi vrut depășit. Vreau să-i asigur, pe ei și pe orice virtual cititor, că le folosesc cu deplina lor proprietate. Căci “epopeic”, de pildă, trimite spre o luptă întemeietoare de conștiință identitară. Or, parcugând aceste câteva sute de pagini de istorie, muncă și strădanie încordată a oamenilor acestor locuri de-a lungul a aproape cinci secole (documentația textuală coboară până în secolul al XVI-lea, cam pe la 1560, citarea documentelor ajungând să pună niscai probleme de redactare autorilor), cititorul se alege tocmai cu imaginea sensibilă a devenirii unei conștiințe naționale, pe baza căreia se va realiza, abia în ultima sută de ani, statul național unitar român. Doar două dimensiuni ale acestei conștiințe mai vreau să subliniez aici, ca dând mai apăsată culoare specifică universului mental, felului de a fi al feldrihanilor și, mai larg, al românilor din zona Someșului Mare superior. E vorba, pe de o parte, despre deschiderea lor treptată (dar mult mai timpurie decât a altor zone) spre școală și educație, iar pe de altă parte, de deschiderea spre Celălalt (fie el și asupritorul de odioasă).

Întemeierea de școli, după succesul revendicării (nici ea ușoară), la Viena, a celor două fonduri foste grănicerești (*fondul de monturi* și *fondul de provenite*) este - spun autorii - “un caz aproape unic în istoria culturii românești, ca un grup de 44 de comune de țărani, plugari și ciobani, să formeze din libera lor voință un colectiv, cu scopul ca din averea lor să înființeze școli românești.” Lucru de care poți să te minunezi, ca în fața unui proces geologic, de accedere a materiei la lumea spiritului și a conștiinței.

Apoi, tot miracol transfigurator s-ar putea chema și convertirea tensiunilor etnice, devenite istorice în zonă, în solidaritate, izvorâtă - paradoxal - tocmai din suferință, din

spiritualitate creștină deplin asimilată și, în genere, popular-umanistă străvechi-românească. Lucru ce reiese, în impresionante accente, din cuvântarea profesorului năsăudean, originar din Fedru, Ștefan Scridon, suținută atât la Năsăud, în 3 noiembrie 1918, cât și la Feldru, câteva zile mai târziu, în 10 noiembrie 1918, cu prilejul constituirii Gărzilor Naționale care vor pregăti Marea Unire:

Dar în aceste gărzi naționale n-avem să ne gândim numai la noi. N-avem să cădem în păcatele acelora, de sub al căror jug scăpăm acum.

Suntem datori în aceste zile să ne gândim la concetățenii noștri de altă limbă și lege, care de aici încolo vor fi chemați să împartă cu noi binele și răul.(...)

Chemăți suntem să le dovedim prin fapte că nu au de ce să se teamă de noi, pentru că libertatea noastră n-are să însemne pentru ei sclavie, ci din contră, libertate, ca și pentru noi.

E fața noastră cea mai cuminte și mai luminoasă, cea a “României profunde”, născută tocmai din ancestrală luptă și suferință, pe care lumea ar trebui să ne-o cunoască mai bine. Iar cartea celor doi profesori de istorie din zonă vine în întâmpinarea acestui deziderat.

Sandu DRAGOTĂ: Someș-Someș, apă lină

Gândul bun îndreptat comunităților umane care se bucură de realizări utilitare trainice, folositoare, laudă prefectilor, primarilor, tuturor consiliilor cu asemenea înfăptuiri și recunoștință pentru totdeauna truditorilor înfăptuitori de astfel de bunuri și mijloace!

Cum să nu te bucuri când afli că un pod coborât din istorie, pod de la Coșbuc (Hordou) Bistrița-Năsăud, a fost renovat cu trăinicie întru folosința generațiilor viitoare de oameni, oricând afli că șoseaua peste Pasul Strâmba (construită pe la 1787 de către grănicerii cu sumanele negre ale celor 44 sate grănicerești năsăudene) dintre Valea Someșului Mare și cea a Bârgăului (la nord de masivul Heniu, cu 1611 m altitudine) a fost asfaltată, fie când pășești pe drum „nou”, de asemenea, asfaltat pe valea comunei Leșu, comună păstorită astăzi de vrednicul primar Ionel Pop, om al locurilor, cu studii universitare.

Pe un astfel de pod, precum cel de față, azi în comuna Coșbuc, pășeam prin Ilva Mică, până binișor peste 1960 când s-a impus înlocuirea podului istoric cu unul nou, trainic, la cerințele zilelor noastre, bucurându-se de mijloacele tehnice moderne.

Despre podul istoric din Ilva Mică, construit atunci din rațiuni strategice legate de Pasul Strâmba, de asemenea, despre Someșul Mare, despre Rodna, Năsăud ș.a.m.d., aflăm pomeniri valoroase pe filele de istorie (puținele care au fost salvate din sinistrul maghiar 1848-1849, când ungurii au incendiat Năsăudul) scrise pe vremea Imperiului Romano-German, imperiu stăpânitor în acele vremuri și în Țara Năsăudului...

Cu gând de prețuire față de generațiile tinere umane actuale și viitoare, se cade să rememorăm trecutele timpuri de altă dată...

Războiul austro-turc (1716-1718) a întărit poziția Imperiului Romano-German (cu Austria, Regatul Cehiei, Regatul Ungariei ș.c. R), Imperiu din care făcea parte în acele vremuri și Transilvania, inclusiv Țara Năsăudului, Istoria României, vol. III, Ed. Academiei, București, 1964.

În urma războiului, pacea de la Passarowitz (1718) îi aduce Austriei noi posesiuni teritoriale: Banatul timișan, Oltenia, părți din Serbia și Bosnia; ca urmare, a fost susținută militar inclusiv cu anexarea Bucovinei de către austrieci.

În 7 mai 1775, Poarta (turcească – n.n.) a semnat convenția de cedare a Bucovinei și a numit comisari turci care să stabilească noua frontieră a Imperiului (turc – n.n.). Miniștrii turci, corupți și insuficient informați asupra geografiei Moldovei, astfel că s-au lăsat momiți, favorizând Austria în anexarea a unei mari părți a Moldovei: vechea cetate de scaun Suceava, Putna, Rădăuți, Câmpulung (Moldovenesc - n.n.) cu Sucevița, Moldovița, Voroneți.

Astfel se instalează Regimul austriac și în Transilvania (inclusiv în Țara Năsăudului) și ca urmare are loc înființarea regimentelor de graniță (de infanterie și cavalerie – de a goni -....) nu chiar cu toată bună – voința localnicilor (de pildă, răzvrătiții din mlaștina Salvei-Năsăud, unii vor suporta pedepse corporale, iar Tănase Todoran din Bichigiu – 100 ani – va fi tras pe roată, iar Vasile Dumitru din Mocod, Man Grigore din Zagra și Vasile Oichi din Telciu vor fi spânzurați, azi pomeniți de biserica ortodoxă cu titulatura de mucenicii năsăudeni).

În Țara Năsăudului, în 1761, generalul austriac Adolf von Buccow înființează regimentul al II-lea de graniță (primul este înființat în Orlat – Sibiu), cu 3000 soldați (op.cit. pag. 484) – pixidarii, fiecare să fie retribuit lunar cu 3 florini, fiecare grănicer se va îmbrăca în portul lui național (de unde denumirea lor „sumanele negre”, adică sumane din lână de oaie turcană, cu gulere uniforme, răsfrânte, late, de formă dreptunghiulară, peste umăr).

În aprilie 1762, Împărăteasa Imperiului Romano-German, Maria Tereza (1740-1780), împreună cu fiul său, coregentul Joseph al II-lea, emit decretul de înființare a miliției naționale grănicerești și-l încredințează pe generalul Buccow cu puteri depline în Transilvania.

Regimentul al II-lea din Năsăud va cuprinde 44 sate de pe Valea Someșului Mare, Valea Șieului, Valea Bârgăului și Sântioana, deviza Regimentului doi de grăniceri va fi „Virtus romana rediviva” (op. cit. pag. 516), tradus „Virtutea romană reînviată”.

Împărăteasa Maria Tereza n-a vizitat Transilvania, în schimb, fiul său, coregentul Iosif al II-lea o va vizita în 1773, 1783, 1786 (după Iuliu Moisil), iar în calitate de Împărat, Franz Joseph I, Împărat al Austriei din 1848.1916, din dinastia Habsburgilor și Rege al Ungariei din 1867-1916, vizitează Transilvania în 1852, 1895, în lunile iunie-iulie (după Istoria României în date, Constantin C. Giurescu, Ed. Enciclopedia, București, 1972).

Cele 44 sate grănicerești ale Regimentului al II-lea Năsăud sunt: Bichigiu, Bistrița Bârgăului, Josenii Bârgăului, Mijlocenii Bârgăului, Mureșenii Bârgăului, Prundu Bârgăului, Rusu Bârgăului, Susenii Bârgăului, Tiha Bârgăului, Budacu de Sus, Ragla, Feldru, Găureni, Gledin, Coșbuc, Ilva Mare, Ilva Mică, Leșu, Măgura Ilvei, Maieru, Mititei, Mocod, Monor, Morăreni, Rușii Munți, Năsăud, Nepos, Mărișelu, Parva, Poienița Zăgrii, Poiana Ilvei, Rebra, Rebrîșoara, Rodna (Veche – n.n.), Șanț, (Rodna Nouă – n.n.), Romuli, Runcu Salvei, Salva, Sângeorz Băi, Sântioana, Șieut, Suplai, Telciu, Zagra (care vor intra în atribuții la date diferite).

Între cărțile mele, am câteva file prinse laolaltă, ca într-o broșurică, pe care citase Iuliu Moisil „Biografia căpitanului Anton Cosimelli” opera sa „Poemation de Secunda Lezione Valachica, poema Regimentului al II-lea Grăniceresc Năsăudean.

Tipărită pentru întâia dată în limba latină în anul 1768, traducere în limba română (în 1925) de Vasile Bichigean, fost director al liceului G. Coșbuc din Năsăud, Năsăud 1939 (spicuiți din conținut – n.n.)

„Antonio Cosimelli

Din marele număr de ofițeri, cari au servit în Regimentul al II-lea român de graniță din Năsăud, ofițeri străini, de diferite naționalități – nemți, francezi și italieni, vrem să amintim pe unul de naționalitate italiană: Antonio Cosimelli.

...Cosimelli s-a născut în Roma, pe la 1762, era căpitan în Regimentul al II-lea român de graniță și ca atare a organizat chiar dela început compania a IX-a de la Năsăud și a rămas în amintirea grănicerilor ca un mare binefăcător al populației.

La 1 noiembrie 1770 fu înaintat la rangul de maior, la 16 martie 1778 vicecolonel, iar la 1785, după un serviciu de 23 ani, a ieșit din „gremiul regimentului”, adică a trecut la penzie”.

V. Terenfest. Wien 1882, p. 4,43, 46, 54 și în Liber status animarum districtus militaris Rodnensis, 1765 (din Arhiva Bisericii Romano-Catolică din Năsăud)

„În luptele necurmăte pe care locuitorii grănițeri din câteva sate le aveau mereu, din cauza lipsei de locuri de cultură agricolă, cu locuitorii sași din satele vecine (sosiți în Transilvania prin secolul al XIII-lea – n.n.), cari posedau teritorii vaste de cultură și pășuni, îndată după militarizarea românilor năsăudeni, comandanții regimentului au luat asupra lor apărarea grănicerilor contra sașilor și tocmai căpitanul Cosimelli a fost însărcinat mai întâi cu cercetarea și revizuirea teritoriilor militare și cu apărarea lor. Astfel a fost numit Cosimelli și ca maior din partea comandei regimentului să ia parte într-o comisiune, însărcinată cu statornicirea unei linii de hotar dintre comunele grănicerești: Nepos, Rebrîșoara, Feldru, Ilva Mică și comunele săsești: Dumitrea mare, Iad și Pintic, care erau în proces de două sute de ani.

...Din partea sașilor a fost, între alții, și Michael Conrad de Heidendorf, notar în Mediaș, care, în autobiografia sa descrie activitatea acelei comisiuni și amintește că a luat parte și maiorul Cosimelli, despre care zice: „Domnul maior de Cosimelli, un roman (adică din Roma) învățat și cu deosebire un bun poet” (Her obristwachmeister v. Cosimelli ein gelehrter Romer unde besonderes guter Dichter” (În Arhivo des Verains fur siebenburg – Landes-Kunde N. F. XVI Band. P. 679 – n.n.)

Observație:

Fv. Comuna Leșu, până la înființarea Regimentului al II-lea din Năsăud, satul Ilva Mică venea cu pretenții teritoriale până în centrul de azi al comunei, la cursul Leștiorului, malul stâng, afluent de stânga al râului Leșu, iar bârgăuanii treceau peste Muncel până la Dealul Colibelor (dar – n.n.). După înființarea Regimentului, Ilva Mică a fost limitată pe Valea Leșului până la Pârâul cu Sărita (apei unde, la înălțimea de vreo 4-5 m, prin cădere naturală, iar iarna, cu jgheabul pârâului înghețat, se aruncau lemne, de unde „săritura lemnelor”), iar bârgăuanii au fost limitați să se țină pe limita culmilor est-vest... (n.n.).

„Cu ocaziunea uneia din călătoriile sale în Ardeal, Împăratul Iosif al II-lea (1773, 1783 și 1786), incredințându-se că românii sunt latini, a exclamat „Salve parva nepos Romuli”, adică „mântuit să fii micule nepot a lui Romuli exclamațiune pe care marele filoromân, maiorul Cosimelli a eternizat-o, numind satul Lunca Vinului: Parva, satul Vărarea: Nepos, satul Strâmba: Romuli, iar satul Salva de lângă Năsăud, cu acest nume existând încă din vechime” (Iuliu Moisil, op. cit.).

Observație: În „Istoria României”, vol. III, pag. 516-522, Ed. Academiei RPR, București, 1964, aflăm – Salve Romuli parva nepos” – Fii salutată mică nepoată a lui Romulus” (n.n.)

După cum se știe, în acele vremuri, cele 44 comune grănicerești erau slab populate și gospodăriile oamenilor se aflau risipite care pe unde, pe câte văi, prin câte poieni, pe câte culmi, pe câte dealuri de frica năvălitorilor barbare ale tătarilor, de pildă, cea a tătarilor în Valea Rodnei, din 1717, cu hoardele lui Coheag Aga, care au potopit 20 sate din zona Someșului Mare superior, în Leșu cu 11 case arse, 4 oameni prinși în captivitate, 18 cai, 20 boi, 840 oi, 33 vaci...”, după Virgil Șotropa în Valea Rodnei Arhiva someșeană nt. 28/1940.

Antonio Cosimelli a primit sarcini „strategice” – cum s-ar zice astăzi – i s-a ordonat sistematizarea satelor cu case în centrul civic sătesc, respectiv, dispuse pe ulițe, cu anumite distanțe între sate (de circa 7km), cu drumuri între acestea, cu regularizări de cursuri de ape, cu poduri, podețe, cu case văruiate cu sineală (albastre), ca să se vadă că este graniță de imperiu, cu oamenii eliberați din proprietățile latifundiilor feudale, dar o dată ce au depus jurământul de credință împăratului, să fie la dispoziția poruncilor împărătești, ușor de mobilizat și de folosit, unde o cerea Imperiul, inclusiv lucrări civice, militare, inclusiv misiuni combatante.

În cei 89 de ani de existență a Regimentului năsăudean (când în 1851 s-a desființat această miliție națională grănicerească, desființat fiind și Regimentul al II-lea de graniță nr. 17, cu sediul la Năsăud), soldații au participat la „20 campanii și 133 de lupte” în care și-au pierdut viața peste 3000 oameni”, alte mii fiind răniți și schilodiți (după George Barițiu – „Istoria Regimentului al II-lea românesc Transilvann”, Brașov, 1874, p. 9).

În lucrarea literară a lui Antonie Cosimelli, denumită „Poeniation de Secundu Legione Valahica” aflăm și „Adsamusium de Ponte Ilvensi, Caron Baronis Enzenberg – Jussu Constructo”

Carpathicis exorte Jugis furibunde Samusi!
Donec panea laquar, siste parumper aquas.
Ante tuns nulla potuit furor arte domari,
Subjicis insveto sed modo colla jugo.
Quique tuo nuper conspectu territus haesit,
Prosequitar lacta fronte viator iter.
Quis taman hace ausit? Tetram qui scilicet istis
Litoribus formam depulit, Ille fuit.
Ille fuit, mores per quem mutare feroces
Romulidar, et Avos cernis adire suos.
Ille tuo primus naves imponewre darso,
Atque novas docuit Quaestibus esse vias
Hinc, hucusque tuos cum inglorius egeris annes,
Jam late resonat nomen in orbe tuum.
Oh! Quam felici gaudes modo sorte Semusi!
Quam tuns exigne tempore crevit honos!
Inteca tali frueris si victus honore.
Victoris quanto Gloria major exit!

Odă către Someș

Furiosule Someș, răsărit în culmile Carpaților, oprește-ți puțin apele, ca să-ți spun ceva. Înainte vreme furia ta n-a putut fi îmblânzită prin niciun meșteșug; acum însă pleci gâtul subit, jugul neobișnuit, Călătorul, care nu de mult stătea îngrozit la vederea ta, acum își urmează calea fără nicio grijă. Cine a îndrăznit să facă toate astea? Acela care a îndreptat cotitudiler urâte ale țărnicurilor tale, care, cum vezi, i-a îndemnat pe urmașii lui Romulus să-și schimbe datinile sălbatice și să se apropie de străbuni și care cel dintâi i-a învățat să plutească cu plute pe spatele tău și să afle noi căi de câștig. De aici încolo, departe îți va răsună numele în lume, pe când până acum ți-ai petrecut anii fără mărire. Oh! Someșule, de ce soartă fericită te bucuri acum! Cât de mult ți-a crescut slava în scurt timp! Dacă tu învins te bucuri de o astfel de cinste, cu cât mai mare trebuie să fie gloria învingătorului.

Oda către Someș, cu ocazia terminării podului de la Ilva Mică, făcut din porunca baronului Carol Enzenberg (comandantul Regimentului al II-lea de grăniceri din Năsăud, care a ordonat să se facă podul acoperit peste râul Ilva din Ilva Mică, aflat în Guta Văii Strâmba, astăzi fiind înlocuit, la cerințele zilei de o altă construcție modernă și trainică - n.n.)

O altă Odă în limba latină este închinată lui Andrei Hadik, comandantul grănicerilor din Banat, Orlat – Sibiu, Năsăud și Secuime, adică comandantului suprem al armatelor din Transilvania.

Asemenea poduri acoperite se aflau pe Someșul Mare, în Ilva Mică, în nepos, Mocod, Nimigea (aruncat în aer de ungurii horthyști în 1944) deodată cu retragerea lor din Transilvania Mare.

BISERICĂ

Adrian ONOFREIU: Lăcașuri de cult-simboluri ale credinței și dăinuirii și pe Valea Bârgăului

Biserica a îndeplinit o funcție esențială în istoria poporului nostru. În perioadele din vechime, a fost reazem împotriva vicisitudinilor timpurilor, iar în perioada modernă, unul din factorii importanți ai redeșteptării naționale. Cu atât mai mult au fost manifeste aceste trăsături în zona fostului confiniu militar năsăudean. Aici, după înființarea regimentului de graniță, au fost încorporate și localitățile bârgăuane, în 1783, deși populația era de confesiune ortodoxă. Așa au viețuit cele două confesiuni, cea majoritar greco-catolică și cea ortodoxă¹⁵⁷.

Parcursul a fost continuat și în perioada interbelică. În deceniul III au avut loc slujbe de sfințire a trei dintre biserici. Este și motivul pentru care în continuare, am consemnat relatări ale evenimentelor, grupate după proveniență, în două secțiuni separate: prima, care cuprinde relatări din presa vremii, a doua, cea cu mărturii despre locașurile de cult, din documente.

Prima sfințire a avut loc în 8 septembrie 1930 pentru biserica din Mijlocenii Bârgăului. Relatările din presă prezintă „tipicul” săvârșirii unui astfel de act, sub coordonarea „mandatarului” episcopesc, protopopul ortodox Grigore Pletosu. Acesta a fost primit în seara premergătoare evenimentului cu un banderiu de călăreți în hotarul localității. Slujba propriu zisă a fost oficiată a doua zi de protopop, după care a mai vorbit preotul Teodor Ciuruș. Seara a fost organizată o petrecere pentru popor, în cadrul căreia a avut loc și o reprezentanță teatrală. Petrecerea a durat până a doua zi în zori. Interesantă este consemnarea din presă referitoare la anul 1678, ca dată a zidirii bisericii, fapt întărit de consemnarea documentară, care aproximează „cu 270 de ani în urmă”.

În zilele de 22-23 august 1931 a fost sfințită biserica greco-catolică din Bistrița Bârgăului. Aici înaltul ierarh care a binecuvântat lăcașul de cult a fost episcopul Iuliu Hossu. În prima zi preoții din tractul Rodnei și-au ținut conferința de toamnă. Ierarhul a fost întâmpinat de un banderiu de călăreți, format din tineri, pădurari și vânători de pe Valea Bârgăului. A doua zi, episcopul Hossu a sfințit biserica și a rosti un cuvânt de învățătură creștină. Banchetul a continuat procesiunea și aici s-au ținut toasturi pentru ierarhii bisericii și personalitățile politice, în primul rând, regele Carol al II-lea. Seara a urmat concertul Reuniunii de cântări din Feldru, continuat de petrecerea cu dans, al cărui venit a fost destinat acoperirii cheltuielilor sfințirii bisericii.

În 20 septembrie 1931 a fost sfințită biserica din Rusu Bârgăului, de către delegatul episcopului Ivan de la Cluj, episcopul armatei, Ioan Stroia. Manifestarea s-a desfășurat după același tipic, prin primirea înaltului ierarh în hotarul comunei, cu o căruță trasă de 4 cai, deplasarea la școala din localitate, apoi, masa de seară. Același program a doua zi, început prin slujba de sfințire, apoi, o masă comună, cu toasturi pentru ierarhi ai bisericii și personalități politice. Un fapt aparte a fost participarea tuturor preoților uniți din Valea Bârgăului, prof. L. Greabu precum și a mai multor intelectuali laici, ca „o dovadă că „sângele apă nu se face”.

Scurtele referințe la conținutul articolelor din presa vremii au fost făcute pentru o caracterizare generală a evenimentelor. Dar, din conținutul lor rezultă câteva trăsături importante.

¹⁵⁷ Despre bisericile din Valea Bârgăului, vezi și Adrian Onofreiu, *Descrierea unor localități bârgăuane în anul 1858*, în „Anuarul Bârgăuan”, anul IV, nr. 4, 2014, pp. 60-62; Dorin Dologa, *Viața religioasă pe Valea Bârgăului*, în Idem, anul VI, nr. 6, 2016, pp. 142-147; Idem, *Preotul și învățătorul Eliesu Dan din Susenii Bârgăului*, în *Ibidem*, pp. 149-151; Idem, *Contribuții la istoricul parohiei Tiha Bârgăului*, în Idem, anul V, nr. 5, 2015, pp. 155-158; Idem, *Contribuții la istoricul bisericii din Susenii Bârgăului*, în *Ibidem*, pp. 158-160.

În primul rând, reținem faptul că toate materialele din presă oferă cu larghețe spații descrierii cadrului general al evenimentelor, conturat astfel: necesitatea sfințirii bisericilor a fost impusă nu atât de finalizarea construirii lor – de altfel, nici una nu a fost construită, ci doar au fost reparat și au primit elemente noi arhitecturale sau a fost refăcută pictura – cât de faptul că nu fuseseră sfințite, pe parcursul existenței lor, de înalți ierarhi bisericești, potrivit canoanelor. De aceea, reprezentarea acestora a fost, de fiecare dată, fie prin preoți delegați din cadrul structurilor pe care le conduceau, fie, de însuși episcopul Iuliu Hossu, în cazul bisericii de la Bistrița Bârgăului.

De asemenea, actul sfințirii a reprezentat un moment important pentru comunitățile locale. De aceea, nu miră faptul că la acesta participa întreg poporul, ca alții din localitățile apropiate, la care se adăugau oficialități locale sau reprezentați de la nivelul județului, alături de ai altor structuri/instituții teritoriale. Și, de fiecare dată, întregul ceremonial era atent organizat, acordând atenția cuvenită înalților ierarhi, întâmpinați după datina veche aici, cu „banderii” de călăreți, conduși la locul evenimentului și apoi, implicați ca parte a programului. În cadrul acestuia, partea religioasă era completată de cea laică, în care, după toasturile oficiale, se organizau petreceri, în care se produceau piese de teatru, se interpretau cântece și se dansa, cu largul concurs al „intelighenței”, reprezentată de învățători, soțiile preoților titulari ai parohiilor, membrii ai formațiunilor corale sau reuniunilor de cântări. În acest mod, comunitatea, în întregul ei, era părtașă la un act solemn, ceea ce întărea sentimentul de mândrie locală și valoriza superior capabilitățile membrilor ei.

Cronicarii acestor evenimente au fost însuși preoți locali, cu har în ale scrisului, exersat chiar și în periodice de cult¹⁵⁸. Ei transmiteau în primul rând, aspectele canonice ale evenimentelor, continuând cu partea protocolară și petrecerile organizate, de regulă, până în zorii zilei următoare.

Dar, în același timp, ei ofereau și date importante despre trecutul parohiei și al lăcașurilor de cult, care, augmentate cu rigoarea din documentele oficiale, forma mici „schite” monografice, demne de luat în considerare.

Un alt aspect interesant a fost cel al implicării – în cazul bisericii din Rusu Bârgăului – ambelor confesiuni în manifestările ocazionate de sfințire, cu forța argumentului că, împreună, reprezentau un scut în calea rătăcirii credincioșilor în sectele religioase.

Apoi, perioada în care s-au desfășurat evenimentele a fost una fastă pentru presa județului. De aceea, avem consemnări din partea celor două ziare, „Săptămâna” și „Gazeta Bistriței”, care se completează și întregesc imaginea de ansamblu, și funcție de talentul și capabilitățile cronicarilor.

La toate acestea, se adaugă rigoarea documentelor elaborate chiar de instituțiile care-și cinsteau realizările. Ele completează informațiile din presă și întăresc, de multe ori, exprimarea mai liberă a textului tipărit.

În ansamblu, o recuperare a unui trecut marcat de lăcașurile de cult, care, prin actul sfințirii, căpătau o și mai mare valoare de simboluri ale dăinuirii și pe care comunitățile unde ființau, le considerau adevărate „case” ale Domnului, scut și pavăză în trecut și prezentul evocat, dar și speranță pentru viitor.

Materialele au fost grupate în două categorii: articole din presă și documente. Ordinea, în cadrul fiecăreia, a fost strict cronologică. Am păstrat cât mai mult exprimarea din epocă, pentru savoarea și încărcătura emoțională pe care le transmit. Am intervenit doar în explicarea unor termeni arhaici și completarea informației, extinzând astfel aria cognitivă. Pentru acribia științifică, am plasat la finalul fiecărui text – fie din presă sau al documentelor – sursa de apariție/păstrare.

¹⁵⁸ Amintim pe Teodor Ciuruș, pentru spațiul ortodox și Gavril Bichigean, pentru cel greco-catolic.

A. Articole din presă.

1. Mare praznic în Mijlocenii Bârgăului

Natura mândriea împrăştie firicele mici de apă, acoperind pământul încetul cu încetul, cu mici lăcuşoare care vor fi nevoite să dispară odată cu apariţia primelor raze ale soarelui. Din toate părţile răsar căruţe încărcate cu ţărani, scutiţi de ploaie sub sumanele lor lungi; trăsură şi maşini încărcate şi ele de oaspeţi. Şi oare pentru ce vin toţi aceşti curioşi? Vin să mărească şi ei splendoarea serbărilor ce se vor ţine.

Glasul clopotelor vesteşte începerea solemnităţii. În biserica renovată din Mijlocenii Bârgăului, 14 preoţi în frunte cu venerabilul protoereu stavrofor Grigore Pletosu, îmbrăcaţi în odăjdi sfinte, servesc actul de sfinţire. Răspunsurile sunt date de corul tinerilor din localitate, conduşi fiind de preotul Augustin Pop.

Venerabilul protoereu, prin exemple vie, dezvăluie răul în toată goliciunea lui, îndemnând lumea numai spre fapte bune, care plac atât legilor omeneşti şi mai mult lui Dumnezeu urând din suflet şi înconjurând¹⁵⁹ tot ce e rău şi dejositor. Încetul cu încetul lumea se împrăştie, îndreptându-se fiecare spre casele unde au fost primiţi, iar d-nii preoţi rămân în biserică pentru conferinţa intimă.

La ora 3 lumea se adună din nou în jurul şcolii; deşi destul de mare sala, în care s-au ținut conferinţele pentru popor, de astă dată a fost mică, pentru a putea cuprinde pe toţi, are doreau să audă pe vrednicii conferenţieri. De remarcat e conferinţa talentatului preot T. Ciuruş din Rusu-Bârgăului, care prin fraze alese dă îndemnuri şi sfaturi creştineşti, poporului.

La orele 8 seara a avut loc o reprezentanţă teatrală, sub conducerea d-lui. Toma Platon, învăţător.

Studentul Bârsan, în câteva cuvinte deschide serbarea artistico-literară, expunând programul ei select şi variat. Programul se desfăşoară rând pe rând în faţa numerosului public asistent înveselind chiar şi feţele celor mai posomorâţi. De remarcat între diletanţi sunt: d-ra. Elena Trişca, d-nii. L. Mănarcă, G. Mănarcă şi Liviu Mănarcă.

După programul bine executat a urmat dans până în zorii zilei următoare.

Anuţa M. Echim.

„Săptămâna”, Bistriţa, III, nr. 129, 4 octombrie 1930, pp. 1-2.

2. Sfinţirea bisericii din Mijlocenii-Bârgăului

Ziua de 8 septembrie a. c. pentru parohia Mijlocenii-Bârgăului a fost un rar prilej de bucurie şi mândrie, căci în această zi s-a închinat iarăşi în slujba Domnului, biserica renovată radical. Aveau ei biserica lor veche, *zidită prin 1678* (s. n.) cu turnul ei micuţ străjer şi martor al vremurilor grele; dar acum nu mai putea mulţumi vremurile actuale; şi astfel, la îndemnul şi râvna frumoasă a preotului paroh Aug[ustin] Pop secundată de buna înţelegere a poporului au hotărât renovarea ei şi ridicarea unui turn nou de piatră. Drept urmare a acestui gând frumos, călătorul va observa de acum un turn frumos, sclipind în bătaia luminii soarelui.

Sfinţirea bisericii a avut loc prin mâna şi binecuvântarea P. C. Protopop stavrofor Grig[ore] Pletosu, ca mandatar episcopesc, însoţit de întreaga preoţie tractuală convocată în conferinţă de toamnă.

În seara zilei premergătoare – primit fiind de un banderiu de călăreţi şi preotul locului – P. C. Protopop şi preoţii din jur, săvârşesc Vecernia cu litie şi priveghere. A doua zi în sunet de clopote şi cântări bisericeşti, se începe însuşi actul sfinţirii, împreună cu sfânta Liturghie,

¹⁵⁹ Evitând.

care din cauza timpului ploios nu s-a putut desfășura în toată măreția lui. Predica o rostește cu un avânt de orator P. C. Protopop, asemănând înnoirea aceasta cu cele din T[estamentul] V[echi] și îndemnând poporul să cerceteze locașul sfânt cu evlavie și dragoste.

După aceasta se trece în casa parohului unde se servește o bogată masă comună. Seria toasturilor o începe P. C. Protopop vorbind pentru sănătatea P. S. Episcop Nicolae; pr. I Suceava, pentru Protopop; d-l. dr. L[eon] Scridon senior, pentru grănicerimea falnică de pe urma căreia noi azi prăznuim, remarcând marea însemnătate, ce o are administrarea cumulativă a pădurilor grănicerești, prin care sistem de administrare s-a putut acorda ajutoare considerabile bisericilor, școlilor și altor scopuri de binefacere; pr. Paroh Aug. Pop mulțumește tuturor iar d-na preuteasă înv[ățătoare] Rafila Pop, în numele „Reuniunii de femei”.

Se face apoi Vecernia, iar la sfârșit se deschide conferința poporală prin cuvintele înțelepte ale P. C. Protopop stavrofor Grig. Pletosu. Urmează cuvântarea pr. V. Susa asupra însemnătății societății tinerimii „Sf. Gheorghe”, vorbind frumos și la inimă. Alt subiect dezvoltat este „Reuniunea femeilor și însemnătatea ei”, pe care subsemnatul l-am expus poporului. În urmă pr. Paroh mulțumește tuturor care s-au ostenit pentru ridicarea nimbului sărbătorii.

Seara a avut loc o frumoasă producție literară a tineretului școlar, urmată de o cumpătată petrecere până-n dalbe zori.

Printre mulțimea oaspeților am remarcat pe d-nii. Dr. T[udor] Dan, deputat și d-na, Pletosu, arhitectul Beșuan, D r. L[eon] Bârsan, medic, d-l și d-na. Director al Băncii Centrale și alți oaspeți.

Astfel a decurs frumoasa serbare a poporului din Mijlocenii-Bârgăului, care s-a desfășurat mult mai măreț cum s-a putut reda de unul ce a luat parte activă la ea. Cinste lot și conducătorilor!

Pr[eot], T[eodor] Ciuruș.

„Gazeta Bistriței”, Bistrița, X, nr. 28-29, 27 septembrie 1930, p. 4.

3. Sfințirea bisericii din Bistrița-Bârgăului

Programul sfințirii bisericii din Bistrița-Bârgăului în ziua de 23 august a. c. este următorul: La ora 9 din Liturghie celebrată de Ex[celența] Sa, d-l. Episcop Dr. Iuliu Hossu al Gherlei, însoțit de preoții vicariatului Rodnei. Răspunsurile le va da corul păr[intelui] Emil Ștefănuțiu din Feldru.

După liturghie urmează banchet în localul Primăriei din loc.

La ora 8 seara va urma concertul dat de Reuniunea de cântări din Feldru sub conducerea păr[intelui] Emil Ștefănuțiu în hotelul comunal din Prundu-Bârgăului, constător din următoarele puncte:

1. Imn ocazional în onoarea Excelenței Sale, Dr. Iuliu Hossu, Episcop; 2 a) *Luminița*; b) *Badea meu*, coruri mixte de A[ugustin] Bena; 3. *Concert bisericesc*, de. Bortneaski; 4. *Soacra*, terțet; 5. *Răsunet de la Crișana*, cor mixt cu soli de sopran și tenor, de I[on] Vidu; 6. *Brumărel* de I. Mureșan, cor mixt cu coli de sopran și tenor; 7. *Negruța*, de I. Vidu; 8. *Serenadă*, de A[ugustin] Bena, quartet dublu; 9. *La șezătoare, icoane din popor*, de Tib[eriu] Brediceanu, coruri cu soli de sopran, tenor și bași; 10. *La Marseillaise*, de Rouget de l'Is.

Taxa de intrare benevolă. După concert urmează dans. Venitul este destinat acoperirii cheltuielilor cu ocazia sfințirii bisericii.

„Gazeta Bistriței”, Bistrița, XI, nr. 20, 17 august 1931, p. 2

4. Conferință preoțească și sfințire de biserică în Bistrița-Bârgăului

Zilele de 22 și 23 august a. c. au fost prilej de înălțare sufletească pentru parohia română unită Bistrița-Bârgăului. În ziua dintâi preoțimea din Vicariatul Rodnei și-a ținut conferința anuală. În frunte cu vicarul Dr. Tit Mălai, au participat 33 de preoți. Vicarul, deschizând conferința, accentuează rostul ei în vremurile de azi, vitrege bisericii. Subliniază idealismul și lupta dâră, ce trebuie să preocupe tot mai mult preoțimea noastră față de curente destrugătoare ce întunecă orizontul religiunii celei adevărate a lui Hristos. A conferențiat apoi părintele arhidiacon din Șanț, Pamfilu Grapini, despre „Stele conducătoare pentru preot în pastorația lui individuală și colectivă”. În programa adunării a mai figurat și darea de seamă a situației religioso-morale din fiecare parohie. Pentru anul viitor s-a fixat conferința preoțească în parohia Zagra.

În după amiaza zilei s-a făcut primirea P. S. Episcop Dr. Iuliu Hossu, care a venit pentru sfințirea bisericii cu automobilul din Gherla. Întru întâmpinarea Arhiereului au alergat două bandere¹⁶⁰ de călăreți, unul al tineretului din parohiile unite, iar celălalt, al pădurarilor din Valea Bârgăului. La cele două porți triumfale, ridicate de credincioși, Arhiereul a fost bineventat¹⁶¹ de autoritățile locale administrative și de preotul ortodox al parohiei, Monda. La ușa bisericii l-a primit protopopul unit Pantelimon Zagra. Intrându-se în biserică, s-a început actul sfințirii bisericii în legătură cu Vecernia zilei.

A doua zi, în 23 august, s-a continuat acest act la Liturghia pontificată de Arhiereu, încunjurat de 36 preoți. Biserica a fost neîncăpătoare pentru mulțimea credincioșilor adunați cu acest prilej. Am remarcat oaspeții veniți de la Bistrița și din toate comunele Văii Bârgăului. A asistat la Sf. Liturghie și o mulțime de credincioși ortodocși cu preoții lor în frunte. Înainte de citirea Sf. Evanghelii s-a încunjurat biserica de trei ori și apoi s-a continuat înăuntru cu Sf. Liturghie, la sfârșitul căreia a predicat P. S. Episcop de la tribuna, ridicată în grădina bisericii. Predica a fost în legătură cu Evanghelia zilei.

„...Învățătură curată, la cuprinsul tuturor, e cuvântul Domnului; pentru cel învățat și neînvățat, cel bogat și cel sărac, e drumul, cărarea, care duce la mântuire, la câștigarea împărăției lui Dumnezeu. Primiți acest cuvânt al Domnului, toți, care ați jertfit și ași alergat la sfințirea acestui locaș al Domnului, pentru că darul și binecuvântarea Domnului să se reverse din prisosință asupra voastră, a casei și familiei voastre. Rămâneți în dragostea Domnului”, încheie Preasfințitul cuvântarea sa de toată frumusețea și plină de învățături mântuitoare.

Plaiurile mănoase de la poalele munților Rodnei și Bârgăului și care încunjurau asistența într-o panoramă de natură bogată și frumoasă, scăldată în razele călduroase ale soarelui de sfârșit de vară, au dus departe cuvântul Preabunului Arhiereu. La sfârșitul predicii, mulțimea credincioșilor a primit în genunchi binecuvântarea Preafericitului Părinte de la Roma, dată din prilejul sfințirii bisericii.

Actul sfințirii a luat sfârșit la orele 2 după masă, după care au urmat recepțiile la casa parohială. S-a înfățișat înaintea Arhiereului preoțimea unită în frunte cu Vicarul, la care s-a adăugat și protopopul Bistriței, părintele Petringel. A urmat preoțimea ortodoxă, curatoratul bisericii sfințite, autoritățile administrative locale, ocolul silvic din Prundu-Bârgăului și alții.

La banchetul ce s-a dat în sala primăriei a tostat Preasfințitul arătând momentul bucuriei prilejuit de actul sfințirii. „Sufletele se bucură – a zis între-altele – pentru jertfele aduse pentru altarul Domnului, dându-se dovadă de multă putere de viață sufletească”. Închină pentru prea Fericitul Părinte de la Roma și M. S. Regele și prin însănătoșirea neamului prin credință. A mai vorbit Vicarul, pentru Episcop, părintele arhidiacon Grapini pentru protoiereul Suceava și buna armonie între frați. Protoiereul Suceava a mulțumit pentru atențiunea ce s-a dat bisericii ortodoxe și cuvintele călduroase ale P. S. Episcop. Directorul școlii de arte și meserii din

¹⁶⁰ Grupe, cete.

¹⁶¹ Întâmpinat, salutat.

Prundu-Bârgăului, Mihăilescu, asemenea și-a exprimat mulțumirea sufletească pentru serbarea creștinească și națională la care a participat.

Preasfințitul episcop, la sfârșit a mulțumit parohului local pentru buna primire și a încheiat spunând, că după 11 ani revăzând plaiurile graniței născudene, se desparte cu aceeași căldură, ducând nouă merinde sufletească pentru vizitația canonică ce peste câteva zile o începe în parohiile catolice din Munții Apuseni.

Un cuvânt de laudă și admirație trebuie adus și pentru Reuniunea de cântări din Feldru, care, condusă cu multă pricepere de părintele Ștefănuțiu, a dat răspunsurile la Liturghie și ne-a înălțat sufletul în decursul mesei cu Imnul ocazional în onoarea Preasfințitului Episcop cu un imn religios și câteva cântece naționale. Seara la ora 8 aceeași Reuniune de cântări a dat un concert bine reușit și cu un program bogat în sala hotelului comunal din Prundu-Bârgăului.

Pr. G[avril] Bichigean¹⁶².

„Săptămâna”, Bistrița, IV, nr. 174, 29 august 1931, p. 2. Cu titlul *Sfințirea bisericii din Bistrița-Bârgăului. O frumoasă manifestare creștinească în „Graniță”*, același conținut (sic!) a fost publicat și în „Curierul Creștin”, Organ oficial al Eparhiei de Cluj-Gherla cu un adaos neoficial, Gherla, XIII, nr. 17, 1 septembrie 1931, pp. 143-144.

5. Sfințirea bisericii unite din Bistrița-Bârgăului

În ziua de 23 august a. c., s-a săvârșit prin Excelența Sa, d-l. Episcop de Cluj-Gherla Dr. Iuliu Hossu, însoțit de Reverendissimul Dioniziu Vaida canonic, sfințirea bisericii greco-catolice din frunțașă comună grănicerească Bistrița-Bârgăului. Biserica zidită din piatră cu multe decenii înainte¹⁶³, a fost terminată de paroh-protopopul de pie memorie Anchidim Candale, iar în timpul din urmă a fost augmentată și înfrumusețată de actualul paroh-protopop Pantelimon Zagrai. În vederea actului sfințirii s-au făcut frumoase pregătiri, care fac cinste preotului și credincioșilor din această parohie. De la intrarea în comună și până la biserica parohială de ambele părți ale drumului au fost așezați brazi și au fost ridicate două porți de triumf.

Pe Excelența Sa l-au întâmpinat Sâmbătă, pe la orele 17 un banderiu din vre-o 80 călăreți formați, parte, din tineretul parohiilor unite, parte, din pădurarii și vânătorii de pe Valea Bârgăului.

La poarta primă Excelența Sa este bineventat de d-l. inginer silvic Nagy, iar la a doua, de d-l. notar comunal Augustin Lolicu și preotul ortodox Aurel Monda, care prin cuvinte bine simțite își exprimă fericirea că poate saluta pe capul bisericii surori.

Înainte bisericii Prea Sfinția Sa este salutat de parohul locului și întâmpinat de întreagă preoțimea din Vicariatul Rodnei, care în această zi și-a ținut și conferința preoțească anuală.

Adânc emoționat de frumoasa și călduroasa primire ce i s-a făcut, Excelența Sa mulțumește tuturor exprimându-și dragostea și bucuria cu care, după un interval de 11 ani, vine din nou pe frumoasele plaiuri ale graniței.

Urmează apoi vecernia, litia și o parte din actul consacrării, iar în ziua următoare, s-a celebrat Sfânta Liturghie pontificală al cărei fast a fost ridicat și prin răspunsurile date de corul admirabil al preotului Emil Ștefănuțiu.

La liturghie a luat parte o imensă lume de credincioși din toate comunele de pe Valea Bârgăului, fără deosebire de confesiune. Fiind biserica neîncăpătoare, după sfârșitul liturghiei

¹⁶² Preot greco-catolic la Năsăud.

¹⁶³ Parohie la anul 1783, erectă, cu prilejul militarizării. Biserica este de piatră, cu stocătură și turn de lemn, făcută la anul '847-'857 (1847-1857) din speșele sătenilor și din colectele de la binevoitori; *apud*. Adrian Onofreiu, *Descrierea unor localități bârgăuane...*, p. 61.

Prea Sfinția Sa d-l. Episcop a ținut predica afară în grădina bisericii de la o tribună ridicată în acest scop.

După înălțatoarea predică rostită cu adevărată vervă oratorică poporul credincios a primit binecuvântarea apostolică dată de către Preafericitul Părinte de la Roma, cu ocaziunea acestei sfințiri.

Actul sfințirii s-a terminat la orele 14, au urmat recepțiile la casa parohială. Omagiile preoțimii din Vicariatul Rodnei le-a prezentat Rev[erendissimul] vicar Dr. Titus Mălaiu, asigurând pe bunul Arhiereu, că preoțimea unită din Vicariat, va ști să steie la locul ei de veghe pentru apărarea credinței romane învingând cu vitejia caracteristică străbunilor noștri Romani orice greutate i-ar sta în cale. A urmat apoi preoțimea ortodoxă de pe Valea Bârgăului, Curatorul parohiei unite, Autoritățile administrative, Corpul didactic primar din comună, Ocolul silvic bârgăuan, Corul părintelui Ștefănuțiu, câteva preotese venite la sfințire și alții.

La banchetul dat în sala festivă a primăriei s-au ținut mai multe toaste. Primul a toastat Excelența Sa, d-l. Episcop, scoțând în relief dubla bucurie și religioasă și națională cauzată de actul sfințirii și închinând pentru capul bisericii catolice, Preafericitului Părinte Papa Pius XI și pentru Majestatea Sa, regele Carol II:

Reverendissimul Vicar Dr. Titus Mălaiu toastează pentru Prea Sf[înția] Sa, d-l. Episcop, amintind de înălțatoarele și fericitele zile de acum 11 ani, când Prea Sf[înția] Sa a străbătut prima dată încântătoarele plaiuri din granița nășăudeană împărțind mângâierea și binecuvântarea arhierească sufletelor setoase, după războiul mondial, de pace, liniște și mângâiere.

Mai vorbesc, părintele arhidiacon Grapini, protopopul ort[odox] Suceava și directorul școlii de meserii din Prundu-Bârgăului.

În decursul banchetului părintele Ștefănuțiu a executat cu corul său mai multe cântări frumoase.

La banchetul dat în sala festivă a primăriei s-au ținut mai multe toaste. Primul a toasta Excelența Sa, d-l. Episcop exprimându-și totodată și dorința – cerșind harul lui Dumnezeu – ca să poată cât mai în grabă reveni pe aceste frumoase plaiuri.

Seara corul condus de părintele Ștefănuțiu a dat un concert foarte reușit în hotelul comunal din Prundu-Bârgăului, la care a luat parte foarte multă lume. După concert a urmat dans până în zorii zilei.

Asistent.

„Gazeta Bistriței”, Bistrița, XI, nr. 21, 5 septembrie 1931, p. 1.

6. Sfințirea bisericii din Rusu-Bârgăului

În ziua de 20 septembrie cor¹⁶⁴ a avut loc sfințirea bisericii din Rusu-Bârgăului de către P. S. S. Dr. I. Stroia, Episcopul Armatei de Alba-Iulia. Prea Sfinția Sa a venit în ajun cu trenul de la Cluj și s-a dat jos în gara din Bistrița, unde a fost întâmpinat de protopopul V. Mureșan și un număr de membrii din comitetul bisericesc.

De aici,. Și-a continuat drumul în automobil spre Rusu-Bârgăului. La marginea comunei Iad¹⁶⁵ a fost salutat de d-l. primpretor de plasă Dr. I. Ciuca, de preotul român, preotul sas și popor. La jumătatea drumului spre comuna Rusu-Bârgăului a fost întâmpinat de un banderiu de călăreți, în haine de sărbătoare, iar la marginea comunei de autoritățile locale, unde a fost salutat de notarul comunal Mureșan, iar corul tineretului sub conducerea teologului Gh. Relea, a intonat cântece frumoase.

¹⁶⁴ Curent.

¹⁶⁵ Livezile.

Luat într-o trăsură cu 4 cai suri, frumos împodobită, a fost condus la școala primară, unde a fost instalată o capelă în care s-a oficiat slujba vecerniei și a utreniei. A doua zi s-a făcut târnosirea¹⁶⁶ bisericii din partea Prea Sfințitului, înconjurat de un mare număr de preoți. La sfârșitul slujbei ceremoniale s-a oficiat și un maslu. Răspunsurile au fost date de corul Episcopiei din Cluj, sub conducerea prof. p. Cureau.

După actul sfințirii s-a dat o masă comună în localul școlii primare, cu ocazie s-au ținut mai multe toasturi în sănătatea M. S. Regelui., Episcopului Ivan din Cluj, a preotului local T. Ciuruș, a preoților de pe valea Bârgăului și a populației din loc.

Seara a avut loc un concert în Prundu-Bârgăului, unde a ținut o vorbire frumoasă pentru popor Sfinția Sa, I. Vasca, rectorul Academiei Teologice Ortodoxe din Cluj. Prea Sfinția Sa s-a întors la Bistrița, unde a inspectat garnizoana, iar de aici a plecat spre Cluj.

E de notat, că această biserică, a cărei sfințire a avut loc în ziua amintită, a fost edificată și sfințită în mod provizor de un delegat episcopal, acum 24 de ani prin râvna credincioșilor și a preotului de atunci, Const[antin] Flămând, în prezent prof[esor] la lic[eul] „Odobescu” din Bistrița.

„Săptămâna”, Bistrița, IV, nr. 178, 26 septembrie 1931, p. 2.

7. Sfințirea bisericii din Rusu-Bârgăului

Satisfacție și deplină mulțumire sufletească poate avea omul, numai atunci, când își vede desăvârșită opera pentru a cărei realizare și-a dedicat toate aptitudinile fizice și psihice. În mijlocul oceanului vieții înfruntat de materialismul potențat, apare ca o mică insulă munca idealistă a câte unui individ, care tinde spre cea mai desăvârșită „divinitate”.

În unul din cele mai pitorești ținuturi a României întregite – în Valea Bârgăului – în ziua de 20 septembrie a. c. apare un mic ostrov, iar pe colțul cel mai îndepărtat de centru se zărește un mărunțel om ținând în dreapta lui steagul biruinței pe care l-a purtat oarecând și „Fiul Teslarului”.

Voința hotărâtă și munca încordată a acestui om – părintele Teodor Ciuruș – din Rusu Bârgăului, secondat de credincioșii care cu drag dau ascultare păstorului lor, în această zi le oferă participanților o deplină satisfacție sufletească, gustând serviciul divin ortodox săvârșit de Prea S[finția] Sa, Dr. Ioan Stroia, episcopul armatei, ca mandatar al Prea S[finției] S[ale], N[icolae] Ivan al Clujului, înconjurat de P[rea] on[oratul] D. Antal, prot[oereu] rev[erendissim] eparhial, Dr. I. Vască, arhidiacon, rectorul Academiei Teologice, Dr. A [ndrei] Buzdug, profesor Cluj, pr[eot] Victor Mureșan, capelan prot[opopesc] Bistrița, parohii: I. Suceava, Prundu Bârgăului; C. Flămând, profesor Bistrița; V. Nașcu, Bârla; I. S. pânul, Coșna; I. Bișcovan, Buduș; M. Georgiu, Galații-Bistriței; N. Cristea, Susenii-Bârgăului; A. Pop, Mijlocenii-Bârgăului; T. Ciuruș, Rusul-Bârgăului; V. Jeican, Dipșa; Tr. Banciu, Șieu; A. Flămând, Iad/Livezile; T. Lazăr, Cușma; V. Deac și ieromonahul V. Luncan și M. Rădulescu.

În ziua de 19 septembrie cor[ent] ora 14 di zi P. S. S. este primit în gara Bistrița cu un cuvânt de bineventare din partea preotului V. Mureșan în numele protopopului Gr[igore] Pletosu, apoi, de preotul Dr. Ciuca, în numele administrației, ieșind în întâmpinare aproape toți intelectualii ortodocși din Bistrița, ca Dr. I. Lazăr, A. Bejan, Al. Magearu, V. Bocșa, Cap. Berindei, I. Pavel, I. Pop, I. Popovici, N. Stoicescu, etc, reprezentantele Soc[cietății] Naț[ionale] a Fem[eiilor] ortodoxe, Doamnele Bejan, Smighelschi, Berindei, etc.

După această plăcută întâmpinare P. S. S. ia masa cu întreaga suită la P[rea] O[noratul] Prot[oereu] Gr. Pletosu, de unde la orele 16 pleacă spre Valea Bârgăului. În comuna Iad la o poartă frumoasă este binevenat de parohul ort[odox] A Flămând, încunjurat de credincioși,

¹⁶⁶ Sfințirea.

copiii de școală și reuniunea pompierilor, de preotul lutheran, pretorul plășii, notarul comunal, învățătorii români și alți intelectuali români și sași. O elevă de școală oferă un buchet de flori P. S. S.

În marginea hotarului comunei Rusul-Bârgăului îi așteaptă un banderiu de călăreți îmbrăcați în costume „Bârgăonești” iar la prima poartă triumfală, P. S. S. este binevenat de adm[inistrația] locală, reuniunea de femei, al cărei preș[edinte], Doamna Ciuruș, îi oferă un buchet de flori. Poporul și copiii școlari ovaționează frenetic, iar corul tineretului adult, sub conducerea zelosului stud[ent] în teol[ogie] G. Relea, intonează „Pe stăpânul și archereul...”.

Ca intrarea în comună să fie mai fastuoasă, P. S. S. este invitat a lua loc într-o birje împodobită, trasă de 4 cai suri.

În fața școlii primare, unde a fost improvizată capela așteaptă un grup de preoți îmbrăcați în ornate și comitetul parohial, unde parohul local rostește un cuvânt de bun sosit, la care P. S. S. îi răspunde mulțumind, înainte de toate, bunului Dumnezeu pentru toate binefacerile date nouă. Cu toții intră în școală unde se săvârșește vecernia și utrenia.

Seara, toți oaspeții sunt serviți cu o cină bogată și gustoasă din partea Doamnei preotese.

Toată suflarea era veselă cu ocazia acestor frumoase manifestări religioase, numai natura era posomorâtă și-și scutura din norii plumburii umezeala răcoritoare.

La ora reglementată toți se retrag spre a se odihni. Ca după încordata muncă și călătorie să-și poată continua frumoasa funcțiune în ziua următoare.

Cu dublă vioiciune se începe serviciul divin la orele 8 dimineața, descrețindu-și fruntea și bătrâna atmosferă și ridicându-și încruntatele-i sprâncene spre a da loc ca din ineputabilul glob să cadă asupra celor prezenți câteva raze înviorătoare.

Ornatele sunt aduse cu procesiune de la capelă, tot asemenea, e adus și P. S. S. de la casa parohială. Ajunși înaintea bisericii se începe sfințirea apei, încunjurarea bisericii de 3 ori și intrarea cu triumf rostindu-se la ușa cuvintele profetice: „Deschideți boieri porțile voastre”.

Tărnosirea bisericii și întreg serviciul divin este săvârșit cu fastul recerut, iar răspunsurile liturgice ale genialilor compozitori români C. Porumbescu și Dima sunt artistic executate de cântăreți intelectuali din corul episcopiei ort[odoxe] române din Cluj sub măiastra conducere a prof. pr. P. Curea.

Liturghia se încheie cu o instructivă cuvântare rostită de P. S. S. emanând de la cuvintele înțeleptului Solomon: „Dumnezeul meu...fie ochii tăi...spre casa aceasta ziua și noaptea...”.

Pentru a pune pe ranele suferințelor celor prezenți un balsam răcoritor, P. S. S. încunjurat de 8 preoți săvârșește și taina Sf. maslu și cu aceasta, frumoasele serbări iau sfârșit, urmând o masă comună în localul școlii.

Între mâncări se rostesc mai multe toasturi.

P. S. S. cuvântează pentru M. S. Regele Carol II, preotul V. Mureșan, pentru Sf. Lor, Ioan al armatei și Nicolae al Clujului, Dr. I. Vască, pentru administrație, D. Antal, pentru preoții din Valea Bârgăului și în special, pentru C. Flămând și T. Ciuruș, actualul preot local, apreciindu-le munca și ostenețele. Dr. A. Buzdug pentru preoțimea unită, arătând legătura spirituală ce a existat în trecut între conducătorii celor două biserici surori și care trebuie să ne călăuzească și în viitor. Dr. Curea răspunde în numele administrației, D-șoara L. Beșa salută pe P. S. S. ca pe fostul ei preot și îndrumător binevoitor. Protopopul onorar Pantilimon Zagrai vorbește în numele preoțimii unite ca, conlucrători în via Domnului, C. Flămând, pentru P. S. Lor, P. Curea, pentru Doamne și D-șoare, N. Cristea, pentru coriști și conducătorul lor.

Dr. L[eon] Scridon prin cuvântarea sa arată buna armonie ce a existat între Româniile celor două confesiuni din Valea Bârgăului ca grăniceri și pe care i-a ținut strâns uniți la un loc interesele comune ce au avut. Să urmărim pilda de frățietate a înaintașilor noștri, alungând din cale orice ură ce duce la dezbinare.

Un marcant punct a ieșit la iveală cu această ocazie: participarea tuturor preoților uniți din Valea Bârgăului, prof. L. Greabu precum și a mai multor intelectuali laici, ca o dovadă că

„sângele apă nu se face” și că preoțimea celor două biserici surori, când va fi atacată de sectele distrugătoare de sentimente, vor face front comun, luptând pentru izbânda care a triumfat într-un singur loc, pe „Golgota”.

Pr[eot], N. Cristea.

„Gazeta Bistriței”, Bistrița, XI, nr. 23-24, 16 octombrie 1931, pp. 1-2.

B. Documente.

1. Oficiul parohial ortodox Rusu-Bârgăului.

Prea Sfințite Stăpâne,

Cu ajutorul lui Dumnezeu suntem aproape de sfârșit cu lucrările de repararea și pictarea bisericii. Acest fapt constituie pentru mine ca paroh și pentru credincioșii mei, cel mai însemnat act din viața noastră, și-n el se concretizează toată dragostea creștinească față de lăcașul lui Dumnezeu.

Zidită fiind biserica în anul 1906-1907, a fost dată destinației sale prin trimisul mitropolitan Dr. E. Roșca, care a săvârșit actul sfințirii împreună cu un mic sobor de preoți. Acum fiind complet înnoită¹⁶⁷, ea așteaptă din nou semnul binecuvântat, ca de astă dată prin însăși mâna Arhiereului să fie binecuvântată și împodobită cu sfintele moaște.

În urmare îmi iau voie ca-n numele întregului popor să Vă rugăm cu deosebită supunere să binevoiți a osteni și a săvârși actul sfințirii însuși P. S. Voastră. Știm că, greutatea anilor ce purtați Vă poate opri de la acest act, dar totuși nădăduim în bunătatea P. S. Voastră și așteptăm ca munca și dragostea mea și a poporului meu să fie răsplătite prin prezența P. S. Voastră.

Deci încă odată venim înaintea P. S. Voastre și Vă rugăm cu toată căldura inimii noastre să nu ne dați uitării, ci să ne binecuvântați rodul muncii noastre.

Totodată Vă rugăm a încredința onor. Oficiu Protopopesesc să binevoiască a face recepționarea lucrărilor săvârșite.

Cu aceste simțăminte de nădejde în venirea P. S. Voastre, suntem cei mai supuși fii sufletești.

Rusul-Bârgăului, la 12 VIII 1931.

Urmează iscăliturile membrilor din Consiliul Parohial.

Pr. T. Ciuruș, paroh.

A.N.B-N, fond *Oficiul parohial ortodox Rusu-Bârgăului*, d. 10, f. 53.

2. Oficiul Protopopesec Ortodox Român Bistrița.

Onor Oficiu parohial ort[odox] rom[ân] Rusu-Bârgăului.

Vi se comunică ordinul Ven[erabilului] Consiliul Ep[arhial] nr. 5.522 din 18 august 1931, referitor la colaudarea¹⁶⁸ și Sfințirea Bisericii, textual, spre orientare și urmare.

„Ni se raportează din Rusul Bârgăului, că reparaturile radicale la Biserica de acolo sunt terminate și urmează să-i facă recepționarea și colaudarea și pe urmă, însuși actul sfințirii prin Arhiereu.

Asupra părții privitoare la recepționare, Te poftim să iei dispoziții din bună vreme, iar ce privește sfințirea, voi fi reprezentat prin Episcopul Armatei Dr. Ioan Stroia.

¹⁶⁷ Contractul a fost încheiat la data de 3 mai 1931 cu antreprenorul Ștefan Rozoș, din Dumbrăvița, jud. Someș, „având ca obiect executarea lucrărilor de pictarea, zugrăvirea și repararea bisericii”, *Ibidem*, f. 51, acesta recomandat „și cunoscut din lucrările făcute în alte părți, dovedite și cu bunele certificate de la protopopiatele Lăpuș și Baia-Mare”; *Ibidem*, f. 49.

¹⁶⁸ Aici, cu sensul de verificare a lucrărilor, în vederea recepționării lor.

Termenul propus de Comitet pentru 20 septembrie¹⁶⁹, vom căuta să-l acceptăm, dacă nu obvin¹⁷⁰ piedeci neprevăzute și despre aceasta te vom încunoștința.

Arhiereul va fi însoțit de aici de protodiaconul Dr. Ioan Vască și eventual, de un consilier, ori de Revizorul Eparhial, care vor sosi, ori cu trenul din 19 IX, ori apoi, cu automobilul Episcopiei noastre.

Protocolul de colaudare să-l înaintezi înainte (sic!) de sfințire”.

Bistrița, la 2 august 1931.

Oficiul protopopesco ortodox român,

Grigore Pletosu, protopop.

A.N.B-N, fond *Oficiul parohial ortodox Rusu-Bârgăului*, d. 10, f. 54.

3. Oficiul parohial ortodox român Rusu-Bârgăului

Prea Sfințite Stăpâne,

Apropiindu-se timpul sfințirii bisericii, prin osârdia P. S. Episcop Dr. Ioan Stroia și dorind a cunoaște mai curând modul sosirii P. S. Tale pentru buna reușită a serbării ce dorim să facem din acest prilej fericit, ne luăm voie cu deosebit respect a întreba la ce oră va fi sosirea și dacă descinde direct la școală – unde-i instalată capela – pentru săvârșirea serviciului divin de seară?

Totodată îmi înnoiesc dorința exprimată verbal către P. S. Voastră ca, P. S. Episcop Ioan să ne onoreze cu prezența încă din preziua, adică în 19 IX c, unde va fi bine primit.

Așteptând binevoitorul răspuns al P. S. Voastre, sunt: Rusul-Bârgăului, la 3 septembrie 1931.

Devotat fiu sufletesc,

Pr. T. Ciuruș, paroh.

P. S. Sale, D.D.

Nicolae Ivan, Episcop, Cluj.

A.N.B-N, fond *Oficiul parohial ortodox Rusu-Bârgăului*, d. 10, f. 57.

4. Prea Sfințite Stăpâne

Terminat fiind turnul bisericii și reparată integral biserica¹⁷¹, cu supunere firească vin a ruga pe Prea Sfinția Voastră în numele credincioșilor din parohie, să binevoiți a Vă coborî în mijlocul nostru pentru a celebra actul sfințirii bisericii pe ziua de 8 septembrie 1930.

Biserica are sfinte moaște, însă date pozitive, că ar fi fost vreodată sfințită de Arhiereu, nu avem, deși are o vechime de 270 ani.

Înnoindu-mi rugarea sunt al Prea Sfinției Voastre devotat,

Fiu sufletesc.

Augustin Pop, paroh.

Mijlocenii Bârgăului, 18 august 1930.

A.N.B-N, fond *Oficiul parohial ortodox Mijlocenii Bârgăului*, d. 10, f. 76.

¹⁶⁹ Scop în care a fost concepută o invitație cadru, cuprinzând programul pentru cele două zile ale festivităților; *Ibidem*, ff. 61-62. Direcțiunea XIV Regională Silvică Bistrița a delegat pe inginerul Petru Istrati, *Ibidem*, f. 60, Prefectura județului Năsăud, pe prim-pretorul Ciucă, *Ibidem*, f. 63, iar Divizia II Vânători de Munte și Regimentul 84 Infanterie au denegat invitația, fie din cauza faptului că „a plecat pe zona de concentrare”, sau „fiind ocupat cu serviciul”; *Ibidem*, ff. 65-66. De asemenea au fost trimise adrese la Prefectura județului și Administrația financiară, în care se comunica faptul că se dorea și „aranjarea unei producțiuni teatrale împreunate cu dans. Participare benevolă” și se solicita, în cazul primei instituții, „eliberarea unui permis”, iar a celei de a doua, „scutirea de taxa pe spectacol, fiind parohia lipsită de mijloace materiale”; *Ibidem*, ff. 69-70.

¹⁷⁰ Intervin.

¹⁷¹ Lucrările au constat în „facerea turnului bisericii din cărămidă și acoperirea bisericii din nou cu tinichea sură/tablă gri”, *Ibidem*, și au fost executate de „arhitectul Pavel Beșuan” din Bistrița; *Ibidem*, f. 84.

5. Oficiul Protopopesesc Ortodox Român Bistrița.

On[orat] Oficiu parohial ort[odox] rom[ân], Mijlocenii Bârgăului

Binevoîți a cunoaște, că după cererea D-v. P.S. Sa, Domnul Episcop, cu ordinul nr. 6061 a. c. a dispus ca Sfințirea Bisericii restaurate din Mijlocenii Bârgăului, să se îndeplinească la 8 Septembrie a. c., și că cu (sic!) îndeplinirea acestui act, a delegat pe protopopul tractual Grigore Pletosu.

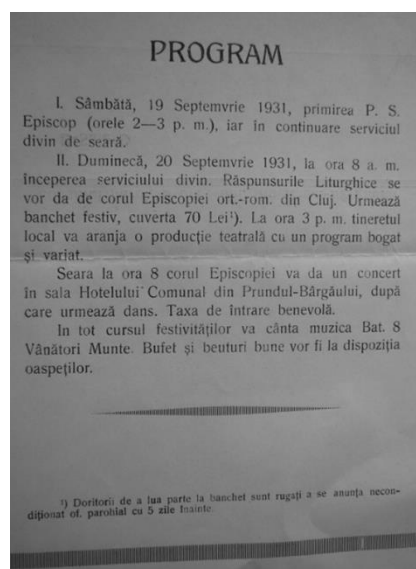
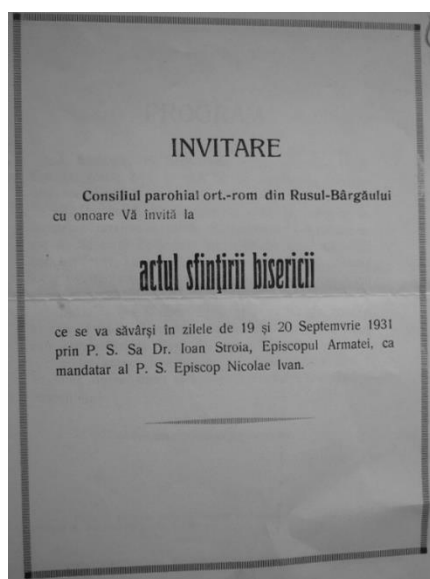
Pentru luarea măsurilor de lipsă, Cucernicul Părinte Augustin Pop se va prezenta la Oficiul protopopesesc în timpul cel mai scurt.

Bistrița, la 23 august 1930.

Oficiul protopopesesc ortodox român,

Grigore Pletosu, protopop.

A.N.B-N, fond *Oficiul parohial ortodox Mijlocenii Bârgăului*, d. 10, f. 77.

Alexandru DĂRĂBAN: Frământări în Protopopiatul Ortodox al Bistriței privind alegerea unui nou protopop după trecerea la cele veșnice a protopopului Teodor Buzdug

Pe parcursul primului secol al existenței sale, atestat documentar pentru prima dată în anul 1786, Protopopiatul ortodox al Bistriței a avut 4 protopopi care au purtat numele Buzdug, funcție transmisă din tată în fiu sau prin adopție și căsătorie¹⁷².

În lucrarea *Date Istorie privitoare la Familiile nobile române* publicată în 1892 de Ioan Cavaler de Pușcariu la capitolul referitor la Comitatul Bistrița-Năsăud există reproducă o adresă din anul 1862 în care protopopul Teodor Buzdug afirmă că familiile Buzdug și Ilea sunt vechi familii românești înnobilate la sfârșitul secolului XVII de principele Transilvaniei Mihai Apafi. Pentru familia Ilea, al cărui descendent era Teodor Buzdug pe linie maternă, este descris blazonul familiei și expus motivul, locul și data înnobilării dar despre familia Buzdug și

¹⁷² Dana Văran, *Familia protopopilor Buzdug din Rusul Bârgăului*, în „Anuarul Bârgăuan”, nr. 1, 2011, Cluj-Napoca, Editura Eikon, p. 36.

încă alte 5 familii nobile române din Bârgău, se spune că documentele și însemnele lor: „s-au pierdut cu totul prin sistema de fier militară, sub care s-au aflat cercul Bârgăului din anul 1782 până în 1851 și în care s-au trecut toți în rubrica de foști iobagi”¹⁷³.

„Dinastia” Buzdugilor începe din anul 1791, după transferarea lui Ștefan Popovici la conducerea altui protopopiat și numirea lui Iacob Buzdug în această funcție¹⁷⁴.

La moartea sa în 1801 i-a urmat fiul lui Alexandru care a fost mai întâi administrator protopopesc apoi protopop până în 1830. Din 1856, după o pauză de 26 de ani în care protopop a fost Terente Bogat din Mijlocenii Bârgăului, funcția revine fiului adoptiv al lui Alexandru Buzdug: Teodor. Cu toate că în venele sale nu curge sângele familiei Buzdug, prin căsătoria lui cu Raveca Buzdug, fiul lor și următorul protopop Ion Buzdug (1876-1884) îl va avea¹⁷⁵.

Preotul și protopopul Alexandru Buzdug, a avut cu soția sa Nastasia 2 băieți și 2 fete care nu au ajuns nici unul la maturitate. În această situație siguranța materială și existența însăși a familiei fiind amenințate, Alexandru adoptă pe Teodor Șut și îl căsătorește cu nepoata lui cea mai mare Raveca în vârstă de 16 ani, salvând astfel familia de la dispariție. Teodor Șut era din Josenii Bârgăului și provenea și el, după mamă, dintr-o veche familie de preoți Ilea. Adoptia, în cazurile în care familia rămânea fără descendenți pe linie masculină, era o practică frecventă în acele vremuri la cătanele Regimentului 2 românesc de graniță și avea ca scop aducerea în gospodărie a unui bărbat apt de a presta activitățile militare necesare păstrării bunurilor aflate în folosința familiei a cărui nume îl prelua¹⁷⁶.

La moarte lui Alexandru Buzdug survenită în 1830, pe fiul său adoptiv Teodor îl găsim deja numit preot în Rusu Bârgăului, totuși protopopiatul îi revine preotului din Mijloceni, Terente Bogat, primul fiind prea tânăr și prea proaspăt în ale preoției pentru a putea prelua această funcție. Din jalba locuitorilor din Rusu Bârgăului din anul 1828 în sprijinul numirii lui Teodor în funcția de preot capelan în locul socrului său decedat, aflăm prin ce mijloace se încerca intimidarea și influențarea enoriașilor de către conducerea Regimentului de graniță. Conform uzanțelor bisericești preotul trebuia să fie ales de comunitate dar protopopul, preoții sau conducerea Regimentului găseau de fiecare dată pârghiile necesare pentru a putea interveni. Tot despre acest moment, într-o document înaintat în anul 1847 adresat episcopiei, prin care 80 de capete de familie reprezentând 200 de enoriași din Rusu Bârgăului se plâng de cuantumul taxelor pe care preotul Teodor le percepea comunității, se afirmă: „că tanele din Rusul Bârgăului atunci au vrut să-și facă alt preot, când s-au făcut el preot, dară răposatul protopop Alexandru Buzdug l-au scris la moșie și l-au trimis la Sibiu fără voia oamenilor”¹⁷⁷.

În matricola decedaților a Parohiei ortodoxe Rusul Bârgăului la decesului lui Teodor Buzdug din 1875 se menționează: „în 14 octombrie stil vechi, marți seara la 8 ore au murit și s-a îngropat la 17 octombrie 1875 stil vechi la 2 ore p.m.” și „defunctul au fost un bărbat virtuos, bine meritat pentru biserică, școală și națiune, instruit în toate meseriile și au murit de Typhus”¹⁷⁸.

N-a trecut mult timp că s-a pus problema succesorului la protopopiat. Au apărut unele luări de poziție, unele fiind publicate în „Telegraful Român” de la Sibiu. Astfel, un autor care a semnat sub pseudonimul „Aristides”, a trimis spre publicare jurnalului de mai sus următoarea scrisoare în care se pune problema desemnării protopopului ortodox din tractul Bistriței:

¹⁷³ Ibidem; I. cav. De Pușcariu, *Date Istorice privitoare la Familiile nobile române*, Sibiu, 1892, vol. I, p.99.

¹⁷⁴ Ibidem, p. 37; Serviciul Județean al Arhivelor Naționale (S.J.A.N) Bistrița-Năsăud, fond *Protopopiatul ortodox român al Bistriței*, d.20, f. 7.

¹⁷⁵ Ibidem.

¹⁷⁶ Ibidem.

¹⁷⁷ Ibidem, pp. 37-38; S.J.A.N. Bistrița-Năsăud, *Colecția personală Bazil Buzdug*, d. 2, f.21.

¹⁷⁸ Ibidem, p. 39; S.J.A.N. Bistrița-Năsăud, *Colecția registrelor parohiale de stare civilă*, reg. 1053, f.18.

Domnule redactor!

Cu mâna tremurândă pun pana în mână spre a vă comunica ceva trist, dar momentos în viața bisericii noastre gr.[eco] or.[todoxe], adică: în 14 l. c. st. v. trecu la cele eterne părintele protopop T.[eodor] Buzdug. Este evident că prin moartea defunctului în Domnul – a părintelui protopop T. Buzdug – ca organ în corpul bisericesc, acel organ nu mai funcționează, și medicii, ca corpul să nu se altereze trebuie să intervină cu cura cât de în grabă. Cura este grea, căci alta e cura unui organ omenesc și alta e cura unui organ bisericesc. Un organ din corpul omenesc poate și lipsi și totuși corpul există ca tare, pe când lipsind un organ al corpului bisericesc sau substituindu-se prin unul necapabil de a funcționa, se alterează tot corpul. Lipsind un organ din corpul omenesc nu se poate substitui prin altul; pe când din corpul bisericesc se poate numai – să nu fie morbos. Să rămânem la obiect. Oare cine să înlocuiască în protopopiatul nostru pe defunctul în Domnul T. Buzdug?!

Spre a hotărî așa ceva se recere o cugetare serioasă, dară timpurie, căci numai așa școala și biserica vor prospera. Pentru ca însă școala și biserica să prospereze trebuie să descifrăm lucrul în toată integritatea sa. Ca să secundăm spiritul timpului și ca să figurăm în concertul popoarelor culte ale Europei, este necesitate ca organele bisericești-școlare, etc. – chiar și subalterne – să se înlocuiască prin indivizi, amici ai progresului, căci știința e arma – și iar: din picuri se face marea – și prin indivizi practici și morali. Acum să ne întrebăm, oare avem noi în protopopiatul nostru atari indivizi? Răspunsul e afirmativ. Așa, mai anul trecut, absolviră teologia și gimnaziul tinerei: G. Pletosu, S. Monda, G. Marica, P. Beșianu și I. Onea, toți indivizi care s-ar afla la înălțimea misiunii de a ocupa un atare post: dară normativele bisericii noastre gr. or. prescriu pe lângă document de praxă (practică, s. n.). Ceea ce e foarte consult: teoria fără practică ca și roata fără osie. Și oare sunt ambele calitățile concentrate în persoanele amintiților, ca să ne putem încrede conducerea navei noastre bisericești unuia dintre ei? Răspundem pozitiv. Posedă teoria din institutele de învățământ, dar funcționând de la absolvire, poate numai ca învățători, parte ca profesori, rezultă practica școlară; - iar bisericească puțină.

Al cincilea funcționează de un an ca paroh în parohia gr. or. Coșna, prin urmare pe lângă teorie și puțină practică. Ar zice deci lumea că meritul a al său pentru că posedă mai toate calitățile; lumea însă se va înșela. Și oare pentru ce? Iată cauza! Știm că parohia Coșna e situată între munți, pe teritoriul Bucovinei. Acum să presupunem că din urmă ar reieși toate bilele în favoarea respectivului. E bine; însă cum va putea să funcționeze un atare de la marginile exterioare tractului nostru – acumulat pe lângă cetatea Bistrița și mai vârtos în comunele Bârgăului.

Ce lucru paradox față cu noile reforme bisericești și adică cu arondarea protopopiatelor, căci știm că Veneratul consistoriu arhidiecezan gr. or. Ca administrarea parohiilor să fie mai înlesnitoare și-a dat toată silința și a dispus ca popii să se reșadă în centrul unui tract. Noi întrebăm acum unde e centrul tractului nostru? Nicăieri, decât într-o comună a Bârgăului, precum s-a practicat și până acum. Ce mare greutate și ce mari speze s-ar cauza bisericești și școlare, care ar trebui pe lângă toată meseria, a-și lua pâinea în straiță și a călători până la Coșna. Din motivele aduse și din situațiunea topografică a tractului rezultă că atât d.[istinții] d.[omni] maturizanți, cât și părintele paroh din Coșna posed numai calități parțiale; și prin urmare, cu postul respectiv ar trebui investit un domn paroh din centrul tractului, cu parohia sa.

Și oare avem noi în centrul tractului indivizi care să corespundă calităților amintite și care să facă onoare școlii și bisericii. Examinând lucrul, aflăm câțiva cărunți de zile pe care-i respectăm pentru bătrânețile lor, etc.; spiritul timpului însă nu caută numai perii cărunți căci nu barba face pe filosof, ci și practica, energia, rezoluțiunea și morala. Dacă e vorba, pe lângă peri cărunți, de practică, etc., apoi le vom afla la unul altul și, adică, la părintele paroh T. Vărășmașiu, cu atât mai vârtos, căci pe domnia-sa îl aflăm figurând ca deputat la congresul

arhidiecezan gr. or. Și dacă n-ar fi meritat o atare onoare, desigur, cei competenți nu l-ar fi ales; mai încolo și-a dat toată silința a înființa parohie nouă în comuna Coșna; în fine, se vede că părintele T. Vrășmașiu e la înălțimea misiunii sale căci abstrăgând de la alte merite a domniei-sale în tot pieptul numai în parohia domniei-sale sunt transpuse (?!) fondurile bisericești în mâinile epitropiei bisericești – conform statutului organic. Servește deci expusele de informațiune celor competenți în cauza subversantă servească și cugete tot natul competent și nepreocupat și va constata adevărul celor aserate servească și vadă ca să nu precipiteze lucrul și să ne trezim că această barcă a bisericii noastre undulează, clătînându-se pe unele spumegânde ale secolului prezent și înfuriindu-se odată organul, barca clătînândă să se cufunde în abis.

Videant patres¹⁷⁹!

Din scrisoarea d-lui „Aristides” se poate trage concluzia că s-a format un curent de opinie, o tabără care să-l sprijine pe preotul Vrășmașiu în a ocupa demnitatea de protopop al tractului Bistriței.

În același timp a apărut și o altă tabără opozantă care aveau o altă opinie și o altă propunere de protopop, fapt ce reiese din scrisoarea trimisă aceluiași oficios ortodox, scrisoare care o dăm publicității în rândurile ce urmează:

La corespondența „Din tractul gr. or. al Bistriței” publicat de un „Aristides”, vrem să dăm unele deslușiri.

Trecem peste unele asemănări de un interes secundar din acea corespondență și venim la aserțiunile d-lui „A” – dânsul, mai întâi de toate, la întrebarea ca cine să fie următor al răposatului și neuitatului protoprezbiter T. Buzdug în tractul Bistriței? Răspunde prin aceea că deneagă dreptul clericilor absoluți din vara anului 1873 și 1874 de a fi chemați și ei ca concurenți la stațiunea protoprezbiterială a Bistriței, zicând că au puțină practică pe ternul bisericesc.

Te asigurăm d-le „A” că cu toate acestea, decât individul ridicat de d-ta până la înaltul cerului prin meritele știute și recunoscute numai singur de d-ta, va să zică prin nemerite, precum se va vedea mai în jos în această corespondență, e de mai preferat oricare din acei clerici, cu atât mai vârtos că toți aceia, pe lângă aceea că sunt absoluți de gimnaziu, mai au și câte unul sau trei ani de practică, parte pe terenul bisericesc, parte pe cel școlar care, cu drept cuvânt, li se poate de condițiune pentru a fi și ei admiși ca concurenți la tractul amintit. Pentru ca onorații cititori ai acestui prețuit jurnal să cunoască și după nume pe acei tineri absoluți, atât de gimnaziu, cât și de teologie, și aplicați deja în diferite posturi onorifice ne vom lua libertatea a-i spune cheia cu numele și adică: S. Monda, de prezent învățător la școala normală din Borgo-Prundu (Prundu-Bârgăului, s. n.); I. Onea, învățător și director la aceeași școală; Greg. Marica, paroh în Coșna, unde se îndeplinește anul de când funcționează ca atare și P. Beșianu, de prezent profesor la gimnaziul românesc din Năsăud. D-l „A”, simbriașul precum se vede sau că a uitat, sau că doară a vrut să uite dară destul ca despre alți preoți care sunt încărunțiți în cariera preoțească și care parte pentru calificățiunea ce o posed pentru experiența și tactica lor cea înțeleaptă, în toate lucrurile lor sunt foarte stimați și respectați în tractul acesta și care se și bucură de o popularitate și trecere cu mult mai mare decât cum se bucura d-l paroh din Borgo-Prundu și cu toate acestea d-l „A” în corespondența sa despre aceasta nici cea mai mică amintire nu face. De bună seamă, din motivul ca nu cumva amenințând și pe acesta să scarească din vaza cea presupusă a semenului său.

Atari preoți neconsiderați, precum s-a văzut de d-l „A”, respectați înși și onorați de credincioșii din acest tract sunt: parohul din Chintelnic, N. Rusu, care precum se aude ar fi absolut și de studiile gimnaziale precum se propune acele înainte de 1848; parohul din Borgo-Joseni (Josenii-Bârgăului, s. n.), Ioan Buzdug care e admirat pentru tactica cea înțeleaptă ce

¹⁷⁹ *Telegraful Român*, Sibiu, Anul XXIII, 1875, nr. 85 (26 octombrie/7 noiembrie), p. 340.

o întrebuințează, atât ca preot în lucrurile sale preoțești, cât și ca cetățean și ca tată de familie. Tot acest respectabil paroh precum prea bine se știe, a fost mâna dreaptă a neuitatului protoprezbiter T. Buzdug în agendele sale protoprezbiteriale, ceea ce nici chiar d-l „A” nu o va putea trage la îndoială; un al treilea e parohul din Borgo-Bistrița (Bistrița-Bârgăului, s. n.), Vasile Pavel, care e model de blândețe și de tratare adevărat părintească cu tot insul, - pe lângă aceea e un bărbat probat prin experiență căci ca preot servește mai bine de 40 de ani. Fiecare din acești amintiți mai sus se bucură de o popularitate și respect cu mult mai mare decât cum se bucură laudatul d-lui „A”. se bucură, ce e drept și același de oarecare popularitate, însă cu durere trebuie să o mărturisim, cu mai mult la credincioșii gr.-cat. din vicariatul vecin decât la clerul și poporul credincios din tractul din chestiune.

Ca dovadă la această aserțiune, din altele mai multe servește chiar și împrejurarea de corespondența publicată exclusiv numai în favoarea onoratului aceluiași concepută de „A” care aparține confesiunii gr.-cat. Oare dacă d-l paroh din Borgo-Prundu se bucura de o popularitate așa de mare precum îi place a crede d-lui „A”, de ce nu a vorbit în favoarea lui vreunul neplătit din tractul acesta, de ce oare chiar d-l „A”¹⁸⁰?

Se vorbește în tractul acesta cum că și mult expertul și meritatul bărbat d-l Vasile Buzdug încă a plecat a se hirotoni de preot și astfel a concura la stațiunea protoprezbiteriană a Bistriței. Nu voim a arăta meritele acestui rar bărbat, pentru că acele sunt cu mult mai cunoscute, chiar și Veneratul consistoriu decât să mai fie lipsă și de oarecare publicare, ci am dori numai din toată inima ca ceea ce se vorbește să fie realitate și atunci am deveni în plăcuta poziție de a-i gratula dimpreună cu clerul și poporul credincios din acest tract, ca cel întâi chemat de a ocupa postul onorific al stațiunii protoprezbiteriale a Bistriței.

Să mai revenim la aserțiunile d-lui „A” și să arătăm că încât sunt acele bazate pe adevăr și încât nu și adică d-l „A” scrie de merit d-lui paroh din Borgo-Prundu înființarea parohiei din Coșna. Noi însă nu știm, nici nu am auzit de la nimeni că înființarea parohiei Coșna să fie un făt a d-lui paroh din Borgo-Prundu, știm însă atâta ca aparținând aceleiași dieceze bucovinene și, ca atare, fiind de filie a parohiei Candreni, răposatul protoprezbiter T. Buzdug, dimpreună cu meritatul său fiu V. Buzdug, au lucrat ca precum în cele politice, administraționale să țină de districtul Năsăudului, așa să se țină și în cele bisericești de protoprezbiteriatul gr. or. a Bistriței, respectiv de arhidieceza română gr. or. a Ardealului. Acesta precum se vede le-au succes și astfel a declarat-o de parohia noastră, am înființat în dânsa o școală confesională și au adus treaba până acolo încât să-și aleagă preot și după aceea să înceapă la edificarea unei biserici. Preot s-a ales în anul trecut în persoana d-lui G. Marica, iar edificarea bisericii încă e sperare că se va începe în curând. Acte relative la înființarea parohiei Coșna suntem convinși că se vor fi aflând atât în arhivul protoprezbiterial al Bistriței, cât și în cel consistorial, încă de prin anii 1863 și 1864, în care nu credem că va fi figurând și numele parohului din Borgo-Prundu. În cele din urmă credem că nici chiar numitul paroh nu-și va însuși de merit aceea pentru dânsul la nici o întâmplare nu poate fi merit.

D-l „A” înfierează între meritele d-lui paroh din Borgo-Prundu și figurarea onoratului aceluiași de deputat la congresul electoral de anul trecut. Noi nu voim aici a disputa că oare i se poate aceasta a scrie de merit ori nu? Spunem însă atâta onorați cititori ai acestui prețuit jurnal, cum că d-l paroh din Borgo-Prundu numai singur un vot a avut din tractul acesta și acesta numai pentru un blid de linte, toate celelalte voturi din tractul acesta au fost, fără excepție, pentru prea cinstitul părinte T. V. Gheaja. Încât dară i se poate atribui și această împrejurare de merit, judece cei competenți; iar noi să mai sfătuim cu d-l „A” care afirmă cum că laudatul său ar fi culmea misiunii sale pentru că e singurul paroh în tot tractul care a transpus fondurile bisericești în mâinile epitropilor.

¹⁸⁰ Telegraful Român, Sibiu, Anul XXIII, 1875, nr. 93 (23 noiembrie/5 decembrie), p. 380.

De cumva d-l „A” s-ar fi informat mai bine despre acest lucru, atunci, desigur, nu afirma ceva atât de paradox, deoarece noi știm că dacă nu toate, dară majoritatea parohiilor din acest tract sunt administrate întru toate – prin urmare și față cu fondurile bisericesti – conform statutului organic, urmează dară ca numai unul rău informat putea afirma contrariul, precum a afirmat și d-l „A”.

Se vorbește în tractul acesta cum că corespondența d-lui „A” s-ar fi făcut chiar în locuința d-lui paroh din Borgo-Prundu și că aceea s-ar fi citit onoratului aceluiași înainte de a se trimite spre publicare. Noi, însă, deși se vorbesc acestea, totuși nu putem crede așa ceva deoarece nu putem presupune ca dară, deși numitul paroh și-ar fi însușit sieși de merite acele ce în adevăr nu sunt

Ar fi mai multe de a se vorbi, atât față de cu d-l „Aristide”, cât și cu lăudatul său, dară toate aceste le vom rezerva pentru altă ocazie: de astă dată spunem atât d-lui „A” că e mare deosebire între „Aristide” cel adevărat și între dânsul. acela spunea și afirma adevărul, acesta însă contrariul¹⁸¹.

Protopopul Ioan Buzdug (1876-1884), fiul lui Teodor, și-a mutat sediul din Rusul Bârgăului în Josenii-Bârgăului ca și continuator al lui Teodor Buzdug. Chiar dacă din 1884 se încheie dinastia Buzdugilor ca și protopopi, după Ioan ca preot în Joseni a urmat fiul său Leon, iar după protopopul Teodor în Rusul Bârgăului fiul său Iacob, menținând șirul de preoți cu numele Buzdug până în anul 1953¹⁸².

BISERICA DIN PRUNDU BÂRGĂULUI

Corul bisericesc din Prundu Bârgăului

Corul PAROHIILOR ORTODOXE ROMÂNE I- II „ Sfântul Nicolae ” AL COMUNEI PRUNDU BÂRGĂULUI

„Slavă lui Dumnezeu - El este glorificat în creația Sa, prin lucrările Sale, prin Fiul Său Isus și prin credincioșii care trăiesc pentru El.”

Preoții care slujesc în Biserică sunt:

Preot Paroh TURC VASILE și Preot Paroh JAUCA IOAN ...

Corul bisericesc din Prundu Bârgăului

Membrii corului care aduc slavă lui Dumnezeu prin puterea sa și cu evlavie și frică de Dumnezeu, duminică de duminică făcând ca Sfânta Slujbă de Liturghie să de-a conturul iubirii și a frumosului îmbrăcații de multe ori în haine autentice portului bârgăuan pe care îl poartă cu mândrie.

Dirijor – VRĂSMAȘ
MARIA-MACEDONIA-
AURELIA– (din luna noiembrie
anul 2018).

¹⁸¹ *Telegraful Român*, Sibiu, Anul XXIII, 1875, nr. 94 (27 noiembrie/9 decembrie), p. 385.

¹⁸² Dana Văran, *op. cit.*, p. 39.

Membrii corului: Brumă Floarea, Oțelea Valeria, Holbură Florica, Bugnariu Ionela, Ciurea Viorica, Bruj Maria, Axente Dorina, Tala Maria, Păvălean Rodica, Păvălean Diana, Păvălean Iuliana, Vlad Maria, Beșa Nicoleta, Albu Iulia, Cobuț Mărioara, Oțelea Florica, Moişan Georgeta, Curtean Elena, Odocheanu Dana, Halostă Venuca, Monda Ionuța, Spânu Elena, Șut Saveta, Bacea Floarea, Dablea Silvia, Cătană Marioara, Păvălean Vasile, Axente Ioan, Vlad Traian, Tala Ioan, Vlad Ilie, Moldovan Leon, Oltean Ștefan, Odocheanu Paul, Vlad Dumitru, Burbulea Ioan, Mate Ioniță, Ciupa Dumitru, Monda Pavel, Floaș Sebastian.

Biserica cu hramul „Sfântul Nicolae” din comuna Prundu-Bârgăului, județul Bistrița-Năsăud, a fost construită în anul 1837, prin contribuția benevolă a populației și cu ajutorul „fondurilor grănicerești”, după mărturisirile credincioșilor și înscripției care se găsește pe fațadă și care menționează scurt: construită în 1837, renovată în 1879, zugrăvită în exterior în 1973.

După mărturiile bătrânilor satului, înainte de construirea acestei biserici, se afla o bisericuță pe „Secu”, despre care se spune că a fost construită la începutul secolului al XVIII – lea, de către câteva familii creștine din sat și cu ajutorul primit din Moldova. Urmele acestei bisericiuțe din lemn (piciorul sfântului altar) se pot vedea și astăzi în cimitirul „Ilea”.

Iată încă o dovadă a faptului că poporul nostru a existat pe aceste frumoase meleaguri de multă vreme, fiind strâns legat de religia străbunilor. Nu se cunoaște nici meșterul, nici zugravul, care au efectuat lucrările noii biserici în 1837. În 1919, trupele ungurești au devastat biserica, au distrus arhivele și au luat obiectele de valoare și cele două clopote din turn. Din această cauză nu se găsesc în bisericăși la parohie înscrisuri, note, despre documentele sau despre obiectele de valoare istorică și artistică.

Biserica a fost construită din piatră și cărămidă în stilul vechilor biserici romane; poziția altarului nu este spre est, ci spre nord vest. Această orientare necanonică a bisericii a fost impusă de organele locale austro-ungare, care au pus problema sistematizării comunei și pentru a putea intra în biserică armata, direct din șoseaua care făcea legătură între Ardeal și Bucovina, deși preotul și credincioșii de atunci s-au opus acestei orientări, unii au avut de suferit, fiind bătuiși închiși, în frunte cu preotul.

Biserica a fost făcută după modelul unei biserici catolice din Viena. Dovadă în acest sens sunt ferestrele care au doar partea superioară, deoarece pe lângă această biserică venează existau chili, mici construcții ce serveau ca locuință personalului bisericii și musafirilor, astfel nu se puteau construi ferestrele mai jos, deoarece chiliile erau lipite de pereții bisericii. Această știre am aflat-o de la preotul Traian Țifu, iar el de la bătrânii satului.

La început, biserica a fost acoperită cu draniță; abia în 1879 a fost renovată și acoperită cu tablă, apoi zugrăvită. Din documentele găsite la parohie reiese că biserica a fost sfințită din nou în anul 1879 de către Mitropolitul Ardealului, cu mare pompă și ceremonie. În 1921 s-au cumpărat două clopote cu contribuția credincioșilor. În arhivele parohiei se găsește lista nominală a credincioșilor care au contribuit la această cumpărare și sumele de bani donate. În 1963 s-a cumpărat al treilea clopot, tot din contribuția credincioșilor, avându-l în funcție pe Macidon Tăloi, care a donat o treime din valoarea totală.

Pictura a fost executată în 1946 de către profesorul Constantinescu din Cluj în tempera, în stil bizantin. Cheltuielile picturii au fost suportate de credincioșii parohiei și de către primăria comunei, care a contribuit cu donarea unei cantități de 500 mc material lemnos, care a fost valorificat. În 1948 biserica a fost electrificată și în același an a fost sfințită de episcopul Nicolae Colan din Cluj. Apoi, după zugrăvirea exterioară din 1973, a fost resfințită de episcopul de Cluj, Teofil Herineanu.

Din 1857, de când avem date exacte în biserica din Prundu Bârgăului, au slujit următori preoți: preotul Teodor Vrăsmaș (1857-1903); preotul Iuliu Suceava (1887-1945); preotul Pavel Beșa (1870-1907); preotul Nicolae Soneriu (1907-1919); preotul Gavril Relea (1945-1958); preotul Dumitru Bodea (1959-1979); preotul Traian Țifu (1956-1988); preotul Ioan Jauca (1979); preotul Vasile Turc (1988- prezent).

Trebuie să menționăm că în 1957, la Prundu Bârgăului au existat două parohii. În prezent, biserica este deservită de doi preoți parohi: Ioan Jauca la Parohia I și Vasile Turc la Parohia II. Numărul total al credincioșilor celor două parohii este de 1200 de familii și 4200 suflete.

În perioada 2000-2007, cei doi preoți, ajutați de consiliile parohiale, împreună cu credincioșii, au efectuat la sfânta biserică următoarele lucrări: Am tencuit biserica în exterior cu terasit; Am construit lângă altar o centrală termică, pentru încălzirea bisericii; Pentru că biserica este mare a fost sonorizată cu stație de amplificare; Am scos vechea dușumea care era de peste 100 de ani și am pus parchet și covoare noi; În biserică am confecționat 100 scaune de stejar sculptate, o strană și două tronuri arhieresti, dulapuri pentru vestminte, cât și mobilier pentru proscomidiar; Am procurat vestminte preotești noi și obiecte de cult necesare, dar și îmbrăcăminte pentru Sfânta Masă; În exterior, pe lângă Sfânta Biserică, am pus pavele și am împrejmuit-o cu gard de beton și fier; Întrucât crucea și tabla de pe turnul bisericii au ruginit, le-am înlocuit și am vopsit tăblia pe toată biserica, punând și burlane pentru apă; La intrarea în biserică am pregătit un loc special cu zid și acoperis pentru aprinderea lumânărilor, iar pe jos am pus granito-gresie; În fața bisericii stau de strajă două troițe noi; Geamurile fiind vechi, le-am înlocuit cu termopane.

Bucuria noastră cea mai mare este că am reușit în cinci ani (2002-2007) să împodobim Sfânta Biserică cu o frumoasă pictură bizantină în frescă, executată de pictorul Dan Ivanovici din București. Toate aceste lucrări au costat șase miliarde lei, iar banii au fost donați de către credincioșii noștri, de Primăria Prundu Bârgăului și alți binefăcători. Slujba de resfințire a bisericii a fost oficiată de către I.P.S. Sa Bartolomeu Anania, Mitropolit al Clujului, Albei, Crișanei și Maramureșului, înconjurat de un mare sobor de preoți și diaconi, la data de 09.09.2007.

Astăzi, biserica noastră este frecventată cu regularitate de credincioșii satului, care își îndeplinesc obligațiile materiale față de ea și care se adapă din izvorul nesecat al credinței ortodoxe bimilenare.

Parohiile Prundu Bârgăului I și II, având hramul bisericii: „Sfântul Ierarh Nicolae”; construită în anul 1837; cu pictură executată de către pictorul Dan Ivanovici din București; cu un număr de 4500 credincioși; preoți parohi Ioan Jauca și Vasile Turc.

Date biografice:

Pr. Ioan Jauca, s-a născut în data de 24.06.1950, în localitatea Josenii Bârgăului, jud. Bistrița-Năsăud.

Studii:

-Seminarul Teologic Ortodox din Cluj-Napoca, promoția 1970;

-Institutul Teologic de grad Universitar din Sibiu, promoția 1978.

Hirotonit preot de către IPS Arhiepiscop Teofil Herineanu, în data de 12.09.1971, pentru parohia Blăjenii de Jos, protopopiatul Bistrița, jud. Bistrița-Năsăud, unde a activat până la data de 01.10.1979, când a fost transferat la parohia Prundu Bârgăului I, în cadrul aceluiași protopopiat.

Pr. Vasile Turc, s-a născut în data de 04.08.1953, în localitatea Simionești jud. Bistrița-Năsăud.

Studii:

-Seminarul Teologic Ortodox din Cluj-Napoca, promoția 1977;

-Institutul Teologic de grad Universitar din Sibiu, promoția 1982.

Hirotonit preot de către IPS Arhiepiscop Teofil Herineanu, în data de 17.06.1977, pentru parohia Sângeorzu Nou, protopopiatul Bistrița, jud. Bistrița-Năsăud, unde a activat până la data de 01.11.1988 când a fost transferat la parohia Prundu Bârgăului II, în cadrul aceluiași protopopiat.

ȘTIINȚĂ

Adriana OROS-MĂNARCĂ: Singurătatea, frica de singurătate și strategiile de coping

Singurătatea este un fenomen pe care o experimentăm la un moment dat în viața noastră. A fi singur este condiția indispensabilă a maturizării noastre. Cu toate acestea Seligman susține că singurătatea este fenomenul psihologic cel mai puțin înțeles.¹⁸³

Conform Sullivan singurătatea este mai înspăimântătoare decât anxietatea. Tocmai din acest motiv este o experiență care poate fi adusă cu greu la lumină.

Conform Fromm-Reichman este vorba de un refuz activ în legătură cu evocarea singurătății, subliniind că nu este vorba numai de o simplă incapacitate de evocare.¹⁸⁴

Cei mai mulți autori sunt de acord cu faptul că singurătatea este o stare neplăcută, deprimantă. Weiss numește singurătatea un „chin fără trăsături salvatoare”.¹⁸⁵ Conform Fromm-Reichmann singurătatea duce la sentimentul de „deznadejde paralizantă și zădărnice imuabilă”¹⁸⁶, teoretic în care s-a formulat. Putem identifica trei elemente esențiale: singurătatea provine dintr-o lipsă socială (1), pe care o percepem subiectiv (2), și acest lucru ne umple cu sentimente negative (3).¹⁸⁷ Analizând experiența singurătății putem spune că nu e vorba numai de o simplă dorință de a fi în contact social, dar e un dor după o anumită relație. Wheeler, Reis și Nezlek într-o cercetare, care studiază corelațiile dintre singurătate, interacțiune socială, și roluri sexuale, subliniază importanța *semnificativității relației*, care determină sentimentul de singurătate. Semnificativitatea relației este dată de variabile cum ar fi: intimitatea, revelarea de sine și a partenerului, satisfacția, plăcerea, inițiativa și influența.

În descrierile teoretice ale singurătății putem identifica trei orientări majore.¹⁸⁸ Prima orientare porenește de la *necesitatea înăscută de intimitate a omului*. Sullivan, Weiss și Fromm-Reichman reprezintă această orientare. Conform Weiss singurătatea emoțională și socială amintește de fricile copilăriei. Singurătatea emoțională provine din frica copilului mic, care se teme ca părinții să nu-l părăsească. Singurătatea socială provine din frica de a nu fi părăsit de prieteni, din sentimentul de a fi exclus. Singurătatea trăită la vârsta adultă, nu ar fi altceva decât prelungirea acestor sentimente din copilărie. Pierderile suferite în copilărie predispun la singurătate în viața de adult. Singurătatea emoțională nu este altceva decât, lipsa generalizată a figurii de atașament.¹⁸⁹

O altă orientare vede singurătatea ca rezultatul unui *proces cognitiv*. Procesul cognitiv se refera la percepția discrepanței dintre relațiile sociale dorite și actuale. Johnson, Lopata, Sermat, Peplau și Perlman reprezintă această orientare.

¹⁸³ NETO, F. and BARROS, J., *Psychosocial Concomitants of Loneliness Among Students of Cape Verde and Portugal*, in *Journal of Psychology*, 134/5 (2000) 503.

¹⁸⁴ WEISS, R. S., *Loneliness: The Experience of Emotional and Social Loneliness*, Cambridge 1980

¹⁸⁵ WEISS 1980, 15.

¹⁸⁶ PEPLAU, L.A. and PERLMAN, D., *Perspectives on Loneliness*, in *Loneliness: A sourcebook of current theory, research and therapy* (red. Peplau, L.A. and Perlman, D.) New York 1982

¹⁸⁷ PEPLAU and PERLMAN 1982

¹⁸⁸ PEPLAU and PERLMAN 1982

¹⁸⁹ WEISS 1980

Wood însă, pe baza lui Rook atrage atenția că definiția discrepanței trebuie reinterpretată.¹⁹⁰ Nepotrivirea dintre relațiile dorite și actuale duce la singurătate numai dacă include și *intersubiectivitatea*. Aceasta se referă la reciprocitate. Vorbim despre intersubiectivitate între două persoane numai dacă trăiesc aceeași experiență. În acest context singurătatea înseamnă eșecul intersubiectivității. Omul care suferă de singurătate crede că ceilalți nu îl înțeleg, dar nici ei nu îi înțelege. Lipsește deci înțelegerea reciprocă.

De Jong-Gierveld la fel ca Levinger și Snoek conform tipologiei relațiilor interpersonale pune accentul pe profunzimea relațiilor, nu numai pe lipsa de relație.¹⁹¹

Reciprocitatea relației este cea care determină sentimentul de singurătate. Tocmai de aceea corelațiile dintre numărul de relații și singurătate nu sunt semnificative.

Cea de a treia orientare vede cauza singurătății în *insuficiența afirmării sociale*. Young reprezintă această orientare. În cursul vieții învățăm că încrederea într-un prieten are valoare de recompensă, și astfel relațiile dobândesc statut de întăritor secundar.¹⁹²

Aspectele emoționale, cognitive, comportamentale și motivaționale ale singurătății

Manifestările emoționale care acompaniază trăirea singurătății sunt: neliniștea, plictiseala și nefericirea,¹⁹³ nemulțumirea față de viață,¹⁹⁴ depresia.¹⁹⁵ Unele cercetări au găsit corelații între singurătate și ostilitate. Cinismul și ostilitatea prezintă la persoanele singuratice pot fi consecința frustrării cauzate de faptul că nu găsesc în alții un partener sau prieten adecvat care să corespundă idealurilor lor.¹⁹⁶

Rubenstein și Shaver în cercetarea lor¹⁹⁷ prin metoda analizei factoriale au identificat patru grupe de sentimente, caracteristice persoanelor singuratice: 1. disperare (frică, lipsă de speranță, a fi părăsit, vulnerabil), 2. depresie (tristețe, depresie, izolare, înstrăinare, melancolie, dor, sentimentul de gol), 3. plictiseală nerăbdătoare (nerăbdare, plictiseală, incapacitate de concentrare, supărare), 4. auto-disprețuire (nesiguranță, rușine). Grupa „disperare” a corelat cel mai bine cu nivelul sentimentului de singurătate.

Aspectele cognitive ale singurătății se referă la atenție și la stilul atribuțional. Mai multe studii au arătat că atenția persoanelor singuratice se îndreaptă mai mult spre sine, decât spre ceilalți.

Jones, Hobbs și Hockenbury¹⁹⁸ studiind relația dintre singurătate și comportamentul verbal în interacțiuni diadice au găsit că persoanele care se consideră mai singuratice sunt mai puțin sensibile în interacțiuni au o atenție mai scăzută pentru partenerul de discuție și au o focalizare pe sine mai mare.

Horowitz și alții¹⁹⁹ studiind stilul atribuțional al persoanelor singuratice au găsit că aceste persoane atribuiau, pentru eșecurile lor interpersonale, în măsură mai mare, lipsa

¹⁹⁰WOOD, L. *Loneliness*, in *The Social Construction of Emotions* (red. Harré, R.), Basil Blackwell 1986

¹⁹¹De JONG-GIERVELD, J., *Developing and Testing a Model of Loneliness*, in *Journal of Personality and Social Psychology*, 53/1 (1987) 119-128.

¹⁹²PEPLAU and PERLMAN 1982

¹⁹³PEPLAU and PERLMAN 1982

¹⁹⁴NETO and ROS 2000

¹⁹⁵RUSSEL, D., CUTRONA, C.E., ROSE, J. and YURKO, K., *Social and Emotional Loneliness: An Examination of Weiss's Typology of Loneliness*, in *Journal of Personality and Social Psychology*, 46/6 (1984) 1313-1321.

¹⁹⁶JONES, H.W., *Loneliness and Social Behaviour*, in *Loneliness: A sourcebook of current theory, research and therapy* (red. Peplau, L.A. and Perlman, D.) New York 1982

¹⁹⁷RUBENSTEIN, C.M. and SHAVER, Ph., *The Experience of Loneliness*, in *Loneliness: A sourcebook of current theory, research and therapy* (red. Peplau, L.A. and Perlman, D.), New York 1982

¹⁹⁸JONES, H.W., HOBBS, S.A. and HOCKENBURY, D., *Loneliness and Social Skill Deficits*, in *Journal of Personality and Social Psychology*, 42/4 (1982) 682-689.

¹⁹⁹HORROWITZ, L.M., FRENCH, R. and ANDERSON, C.A., *The Prototype of a Lonely Person*, in *Loneliness: A sourcebook of current theory, research and therapy* (red. Peplau, L.A. and Perlman, D.) New York 1982

capacităților și trăsăturilor personale, decât persoanele nesinguratice. În situația inversă s-au comportat în mod consecvent – în cazul succesului, persoanele singuratice nu au atribuit succesului acești factori.

Din punct de vedere **motivațional** singurătatea poate fi o forță motivațională care duce spre relații interpersonale. Alți autori atribuie singurătății un efect de micșorare a motivației. Pentru a rezolva acest conflict trebuie să luăm în considerare faptul că diferitele tipuri de singurătate au caracteristici motivaționale diferite.²⁰⁰

Când vorbim despre **caracteristicile comportamentale** ale singurătății, trebuie să distingem între comportamentele care duc la singurătate și cele care acompaniază singurătatea, precum comportamentele de *coping*.²⁰¹

Dacă analizăm comportamentul interpersonal al persoanelor singuratice, putem vedea pe baza cercetărilor, că aceste persoane găsesc rezolvări mai puține și mai puțin eficiente la problemele ipotetice ale unor situații sociale,²⁰² se comportă mai puțin asertiv decât persoanele nesinguratice.²⁰³ Conform Jones comportamentul persoanelor singuratice poate fi schimbat prin training-uri scurte care vizează dezvoltarea de deprinderi sociale.²⁰⁴ Vitkus și Horowitz studiind performanța socială a persoanelor singuratice²⁰⁵ au ajuns la concluzia că în cazul persoanelor singuratice comportamentul este determinat mai mult de situație, decât de personalitate. Persoanele singuratice care au participat în această cercetare s-au adresat partenerilor la fel de frecvent ca și persoanele nesinguratice, și nu s-au deosebit nici în comportamentul de auto-dezvăluire.

În contradicție cu cercetările anterioare persoanele singuratice din cercetare au dat dovadă de o mai mare și adecvată capacitate socială eficientă. Dar în rolul interpersonal pasiv nu au fost capabili să folosească aceste capacități. Persoanele singuratice, din cauza anxietății, în situațiile sociale aleg roluri interpersonale pasive și acest rol îi împiedică să dea o performanță socială mai mare. Rolul pasiv ales de persoanele singuratice îi determină pe ceilalți să aleagă rolul complementar și acest lucru susține pasivitatea.

Persoanele singuratice totodată sunt înclinate să se evalueze pe sine și să-și evalueze performanța lor socială în mod negativ. Această tendință influențează rolul pe care îl aleg și acesta funcționează ca și o profeție care se auto-îndeplinește (*self-fulfilling prophecy*).

Singurătate, a te simții singur, a fi singur

A fi singur și singurătatea sunt lucruri diferite. Filozofia germană diferențiază: „*Einseinkeit*” și „*Vereinsamung*”.

A fi singur nu înseamnă singurătate, nu este nici condiția pentru și nici îndeajuns pentru singurătate. Societatea leagă faptul de a fi singur și singurătatea de nefericire, și cei mai mulți oameni se gândesc la ea ca la ceva de evitat.

A fi singur este condiționat cultural, singurătatea poartă o stigmă socială.²⁰⁶ Dacă cineva stă un timp îndelungat singur este considerat deja ceva aberant. Această credință greșită persistă cu toate că au fost confirmate efectele benefice și pozitive ale singurătății.

Larson și coautorii afirmă că „atunci când cineva e singur are posibilitatea de a suspenda așteptările și feedbackurile mediului cultural, să-și reintegreze credințele, valorile, ideile conform unui model personal cu sens.”²⁰⁷

²⁰⁰PEPLAU and PERLMAN 1982

²⁰¹PEPLAU and PERLMAN 1982

²⁰²HORROWITZ, FRENCH and ANDERSON 1982

²⁰³VITKUS, J and HORROWITZ, L.M., *Poor Social Performance of Lonely People: lacking a Skill or adopting a Role?*, in Journal of Personality and Social Psychology, 52/6 (1987) 1266-1273.

²⁰⁴JONES, HOBBS and HOCKENBURY 1982, 682-689.

²⁰⁵VITKUS and HORROWITZ 1987, 1266-1273.

²⁰⁶WOOD 1986 referindu-se la Gordon

²⁰⁷LARSON, CSIKSZENTMIHÁLYI and GRAEF 1982, 52.

Larson și coatorii subliniază importanța faptului că singurătatea îmbunătățește starea cognitivă, face posibilă o concentrare mai mare. Timpul petrecut în singurătate îmbunătățește și dispoziția.²⁰⁸

Suedfeld vede în singurătate un potențial de vindecare și subliniază importanța aplicării izolării în practica psihiatrică.²⁰⁹ Singurătatea nu este numai parte a procesului de vindecare, dar este și condiția dezvoltării de personalitate și a maturizării personale. Singurătatea în crizele de vârstă este o posibilitate pentru căutare, descoperire, de cristalizare a noului sine.

Csikszentmihályi afirmă că singurătatea este de nesuportat din cauza plictiselii. Cine se simte singuratic simte că îi lipsește *provocarea* din viață. Avem nevoie de stimuli externi și feedbackuri ca atenția noastră să se îndrepte spre un scop. Dacă acestea lipsesc apare fenomenul *entropiei psihice*. Entropia psihică apare când o informație pune în pericol atingerea scopului, și invadează conștiința noastră ducând chiar și la destrămarea sinelui. Când suntem singuri entropia psihică este mai probabilă și îngrijorările noastre stăpânesc conștiința noastră.²¹⁰

Dacă vedem în singurătate o posibilitate de a atinge anumite scopuri pe care nu le putem atinge în prezența celorlalți, atunci va fi posibil să achiziționăm deprinderi noi. Folosirea constructivă a singurătății însă cere un anumit grad de maturitate și o anumită complexitate.²¹¹ Singurătatea ne poate duce la experiența de *flow* (curgere), o stare în care omul se simte bine, o stare în care totul este aranjat în mod armonios.²¹²

Singurătatea în context teologic

Singurătatea este prezentă în viața omului încă de la creație. „Nu e bine ca omul să fie singur” spune Biblia. În gândirea Vechiului Testament singurătatea este rea. Dumnezeu pedepsește păcătosul cu singurătate. Cine greșeste este alungat – devine ȋapul ispășitor. Cea mai mare pedeapsă este izolarea, depărtarea de comunitate.

Iov trăiește groaza singurătății: „*A depărtat pe frații mei de lângă mine și cunoscuții mei își întorc fața când mă văd. Rudele mele au pierit, casnicii mei au uitat de mine. Cei ce locuiau împreună cu mine și slujnicele mele se uită la mine ca la un străin; sunt în ochii lor ca unul venit din altă țară. Chem pe sluga mea și nu-mi răspunde, măcar că o rog cu gura mea.*” (Iov 19, 13-16)

În Noul Testament singurătatea primește un nou înțeles, are caracter de mântuire. Isus a luat asupra sa singurătatea omului și l-a sfințit. A căutat oaia singură și pierdută (Luca 15, 4) și a dus-o înapoi în comunitate. Isus l-a salvat pe om din singurătatea păcatului prin experiența lui de pustiu (Mt 4, 1-11), s-a rugat singur (Lc 9, 18), iar pe cruce a acceptat moartea, singurătatea totală (Mt 27, 46). După Înviere și trimiterea Duhului Sfânt numai există singurătate adevărată²¹³: „Nu vă voi lăsa orfani: voi veni la voi.” (In 14, 18)

Singurătatea creștină are sens. Simone Weil spune că valoarea singurătății constă în faptul că „face posibilă o atenție superioară”.²¹⁴ Rugăciunea este singurătate cu Dumnezeu. Pentru călugări această singurătate este o condiție indispensabilă. Părinții deșertului spun că dacă un călugăr perseverează în singurătatea chiliei lui, poate renunța la celelalte forme de asceză.²¹⁵

Singurătatea monahală are sens însă numai atunci dacă nu se deformează în înstrăinare. „Călugărul care alege singurătatea nu vrea să se scape de lume, dar să o înțeleagă.”²¹⁶

²⁰⁸LARSON, CSIKSZENTMIHÁLYI and GRAEF 1982

²⁰⁹SUEDFELD 1982

²¹⁰CSIKSZENTMIHÁLYI, M., *Flow: The psychology of optimal experience*, New York 1990

²¹¹LARSON, CSIKSZENTMIHÁLYI and GRAEF 1982

²¹²CSIKSZENTMIHÁLYI 1990

²¹³LÉON-DUFOUR, X. and PRAT, M., *Magány*, in *Biblikus Teológiai Szótár* (red. Léon-Dufour, X.), Budapest 1972

²¹⁴SCHÜTZ, Ch., *Magány*, in *A keresztény szellemiség lexikona*, (red. Schütz, Ch.) Budapest 1993, 245.

²¹⁵LOUF, A., *Bennünk a Lélek imádkozik*, Pannonhalma 1994, 77.

²¹⁶MOUBARAC, Y., *A magány*, in *Pannaonhalmi Szemle* 11/1 (2003) 66.

Religiozitate, spiritualitate și rezultatele pozitive de sănătate

Ellison és Levin identifică șase mecanisme explicative între religiozitate, spiritualitate și rezultatele pozitive de sănătate.²¹⁷ Aceste mecanisme sunt următoarele:

Controlul comportamentelor legate de sănătate și de stilul individual de viață. Religia dezaprobă majoritatea comportamentelor care pun în pericol sănătatea (alcool, droguri, nicotina, relațiile sexuale cu risc) și susțin acele comportamente care favorizează viața sănătoasă (stil de viață cu nivel de stres diminuat).

Rezerve de resurse sociale. Comunitatea religioasă oferă posibilitatea susținerii sociale, iar pe lângă ajutorul socio-emoțional oferă și ajutor instrumental (ajutor material și servicii).

Favorizarea percepției pozitive de sine. Religiozitatea susține starea de sănătate și prin alimentarea sentimentului de autovalorizare și de eficiență. Prin practicile spirituale persoanele cultivă relații asemănătoare celor interpersonale cu „persoana divină.” Izvorul stimei de sine pentru persoana religioasă este acea credință că Dumnezeu o iubește și că pentru Dumnezeu ea este o persoană valoroasă.²¹⁸

Resurse specifice de coping. Practicile spirituale (de ex. rugăciunea) modifică evaluarea primară și prin aceasta duc la combaterea mai eficientă a stresului. Persoanele religioase consideră boala sau situațiile problematice ca și o posibilitate pentru creștere spirituală sau ca făcând parte dintr-un context mai larg al planului divin.

Generarea sentimentelor pozitive. Practicile religioase sau spirituale fac posibil trăirea sentimentelor pozitive (iubire, iertare, satisfacție) și modifică parametrii fiziologici prin mecanisme neuroendocrine sau psihoimunologice.

Favorizarea credințelor sănătoase. Optimismul învățat sau speranța sunt construcții psihologice care mediază între religiozitate și starea de sănătate.

Lidia PURGHEL, Radonul și cancerul pulmonar

Dr. fizician Lidia Purghel, Lansarea programului...(Comunicare)

Agenția Internațională pentru Studiul Cancerului (IARC) clasifică radonul ca fiind principalul agent de mediu cancerigen, fiind considerat, după fumat, a doua cauză în apariția cancerului pulmonar.

Radonul este un gaz radioactiv care exista in natura ca descendent din familia de dezintegrare a Uraniului. Pătrunde in case ușor prin fisurile din pereți și fundație, prin podele și pe langa tubulatura utilizată pentru instalații. A doua sursă a radonului în clădiri este dată de materialul de construcție utilizat.

In 2004 am propus la Simpozionul National de Radioprotectie un program de cartare a riscului de Rn pentru Romania. Nu s-a demarat nimic.

In perioada 2006-2008 am castigat, coordonat si realizat un proiect de cercetare in programul MENER Contr. 747/ 2006 pentru cartarea riscului de Rn pe zone pilot. In proiect au participat mai multe institute de cercetare (IFIN-HH Bucuresti, Inst. Fizica Pamantului Bucuresti, ICPE Bistrita, UBB-Cluj Napoca, INC-D-Materiale Rare si Radioactive, Univ. Transilvania Bv, etc).

Cateva concluzii spicuite din proiect:

Inventarierea mijloacelor de masurare si a metodelor utilizate in tara;

Stabilirea unei strategii de masurare;

²¹⁷ELLISON, G.C. and LEVIN, S.J. 1998, 700-720.

²¹⁸LARSON, D.B. and LARSON, S.B. 2003, 37-52.

Inițierea unor cursuri de pregătire a personalului implicat în măsurări de Rn;
 Realizarea de etaloane naționale primare și secundare care să asigure calitatea măsurărilor de Radon (active și pasive);
 Intercomparări ale mijloacelor de măsurare etalon cu alte instalații etalon din lume.
 Realizarea unei proceduri de calibrare rapidă de rutină (AC) bazată pe standarde
 Realizarea de aparatură portabilă de măsurare cu autocalibrare.
 Realizarea unei hărți cu zonele de risc la Rn.
 Dotarea laboratoarelor zonale cu aparatură corespunzătoare;
 - Realizarea unei baze naționale de date - pentru stabilirea nivelului de acțiune;
 - Intocmirea unui set de măsuri pentru prevenirea și limitarea efectelor nocive asupra populației.
 - Realizarea de cursuri pentru arhitecți, constructori, instalatori referitoare la modalitățile de izolare a caselor la Rn.

Directiva Consiliului Uniunii Europene 2013/59/Euratom a stabilit normele de securitate de bază privind protecția împotriva pericolelor prezentate de expunerea la radiațiile ionizante.

Conform acestei directive toate țările UE sunt obligate să măsoare Radonul și să aibă o hartă oficială a zonelor cu risc ridicat de radon.

România a demarat în 2018, sub auspiciile Comisiei Naționale pentru Controlul Activităților Nucleare (CNCAN) în colaborare cu Societatea Română de Protecție Radiologică (SRPR) și cu sprijinul: Universității Politehnica din București (UPB) Universității Tehnice de Construcții București (UTCB) Universității Babes Bolyai Cluj Napoca (UBB) Institutului Național de Cercetare Dezvoltare pentru Fizică și Inginerie Nucleară „Horia Hulubei” (IFIN-HH) Regiei Autonome Tehnologii pentru Energia Nucleară (RATEN) Institutului Național de Cercetare-Dezvoltare pentru Tehnologii Criogenice și Izotopice Râmnicu Valcea (ICSI Râmnicu Vâlcea), **implementarea Planului Național de Acțiune la Radon.**

IN MEMORIAM

Ceremonia întâlnirii cu Dumnezeu Prof. Remus Deac din Rusu Bârgăului, condus pe ultimul drum

Rafila MUREȘAN, Răsunetul, Joi, 03/21/2019 - 07:36

Duminică, 17 martie, profesorul Remus Deac a fost condus pe ultimul sau drum spre cimitirul din Rusu Bârgăului cu multe lacrimi și foarte multe flori, dar și prin folositoarele rugăciuni ale părintelui protopop Alexandru Vidican și preotul paroh Ioan Platon.

În timpul scurt al celor 3 zile, aflat în sicriu era senin, mulțumit că și-a împlinit misiunea, pentru care a fost adus în lume și împăcat pentru toate, așa aștepta marea trecere peste pragul vremelniceii călătorii. Prin deosebită purtare de grijă a copiilor, acest ultim popas

pământesc al său a fost impecabil pregătit, o elegantă ceremonie, așa cum se cuvine pentru întâlnirea cu Dumnezeu.

Domnul Remus, așa cum i se spunea, s-a născut în dată de 4 mai 1946 la Bicz – Maramureș, din părinții Alexandru Deac și mama Emilia, născută Parasca din Rusu Bârgăului. Din clasa a III-a împreună cu părinții și cele două surori Mariana și Alexandra, au venit la Rus în casa bunicului Ioan Parasca. A continuat cursurile la școală din localitate, unde tatăl său a fost învățător, apoi la școala din Joseni, după care a urmat Școala Pedagogică de la Sighet. A lucrat ca învățător la Negrești unde a ocupat și funcții politice pe teme de învățământ și sănătate: director al muzeului și al casei de cultură. În acești ani a urmat și cursurile Facultății de Sociologie.

În 1989 se întoarce la Rus, împreună cu soția Aurelia, cu copiii Delia și Remusica, astăzi bine realizați, lucrând pe o catedră de istorie aici la școală până în anul 2005, apoi a funcționat și la alte școli de pe Valea Bârgăului. În ultimii ani ai carierei a fost numit și inspector metodist.

A desfășurat o bogată activitate profesională, fiind apreciat în toate colectivele de cadre didactice, de elevi și părinți, și toți cu cei care venea în contact.

A fost un intelectual de aleasă sensibilitate, bine pregătit profesional, pedant, ordonat, foarte harnic, iubea și munca fizică – dovadă este casa, dar și gospodăria sa. Era comunicativ, optimist, mereu cu zâmbetul pe față, dispus la dialog cu oricine și nu scapă nicio ocazie să vorbească despre copiii săi, dar mai ales despre nepoatele Andra și sora Ana, studente la conservator și medicină, care au fost mândria și bucuria vieții sale.

După pensionare își pune în valoare vocea, dar și credința în Dumnezeu, moștenite de la înaintași și este nelipsit din strana bisericii până la îmbolnăvirea sa.

La plecare este plâns cu lacrimi fierbinți de către soție, copiii dragi, nepoate, surorile Mariana și fiii Remus și Alexandru, sora Alexandra care i-a cedat partea de moștenire din Rus fără condiții, fericită că fratele s-a întors “acasă”. L-au plâns și rudeniile, vecinii, prietenii și consătenii.

A fost un suflet, blând, bun și un sprijin pentru toți cei care apelau la el, de aceea va rămâne vie amintirea sa în memoria celor care l-au cunoscut.

Dormi în pace, suflet blând!

Prof. Rafila Mureșan

Profesorul Ioan Șteff a iubit viața

Vestea morții fulgerătoare a profesorului Ioan Șteff a căzut ca un trăznet asupra familiei, asupra colectivului de cadre didactice al Școlii Gimnaziale „Lucian Blaga” din Bistrița, asupra sutelor de prieteni din cadrul Despărțământului ASTRA Năsăud-Cercul ASTRA Bârgău, a locuitorilor din Josenii Bârgăului.

Profesorul Ioan Șteff împlinise în vara acestui an 71 de ani și a fost până în ultima clipă a vieții sale un om foarte activ.

A funcționat timp de 23 ani, până la ieșirea la pensie în anul 2013, ca profesor titular pe catedra de geografie a Școlii Gimnaziale „Lucian Blaga”.

Pregătirea sa multilaterală, competența sa profesională, empatia și simțul umorului dovedite în relațiile cu ceilalți: elevi, colegi, părinți, prieteni, colaboratori, au lăsat în mintea acestora doar imaginea unui dascăl înzestrat cu reala vocație a pedagogiei, un om a cărui prezență agreabilă a fost unanim apreciată și căutată de către toți cei care l-au cunoscut, cu care au colaborat. În calitate de profesor-diriginte, conform afirmațiilor unui profesor coleg, a format numeroase generații de elevi, încadrându-se în acea categorie de educatori care au ars aidoma unei lumânări, consumându-se pe sine pentru a-i lumina pe ceilalți.

Profesorul Ioan Șteff a fost mulți ani responsabilul catedrei de istorie-geografie și a făcut parte din conducerea sindicală a școlii, în această ultimă calitate luptând pentru îmbunătățirea vieții cadrelor didactice.

S-a implicat cu întreaga sa ființă în numeroasele proiecte europene pe care școala le-a avut cu unități școlare din Austria, Italia și Polonia. Și nu numai atât, fiindcă Ionică Șteff a înțeles mai bine ca mulți că scrisul este o noblețe a profesiei de dascăl și a fost coautor la realizarea lucrărilor științifice intitulate: „Colibița-dimensiuni turistice”-2010-o adevărată odă închinată zonei în care a copilărit și și-a petrecut anii tinereții și „Bistricior”-2015, carte ce descrie cu talent frumusețea neasemuită a muntelui, un loc al încrederii, al speranței și al veșniciei care ne așteaptă.

În cei peste 40 de ani de muncă pe tărâmul învățământului, Ionică Șteff-educatorul experimentat și înzestrat cu mult umor a fost un adevărat liant în colectivele didactice prin care a trecut acționând de fiecare dată pentru crearea unui climat de muncă agreabil și contribuind prin virtuțile sale la creșterea prestigiului instituțiilor în care și-a desfășurat activitatea.

În ciuda tuturor încercărilor pe care destinul i le-a rezervat în această viață, noi nu l-am văzut niciodată pe Ionică plângându-se, deși știam că uneori sufletul lui sensibil plângea. Avea acea putere pe care puțini dintre noi o avem, de a se ridica cu umor deasupra propriilor dureri.

După ieșirea la pensie, în anul 2013, profesorul Ioan Șteff s-a bucurat din plin de binefacerile libertății stabilindu-și singur programul zilnic. În ultimii ani mărturisea prietenilor că-și drămuiește timpul între vizitele în locurile sale natale, la Bistrița Bârgăului, în cadrul acțiunilor Cercului ASTRA Bârgău și participarea la evenimentele de familie ale copiilor și rudelor sale.

Participa la toate excursiile organizate în țară prin Casa de Ajutor Reciproc a Pensionarilor din Bistrița, îndeplinind rolul de ghid turistic, îmbogățindu-i pe membrii grupului de turiști cu cunoștințele sale geografice și istorice.

Dar, ne trecem atât de repede ca niște umbre pe ecranul veșniciei și iată că, în ajunul Zilei Luminației, lumina pământescă s-a stins pentru Ionică Șteff pentru ca sufletul său iubitor și bun să treacă la lumina vie a veșniciei.

A murit așa cum a trăit: tăcut și modest, surprinzându-ne prin moartea sa fulgerătoare așa cum ne-a surprins în timpul vieții cu jovialitatea și generozitatea sa. A fost un model de dascăl și părinte și mai presus de orice a fost un model de OM.

Într-o casă de gospodari și oameni harnici, la 4 iulie 1948, s-a născut cel de-al șaptelea copil al familiei Șteff, părinții Vasile și Măriuca botezându-l cu numele Ioan, alintat repede Ionică. Așa îi va rămâne numele pentru toată viața, IONICĂ ȘTEFF. Prâslea a devenit repede răsfațatul familiei, mai ales că diferența dintre primul născut și el era de 21 de ani. Ionică a crescut frumos în sânul familiei și iubit de toată lumea.

Școala primară a urmat-o în satul natal, iar liceul în Prundu-Bârgăului, unde a fost un elev silitor cu dragoste de carte, bun la învățătură, ajungând la rândul său dascăl după absolvirea facultății de Istorie-Geografie. A predat pe rând în Mureșenii Bârgăului și în Bistrița-Bârgăului, iar din 1977 în colonia Ștegea, colonia muncitorilor care au construit barajul Colibița.

A devenit directorul școlii din această colonie și tot aici o cunoaște pe Georgeta, alături de care își întemeiază o familie. O familie în care vin pe rând 5 fete frumoase și 2 băieți la fel de frumoși. Da! O familie minunată cu 7 copii, copii de care ar fi mândru orice părinte.

Mihaela-care a câștigat liga Campionilor la Tenis de masă, în mai 2006, cu echipa sa SterilgardaCastelgoffredo, care s-a impus, cu scorul de 3-2 în ambele manșe ale finalei, în fața formației germane LangweidMullermilch, Cristina, Mona, Andu, Felicia, Mircea și Niki, sunt florile care au apărut în grădina familiei Șteff Ionică

După 9 ani de directorat la școala din colonia Ștegea, în 1986 a plecat la Bistrița și a fost numit director la școala din Viișoara, iar din 1990 profesor la școala „Lucian Blaga” din Bistrița, de unde s-a și pensionat, așa cum am amintit mai sus.

Dascăl prin formație, dar mai ales prin vocație, pe lângă cei 7 „elevi” de acasă, a instruit și format generații întregi de copii, cărora le-a insuflat dragostea pentru materia predată, de locurile natale, de mediul înconjurător. Ionică Șteff a fost un mare iubitor de natură, făcând multe excursii și drumeții, păstrând o dragoste aparte pentru Valea Bârgăului și mai ales pentru Colibița, dragoste materializată în mai multe volume scrise alături de colegul și prietenul său prof.universitar dr. Ioan Băcă.

Ioan Șteff a fost un iubitor împătimit de folclor. A făcut parte din ansamblul Cununa de pe Someș încă de la începuturile lui, ca dansator, și a plecat de mai multe ori în turnee prin Europa, alături de fratele său Ticu și verișoara sa Domnița. A fost un om de mare ajutor pentru familia sa, dar și pentru apropiați. Un om bun la toate, un tată bun pentru copii, un bunic iubitor pentru nepoți, un frate săritor, un prieten devotat.

Ionică Șteff a iubit viața, copii, nepoții, rudele, prietenii. A avut o inimă mare, bună, iubitoare, care a încetat să bată în 31 octombrie 2019.

Rămas bun Ionică Șteff.

Dumnezeu să te ierte, acolo sus în ceruri unde este și sufletul tău bun.

A trecut la cele veșnice cercetătorul Constantin Svoboda, autorul unei enciclopedii unice

Născut în 1947, la Dorna Candreni, Constantin Svoboda a copilărit pe Valea Someșului, la Rodna, iar apoi pașii vieții l-au condus spre Bistrița, acolo unde ani de zile a fost cercetător la Muzeul Județean. A editat Dicționarul “Enumeratio plantarum vascularium sponte crescentium et frequentius cultorium districti Bistriciensis-Nassodensis”-“Flora județului Bistrița-Năsăud”.

Primul volum, apărut la Editura ”Eikon”, cuprinde 1700 specii de plante, cu 14.000 sinonime, 1000 de abrevieri ale numelor unor cercetători și savanți, iar la bibliografie avem 308 titluri. O muncă titanică care are la bază nu mai puțin de 35.000 de fișe ce se întinde pe durata a 50 de ani. Cu al doilea volum, apărut la Editura Charmides, numărul speciilor inventariate va ajunge la 2440. Volumul cuprinde

782 de specii.

Vestea trecerii la cele veșnice i-a luat prin surprindere pe apropiați, mai ales că tocmai venise de la București, unde și-a petrecut sărbătorile de iarnă și unde stătea o bună parte din an, și niciun semn nu prevestea că ar avea probleme. S-a stins în urma unui atac cerebral la scurt timp după ce a ajuns la Spitalul Județean.

Slujba de priveghi are loc azi, de la ora 17.15, iar înmormântarea va avea loc mâine, de la ora 13.30, la Capela de pe str. Tăрпиului.

Bunul Dumnezeu să-i dea odihnă veșnică ✝

Suntem alături de familia cercetătorului CONSTANTIN SVOBODA acum, la trecerea la cele veșnice a celui care a fost om bun și învățat, intelectual entuziast și, mai presus de toate, un mare profesionist în știința botanicii.

Apropiat al instituției noastre, prezent la evenimentele de la Bibliotecă, preocupat să avem în fondul documentar cărți rare, sprijinindu-ne în achiziții de excepție, Constantin Svoboda va rămâne mereu în memoria noastră. Regretăm nespuse plecarea lui și-l rugăm pe bunul Dumnezeu să îl așeze în rândul dreptilor.

Managerul Ioan Pinte, împreună cu colectivul de la Biblioteca Județeană.

(Răsunetul, Mie, 01/08/2020)

In memoriam DR. GABRIELA HORTENZIA RĂDULESCU

Marin POPAN*, Marius HORGA*, Virgil MUREȘAN*

Gabriela Hortenzia Radulescu s-a născut la 26 octombrie 1952 la Petroșani unde a urmat școala generală și liceul. Încă din copilărie a simțit o puternică pasiune pentru citit. Astfel, în perioada anilor de liceu (Liceul Teoretic nr. 1 din Petroșani) și-a lărgit orizontul de cunoaștere cu studii de literatură, istorie națională și universală, chimie, geografie, geologie.

În anul 1976 a absolvit Facultatea de Istorie din cadrul Universității „Babeș- Bolyai” Cluj-Napoca. În septembrie 2011 a obținut doctoratul în istorie, titlul tezei sale de doctorat fiind: „Habitatul în Transilvania de nord-est în secolele VII - XV”.

Între anii 1976 -1986 a urmat o carieră didactică la Liceul Industrial Nr. 1 din Baia Mare unde s-a remarcat ca un profesor dedicat și talentat.

Din 1986 și până în 2012 a activat ca muzeograf și apoi cercetător științific la Muzeul Județean Bistrița-Năsăud fiind specialist în arheologie medievală și în istoria orașului medieval Bistrița.

Gabriela Hortenzia Rădulescu a contribuit la întocmirea de rapoarte de specialitate și monografii istorice pentru bisericile monument-istoric din județul Bistrița-Năsăud. Ca arheolog a condus, în diverse situri arheologice, lucrări de cercetare istorică și arheologică medievală în județul Bistrița-Năsăud. Pe parcursul activității sale a participat ca autor și co-autor la numeroase proiecte științifice interdisciplinare (geoarheologie și arheometrie), muncind cu dedicație, altruism și spirit de sacrificiu.

Dintre volumele sale mai importante editate menționăm:

Bistrița, 2002

Bistrița. O istorie urbană, 2004

Bistrița - O istorie urbană: Orașul medieval, 2008

Bresle, meșteri și meșteșuguri la Bistrița între Evul Mediu și lumea modernă, 2012

Dintre articolele științifice de geoarheologie-arheometrie publicate amintim:

Ghergari, L., Ionescu, C., Horga, M., **Rădulescu, G.**, 2005, Studii mineralogice-petrografice asupra ceramicii medievale timpurii de la Șieu-Odorhei (jud. Bistrița-Năsăud), în *Arheologia Medievală*, vol. V, p.171-190, Cluj-Napoca.

Ionescu, C., Ghergari, L., Horga, M., **Rădulescu, G.**, 2007, Early medieval ceramics from the Viile Tecii archaeological site (Romania): an optical and XRD study. *Studia Univ. Babeș-Bolyai, Geologia*, 52 (2), p. 29-35, Cluj-Napoca.

* Complexul Muzeal Bistrița-Năsăud, Str. General Gr. Bălan nr. 19, Bistrița

Ghergari, L., **Rădulescu, G.**, Horga, M, 2010, Ceramica medieval timpurie de la Vermeș (județul Bistrița-Năsăud) – studii mineralogice petrografice. În Vasaria medievalia II, Ed. Accent, p. 108-124, Bistrița.

Rădulescu, G., Horga, M, 2014, Considerations on early medieval pottery in Northeastern Transylvania in the context of its research with the methods of archaeometry and geoarchaeology. Studii și cercetări ser. Geology-Geography, vol. 19, p.7-27, Bistrița.

Înzestrată cu o mare putere de muncă, provenită dintr-o familie de intelectuali, persoană afabilă și de o aleasă educație, din partea paternă de origine elenă, Gabriela Rădulescu a călăuzit pașii multor elevi pe drumul devenirii și maturizării educative. Gabriela Hortenzia Rădulescu a fost un suflet sensibil și generos, spirit pozitiv și modest fiind un real sprijin colegilor și colaboratorilor de breaslă din mediul științific bistrițean și transilvănean.

În data de 17 septembrie 2019, în mod neașteptat, distinsa Doamnă Dr. Gabriela Hortenzia Rădulescu a plecat dintre noi. Dumnezeu să o odihnească în pace!

ETNOGRAFIE ȘI FOLCLOR

În An Centenar, „Păunița” Văii Bârgăului strălucește pe scenele țării

Anul Centenarului Marii Uniri a fost unul plin de bucurii pentru tânăra interpretă de pe Valea Bârgăului, Florina Bălan. După împlinirea vârstei de 16 ani, care îi dă dreptul la participarea la marile festivaluri ale țării, Florina Bălan a adus în ținutul bârgăuan premii de la două dintre cele mai mari festivaluri ale țării. Prin repertoriu, seriozitatea cu care promovează tradițiile autentice, ținuta deosebită și voce, Florina Bălan a reușit să impresioneze juriul Festivalului „Strugurele de Aur” obținând premiul I.

„Un vis împlinit și un drum deschis. Mulțumesc Bunului Dumnezeu pentru această mare realizare și tuturor celor care au fost alături de mine”, spune Florina Bălan.

Surprizele au continuat, bârgăuanca obținând trofeul Festivalului „Pană de Păun”, premiul de popularitate, și premiul Radio România Regional. „Sunt mândră și promit să duc mai departe cu cinste tradițiile cântecului și portul de pe frumoasa vale a Bârgăului”, a declarat Florina Bălan, cea care a primit, pe lângă clopul cu păun și o păuniță care să ateste câștigarea trofeului la festivalul în care s-au întrecut în talent 50 de tineri.

O felicităm și-i dorim mult succes pe drumul cântecului popular

Felicitări ! Bârgăuanca noastră a câștigat Locul I la râvnitul festival „Strugurele de Aur”, ediția CENTENAR de la Alba Iulia ! Bistrița, la înălțime și în recitaluri !

Menuț Maximinian
Răsunetul, Dum, 09/09/2018

Marioara Sigartău – mândră floare de Bârgău a muzicii populare

Interviu realizat de prof. Ștefan Pop,
Răsunetul, Mie, 11/24/2010 - 12:06

Am avut în zilele trecute plăcerea de a întâlni și de a purta o conversație prietenească cu fermecătoarea interpretă de muzică populară Marioara Sigartău. Mărturisesc sincer că am fost marcat de spontaneitatea și sinceritatea cu care mi-a răspuns într-un interviu neconvențional la câteva întrebări pe care i le-am adresat. Încerc să reproduc răspunsurile pentru mulți dintre cititorii noștri care o cunosc, o admiră, îi iubesc cântecele și care au fost și sunt fascinați de prezența sa scenică și de valoarea ridicată a interpretării cântecelor populare.

Rep.: - Marioara, avem aceeași obârșie, din câte știu eu, amândoi avem rădăcinile în frumoasa Vale a Bârgăului, eu având o vechime mult mai mare... „pe pământ”!
Te rog să îmi spui câte ceva despre copilăria ta, despre anii de școală și despre moștenirea talentului tău în muzica populară.

MARIOARA SIGARTĂU: - Îmi face plăcere să afirm că sunt „bârgăoancă” la origine. M-am născut la Pr. Bârgăului, localitate frumoasă în care am văzut lumina zilei, în care mi-am petrecut copilăria fericită ascultând și învățând și eu cântecele mamei mele Mărioara Bruj, dar și doinele duioase cântate la fluier de tatăl meu, Vasile Bruj. Am parcurs aici toate treptele școlare, absolvind liceul în 1988.

Încă de pe băncile școlii, având pasiune pentru muzica populară, m-am pregătit și am cântat la toate serbările școlare organizate în comună și pe Valea Bârgăului și la alte activități culturale organizate în județ. Cei ce m-au iubit și mi-au apreciat talentul, mi-au îndreptat pașii spre Școala Populară de Artă, secția Canto popular la clasa d-nei Rozalia Fucă, căreia îi sunt recunoscătoare pentru profesionalismul și tactul cu care mi-a îndrumat pașii și mi-a dezvoltat talentul.

Au urmat alte trepte ale valorificării talentului meu cu care m-a binecuvântat Dumnezeu. În urmă cu 13 ani am început colaborarea cu Ansamblul „Cununa de pe Someș”, având șansa să cânt pe multe scene din țară, dar și în străinătate: în Mexic, Iordania, Elveția, Franța, Ungaria și nu numai, ocazii cu care mi-am îmbogățit experiența interpretativă. Am o adevărată colecție de înregistrări audio și video din aceste turnee, precum și din țară de la posturi de radio și de televiziune.

Consider, de-altfel, că am ales bine calea îmbinând dragostea pentru muzica populară și pentru munca profesională.

Rep.: - Ce ne poți spune, Marioara, despre familie, despre activitatea ta, despre proiectele de viitor, mai ales privind această frumoasă pasiune a ta – muzica populară?

M.S.: - Sunt căsătorită. Soțul meu, Marian, lucrează în domeniul CFR, avem un fiu – Cristian-Marian – și cred că îmi moștenește talentul, dar lăsăm să aleagă singur domeniul spre care va opta atunci când va crește. Eu lucrez ca referent la Centrul Cultural Municipal „G.Coșbuc”, unde sunt împlinită profesional. Lucrez cu pasiune la un album cu peste 20 de piese populare culese de pe meleagurile noastre bistrițene de care sunt mândră. Sunt ajutată și de o bună prietenă la compunerea textelor, iar o mare parte mi le fac singură. La liniile melodice

ale pieselor sunt ajutată de d-na Elvira Botoș, căreia îi port o mare recunoștință pentru ajutorul statornic pe care mi l-a dat și mi-l dă în continuare. Este o mare profesionistă care a ajutat pe mulți din interpreții de muzică populară din județ. Am vorbit despre albumul pe care îl pregătesc și pe care aș dori să-l pot lansa în 2011. Mai am încă de lucru la el și aș dori să fie unul de înaltă calitate. Vă pot dezvălui titlul unei piese la care țin foarte mult: „Nevăstuică cu bărbat”. În urmă cu puțini ani, am făcut înregistrări profesionale la Radio-Cluj care îmi încununează pasiunea mea pentru muzica populară.

În rest, vă pot spune că, fiind un RAC, sunt și o luptătoare înzestrată de la Dumnezeu cu răbdare și tenacitate, trăind cu convingerea că fără muncă și sacrificii, nu poți ajunge acolo unde visezi. Mai sper ca vremurile grele de criză să treacă cât mai repede, iar lucrurile bune să se așeze pe un făgaș normal.

Rep.: - Marioara, știu că ești una din cele mai valoroase interprete de muzică populară de pe Valea Bârgăului și din județ și trebuie să îți mărturisesc că m-a fascinat dialogul cu tine. Sper să găsim și pe viitor și alte oportunități prin care să ne încântăm cu realizări pe plan artistic și profesional. A fost o mare plăcere pentru mine să te intervievez.

Îți doresc succese pe toate planurile și îți urez Sfinte Sărbători în pace și în liniște alături de cei dragi!

prof. Ștefan Pop

Concert folcloric extraordinar Mărioara Sigheartău și invitații ei

Răsunetul, Luni, 12/09/2019

Mărioara Sigheartău aduce cântecul popular de pe Valea Bârgăului într-un nou album - „Azi la joc, mâine la sapă”, realizat cu orchestra condusă de Gavrilă Danciu. Evenimentul, prilejuit de lansarea CD-ului, va avea loc pe 21 decembrie, de la ora 18.00, în sala mare de spectacole a Palatului Culturii Bistrița, acolo unde Mărioara Sigheartău activează de ani buni la Ansamblul folcloric profesionist „Cununa de pe Someș”.

Alături de Mărioara vor fi artiști îndrăgiți ai folclorului românesc: Cornelia Ardelean, Cristian Pomohaci, Leontina Pop, Alexandru Pugna, Nelu Șoptorean, Ion Drăgan, Dorina Oprea, Marian Stelea, Petre Petrușe, Elisa Hechelciuc, Anca Branea, Ioan Cristian Țăran.

De asemenea, vor încânta publicul bistrițean Crina Prața, Mariana Condrea, Andrei Romanică, Mălina și Diana Pop, Florina Bălan, Teodora Simionca, Anton Todică, Cornelia Hoha și Marian Predescu. În spectacol va fi prezent și Grupul vocal „Bârgăuanca” și Ansamblul profesionist „Cununa de pe Someș”, coregraf Teodor Pușcaș, dirijor Alexandru Demeter, director – Dorel Cosma. Evenimentul va fi prezentat de jurnalistul Menuț Maximilian, realizator emisiuni radio-tv, alături de sărbătorită.

Sunteți așteptați cu mare drag la un concert cu cântece frumoase, cadou pentru spectatorii bistrițeni în prag de Sfinte sărbători.

TREI DECENII CU ZIARUL RĂSUNETUL

Spectacol de colinde unic în Bistrița-Năsăud. O sală arhiplină și alte sute de bistrițeni în fața Palatului Culturii au colindat alături de artiști la 30 de ani ai ziarului Răsunetul !

Răsunetul, Joi, 12/19/2019

O sală arhiplină s-a bucurat, la Palatul Culturii Bistrița, de concertul aniversar de colinde al cotidianului „Răsunetul”. La cei 30 de ani pe care publicația noastră îi aniversează, cititorii noștri și-au înfrumusețat sufletul cu cele mai frumoase colinde aduse de invitați deosebiți.

Sute de spectatori au fost în sala de spectacole și alte câteva sute în Piața Palatului Culturii, colindând împreună cu noi, într-un spectacol cum nu s-a văzut de ani buni, după cum mărturiseau, la final, plăcut impresionați.

Evenimentul a fost deschis cu Corala „Osana” a Protopopiatelor Ortodoxe Bistrița și Beclean (coordonator: pr. Dragoș Cristian), chiar cu colinda ce a stat ca generic al evenimentului „Slobozi-ne gazdă în casă”, după care managerul Palatului Culturii, dr. Dorel Cosma, a transmis un mesaj din partea instituției gazdă.

„Sfântul Crăciun se apropie cu pași repezi și oare ce poate fi mai frumos ca înainte cu câteva zile să avem colindul străbun alături de noi. Este o sărbătoare a „Răsunetului”. Colectivul redacțional a știut să păstreze mereu un echilibru. Este un ziar care știe să fie aproape de oameni, a așezat în paginile ziarului, timp de 30 de ani, momente importante din viața județului nostru.

Poate cu atât mai importantă este marcarea celor 30 de ani de astăzi pentru că presa, în general, relatează doar momentele negre, de parcă acest popor ar fi blestemat. Ziarul Răsunetul a avut grijă să reflecte și partea frumoasă, să arate cultura poporului nostru. Vă mulțumesc că ați venit în număr așa de mare să fiți alături de redactori și de artiști. Directorul ziarului, Menuț Maximinian, este un reputat etnolog, critic literar și poet, care știe să iubească și folclorul. Și azi a venit într-o ținută cu totul aparte. În calitate de gazdă, vă felicit pentru colaborarea extraordinară avută cu instituția noastră și oferim un Certificat de Excelență pentru cei 30 de ani și o medalie de aur”, a spus, în discursul său, dr. Dorel Cosma.

Apoi, au fost invitați pe scenă, într-o ținută aparte, redactorii ziarului: Gabriela Ciornei, Silvia Telcian, Eniko Fogarasi, Claudiu Moldoveanu, Max Marec și senior editorul Traian Săsărman. Oficialitățile prezente la eveniment au transmis mesaje de felicitare. „30 de ani de profesionalism în informarea comunității, cu imparțialitate și știri de calitate. Felicitări pentru modul dedicat și echilibrat în care vă faceți meseria. Societatea noastră are nevoie de informație corectă, pertinentă și actualizată. La mulți ani și la cât mai mulți cititori, atât a ziarului imprimat pe hârtie, cât și în mediul online”, a declarat președintele Consiliului Județean, Radu Moldovan, care a acordat o Diplomă aniversară din partea Consiliului Județean pentru cei 30 de ani „de profesionalism în informarea comunității, cu imparțialitate și știri de calitate”.

„Ce poți să spui despre un ziar care s-a născut odată cu Revoluția română decât că este un ziar care s-a plămădit odată cu dorința de libertate. E singurul ziar tipărit care a rămas în picioare, timp îndelungat, în acest județ. Acum 15 ani, când îmi începeam și eu cariera politică în județ, ziarul Răsunetul a fost cel care a consemnat acest lucru. Urez redacției să aibă viață lungă, să aibă putere și să găsească de fiecare dată resursele, cea mai importantă fiind aceea a cititorilor. Fără presă corectă, nu o să avem niciodată democrație. Aveți încredere în „Răsunetul””, a declarat prefectul Stelian Dolha.

„Vă mulțumesc pentru ceea ce faceți, pentru spiritul echitabil, pentru echidistanță și pentru faptul că nu vă lăsați cumpărați și nici nu forțați pe alții să vă cumpere. Mulți dintre cei din presă, care spun că sunt azi liberi, au un stăpân care se numește euro sau dolar, care e mai dictator față de cei dinainte. Voi nu aveți acest stăpân și pentru asta vă mulțumesc și vă felicit. Vă doresc să aveți mulți-mulți ani de acum înainte”, a declarat primarul Ovidiu Crețu, care a oferit cotidianului însemnele municipiului Bistrița.

Alături de echipa Răsunetul a fost vicepreședintele Consiliului Județean – Vasile Puica, viceprimarul municipiului Bistrița – Cristian Niculae, consilierul municipal PNL – Diana Morar.

„Vă urez ani mulți, să fiți la fel de obiectivi, de prietenoși, să fiți aproape de oameni. Îi mulțumesc lui Menuț că m-a însoțit la Sala Radio, că este un intelectual alături de folclorul nostru. Vă mulțumim pentru toată implicarea. Urez întregii redacții sănătate și să reflectați tot ceea ce este frumos pentru că lucrurile urâte ne-au năpădit destul. Vă iubim și vă prețuim”, a spus Cornelia Ardelean Archiudean.

„Am foarte mulți prieteni, dar puțini adevărați și sinceri și Menuț este unul dintre aceștia. Îi mulțumesc pentru toate articolele frumoase care au ajuns acolo în satul meu, Arșița, atunci când eram micuță și nu erau atât de multe televizoare și toată lumea era cu ziarul. La fel

se întâmplă și acum, pentru că publicația știe să oglindească lucrurile frumoase din cariera artiștilor. Nașterea Domnului nostru Iisus Hristos să vă călăuzească pașii, să aveți mesele îmbelșugate și să petreceți sărbătorile cu oameni frumoși”, a afirmat Anuța Motofelea.

„La mulți ani ziarului Răsunetul! Sunt mândră că a fost primul ziar care a scris despre mine încă de când eram micuță. Să dea Dumnezeu ca și peste ani buni de acum încolo să colindăm împreună cu băiețelii noștri redacția Răsunetul”, a declarat Oana Matei.

„Sunt 30 de ani de când în județul nostru avem cel mai știut ziar care ne aduce veștile de care avem nevoie. Mă mir uneori cu reușește directorul Menuț Maximinian să fie și la ziar, să scrie și cărți apreciate de scriitorii profesioniști, am văzut acest lucru la Ministerul Culturii, să realizeze și emisiuni radio-tv. Dar știu că în spatele lui este o echipă extrem de inimoasă și probabil și de aici, reușita. Tuturor redactorilor care de-a lungul anilor au slujit la acest cotidian le doresc ani mulți, fericiți, cu bucurii, iar cititorilor le doresc ca Pruncul Iisus ce se naște în ieslea Betleemului să vă aducă pace, belșug, lumină și mesele încărcate, iar la acestea să se așeze toți cei dragi dumneavoastră”, a declarat Alexandru Pugna.

Au încântat publicul Olimpia Deneș (care a fost și gazda evenimentului) și Ansamblul Țibleșul Spermezeu (coordonator: prof. Alexandru Deneș), Cristina Bugnar, Florina Bălan, Mariana Condrea, Axenia Rânziș, Maria Pop, la fluier Dumitru Ciupa și Ansamblul „Plaiurile Bârgăului” (coordonator: Ioana Suciuc), Sofia Boca și Livia Harpa, Daniel Rațiu și Ansamblul Someșul (director: Mariana Harosa), Mărioara Sigheartău, Petre Petruse, Cornelia Hoha, Marian Predescu, Teodora Simionca, Anton Todică, Andrei Handrea, alături de grupul instrumental coordonat de dirijorul Alexandru Demeter și Ansamblul Profesionist „Cununa de pe Someș” (director dr. Dorel Cosma), Eugenia și Anda Horoba și Școala Profesională Târlișua (coordonator: înv. Floarea Pop, director Mihai Forai), Lenuța și Teodora Purja, Cornelia Ardelean Archiudean și Ansamblul „Cununa Grâului” Ocnita (coordonatori: Cornelia și Florentin Ardelean Archiudean), Oana Matei și Emilian Coruți, Alexandru Pugna și Liceul Tehnologic „Ion Căian Românul” (coordonatori: înv. Mihaela Retegan și pr. Alexandru Gherghel, director Ovidiu Boca), Alina Ceuca, Cristina Livia Scurtu și Ceată de colindători de pe Valea Sălăuței, Domnica Dologa și Anamaria Marti, Anuța Motofelea și Parohia Ortodoxă Ilva Mare (coordonator: pr. Cristian Lupșan), Grupul de colindători din Bistrița (Olimpia Deneș, Mărioara Dragotă, Mina Buga, Maria și Valentin Sidor, Silviu Avram, Daniel Rațiu, Nelu Cucură), toți prezentați de Menuț Maximinian.

Concertul s-a încheiat cu colindele aduse de Cristian Pomohaci care a coborât în mijlocul spectatorilor, colindând împreună cu aceștia.

Mulțumim Palatului Culturii Bistrița, în frunte cu directorul Dorel Cosma, pentru că a fost o gazdă deosebită a colindătorilor noștri.

Spectacolul a fost însă transmis în direct pe radio Balada (mulțumim pentru acest lucru colegului Florin Cilica) și live pe facebook pe pagina Palatului Culturii Bistrița, astfel încât mii de oameni au putut admira frumusețea colindului tradițional. De asemenea, concertul a fost preluat de AS TV, Balada Tv și Radio Someș și va fi transmis de Sărbători.

Au fost alături de noi în acest proiect și le mulțumim: firmele Alces, Bachiș, Pombis, Transilvania Print, restaurantul Ardeal și restaurantul Mia Nova Evens.

Evenimentele dedicate marcării a 30 de ani vor continua cu o lansare de carte ce va oglindi istoricul ziarului nostru, în cadrul căruia ne vom bucura, împreună cu redactorii ce au scris de-a lungul timpului în paginile noastre, precum și cu cititorii, de clipe deosebite. De asemenea, în ianuarie vom mai pregăti un concert de muzică populară pentru a da posibilitatea și celor peste 300 de cititori care nu au mai încăput în sala de spectacole la concertul de colinde, să se bucure împreună cu noi.

Vă mulțumim tuturor și vă dorim ani buni, cu sănătate și bucurii.

ADMINISTRAȚIA COMUNELOR BÂRGĂUANE PRUNDU BÂRGĂULUI

Proiecte executate și finalizate în comuna Prundu Bârgăului în perioada 2012-2019

Prundu Bârgăului se află printre cele mai mari comune de pe Valea Bârgăului, fiind denumită și „Capitala Văii Bârgăului”, acest apelativ fiindu-i atribuit încă din vremurile îndepărtate. Industria, învățământul, cultura se află la cote destul de înalte, de aceea administrarea acesteia aș putea spune că este cu responsabilitate mai aparte.

În momentul când am decis să vin la conducerea acesteia, am știut că va trebui să depun mari eforturi care poate uneori au fost peste așteptările mele, dar nu am spus

niciodată nu se poate, am căutat să răspund la fiecare întrebare și să găsesc soluții și rezolvări la orice probleme.

Am plecat pe un drum cu suișuri și coborâșuri, dar cu o echipă bine sudată formată din: consilierii locali, aparatul de specialitate, cu sprijinul și înțelegerea dumneavoastră, stimați locuitori ai comunei Prundu Bârgăului, am reușit să îl parcurg.

Printr-un real sprijin, înțelegere și bună colaborare cu Instituția Prefectului și a Consiliului Județean Bistrița-Năsăud, comuna noastră a beneficiat de unele fonduri acordate pentru prosperitate și bunul mers al activităților la nivelul acesteia.

Cu mari eforturi și sacrificii aș putea spune că am realizat majoritatea obiectivelor și proiectelor propuse de la începutul mandatului și până în prezent, de aceea țin ca prin intermediul acestei reviste de cultură să le fac cunoscute dumneavoastră cititorilor și locuitorilor comunei Prundu Bârgăului.

Doru Toader Crișan
Primarul comunei Prundu Bârgăului

Proiecte executate și finalizate în comuna Prundu Bârgăului în perioada 2012-2019

Nr. crt.	DENUMIRE PROIECT	VALOAREA TOTALA A INVESTITIEI	PERIOADA DE DERULARE A PROIECTULUI	SURSA DE FINANTARE A PROIECTULUI

1	.Reabilitare (Asfaltare) Drumuri Comonale -Comuna Prundu Bârgăului Etapa I –Drum communal Secu	1.016.434,13lei	2012	Buget local
2	Modernizare ulita satului in localitatea Susenii Bârgăului, comuna Prundu Bârgăului	1.655.057,76lei	2012	Buget local
3	Extindere retea apa, canalizare în comuna Prundu Bârgăului, jud. Bistrița-Năsăud, strada la Badiu –Hasnăș “	35.045,76lei	2012	Buget local
4	Extindere retea apa in comuna Prundu Birgaului -Brujeni 3	68.000lei	2012	Buget local
5	Amenajare Parau Brujeni , in comuna Prundu Birgaului	63.02lei	2012	Buget local
6	Reamenajare podet strada Brujeni in comuna Prundu Birgaului	74.58lei	2012	Buget local
7	Reparatii pod Brujeni I Prundu Birgaului	31.000lei	2013	Buget local
8	Pietruire carosabil strada Puriceni loc Prundu Birgaului	45.000lei	2013	Buget local
9	Amenajare cladire si grup sanitar in centrul comunei Prundu Birgaului	132.500lei	2013	Buget local
10	Amenajari parcare drum pina la gara CFR Prundu Birgaului	90.000lei	2013	Buget local
11	Pietruire drumuri ulita satului si peste vale	47.829lei	2013	Buget local
12	Amenajare parc auto centru Prundu Birgaului	70.000lei	2013	Buget local
13	.Retea apa canal ulita uzina 2	84.445,80lei	2013	Buget local
14	Amenajare parcare auto sc gen clasele I-IV Prundu Birgaului	210.000lei	2013	Buget local
15	Modernizare si asfaltare ulitele Meseriasilor DN 17 -Vlad Leon si Puriceni , in localitatea Prundu Birgaului	535.554,76lei	2014	Buget local
16	Modernizare si asfaltare ulita Secu in Comuna Prundu Birgaului , jud. Bistrita Nasaud	91.350,04lei	2014	Buget local
17	Modernizare si asfaltare ulita Brujeni 1 -loc. Prundu Birgaului	368.695,4lei	2014	Buget local
18	Modernizare si asfaltare ulitele Susenii si Cimitirului Suseni , loc. Susenii Birgaului , com Prundu Birgaului	499.579,8lei	2014	Buget local
19	Modernizare strada Brujeni Patarie in comuna Prundu Birgaului , jud. Bistrita Nasaud	1.353.146,04lei	2014	Fonduri guvernamentabile
20	Modernizare ulita Valea Ciorii in localitatea Prundu Birgaului , com Prundu Birgaului , jud. Bistrita Nasaud	632.295,84lei	2014	Fonduri guvernamentabile
21	Reabilitare (Asfaltare) drumuri comunale in comuna Prundu Birgaului , Etapa I drum communal Brujeni km o-0+650	508.581,04lei	2014	Fonduri europene nerambursabile

22	Modernizare cladire in loc.prundu bargaului,com.prundu bargaului(cladire vulc.Baca)	548.297lei	2015	Buget local
23	Reabilitare si schimbare de destinatie in sala de sport com.Prundu Bargaului	379.989,32lei	2015	Buget local
24	Amenajare piata agroalimentare loc.Prundu Birgaului	476.871,76lei	2015-2016	Buget local
25	Construire garaje auto si magazine	137.635lei	2015	Buget local
26	Realizare documentatie de amenajare a fondului forestier proprietate a comunei Prundu Bargaului	319.500lei	2015	Buget local
27	Modernizare strada in localitatea Susenii Birgaului , comuna Prundu Bârgăului, judetul Bistrita-Năsăud	537.833lei	2015	Fonduri guvernamentale
28	Extindere colector stradal menajer, Susenii Bargaului, comuna Prundu Birgaului, jud. B-N	208.907,78lei	2015	Fonduri guvernamentale
29	Gradinita cu 120 locuri “ in Prundu Birgaului .comuna Prundu Birgaului	1.190.963,44lei	2015-2016	Fonduri guvernamentale
30	Construire locuinte pentru tineri in regim de inchiriere com. Prundu Birgaului , jud. Bistrita Nasaud	2.066.463,22lei	2015-2017	Fonduri de la Agentia Nationala pt locuinte
31	Modernizare Drumuri Forestiere Sandroaia de Sus ,Izvorul Lung,Dalbidan Secu, comuna Prundu Birgaului, judetul Bistrita Nasaud	6.492.046,3lei	2015	Fonduri europene nerambursabile
32	Construire centru multifunctional in localitatea Prundu Birgaului, jud. Bistrita-Nasaud	979.661,38lei	2015	Fonduri europene nerambursabile
33	Achizitionarea de utilaje si echipamente pentru imbunatatirea activitatii serviciului de gospodarie comunala, salubritate si administrare pietre al comunei Prundu Bîrgăului, judetul Bistrita Nasaud	714.171,360lei	2015	Fonduri europene nerambursabile
34	Realizare plan urbanistic general	161.400lei	2016	Buget local
35	Amenajare parc in zona scolii profesionale	438.474,83 lei	2017	Buget local
36	Infiintare si amenajare parc, in comuna Prundu-Birgaului, sat Prundu-Birgaului, jud. Bistrita-Nasaud”	1.627.414,353lei	2018	Buget local
37	Furnizare echipamente de incalzire – Pompe de caldura AER-APA, montare si punere in functiune pentru Liceul RADU PETRESCU din Prundu Birgaului, Judetul Bistrita – Nasaud	392.850,12 lei	2018	Buget local

38	Modernizarea infrastructurii rutiere locale in comuna Prundu Bargaului , jud. Bistrita Nasaud ulita de la Galben Marin la Valea Muntelui,Ulita de Vale spre velnita Cotu-Avram Lia-Podu mare,Ulita de la Platon Mircea la Galben Simion,Ulita de la DN17 la Hangan Andrei trons1,ultita de la DN17 la Hangan Andrei trons2,ulita de la pod Secu la 454,ulita de la 454 la 561,ulita de la Rusu Grigore la Triscan Ioan,ulita Jdiburoasa de la Galben Ilie-Bruj Grigore-Vrasmas Ioan-bazin apa,ulita de la Lupsa Grigore la Vrasmas Ioan,Ulita de la Albu Ioan la Moldovan Costan,ulita de la DN17 la Ciurea Dumitru,ulita de la DJ173/a la Moisan Ioan,ulita de la DJ173/a la Frijan Simion,ulita de la DJ173/a la Spanu Ilie,ulita de la Forfota C-tin la Zaharie Dumitru,ulita de la DN17 la Galben Toader,Ulita Meseriasilor de la DN17 la groapa de gunoi,ulita Fliscau de la 418 la 425,ulita de la DJ 173/a la Herman Ioan,ulita de la Tanca Nicolae la Bruj Grigore,ulita de la Vlad Emil la Bruj Ioan,ulita de la Gavan Ionel la Partac Calin,ulita Puriceni de la DN17 la Zaharie Dumitru,ulita Fito de la Busuioc la Avram Ilie	4.337.758,54lei	2016-2019	PNDR-fonduri europene

**PROIECTE AFLATE IN EXECUTIE IN
COMUNA PRUNDU BÂRGĂULUI**

Nr. crt.	DENUMIRE PROIECT	VALOAREA TOTALA A INVESTITIEI INCLUSIV TVA	SURSA DE FINANTARE A PROIECTULUI
1	Construire scoala generala in comuna Prundu Birgaului, judetul Bistrita-Nasaud	4.938.306,06lei	PNDL-fonduri guvernamentale
2	Construire centru cultural in Prundu Birgaului	2.848.280lei	Compania Nationala de Investitii
3	Extindere retea de apa si apa uzata in Comuna Prundu Birgaului	5.455.818,99	PNDR- fonduri europene
4	Modernizare strazi secundare din com,Prundu Bargaului jud bn	3.561.093,4	PNDL-fonduri guvernamentale

5	Construire dispensar medical in comuna Prundu Bargaului,jud.BN	3.046.817,9	PNDL-fonduri guvernamentale
6	Modernizare si amenajare acces pietonal,acces rutier,spatii de parcaje si parking auto in zona blocurilor RAAL in com.Prundu Bargaului	1.283.027,06	BUGET LOCAL
7	Supraetajare corpuri B si C, recompartimentari interioare ,refacere imprejurime si amenajare curte in com.Prundu Bargaului,Unitatea Medico Sociala,Susenii Birgaului,jud.BN	2.948.857,40lei	PNDR-fonduri europene
9	Construire adapost muncitori in localitatea Colibita	343.791	Buget local
10	Construire Parking Auto-blocuri Balta	885.235,14	Buget local

**OBIECTIVE DE INVESTIȚII CE URMEAZĂ SĂ FIE IMPLEMENTATE ÎN
COMUNA PRUNDU BÂRGĂULUI**

Nr.c rt	DENUMIRE PROIECT	VALOAREA TOTALA A INVESTITIEI	SURSA DE FINANTARE A PROIECTULUI
1	. Infiintarea si modernizarea infrastructurii rutiere forestiere si agricole in comuna Prundu Birgaului , jud. Bistrita Nasaud	6.808.500	PNDR-fonduri europene
2	Reabilitare si eficientizare energetica clasele I-V in comuna Prundu Birgaului , jud. Bistrita Nasaud	2.719.942	PNDL-fonduri guvernamentale
3	. Modernizare Gradinita cu program prelungit ,inclusiv dotare,Prundu Bargaului.jud.BN	2.682.818	PNDR-fonduri europene
4	. Extinere si modernizare iluminat public in com.Prundu Bargaului,jud BN	1.201.225,02	PNDL-fonduri guvernamentale
5	Servicii de inregistrare sistematica a imobilelor in sistemul integrat de cadastru si carte funciara in comuna Prundu Bargaului , jud. Bistrita Nasaud	645.000	Buget local
6	Amenajare rau Secu zona amonte DN17 in localitatea Prundu Birgaului	550.887	PNDR-fonduri europene
7	Modernizare si amenajare aces pietonal,acces rutier si spatii de parcaje in zona blocurilor LA BALTA in comuna Prundu Birgaului , jud. Bistrita Nasaud	1.795.720,3	Buget local
9	Modernizare strazi in comuna Prundu Birgaului	3.595.908,83	Buget local
	Parking auto si spatii comerciale in Comuna Prundu Birgaului		Buget local
10	Extindere retea de apa si canalizare in comuna Prundu Bargaului		Buget local
11	Construire adapost muncitori in localiatea Piatra Fantanele		Buget local
12	Construire adapost muncitori in localiatea Prundu Bargaului		Buget local

Președintele Moldovan: Prundu Bârgăului, o comună care a înflorit după alegerea lui Doru Crișan

Răsunetul, Marți, 05/21/2019

Prundu Bârgăului, este o comună care “a înflorit” după alegerea lui Doru Crișan la conducerea ei și în care s-au investit și sunt în diferite stadii de execuție investiții de 18.8 milioane de euro! Din fonduri europene, buget local, dar cel mai mult din fonduri ale Guvernului României, prin Programul Național de Dezvoltare Locală și Compania Națională de Investiții. Aceste investiții au fost dublate de investițiile Consiliului Județean în infrastructura rutieră (DJ 172 D) Prundu Bârgăului-Bistrița Bârgăului - Colibița, aflat în execuție, în valoare de 8 milioane de euro. „Echipa care a dezvoltat județul Bistrița-Năsăud merită să

aibă un reprezentant la Bruxelles în persoana colegii noastre Adriana Doina Pană! Vă invit ca la alegerile din 26 Mai să votăm cu toții lista candidaților PSD pentru Parlamentul European”, spune președintele Consiliului Județean, Emil Radu Moldovan.

La Prundu Bârgăului, sunt proiecte majore de dezvoltare a comunității:

Infrastructură – modernizarea infrastructurii rutiere locale (6,5 km); modernizare și amenajare acces pietonal, acces rutier, spații de parcaje și parking auto în zona blocurilor RAAL (28 locuri); modernizarea străzilor secundare (7 km); construirea unui parking auto în zona blocurilor „La Baltă” (149 locuri de parcare); înființarea și modernizarea infrastructurii rutiere forestiere și agricole (14 km).

Utilități - Extindere rețea de apă și canalizare; extindere și modernizare iluminat public,

Educație - Construire școală generală; reabilitare și eficiență energetică a Școlii Generale; modernizare Grădiniță cu Program Prelungit, inclusiv dotare la Susenii Bârgăului,

Sănătate - Supraetajare corpuri B și C; recompartimentări interioare, refacere împrejmuire și amenajare curte la Unitatea Medico-Socială din Susenii Bârgăului; construire dispensar medical;

Cultură - Construire Centru Cultural

Sport - Susținere echipa Heniu Prundu Bârgăului, Hard Enduro Heniu

Agrement - Înființare și amenajare parc; amenajare râul Secu în amonte de DN 17; locuri de joacă pentru copii.

Primarul Doru Crișan a semnat proiectul pentru amenajarea râului Secu!

Zonă de promenadă, cu spații verzi, cu faleză și locuri de relaxare

Răsunetul, Marți, 07/09/2019 - 14:50

Primarul comunei Prundu Bârgăului, Doru Crișan, a semnat proiectul de finanțare pentru amenajarea râului Secu, în zona din amonte de DN 17, proiect care va pune în siguranță malurile și va transforma zona centrală a localității într-o zonă de promenadă, cu spații verzi, cu faleză și locuri de relaxare.

“Lucrările vor viza regularizarea albiei râului Secu pentru asigurarea unei secțiuni de scurgere corespunzătoare. De asemenea, se vor amenaja ziduri de sprijin pentru protejarea malul drept al râului dar și o faleză pe malul stâng și trepte de acces. Va fi o zonă pietonală, cu acces la faleză. Vom amenaja și

locuri de parcare și spații verzi” spune primarul comunei Prundu Bârgăului, Doru Crișan. Proiectul, în valoare de 550.887 lei (fără TVA), este finanțat prin Programul Național de Dezvoltare Rurală și vizează curățarea și amenajarea albiei râului care momentan este într-o stare necorespunzătoare.

Albia va fi modernizată pe o suprafață de 968 metri pătrați, vor fi amenajate ziduri de sprijin pe o suprafață de 192 de metri, faleza va avea 130 de metri. Totodată, vor avea loc și lucrări de amenajare a unor alei și a unor spații verzi dar și de amenajare a 27 de locuri de parcare. Zona va fi dotată cu bănci de odihnă, stâlpi de iluminat și suporturi pentru biciclete.

Primarul Doru Crișan: Încă 15 străzi secundare din comuna Prundu Bârgăului intră în asfaltare!

Răsunetul, Mar, 01/22/2019

Autorizația de construire pentru modernizarea a 15 tronsoane de drum, însumând 6961 de metri, a fost emisă și, când vremea va permite, încep lucrările de asfaltare. Primăria Prundu Bârgăului a reușit să acceseze peste 3,56 milioane de lei prin Programul Național de Dezvoltare Locală, bani cu care vor fi asfaltate anul acesta încă 15 străzi secundare din comună.

“Pentru proiectul de modernizare a străzilor secundare a fost emisă autorizația de construire și cele 15 drumuri urmează să intre în execuție. Proiectul vine în completarea celui pe care am reușit să îl finalizăm anul trecut, finanțat prin Programul Național de Dezvoltare Rurală 2014-2020, submăsura 7.2, și prin care am reușit să asfaltăm 25 de străzi din comună, cu o lungime de peste 6,5 kilometri”, spune primarul comunei Prundu Bârgăului, Doru Crișan.

Proiectul “Modernizare străzi secundare în comuna Prundu Bârgăului, județul Bistrița-Năsăud” prevede modernizarea unei suprafețe carosabile de 27.513 mp, care include amenajarea de intersecții, supralărgiri în curbe și spații de încrucișare.

Pentru scurgerea apelor s-au proiectat rigole carosabile din beton, care vor fi acoperite cu plăcuțe armate carosabile, rigole pereate și rigole de acostament, în lungime de peste 3.500 de metri. Pentru sporirea siguranței circulației vor fi realizate peste 800 de metri de ziduri de sprijin și parapete de siguranță, iar pentru accesul cetățenilor la proprietăți vor fi montate 31 de podețe.

TIHA BÂRGĂULUI

Proiecte de peste 13 milioane euro, în implementare la Tiha Bârgăului. Primarul Vasile Șut: Majoritatea lucrărilor vor începe în primăvara anului 2019

Răsunetul, Mar, 10/23/2018

Autoritățile locale din Tiha Bârgăului au în implementare proiecte de investiții în valoare de aproximativ 13 milioane de euro, dintre care 10 milioane euro au fost accesați prin Programul Național de Dezvoltare Rurală 2014-2020, iar diferența o reprezintă proiectele finanțate de Guvernul României, prin Programul Național de Dezvoltare Locală, sau din bugetul local. În ceea ce privește proiectele din fondurile europene, marea majoritate

sunt în faza de achiziție publică, execuția efectivă fiind demarată doar într-un proiect de infrastructură școlară. În fapt, la Tiha Bârgăului va fi edificată, în proximitatea Căminului Cultural, o grădiniță cu program prelungit. Proiectul are o valoare de aproximativ 500.000 euro. „Deocamdată a fost turnată fundația. Noi ne propunem să avem construcția gata la 1 septembrie 2019, astfel încât copiii să intre în casă nouă în anul școlar 2019-2020. Vor fi amenajate trei săli de grupă, dar și alte spații dedicate actului educațional sau recreativ. Sperăm să avem cât mai mulți copii în această nouă clădire”, a precizat primarul Vasile Șut. De altfel, infrastructura școlară reprezintă o prioritate a administrației bârgăuane. În vacanța de vară au fost efectuate lucrări de reabilitare la trei dintre școlile din comuna Tiha Bârgăului, pentru ca elevii și dascălii să se poată bucura de toate condițiile pentru o educație de calitate.

Astfel, Școala Gimnazială Tiha Bârgăului a fost reabilitată în întregime, la fel și Școala Gimnazială Tureac – Structura Școala Primară. Valea Tureacului. La Școala Gimnazială Tureac nr. 2 au fost executate lucrări doar în interiorul imobilului.

“Lucrările au fost realizate cu fonduri de la Ministerul Dezvoltării Regionale, Administrației Publice și Fondurilor Europene, prin Programul Național de Dezvoltare Locală, precum și din bugetul local. La începutul anului școlar, elevii din cele trei școli s-au putut bucura că vor învăța în cele mai bune condiții. Mulțumesc firmei care a realizat lucrările, precum și tuturor muncitorilor care au lucrat în cele trei școli, pentru că au făcut posibilă terminarea lucrărilor într-un timp destul de scurt, astfel ca elevii să înceapă anul școlar în “casă nouă”.

Cu această ocazie au fost efectuate și lucrările necesare obținerii autorizației de securitate la incendii. Educația este cea mai bună armă a unui popor”, precizează primarul

comunei, Vasile Șut. Tot cu fonduri guvernamentale, în această comună au fost reabilitate școlile de la Piatra Fântânele și Mureșenii Bârgăului, astfel că infrastructura educațională.

La finele anului trecut, Primăria Tiha Bârgăului a semnat contractele de finanțare pentru aceste proiecte, a căror valoare a depășit 1,5 milioane lei.

Situație investiții 2016-2020

FONDURI GUVERNAMENTALE

“Reabilitare și modernizare Școala Gimnazială în loc. Mureșenii Bârgăului, com. Tiha Bârgăului”, valoarea proiectului este de 250.516,00 lei, - obiectiv finalizat.

“Reabilitare și modernizare Școala Gimnazială și Grădiniță în loc. Piatra Fântânele, com. Tiha Bârgăului”, valoarea proiectului este de 492.475,00 lei - obiectiv finalizat.

“Reabilitare Școala Gimnazială Tiha Bârgăului”, valoarea proiectului este de 717.586,00 lei - obiectiv finalizat.

“Reabilitare și extindere Școala Gimnazială Tureac – Structura Școala Primară nr. 2 Valea Tureacului”, valoarea proiectului este de 662.285,00 lei – obiectiv finalizat.

“Reabilitare și modernizare Școala Gimnazială în loc. Tureac, nr. 11”, valoarea proiectului este de 277.908,00 lei - obiectiv finalizat.

“Reabilitare și modernizare Școala în loc. Tureac nr. 724A”, valoarea proiectului este de 131.449,10 lei – obiectiv finalizat.

“Construire poduri în comuna Tiha Bârgăului, județul Bistrița Năsăud -5 poduri, valoarea proiectului este de 2.307.000,00 lei, - în execuție.

“Construire rețea publică de apă uzată menajeră și stație de epurare în loc. Piatra Fântânele, com. Tiha Bârgăului”, valoarea proiectului este de 9.760.623,58 lei, - în execuție.

“Construirea unei platforme comunale de depozitare și gospodărire a gunoilor de grajd, comuna Tiha Bârgăului”, valoarea proiectului este de 1.960.913.00 lei, - obiectivul este în licitație.

FONDURI EUROPENE

“Modernizare drumuri în comuna Tiha Bârgăului”, valoarea proiectului este de 5.500.00,00 lei, - în execuție.

„Construire rețea publică de apă și apă uzată menajeră în com. Tiha Bârgăului, județul Bistrița Năsăud”, valoarea proiectului este de 13.333.641,61 lei, - în licitație lucrări.

“Construire Grădiniță cu program prelungit P+M parțial în loc. Tiha Bârgăului,,”, valoarea proiectului este de 3.016.276.70 lei, - în execuție.

“Modernizare drumuri forestiere în comuna Tiha Bârgăului”, valoarea proiectului este de 8.500.000,00 lei, - în execuție.

“Drumuri forestiere în comuna Tiha Bârgăului, județul Bistrița Năsăud, etapa a II-a, valoarea proiectului este de 8.500.000,00 lei, - licitație de lucrări.

“Drumuri forestiere în comuna Tiha Bârgăului, județul Bistrița Năsăud, etapa a III-a, valoarea proiectului este de 8.500.000,00 lei, - în execuție.

“Reabilitare și modernizare cămin cultural în localitatea Tiha Bârgăului și Tureac, comuna Tiha Bârgăului, județul Bistrița Năsăud”, valoarea proiectului este de 2.712.309,00 lei, - licitație lucrări.

“Reabilitare drumuri de exploatație agricolă în comuna Tiha Bârgăului, județul Bistrița Năsăud”, valoarea proiectului este de 5.579.872,09 lei, - în licitație lucrări.

“Construire spațiu pentru garare utilaje”, valoarea proiectului este de 339.879,64 lei, - în licitație lucrări.

BUGETUL LOCAL

“Modernizare iluminat public în comuna Tiha Bârgăului”, valoare proiectului este de 430.000,00 lei, - obiectivul este finalizat.

“Amenajare parc Tiha Bârgăului”, valoarea proiectului este de 180.039,79 lei, - obiectivul este finalizat.

“Amenajare parc Mureșenii Bârgăului”, valoarea proiectului este de 257.937,96 lei, - obiectivul este finalizat.

“Amplasare monument istoric în localitatea Tiha Bârgăului”, valoarea proiectului este de 187.365,35 lei, - obiectivul este finalizat.

“Amenajare trotuare în localitățile Tiha Bârgăului și Mureșenii Bârgăului”, valoarea proiectului este de 236.497,83 lei, - obiectivul este finalizat.

“Construire rețea publică de apă și apă uzată menajeră în loc. Mureșenii Bârgăului, județul Bistrița Năsăud, valoarea proiectului este de 687.441,00 lei, - în execuție lucrări.

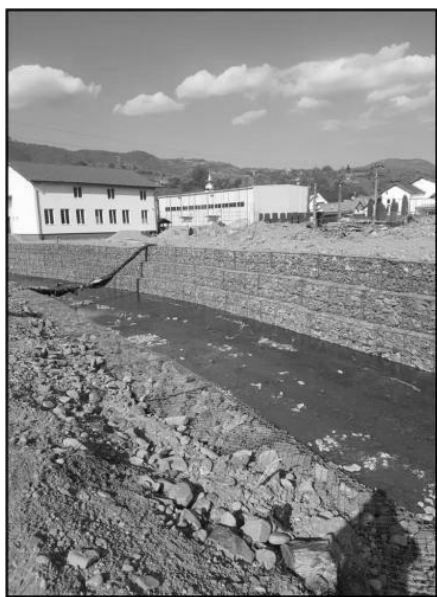
“Colector canalizare și racorduri canal în loc. Tureac, Valea Tureacului, tronson III și IV”, valoarea proiectului este de 460.111,92 lei – obiectivul este finalizat.

Achiziție utilaje Buldoexcavator în valoarea de de 96.059,07 Euro + Basculantă în valoare de 136.850,00 Euro

“Reabilitare Grădiniță cu program prelungit în regim de înălțime D+P+M în localitatea Tureac”, în vederea obținerii autorizației I.S.U. valoarea investiției este de 78.680,00 lei

Lucrări de consolidări de mal și reprofilare albie, de peste 4 milioane lei, la Tiha Bârgăului

Răsunetul, Luni, 12/30/2019

În perioada iulie-decembrie 2019, Administrația Bazinală de Apă Someș-Tisa a derulat, în regim de urgență, 20 de lucrări de investiții de prevenire și înlăturare a efectelor calamităților naturale produse de inundații, dintre care 13 în Bistrița-Năsăud, în valoare totală de 149.175.000 lei, a precizat directorul instituției, ing. Ioana Diaconescu, în cadrul ședinței Colegiului Prefectural. Potrivit acesteia, în cadrul celor 13 lucrări de investiții din județul nostru au fost executate 50.800 m reprofilare de albie, 41.660 m de consolidare de mal, 77 bucăți praguri de fund, 3 praguri cădere și 3 stații hidrometrice.

O astfel de lucrare de anvergură a fost derulată în comuna Tiha Bârgăului, unde, după cum remarca șeful APA Someș-Tisa, a fost pusă în siguranță clădirea unde se desfășoară cursurile after school, aflată în apropierea malului.

Valoarea totală a investiției a fost de 5.000.000 lei, fiind realizate lucrări de reprofilare albie pe 2.000 m, consolidare de mal pe o lungime de 1.000 metri și șase praguri de fund. Lucrările au fost încheiate, scopul investiției fiind acela de asigurare a secțiunii de scurgere a cursului de apă afectat de inundații, precum și consolidarea malului în punctele critice.

De altfel, Bistrița-Năsăud a fost unul din județele cele mai afectate de fenomenele hidrometeorologice din primăvara anului 2019, cu creșteri semnificative de niveluri și debite, care au condus la producerea unor importante pagube materiale. Prin H.G. nr. 441/25 iunie 2019 - în mandatul fostului ministru al Apelor și Pădurilor, Ioan Deneș - s-au promovat în regim de urgență lucrări de refacere a construcțiilor hidrotehnice, precum și lucrări pentru amenajarea

albiilor în vederea reducerii efectelor negative produse de inundații, evitarea de pierderi de vieți omenești, pagube materiale semnificative, în 16 județe, în valoare totală de 194.606 mii lei.

TIHA BÂRGĂULUI

Monumentul Eroilor din Tiha Bârgăului, sfințit de Mitropolitul Andrei. Primarul Vasile Șut, decorat cu Ordinul “Sfinții Împărați Constantin și Elena”

Răsunetul, Sâm, 09/08/2018

Comunitatea din Tiha Bârgăului s-a reunit astăzi, la zi de mare sărbătoare, la unul dintre cele mai frumoase evenimente din Anul Centenar, în memoria eroilor dispăruți în cele două Războaie Mondiale.

"Primăria și Consiliul Local alături de Parohia Tiha Bârgăului au edificat un monument, sfințit de ÎPS Andrei și un important sobor de preoți. Frumoasa comunitate din Tiha Bârgăului a înălțat rugăciuni pentru sufletele eroilor căzuți pe câmpurile de luptă pentru ca noi astăzi să fim liberi și să avem o țară a noastră: România!"

Felicitări, domnului primar Vasile Șut și Consiliului Local, părintelui Ioan Fontu și întregii comunități pentru că nu au uitat de străbunii noștri! Ceremonia de astăzi s-a încheiat cu o defilare a militarilor Brigăzii 81 Mecanizată "General Grigore Bălan", motiv pentru care le mulțumim", a transmis președintele Consiliului Județean, Emil Radu Moldovan.

În mesajul său, acesta a subliniat faptul că Primaria comunei Tiha Bârgăului, din 2016, a început proiecte în valoare de 42 de milioane de euro, care acum se află în diferite stadii.

„Principalul merit pentru acest lucru îl are primarul Vasile Șut, unul dintre cei mai buni primari din România și frumoasa comunitate care îi stă alături! Astăzi, primarul Vasile Șut a fost decorat cu Ordinul “Sfinții Împărați Constantin și Elena” de către ÎPS Andrei! Bunul Dumnezeu să binecuvânteze Valea Bârgăului, județul Bistrița-Năsăud și România!”, a mai spus președintele Radu Moldovan.

La ceremonialul religios și militar au participat prefectul Ovidiu Frenț, primarii Doru Crișan – Prundu Bârgăului, Vasile Laba- Bistrița Bârgăului, Nicolae Vrâncean- Josenii Bârgăului, col.Mircea Gologan, comandantul Brigăzii 81 Mecanizată „General Grigore Bălan”, veterani de război, preoți și numeroși localnici, urmașii celor care s-au jertfit pentru acest pământ.

BISTRIȚA BÂRGĂULUI

Vasile Laba: Bistrița Bârgăului are cel mai mare buget din toate timpurile, de 62,8 milioane lei!

Rețele de apă și canalizare, drumuri asfaltate, grădiniță, cămin cultural și incluziune socială

Răsunetul, Mar, 04/24/2018

Comuna Bistrița Bârgăului este, putem spune, în șantier, asta după ce o serie întreagă de investiții se află în derulare, cu finanțare din fonduri europene, guvernamentale sau din bugetul local. „*Avem nenumărate proiecte în implementare, în diferite stadii, de la documentație tehnică până aproape de finalizare ca execuție. Bistrița Bârgăului are cel mai mare buget din toate timpurile, nu mai puțin de 628 miliarde lei vechi. E și o mare responsabilitate, pentru a putea duce toate lucrurile la bun*

sfârșit”, ne-a declarat primarul Vasile Laba.

De fapt, administrația locală din Bistrița Bârgăului își reconfirmă expertiza în atragerea finanțărilor europene, fapt dovedit atât în exercițiul financiar 2007-2014, dar și pentru perioada 2014-2020. Numeroase proiecte din cadrul Programului Național de Dezvoltare Rurală au primit deja finanțare europeană, mai mult, a semnat și pentru un proiect cofinanțat prin Programul Operațional Capital Uman 2014-2020. Primele rezultate încep să se vadă, în asfaltări, dispensar uman, extinderi rețele de apă etc.

„*În prezent, lucrăm la extinderea rețelilor de apă către grupuri de case care nu erau încă branșate, cu fonduri de la bugetul local. Trebuie să realizăm aceste traversări înainte de modernizarea drumului județean 172D, Poarta Transilvaniei, firma începând deja execuția. De asemenea, suntem spre finalizarea investiției de la dispensarul uman, se lucrează intens și la edificarea Căminului Cultural din Colibița, la asfaltările de străzi printr-un proiect european pe Submăsura 7.2. Am terminat documentația și pentru proiectul cofinanțat pe Măsura 4.2 pentru rețea de apă și apă uzată, avem și cele două proiecte de modernizare a drumurilor forestiere, fiecare de câte 1,5 milioane euro. Vremea ne permite și suntem angrenați și în activitatea de împădurire, cu silvicultorii de la Ocolul Silvic. Sunt multe proiecte în derulare, plus problemele curente, un astfel de exemplu fiind oierii din comună care reclamă faptul că nu au unde-și pășuna animalele*”, ne-a precizat primarul Vasile Laba.

Pentru proiectul finanțat prin Măsura 7.2, în valoare de un milion de euro, care vizează modernizarea a 11 străzi din centrul de comună și din Colibița, pe o lungime de aproximativ 7 km, asfaltarea a început încă de anul trecut. Pentru alte tronsoane, modernizarea drumului se va face după execuția lucrărilor de canalizare, asta pentru a avea rețelele de utilități de la a la z.

De altfel, Primăria Bistrița Bârgăului are în derulare și un proiect de extindere a rețelei publice de apă și apă uzată menajeră, prin Măsura 7.2, în valoare de 1,5 milioane euro. Potrivit edilului comunei, proiectul prevede extinderea rețelei de apă pe o lungime de 19 km și a celei

de canalizare pe un tronson de 9 km, dar și construcția unei stații de epurare. Documentația tehnică este în etapa finală de elaborare, și apoi se va putea trece la procedura de achiziții publice pentru execuția lucrărilor.

Tot din fonduri europene sunt finanțate și două proiecte pe Submăsura 4.3 din cadrul PNDR 2014-2020 care vizează modernizarea drumurilor forestiere. Ambele proiecte au o valoare de câte 1,5 milioane euro. Un proiect are în vedere modernizarea unor drumuri forestiere pe o lungime de 16 km, cel de-al doilea însumează 12 km. În principal, este vorba despre pietruiri, amenajări de podețe, de colmatări de șanțuri, nu neapărat asfaltări, asta pentru că, remarcă primarul Vasile Laba, nu i se pare normal „să nu ai rezolvată problema asfaltului în comună și să pui asfalt și șanțuri betonate prin pădure”. Unul dintre proiecte, se află în etapa finală de elaborare a documentației tehnice, cel de-al doilea este în procedură de achiziție publică pentru proiectul tehnic, ulterior demarând licitațiile pentru execuția lucrărilor.

La Căminul Cultural din Colibița, se lucrează din plin, ajungându-se deja la acoperiș. Administrația bărgăuană a dat ordinul de începere a lucrărilor la acest obiectiv de investiții încă de anul trecut. Proiectul este finanțat prin Submăsura 7.6 – Investiții asociate cu protejarea patrimoniului cultural, aferentă Programului Național de Dezvoltare Rurală 2014-2020, valoarea acestuia fiind de aproximativ 400.000 euro.

Grădiniță cu program prelungit, construită din fonduri europene

Primăria Bistrița Bârgăului va edifica o grădiniță cu program prelungit, în regim de înălțime parter plus etaj, pe un teren din spatele administrației locale. Proiectul este finanțat în cadrul Programului Național de Dezvoltare Rurală 2014-2020 și are o valoare de 448.000 euro, cu cofinanțare de la bugetul local. Primarul Vasile Laba **a semnat** în luna martie contractul de finanțare pentru o investiție importantă în infrastructura educațională, durata de implementare fiind de 2 ani.

De altfel, comuna Bistrița Bârgăului a fost prima localitate rurală care a beneficiat de finanțare prin Programul Operațional Regional în Transilvania de Nord, în exercițiul financiar trecut, reușind să atragă peste 4 milioane lei pentru modernizarea Școlii Gimnaziale nr. 2 din comună.

Proiect de 4,4 milioane euro, pentru incluziunea socială a peste 772 de locuitori din comună

La finele lunii martie, la Primăria Bistrița Bârgăului a avut loc conferința de lansare a proiectului „Investiția în Oameni = Viitorul Comunei Bistrița Bârgăului”, în care parteneri sunt FDRY Bârgău-Călimani, comuna Bistrița-Bârgăului, Școala Gimnazială nr. 1 Bistrița Bârgăului, Asociația Internetnică Dumitrița și Asociația de Dezvoltare EQ.

Proiectul „Investiția în Oameni = Viitorul Comunei Bistrița Bârgăului” se implementează pe o perioadă de 36 de luni, respectiv martie 2018 – martie 2022, și este co-finanțat prin Programul Operațional Capital Uman 2014-2020, Axa prioritară 4 - Incluziunea socială și combaterea sărăciei, Obiectivul Specific 4.2: Reducerea numărului de persoane aflate în risc de sărăcie și excluziune socială din comunitățile marginalizate (non roma), prin implementarea de măsuri integrate. Valoarea totală a proiectului este de 20.438.092,20 lei, din care finanțare nerambursabilă 20.305.100,66 lei.

„Este poate cel mai greu proiect pe care îl avem în derulare la Bistrița Bârgăului, asta pentru că sunt foarte mulți oameni implicați în diverse acțiuni, de la programe de formare profesională, consiliere profesională, dar și încadrare pe bază de subvenții. Putem să ne confruntăm cu probleme și atunci riscăm să blocăm bugetul și implicit celelalte investiții”, ne-a precizat primarul Vasile Laba.

Obiectivul general al proiectului îl constituie creșterea gradului de incluziune socială a 772 locuitori din comunitatea marginalizată Bistrița Bârgăului, județul Bistrița Năsăud, prin implementarea unor măsuri integrate în domeniile educației, ocupării, socio-medical, locuirii și siguranței locative în scopul reducerii gradului de sărăcie și marginalizare.

Concret, acest proiect va veni în sprijinul acelor oameni care au nevoie de ajutor și consiliere pentru a reduce riscul de sărăcie și excluziune socială din comunitățile marginalizate. De asemenea, va determina creșterea accesului și participării la educație a 111 elevi aflați în risc de sărăcie și excluziune socială din comunitatea marginalizată Bistrița Bârgăului, prin implementarea unor programe educaționale de reducere a părăsirii timpurii a școlii și de prevenire a abandonului școlar; creșterea capacității de inserție profesională și a accesului la piața muncii a 504 persoane din comunitatea marginalizată Bistrița Bârgăului, prin participarea acestora la programe integrate de ocupare - formare profesională, consiliere profesională, mediere și plasarea pe piața muncii a 194 persoane, cu subvenționarea locurilor de muncă pentru facilitarea integrării acestora pe piața muncii, la creșterea nivelului de ocupare a 140 persoane din comunitatea marginalizată Bistrița Bârgăului, prin participarea acestora la programe de dezvoltare și susținere a antreprenoriatului în vederea ocupării pe cont propriu. Vor fi subvenționate 30 de afaceri. Prin implementarea acestui proiect, 108 persoane din comunitatea marginalizată Bistrița Bârgăului vor beneficia de măsuri de îmbunătățire a condițiilor de locuit. Nu în ultimul rând, a pentru 40 persoane aflate în risc de sărăcie și excluziune socială din comunitatea marginalizată se va acorda asistență juridică pentru reglementările de acte.

În 18 aprilie, a avut loc o întâlnire pentru înscrierea beneficiarilor la cursurile de calificare derulate prin proiect: lucrător comercial, bucătar, cameristă, administrator pensiune turistică, lucrător instalator pentru construcții, tâmplar manual, zugrav/ipsosar/tapetar/vopsitor, croitor confecționar îmbrăcăminte după comandă, îngrijitor bătrâni la domiciliu și competențe antreprenoriale. De altfel, în luna aprilie se dorește demararea cursului de lucrător comercial.

Două proiecte cu finanțare guvernamentală pentru comuna Bistrița Bârgăului

Două proiecte sunt în implementare la Bistrița Bârgăului prin Programul Național de Dezvoltare Locală, derulat de Ministerul Dezvoltării Regionale, Administrației Publice și Fondurilor Europene.

Un prim proiect, pentru care a fost deja făcută recepția lucrărilor, vizează extinderea rețelei de canalizare pe str. Tapițerilor, pe un tronson de 1,5 km. Strada va fi asfaltată pe acel proiect cu finanțare din fonduri europene. Valoarea proiectului de extindere a rețelei de apă uzată a fost de circa 540.000 lei.

Dotarea Dispensarului Uman din localitate cu aparatură și echipamente medicale reprezintă cel de-al doilea proiect, în valoare de 450.000 lei, derulat prin PNDL etapa a II-a. La Bistrița Bârgăului, este aproape de finalizare un dispensar medical nou, astfel că dotările sunt binevenite din fonduri guvernamentale. Truse, ecograf, oftalmoscop, echipamente ORL etc. vor fi achiziționate pentru cele 3 cabinete medicale, termenul de depunere a ofertelor apropiindu-se de final.

Cămin Cultural și drumuri asfaltate, din fonduri europene, la Colibița

Gabriela Ciornei, Mar, 02/21/2017 - 13:58

Autoritățile locale din Bistrița Bârgăului vor realiza, cu finanțare europeană, două investiții importante pentru comunitatea din Colibița. Este vorba despre lucrările de edificare a Căminului Cultural, dar și despre modernizarea unor drumuri de interes local.

„În ambele proiecte finanțate prin Programul Național de Dezvoltare Rurală 2014-2020. Suntem la faza de evaluare a ofertelor depuse de firme pentru execuția lucrărilor. Căminul Cultural este un proiect, în valoare de aproximativ 1,6 milioane lei, finanțat prin Submăsura 7.6 – Investiții asociate cu protejarea patrimoniului cultural, aferentă Programului Național de Dezvoltare Rurală 2014-2020. La Colibița va ieși un cămin cultural foarte frumos pentru că vom avea mai mulți bani decât pentru investiția similară de la Bistrița Bârgăului”, ne-a declarat primarul Vasile Laba.

Printr-un proiect finanțat pe Măsura 7,2, la Bistrița Bârgăului vor fi asfaltate mai multe străzi cu o lungime 6,9 km. Pentru Colibița, este prevăzută modernizarea străzilor Valea Măgurii, Armatei, Cazarmei, Cămin și Ciureni.

„Fondurile europene reprezintă o oportunitate pentru dezvoltarea acestor comunități. Sper ca statutul de stațiune turistică de interes local să ne poată ajuta când vom depune și alte proiecte pe fonduri europene, să fim punctați pe o altă grilă”, ne-a mai declarat edilul comunei Bistrița Bârgăului.

Președintele Radu Moldovan: La Bistrița Bârgăului, tot ce face administrația locală este performanță

Răsunetul, Lun, 09/26/2016 - 12:25

A fost zi de sărbătoare pentru comunitatea din Bistrița Bârgăului, duminică, la inaugurarea Căminului Cultural. Invitați ai primarului Vasile Laba și ai viceprimarului Sorin Nușfelean au fost președintele Consiliului Județean Bistrița-Năsăud, Emil Radu Moldovan, primarii Nicolae Vrâncan (Josonii Bârgăului) și Traian Simionca (Livezile).

„Bistrița Bârgăului, în tot ce se întâmplă la nivelul administrației locale, putem vorbi despre un cuvânt care exprimă cel mai bine ce e aici: ”performanță”! Am avut bucuria ca alături de edilul comunei, bunul meu prieten,

Vasile Laba, de echipa sa și de o mare parte dintre locuitorii comunei, să particip la inaugurarea unuia dintre cele mai moderne Cămine Culturale din județul nostru. Este vorba despre o investiție de 1,2 milioane de lei, asigurați de Guvernul României prin Compania Națională de Investiții! Felicitări Primăriei, Consiliului Local și comunității din Bistrița Bârgăului!”, a transmis președintele Radu Moldovan.

Primarul Vasile Laba remarca faptul că acest edificiu - atât de dorit de comunitatea pe care o conduce – „vine să întregască prin stilul arhitectonic și dimensiunile impunătoare centrul civic

al comunei Bistrița Bîrgăului și să ofere locuitorilor acestei comune posibilitatea de a-și descreți frunțile într-un spațiu amenajat la cele mai înalte standarde, care dispune de tot ceea ce este nevoie pentru a funcționa ca un adevărat centru cultural”.

„Era mai mult decât obligatoriu ca acest edificiu construit cu mulți ani în urmă de către părinții noștri să fie readus la viață, să funcționeze ca o adevărată poartă spre cultură pentru cetățenii acestei minunate comune. Mulțumim celor care ne-au sprijinit pentru realizarea acestui obiectiv de investiție, respectiv Guvernului României, Consiliului Județean- care ne-a mijlocit obținerea fondurilor- fără de care realizarea acestui minunat cămin nu ar fi fost posibilă și nici acest prilej de sărbătoare nu ar fi existat, consilierilor locali dar și d-voastră, cetățenii acestei comune, care ne-au dat posibilitatea să demonstrăm că vrem binele acestei comunități și dezvoltarea comunei Bistrița Bîrgăului. Dorim să nu ne oprim aici iar în viitorul, sperăm, nu foarte îndepărtat, să dăm posibilitatea și cetățenilor localității Colibița de a se bucura de un Cămin cultural pe măsura frumuseții locurilor în care trăiesc”, a precizat primarul Vasile Laba.

După inaugurarea oficială și o slujbă de binecuvântare, oficiată de preoții Emil Timoce și Alexandru Brici din Bistrița Bîrgăului și Ioan Hăbălău (Colibița) a venit rândul artiștilor să pună în valoare acest obiectiv.

Invitat special a fost Ansamblul Profesionist Dor Românesc, care sub bagheta maestrului Anghel Urs a prezentat cântece aduse de artiștii Domnica Dologa, Nicolae Cioanca, Felix Gălan, Mirela Petruș, Cristina Retegan, Ioachim Spân, Oana Matei, Veronica Bălan. De asemenea, au fost invitați soliștii Ciprian Picovici, Ana Lar, Sabina Someșan și Mariana Condrea și ansamblul folcloric Colibița cu interpreții Cristina Bianca Bertel, Florina Bălan, Cristina Belei, Andreea și Mălina Pavelean.

O surpriză pentru spectatori au fost Alin Oprea (de la Talisman), dar și Ghiță Munteanu.

Proiecte finalizate, în execuție și în perspectivă, în comuna Bistrița Bîrgăului PROIECTE 2012-2020

I. CONSILIUL JUDEȚEAN BISTRIȚA-NĂSĂUD

1. Modernizare Lotul 2 -Lac Colibița-Bistrița Bîrgăului (DN 17)-(17 km)-37,3 milioane lei (7,9 milioane euro)-În execuție

2. Modernizare DJ 172 D Lotul 1, tronsonul 2 Colibița-Mița (6,4 km)-56,4 milioane lei (12 milioane euro)-În execuție

3. Modernizare DJ 172 D, Lot 1, Tronson 1, Muresenii Bîrgăului-Lac Colibita (5,5 km)-17,9 milioane lei (3,8 milioane euro)-Finalizat

CJBN:3 proiecte în valoare de 111,6 milioane lei (23,65 milioane EURO)

II. BUGET LOCAL

Din bugetul local au fost finanțate 20 de proiecte în valoare de 4 milioane lei (850.000 EURO)

III. FONDURI EUROPENE

1. Achiziționarea de utilaje și echipamente pentru serviciul public de întreținere drumuri 765.000 lei (162.000 EURO)-Realizat

2. Modernizare străzi comunale în Bistrița Bîrgăului (0,83 km)-521.000 lei (110.000 EURO)-Finalizat

3. Centru local de informare și promovare turistică Bistrița- Bîrgăului-814.000 lei (172.000 EURO)-Finalizat

- 4.Modernizarea infrastructurii rutiere forestiere în comuna Bistrița-Bîrgăului (9,8 km)-6,52 milioane lei (1,4 milioane EURO)-Finalizat
 - 5.Asfaltare străzi în comună (7,16 km)-5,39 milioane lei (1,14 milioane EURO)-În execuție(50%)
 - 6.Modernizare Cămin Cultural Colibița-1,8 milioane lei (380.000 EURO)-Finalizat
 - 7.Drumuri forestiere în comună etapa II (12,2 km)-8,8 milioane lei (1,86 milioane EURO)-În licitație
 8. Modernizarea infrastructurii rutiere forestiere in localitatea Bistrita Bargaului(16,34 km)-8,9 milioane lei (1,91 milioane EURO)-In licitație
 - 9.Extindere rețea publică de apă și apă uzată în comună (14,3 km)-9,28 milioane lei (1,96 milioane EURO)-În execuție
 - 10.Construire Grădiniță cu Program Prolungit-1,75 milioane lei (370.000 EURO)-În execuție
- VALOARE INVESTIȚII FONDURI EUROPENE: 10 proiecte în valoare de 44,5 milioane lei (9,4 milioane EURO)

IV.GUVERNUL ROMÂNIEI

- 1.Modernizare ulițe în comuna Bistrița-Bîrgăului (1,17 km)-555.000 lei (117.000 EURO)-Finalizat
- 2.Modernizare Strada Principală Pietroasa (7,65 km)-8 milioane lei (1,7 milioane EURO)-Finalizat
- 3.Dotarea cu echipamente medicale a Dispensarului Uman-450.000 lei (95.000 EURO)-Finalizat
- 4.Construirea unei rețele de canalizare pe Strada Tapițerilor-(1,5 km)- 445.000 lei (94.000 EURO)-Finalizat

VALOARE INVESTIȚII GUVERNUL ROMÂNIEI: 4 proiecte în valoare de 9,45 milioane lei (2,06 milioane EURO)

V.Compania Nationala de Investitii

- 1.Reabilitarea, modernizarea, extinderea și dotarea Căminul Cultural din Bistrița Bîrgăului-1,46 milioane lei (310.000 EURO)-Finalizat

VI. Ministerul Mediului

- 6.Platforma de colectare și managementul deșeurilor-633.000 lei (134.000 EURO)-Finalizat
- 7.Utilaje pentru „Controlul integral al poluării cu nutrienți”- 410.000 lei (86.000 EURO)-Finalizat

V.POIM 2014-2020-Apă și canalizare

- 1.Alimentare cu apă:Extinderea rețelelor de distribuție (10,4 km)- 6,23 milioane lei (1,32 milioane EURO)

-construirea a 7 stații de pompare a apei potabile

-modernizarea/extinderea stației de tratare

- 2.Canalizare:Extinderea rețelelor de canalizare (9,68 km)- 8,16 milioane lei (1,73 milioane EURO)

-construirea a 6 stații de pompare

-conduite de refulare apă uzată (465 m)

VALOARE INVESTIȚII POIM: 2 proiecte în valoare de 14,4 milioane lei (3,05 milioane EURO)

Total investiții Bistrița Bîrgăului: 42 de proiecte în valoare de 39,5 milioane EURO (186,5 milioane lei) 1.866 miliarde de lei vechi!

Bistrița-Bârgăului a fost gazdă aleasă pentru Festivalul de colinde și obiceiuri de iarnă Florin Flămând

Răsunsetul, Luni, 12/16/2019 ²¹⁹

Festivalul de colinde și obiceiuri de iarnă *Florin Flămând*, ediția a V-a, a avut loc duminică, 15 decembrie 2019, pe scena Căminului cultural din localitatea Bistrița-Bârgăului-sat, un eveniment cultural județean organizat de: Asociația Culturală Folclorică *Țăpinarii*, Primăria comunei Bistrița-Bârgăului în colaborare cu Consiliul Județean Bistrița-Năsăud, Centrul Județean pentru Cultură Bistrița-Năsăud prin Serviciul de Cercetare și Promovare a Culturii Tradiționale.

Deschiderea festivalului a aparținut primarului comunei Bistrița-Bârgăului, domnul Vasile Laba, o personalitate extrem de implicată în viața comunității pe care o conduce și o reprezintă cu cinste și responsabilitate civică, întotdeauna un susținător al valorilor locale și, desigur, al prezentului eveniment cultural-artistic. Domnia sa l-a felicitat pe coregraful Florin Flămând, cu ocazia zilei sale de naștere, și totodată pentru implicarea sa în organizarea acestui festival tradițional, acordându-i o diplomă de excelență pentru întreaga activitate pe care o desfășoară în plan cultural.

În prezența unui public numeros, spectacolul folcloric a cuprins evoluțiile artistice ale următorilor invitați de onoare: Grupul de colindători de pe Valea Bârgăului, coordonatori: Cristina Bugnar și Petrică Șold, Corul Parohiei Ortodoxe Prundu Bârgăului, coordonator Maria Vrăsmaș, Ansamblul Folcloric *Coronița* din Solovăstru, jud. Mureș, coordonator Florentina Batori, Corul Mănăstirii Ortodoxe *Nașterea Maicii Domnului* din Piatra-Fântânele, Ansamblul de Muzică Tradițională al Liceului de Muzică Tudor Jarda din Bistrița, coordonator prof. Cristina Bălan, Corul Parohiei Ortodoxe și Grupul de copii *Miroslava* din Bistrița Bârgăului, coordonator interpreta Mariana Condrea.

Această ediție a festivalului a cuprins *valoroase programe de colinde*, frumoase obiceiuri tradiționale prilejuite de sărbătoarea Crăciunului și a Anului Nou precum: *Colindul Vătăjilor* (Solovăstru - Mureș), *Jocul caprelor*, *Plugușorul*, *Urături* etc.

Centrul Județean pentru Cultură Bistrița-Năsăud a asigurat sonorizarea festivalului, prin operatorii de sunet: Gheorghe Morari și Mircea Cornea; Vasile Ardelean – transport; și prezentarea spectacolului artistic realizată de către etnologul Emilia Ometiță.

Din partea organizatorilor au fost acordate diplome de onoare pentru participarea formațiilor corale și de obiceiuri la acest festival folcloric

dedicat sărbătorilor de iarnă, însoțite de alese mulțumiri și urări de *La mulți ani* tuturor!

Emilia Ometiță,
șef - Serviciul Cultură Tradițională,
CJC BN

²¹⁹ Răsunsetul, Luni, 12/16/2019

Bârgăuanii au reprezentat cu cinste județul la Slatina. 2500 de artiști la Festivalul Călușul românesc

Gazeta de Bârgău, Răsunsetul, Mar, 06/25/2019

Cea de a XXI-a ediție a Festivalului Național „Călușul Românesc” a adus la Slatina călușari, dansatorii și instrumentiștii din aproape toate colțurile țării și din străinătate oferind demonstrații artistice la Inspectoratul Școlar, Primăria Slatina și Consiliul Județean. 2.500 de tineri dansatori din mai multe județe ale țării, dar și din Polonia și Republica Moldova au participat la o paradă a portului popular intitulată ”Călușul unește România !”, urmată de un spectacol pe scena în aer liber de pe Esplanada Casei de Cultură a Sindicatelor.

Județul Bistrița-Năsăud a fost reprezentat de Ansamblul „Colibița”, al Primăriei Bistrița Bârgăului, coregraful Florin Flămând declarându-ne că am prezentat Dansul călușarului transilvănean.

În buna reprezentare a județului, artiștii au fost susținuți, ca de obicei, de primarul Vasile Laba alături de Primăria și Consiliul Local Bistrița Bârgăului. Îi felicităm și le urăm mult succes pe mai departe.

Obiceiul călușului este o manifestare folclorică pitorească, dar și o expresie a vieții sociale, încifrând înțelesuri profunde asupra relațiilor omului cu lumea înconjurătoare. La baza practicării obiceiului stă ceata, care se compune din cinci, șapte, unsprezece, treisprezece bărbați tineri, excelenți dansatori și rezistenți la eforturi fizice susținute. Jocul lor se face într-o ambianță străveche, păgână. Organizați după o anumită ierarhie, cu personaje precum: vătaful – conducătorul cetei, Mutul și stegarul, ei sunt uniți prin legământul jurământului de a nu divulga secretul călușarilor. Ca la vechile popoare, ei au un caracter de grup închis, de organizație secretă. La sfârșitul anului 2005, Călușul a primit recunoaștere la nivel mondial, fiind inclus de către UNESCO pe lista patrimoniului imaterial universal. Datorită acestei includeri pe lista patrimoniului imaterial universal, Călușul a ajuns să fie recunoscut drept un simbol identitar, o notă distinctivă a românilor.

JOSENII BÂRGĂULUI

11 proiecte pentru dezvoltarea comunei Josenii-Bîrgăului. Primarul Nicolae Vrîncean: Munca continuă, pentru că întotdeauna mai este ceva de făcut !

Răsunetul, Dum, 05/12/2019

Primarul Nicolae Vrîncean anunță proiectele de anvergură ce au loc la Josenii-Bîrgăului:

După aproape trei ani de studii, termene contra cronometru, drumuri la ministere, evaluări și reevaluări, avize și contestații, sunt mândru să împărtășesc cu dumneavoastră, dragi locuitori ai comunei Josenii-Bîrgăului bucuria rezultatelor acestei munci asidue.

Trei dintre cele 11 proiecte pentru dezvoltare comunei noastre în sfârșit sunt vizibile. Aici mă refer la: Construirea podului peste râul Bistrița - valoare totală investiție - 1.204.581,00 lei, finanțată prin Ministerul Dezvoltării Regionale, Administrației Publice și Fondurilor Europene.

Construire Centru Cultural în localitatea Mijlocenii-Bîrgăului, proiect în valoare de 5.101.709,39 lei, finanțat prin fondurile Companiei Naționale de Investiții (C.N.I.). Construire Grădiniță cu program prelungit în localitatea Strîmba, proiect finanțat prin Fonduri Europene în valoare de 500000 Euro-grădiniță care permite înscrierea copiilor din toată comuna, nu doar din satul Strîmba.

Un al patrulea proiect mare și foarte important pentru d-voastră locuitorii comunei, este apa-canal în satele Strîmba și Rusu-Bârgăului. La acest proiect mai avem de obținut două avize, iar în cel mai scurt timp încep lucrările.

Cu toții am așteptat realizarea acestor proiecte atât de necesare pentru noi și familiile noastre, încât nu am mai avut răbdare până au început lucrările.

Munca continuă, pentru că întotdeauna mai este ceva de făcut! Doamne ajută!

Finanțare de peste 1,2 milioane lei, pentru un pod la Josenii Bârgăului

Răsunetul, Mar, 12/19/2017

Primarul comunei Josenii Bârgăului, Nicolae Vrîncean, a semnat, la București, contractual de finanțare pentru construirea unui pod peste râul Bistrița. Valoarea totală a investiției este de 1.204.581,00 lei, finanțarea fiind asigurată în etapă a doua a Programului Național de Dezvoltare Locală, de către Ministerul Dezvoltării Regionale, Administrației Publice și Fondurilor Europene.

“Stimați prieteni, cetățeni ai comunei Josenii Bârgăului, mă aflu la București unde tocmai am semnat un proiect important pentru comunitatea din satul Josenii Bârgăului. Împreună dezvoltăm comuna”, a transmis edilul bârgăuan.

Istoria zilelor comunei Josenii Bârgăului

Zilele comunei Josenii Bârgăului, au ajuns în 2013 la ediția a VIII-a

Zilele comunei Josenii Bârgăului, au avut loc sâmbătă și duminică, în preajma hramului de Sfânta Parascheva al bisericii, readucând în prim plan respectul pentru comună și tradiții, desfășurat sub emblema „Joseniul - vatră strămoșească”, în organizarea primăriei și consiliului local, cu sprijinul Centrului Județean pentru Cultură și susținerea Consiliului Județean Bistrița-Năsăud.

Sărbătoarea a debutat în prima zi, 12 octombrie, începând cu ora 11, prin Colocviul Cultural al comunei Josenii Bârgăului, cu tema principală de dezbatere „Memoria eroilor reînviată la Joseni“, ale cărui lucrări au fost deschise de primarul Tudorel Ciotmonda și au avut ca moderator pe profesorul Adrian Mănarcă, cetățean de onoare al comunei, președintele Societății Culturale „Speranța Reînviată”.

Au susținut lucrări preotul Simion Cristea, profesorul Ioan Lazăr, cetățeni de onoare ai comunei, preotul Ioan Ștefan Murgoi, din parohia Strâmba, profesoara Mia Holbură, coloneii Ioan Cordovan și Lucian Valea, inginerul geolog Niculae Vrăsmaș, cetățean de onoare al comunei Prundu Bârgăului, în urma cărora au urmat aprecieri și dezbateri, la care au participat Adrian Mănarcă, cetățean de onoare al comunei, primarul Tudorel Ciotmonda, Mihai Bîltag, dar și profesorii năsăudeni, Ioan Mititean și Mircea Daroși, veniți împreună cu soțiile la această importantă manifestare culturală a Țării Bârgaielor.

În cea de a doua zi, duminică 13 octombrie, la ora 10 a avut loc slujba religioasă la biserica din localitate, iar după ora 13 s-a desfășurat un bogat spectacol artistic în Căminul Cultural, în cadrul căruia, primarul Tudorel Ciotmonda a înmănat premii și diplome cetățenilor din comună care au împlinit 50 de ani de căsnicie.

Programul artistic a fost susținut de Grupul „Pro Opera”, al C.J.C. Bistrița-Năsăud, Ansamblul folcloric

„Flori Bârgăuane” și Formația de dansuri țigănești „Chei Șucar”, din Josenii Bârgăului, dar și soliști vocali și instrumentiști de renume, precum talentata și bine cunoscuta familie de artiști Matilda Pascal Cojocărița - Ștefan Cigu și Petrică Mureșan, care au încântat publicul numeros și au primit mult meritatele aplauze.

Sărbătoarea comunei Josenii Bârgăului - „Josenii în sărbătoare” - a continuat cu horă, până seara târziu și a fost o mare reușită a organizatorilor. Vom reveni cu detalii în „Gazeta de Bârgău”, nr.104, din 30 octombrie 2013.

Niculae Vrăsmaș

Josenii în Sărbătoare. Vezi ce oaspeți vin !

Răsunetul, Luni, 06/24/2019 - 13:58

Primăria Și Consiliul Local Josenii Bârgăului

în colaborare cu:

Consiliul Județean Bistrița-Năsăud

Centrul Județean Pentru Cultură Bistrița-Năsăud

Serviciul Conservarea, Cercetarea, Protejarea și Promovarea Culturii Tradiționale

Organizează:

Josenii în Sărbătoare

Sâmbătă, 29 iunie 2019, ora 12:00

Școala Gimnazială Josenii Bârgăului

COLOCVIUL cu titlul „Zilele obștei comunei Josenii Bârgăului”

ora 20:00 - Discotecă cu DJ - în curtea Școlii Gimnaziale

Duminică, 30 iunie 2019, ora 16:00 - SPECTACOL ARTISTIC

- Călin Brăteanu

- Ansamblurile „Străjăncuța” și „Dor Străbun” din Bilca, (județul Suceava) și Taraful lui Cotos

- Ansamblul Artistic Profesionist „Dor Românesc”

Bistrița, Ansamblul Folcloric „Flori

Bârgăuane” Josenii Bârgăului

- Sabina Someșan

- Demonstrație de karate - Școala de karate „Tiger” - Josenii Bârgăului

- Ionuț Silviu Avram, Violeta Todoran, Bianca Găvan,

-Trupa de dans „Axei and the Roses”, Izabella Miron,

-Foc de artificii

Colocviile de la Joseni

Ioan Mititean, Răsunetul, Joi, 12/06/2018

În preajma zilei ce a marcat marele eveniment al anului 2018, în Josenii Bârgăului s-a ținut o lecție deschisă de istorie cu participarea cărturarilor locali, a colectivului didactic, a reprezentanților administrației locale în frunte cu primul gospodar al satului, Nicolae Vrîncean,

primarul comunei, dornic de a-și perfecta cultura istorică, cât și o delegație Astristă năsăudeană care mai bine de 10 ani colaborează pe linie culturală.

În sala de lectură a bibliotecii școlii au venit încet, încet, iubitori de cultură și istorie, care au răspuns invitației primăriei și Astrei bârgăuane, prin liderii: av. Pavel Știrbu și Mihai Bîltag, care prin activități culturale diverse și repetate, fac o permanentă comunicare cu semenii ca un torent de bucurie cu o largă paletă a trăirii în credință și adevăr.

Liderul Astrei bârgăuane, Pavel Știrbu, a anunțat și salutat oaspeții și pe toți participanții, menționând legăturile de aleasă prietenie cu Despărțământul Năsăud și cu Liga Scriitorilor, cât și cu Cultul Eroilor Bistrița, cum sunt: Ioan Seni, Ioan Mititean, Romulus Berceni și Astra ilveană, prin prof. Ilie Mare și col. Ion Cordovan, din partea Cultului Eroilor, la origine și dânsul bârgăuan.

Moderatorul acestei sesiuni de comunicări pe teme cultural-istorice, a fost liderul Astrei locale, care a dat cuvântul profesorului năsăudean Ioan Seni, spre a susține tema “Astra și Marea Unire”, cu spicuri din istoricul Astrei bârgăuane. Despre rolul presei și a scriitorilor români în săvârșirea marelui eveniment istoric, a vorbit scriitorul Ioan Mititean, președintele Filialei Năsăud a Ligii Scriitorilor Români, cu citate și poezii din diferite publicații ale timpului, o bogată zestre literară de care trebuie să ținem cont în creațiile noastre. Istoricul Șteff Ioan a prezentat câteva concluzii, ca o permanentă comunicare cu evenimentele din primul război mondial, cu exemple concrete de bârgăuani ce s-au jertfit prin tranșeele frontului. Doamna Livia Purchel, doctor în fizică, a punctat câteva probleme privitoare la valorile umane și rolul științei în promovarea culturii moderne.

Scene din viața școlii, a școlarilor și colectivului didactic a adus directoarea școlii, Felicia Măjeri, care prin colectivul de educatori acoperă o mare paletă din viața satului contemporan. Primarul comunei, Nicolae Vrîncean a adus în față aspecte din activitatea administrației locale, zeci de proiecte finalizate și în curs de finalizare amprenta unei conduceri înțelepte, ridicându-și astfel și mai mult valoarea prin valorificarea faptelor de cultură locală, amintind în primul rând de MUZEUL LOCAL, care va avea în curând o nouă valoare și înfățișare, o mare bucurie pentru muzeograful voluntar Mihai Bîltag, o prezență vie în viața satului.

Cărțile prezentate de Ioan Seni și Romulus Berceni, constituie o dragoste trăită față de istorie și totodată o viață de familie încărcată de armonie și împliniri pe toate planurile. Părintele Sângeorzan, de la parohia Joseni, la origine de pe valea Dobricului, a adus în prim plan adevărul și credința străbună ce călăuzesc și Asociația Culturală, după sfaturile ctitorului ei Andrei Șaguna. A fost o zi istorică cu încărcături emoționale, povestiri, poezie și cântece patriotice.

Trăiască și înflorească vestita Vale a Bârgăului!

**Proiecte finalizate, în execuție și în perspectivă,
în comuna Josenii Bârgăului**

INVESTIȚII REALIZATE ȘI ÎN CURS DE REALIZARE 2016-2020 ÎN COMUNA JOSENI BÂRGĂULUI

Nr. crt	Denumirea proiectului/investiției	Sursa de finanțare (buget local, fonduri europene, fonduri guvernamentale)	Valoarea Proiectului/ RON(cu tva)	Stadiul proiectului
1.	Furnizare și montare corpuri iluminat stradal pe teritoriul comunei Josenii Bîrgăului	Buget local	148.671,3	Finalizat
2.	Lucrări de înregistrare sistematică pe sectoare cadastrale(Rusu Bîrgăului)	OCPI Bistrița-Năsăud	25.000	Finalizat
3.	Pod provizoriu la Valea Muntelui în comuna Josenii Bîrgăului	Buget local	56.168	Finalizat
4.	Amenajare șanțuri și accese pe Ulița Sorcenilor (Ulița Marcului) din Localitatea Josenii Bîrgăului	Buget local	225.505,46	Finalizat
5.	Modernizare drumuri de interes local în localitatea Rusu Bîrgăului, județul Bistrița - Năsăud	Buget local	1.284.787,12	Lucrare în derulare
6.	Modernizare străzi în comuna Josenii Bîrgăului, localitatea Mijlocenii Bîrgăului, județul Bistrița - Năsăud	Programul National de Dezvoltare Locală	3.159.700,59	Finalizat
7.	Desființare spațiu comercial în regim de înălțime P și Cămin Cultural Mijlocenii Bîrgăului	Buget local	225.512,41	Finalizat
8.	Extindere rețea publică de apă și apă uzată menajeră în comuna Josenii Bîrgăului, județul Bistrița – Năsăud(Strâmba și Rusu Bîrgăului)	Programul National de Dezvoltare Rurală + Buget local	6.807.887,22	În execuție lucrare
9.	Modernizarea infrastructurii rutiere de interes local în comuna Josenii Bîrgăului, județul Bistrița – Năsăud	Programul National de Dezvoltare Rurală + Buget local	5.563.724,00	În derulare
10.	Înființarea și modernizarea infrastructurii rutiere forestiere în comuna Josenii Bîrgăului, județul Bistrița – Năsăud	Programul National de Dezvoltare Rurală + Buget local	6.784.098,33	În derulare
11.	Reabilitare și modernizare cămin cultural în localitatea Josenii Bîrgăului, comuna Josenii Bîrgăului, județul Bistrița – Năsăud	Programul National de Dezvoltare Rurală Buget local	1.506.405,16	În derulare

Proiecte finalizate, în execuție și în perspectivă, în comuna Josenii Bârgăului

LIVEZILE

Angajații Primăriei Livezile cinstesc înaintașii în Anul Centenarului!²²⁰

De la primar, secretar, contabil, toată lumea în costumul popular al străbunilor

o lună, toți angajații Primăriei Livezile – funcționari publici și personal contractual, în frunte cu primarul Traian Simionca, viceprimarul Florin Gliga și secretarul Emanuela Mihalachi – vor face din fiecare zi de lucru o sărbătoare a portului tradițional, aducând astfel un omagiu înaintașilor care s-au jertfit pentru ca România să fie Mare de 100 de ani.

Luni dimineață, la ședința operativă lunară, cei peste 30 de angajați și-au scos din lada de zestre cele mai frumoase costume populare, unele mai vechi decât Centenarul, din fiecare zonă, fiecare punând în evidență regiunea din care provin. Primăria Livezile este, de fapt, o mică Românie, pentru că, pe lângă livezeni, aici lucrează și reprezentanți ai vechiului Regat, secretarul Emanuela Mihalachi fiind din Dobrogea, contabilul Mircea Lupuț din Maramureș, iar Alexandru Bigu de la Registrul Agricol, din județul Suceava.

„Sunt un primar fericit, un primar bucuros. În urmă cu 3-4 luni, într-una din ședințele de lucru, am avut o idee genială, cum ar fi să venim toți în costume populare, timp de o lună, la serviciu. Toată lumea a agreat această idee frumoasă. Nu mi-a venit să cred câți au venit în costume populare. Se pare că toți angajații Primăriei Livezile și-au adus costumele populare. Sunt costume și de peste 110 ani. Sunt mândru că sunt român, că putem să marcăm Anul Centenar, în semn de respect pentru această țară, pentru înaintașii noștri care și-au jertfit viața în războaie, în lagăre, deportați. Eu zic că merită această țară mult mai mult decât îi dorim noi. Vorbim toți de Centenar, dar probabil că prea puțin și vag. Fiecare dintre noi putea să facă mult mai mult. Din păcate încă sunt copii care nu știu ce înseamnă Marea Unire", a declarat primarul Traian Simionca, menționând că nimeni nu a fost obligat să adopte această ținută. Potrivit acestuia, e o perioadă cu foarte multă treabă, inclusiv muncitorii angajați la Primărie își vor face treaba în costume populare, la crăpat de lemne, la cosit, la ultimele finisaje de la școli, dar și pentru Zilele comunei.

„În această lună avem și Zilele comunei Livezile, este o sărbătoare a comunității, astfel că se întrepătrund atât Anul Centenar cât și sărbătoarea comunei", a adăugat primarul Simionca.

Primarul comunei Livezile a fost îmbrăcat într-un costum din zona Mocodului, însă Traian Simionca poartă straiile populare săptămânal, pe diferite scene. „De la 13 ani am umblat în lume, în lung și-n lat, și am purtat cu drag costumul popular românesc. Nu ar trebui să ne fie rușine, cum se întâmplă unora dintre copii. Toată lumea a plecat de jos. Părinții, bunicii și străbunicii noștri au fost țărani, și probabil că aveau doar două cămăși, dar au devenit profesori, medici, au ajuns oameni de știință. Cred că acum 100 de ani și funcționarii erau în costume

²²⁰ Gabriela Ciornei, Răsunetul

populare. Și Nică de la Humulești a mers în costum popular la școală", a mai spus Traian Simionca.

În cadrul ședinței, secretarul Emanuela Mihalachi a punctat câteva repere istorice ale localității, menționând de cei 707 ani care se împlinesc de la prima atestare documentară. La Marea Unire de la Alba Iulia, comuna Livezile a fost reprezentată de preotul Victor Mureșan, care primise credențialul din partea comunității. „Sunteți urmașii celor care au înfăptuit unirea și nu e puțin lucru. Tocmai faptul că este o comună încărcată de istorie ne-a determinat să facem și noi istorie, la rândul nostru", a mai spus aceasta.

Cu această ocazie, au fost confecționate 1000 de cocarde care marchează Centenarul în Livezile, dintre care 500 vor fi distribuite la Zilele comunei Livezile, programate în perioada 8-9 septembrie, iar celelalte vor fi împărțite elevilor din comună, în prima zi de școală. De altfel, elevii care vor veni la școală îmbrăcați în costum popular ar urma să fie recompensați și cu o excursie la București, la Palatul Parlamentului, dar și la alte instituții importante. Copiii din Livezile vin în costumul popular la școală cu gândul la întâlnirea cu istoria în Cetatea Unirii

Președintele CJ, Radu Moldovan: Reacția copiilor, atunci când au intrat pentru prima dată-n școală, a fost neprețuită

Răsunsetul, Sâm, 10/26/2019

Investiții de 14,4 milioane euro, implementate de primarul Traian Simionca în Livezile. De azi, școală și grădiniță moderne la Cușma

"Acum câțiva ani am început împreună cu dl primar un proiect de modernizare a comunei Livezile. Rezultatele sunt vizibile, iar reabilitarea, dotarea și modernizarea școlii și

grădiniței din Cușma, care și-au deschis astăzi porțile, fac parte din această strategie de dezvoltare a locului. Investiția în educație a fost în valoare de 681.000 lei (143.178 €), însă reacția copiilor, atunci când au intrat pentru prima dată-n școală, a fost neprețuită. Este acea bucurie pentru care merită să ne Continuăm Munca ! Le

doresc cadrelor didactice răbdare, înțelepciune și putere de muncă.

Dacă dumneavoastră aveți condițiile necesare și reușiți să-i faceți pe copii să iubească cu adevărat cartea, viitorul va fi și mai bun! Felicitări dlui primar Traian Simionca, viceprimarului Florin Griga și întregii echipe din comuna Livezile, pentru grija pe care o aveți pentru comunitate! În ultimii ani, s-au realizat în comună 37 de proiecte utile oamenilor, în valoare de 14,4 milioane EURO (68 milioane de lei, adică 680 miliarde de lei vechi)!

Eu voi continua să fiu alături de voi, iar la anul pe vremea aceasta ne revedem la Cușma să recepționăm și modernizarea DJ172G Satu Nou-Cușma. Împreună dezvoltăm județul, comunitate cu comunitate" transmite președintele CJ, Radu Moldovan.

"Sunt mulțumit de lucrarea făcută de firma nemțească, domnul Ster, care a lucrat și la Dorolea. Nu a făcut rabat de la calitate și chiar a făcut în plus pavajul din curte. Acest om a vrut să facă și o curte frumoasă din bunăvoința lui. Școala este o lucrare frumoasă care va dăinui peste ani. Copiii sper să vină cu plăcere, acum copiii au toate condițiile care li se pot oferi, mai trebuie educație și de acasă, nu numai de la școală. Dragi părinți, nu lăsați copiii să facă ce vor că noi ne chinuim să le oferim condiții decente, cadrele didactice pun suflet, copiii să plece de la școală cu lecția învățată și să ajungă oameni mari. În această școală sunt grădinița, pregătitoarea și clasele I-IV, în jur de 70 de copii", a declarat primarul Traian Simionca. La eveniment au fost prezenți și viceprimarul Florin Griga(fiu al satului), senatorul Ioan Simionca și secretarul de stat Sorin Roșu Mareș.

Proiecte ale comunei Livezile

I.CONSILIUL JUDEȚEAN BISTRIȚA-NĂSĂUD

1. Modernizare DJ 172 G Satu Nou-Cușma (6,7 km)-21,5 milioane lei (4,5 milioane EURO)-În licitație

2.Modernizare DJ 172 G Cușma-Livezile (13,6 km)-10,9 milioane lei (2,3 milioane EURO)-Recepționat

TOTAL CJBN: 10,9 milioane lei (2,3 milioane EURO)

II.GUVERNUL ROMÂNIEI

1.Modernizarea a 4 străzi în comuna Livezile (1,2 km)-396.000 lei (84.000 EURO)-Finalizat

2.Grădiniță cu program prelungit P+M-1,4 milioane lei (300.000 EURO)-Finalizat

3. Proiect integrat de investiții în comuna Livezile:Asfaltare drum, rețea de canalizare, construire cămin de bătrâni și realizarea unui atelier de ceramică populară (2 km)-10,3 milioane lei (2,2 milioane EURO)-Finalizat

4.Asfaltare DC 6A (Livezile-Dumbrava)-1,9 milioane de lei (400.000 EURO) -Finalizat

5.Construirea unei săli de sport -3,5 milioane lei (740.000 EURO)-Finalizat

6.Construirea unei grădinițe cu program prelungit în Livezile-1,4 milioane lei (300.000

EURO)-Finalizat

7.Asfaltare DC6 B (2,6km)-1,6 milioane lei (340.000 EURO)-În execuție

8.Modernizarea, reabilitarea și dotarea școlii și grădiniței din Cușma-681.000 lei (143.178 EURO)-Finalizat

9.Modernizarea, reabilitarea și dotarea grădiniței din Dorolea-354.000 lei (74.000 EURO)-Finalizat

10.Modernizarea, reabilitarea și dotarea Școlii Gimnaziale din Dorolea-491.000 lei (103.000 EURO)-Finalizat

11.Actualizare PUG-360.000 lei (76.000 EURO)-În derulare

12.Iluminat stradal bazat pe energie neconvențională cu panouri fotovoltaice în Livezile-21 milioane lei (4,44 milioane EURO)-Studiu de fezabilitate

13.Reabilitarea Școlii din Dorolea-400.000 lei (85.000 EURO)-Studiu de fezabilitate

TOTAL INVESTIȚII GUVERNUL ROMÂNIEI: 10 proiecte în valoare de 21,6 milioane lei (4,57 milioane EURO)

III.BUGETUL LOCAL

Din bugetul local au fost implementate 19 proiecte în valoare de 2 milioane lei (420.000 EURO)

IV.FONDURI EUROPENE

1.Modernizare drumuri forestiere în comuna Livezile (16,5 km)-7,9 milioane lei (1,67 milioane EURO)-Finalizat

2.Modernizarea drumurilor agricole în Livezile (10,1 km)-5,9 milioane lei (1,25 milioane EURO)-În execuție

3.Centru local de informare turistică în Comuna Livezile și proximități; Dezvoltare și marketing turistic localitatea Livezile-1,2 milioane lei (250.000 EURO)- Finalizat

4.Extinderea rețelei de apă și canalizare în Livezile (10,8 km)-5,9 milioane lei (1,25 milioane EURO)-În derulare

5.Asfaltare străzi în Livezile (6,9 km)-7,9 milioane lei (1,67 milioane EURO)-În execuție

TOTAL INVESTIȚII FONDURI EUROPENE: 5 proiecte în valoare de 28,8 milioane lei (6,1 milioane EURO)

V.POIM 2014/2020 (2023)-Apă și canalizare

1. Alimentare cu apă: Extinderea rețelelor de distribuție și a conductei de aducțiune (7,2 km) în Cușma și Dorolea-4,67 milioane lei (988.000 EURO)

-construirea unui rezervor de înmagazinare a apei potabile

-construirea unei stații de tratare

TOTAL INVESTIȚII POIM: 4,67 milioane lei (988.000 EURO)

Total investiții Livezile: 37 de proiecte în valoare de 14,4 milioane EURO (68 milioane de lei) 680 miliarde de lei vechi!

ACTIVITĂȚI CULTURALE

ASTRA în anul 1918 – Anul Marii Unirii și ASTRA în anul 2018 – anul Centenarului

Întâistătătorii ASTREI au creat Asociațiunea Transilvană pentru Literatura Română și Cultura Poporului Român din necesitatea unirii energiilor tuturor românilor în fața asperităților străine și pentru emanciparea lor, a românilor, prin cultură, în vederea ieșirii lor din starea de ignoranță, în vederea exprimării propriei lor identități și a trăirii sentimentului de onestitate și demnitate națională. ASTRA se dorea un Panteon al românilor, al culturii românești din Transilvania care să susțină emanciparea tuturor românilor, mai ales a tineretului, a copiilor, viitorul românimii, aflat pe mâna preoților și învățătorilor, atât la sate, cât și la orașe.. ASTRA unea pentru prima dată energia celor două biserici: ortodoxă și gr-catolică, cu energia laicilor: medici, juriști, profesori, învățători, alți profesioniști... ASTRA a fost capodopera înălțătoare a Prea Înaltului Mitropolit Andrei Șaguna, care, la o masă rotundă, i-a convocat pe toți, reprezentanți ai ortodocșilor, ai greco-catolicilor și ai laicilor reușind marea și utila lor asociere, care-și va vedea rodul în anul astral al Marii Uniri – 1918, când marea majoritate a delegaților participanți la actul votării Marii Uniri, la Alba Iulia, erau membri ai ASTREI iar din cei 15 membri ai Consiliului Dirigent, 12 erau membri ai ASTREI. Ce putea fi mai frumos, înălțător și relevant pentru ASTRA decât acest act democratic al Marii Uniri, recunoscut și de Marile Puteri la Conferința de Pace de la Paris (1919-1920). ASTRA și-a demonstrat eficiența și vrednicia prin reușita Marii Uniri din anul 1918, aspect accentuat tot mai intens de istoricii contemporani care abordează asocianismul, ca mijloc de consolidare a solidarității naționale.

La o sută de ani, în anul 2018, la aproape 30 de ani de la reluarea activității sale, ASTRA, după ce, creată în 1861, a fost desființată de comuniști în anii 1948-1950, se compune astăzi doar din câțiva intelectuali (puțini universitari, la câte universități avem în țară; puțini preoți, la câte biserici ortodoxe, greco-catolice sau protestante avem în țară; foarte puțini scriitori, la câte uniuni, ligi sau asociații scriitoricești avem în țară...), din foarte puțini tineri, la câți mai avem în țară, din miile care au plecat în căutare de lucru pentru a-și asigura existența și cărora nu li se spune nimic din performanțele ASTREI tradiționale; foarte puțini elevi gimnaziști, liceeni sau studenți, cărora nu le explică nimeni ce a fost ASTRA, ce performanțe a avut și de ce ar fi ea necesară și astăzi, dar cine să le explice, când înșiși educatorii lor au nevoie de educație sau autoeducație pe această temă; din foarte puțini tineri din cei angajați ai marilor companii străine sau ale celor românești, aflați mereu în căutarea stării de mai bine; din puțini pensionari, la câți pensionari are țara, dar totuși majoritari în ASTRA, căci pe aceștia întotdeauna i-a interesat trecutul așa cum a fost, și îi interesează prezentul sau viitorul țării, a neamului românesc, neam care întotdeauna a avut un țel, un proiect de țară, un interes național mai presus de interesul personal al fiecărui cetățean, mai presus de obsesia banului ucigător, ban care-i robește pe mulți până la desființare. Atât este ASTRA azi, la cât efort fac acești câțiva oameni de bine, de bun simț, pe această linie și care, prin voluntariatul lor demonstrează că se poate dacă se vrea...

ASTRA rediviva de azi se vrea utilă și competitivă, reușind din fiecare obiectiv major câte puțin. Dacă rezultatele ei nu sunt cele așteptate de către înșiși membrii săi, aceasta se datorează condițiilor în care EA se poate afirma astăzi. Astfel, la sate și la orașe preoții sau dascălii nu mai primesc indemnuri spre ASTRA de la mitropoliții sau episcopii lor, căci aceștia nu se află în conducerea ei. Bunii credincioși și preoții lor iau drept model pe Prea Înălții Lor, cu câteva excepții, unde sentimentul datoriei față de patrie și popor este mai presus. Oare nu este prea puțin ca Prea Înălții să se rezume doar la un Te Deum și câteva sfaturi, cei drept, bune

și utile și acestea? Fiecare Protopopiat ar putea fi o filială puternică a ASTREI, așa cum a avut Năsăudul în primii ani de după 1989, dar s-a crezut că preoții vor fi mai utili dacă vor conduce Cercurile sătești sau orășenești, acolo unde-și au parohiile, așa cum era odinioară sau așa cum s-au petrecut lucrurile la Năsăud, Maieru, Zagra, Rebrișoara, imediat după 1989, dar lucrurile s-au împotmolit și aici, căci în puține parohii mai există vreun astrist, cu atât mai puțin, un cerc ASTRA reprezentativ. Este evident că ASTREI REDIVIVA îi lipsește ajutorul consistent al Bisericii creștine. Nu pentru a fi împotriva ordinii statale, cum era pe vremuri, ci pentru a ieși mai ușor din criza provocată de trecerea de la comunism la economia de piață, pentru a rămâne constanți în dragostea de Țară și de Patrie, așa cum a fost poporul român de-alungul existenței sale.. Biserica stă bine astăzi. Fiecare cult primește din banul public o subvenție anuală prevăzută în bugetul fiecărei comunități locale. Statul asigură chiar salarii pentru marea majoritate a preoților, ceea ce este foarte bine și încurajator, dar, în schimbul acestui sluj, Biserica nu va respinge niciodată derapajele politicianilor corupți, dimpotrivă, va înălța rugăciuni pentru salvarea și iertarea lor (aport public!). Așa că din victime ale jafului național devenim complici...

Rezultatele ar fi mult mai bune dacă și ASTRA ar primi salarii pentru liderii ei sau ar primi subvenții anuale, prin bugetul fiecărei localități, așa cum primesc toate cultele, care, zice-se, sunt de utilitate publică. Sau dacă ASTRA ar primi facilitățile pe care le primește asociația numită Uniunea Democratică a Maghiarilor din România (UDMR), de cele mai multe ori cu inițiative antiromânești, care-și vede azi restituite proprietățile confiscate de comuniști, ba chiar și cele răscumpărate de statul român de la optanții unguri, după Marea Unire... Aceste stări de lucruri relevă faptul că statul român promovează protecția minorităților (aspect ultrapozitiv), dar persecută ASTRA românească rediviva, nerestituindu-i proprietățile și neasigurându-i o cât de mică subvenție anuală, așa cum îi asigura Statul român în perioada interbelică, atât Ei, cât și Fundațiilor Regale și altor asociații de utilitate publică.

Dezbinarea actuală nu ne va face bine, dimpotrivă, oricine va putea profita de această lipsă de unitate, căci lipsă de unitate românească înseamnă separatismul reușit de fiecare cult religios care-și apără interesele de grup, separatism reușit de atâtea uniuni, ligi, asociații, fundații, societăți, ONGuri etc, care s-ar putea întruni totuși într-un Panteon al Unității Naționale măcar atunci când îi nevoie de apărarea interesului național românesc. Dar cine s-o facă? ASTRA de altădată a reușit această asociere prin inițiativa Mitropolitului ortodox Andrei Șaguna și rezultatul a fost evident, cel puțin la nivelul anului 1918. ASTRA rediviva își demonstrează bunele intenții în lupta sa pentru unitatea românească și pentru progresul ei, dar nu poate depăși refuzul oportuniștilor (și sunt extrem de mulți), nu poate depăși lipsa de interes a celor puternici și avuți, nu găsește mijloace eficace și utile împotriva celor ipocriți, cinici și falși patrioți, indiferent la ce nivel operează aceștia în biserici, în universități, în școli, la sate și orașe sau în unitățile administrative, începând cu cele centrale și până la cele locale.

Ne exprimăm nădejdea că exemplul Mitropolitului Andrei Șaguna va fi preluat cât de curând de un ierarh bisericesc sau o înaltă personalitate academică pe care lumea bună s-o înțeleagă și s-o susțină în promovarea interesului național. Nu, pentru că actualul președinte – profesor universitar, n-ar dori să facă mai mult și mai bine, ci pentru că nesimțirea, lichelismul, impostura, delăsarea și indiferența marii majorități iau proporții nemaîntâlnite, iar asta nu face bine nici Țării nici Neamului românesc. *Răul acolo se extinde unde oamenii buni nu fac nimic..*

Prof. Ioan Seni
Președinte al Desp. ASTRA Năsăud

Din activitatea Filialei ASTRA Bârgău

Școala este principalul izvor de cultură și factor de civilizație al unei țări și comunități. Completarea cunoștințelor are loc în mod autodidact, prin participarea la diverse acțiuni de culturalizare organizate prin asociațiile culturale, căminele culturale, operă, teatre, muzee, simpozioane, colocvii, cercuri, reuniuni, medalioane, mese rotunde, concursuri, comemorări și alte asemenea manifestări în cele mai diverse domenii de activitate.

Filiala Astra Bârgău, constituită la data de 11 octombrie 2008 în cadrul Despărțământului Astra Năsăud al Asociațiunii Astra Transilvană, având sediul la Muzeul Sătesc din com. Josenii Bârgăului, str. Principală nr. 102, jud. Bistrița-Năsăud are, ca obiect principal de activitate promovarea cunoștințelor în domeniile de activitate privind istoria, geografia, literatura, lingvistica, biserica, știința, pedagogia, economia, justiția, medicina, asistența socială, meseriile, școala, de toate gradele, muzica, sportul, turismul, ecologia, domenii exemplificative și nu limitative.

Printre cei care au pus piatra de temelie la înființarea Filialei Astra Bârgău se numără profesorul filolog, senior-editor, Adrian L. Mănarcă, artistul Ioan Lazăr, ambii declarați cetățeni de onoare ai comunei Josenii Bârgăului, (Adrian L. Mănarcă și al comunei Prundu Bârgăului, Mihai Bîltag, prof. Remus Deac, istoric, Iacob Groze, matematician, Pavel Știrbu, jurist și alții.

În timpul celor zece ani de activitate, parcurși de la înființarea sa, Filiala Astra Bârgău, în mod separat, sau în colaborare, cu Fundația culturală „Valea Bârgăului”, Simpozionul Cultural al Văii Bârgăului, căminele culturale din Joseni și Prundu Bârgăului, cu Școlile Gimnaziale din Josenii Bârgăului și Liceul „Radu Petrescu” Prundu Bârgăului, cu Asociația Culturală „Speranța Reînviată”, Josenii Bârgăului, cu parohiile ortodoxe Joseni și Prundu, cu Cercul Militar Bistrița și Asociația Națională Cultul Eroilor „Regina Maria” Filiala jud. Bistrița-Năsăud, prin relațiile de cultură cu Casa de cultură și Muzeul grăniceresc Năsăud, Muzeul județean Bistrița-Năsăud, Muzeul Comunal Josenii Bârgăului și cu sprijinul Consiliilor locale ale comunei Joseni și Prundu Bârgăului, s-au derulat o serie de manifestări cultural-științifice, din domeniile: istorie, literatură, teologie, artă, strategie militară, geografie, geologie, evocarea unor evenimente, comemorări, elogiarea adusă bârgăoanilor de top, participarea la slujbe religioase, sau discuții particulare cu cetățenii.

Procedura de desfășurare a acțiunilor Astra Bârgău s-a axat, în principal, pe simpozioane organizate și pregătite din timp, pe bază de referate scrise, expuse oral și dezbătute de participanți, combinate cu momente literar-muzicale și finalizate prin mese festive.

De un interes și succes, deosebit, s-au bucurat acțiunile privind aniversarea unor evenimente istorice, cele legate de comemorări, de sărbătorirea zilelor comunei, lansări de carte, pregătiri culturale în cinstea aniversării a 100 de ani de la Marea Unire din 1 decembrie 1918.

Dintre acțiunile mai notabile, desfășurate începând din 2007 de către Filiala Astra Bârgău, amintim participarea, în fiecare an, la Adunarea Generală și la acțiunile organizate de Despărțământul Astra Năsăud. La 11 februarie 2017 o delegație a Filialei Astra Bârgău, condusă de Mihai Bîltag, secretarul filialei bârgăoane, cuprinzând

următorii membrii: Mureșan George, Anuca Istrate, Garofița Florea, Victorița Aluaș, col. (rez) Ioan Cordovan, Pavel Știrbu, jurist, au luat parte la Adunarea Generală anuală a Astei Năsăudene, ocazie cu care participanții Mihai Bîltag și Pavel Știrbu au transmis felicitări și mesaje de recunoștință organizației și conducerii acesteia: președinte prof. Ioan Seni, vicepreședinte Ioan Mititean, președinte și al Ligii Scriitorilor Români, Filiala Năsăud, Floarea Pleș, președinta Cercului Astra Năsăud, prof. Romulus Berceni, vicepreședinte și prof. Mircea Daroși, președintele secției literare a Despărțământului, pentru aportul lor deosebit, cantitativ-valoric, la propagarea științei și culturii românești pe aceste meleaguri Transilvane.

Au fost rostite cuvinte de mulțumire și recunoștință celor enumerați, pentru sprijinul direct, acordat la înființarea Filialei Astra Bârgău, ca oază de cultură în arealul astrict Transilvan.

Cu ocazia zilei de 8 martie 2017, ziua internațională a Femeii, Despărțământul Astra Năsăud a organizat o sărbătoare festivă, la care a participat, din partea Filialei Astra Bârgău, Pavel Știrbu, jurist, care a prezentat câteva date privind istoricul evenimentului.

La data de 8 iulie 2017, la sediul Școlii Gimnaziale din comuna Josenii Bârgăului a fost organizat Simpozionul dedicat Zilelor comunei Josenii Bârgăului. Simpozionul s-a bucurat de o largă participare locală și județeană, printre participanți numărându-se reprezentanții administrațiilor locale și județene, ai Despărțământului Astra Năsăud și ai unor filiale, prelați, profesori, oameni de știință, medici, invitați din Țara Bârgaielor, localnici.

Simpozionul coordonat de moderatorul Pavel Știrbu, jurist, membru al Filialei Astra Bârgău a avut ca teme de dezbatere „Omagiul adus dascălilor Școlii din Josenii Bârgăului și a celor affiliate, din Mijlocenii Bârgăului, Rusu Bârgăului, Strâmba, în decursul timpului, pentru pregătirea școlară a tinerelor generații. Au fost prezentate numele directorilor care au condus școala din Joseni, în ultima perioadă de activitate, cu datele lor de manageriat.

Moderatorul Pavel Știrbu a evocat succesele de prestigiu obținute de unii absolvenți, ai școlii din Josenii Bârgăului, deveniți personalități importante ale culturii noastre, așa cum unii dintre ei au fost descriși, cu o rară măiestrie, în cartea „Bârgăuani de top-O carte incompletă a spiritualității bârgăuane”-, de către regretatul profesor-scriitor Titus Wachsmann-Hogiu, dar și în numeroasele articole din „Gazeta de Bârgău” (2005-2019), și în „Anuarul Bârgăuan” (2011-2019), fondat și coordonat de jurnalistul scriitor Nicolae Vrăsmaș.

Coordonate ale activității Consiliului Local și ale Primăriei Josenii-Bârgăului, au fost prezentate de primarul Nicolae Vrâncean. Un scurt dar condensat istoric al comunei Josenii Bârgăului, a fost expus de regretatul profesor Remus Deac.

Despre Școala din Josenii Bârgăului, locații, dotări, elevi, cadre didactice, colaborarea cu autoritățile și părinții, nivel de studii, abandonul școlar, a vorbit aplicat prof. Felicia Măjeri, director al Școlii Gimnaziale Josenii Bârgăului.

Activitatea Muzeului Sătesc al com. Josenii Bârgăului, înființat în 2008, cu valoroase biece expuse, în sediul de pe str Principală nr.102. Josenii Bârgăului, a fost prezentată de Mihai Bîltag, inimosul și principalul organizator al muzeului, secretar al Filialei Astra Bârgău, care a vorbit despre vizitele desfășurate și colaborarea cu Asociația Culturală „Speranța Reînviată”, Josenii Bârgăului, Filiala Astra Bârgău, Căminele Culturale Joseni și Prund, Astra Năsăud și Muzeul Grăniceresc din Năsăud, Fundația Culturală „Valea Bârgăului” și Simpozionul Cultural al Văii Bârgăului, școlile din zonă și parohiile din comună.

Filiala Astra Bârgău în contemporaneitate a fost obiectul discursului prof. Ioan Seni, președintele Despărțământului Astra Năsăud, care a reliefat în cuvântul său înființarea la 1861, de către Mitropolitul Andrei Șaguna, a Asociațiunii Transilvane pentru Literatură și Cultura Poporului Român, pentru emanciparea poporului român.

Sistemul de sănătate pe plan local, unități sanitare, cadre medicale, starea de sănătate în plan local, combaterea maladiilor, au fost prezentate de dr. Rareș Chiuzan.

Edili și manageri de valoare ai comunei Josenii Bârgăului, a fost subiectul prezentat de către eruditul preot-profesor Simion Cristea, din Cluj, devotat fiu al satului, cu referire la arta managerială și implicațiile ei social-administrative.

Biserica Ortodoxă din comuna Josenii Bârgăului, parohiile Joseni, Mijloceni, Rus și Strâmba, parohia și Mănăstirea Sf. Spiridon și legăturile frățesti dintre institutele de cult și enoriași, au fost, larg, prezentate de preotul parohiei Joseni, Ioan Nichita.

Comemorarea celor 7 martiri de sub Heniu a fost expunerea prof. Maria Holbură, cu accent pe salvarea și supravețuirea preotului Augustin Pop din Parohia ortodoxa Mijlocenii Bârgăului.

În cuvântul său, vicepreședintele Consiliului Județean Bistrița-Năsăud, Vasile Puica, a apreciat munca desfășurată de autoritățile locale din com. Josenii Bârgăului, în frunte cu primarul Nicolae Vrâncean, care continuă proiectele începute de fostul primar Tudorel Ciotmonda, actual consilier, cu care conlucrează la finalizarea lor și a asigurat autoritățile locale de sprijinul Consiliului Județean Bistrița-Năsăud, în derularea proiectelor din Programul actual și de perspectivă.

Pe marginea materialelor prezentate au mai luat cuvântul și alți participanți. Fizician dr. Lidia Purghel, fiică a satului, a prezentat câteva din succesele fizicii nucleare românești, cu aplicațiile lor practice. Economist Floarea Pleș, președinte Filiala Astra Năsăud și vicepreședinte Desprțământ Astra Năsăud, prof. Romulus Berceni, au prezentat aspecte din viața Astei Năsăudene și au făcut aprecieri pozitive la revigorarea activității Filialei Astra Bârgău. Lucretia Mititean, col.(r) Ioan Botan și Leon Catarig, au relatat despre conlucrarea între filialele și desprțămintele Astei Transilvane, în realizarea programelor și a propășirii neamului românesc, în venerarea sacrificiilor aduse pe altarul luptei pentru libertate și prosperitate națională, de către înaintași.

Au avut loc două lansări de carte:

Ioan Mititean și-a prezentat volumul „Destine Literare”, o antologie a membrilor Ligii Scriitorilor-Filiala Năsăud, dedicate celor 150 de ani, de la nașterea poetului George Coșbuc și a 155 de ani de la înființarea Astei Transilvane.

Mihai Bîltag și-a lansat cartea intitulată „Istoria Neamului Meu”, cu o recenzie făcută de scriitorul Ioan Mititean, care arată, printre altele, că sunt cuvintele pe care, cu iubire, autorul le îndreaptă fără margini spre toți ai săi, trecuți, prezenți și viitori, înfățișându-se cu a doua sa carte de creație în proză, prin trăirile identității spre împlinirile spirituale.

La 10 octombrie 2017, Filiala Astra Bârgău, cu sprijinul primăriei comunei Prundu Bârgăului primar, Doru Toader Crișan, al Căminul cultural Prund, director Ioana Suciu, au organizat un simpozion cu tema: Din ororile celui de Al Doilea Război Mondial, moderator Pavel Știrbu.

Simpozionul s-a bucurat de o largă participare, în frunte cu personalități din conducerea administrației, primarul Doru Toader Crișan, personalități militare, col. (r) Ioan Cordovan, președinte onorific al Asociației județene „Cultul Eroilor - Regina Maria”, Bistrița-Năsăud, scriitor, vicepreședinte al Filialei Astra Bârgău, col. (r) Ioan Botan, fost comandant al Regimentului 4 Mecanizat „Voievodul Gelu” din Zalău, lt. col. Ștefan Bara, cdt. U.M. din Prundu Bârgăului, reprezentanți din cadrul Despărțământului Astra Năsăud, Ioan Mititean, vicepreședinte, Floarea Pleș, președinte Filiala Astra oraș Năsăud, preot prof. Simion Cristea, Cluj, preot iconom stavrofor Ioan Jauca, biolog Leon Hogiu, fost inspector școlar general al jud. Bistrița-Năsăud și director al Liceului „Radu Petrescu”, din Prundu Bârgăului, Ștefan Vlad, fizician și George Vlad, prof. matematician, militari din garnizioana Prund și alți participanți.

Subiectele dezbătute pe bază de referate au cuprins teme despre Al Doilea Război Mondial – Cauze și evenimente favorizante; Juristul Pavel Știrbu a prezentat un referat din Dreptul diplomatic, privind aportul lui Nicolae Titulescu –diplomat politic, la dezvoltarea diplomației românești și a dreptului internațional.

La 29 noiembrie 2017 la Muzeul Sătesc din Josenii Bârgăului, unde se află și sediul filialei Astra Bârgău, a avut loc o adunare generală de alegerea noului organ de conducere al filialei, cu care ocazie au fost dezbătute și unele teme legate de Centenarul Marii Uniri.

S-a discutat despre creșterea numerică și calitativă a membrilor ASTRA, precum și organizarea și realizarea de activități cultural-literare, istorice și de alte teme care stârnesc interes în rândul participanților.

La duna au participat din partea Despărțământului ASTRA Năsăud, ca invitați: Ioan Seni, președinte, Ioan Mititean, președintele Ligii Scriitorilor Filiala Năsăud, Romulus Berceni, președinte al sesiunii științifice din partea despărțământului, Lucreția Mititean și Ovidiu Maghiar, vicepreședinți ai cercului Astra Năsăud.

Juristul Pavel Știrbu a prezentat un raport de activitate al filialei Astra Bârgău, pe o perioadă de mai mulți ani. A fost prezentat și un program de măsuri pentru anul 2018, de către George Mureșan, membru al cercului Astra locală. Cele două materiale au fost supuse la vot și aprobate de adunare. A urmat alegerea noului organ de conducere al filialei ASTRA Bârgău, fiind ales ca președinte onorific Ioan Nechita, preot paroh, președinte executiv Pavel Știrbu, jurist, col. (r) Ioan Cordovan, vicepreședinte, Mihai Bîltag secretar, George Mureșan casier, prof. Iacob Groze, instrumentist Dumitru Ciupa și Anuca Istrate ca membrii, fiind aleși cu unanimitate de voturi.

La discuții au luat cuvântul toți reprezentanții năsăudeni și o parte dintre membrii Astra Bârgău. După alegeri a urmat un program artistic de cântece, prezentat de Dumitru Ciupa la taragot, acompaniat de Adrian Flămând la acordeon. Adunarea s-a încheiat cu o masă festivă.

La data de 8 iulie 2017, la Școala Gimnazială Josenii Bârgăului, Filiala Astra Bârgău, cu sprijinul primăriei și consiliului local Josenii Bârgăului, sub egida Astrei, s-au organizat Colocviul Josenii Bârgăului, moment de cotitură în istoria comunei. La colocviu au participat reprezentanți ai administrației locale, în frunte cu primarul Nicolae Vrâncean, reprezentanți ai despărțământului Astra Năsăud, un grup de 8 scriitori membrii ai Ligii Scriitorilor Români, Filiala Năsăud, sub genericul „Cu cartea pe roți”, cum sunt: Ioan Mititean, Ioan Seni, Mircea Daroși, Lucreția Mititean, Floarea Pleș, Ioan Botan, Romulus Berceni și Leon Catarig, alături de alți cărturari bârgoani, ca un ferment cu răsfângeri pozitive în viața culturală, condeieri care prin propriile creații, influențează sensibilitatea publică, formând prin propria contribuție o nouă stare de spirit și modele de viață pe tărâm cultural și obștesc, moment de răsunet în definirea stării de spirit literar specific perioadei ce o trăim.

A fost prezentată lucrarea de suflet, antologia „Destine Literare”, dedicate celor 150 de ani de la nașterea lui Coșbuc și a 155 de la înființarea Astrei, cuprinzând peste 800 pagini și un număr de 25 de creatori de literatură, membrii ai Ligii Scriitorilor Români Filiala Năsăud. În

cadru lucrării, printre cele 25 de căsuțe literare, două aparțin bârgoanilor, respectiv col. (r) Ioan Cordovan, fiu al satului, cu creații pe teme militare și istorice și muzeografului Mihai Bîltag, la origine rebrîșorean, care dă curs poeziei literare.

Col. (r) Ioan Botan a prezentat cartea „Rebreanu și Pripasul lui Ion”, cu episoade din anii tinereții scriitorului în perioada conceperii romanului Ion.

Mihai Bîltag, autor al cărții „Istoria Neamului Meu”, cu o recenzie prezentată de Ioan Mititean a încheiat prezentarea de carte. Au mai luat cuvântul prof. Remus Deac, istoric, vorbind despre monografia comunei Josenii Bârgăului, directorul Școlii, prof. Felicia Majeri, cu situația școlii din comună și rezultatele ei, preotul prof. Simion Cristea de la Cluj, fiu al satului cu referiri la unele personalități locale marcante și faptele lor, demne de urmat, medicul Rareș Chiuzan a vorbit despre starea sănătății iar preotul paroh Ioan Nechita, despre viața duhovnicească.

Despre Astra în contemporaneitate au vorbit prof. Ioan Seni, ec. Floarea Pleș, scriitorul Mircea Daroși, redactor șef al revistei Astra Năsăudeană, apreciind la superlativ activitățile de la Astra Bârgău. De asemenea au mai luat cuvântul scriitoarea Lucreția Mititean, autoarea volumului „Vorbe Înțelepte” și a altor 7 cărți, care apreciază colocviile de la Joseni și energia depusă, prof. Maria Holbură a prezentat lucrări de sensibilitate acută față de masacrul de la Prund, din 10 octombrie 1944, moment tragic în istoria Văii Bârgăului, prof. Romulus Berceni, coordonatorul revistei „Ecologistul”, care dă un semn că Joseniul este o localitate în plină ascensiune culturală și administrativ- gospodărească, prin oamenii aleși la cârmă, rebrîșoreanul Leon Catarig care vine cu drag la Joseni în schimb de experiență pe linie muzeistică, la consăteanul său Mihai Bîltag, muzeograf voluntar. Moderatorul emisiunii a fost juristul Pavel Știrbu, care a mulțumit tuturor participanților pentru aportul adus la realizarea acțiunii.

La data de 29 noiembrie 2018, la Muzeul Sătesc din Josenii Bârgăului, a avut loc simpozionul organizat de cercul Astra Bârgău, cu ocazia Zilei Culturii Naționale-168 de ani de la nașterea poetului Mihai Eminescu-15 ianuarie 1850-15 ianuarie 2018 și 159 de ani de la Unirea Principatelor Române, Moldova și Țara Românească (24 ianuarie 1859-24 ianuarie 2018).

La Simpozion au participat membrii Astra Bârgău, membrii de la Asociația Culturală „Speranța Reînviată”, cu care cercul colaborează, fostul primar de la Prundu Bârgăului, ing. Ilie Vlad, Ștefan Oltean, precum și un grup de elevi de la Școala Gimnazială Josenii Bârgăului, Calini Andrea, Andrei Andreea, Roxana, Albu Călin Samuel, conduși de prof. filolog Nicoleta Șovrea. Președintele Astra Bârgău, moderatorul Simpozionului, Pavel Știrbu, a invitat pe rând, la prezentarea materialelor pe prof. filolog Nicoleta Șovrea, care a prezentat referatul „Cine este Mihai Eminescu? De ce a murit Mihai Eminescu? prin viziunea celor 12 medici români. Elevii menționați mai sus au recitat poezii din opera lui Mihai Eminescu.

Col. (r) Ioan Cordovan, vicepreședintele Astra Bârgău și președintele onorific al Asociației Monumentelor Istorice „Cultul Eroilor” din județul Bistrița-Năsăud, a prezentat referatul „Alexandru Ioan Cuza-unificatorul și dezvoltatorul unei Români moderne. Profesorul de istorie Remus Deac a adus referiri despre activitatea școlii, aprecieri pentru prof. N. Șovrea, opera eminesciană, rolul și importanța Unirii.

Ing. Ilie Vlad a vorbit despre industria de apărare de la Prund, Valea Bârgăului fiind un punct de reper pe harta României.

Preotul Ioan Nichita, președintele onorific Astra Bârgău, s-a referit la discuțiile dintre Maria și Marte, strigătul orbului din Erihon, strigătul lui Mihai Eminescu, care ne vrea la înălțimea conștiinței românești, să fim mai uniți, mai vigilenți, față de cei ce vin din afară cu produsele lor.

Pavel Știrbu a prezentat lista celor 40 de împărați de origine traco-geto-dacă de la Roma, pentru a marca aportul dac în administrația și cultura română, prezentând unele jigniri

aduse poporului roman de catre Friederic Engels, în inauarie 1848 și de către Horia Roman Patapievici, fost președinte al Institutului Cultural Român.

Mihai Bîltag, secretar al Cercului Astra Bârgău, a prezentat unele date din viața și activitatea mitropolitului Andrei Șaguna, întemeietorul Astrei Transilvane de la 1861.

Simpozionul s-a încheiat cu un frumos program muzical și artistic interpretat de soliștii instrumentiști: maestrul Dumitru Ciupa, taragotist, acompaniat de acordeonistrul Adrian Flămând, moment vesel cu Ștefan Oltean, toți cei prezenți au cântat Eminescu și Unirea. (Despre Simpozion sa scris în Răsunetul din 17 ianuarie 2018.)

La 14 septembrie 2018, preș. Pavel Știrbu și Mihai Bîltag au participat la Sărbătoarea dedicată Generalului Grigore Bălan din Blăjenii de Sus, iar la 6 noiembrie 2018, au participat la adunarea generală a cercului Astra Rebrîșoara, ocazie cu care dr. în istorie și etnografie, Elisabeta Scurtu, originară de pe Scrada Gersei unde s-au născut și scriitorii Ioan Seni, Radu Băeș, Ștefan Buhai și Mihai Bîltag și-a lansat volumul de proză „Opinca”.

Filiala Astra Bârgău, din cadrul Desp. Astra Năsăud, în colaborare cu Școala Ginazială Josenii Bârgăului, cu Cercul Militar Bistrița, cu aportul Consiliului Local și Primăria comunei, a organizat Simpozionul intitulat „Unirea Centenar”, la care au participat aștriști, militari, cadre didactice, oficiali, invitați, locul de desfășurare fiind Școala Gimnazială Josenii Bârgăului.

Au luat cuvântul prof. Ioan Seni, cu tema: „Unirea Centenar 1 decembrie 1918-1 decembrie 2018, factori interni, factori externi, favorizanti”. Ioan Mititean a vorbit despre consemnarea evenimentului Marii Uniri în operele literare și în presa vremii.

Contribuția Județului Bistrița-Năsăud la Actul Unirii și date din viața și activitatea Regelui Ferdinand Întregitorul a fost referatul prezentat de col. (r) Ioan Cordovan.

presedinte de onoare al Asociației Monumentelor Istorice; Cultul Eroilor; Regina Maria,jud,Bistrita Nasaud.

Un alt subiect: 100 de ani de la încheierea Primului Război Mondial și încheierea tratatelor de pace, a fost prezentat de prof. Ioan Ștef.

O altă temă privind realizările comunei Josenii Bârgăului, în cinstea marelui eveniment centenar, au fost prezentate de Nicolae Vrâncean, primarul comunei Josenii Bârgăului.

La discuții au mai luat cuvântul dr. în fizică Lidia Purgheș și Mihai Bîltag, secretarul Filialei Astra Bârgău.

A urmat lansarea de carte „Centenar 1918-2018”, „Năsăudenii pe coordonatele Primului Război Mondial și ale Marii Uniri”, autor prof. Ioan Seni. De asemenea prof. Romulus Berceni a prezentat cartea „Există o soartă”.

Elevii Școlii Gimnaziale Josenii Bârgăului au susținut un frumos program artistic, coordonați de cadrele didactice, program dedicat marelui eveniment.

Moderatorul simpozionului a fost juristul Pavel Știrbu, președintele Filialei Astra Bârgău.

(Evenimentul a fost consemnat în „Gazeta de Bârgău”, din data de 18 decembrie 2018.)

La 23 ianuarie 2019 a avut loc Adunarea generală comemorativă dedicată Zilelor Culturii Mihai Eminescu (din 15 ianuarie) și Unității Naționale Române (24 ianuarie) organizată de Filiala Astra Bârgău, la Muzeul Sătesc din Josenii Bârgăului.

Cu această ocazie a fost acordată Diploma de Onoare și Recunoștință lui Pavel Costea, fiul martirului Pavel Costea senior, asasinat prin împușcare la 10 octombrie 1944, fără judecată, de către trupele de ocupație hortiste, împreună cu încă 6 persoane, pentru singurul motiv că erau români.

Pavel Costea junior este decanul de vârstă al Filialei Astra Bârgău, veteran de război, care a împlinit 96 de ani la 16 ianuarie 2019.

A urmat lansarea de carte: „Nășăudenii și Marea Unire-Studii Istorice-”, „Centenarul Primului Razboi Mondial și al Marii Uniri”, autor Ioan Seni, prof. de istorie. Au fost prezentate aspecte din viața lui Mihai Eminescu, eminent exponent al culturii române, care a lăsat peste veacuri, o moștenire culturală de o valoare inestimabilă, a cărei operă a fost tradusă în numeroase limbi.

Prof. Ioan Ștef a prezentat aspecte legate de împrejurările locale, naționale și europene, în care s-a înfăptuit Unirea Moldovei cu Țara Românească. Comemorarea s-a bucurat de un real succes, fiind urmată de o masă festivă.

(Evenimentul a fost menționat în Răsunetul din 29 ianuarie 2019.)

La data de 8 martie 2019 a avut loc un simpozion în cinstea Zilei Internaționale a femeii, sub egida Filialei Astra Bârgău, în locația „La Nemțucu”, unde au participat membrii filialei, colaboratori și invitați. Au fost dezbătute două subiecte: „Istoricul zilei de 8 martie și evoluția mișcării feministe în timp” și „Scurtă privire asupra Unirii Basarabiei cu România -27 martie 1918” După salutul de bun-venit, adresat participanților și formarea prezidiului (Ioan Nichita președinte de onoare al Astra Bârgău, Lidia Purghel, Maria Groze, Pavel Știrbu, președinte executiv al Astra Bârgău, iar la secretariat Livia Sarcă, pentru redactarea procesului verbal.

Primul subiect a fost dezvoltat de Pavel Știrbu, care a transmis salutul și felicitările adresate tuturor femeilor din Filiala Astra Bârgău, către ec. Floarea Pleș, președinta Filialei Astra oraș Năsăud, concomitent cu felicitările de La Mulți ani cu sănătate.

La subiectul 2 al ordinii de zi, prof. Ioan Ștef, s-a referit pe scurt la împrejurările Unirii Basarabiei cu România, de la 27 martie 1918, ca prolog al Marii Uniri de la 1 decembrie 1918, vizând crearea statelor independente, pe criteriul naționalităților. A aratat cum, ulterior, Sfatul Țării a renunțat la unire, rămânând în compunerea Rusiei. Au avut loc discuții pe marginea celor două subiecte. Dr. Lidia Purghel a relevat faptul că Ioana D.Arc a fost prima și ce-a mai curajoasă femeie care a constituit o organizație de femei.

Părintele Ioan Nichita a contrazis afirmația că femeia este sexul slab, în realitate, femeia este mult mai puternică, în toate activitățile, decât bărbatul. Tony Blair avea o soție de fier, care la călăuzit în toate activitățile de succes.

Secretarul filialei Astra Bârgău, Mihai Bîltag a relevat faptul că unirea națiunea a făcut-o și că majoritatea românilor adevați doresc unitatea și întregirea României.

A urmat un frumos program artistic, cu moment muzical-folcloric-patriotic, realizat de către taragotistul Dumitru Ciupa și acordionistul Cornel Vrâncean, ambii membrii Astra Bârgău, momente vesele cu prof. Ștefan Oltean și prof. matematician Iacob Groze, apoi a urmat masa festivă în cinstea evenimentelor comemorate și a participanților, care s-au bucurat de o reală sărbătoare a feminității.

(Evenimentul a fost prezentat în Gazeta de Bârgău din 27 martie 2019).

ACTIVITĂȚI CULTURALE LA PRUNDU BÂRGĂULUI

Activitățile cultural-artistice ale anului 2018 aș putea spune că au avut un ritm de desfășurare mai lent față de anii anteriori deoarece locul de desfășurare a acestora a fost mai deficitar motivat fiind de faptul că nu am avut o locație proprie, întrucât construcția destinată acestora respectiv Centrul cultural se află în curs de finalizare .După terminarea acestei

construcții activitățile cultural-artistice vor lua amploare încântând în continuare locuitorii comunei și nu numai, care îndrăgesc și sprijină activitățile de acest genul.

Lucrul bine știut este faptul că : obiceiurile, portul popular și folclorul sunt comori inestimabile care definesc un popor , făcându-l unic, statornic și nemuritor , pentru că cultura, tradițiile populare transmit valori și crează punți de legătură între generații .

Manifestările culturale ale anului 2018 au debutat cu sărbătorirea semnificației actului istoric care s-a împlinit la 24 ianuarie 1859 (Unirea principatelor române), discuții pe seama acestui act istoric cu membrii ansamblului „Plaiurile Bârgăului,,

Cu ocazia Zilei Eroilor în data de 17 mai la monumentul eroilor din localitate grupul vocal instrumental a prezentat un spectacol comemorativ dedicat eroilor neamului căzuți la datorie pentru apărarea patriei.

Primăria comunei Prundu Bârgăului , Ministerul Apărării Naționale , Consiliul Județean Bistrița Năsăud și Divizia IV Infanterie,, Gemina,, , Baza 71 Aeriană Câmpia Turzii , în colaborare cu primăriile Tiha Bârgăului, Bistrița Bârgăului , Josenii Bârgăului au organizat în data de 28 mai 2018 Centenarul Marii Uniri pe Valea Bârgăului,,- eveniment de mare amploare pe Valea Bârgăului .

În fața unui public numeros alături de nume sonore ale muzicii populare românești : Ioan Dordoi, Felix Gălan, Anuța Motofelea , Ioachim Spân și mulți alții , membrii ansamblului „Plaiurile Bârgăului,, au prezentat un spectacol de excepție în an centenar în fața unui public numeros de pe întreaga Vale a Bârgăului.

În data de 30 iunie 2018 în sala Centrului Multifuncțional din comună s-a desfășurat cea de a 47 a ediție a Simpozionului Cultural al Văii Bârgăului cu tema „ Aniversarea unui secol de la Marea Unire de la 1918 și contribuția bârgăuanilor la realizarea și sărbătorirea acestui mare deziderat al poporului român,,

În cadrul simpozionului au fost sărbătorite 5 cupluri la 50 de ani de căsătorie , prilej cu care primarul comunei Doru Toader Crișan i-a felicitat pentru felul cum au reușit să fie un exemplu pentru societatea noastră înmânându-le diplome, flori și premii și a fost lansată revista de cultură „Anuarul Bârgăuan „, cu nr 8 .

Și această ediție a fost încununată cu un purpuriu muzical susținut de instrumentiștii Florin Sas, Cornel Vrâncean –ai ansamblului „Plaiurile Bârgăului,,

În data de 10 august anul curent, solista Florina Bălan a participat la Festivalul Național de Folclor „Ion Albeșteanu,,-Slobozia , obținând premiul al II –lea .

În perioada 17 -21 august 2018 a avut loc sărbătoarea „Zilele Comunei „, în cadrul căreia s-a desfășurat cea de a XVII –a ediție a Festivalului Internațional de Folclor,, Regele Brazilor,, ,concert de muzică ușoară și etno susținut de Corina, Claudia Pavel, Oana Radu, Narcotic Sound, Ionică Moroșanu.

La Festivalul Internațional de Folclor au participat formații din : Bulgaria, Serbia, Republica Moldova, România -,„Ansamblul „Plaiurile Bârgăului,, din Prundu Bârgăului.

Invitați în Gala Festivalului au fost : Ionuț Langa, Ionuț Fulea, Marian Gogan , Virginia Irimuș , încheindu-se cu un grandios foc de artificii .

Această sărbătoare de mare amploare pe Valea Bârgăului , a fost organizată sub directă îndrumare a Primarului Doru Toader Crișan , Consiliul Local , Cămin Cultural, în colaborare cu Centrul Județean pentru Cultură și Consiliul Județean Bistrița Năsăud.

Programul artistic al Festivalului Internațional de Folclor,, Regele Brazilor,, s-a desfășurat pe scena amenajată în curtea Primăriei , iar desfășurătorul programului pentru fiecare țară a fost prezentat de către d –șoara drd. Smaranda Mureșan-șef serviciu de cercetare , protejare și promovare a culturii tradiționale Bistrița Năsăud din cadrul Centrului Județean pentru Cultură BN , și Ioana Suciuc -referentul cultural din aparatul de specialitate al Primarului comunei Prundu Bârgăului .

Și în acest an , această manifestare culturală a fost o reușită pentru organizatori, participanți și publicul prezent.

La invitația organizatorilor formația de trișcași din comuna Prundu Bârgăului coordonată de instrumentistul Dumitru Ciupa a participat la sărbătoarea cu tradiție ajunsă la a 50 a ediție „Rapsodia Trișcașilor„ din comuna Leșu , județul Bistrița Năsăud..

În perioada 6-9 septembrie 2018 solista ansamblului „Plaiurile Bârgăului„ Florina Bălan a participat la Festivalul Național de Folclor „Strugurele de Aur„ -Jidvei –jud Alba, obținând premiul I .

Primăria și Consiliul Local al comunei alături de Căminul Cultural din Prundu Bârgăului ,în colaborare cu Centrul Județean pentru Cultură Bistrița Năsăud au organizat și în acest an festivalul folcloric „Toamnă Bârgăuană„ evenimentul desfășurându-se la Căminul Cultural din Susenii Bârgăului , fiind o ediție reușită în cadrul căreia au evoluat : ansamblul folcloric „Ciobănașul„ din Șieuț-instructor coregraf înv. Pantea Ignat jr, a prezentat suite de jocuri tradiționale românești de pe Valea Șieului , solist vocal Irina Cojoc.

Trupa Axel din Prundu Bârgăului a adus un plus de culoare manifestării , instructor coregraf Ionut Axente , venind și de această data cu o coregrafie cu totul aparte.

În calitate de gazdă a evenimentului , ansamblul folcloric „Plaiurile Bârgăului„ din comuna Prundu Bârgăului –instructor coregraf Valentin Ciurea a adus în fața publicului suite de dansuri specifice Văii Bârgăului dar și dansuri de pe Valea Someșului , iar solistele Mariana Condrea, Florina Bălan, Bianca Găvan, Andreea Pavelean foarte talentate au încântat cu glasurile și cântecele lor spectatorii.

Un moment aparte l-a constituit evoluția formației de triscași din comuna Prundu Bârgăului coordonată de instrumentistul Dumitru Ciupa .

O altă prezență demnă de remarcat pe scena bârgăuană a fost cea a grupului vocal instrumental al ansamblului„Plaiurile Bârgăului „ denumit „Micii Instrumentiști„, formată din copii și tineri dornici a descifra tainele instrumentelor muzicale sub coordonarea instrumentistului Florin Sas , acestia au prezentat spectatorilor un frumos recital instrumental și vocal cu solistele Antonia Zaharie și Alexandra Bălan. Prezent la eveniment dl primar Doru Toader Crișan a înmănat organizatorilor , le-a mulțumit tuturor pentru implicare, oferind diplome pentru formațiile participante, precum și cuplurilor sărbătorite la 50 de ani de căsătorie

În încheierea programului artistic membrii ansamblului folcloric „Plaiurile Bârgăului„ au oferit tuturor celor prezenți momente de mare încărcătură sufletească interpretând cântece patriotice marcând astfel sărbătorirea „Centenarului Marii Uniri „ Plini de emoție și bucurie spectatorii s-au ridicat în picioare și au cântat alături de artiști.

Sonorizarea evenimentului a fost asigurată de Mircea Cornea și Gheorghe Morari ,specialiști ai Centrului Județean pentru Cultură Bistrița Năsăud.

În calitate de organizator se cuvine să adresez cuvinte de mulțumire pentru sprijinul acordat la reușita acestei manifestări ,Primăriei și Consiliului Local, d-lui primar Doru Toader Crișan , d-șoarei etnolog drd Smaranda Mureșan ,sef serviciu cultură tradițională și specialiștilor de la media ai Centrului Județean pentru Cultură Bistrița Năsăud și nu în ultim rând membrilor ansamblului„Plaiurile Bârgăului„, pe care îi coordonez cu mare drag , care și de această dată au dat dovadă de pricepere și dăruire.

Anul Centenarului Marii Uniri (1918-2018) a fost unul plin de încărcătură istorică pentru toți românii și un an plin de bucurii pentru tânăra solistă bârgăuană Florina Bălan pentru premiile obținute., dar surprizele continuă obținând la Festivalul concurs național de interpretare „Pană de Păun„ -Trofeul festivalului , premiul de popularitate și premiul Radio România Regional pentru repertoriu , seriozitatea cu care promovează tradițiile autentice , ținuta deosebită și voce, felicitări și mult succes.

Într-un cadru festiv manifestările dedicate zilei de 1 Decembrie au avut loc la Monumentul Eroilor din localitatea noastră, Primăria împreună cu militarii Batalionului 817 Artilerie „Petru Rareș”, Prundu Bârgăului au marcat semnificația marelui eveniment „100 de ani de la Marea Unire”,

Au urmat momente artistice susținute de grupul vocal instrumental „Plaiurile Bârgăului”, -Florina Bălan, Bianca Găvan, Florin Sas, Cornel Vrâncean și Bogdan Bortă, un grup de elevi de la Liceul „Radu Petrescu”, coordonat de preot Liviu Tomoroga și prof Carmen Popovici.

De remarcat faptul că audiența acestui eveniment de mare însemnătate istorică a fost asigurată de către un număr mare de participanți îmbrăcați în costume tradiționale de pe Valea Bârgăului, cei care au un respect deosebit pentru păstrarea identității neamului românesc.

În data de 06.12.2018, zi care a coincis cu sărbătorirea zilei de Sf Nicolae, primarul comunei Prundu Bârgăului Doru Toader Crișan s-a întâlnit cu o parte dintre pensionarii comunei motivul acestei invitații fiind prezentarea realizărilor efectuate în anul 2018 și proiecte de realizat în 2019. De asemenea s-au făcut din partea invitaților propuneri, doleanțe sau îmbunătățiri ale acestor proiecte. Această întâlnire a fost de un real succes, propunerile celor prezenți fiind de folos proiectelor comunei pentru anul 2019.

Cei prezenți la acest eveniment au avut trăiri emoționale, protagoniste fiind solistele Florina Bălan și Mariana Condrea prin interpretarea unor colinde autentice. Înainte de a încheia cursul activităților desfășurate în anul 2019, vreau să aduc mulțumiri tuturor colaboratorilor, în mod special membrilor Ansamblului „Plaiurile Bârgăului”, (soliști vocali, instrumentiști, dansatori, coregraf) pentru evoluția de excepție în spectacolele prezentate, reprezentând cu cinste comuna Prundu Bârgăului și nu în ultimul rând Primăriei și Consiliului Local al comunei Prundu Bârgăului, Centrului Județean pentru Cultură Bistrița-Năsăud, pentru buna colaborare și sprijinul acordat.

Ioana Suci
Director Cămin Cultural Prundu Bârgăului

Consiliul Județean Botoșani - MAGIAD
 CENTRUL JUDEȚEAN CULTURAL TARA BOTEȘA MAGIAD
 JUDEȚUL CONȘANEA
 PRIMĂRIA JUDEȚULUI LOCAL PRUNDU BÂRGĂULUI
 PRIMĂRIA JUDEȚULUI LOCAL PRUNDU BÂRGĂULUI
 CAROLUL CULTURAL PRUNDU BÂRGĂULUI

Festivalul Internațional de Folclor REGELE BRAZILOR

Prundu Bârgăului, ediția a XVIII-a, 14-15 August 2019

Miercuri, 14 August 2019
ora 18:30 - Deschiderea festivalului - Spectacol artistic

Ansamblul Folcloric „Jura Moldovei”
Școala: Școala Primară

Yungang Academy of Baling Opera Heritage
provincia Hunan, China

Ansamblul Folcloric „Plăcuța Bârgăului”
Prundu Bârgăului

Joi, 15 August 2019
ora 16:30 - Parada portului popular
Fondara Militară a Garziștilor Bistrița
ora 17:00 - Gala folclorului internațional

FELIX GALAN

LUCIA POTRA

IOAN DORDEI

INVITAT SPECIAL

REKORD

ANDRA

CĂLIN BRĂTEANU și
Fandara „Trandafir” din Căleșindești, Suceava
Președinta SIMBOLISMULUI
Scena amplasată în parcul comunei Prundu Bârgăului

MUZICĂ

Bârgăuanul Ioan Vrăsmaș pe urmele lui Constantin Pavel, la un pas de a fi directorul Operei din Cluj²²¹

Ioan Vrăsmaș a dat concursul pentru ocuparea funcției de manager al Operei Române din Cluj, organizat de Ministerul Culturii.

Vrăsmaș a pierdut concursul desfășurat în luna noiembrie a anului trecut, fiind notat la proba scrisă, cu nota 8,73, față de 7,80 a tenorului Marius Budoiu. La susținerea teoretică a proiectului, Vrăsmaș a primit doar nota 3, iar Budoiu 8,73. Marius Budoiu a fost declarat reușit și a preluat de la începutul acestui an conducerea Operei.

Candidatul respins a contestat în instanță decizia Ministerului Culturii, acuzându-i pe membrii comisiei de examinare, pentru faptul că l-au împiedicat să-și susțină proiectul. “M-au asaltat cu întrebări și nu m-au lăsat să-mi susțin proiectul”, a spus Vrăsmaș, pentru Ora de Cluj, la primul termen de judecată. Reprezentanții Ministerului au

cerut, zilele acestea, respingerea acțiunii lui Vrăsmaș.

Născut la 28 decembrie 1979, la Prundu Bârgăului, Ioan Vrăsmaș a ajuns, o personalitate recunoscută atât în țară cât și în Europa.

Este licențiat al Facultății de Teologie Ortodoxă, secția Teologie - Asistență Socială, a Universității „Babeș- Bolyai”, Cluj - Napoca, pe care a urmat-o între 2000 – 2004 și funcționează ca Arhidiacon la Mitropolia Clujului, Albei, Crișanei și Maramureșului, Arhiepiscopia Ortodoxă Română a Vadului, Feleacului și Clujului, slujitor la Catedrala Mitropolitană începând din anul 2002 și până în prezent.

Între 2003 – 2007 a urmat și Academia de Muzică „Gh. Dima”, Cluj - Napoca, devenind licențiat al Facultății de Interpretare și Artă Scenică, secția Canto, obținând și un certificat de absolvire, în cadrul Departamentului pentru Pregătirea Personalului Didactic, specializarea Profesor de Canto.

În perioada 2007- 2009 urmează cursuri de masterat la Universitățile Mozarteum Salzburg, Masterstudium, Gesang und Opernklasse, profesor Boris Bakow – în curs de finalizare, iar în 2009 primește un atestat al cursului de perfecționare Internazionale Studio di Belcanto, Viena, profesor Toma Popescu.

Talentul deosebit, al basului Ioan Vrăsmaș, l-a condus spre o activitate profesională extrem de fructuoasă, atât în țară cât și în străinătate.

²²¹ Răsunetul, Gazeta de Bârgău, Dum, 06/09/2013

La 30 de ani, Ioan Vrăsmaș, are o recunoaștere europeană²²²

Născut la 28 decembrie 1979, la Prundu Bârgăului, Ioan Vrăsmaș a ajuns, la 30 de ani, o personalitate recunoscută atât în țară cât și în Europa.

Este licențiat al Facultății de Teologie Ortodoxă, secția Teologie - Asistență Socială, a Universității „Babeș- Bolyai”, Cluj - Napoca, pe care a urmat-o între 2000 – 2004 și funcționează ca Arhidiacon la Mitropolia Clujului, Albei, Crișanei și Maramureșului, Arhiepiscopia Ortodoxă Română a Vadului, Feleacului și Clujului, slujitor la Catedrala Mitropolitană începând din anul 2002 și până în prezent.

Între 2003 – 2007 a urmat și Academia de Muzică „Gh. Dima”, Cluj - Napoca, devenind licențiat al Facultății de Interpretare și Artă Scenică, secția Canto, obținând și un certificat de absolvire, în cadrul Departamentului pentru Pregătirea Personalului Didactic, specializarea Profesor de Canto.

În perioada 2007- 2009 urmează cursuri de masterat la Universităt Mozarteum Salzburg, Masterstudium, Gesang und Opernklasse,

profesor Boris Bakow – în curs de finalizare, iar în 2009 primește un atestat al cursului de perfecționare Internazionale Studio di Belcanto, Viena, profesor Toma Popescu.

Talentul deosebit, al basului Ioan Vrăsmaș, l-a condus spre o activitate profesională extrem de fructuoasă, atât în țară cât și în străinătate, despre care vom menționa, în continuare: 2006- 2009 - Solist colaborator și invitat al Operei Naționale Române Cluj-Napoca; 2007 - Solist invitat al Operei Maghiare de Stat Cluj- Napoca; 2007- 2008 - Solist în operele Flautul fermecat și Nunta lui Figaro de W. A. Mozart, interpret al rolurilor Geharnischer, Sarastro, Bartolo la Grosse Studio, Mozarteum- Salzburg; 2007-2008 - Solist in Landestheater Salzburg- Nunta lui Figaro de Mozart; 2007 - Solist în opera Nunta lui Figaro de W.A. Mozart (operă în concert) la Salzburger Grosse Aula; 2007 - Mozarthaus (casa lui W.A.Mozart) concerte cu arii din creația compozitorului; 2008 - 2009 - Solist invitat la Pygmalion Theater an der Wien; 2008 – 2009 - Solist invitat la Rathaus an der Wien, Barocksaal în concerte cu arii din creația compozitorilor Mozart și Rossini, 2008 – 2009 - Concerte la Ambasada României din Viena. A susținut numeroase recitaluri de arii și lieduri din creația românească și universală în România, Austria, Germania, Italia și a efectuat turnee în Elveția cu opera „Il Barbiere di Siviglia” (distributie internațională).

A mai avut colaborări cu dirijorii Reinhardt Seifried, Joseph Wallnig, Stephan Susana, Yoon Kuk Lee, Chungki Min, Gh. V. Dumănescu, Emil Maxim, Jozsef Horváth, Matei Pop, Adrian Morar, Cristian Sandu, cu regizorii Eike Gramms, Hermann Keckeis, Emil Strugaru, dar și cu Mozarteum Orchester Salzburg, Mozart Simfonia Salzburg, Universitätsorchester Salzburg, Orchestra Operei Naționale Române Cluj- Napoca, Orchestra Operei Maghiare de

²²² Niculae VRĂSMAȘ, Răsunetul, Gazeta de Bârgău, Mar, 12/29/2009

Stat Cluj- Napoca, Orchestra Academiei de Muzică „Gh. Dima”. A avut o participare activă la cursuri internaționale de masterclass susținute de nume consacrate ale scenei lirice mondiale, precum: Peter Berne (Salzburg, decembrie 2007), Angelika Kirschlager (Salzburg, aprilie 2008), Paola Fornasari- Patti (Salzburg, mai 2008), Agnes Ivan (Viena, februarie- martie 2009), Theodore Coresi (Viena, octombrie - noiembrie 2008), Ionel Pantea (Cluj, octombrie 2009).

În 16 octombrie 2008, Ioan Vrăsmaș a fost invitat al Ambasadei României la Viena și al Parohiei Ortodoxe Române din Viena la comemorarea a 200 de ani de la nașterea mitropolitului Andrei Șaguna, pentru a interpreta piesa La mormântul Marelui Andrei pe versuri de Zaharia Boiu și muzica lui Dimitrie Cunțanu.

Din repertoriul de operă al basului bârgăuan, Ioan Vrăsmaș, menționăm următoarele roluri: W. A. Mozart - Der Schauspieldirektor - Herr Herz; Le Nozze di Figaro –Bartolo; Don Giovanni – Commendatore Die Zauberflöte - Sarastro, Zweite Geharnischer Requiem; G. Rossini - Il Barbiere di Siviglia – Bartolo; G. Donizetti - Lucia di Lammermoor – Raimondo; G. Verdi - Il Trovatore – Ferrando, Rigoletto - Sparafucile, Monterone, Don Carlo - Il Grande Inquisitor; Aida – Ramfis; J. S. Bach: Magnificat. Dintre rolurile în studiu, tenorul Ioan Vrăsmaș, are în vedere următoarele: G. Puccini - Turandot, Timur; G. Verdi - Nabucco, Zaccaria.

Dacă intri în Cimitirul Oțelea, se mai poate vedea, lângă uscatul pin din centru, blocul mare al pietrei funerare a celui mai vechi preot cunoscut la Prundu Sec, anume Ștefan Vrăsmașiu, sfințit ca preot în anul 1796, din caporal de grăniceri. Nu departe, în cimitirul bisericii din Bistrița Bârgăului, au fost reînhumate, în toamna acestui an, rămășițele pământești ale lui Constantin Pavel, primul director al Operei Române din Cluj și tenor de talie europeană.

Arhidiaconul Ioan Vrăsmaș, posibil urmaș îndepărtat al preotului Ștefan Vrăsmaș, îl urmează pe acesta în credință, dar reia, poate, și ecoul îndepărtat al vocii marelui Tini Pavel, asemenea unui arc, invizibil, dar indestructibil, peste timp. Sămânța bună a bârgăuanilor poate să aducă întotdeauna roade.

La mulți ani, Ioan Vrăsmaș!

„Maestrul Ioan Vrăsmaș a candidat cu un proiect foarte interesant pentru conducerea Operei Naționale Române din Cluj-Napoca în anul 2012, intenționând să preia managementul instituției prin concurs. În cadrul emisiunii Pentru Cluj, moderată de jurnalistul Liviu Alexa, la NCN, Ioan Vrăsmaș a explicat de ce nu a reușit demersul său de a candida la șefia Operei, afirmând că totul a fost o chestiune politică...”

SURSA www.ziardecluj.ro

Românul care a înființat prima companie privată de operă din țară. „Eram pregătit să-mi vând garsoniera în cazul unui eșec“

Sursa: Călin Gavrilas; adev.ro/pkyl4h

Românul care a înființat prima companie privată de operă din țară. „Eram pregătit să-mi vând garsoniera în cazul unui eșec“ (Ioan Vrăsmaș)

În urmă cu șapte ani s-a înființat în România prima companie privată de operă care realizează spectacole integrale. La început, turneele s-au realizat în străinătate, apoi, treptat, au început să joace și pe scene din țară.

Ioan Vrăsmaș (39 de ani) este cel care a pus bazele unei astfel de afaceri. Managerul este, în același timp solist de operă, absolvent al Academiei de Muzică „Gheorghe Dima” din Cluj-Napoca, masterat la Academia Mozart din Salzburg, cu studii doctorale la Universitatea de Arte „George Enescu” din Iași.

„Opera Vox”, prima și singura companie privată de operă din România, face spectacole integrale de operă, adică spectacole montate de la început până la sfârșit și care includ: cor, orchestră, ansamblu de balet, figuranți, scenografie, costume, lumini, recuzită. Un spectacol complex poate ajunge până la 100 de oameni angrenați în realizarea unui spectacol de operă. Pregătit să-și vândă garsoniera în caz de eșec Ideea unei astfel de afaceri private, într-o piață în care monopolul este deținut de stat s-a înfiripat în anul 2011, în timpul unui spectacol pe care solistul îl susținea în Germania.

„Am cântat în teatre de operă importante din lume și la un moment dat, unul dintre parteneri, un impresar, m-a întrebat dacă aș fi în stare să-i ofer pentru producțiile lui din Germania un cor și o orchestră de români. Fără să-mi dau seama ce presupune acest lucru, am acceptat”, povestește Ioan Vrăsmaș cum a făcut primii pași în domeniu. Întors în România, realizează că trebuie să alcătuiască un cor, o orchestră, un ansamblu de balet, soliști în rolurile secundare (în cele principale erau distribuiți soliști care cântă frecvent la Scala din Milano sau Arenele din Verona), să închirieze autocare, să se ocupe de cazarea și hrana artiștilor.

Dar, cel mai important lucru de care avea nevoie era o asociație culturală pentru a crea cadrul legal desfășurării activității. Așa s-a născut „Opera Vox” care acum este constituită dintr-o asociație culturală și o societate cu răspundere limitată (SRL).

„Mi-am asumat la acea vreme un mare risc. Mă gândeam ce s-ar întâmpla dacă partenerul german nu o să-mi plătească producția, iar eu m-aș trezi în incapacitatea de a plăti artiștii, transportul, cazarea, mâncarea și altele. Dacă urma să fie un fiasco, aveam o garsonieră în Cluj-Napoca în care locuiam și pe care eram pregătit să o vând și să plătesc datoriile. Era vorba de câteva zeci de mii de euro”, spune artistul.

Ioan Vrăsmaș (dreapta) în Bărbierul din Sevilla

Pentru primul turneu a luat cei mai buni instrumentiști și coriști de la Filarmonica din Cluj, de la Opera Maghiară și de la Opera Română din Cluj. „Toți au intrat în nebunia mea. Nu numai că au venit, chiar mă încurajau deoarece ei nu mai participaseră la turnee internaționale de cel puțin 15 ani. Pe lângă mine, și ei au văzut o mare oportunitate să cânte în străinătate”, adaugă solistul. Primul spectacol a fost la Filarmonica din Bregenz în același an, 2011. Spectacole în fața a mii de spectatori Primii bani câștigați din spectacole au fost investiți în costume, instrumente muzicale, logistică pentru orchestră (pupitre, lumini).

Ioan Vrăsmaș mărturisește că-și dorea să „aibă lucrurile lui”, să nu fie nevoit să le închirieze. După momentul 2011, Opera Vox a început să facă turnee cu producții de operă în Germania, Austria și Elveția. Cântă în fiecare an opera Aida și Nabucco în fața a 7.000 de spectatori pe scena amenajată în aer liber la Palatul Imperial din Munchen, iar la Graz, anual, tot pe o scenă amenajată în aer liber, apar în fața a circa 2.000 – 3.000 de spectatori.

Spectacol în aer liber la Graz, FOTO Ioan Vrăsmaș

„Orice contract implică un teatru de afară, o companie de acolo care organizează, promovează, vinde bilete, iar eu, partener român, aduc forța de muncă artistică, le vând producția artistică. În general se fac turnee de 5-10 spectacole în mai multe locuri și foarte rar se merge în străinătate pentru o singură reprezentație”, ne explică Ioan Vrăsmaș, manager și solist în același timp.

Toate cheltuielile se acoperă din vânzarea de bilete, prețul de intrare la un spectacol fiind cuprins între 50 și 100 de euro. Înainte de un astfel de turneu se fac repetiții în țară, la Cluj-Napoca, urmate de repetiții pe scena unde urmează să fie spectacolul. Majoritatea artiștilor cu care lucrează managerul sunt colaboratori (din Cluj-Napoca, Arad, Iași, Brașov sau Oradea) deoarece nu-și pot permite să aibă angajați precum o operă de stat.

„Este o experiență profesională importantă aceea de a susține spectacole în străinătate. Sunt locuri unde se întâlnesc artiști de la mai multe instituții din țară cu cei din străinătate”, adaugă managerul Opera Vox.

Anual au peste 80 de spectacole în străinătate. Modelul străin, greu de implementat în România. În cele trei țări unde compania lui Ioan Vrăsmaș are spectacole, opera nu este subvenționată în totalitate de către stat. Și atunci, pe lângă cele câteva opere naționale de stat s-a dezvoltat foarte mult sistemul privat. Zona culturală este controlată de agențiile private care livrează instrumentiști, coriști, soliști teatrelor de stat.

„În Germania sunt cel puțin 300 de companii ca a mea”, spune solistul. În România toată această nișă culturală (de muzică de operă) este susținută 100% de către stat și este încadrată în sistemul public. Astfel, o instituție privată trebuie să se lupte cu operele naționale care au infrastructură, sute de angajați și bugete de milioane de lei alocate de Ministerul Culturii. „Foarte rar am jucat în străinătate în teatre ocupate în proporție de 90%. Majoritatea s-au jucat cu casa închisă.

Nimeni nu-și permite să joace ca la noi în țară cu 20 sau 30 de spectatori în sală. Asta este și diferența între managementul occidental și cel românesc. Teatrele de la ei pun un manager care trebuie să aducă instituția pe profit, deoarece statul nu oferă mai mult de 30-50% din cheltuielile anuale. În rest, este treaba managerului să aducă bani. La noi, șefii instituțiilor de operă sunt doar simpli administratori ai banilor publici, iar când nu le ajung banii se plâng că e statul de vină”, spune Ioan Vrăsmaș.

Spectacol în aer liber la Graz

După trei ani de când au început turneele în străinătate, compania privată a simțit că este momentul să intre și pe piața din România. Au început în mai multe orașe care nu au teatru de operă dar care au o tradiție de operă mai veche: Oradea, Arad, Satu Mare, Turda, Câmpia Turzii. De anul acesta vor începe seria de spectacole și la Suceava.

Oamenii sunt foarte primitivi, se bat pe bilete. E un public educat, se informează înainte, citesc programe de sală, citesc sinopsisuri și vin pregătiți la spectacol. Suntem conștienți că puterea de cumpărare a românului este mult mai scăzută, de aceea toți artiștii

acceptă să câștige mai puțin pentru a ajuta comunitățile mici să participe la spectacole, conchide managerul Opera Vox. **SURSA: adev.ro/pkyl4h**

În 8 februarie 2019, Managerul Ioan Vrăsmaș, anunța pe **youtube.com** următoarele: *Dragi prieteni, vă anunț cu bucurie că în 18 Martie, la Teatrul Odeon din București, va avea loc Gala Națională a Premiilor Radio România Cultural unde, printre cei 3 nominalizați (alături de 2 opere naționale) este și Compania Opera Vox. De curând am fost contactat și informat că juriul, format din critici muzicali și specialiști în domeniu din radio și minister, a hotărât că Marele Premiu la Secțiunea Muzică îi revine Companiei Opera Vox! Vă mulțumim tuturor celor care ne-ați susținut și încurajat pe parcursul celor 8 ani!*

Mulțumim! **SURSA: youtube.com**

În 3 aprilie 2019, maestrul Ioan Vrăsmaș anunța pe Facebook: *Dragi prieteni, luni am primit titlul de "doctor în Arte, domeniul Muzică" la Universitatea Națională de Arte George Enescu, obținând calificativul maxim: "Summa cum laude". Titlul tezei a fost unul inedit, „Prototipuri Sacerdotale în Opera lui Verdi!”*

SURSA: Facebook

Bârgăuanii își doresc un spectacol Opera VOX la Prundu Bârgăului

Iubitorii de muzică bistrițeni, năsăudeni și nu numai, dar mai ales bârgăuanii, sunt încântați de marele talent artistic al consăteanului lor, basul Ioan Vrăsmaș, „doctor în Arte, domeniul Muzică”, întemeietorul primei opere private din România, Compania Opera Vox, înființată acum 8 ani, care a realizat spectacole integrale în numeroase turnee în străinătate și în țară, obținând și Marele Premiu la Secțiunea Muzică, prin participarea la Gala Națională a Premiilor Radio România Cultural, de la Teatrul Odeon din București.

Dorim din toată inima realizarea, de către Compania Opera Vox, a unui spectacol de operă care să inaugureze noua sală de concerte a Casei de Cultură din Prundu Bârgăului, aflată în stadiu de finalizare în primăvara anului 2020.

Propunerea este făcută de Fundația Culturală „Valea Bârgăului”, președinte Niculae Vrăsmaș, fiind adresată Domnului primar Doru Toader Crișan și Consiliului Local Prundu Bârgăului, odată cu rugămintea îndreptată marelui artist de operă, născut la Prundu Bârgăului, dr. Ioan Vrăsmaș, căruia să-I fie acordat, de către autoritatea prundeană, într-un cadru festiv, Titlul de Cetățean de Onoare al comunei natale.

Niculae Vrăsmaș
Președinte
Fundația Culturală „Valea Bârgăului”

ARTE

Niculae VRĂȘMAȘ: O recenzie selectată și ultrascurtă, Aurel Rău: Penelul și Dalta,

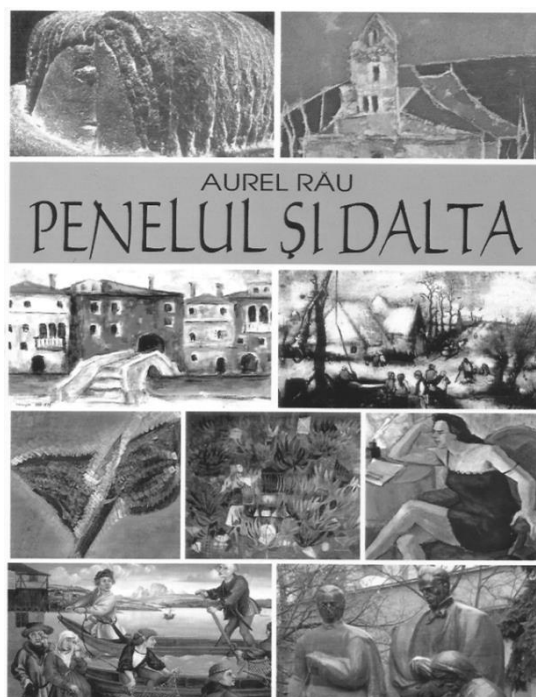
O carte de excepție, apărută la Casa de editură Dokia, Cluj, 2019, adună la un loc numeroase dar și importante articole despre domeniul artelor plastice scrise, selectate și comentate de către autor în decursul multor ani, adevărate „exerciții de admirație” vizând nu de multe ori „interferența unde cuvântul scris și chipul cioplit sau crezut într-un raport de comunicare cu glasul biblic din rug.”

Sunt trecuți în revistă valoroși artiști plastici, dintre care nu lipsesc și bistrițenii Alexandru Cristea și Marcel Lupșe.

Alexandru Cristea, născut într-un spațiu a tradiției, de sub niște munți. Într-un aer pur, și într-un loc de trecere între provincii de mare circulație, unde „Poziția casei părintești, dată fiind îngustimea unei văi, a Bârgăului, nu îi permite, în anii primelor lui priviri spre artă, o cuprindere panoramică, așa că din ferestre are mereu spectacolul drumului, și în față, spre miazănoapte un dialog al Pământului cu tăria, cum și cu niște zboruri de vulturi înbăiați în Azur. Și are mereu revelația luminii, confesările ei, incifrările ei, trecerile ei din viață în vis și din vis în viață, dar și de pe un versant pe altul. Încât să spui că tot ce vedem în expoziție e între o relație de intercomunicare cu această moștenire. Toate întâmplările care i se impun pentru o ridicare în plan a unei realități sunt cerești”

Marcel Lupșe, „un pictor de maturitate, are tipărit un volum elegant și reprezentativ, special, impunând atât prin format cât și prin conținut între o ingenioasă rezolvare grafică, din care o revistă literară alege între un număr mai multe reproduceri, pentru o ieșire în lume cu amintiri, cum s-ar afla pentru un atelier de lângă un șir de case medievale din orașul Bistrița, unde forma lui, între două deliberări pentru definitivat titluri, sub niște peretare din pachete de ceai, cu ziduri de cetăți patinate de timp: flori de câștigat norocul și florile Domnului.”

Cartea lui Aurel Rău este o capodoperă literară depre unele capodopere de arte plastice.

Strigătul culorilor

(Interviu cu doamna Rodica Duca, soția pictorului Miron Duca, realizat de Gheorghe Mizgan)

„În fața unei pânze orbitor de albă rămân mut.

Mi-o apropiu încercând să-i povestesc câte ceva despre culoare.

Uneori mă las „naufragiat” în culoare.

Revenindu-mi o vreme trăiesc nostalgia acestui demers.”

Miron Duca

Miron Duca s-a născut în data de 12 februarie 1952, în localitatea Boianu Mare, jud. Bihor, d. 25 februarie 2018, în Bistrița. A absolvit Institutul de Arte "Ion Andreescu" din Cluj-Napoca, promoția 1975. În perioada 1989-1991 parcurge Studii de Muzeologie la Institutul de Arte "Nicolae Grigorescu", București. În 1981 devine membru al Uniunii Artiștilor Plastici din România, numărându-se printre cei mai apreciați pictori români. Lucrările lui s-au bucurat de un real succes în expozițiile personale din țară și din străinătate. Dintre expozițiile personale din străinătate

amintim: 1993 – Desene – Galeriile "ATELIER", Besançon – Franța; 2003 și 2004 - Repere peisagistice – Galeriile Palatului Esterhaszi, Eisenstadt – Austria; 2008 – Vecinătăți – Centrul Cultural Miscols, Ungaria. Participă la numeroase expoziții de grup în țară și în străinătate. Din cadrul expozițiilor de grup în străinătate amintim: 1979 – Expoziția internațională de desen "Juan Miro", Barcelona; 1982 – "Expoziție de artă românească", Atena, Grecia; 1983 – "13 artiști români", Belgrad, Yugoslavia; 1985 – "Artă românească" Sandonierz, Stalowa-Wola, Tarnobzeg – Polonia; 1985 – Expoziția Simpozionului de artă "Harasinki", Polonia; 1985 – Expoziția internațională de acuarelă, Galeria Arcobalena Roma, Italia; 1986 – Expoziția internațională de pictură, Montreal, Canada; 1988 – Expoziția internațională de miniatură, Toronto, Canada; 1990 – "Artiști români", Lisabona, Portugalia; 1991 – "Artă românească", Szombathely, Ungaria; 1993 – "Artiști bistrițeni", Montrenil, Franța; 1992 – "5 pictori români", Galeriile "Ataturc", Istanbul, Turcia; 1996, 1998 – "6 artiști români", Caracas, Venezuela; 2008 – "Artiști români", Nürnberg, Germania; 2009 – "12 artiști din România", Busigny și Condry, Franța.

Premii și distincții: Premiul "Primăvara Studențească", Cluj-Napoca, 1973; Premiul Național al UAP din România pentru pictură, 1993; Diploma de excelență al "Saloanelor Liviu Rebreanu", 1999; Premiul pentru Arte Plastice al Primăriei Bistrița, 2000; Premiul Primăriei Chișinău la "Saloanele Moldovei", 2002; Meritul Cultural acordat de Președintele României, 2004.

O imagine amplă a activității poate fi contemplată în albumul de pictură „Miron Duca – Ritmuri ale timpului”, Colecția: Mentor(1) – ARCADE 24, 2009, care conține în jur de 100 de lucrări din 1993 și până în 2009, cuprinzând texte critice aparținând criticilor de artă Oliv Mircea, Pavel Șușară, Corneliu Antim, Emil Cira, Liviu Văcaru, Mircea Țoca și Virgil Ciomoș.

- Doamnă, Rodica Duca, acum când s-a împlinit un an de la trecerea în Nemurire a soțului dumneavoastră, artistul plastic Miron Duca, încerc, cu permisiunea dumneavoastră, să vă pun câteva întrebări:

- Care a fost tema primelor lucrări?

- Tema primelor lucrări dezvăluie, după cum e și firesc, universul copilăriei. În cazul lui Miron Duca, începuturile lui creatoare stau sub zodia *poeticului* care are o expresie plastică și una literară. Miron Duca debutează cu poezie în revista pentru copii de la începutul anilor '60 și abia mai târziu preocupările pentru artele vizuale au prins un contur mai apăsător.

- Ce reprezintă pentru d-voastră prima lui expoziție personală?

- Prima expoziție personală a pictorului Miron Duca a avut loc la Galeria revistei Tribuna din Cluj. Era încă student. Mai târziu evoca adeseori această expoziție de care era mulțumit și despre care afirma că a constituit veritabilul lui început în demersul căutărilor lui în pictura contemporană.

- Cum își alegea temele, care era ritmul muncii sale?

- Miron era un cititor de literatură și de filosofie care avea lecturile la zi. Cunoștea toate frământările lumii intelectuale din care își extrăgea marile teme vizuale. „Mașina de schimbat anotimpurile” lucrarea care i-a adus „celebritatea” în interiorul generației lui, a colegilor lui, ne oferă un asemenea exemplu. Miron Duca arunca mereu punți de comunicare către celelalte arte. Asta a permis creației lui să fie, până în ultima clipă, și unitară dar și deschisă către noi și surprinzătoare orizonturi. Avea un ritm al lui de lucru. Părea lent. Incubația era profundă și anevoioasă. Execuția în atelier a gândului plastic era rapidă pentru că Miron Duca stăpânea elementele de limbaj și avea o știință a compoziției plastice care era adânc exersată.

- Cum apreciați raportul / proporția dintre muncă și talent?

- Cred că harul lui Miron era unul clar și limpede. Știa cu siguranță asta deși nu vorbea niciodată despre asta. Avea o timiditate extremă în fața harului. Avea respect pentru *talantul* pe care îl primise. A înțeles la timp că acel *talant* nu trebuie *îngropat*.

- Talentul trebuie modelat / șlefuit printr-o școală?

- Școala cea mai înaltă pe care Miron Duca a frecventat-o a fost propria lui bibliotecă, atelierul care îți dezvăluie tot timpul căile pe care trebuie să înaintezi, muzeele, revistele de artă, discuțiile cu colegii. Inteligența lui artistică ieșea la iveală și era ușor de observat. Nimănui nu îi era greu să o bage de seamă și să o respecte ca pe un dat care îl făcea diferit de ceilalți oameni și îl pune în rând cu spiritele creatoare cu care avea afinități electivă.

- Ce reprezintă Miron Duca pentru Școala de Arte Plastice din Bistrița și din țară?

- Nu eu sunt cea care să îi fixeze locul în dinamica vieții artistice locale și naționale. Au făcut-o criticii de artă și analiștii vieții artistice românești. Din punctul meu de vedere și din punctul de vedere al celor care îl iubeau pentru ceea ce era și reprezenta el, Miron Duca este o expresie înaltă și de un profesionalism excepțional pe care pictura a avut-o timp de patru decenii la Bistrița. Distincțiile și premiile pe care le-a primit, iubirea colegilor lui din breaslă sunt o dovadă în acest sens.

- Ce mesaj credeți că transmite Miron Duca prin opera lui?

- Mesajul operei lui Miron Duca este unul de mare și de excepțională poezie. De lirism. De sinceritate. De onestă și de profesională raportare la uneltele propriei lui vocații. Opera lui transmite un mesaj estetic major.

- Prin ce se deosebește generația lui Miron Duca de alte generații?

- Generația lui Miron Duca, generația '80, a fost o generație hăituită, o generație căreia i-a fost furată libertatea creatoare, o generație care a trebuit să exprime indirect – uneori să ascundă – sensul propriei lor opere. Există ceva tragic, un tragic nedorit, în destinul acestei generații. Spun asta pentru că am simțit, ca martor, trăind alături de Miron, frământările pe care pictorul le avea. Umorel lui subtil exprima adeseori acest fapt. Am traversat împreună cu el decenii

blestemate care ne-au măcinat încet-încet. Disperările și tristețile pictorului și-au găsit expresia pe pânză, în lucrări.

- Prin ce credeți că se distinge opera lui Miron Duca în comparație cu operele celorlalți colegi de breaslă din Bistrița și chiar din țară?

- Miron Duca avea prieteni în lumea artistică din Bistrița. Avea casa deschisă. Avea atelierul deschis. Avea sufletul neumbrit de josnicii și impostură. Opera lui este o expresie curată a „chipului” pe care l-a avut mereu sufletul lui. Prin toate aceste calități sufletești se distinge opera de pictor a lui Miron. Nu cultiva sentimentul de competiție. Iubea ceea ce îi unește pe oameni mai mult decât ceea ce îi deosebește. Nu făcea caz niciodată de propria lui vocație, de propria lui statură profesională.

- După apariția albumului de pictură „Miron Duca – Ritmuri ale timpului”, 2009, în ce direcție s-a îndreptat creația plastică?

- Timp de patru decenii opera lui Miron Duca a avut un același sens. Albumul și studiul despre care vorbiți a avut darul de a atrage atenția asupra celei mai prolifiche perioade de creație din viața pictorului. El și-a continuat nestingherit căutările artistice. Acel moment a însemnat pentru oricine avea ochi pentru a vedea o recunoaștere publică a valorii excepționale a operei lui Miron Duca. Acel album monografic a fost și rămâne, cred, un reper de neomis al producției editoriale din spațiul artistic românesc. Miron știa acest lucru și nu putea să nu aibă un firesc confort interior din acest motiv.

- În ce măsură a influențat și a contribuit activitatea desfășurată în cadrul Muzeului Județean din Bistrița asupra creației proprii în pictură?

- Activitatea de muzeograf are meritul de a nu-l fi scos în afara preocupărilor lui profesionale de pictor. Activitatea la Muzeu a fost și a rămas convergentă cu vocația de pictor a lui Miron. Rigoarele administrative ale programului „de serviciu” erau uneori, rareori totuși, stânjenitoare. Miron avea puterea de a trece binevoitor peste toate aceste disfuncții. Avea obiceiul să le spună prietenilor că important este să se vorbească despre tine, chiar dacă se vorbește de rău. În perioada de după 25 februarie 2018 ne-am dat seama toți, cu uimire, că notorietatea lui era enormă. Firea lui de om bun a ieșit învingătoare.

- Ca parteneră de viață, în ce măsură l-ați influențat/ ajutat în activitatea de creație din cadrul artelor plastice?

- Iubirea mea necondiționată a întreținut și poate a sporit în el, sunt sigură, focul viu al creației picturale. Noi ne-am îndrumat reciproc la mântuire. Suntem și acum unul cu celălalt, împreună.

- Cum ați caracteriza devenirea artistică a pictorului Miron Duca, din poziția pe care ați avut-o, de partener?

- „Devenirea artistică” a lui Miron Duca a fost una continuă și firească, cu perioade excepționale și cu momente de mai profunde frământări și neliniști pe care i le dădeau căutările artistice spre care tânjea. Se spune despre Miron că este lider al unei orientări artistice căreia a încercat să îi dea un și mai adânc sens și să îi diversifice conținutul.

- Ce-l mulțumea și ce-l nemulțumea în viața plastică bistrițeană și nu numai?

- Sărăcia și marginalitatea în care îi este dat artistului de vocație să trăiască astăzi la Bistrița și în România îl făcea să aibă din când în când accese de tristețe. Nu vă puteți imagina ce jertfă trebuie să faci pentru a obține „confortul” firesc pentru a practica pictura! Miron Duca nu a fost un răsfățat. El a oferit mult mai mult decât a primit. Nu își revendica statutul de vedetă a vieții artistice locale sau naționale, dar îl jignea bătăria instituțiilor și a persoanelor care nu se ridicau la înălțimea misiunii lor publice. Bistrița a fost și este, după părerea lui Miron și a mea, un loc în care, ca pictor, te poți împlini. Te poți bucura de respectul omului de bun simț. Te poți gândi că vor veni zile bune pentru ordinul artistic pe care l-ai slujit fără să intri în depresie sufletească. Era stânjenit în fața confuziei pe care autoritățile de azi o practică nepunând stavilă amatorismului artistic din spațiul public.

- Considerați că a reușit să-și finalizeze marile proiecte?

- În acest moment opera lui este o operă închisă. Sunt sigură că mai avea proiecte pentru încă două decenii de muncă în atelier. Miron Duca nu avea îndârjiri. Avea iubire de lume și de oameni care i-ar fi îngăduit să picteze liniștit și echilibrat până la final.
- Ce se întâmplă cu moștenirea operei lui Miron Duca?
- După ce vor fi limpezite problemele juridice ale moștenirii operei artistice a lui Miron Duca, vom gândi o fundație artistică a cărei conducere o să aibă menirea de a-i „gestiona” posteritatea artistică. Atunci, criticii, colecționarii, istoricii de artă, cei care au harul de a cerceta evoluția vieții intelectuale din România vor avea acces la o informație profesionistă legată de viața și activitatea lui Miron Duca. Trăiesc cu speranța, ca și Miron în timpul vieții, că la Bistrița o să se înființeze o *pinacotecă* cu care am putea discuta despre o eventuală „colaborare” în scopul clarificărilor atât de necesare unui climat intelectual eliberat de minciună și de impostură. Despre posteritatea artistică a pictorului Miron Duca vom avea mai multe de vorbit după ce fundația va desemna un curator profesionist care va avea datoria de a promova opera pictorului Miron Duca.
- În afara picturii, dacă Miron Duca a mai avut alte pasiuni, hobby-uri?
- Miron Duca a iubit mult poezia. La începuturi a și practicat exercițiul poetic.
- În momentele de relaxare, ce-i plăcea mai mult să facă?
- Avea rare momente de relaxare. Când totuși acestea erau, îi plăcea să își petreacă timpul cu prietenii. Avea lungi convorbiri cu cei care îi erau dragi. Se bucura de împlinirile celor câțiva pictori pe care îi considera foarte apropiați.
- Puteți descrie câteva dintre marile momente de bucurie din viața lui?
- Expozițiile sunt pentru pictori prilejuri de tensiune și de bucurie. Bucuriile lui Miron erau simple. Avea curiozități, dorea să fie informat corect și se bucura de izbânzile prietenilor săi.
- A avut Miron Duca un eveniment de tristețe pe care doriți să ni-l împărtășiți?
- Tristețile lui Miron au fost, inevitabil, și tristețile mele. Le-am trăit împreună, în solidaritate. Nu doresc să îmi actualizez acum momentele triste ale ultimilor ani. Îmi imaginez că dacă autoritățile administrative ar fi fost mai atente la modul de a-i arăta recunoștința pentru meritele lui artistice poate că viața lui nu s-ar fi curmat atât de brusc și de neașteptat.
- În încheiere, vă mulțumesc pentru oportunitatea pe care mi-ați acordat-o de a realiza acest interviu în memoria pictorului Miron Duca.

Gheorghe MIZGAN

Miron Duca, o prezență vie în lumea fascinantă a picturii din România²²³

Cunoscut, apreciat, adulat, pictorul cu „penelul de aur”, Miron Duca, a fost rememorat și gratulat în cadrul unei superbe expoziții comemorative de pictură care conține magnifice lucrări din colecția autorului, cât și lucrări ale pictorului Miron Duca aflate în colecțiile lui Mircea Urâte și Florin Urâte și a altor colecționari.

Deosebitul vernisaj al expoziției, aflată pe simezele Galeriei Arcade 24 Bistrița, a fost organizat de Uniunea Artiștilor Plastici Bistrița, Galeria Arcade 24, evenimentul bucurându-se de sprijinul Consiliului Județean Bistrița-Năsăud, Primăriei municipiului Bistrița, Consiliului Local, Centrului Cultural Municipal Bistrița și Centrului Județean pentru Cultură, care au dorit să scoată în relief valoarea, măiestria, autenticitatea, spontaneitatea și lumea mirifică a picturii a deosebitului și valorosului pictor Miron Duca, cât și valoarea intrinsecă a picturilor sale, el fiind beneficiarul Premiului UAP din România.

În prezența a numeroase personalități și a unui numeros public avizat și prieteni ai pictorului Miron Duca, a avut loc un sensibil și emoționant vernisaj al expoziției, intitulat sugestiv „Miron Duca 1952-2018, o prezență vie”, la care a participat, cu sufletul, inima și amintirile frumoase, soția pictorului, Rodica Duca.

Curatorul expoziției a fost criticul de artă și prietenul pictorului, Oliv Mircea, care a făcut un excelent, profesionist, aplecat, motivant și sensibil Recviem pentru Miron Duca, care a precizat că „Miron a reușit să agațe cultura română în cuiul de sus al hărții României și este un simbol în țară și pe mapamond”.

Despre valoarea, performanțele și inestimabila lui creație a vorbit, cu argumente, și colegul lui Miron, prof. și pictorul Marcel Lupșe, care a precizat că Miron Duca va rămâne un punct de reper în pictura românească și mondială.

Tot în cadrul expoziției a fost prezentat eseu documentar „Miron Duca – o prezență vie”, film de o relevanță aparte, în regia lui Matei Mircea.

În memoria celebrului artist plastic Miron Duca, soția acestuia, Rodica Duca, a oferit un pahar de vin și o prăjitură pentru veșnica odihnă a sufletului nobil al lui Miron.

A fost o zi de mare încărcătură artistică românească, iar Miron Duca va rămâne veșnic o personalitate și o valoare deosebită a lumii fascinante a picturii. Expoziția va rămâne deschisă în perioada 11 aprilie – 11 mai 2019, iar organizatorii merită felicitări.

²²³ Ioan LAZĂR, Răsunetul, Vin, 04/12/2019

Pictorul Marcel Lupșe și Veneția miraculoasă din acuarele²²⁴

La Galeria „Concentric” din Bistrița a fost deschisă, de curând, expoziția de acuarele „Et in Veneția ego”, a pictorului Marcel Lupșe. Pe simeze se găsesc câteva zeci de acuarele pe care autorul le-a pictat în anul Centenarului, 2018, când a vernisat o expoziție personală la Institutul Cultural Român din Veneția, și vreme de trei săptămâni a locuit în orașul de pe lagună.

Miracolul vizual pe care îl descoperă ochiul în minunea arhitectonică a Veneției a trecut pe

pânzele valorosului pictor și publicul are prilejul să se împărtășească din frumusețea unică, fixată de artistul plastic, în momentele sale de grație, de inspirației. Fiecare lucrare poartă în sine, în mod esențial, mesajul unui timp sedimentat pe profilul clădirilor vechi, împodobite nu numai cu patina secolelor, ci, virtual, și cu sensibilitatea celor care le au privit, cu ochii avizi de frumusețe. Lucrările sunt atât de suple ca realizare artistică, încât păstrează doar epura, doar

trăsăturile definitorii, necesare și suficiente să transmită emoția. Alături de formă, neîndoiește adecvarea culorii, a nuanțelor, într-o bună și caldă însoțire rotunjește posibilitățile care nasc sectorial frumusețea.

Marcel Lupșe posedă o viguroasă știință a zugrăvirii întâlnirii apei cu vechile imobile, diverse ca stil arhitectonic, pe care suprafața lichidă le captează pentru o sensibilă complicitate cu lumina, adecvat filtrată în vederea efectului vizual.

Canalurile, turnurile, acoperișurile, textura zidurilor sunt angrenate într-un miraculos joc coloristic, care conferă lucrărilor realitatea artistică la severă concurență cu cea a realității de grad zero, cu Veneția de piatră și de apă. Se poate spune fără nimic encomiastic că Veneția lucrărilor lui Lupșe este mai frumoasă decât Veneția zidită în secole.

Pictorul Marcel Lupșe a realizat pentru vernisajul de la „Concentric” un „Jurnal în creion și acuarelă” a celor trei săptămâni de la Veneția, zugrăvite în mod dens prin faptele fiecărei zile. Aflăm că a fost vizitat în sala propriei expoziții de bistrițenii: poetul Dinu Flămând, care lansa un volum propriu de poezii, în italiană, de inginerul Dorin Stoian, de oficiali români, artiști ialiieni. Suntem încunoștințați despre atelierele și expozițiile vizitate în orașul cu atâtea galerii și artiști, de asemenea, de emoțiile din fața pânzelor care primeau darurile

memoriei

artistului.

Jurnalul beneficiază de un cuvânt înainte scris de președintele Academiei Române, Ioana Aurel Pop, și de o excelentă așezare în pagina de către artist, care conferă lucrării eleganță.

Credem că, expoziția lui Marcel Lupșe este una dintre cele mai bogate și frumoase reprezentări românești ale orașului care exultă de frumusețe și a încântat atât de pregnant

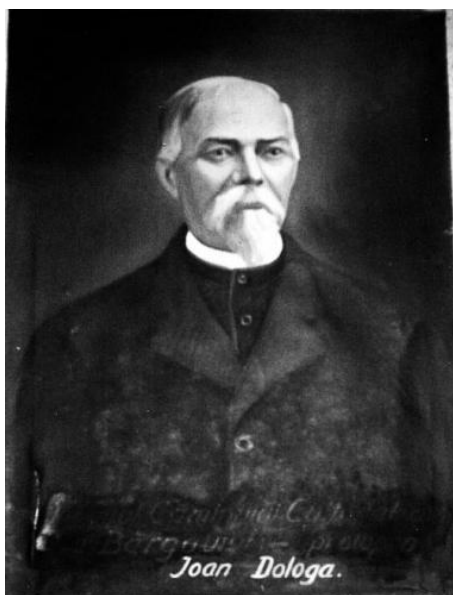
²²⁴ Victor ȘTIR, Răsnetul, Joi, 05/02/2019

parcursul secolelor. De aceea, bistrițenii nu pot pierde șansa de a călători până la Veneția, în propriul lor municipiu, și apoi, să spună cu artistul: „Et in Veneția ego!”

LITERATURĂ

EVOCĂRI

160 de ani de la nașterea lui Ioan Dologa²²⁵

Ioan Dologa s-a născut la 26 aprilie 1859 în comuna Tiha Bârgăului, în familia unor țărani înstăriți, de foști grăniceri. Primele clase primare le începe în comuna natală, apoi trece la triviala din Prundu Bârgăului având învățători pe Simion Rusu și pe Grigoriu Tămașiu. Începând din anul 1871 devine elev al Gimnaziului Superior Românesc din Năsăud, ca bursier al fondurilor grănicerești. La absolvire, în 1880, obține calificative deosebite, ce-l îndreptățesc să aspire la studii superioare.

În anii 1880-1884 urmează cursurile Seminarului Teologic Greco-Catolic din Gherla. După licență devine pentru câțiva ani învățător, apoi va fi hirotonit preot în comuna natală, unde va oficia până la sfârșitul vieții.

În timpul studiilor la Gherla cât și în anii dedicați dascăliei îl pasionează și culegerea folclorului, creații pe care le va publica în revista Familia de la Oradea.

Din documentele vremii rezultă că Ioan Dologa a fost și un remarcabil patriot. „Pe timpul Memorandumului răsuna Clujul de Hora lui Iancu, Vrem pământ și Patria neatârnată cântate de cvartetul bârgăuanilor Ioan Dologa, Anchidim Candale și Ioan Orban, toți preoți, din carele făcea parte și părintele Dan” (Gazeta Bistriței, VII, Bistrița, 1927, nr. 11, p. 2).

Bucuria împlinirii năzuințelor naționale o va trăi la 1 Decembrie 1918 la Alba Iulia „în calitate de parlamentar”, între cei 1228 de reprezentanți ai românilor, care au dat curs legal voinței de Unire a Transilvaniei cu România.

Au trecut 160 de ani de la nașterea, la Tiha Bârgăului, a uneia dintre cele mai importante personalități bârgăuane, învățătorul și preotul Ioan Dologa, un om de mare valoare, care a cules numeroase creații populare (doine, hore, cântece haiducești și balade, din ținutul Bârgăului și din câmpia Ardealului), pe care le-a publicat în revista „Familia” din Oradea, condusă de Iosif Vulcan, între anii 1884 și 1888. Multe dintre cele culese și publicate de Ioan Dologa, în revista Familia, au fost republicate, în 2005, de profesorul și scriitorul bârgăuan George Vasile Rațiu.

Ioan Dologa a fost prieten de nădejde al lui George Coșbuc, fiind prezent la întâlnirile cu poetul la Prund și Bistricioara, iar mai târziu a fost om de încredere al Doamnei Elena Coșbuc.

Pasionatul culegător de folclor, a devenit în epocă unul dintre cei mai cunoscuți și apreciați colaboratori ai revistei „Familia” de la Oradea.

S-a ridicat la cele veșnice în 12 octombrie 1927, în comuna natală fiind înmormântat lângă biserica din Tiha Bârgăului.

²²⁵ Niculae Vrăsmaș, Gazeta de Bârgău, Răsunetul, Marți, 12/29/2009

Două decenii de la trecerea în eternitate a poetului Teo Vrăsmaș²²⁶

Profesorul poet, Teo Vrăsmaș, s-a născut la 4 noiembrie 1931 în comuna Prundu Bârgăului din județul Bistrița-Năsăud și a trecut în Eternitate la 17 aprilie 1998. Mormântul lui se află la Sângeorz-Băi. Pe plan profesional, în primii aproape 7 ani de activitate, Teo vrăsmaș a practicat, succesiv, mai multe meserii: contabil șef la Banca „Bradul”, maistru ajutor GAE, Ocolul Silvic Prundu Bârgăului, tehnician agricol la Dorolea, șef de coloană la IART Cluj (coloana auto Susenii Bârgăului), brigadier silvic la Ocolul Silvic Prundu Bârgăului și Șef serviciu secretariat-administrativ la Fabrica de hârtie „Prundu Bârgăului”.

În paralel cu activitatea profesională a fost un entuziast al mișcării culturale de pe valea Bârgăului. Începând cu anul 1962, pe parcursul a 3 ani, a fost prof. supl. Biologie-geografie la Școala Generală „Susenii Bârgăului”. În anul școlar 1965-1966 ca profesor și director la Școala Generală din comuna Matei, iar în următorul an ca director Cămin Cultural în com. Tiha Bârgăului. Următorii 2 ani ca director coordonator la Școala Generală „Tiha Bârgăului”. În perioada 1970-1976, a avut cea mai fertilă activitate ca dascăl și animator cultural, textier, interpret și instructor al formațiilor artistice ale Căminului Cultural din Bistrița Bârgăului, ale Fabricii de cherestea din Bistrița Bârgăului Pustă și a celor două școli generale (nr.1 și nr.2), la care a funcționat ca profesor, cu o mică întrerupere în 1973, când a fost mutat la Cușma. În perioada anilor 1976-1979 a fost prof. titular de geografie în comuna Parva. Din 1979 și până în 1990 a fost prof. titular la Clubul Elevilor din orașul Sângeorz-Băi, Catedra de Mineralogie și Turism. „În cei 40 de ani de activitate neîntreruptă, în învățământ, plus alți 5 ani de profesorat, după ieșirea la pensie, la școlile de pe raza orașului Sângeorz-Băi (Școala Generală nr.1, Liceul „Solomon Haliță” și Școala Generală nr.2 Cormaia), profesorul Vrăsmaș Teodor a confirmat din plin proverbul românesc „Omul sfintește locul”.”(din Autobiografie întocmită în 1998, de profesorul Teo Vrăsmaș, completată și adăugită de fratele Nicu)...

Dar, să vă prezint împrejurarea în care am aflat de poetul Teo Vrăsmaș.

Au trecut 10 ani și câteva luni bune de la întâlnirea din sediul cotidianului „Răsunetul”, 21 august 2008, unde a avut loc lansarea volumului *Emigrant inițiativ*, avându-l ca autor pe scriitorul Augustin Ostace. Evenimentul a rămas imortalizat în „Răsunetul”, forma print, din 22 august 2008, cu o mare imagine color a participanților, imagine publicată pe prima pagină a ziarului. Aici i-am întâlnit pe Vasile Tămaș, redactorul șef, pe atunci, al cotidianului Răsunetul, pe jurnalistul Menuț Maximilian, actualul redactor șef, pe prozatorul Ion Moise, pe prof. Vasile V. Filip, pe scriitorul Aurel Borgovan și pe Schattenberg Ostace, soția lui Augustin Ostace. Eu nu apar în poză, dar se vede în centrul imaginii, pe biroul redactorului șef, coperta cărții mele de debut „Cameleonul cu aripi”. Eram așezat undeva, în dreapta redactorului șef, lângă scriitorul Niculae Vrăsmaș. În această conjunctură am reușit să-i ofer scriitorului Niculae Vrăsmaș cartea mea, în culori optimiste, iar eu să primesc, la schimb, o carte cu coperti negre și scris alb, cu titlul *Nori dantelați – Nuages Dentelés*, autor Teo Vrăsmaș, editura Eikon, Cluj-Napoca, 2008. O plachetă bilingvă, româno-franceză, având ca traducător în limba franceză pe prof. Florin Avram. Ediție îngrijită și prefăcută de către Nicu Vrăsmaș, cartea cuprinde 10 poeme: *Nava inimii mele; Aș vrea; Verde crud de primăvara; Apostrofa; Nori dantelați; Regrete; Spaima; Flori de iarnă; Tristețe* și poemul *Eternitate*. O

²²⁶ Evocare realizată de către Gheorghe Mizgan

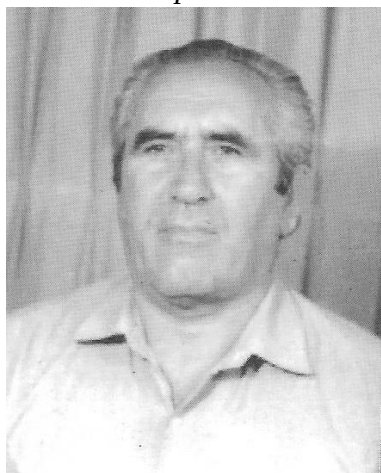
carte comemorativă, a poetului Teo Vrăsmaș, așa cum reiese din dedicația scrisă de mână: „*D-lui Gheorghe Mizgan, din partea fratelui autorului plecat acum 10 ani dintre noi. Semnat Nicu Vrăsmaș*”.

Indiferent de percepția noastră subiectivă legată de timp, de intrarea sau ieșirea din timp, de crizele de timp, de dilatarea sau contractarea dimensiunii temporale, de locații uitate de timp, de timpul în care timpul este absent sau de percepția unei veșnicii (într-o monotonie existențială) ca născută la sat, timpul de altădată și timpul de azi au la bază, ca unitate de măsură, secunda definită ca fiind durată a 9.192.631.770 de perioade ale radiației care corespunde tranziției între cele două niveluri hiperfine ale stării fundamentale ale atomului de cesiu 133 în repaus la temperatura de 0 K. Măsurat cu ceasul cu pendul sau cu un ceas digital cu cuarț de înaltă precizie, timpul a marcat trecerea a încă 10 ani de la evenimentul prezentat mai sus, cumulând astfel două decenii de la trecerea în Eternitate a poetului Teo Vrăsmaș. Datorită multiplelor calități pe care le-a demonstrat, Teo Vrăsmaș, de-a lungul vieții și, datorită legăturii fraternal deosebit de profundă, ca prețuire și comemorare, un nou volum, îngrijit de către scriitorul Nicu Vrăsmaș, a văzut lumina tiparului, editura Charmides, la începutul anului Domnului 2019, sub denumirea de *Raze de suflet – poezii - Teo Vrăsmaș, două decenii de la trecerea în ETERNITATE*.

Pe un număr de 455 pagini sunt tipărite: prefața (23 pagini) semnată de către Nicu Vrăsmaș, urmată de poezii (263 pagini) împărțite pe 5 capitole (cap.I. *Drumeție și poezie*; cap.II. *De dragoste și dor*; cap.III. *Versuri rebele*; cap.IV. *Versuri inedite*; cap.V. *Acrostihuri*). În continuare este tipărit un grupaj de articole sub denumirea *Teo Vrăsmaș văzut de contemporani* (103 pagini). Cartea se încheie cu alte 47 pagini grupate sub titlul *Vrăsmaș Teodor (1931-1988): BIOBIBLIOGRAFIE*. Pe ultima filă a cărții este trecut următorul text:

”ÎN MEMORIAM: Teo Vrăsmaș, Douăzeci de ani de la trecerea în eternitate

În 17 aprilie 2018 s-au împlinit două decenii de la trecerea în veșnicie a profesorului

TEO VRĂSMAȘ, poet, cercetător și important animator cultural al județului, căruia dorim să-i reîmprospătăm memoria, pentru cei care l-au cunoscut și apreciat, rugându-ne ca bunul Dumnezeu să-l aibă în pază iar sufletul său blând să se odihnească în pace.”

Primul capitol de poezie, intitulat *Drumeție și poezie*, începe cu poemul *Numele meu*, un poem cu rimă în care este prezentată originea neamului cu numele „Vrăsmaș”. Chiar dacă face parte dintr-o listă cu nume date „după vechi voroave: NĀUC, FLĂMÂND, VRĂSMAȘ, GĀVAN și RĂU”, autorul spune: „Cuvine-se ca lumea să ne știe,/ Că nu suntem „vrăjmași”, „flămânzi”, „năuci”./ În noi există multă omenie/ Și ne-nchinăm și noi la sfinte cruci.[...] Hărnicia, munca, omenia,/ Dârzenia, curajul, demnitatea,/ Aceasta-i zestrea noastră-n ROMÂNIA/ Iar lada zestre noastre-i LIBERTATEA!”.

Având o deosebită experiență ca ghid turistic și o ușurință uimitoare de a versifica, Teo Vrăsmaș a reușit să îmbine armonios descrierea unor repere turistice naționale cu sensibilitatea sufletească poetică. În acest sens putem aminti următoarele poeme: *Oda regelui brazilor*; *Mare, tu...;* *Delta Dunării*; *Dunărea*; *Bistrița Aurie*; *Valea Bistriței Ardelene*; *Candela de la Putna*; *Țara de Sus*; *Țara Hațegului*; *Țara Bârsei*; *Itinerarii vrâncene*; *Țara Moșilor - Țara de Piatră*; *Țara Zarandului (Țara Moșilor Crișeni)*; *La Ieud*; *Țara Maramureșului*; *Săpânța*; *Țara Chioarului*; *Țara Lăpușului*; *Țara Oașului și Țara Loviștei*.

Capitolul *Drumeție și poezie* se încheie cu trei poeme în care, călătoria imaginară părăsește spațiul național românesc într-o evadare în spațiul cosmic (poemul *Călătorie astrală*)

ori pe pământ ca o pornire ancestrală (poemul *Pe planeta Terra*), călătorind cu „Nava inimii” prin universul său poetic (poemul *Nava inimii mele*).

Ar fi multe de spus despre fiecare capitol în parte și din cadrul capitolelor despre fiecare poem, cu trăsăturile sale particulare, dar asta ar însemna să depășesc cu mult dimensiunile unui articol comemorativ. De aceea, am să mă opresc la capitolul *De dragoste și dor*, un capitol de poeme care relevă un poet romantic căruia nostalgia îi atinge adesea, cu aripa ei meditativă, gândurile. Elementele naturale specifice plaiurilor noastre, din spațiul străbătut de către pașii poetului, i-au impregnat sufletul, conturându-i sentimentul de iubire față de locul în care s-a născut, față de portul popular. Adesea regăsim un patriotism curat, viu dar și unele manifestări de mâhnire nemărginită. În încheiere transcriu în întregime profundul poem *Scrum de poezie*, scris în anul 1949:

„Cum colbul se ridică din tropotul de cal
Și apa cum izbește în maluri val cu val
Așa sunt eu pe lume, un val, un nor de praf
Doar numele-mi stă scris pe-o carte-paragraf-
Și orice-a-și face-n mine e vaet și suspin
Dureri se nasc din umbră și subjugat mă țin
Ca pe-un uitat de soartă mă mistuie căința
Tristețea mereu crește, mai slabă mi-e credința
Mai izbitor în mine simt cum străbate moartea
Mai zbuciumată-i viața, mai crud destinul, soartea.
Și-mi frâng în lacrimi dorul care de mult îl caut
Ca orbul care cântă spărturile de flaut.
Și mă târăsc prin tină, prin glod și prin noroi,
Mă-ncarc cu vorbe multe, de ce-i bun mă despoi,
Despic tirana viață cu slove pe hârtie
Urând-o, căutând-o în scrum de poezie.”.

10 ani de la trecerea în eternitate a Baronului Alexandru MISIUGA²²⁷

Alexandru Misiuga s-a născut la 18 februarie 1924 în comuna Adâncata, fostul județ Storojineț (Bucovina de Nord - actualmente teritoriu ocupat de Ucraina). A trecut pragul Nemurii în ajunul împlinirii vârstei de 85 ani, la 17 februarie 2009, în Bistrița. A fost ofițer activ la V.M., a lucrat la cultură 20 de ani și 14 ani ca director la O.J.T. Bistrița-Năsăud. Este membru fondator al Uniunii Epigramiștilor din România și dezmierdat de confracții săi ca... "Tartorul soacrelor!" Este "Baron" al Casei "Dracula" și deține titlul de "Cetățean de onoare" al municipiului Bistrița și al orașului Siret. Când nu lucra ca "redactor de corvoadă" la "Cuiul lui Pepelea", suplimentul bis-săptămânal de satiră și umor al ziarului "Răsunetul" sau la revista "Bobârnacul", făcea măști și păpuși, având expuse la Turnul Dogarilor din Bistrița, prin anul 2004 când împlinise 80 de ani, peste 500 de exemplare unicat în România.

S-a întâmplat să mă întâlnesc, cu Baronul Alexandru Misiuga, pe treptele unei firme de TV- cablu, în luna ianuarie 2008, la Bistrița. Era după sărbătorile de iarnă și, cum înainte de sărbători se lasă cu dereticarea casei, am redeschis, după ani de zile de uitare, diplomatul meu cu amintiri care conținea, printre altele, dosare cu poemele mele dactilografiate de către mine, înainte de 1989, de pe carnețelele din adolescență și din perioada armatei. I-am povestit pe scurt despre preocuparea mea literară din recent-trecuta perioadă a sărbătorilor de iarnă. Mi-a dat întâlnire să vin cu manuscrisele, a doua zi, la ora 12 a.m. fix, la Coroana de Aur, restaurant Jonathan Harker. După aproape două săptămâni ne-am reîntâlnit. Mi-a scris o frumoasă „Predoslovie” la cartea de debut „Cameleonul cu aripi”, carte tipărită la editura Casa Cărții de Știință, Cluj-Napoca, 2008. Lansarea cărții a avut loc în data de 25 septembrie 2008, în restaurantul Jonathan Harker, lansare la care Alexandru Misiuga a fost maestrul de ceremonii. Pe timpul lansării cărții, mi-a oferit să stau pe scaunul pe care a stat chiar regele Mihai pe când a trecut pe la restaurantul Jonathan Harker în cadrul vizitei de la Bistrița. Având în centrul atenției epigrama, maestrul Alexandru Misiuga m-a convins și pe mine să particip, în 2008, la

²²⁷ (Evocare realizată de către Gheorghe Mizgan)

concursul de epigrame cu tema „Onoare vs. Onorariu”. Prin participare, am avut bucuria de a fi publicat, la capitolul ”Bistrița”, alături de Alexandru Misiuga, Virginia Brănescu, Grigore Chitul și Radu Ivan, în cartea „Eterna epigramă – Onoare vs. Onorariu”, selecție de Silvia Popescu, Eugen Albu și Ion Bindea, editura Casa Cărții de Știință, Cluj-Napoca, 2008. În cadrul lansării cărții mele de debut, maestrul Alexandru Misiuga mi-a propus să vin, în următorul an, de 1 Aprilie 2009, cu o nouă carte. Din păcate, destinul a hotărât să nu ne mai putem întâlni, dar, deși am publicat cărți în fiecare an, o carte de epigrame, parodie și satiră am publicat-o abia la 7 ani de la trecerea Baronului în Eternitate.

Cartea se numește „Oceanul de catifea”, editura Nosa Nostra, Bistrița, 2016. O carte pe care am publicat-o ca răspuns la provocarea maestrului și în memoria lui. Pentru justificarea celor spuse de către mine, vă transcriu din preambulul cărții „Oceanul de catifea”:

CU VÂNT ÎNAINTE

„Păcat că acest „serenadist” nocturn n-a descoperit și o muză mai... țepoasă care să-l inspire să ticluiască și un stol de EPIGRAMA... Dar eu zic, că nu-i târziu încă și-n BISTRIȚA va da el de una care să-i bage sula-n coastele imaginației și să comită și el niște..., „STRĂNUTURI LITERARE” pe care abia aștept să le public în CUIUL LUI PEPELEA! Eu, deocamdată îi închin un MADRIGAL care sună cam așa...

Domnule MIZGANE, scrie,

Munți de cărți cu poezie,

Că ești înzestrat cu harul

Și talent, ai, zău, cu... carul!

ALEXANDRU MISIUGA, Bistrița, 12 februarie 2008”

Acest fragment face parte din “Predoslovie” la “Cameleonul cu aripi”, prima mea carte publicată în anul Domnului 2008, Editura Casa Cărții de Știință, Cluj-Napoca.

Alexandru Misiuga, Baron al Ordinului „Dracula” și inițiatorul Festivalului de Umor „Mărul de Aur”, a fost decorat post mortem în cadrul acestui festival. Asociația Caricaturiştilor Profesionişti din România împreună cu Fundația Popa’s Timișoara i-au conferit Post mortem titlul de „Cavaler al Artei Satirice”.

În 17 februarie a.c. se împlinesc 7 ani de la trecerea Maestrului în Nemurire.

Acum, când scriu aceste rânduri, am sentimentul că, de Acolo din Ceruri, ne privește conciliant, cu zâmbetul epigramei.

Autorul

Bistrița, 12 februarie 2016

Gheorghe Mizgan alături de maestrul Alexandru Misiuga.

Lansarea cărții „Cameleonul cu aripi”.

Hotel „Coroana de Aur” Restaurant „Jonathan Harker” Bistrița, 25 septembrie 2008.

Acum, la 10 ani de la trecerea în Eternitate a Baronului Alexandru Misiuga, vă redau câteva fragmente din Răsunetul on-line, dintre care, pe lângă cuvintele frumoase, ele conțin propuneri, promisiuni, unele împlinite și altele care încă sunt pe cale de-a se împlini:

„Teatrul de Vară Bistrița a fost, în cadrul Festivalului „Mărul de Aur”, gazda lansării volumului „Baronul umorului pe... șleau”, reeditare a volumului „Umor pe... șleau. Cronici rimate”, apărut în 2009, cu un mic adaos din partea editorului – Vasile Iuga de Săliște. Cartea

păstrează, în mare parte, structura primei ediții, inclusiv cuvântul scriitorului Olimpiu Nușfelean, inserându-se un portret complet al Baronului Misiuga, precum și câteva fotografii care ilustrează activitatea culturală a acestuia.

Cartea, apărută la Editura Societății Culturale Pro Maramureș „Dragoș Vodă”, a fost lansată de către prietenii apropiați ai epigramistului – Alexandru Cățăuan, Dorel Cosma, George Corbu (președintele Uniunii Epigramiștilor din România), în prezența soției acestuia – Victoria Misiuga și a fiului – Adrian Misiuga. În acest cadru, pentru toate realizările pe care le-a făcut pentru județul nostru (Castelul Dracula, Hotel „Coroande Aur”, hotel „Hebe” Sângeorz Băi), cei prezenți au propus administrației locale și județene amplasarea unui bust Alexandru Misiuga în fața hotelului „Coroana de Aur”, care să fie inaugurat la ediția următoare a „Mărului de Aur”. Astfel, Baronul umorului românesc ne va putea privi de pe un soclu din fața ctitoriei sale, acolo unde își petrecea fiecare dimineață, în salonul „Dracula”. (Din Răsunetul on-line, 25 mai 2015, articolul: „Un bust Alexandru Misiuga – în fața hotelului „Coroana de Aur”, autor: Menuț Maximinian).

„Moartea lui Alexandru Misiuga echivalează cu pierderea unuia dintre cei mai mari oameni de cultură din județul nostru, din ultimii 50 de ani. Era un împătimit al rigorii, al unui profesionalism autentic, care l-a făcut să se înconjoare de oameni de calitate, acești oameni reprezintă valorile Bistriței, acești oameni pe care din păcate, în ultima vreme, nu-i mai vedem decât atunci când este prea târziu... Baronul a plecat dintre noi în acest sfârșit de iarnă. Un om, un animator minunat pe scena a adus bucurie în sufletele noastre. Un întemeietor de legende, pe care Dumnezeu l-a iubit atât de mult încât l-a luat la el să petreacă împreună ziua de naștere.

Sufletul redactorilor Răsunetul este pustiit la gândul că din această zi nu-l vor mai avea alături de ei pe colegul de la suplimentul de satiră și umor “Culiul lui Pepelea”, cel care era redactor de onoare al celui mai știut ziar din județ. Alexandru Misiuga nu pleacă dintre noi. Spiritul lui rămâne, iar sufletul încearcă o treaptă în drumul spre Înalt... Dumnezeu să-l odihnească în pace și să aibă parte de multă lumină așa cum a adus lumina și în sufletele noastre! Rămas bun, iubite Maestre! Redacția “Răsunetul”.

Alexandru Misiuga s-a stins cu o zi înainte de a împlini 85 de ani.

Baron al Casei Dracula, colonel în retragere, veteran de război, om de cultură, cetățean de onoare al municipiului Bistrița, Alexandru Misiuga a plecat dintre noi.

Era ca un argint viu, o figură luminoasă care avea un har deosebit de a-i impresiona pe cei din jur cu modul său dezinvolt de a comunica. El este cel care a pus piatra de temelie la ceea ce înseamnă astăzi Hotelul Castel Dracula, a fost custodele Turnului Dogarilor, care găzduiește peste 500 de măști și păpuși, dar și un scriitor apreciat.

În prima ședință a Consiliului Local voi propune ca o stradă din Bistrita să-i poarte numele. Este un mod de a ne arăta recunoștința și aprecierea pentru cel care a fost Alexandru Misiuga. Va rămâne în sufletul și inima noastră prin tot ceea ce a făcut și cred cu toată sinceritatea că plecarea lui lasă un gol ce cu greu va fi umplut. Sincere condoleanțe familiei îndurerate. (Primarul municipiului Bistrița, Ovidiu Teodor Crețu.)

Regrete, lacrimi pentru unul din personajele de marcă a culturii bistrițene prin trecerea în neființă a celui ce a fost și va rămâne în sufletul oamenilor.

În memoria celui dispărut Centrul Cultural Municipal inițiază premiul anual „Alexandru Misiuga”. Premiul se va acorda unei personalități din lumea cultural – artistică.

De asemenea cele două formații apropiate sufletului celui dispărut, formații aflate în drum spre Italia, au stabilit acordarea numelui Teatrului de păpuși din Bistrița – Alexandru Misiuga – chiar din acest turneu Teatrul de păpuși va juca în Italia în memoria celui dispărut sub numele Teatrul de păpuși „Alexandru Misiuga” Bistrița – România.

Directorul Centrului Cultural Municipal Bistrița, Prof.dr. Dorel Cosma” (Din Răsunetul on-line, 18 februarie 2009, articolul “Gânduri Misiuga”).

Fenomenul Alexandru MISIUGA

Vreme de 85 de ani a avut loc un fenomen cosmic născut pe plaiurile Bucovinene, iar timpurile l-au adus în Bistrița unde s-a manifestat cu o putere ce a energizat activitatea mai multor domenii: cultură, turism, poezie, epigrame.

Și-a lăsat amprenta veșnică în cărți, ziare (remarcabila rubrică Cuiul lui Pepelea), în edificii (Coroana de Aur, Dracula, ori Turnul Dogarilor), dar și în sufletele noastre.

Acest fenomen cosmic, care acum călătorește spre Lumina Universală, poartă numele Baronul Alexandru MISIUGA

*

Baronului Alexandru MISIUGA:

Ai construit, ai scris, ai îndrumat,
Pe mulți ai fericit cu epigrama,
Abia când lumea să își deie seama,
Ne-ai dăruit cu toate și-ai plecat!

*

Dumnezeu să îți călăuzească pașii în acest ultim zbor!
Admirație și recunoștință veșnică,”(*Din Răsunetul Nr.5030- 20 februarie 2009, Articolul „Fenomenul Alexandru Misiuga”, autor: Gheorghe Mizgan*).

În continuare redau câteva poeme, autor Alexandru Misiuga, poeme care au fost publicate pe suport hârtie al ziarului Răsunetul, Nr.3611-18 februarie 2004, în cadrul medalionului aniversar „Octogenarul Alexandru Misiuga”:

POEM

Frumoasă Doamnă ca un vis
Țesut din lacrimă amară...
De ce în fiecare seară
Mi-apari zâmbind pe manuscris?

Frumoasă Doamnă ca un vers
Scris de Ronsard iubitei sale...
De ce te-aștept mereu în cale
Să-ți urmăresc tăcutul mers?

Frumoasă Doamnă joc plăpând
De pescăruși în largul mării...
De ce mă lași pradă uitării
Și nu-mi trimiți măcar un gând?

Frumoasă Doamnă ca un nimb
Pictat din flori de curcubee...
De ce nu pot dintr-o femeie
În idol drag să te preschimb?

Frumoasă Doamnă – sfânt altar -
De dragoste și gingășie...
De ce ne-a fost sortit să fie
Să ne-ntâlnim atât de rar?

Frumoasă Doamnă – fin parfum -

Căci eu-frumoasă Doamnă-am scris
Acest poem doar pentru tine...
S-alegi din el gânduri senine
Și noaptea să-l reciți în vis!

DE DURERE

De durere și de lacrimi
Am avut adesea parte...
Și-am plâns mult dup-o iubită
Care-avea ceva... aparte.

Am scris versuri pesimiste,
N-am dormit, am blestemat
Și să nu mai văd femeie
Toată viața, m-am jurat!

De-astăzi să suflu liber,
Să mă vindec de iubire.
Vreau să-l recitesc pe BUDHA
Și s-ajung la nemurire.

Cât e de frumoasă
Fără lacrimi și femei!
Dar visez? Ce e cu mine?
Ce-mi văd ochii iarăși? – Hei!!

Ce m-ambătat cândva-ntr-o seară,
Când te voi ține-n brațe iară,
Pe care țărni, pe care drum?
Frumoasă Doamnă ca un crin
Cu fulgi de nea peste petale...
Ce zână mi te-a scos în cale
Că doar la tine mă închin?

Frumoasă Doamnă, tril duios
De ciocârlie-ndrăgostită...
De ce ți-s ochii o ispită
Iar păru-atât de mătăsos?

Frumoasă Doamnă, dor pribeag,
Înmănunchiat în poezie -
Ce rimă să-mpletesc eu ție
S-o porți la piept ca pe-un șirag?

Frumoasă Doamnă, versul meu
Răsună-n templu-ți de fecioară...
Tu de pe-altar acum coboară
Și-asculță vraja lui mereu,

NU-I CERUL

Nu-i cerul mai frumos
Ca ochii dragei mele
Chiar de lucesc pe-albastrul lui
În noapte mii de stele.

Ca ochii ei cei mari,
Scălțați în nimb de soare,
Pe pânza lui Da Vinci chiar
Nici Mona Lisa n-are.

Nu-i floare, nu e vis
Nici vrajă dulce-a serii,
Ca ochii dragei ce-mi-aduc
Surâsul primăverii.

Nu-i foc pe-acest pământ
Nici stea mai luminoasă
Ca ochii ei ce mă prăjesc
Când văd că-i furioasă.

De trăsnete lovit
Nu cred c-avea-voi parte
Dar de-ochii ei, precis nu scap
Nici dincolo de moarte!

Ce cauți umbră fermecată
Și-n piept cum te-ai strecurat?
Îmi aduci în dar iubirea
Și sărutu-nflăcărat?

Teamă mi-i, spun drept, de tine,
Că-ntr-o zi mă vei vrăji
Și nebun cum sunt de altfel,
Toată viața te-oi iubi.

Vorba vine – ”toată viața” –
Asta ține de umor;
Cel mult pân’ la postul mare
Că pe urmă mă însor.

TERȚINĂ

Aș vrea s-aștern în stihuri o terțină
Așa cum a scris cândva, doar Dante,
Sublima Comedie-a lui Divină.

Aș vrea să-ți cânt din Mozart un Andante
Și din Ronsard, lin să-ți recit sonete,
Să gust cu tine-un vin de Alicante,

Apoi, hoinar, să zbor cu vântu-n plete,
Să te sărut pe pajiștea de stele,
Să-mi potolesc nestăvilta-mi sete.

Dar astăzi toate visurile mele
Nu sunt decât refrenul nostalgiei,
Dorinți încătușate-n lanțuri grele...

Căci tu pe ulița copilăriei
Nu m-ai văzut prin fața casei tale;
Stăteai la umbra dulce-a iasomiei

Și-n păr, alene-ți presărai petale,
Zâmbind adeseori prea ștrengărește
Unei năluci, ce-ți apărea în cale.

În zare-amurgu-ncet se ofilește...

DE GUSTIBUS (parodie)

Un frate cu Shakespeare (Gilbert - țăranul)
Pe Will văzutu-l-a jucând pe scenă.
Nimic n-a înțeles dar plin de jenă
A spus că nu-i de nasul lui... șofranul.

- La Londra-ai fost să-ți vezi ilustrul frate?
(Vecinii-au întrebat – ba și cumnații)
- Și ce-ai văzut acolo? – Păi cârnații!
- Teatru cu cârnați! (Râs pe-nfundate)
- De necrezut! Ziceau toți dându-și coate.
Gilbert le spuse însă că – ”se poate”!

- Pe scenă-actorii apar mă rog – în roluri.
Cârnații doar în pauză, pe holuri!

.....

- Dar eu-a zis – îmi bat degeaba gura;
Voi, ca țărani, nu știți, bre, ce-i... cultura!

„Alexandru Misiuga sau „Baronul“, cum îi spun expeditorii, s-a născut în 18 februarie, 1924, în Bucovina de Nord, comuna Adâncata, județul Storojineț, Regatul României. Tatăl cojocar și mama casnică. A doua oară s-a născut când s-a prezentat la Comitetul de Partid din Bistrița, și i-au scris pe certificatul de naștere „URSS“. A treia oară s-a născut după destrămarea URSS-ului, când a zis că și-a uitat certificatul într-un sertar din Ucraina și i-au dat certificat de... Ucraina. „Deci m-am născut în trei țări cu acte în regulă“, spune el vesel. Este un personaj plin de galanterie și umor, prezentabil, purtând decorația cu Ordinul Muncii pe reverul hainei.” (*Flacăra*, 20 ian. 2009, fragment din articolul: „Guvernatorul mitului Dracula”, autor: Veronica Ganea).

Niculae VRĂSMAȘ: Publicistul George Gelu Țăra

George Gelu Țăra s-a născut în 3 octombrie 1952 la Prundu Bârgăului, ca fiu a lui George și Gaftița, tatăl său fiind originar din comuna Gledin, care venind în Valea Bârgăului și lucrând ca brigadier silvic, a adus aici numele unei străvechi familii, căsătorindu-se cu Gaftița, născută Moişan, provenind și ea dintr-o veche și cunoscută familie bârgăuană, realizând împreună o bogată gospodărie, mult apreciată de consăteni, având și o fiică, Lucia, născută în anul 1950, care a devenit o bine cunoscută farmacistă din Bistrița, căsătorită cu Tibi Axente, fiu al unui fost primar al comunei. Pregătirea școlară a lui George a început la școala din Prundu Bârgăului, unde a urmat clasele primare, gimnaziale și liceul, iar apoi a terminat cursurile Facultății de Filologie a Universității „Babeș Bolyai” din Cluj.

Încă din studenție a intrat într-o intensă activitate literară, fiind redactor la revistele „Echinox” și „Napoca Universitară”, a fost membru fondator și actor cinic al grupului „Ars Amatoria”, alături de colegii lui Ioan Groșan, Lucian Perța și Radu G. Țeposu, care au devenit și ei importanți scriitori.

Înclinarea sa, deosebită, pentru literatură, la ajutat să înceapă o intensă muncă jurnalistică iar experiența lui a crescut și a reușit să abordeze cu mult succes, diferite acțiuni culturale.

Prin repartiție, după terminarea facultății, a ajuns profesor de limba și literatura română la Școala Generală din comuna Băbăița, județul Teleorman, unde a lucrat 4 ani, aici având și câțiva dintre colegii lui de facultate, cu care făcea naveta, dar munca lui cea mai pasionată s-a realizat după retragerea lui la București, unde a reușit să ocupe un post de instructor cultural

la Centrul Universitar București în Complexul Cultural Sportiv Studentesc „Tei” și apoi la Casa de Cultură a Studenților „Grigore Preoteasa” din București, în perioada 1983-1990, timp în care activitatea lui a cuprins și o colaborare strânsă la revistele „Viața Studentească” și „Amfiteatru”.

După 1989 activitatea lui George Țâra se amplifică, devenind acționar la Societatea de presă „Cuvântul”, unde între anii 1990-1993 este secretarul general al revistei și redactorul șeful la „Cuvântul de ambe sexe”, iar după 1993 ajunge Consilier editorial la „SC Grup V SRL” București, dar și la Serviciul Marketing al firmei „Jade Express” din București, precum și corespondent la Radio Europa liberă și BBC unde a avut o activitate deosebită.

În 1997 a hotărât să părăsească capitala întorcându-se în zona natală, unde ocupă pentru puțin timp funcția de director la „SC COMRAAL” Bistrița, dar nu își întrerupe activitatea publicistică, devenind membru fondator și redactor șef al cotidianului „Actualitatea B-N”, patronată de firma „Paper Dragon”, a lui Alin Bălan din Susenii Bârgăului, după care este încadrat la Centrul Județean pentru Cultură și Creație Populară Bistrița, unde George Țâra își desfășoară activitatea alături de un „grup de tineri excepționali”, împreună cu care realizează proiectul revistei „Zestrea”, care „a beneficiat din plin de harul preotului Nicolae Feier” (după cum subliniază G.Ț. fide Titus Wachsmann-Hogiu, în „Bârgăuani de top, o carte, incompletă, a spiritualității bârgăuane”, Karuna Bistrița, 2009).

Preotul și omul de cultură Nicolae Feier susține că „Antroponimul, Țâra, ar putea veni de la „Terra”. Dar și de la regionalismul bistrițean, „o țără”, adică, „puțin”. O țără de țărăne ne-a lăsat spre neuitare, căci zice poetul „Pământ avar! I-așa puțin din tine-n noi / Și-ți ceri puținul înapoi”, chiar în ziua în care s-a născut, 3 octombrie 1952 - 3 octombrie 2017, în apropierea sărbătorii Închiderii pământului, numită în vechimea romană, „Demete Terra” (...) și-a mai aprins o stea în ceruri, după ce s-a stins în suferință îndelungată aici, pe pământ, printre noi. O suferință a durerilor facerii am simțit totdeauna când îmi povestea prietenul meu, profesorul și publicistul de excepție, George Țâra, despre proiectele și realizările sale intelectuale de marcă.”

Profesorul Vasile Filip scrie că „George a fost un om pe care n-aveai cum să nu-l iubești. Un om de-o inteligență inepuizabilă și de-o cuceritoare, perpetuă (cel puțin aparent) relaxare, mereu tentat de calambur, de a lăsa să alunece lucrurile grave în registrul comic, fără stridențe, însă. Un umor ce numai din imensa iubire de oameni poate izvorî, comparabil cu al lui Creangă, l-a însoțit până în ultimele zile de viață. Destul de târziu am înțeles că pentru el acest umor era scutul și masca unei ascunse și autentice sensibilități. Toate acestea le-a luat cu sine. Nu le-a pus, decât arareori, în pagină scrisă. Le-a dăruit mai ales celor din preajmă, cu o generozitate ce semăna, adeseori, cu risipa de sine.”

Victor Știr scria despre George Țâra că avea un spirit critic rar, era un comentator de literatură cu un lexic specializat de critic și o intuiție a textului pentru care era respectat în rândul scriitorilor, „diagnosticul” pe care îl rostea fiind de fiecare dată argumentat. Prezentările de carte pe care le-a rostit, scrise și adunate, ar fi putut constitui una sau mai multe cărți, dar această latură a activității literare nu a constituit o prioritate pentru George Țâra. După cum ne-a transmis prietenul său dr. Gavril Țărmure, avea pregătită o carte despre Ion Creangă și opera sa, care trebuia să fie cartea vieții sale, dar nu a mai apucat să împlinească acest proiect. Rămâne, în amintirea celor care l-au cunoscut, omul bun, generos, inteligent, atât de modest și luminos.”

Activitatea lui George Țâra era foarte extinsă, mai ales în domeniul presei, fiind editorialist la „Grup Pres Transilvania”, Șef Birou Presă al PNȚCD și director al ziarului „Dreptatea”, serie nouă, redactor șef al revistei „Campus”, editată de UBB-Cluj, secretar general de redacție al revistei „Eco Terra”, sub patronajul SC ICPE Bistrița și UBB Cluj-Napoca.

George Țâra a fost căsătorit cu Anca Maria, născută Toderică, absolventă a Facultății de Filologie din București, împreună cu care au o fetiță Smaranda, studentă.

Activitatea lui a continuat la Bistrița, în cadrul societății RAAL și a centrului Județean de Cultură Bistrița Năsăud, unde a desfășurat o bogată activitate culturală, colaborând la unele reviste centrale, între care „Dilema Veche”, dar și participând la numeroase întâlniri cu scriitorii veniți din afara județului Bistrița-Năsăud, în marea lor majoritate foarte bune cunoștințe ale lui și mulți dintre ei buni prieteni, care îl apreciau foarte mult, George Țâra fiind unul dintre criticii literari importanți, care participa la diferitele lansări de carte din instituțiile culturale ale județului, precum Centrul Județean de Cultură, Societatea de Concerte Bistrița”, cu numeroase evenimente culturale desfășurate la Sinagogă, precum și în cadrul Bibliotecii Județene „George Coșbuc” și a cercurilor literare bistrițene, de cele mai multe ori prezența lui la aceste manifestări era activă, susținând numeroase discursuri și valoroase comentarii, care, deși unele au fost înregistrate și filmate, au rămas foarte puține scrise, fiind doar amintite în presă locală.

După o lungă și grea suferință, George Țâra a trecut la cele veșnice, chiar în ziua sa de naștere, în 3 octombrie 2017, de când a și trecut un an fără dragul nostru consătean, aflat în floarea vârstei și posesor al unui imens material literar care din păcate nu a fost publicat, și care ar fi urmat să producă o adevărată acumulare de lucrări și opere literare importante care au rămas nerealizate, a rămas numai o mare durere a familiei, a prietenilor și a cunoscuților săi, prin despărțirea nedorită de omul, deosebit, care a fost George Gelu Țâra, cel pe care mulți dintre noi nu îl vor mai putea uita. Dumnezeu să-l ocrotească și să-l aibă în pază.

Nicu Vrăsmaș

RECENZII ȘI CRONICI LITERARE

Menuț MAXIMINIAN: Lucian Blaga, privind Bârgăul de la căsuța de la Bistrița

Monografia „Lucian Blaga la Bistrița 1938-1940”, scrisă de Jenița Naidin, cu un studiu introductiv și addenda de Zenovie Cârlegea, recuperează date esențiale despre prezența scriitorului în perioada celor doi ani în căsuța ce și-a achiziționat-o pe Dealul Târgului, spre Năsăud.

În cele trei capitole sunt descrise trăirile filosofului la căsuța de pe deal, într-un loc mirific de care s-a îndrăgostit, iar priveliștea care i se așternea în fața ochilor spre Valea Bârgăului l-ar fi făcut să exclame: „Acesta e adevăratul meu spațiu mioritic”. Acolo se spune că ar fi scris „Diferențialele divine”, din “Trilogia cosmologică”.

Pe lângă lucrurile cunoscute până acum din corespondența pe care Blaga a avut-o atât cu familia, cât și cu unii scriitori, cartea surprinde și prin convorbirile cu urmașii cumpărătorului moșiei, de la scriitor, Anuță Sabina, Anuță Dorina și vecina Irene Pop. De asemenea, sunt incluse consemnări ale unor scriitori despre Casa Blaga de la Bistrița, amintind aici pe Ioan Pinte, Victor Știr, Mircea Gelu Buta, Constantin Sănduță.

În Addenda ne întâlnim cu scriitorii din Bistrița-Năsăud ce s-au aflat în relație cu Lucian Blaga, amintind aici pe Liviu Rebreanu, Iustin Ilieșiu, Gavril Istrate, Alexandru Husar, Lucian Valea, Aurel Rău și lista poate continua.

Secțiunea „Foto-documentar” prezintă imagini inedite cu Lucian Blaga la căsuța de pe Dealul Târgului, cu starea casei de-a lungul timpului, până la demolare, precum și cu casa

familiei Pavel din Bistrița, unde poetul se simțea „atât de bine”, una dintre cele mai frumoase din oraș, unde, în momentul de față, se află Conacul Verde.

Jenița Naidin se apleacă cu seriozitate asupra subiectului, dovadă stând și zecile de volume ce constituie bibliografia. De la momentul în care scriitorul dorește să achiziționeze o proprietate în zona Clujului, acolo unde ajunge profesor universitar, la căutările sorei Letiția Pavel, până la prezența lui Blaga pentru prima dată la Bistrița, toate sunt descrise cu un fir epic ca al unui roman de către Jenița Naidin. Apoi, prezența marelui scriitor în frumoasele veri la gospodăria de pe Dealul Târgului, de unde scrie prietenilor apropiați, spunându-le că lucrează o nouă carte, dar și la grădină, alături de soție, sunt pagini de memorialistică care merită a fi așezate pe raftul celor care l-au iubit pe filosof, dar și a bistrițenilor care pot fi mândri că în mijlocul lor a trăit unul dintre numele ce au adus literatura românească la loc de cinste pe coordonatele lumii.

„Am fost în anii 2014-2017 de mai multe ori în locul unde poetul a avut o casă și grădină în anii 1938-1940. Sunt conștientă că această lucrare cuprinde doar o parte din ce se poate înmănunchea mai complet ca și informații despre locuirea familiei Blaga câțva timp lângă Bistrița și, de aceea, nădăjduiesc pentru viitor că, după apariția acestei prime cărți, se vor întocmi alte scrieri cu alte mărturii despre legătura lui Lucian Blaga cu frumoasele meleaguri bistrițene...Acum, când cartea este sub tipar, casa Blaga nu mai este, iar mărturia că a rămas locul gol o găsiți în imaginile de la finalul acestui volum pe care l-am scris cu emoție, smerenie și efort...M-a însoțit smerenia pentru că nu sunt specialist în domeniul cercetării istoriei literare. Am depus efort susținut deoarece munca ocupă un rol foarte important în viața mea. Povestea acestei case de lângă orașul Bistrița este amplă, iar eu am să spun doar un crâmpei” spune autoarea în debutul volumului.

Dar care ar fi povestea ? Sora mai mare a poetului, Letiția se stabilise imediat după Primul Război Mondial în orașul Bistrița, deoarece, soțul ei, Ion Pavel, „pentru meritele sale deosebite a fost numit în 1919 revizor școlar al județului Bistrița, de către Consiliul Dirigent”. Lucian Blaga, având în sufletul său dorința arzătoare să se întoarcă în patrie (era atunci ministru plenipotențiar în Portugalia), a dorit să aibă o casă la țară, scriind despre asta unei rude (Lelia Rugescu, nepoată): „Aș vrea să cumpăr 5-10 jugăre de pământ, grădină cu pomi, și pentru zarzavat. Mi-aș clădi o casă în stil țărănesc. Acolo vreau să stau 5-7 luni pe an! Și vreau să fie pe la Bistrița”. Bazil Gruia ne arată într-o carte a sa: „Lucian Blaga, în anul 1939, ducea în această casă o viață patriarhală, foarte puțin pretențioasă, scria, se plimba prin grădină și stătea de vorbă cu copiii.”

Soția poetului, Cornelia Blaga-Brediceanu în volumul “Jurnale 1919| 1936-1939| 1939-1940| 1959-1960”, Ediția Humanitas, 2016, vorbește despre casa din Bistrița, iar Dorli Blaga, fiica soților Blaga, o completează pe mama ei prin note de subsol explicative. «Portugalia, 1938, 31 octombrie. Suntem proprietari de quinta! Ni s-a împlinit, în sfârșit, o veche dorință! Familia Pavel ne-a telegrafiat azi că au cumpărat grădina de pomi despre care ne scriseseră săptămâna trecută. La 24 octombrie a dat Lucian telegrama să o cumpere și până azi ei au și încheiat contractul. Quinta noastră e situată la 3 km de Bistrița pe o colină care coboară în terase, și are în fața ei o priveliște întinsă. Avem acolo vreo mie de pomi roditori, 500 [de] meri, 70de nuci etc. Și 300 [de] vițe de vie...19 noiembrie. Altă telegramă, din Bistrița: „Gospodăria într-adevăr o minune – Lucian.” Suntem fericite(p. 112, 113).

Cel mai amănunțit Blaga își descrie proprietatea de la Bistrița în „Corespondența cu Elena Daniello...”. „O împrejurare neașteptată mă face să-mi amintesc de grădina de pe dealul Burgului de la Bistrița, al cărei proprietar am fost din anul 1938 până imediat după al Doilea Război Mondial. Am cumpărat acea grădină în toamna anului 1938, pe când eram ministru plenipotențiar în Portugalia. Universitatea de la Cluj îmi făcuse chemare la catedra înființată anume pentru mine, de Filosofia culturii. Intenția mea era să mă întorc în țară, după aproape un deceniu și jumătate de diplomație. Cea mai fierbinte dorință a mea era să am o grădină la țară, prin împrejurimile Clujului,

cu o căsuță și gospodărie țărănească unde să mă pot retrage în timpul verii și al lungilor vacanțe universitare. Sora mea, Letiția, căsătorită și statornicită de mult timp în orașul Bistrița, s-a oferit cu entuziasm să-mi caute o așezare rustică potrivită. Mi-a găsit-o la vreo 3 km depărtare de acest oraș al grădinii, pe drumul vechi către Dumitra. Pe la capătul de jos al grădinii trecea drumul mai nou și bine bătut spre Năsăud. Grădina se întindea pe clinul ușor învălurat al dealului, pe vârful căruia străjuia o pădure de stejar și fag și rămășițele unui turn de cetățuie medievală, de unde, după legendele locului, nobili tâlhari răpeau prin secolul XV frumoase săsoaice pe care le închideau în Burg pentru plăcerile lor. Aveam de toate în grădina mea. Mai ales o splendidă privire asupra văii Bârgăului, asupra munților spre răsărit, unde se ascundea în albastrul neguros așezarea Colibița. Când mi-am luat în primire rostul de agricultor, am spus sorei mele că nu putea să găsească un loc mai potrivit visurilor mele de „tinerete” tomnatică. Casa era acoperită cu șindrilă și avea pridvor de jur împrejur. Aveam, în ocol, șură, șopron, grajd. Aveam în livadă vreo patruzeci de nuci bătrâni ce dădeau multă umbră și puțin rod. Și mai aveam o vie, din care s-ar fi putut recolta până la o mie de litri de must. N-am avut norocul să stau în grădină decât două veri foarte lungi, în anul 1939, din mai până la sfârșitul lui septembrie, și în 1940, din mai până la sfârșitul lui august, când verdictul de la Viena ne-a constrâns să ne refugiem în grabă, lăsând totul în grija unor vecini, care în anii următori s-au transformat în devastatori binevoitori ai bunului meu. Cele două veri petrecute la grădină au rămas însă printre amintirile de zenit ale vieții mele. Elemente de atmosferă și de peisaj de acolo au intrat în multe din poeziile mele scrise mai târziu. Dorința mea fusese să dau o mare dezvoltare vieții mele rustice, dar evenimentele de răscruce ale vieții internaționale, răsturnările politice, deplasările de hotare au zădărnicit totul. Foarte prielnice au fost însă acele două veri pentru dezvoltarea fiicei noastre, care după întâia copilărie citadină a îndrăgit atunci viața la țară. În mijlocul curții aveam un fel de monument al naturii: un copac din neamul coniferelor, un exemplar puternic și sănătos din specia *Sequoia Gigantia*. Tulpina era foarte groasă, înălțimea de 20 de metri. Copacul era unul din cele câteva exemplare ale speciei pe care le avem în țară. Se știe că acest copac crește prin America, în Statele Unite. Este copacul cu cea mai mare longevitate: trăiește cinci mii de ani. Al meu să fi avut 70 de ani. Eram foarte mândru de prezența lui în grădina mea. Când te apropiai de Bistrița cu trenul, copacul se vedea de la mare distanță. Când la reîntoarcerea din refugiu, după război, m-am dus întâia oară la Bistrița să văd ce s-a ales în curs de cinci ani de proprietatea mea, am băgat de seamă, apropiindu-mă cu trenul, încă de la mare depărtare, că *Sequoia* de pe Burg nu se mai ridica în peisaj ca altădată. Ajuns în grădină, aflu că *Sequoia* a fost tăiată în timpul războiului și că se usca de sus în jos. Partea vie nu mai avea decât jumătate din înălțimea de odinioară. Copacul era pe cale de a se usca în întregime. Împrejurarea nu-mi era de bun augur pentru întoarcere. Trăim acum în anul 1958, [când] citesc într-un ziar o notiță despre descoperirile arheologice ce s-au făcut în toamna aceasta pe dealul Burgului de la Bistrița. De la Institutul de arheologie aflu că sub pădure, nu departe de fosta mea grădină, s-au descoperit vreo 40 de urne cu cenușă și oscioare. După tehnică, ornamentală, stil, unele sunt de pe la 1500 înaintea erei noastre. Ele au deci o vechime aproximativă de 3.500 de ani. Urne protodace, desigur. Cât timp am stat în grădina de pe Burg, n-am putut să bănuiesc, nici chiar în visurile mele poetice, că sălășluiesc pe-un cimitir dacic atât de impresionant. Dacii, a căror cenușă s-a găsit lângă grădina mea, au fost contemporani cu Moise profetul și cu nu știu care dintre piramidele vechiului Egipt. Ei au trăit câteva secole înainte de luptele de la Troia. Arheologia e o știință poetică. Dar deosebit de poetică devine această știință când se leagă într-un fel de locurile tale, de-o grădină în care ți-ai făcut odihnitorul somn, după ce ai lucrat în viața ta, de pe același loc, crescută din cenușa strămoșească”. (Din Caietele Elenei Daniello, Grădina de la Bistrița, BCU Cluj-Napoca, Fond Daniello. Transcriere de Mircea Popa, în „Apostrof”, Cluj-Napoca, nr.5/ 2015).

La 3 august 1939, îi scria lui Ion Chinezu, la Cluj, invitându-l să-l viziteze la grădina de la Bistrița: „Cam de când sunt aici lucrez la volumul de cosmologie. Sunt cu totul cuprins de acest studiu, pe care vreau neapărat să-l isprăvesc până la sfârșitul lunii. Viața aici e nespuse de frumoasă, în ciuda enervărilor cu gospodăria. Peste o săptămână cred că avem întâii struguri copti. Și acum iată despre ce este vorba. Ionică să poftască la noi! Îi așteptăm neapărat pe miercurea viitoare. Dar asta sigur,

căci așa ne împărțim cu oaspeții pe care îi avem (...) Pe Nela nădăjduim s-o avem la noi în Septembrie. Lipsa paturilor ne silește la invitații prin rotație...” (Lucian Blaga. Corespondență A-F, Ediție îngrijită, note și comentarii de Mircea Cenușă, Ed. Dacia, Cluj-Napoca, 1989, p. 223).

La 18 august îi scria lui Vasile Băncilă că are în pregătire cursul *Despre gândirea magică*, dându-i câteva informații despre preocupările gospodărești: „Gospodăritul mă pasionează enorm. Dar este o secetă grozavă, încât ne-au secat toate fântânile. Chiar și apa pentru vite trebuie s-o aducem de la 3 km distanță. Dorli e fericită cu cei doi iezi albi ai ei, foarte drăguți și foarte comici, la dreptul vorbind sunt iade, una «Pana», cealaltă «Păunița». Le-am găsit într-un sat săsesc și le-am adus dintr-o plimbare cu trăsura. Doamna Blaga și-a făcut obiceiul să se scoale cam pe la 5-6, altfel dorm și servitorii. De-o lună e la noi și Tința Focșăneanu. Chiar azi a cules întâii struguri din vie. Produsele n-au însă nici un preț. E o jale să vezi cum se duc la piață perele de aur, ca să încasezi exact atât cât costă culesul. Nu înțeleg, pur și simplu, cum trăiesc țărani. Pentru mine, e un miracol. Totuși cu gospodăria am proiecte frumoase, chiar dacă n-ar fi de nici un folos. O fac de dragul gospodăritului în sine. Ca să vezi cât de mult îmi place, îți spun, că timp de două luni n-am coborât la Bistrița decât o singură dată – ca să mă tund...” (Lucian Blaga. Corespondență A-F., pp. 38-39).

În același august 1939, poetul mai scrisese familiei avocatului Lionel Blaga de la Sibiu: „Lucrurile merg bine. Numai seceta e cam mare și ne seacă toate fântânile. Eu încerc să prind câte ceva din ale gospodăriei. Plăcerea mea e mai ales via. Nuci sunt. Mere – mijlociu. Pere multe. Cucuruzul cam întârziat. Dorli se simte ca-n rai: cu grajd, cu vaci, cu iepe, cu iepuri. Toate deopotrivă de însărcinate. Cu excepția Corneliiei. Care se străduiește să țină la înalt nivel totul. Eu stau ziua întreagă în pijama verde și scriu o nouă carte. Merge strună. Numai război de n-ar fi.(...) Eu cred că spre sfârșitul lui Sept. totuși veniți și voi odată cu mașina până aici. Dor și drag.” (Lucian Blaga. Corespondență A-F, ed. cit., p. 71).

La 30 august, pe când se afla la gospodăria din Bistrița, unde tocmai se tăia otava câmpului, cade și nefericita veste a „dezlipirii părții mai mari a Ardealului de Țara-Mamă”: „Am pierdut Ardealul, Clujul, grădina!”, consemnează în lacrimi Cornelia. În chiar seara aceleiași zile, familia Blaga pleacă urgent la Cluj, cu lucruri împachetate în mare grabă. Ziua de 2 septembrie („Ziua mea – ce zi tristă!”, consemnează Cornelia) îi găsește pe soții Blaga la Bistrița, împachetând mobila, biblioteca și celelalte lucruri, transportate la familia turdeanului Murășanu cu câteva camioane. La 3 septembrie s-au împachetat „ultimele lucruri”: „N-am lăsat unguirilor nici un cui.” Și sora poetului, Lelia Pavel, cu familia sa, va părăsi Bistrița, vânzându-și casele din Bistrița și Cluj, îndreptându-se către Vatra Dornei, unde familia Blaga avea încă o casă, Vila Belvedere („casa noastră de acolo”, cum scrie Cornelia în *Jurnalul său*). (Blaga-Brediceanu, Cornelia, „Jurnale – 1919; 1936-39; 1939-1940; 1959-1960”, Ediția îngrijită și comentată de Dorli Blaga, Casa Cărții de Știință, Cluj-Napoca, 2008). Cunosându-i mâhnirea pricinuită de Diktatul de la Viena, Basil Munteanu îi va scrie la 12 august 1942, la Sibiu, încurajându-i speranțele: „Grădina de la Bistrița nu trebuie uitată, ci recâștigată. Trebuie!”.

Poate că, dacă am fi avut mai mulți oameni ce luptă pentru păstrarea căsuței lui Lucian Blaga, pentru renovarea și deschiderea unui muzeu, am fi avut pe drumul dintre Bistrița lui Andrei Mureșanu, autorul versurilor *Imnului național*, spre Prislopul lui Liviu Rebreanu, întemeietorul romanului românesc modern, o oază de frumusețe a spațiului mioritic în care să ne întâlnim cu filosoful Lucian Blaga. Ne rămâne doar amintirea și o carte ce vorbește despre toate aceste lucruri, inclusiv fotografiile de anul trecut, dinaintea demolării casei, devenind de acum arhivă.

Prin cartea *Jeniței Naidin* se aduce nu doar un omagiu scriitorului Lucian Blaga, ci și plaiurilor bistrițene, pe care acesta le-a îndrăgit atât de mult, considerându-se aici, cu adevărat, acasă.

Niculae VRĂSMAȘ: O carte minunată, scrisă în tandem

O carte minunată, scrisă în tandem, de către doi vechi colaboratori care au adus la lumina tiparului zeci de lucrări de specialitate, doctorii în istorie Vasile Dobrescu, profesor la Universitatea „Petru Maior” din Târgu Mureș, fost senator în legislatura 1996-2000 și Adrian Onofreiu, cercetător la Arhivele Naționale Bistrița-Năsăud, a fost lansată marți, 11 decembrie 2018, ora 16:00, în sala de conferințe, arhiplină, „Gavril Scridon” a Bibliotecii Județene „George Coșbuc”, având ca amfitrion pe managerul instituției, scriitorul Ioan Pinte, dar și prezența numeroasă a unor reprezentanți ai unităților bancare din județ, cărțile împărțindu-se gratuit și făcându-se coadă, la cei doi autori, pentru autografe.

În această carte este vorba despre primele asociații de credit și păstrare, inițiate de elitele județului, având fondatori de toate categoriile sociale, la început fiind 49 de membri fondatori și 79 membri ordinari, între care se număra arhitectul Iohann Goldschmith proprietarul fabricii de bere din Năsăud, Gheorghe Pop de Băsești președintele Partidului Național român dar și la cinci bănci din nordul Transilvaniei, precum și Gavril Trifon, vechi memorandist, care înființează Banca Coroana și Iuliu Moisil, care a dus în Regat statutele Reuniunii de împrumut și păstrare din Ilva Mare și a pus bazele uniunii cooperatiste de acolo, de care a beneficiat și Spiru Haret,

S-au folosit tineri pregătiți în universitățile de la Viena, Gras și Pesta, care erau dornici să se afirme într-o perioadă când lipsa de bani era evidentă iar crearea unui sistem bancar era strict necesară. În zona Bistriței, unde la început băncile funcționau cu capital german, săsesc, maghiar și evreiesc, a intrat și capital românesc, băncile românești apărând cu mult mai târziu.

Un rol important au avut băncile „Aurora”, „Bistrițeană”, „Speranța” și Banca Federală „Andrei Mureșanu”, care au asigurat în toamna anului 1918 ordinea și siguranța în toată Transilvania, pentru gărzile naționale și au finanțat numeroase acțiuni culturale.

Obiectul acestei cărți intitulate: „Din istoricul instituțiilor de credit din județul Bistrița-Năsăud (1873-1940)”, apărute la editura clujeană ARGONAUT- seria Istorie-Documente-Mărturii, 2018, tipărită cu sprijinul Consiliului Județean (președinte Emil Radu Moldovan), prin Biblioteca Județeană „George Coșbuc” (director Ioan Pinte), este istoricul primelor instituții de credit din jud. Bistrița-Năsăud.

Structura cărții începe cu o prefață detaliată și cuprinde date din pionieratul istoriei creditului românesc, societățile de credit și păstrare din Năsăud, între anii 1873-1879, un eseu asupra implicării elitelor năsăudene și bistrițene în modernizarea societății românești din perspectiva asociaționismului, descrierea primelor bănci, începând cu banca „Bistrițiană”, din istoricul unei instituții de credit „Speranța” din Prundu Bârgăului-Bistrița, de la reuniune de credit ajunsă bancă comercială în perioada 1885-1937, din istoricul activităților financiare ale băncii „Mercur” din Năsăud (1899-1925), din istoricul băncii „Coroana” din Bistrița (1903-1919), Reuniunea de împrumut și păstrare „Izvorul” din Sângeorzul Român (Sângeorz-Băi), între anii 1901-1934, un eseu asupra instituțiilor de credit românesc și elitelor bancare din comitatul

Bistrița-Năsăud la începutul secolului 20, despre evoluția activităților financiare ale băncii „Aurora” din Năsăud în perioada interbelică (1919-1940), din istoricul Băncii Federale „Andrei Mureșanu”- Bistrița între anii 1922-1940, dar și despre descoperirea unui năsăudean, Emil Tișca (1881-1965), director de bancă.

Asociațiile de credit și păstrare, inițiate de către elitele județului, care au devenit, în timp, bănci, au avut un rol însemnat, contribuind la menținerea proprietăților funciare și cumpărarea altora, noi, au accelerat dezvoltarea economică și culturală a întregului ținut.

Mircea Gelu Buta și Adrian Onofreiu, un volum despre Bistrița și oamenii săi²²⁸

Cine nu s-a întrebat de ce cronicarii sunt citați de mai toate manualele de istorie însă nici un manual nu cuprinde un studiu amănunțit al unei cronici?

Este o întrebare fără răspuns, de fapt o constatare a cenzurii pe care istoriografia oficială a aplicat-o acestor documente, pentru a-i feri pe neinițiați, sau nespecialiști, de anumite detalii care adesea aruncă o lumină foarte diferită de versiunile oficiale asupra unor episoade din istoria cunoscută, dar mai ales dezvăluie o latură puțin sau de loc cunoscută a trecutului.

Volumul semnat de Mircea Gelu Buta și Adrian Onofreiu este în această privință destul de discret, dar nu ezită să corecteze unele clișee legate de percepția istoriei locale a Bistriței.

Istoria Transilvaniei, implicit cea a Bistriței a fost prezentată adesea fragmentat, în funcție de afinitățile și opțiunile autorilor iar istoricii care au privit obiectiv caracterul multicultural, multi-etnic și multi-confesional al provinciei, au făcut-o doar atunci când aveau intenția să scoată în evidență echilibrul, înflorirea meșteșugurilor, a comerțului și artelor într-o anumită perioadă.

Acest volum de istorie locală bazat pe o minuțioasă și extensivă documentare asigurată de Arhivele Statului dar și de contribuitori privați, demonstrează înainte de toate că Bistrița, numele românesc ce s-a impus față de opțiunea inițială a sașilor Nösen, a avut un trecut marcat de conflicte și împăcări, de favorizarea unei etnii sau a alteia din partea autorităților vremii, de lupta mai aprigă mai ales a românilor, ei fiind cel mai des dezavantajați de stăpânire, pentru emancipare socială, economică și culturală.

Dacă în evul mediu românii au fost împinși spre marginea așezării – suburbiile – astăzi cartiere ale orașului, treptat ei au cucerit centrul prin achiziții de terenuri și imobile, dar și prin afaceri prospere sau practicarea unor profesii de înaltă calificare.

Aceeași traiectorie a urmat-o și viața spirituală până la consacrarea unor biserici pentru cele două culte: ortodox și greco-catolic.

Notabilă este și implicarea încă din secolul 19 a românilor în viața culturală a așezării, societățile pe care le-au înființat și viața culturală care s-a propagat prin aceste asociații.

Cartea pomenește câteva din familiile importante de români din istoria modernă a orașului, mai ales educația pe care aceste familii le-au asigurat-o tinerilor, chiar dacă până în secolul 20 studiile superioare erau urmate de vlăstarii acestor familii în altă limbă decât româna.

Momentul istoric de acum o sută de ani îi găsește pe românii din Bistrița pregătiți să răspundă chemării contextului istoric, chiar dacă de exemplu, primăria va

²²⁸ Zorin Diaconescu, Răsunetul, Luni, 10/29/2018

continua fie controlată de etnicii germani, dar asta nu datorită unei înverșunări a acestora ci datorită unor aranjamente între politicienii români de la București.

În fine cartea evocă societatea civilă bistrițeană, de la învățământ la vânatoare și sport, o societate care până la urmă a înțeles să-și rezolve problemele prin conviețuire și nu prin confruntare.

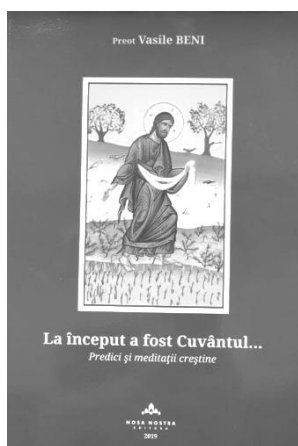
Întâmplările din istoria locală, riguros documentate, oferă cititorului finețea detaliului, nuanțe și posibilități de interpretare care lipsesc de obicei din marile sinteze.

Autorii nu și-au propus să combată clișeele tradiționale în care Bistrița este amintită sistematic ca „burg săsesc” fără alte detalii sau explicații. Ori tocmai acestea din urmă, documentele și imaginile din viața cotidiană, spun adesea o poveste mai aproape de adevărata fire a lucrurilor.

Citind „Românii din Bistrița” ai adesea senzația că ți s-a îngăduit accesul în spatele scenei, devii martorul unor detalii concrete, istoria învie prin oameni și fapte, este mai aproape de noi și de înțelegerea noastră. Istoria se transformă în povestire, cu personaje și evenimente reale, cu oameni și destine care împreună alcătuiesc de fapt identitatea unei comunități.

Demersul celor doi autori se așează în continuare unei munci de peste un deceniu, timp în care au adunat un adevărat tezaur cuprins în mai multe volume și care vorbesc despre oraș, despre oamenii care trăiesc aici într-o manieră în care cititorii se recunosc, își regăsesc familiile și rădăcinile.

Nicolae FEIER²²⁹: Pr. Vasile Beni, La început a fost cuvântul. Predici și meditații creștine²³⁰

Scriu aceste rânduri de prezentare a primei cărți a părintelui, Vasile Beni, cu îndoită emoție. Întâi pentru că o fac din încredințarea Înalț Preasfințitului Arhiepiscop și Mitropolit Andrei Andreicuț, Arhiepiscop al Arhiepiscopiei Vadului, Feleacului și Clujului și Mitropolit al Clujului, Sălajului, Maramureșului și Sătmăruului, căruia îi mulțumesc pentru această alesă onoare. Apoi, pentru că mi-e dat să văd rodul străduinței scriitoricești la care l-am îndemnat pe bunul meu coleg de slujire la Sfântul Altar, făcând această „laudație” unui om aparte, care iubește slujirea Bisericii lui Hristos, fiind noi în biserică zi de zi și ceas de ceas, slujind lui Dumnezeu și poporului credincios nu doar la slujbele îndătinate, ci într-o pastorație individuală continuă, așezată pe baza solidă a principiului biblic: „Râvna casei Tale mă mistuie!” (Ps. 68, 2)

Cele mai frumoase roade ale rațiunii umane sunt cele care tânjesc spre „Rațiunea absolută” pe care noi o numim Dumnezeu. Și, cum Dumnezeu nu este doar „Rațiunea absolută”, ci și Jertfă și „Înțelepciunea absolută” și multe alte calități absolute pe care, în limitele înțelegerii noastre umane, I le atribuim, tânjim în a le înțelege și a le exprima în cuvinte, explicându-le. Suntem perfect conștienți că ale noastre cuvinte sunt extrem de neputincioase în a exprima ceea ce înseamnă „Cuvântul lui Dumnezeu cel întrupat, pentru noi și pentru mântuirea noastră”

²²⁹ Nicolae Feher, Răsunetul, Joi, 09/19/2019

²³⁰ Cartea a fost tipărită cu binecuvântarea Înaltpreasfințitului Andrei, Arhiepiscopul Vadului, Feleacului și Clujului, Mitropolitul Clujului, Maramureșului și Sălajului, la Editura Nosa Nostra, 2019

(Ioan, 1, 1u). Și totuși, după ce Cel necuprins de minte și de simțire S-a făcut pe Sine Om, „întru toate asemenea nouă, cu excepția păcătoșeniei” (Filipeni, 2), am prins nădejde în a-L exprima prin săracele noastre cuvinte, spre a fi cunoscut firii noastre umane, pe care și-a asumat-o de bună voie din dragoste, făcându-Se pe Sine Miel al Jertfei Sale mântuitoare și, în același timp, Mare Preot al propriei Sale Jertfe, El, Fiul lui Dumnezeu, Cel ce „a străbătut toate cerurile” (Evrei, 4, 14) ca să vină la noi și să se facă „Fiu al Omului” - „de la Duhul Sfânt și din Fecioara Maria”, astfel să cunoască toate suferințele umanității pricinuite de păcatul neascultării lui Adam cel Vechi, El, Noul Adam, „ascultător făcându-Se pe Sine până la moarte, și încă moarte pe Cruce”. (Filipeni, 2).

Prin urmare, înțelegem că mântuirea stă în Jertfă și, mai puțin în cuvinte. Mântuirea o aflăm în Cuvântul lui Dumnezeu cel Întrupat, tocmai ca să Îl putem face propriu firii noastre umane, împărtășindu-ne cu El: În sens euharistic, aducând mulțumire și perpetuând Marea Jertfe Unică și Mântuitoare până la sfârșitul veacurilor, potrivit poruncii: „Aceasta să o faceți întru pomenirea Mea!” (Luca 22, 19). În sens pedagogic, prin cuvântul rostit de pe amvon, cuvânt care perpetuează nu știința noastră, ci revelația lui Dumnezeu aflată în Sfintele Scripturi și în Sfânta și Dumnezeiasca Tradiție, cuprinsă în operele Sfinților Părinți ai Bisericii Apostolice.

Părintele protoiereu, Vasile Beni și-a asumat o asemenea înțelegere a Tainei mântuirii așezând-o pe umerii pe care poartă cu demnitate crucea preoției, slujind neconștient lui Dumnezeu și poporului credincios în cea mai veche și, în același timp, cea mai frumoasă biserică a Bistriței, „CATERDRALE COROANEI MAICII DOMNULUI, „PANTA NOSSA”(„PANTA NOSSA” înseamnă: STĂPÂNA NOASTRĂ DE DUMNEZEU NĂSCĂTOAREA ȘI PURUREA FECIOARA MARIA. De la această biserică este primul nume al Bistriței din anul 1241 d.Hr, „NOSSA”).

Acum, la aniversarea a zece ani de slujire în această biserică milenară, părintelui Vasile Beni i se împlinește un vis, acela de a immortaliza cuvintele frumoase pe care le-a pregătit cu minuțiozitate ca să fie rostite în duminici și în sărbători de pe amvonul de la care s-au adresat credincioșilor bistrițeni, în decursul vremii, nume mari ale culturii teologice românești. Timid, la început, mi-a ascultat sfatul de a scrie tot ce are de gând să spună. M-a întrebat dacă e eficient efortul. Abia după ce l-am sfătuit să și publice înțelepciunea pe care a cules-o din numeroase surse, (care azi sunt mai la îndemână ca oricând, mai ales pe internet și în literatura de specialitate), trecând-o prin filtrul propriei sale simțiri, a înțeles că finalitatea acestei lucrări în ogror Domnului se va desăvârși în prima sa carte.

Fără îndoială, cartea aceasta de predici îi va fi cea mai dragă, fiindcă va fi ca primul său copil duhovnicesc. Nădăjduim că vor mai veni și alți „copii” duhovnicești care vor îmbărbăta la lupta cea grea a desăvârșirii mulțime de credincioși dreptmăritori.

L-am îndemnat să adauge la fiecare capitol și câte o rugăciune din stufoasa și eficienta noastră panoplie de rugăciuni liturgice și din Molitfelnic, din Mineie și Octoihuri, astfel, cititorul să poată să se bucure nemijlocit de splendorile puterilor noastre duhovnicești, exprimate în rugăciunea prin care, zicea Sfântul Apostol Pavel că putem să: „Răsturnăm cu rugăciunea pe tot cel ce se ridică împotriva lui Dumnezeu și orice gând al nostru îl facem slujitor lui Hristos...”

Armele cu care ne luptăm noi nu sunt supuse firii pământești, ci sunt puternice, întărite de Dumnezeu ca să surpe întăriturile vrășmașului.” (II Corintei, 10, 4-5). În cartea „Anafora liturgică a Sfântului Vasile cel Mare” am scris că: „Timp de două milenii, Sfânta Liturghie a fost și rămâne coloana vertebrală care a susținut verticalitatea duhovnicească a neamului nostru românesc, creștin drept-măritor.”

În jurul acestui eveniment sacru și sacralizator (sfințitor) se desfășoară întreaga viață a creștinului, de la naștere până dincolo de mormânt, cu credința nestrămutată că toate-s „Ale Tale, dintru ale Tale” și că doar Ție, Doamne, „Îți aducem de toate și pentru toate”. (P.7)

Părintele Vasile Beni, înțelegând rolul pedagogic al pericopelor evanghelice de la fiecare Sfântă Liturghie, le interpretează simplu, scolastic, și le pune cu sfială la îndemâna cititorilor, după ce au fost publicate mai întâi săptămână de săptămână, pe parcursul a mai mulți ani în cotidianul „Răsunetul”, pe care îl conduce harnicul și eruditul scriitor bistrițean, Menuț Maximinian, membru al Uniunii scriitorilor din România și a Uniunii Ziariștilor Profesioniști din România. Urmându-l, părintele Vasile Beni a devenit de curând membru cu drepturi depline al asociației noastre, Uniunea Ziariștilor Profesioniști din România (UZPR).

Înalt Preasfințitul Arhiepiscop și Mitropolit, Andrei Andreicuț, spunea în prefața la cartă noastră - „Puterea Rugăcunii”, că: „Toate slujirile sunt de mare folos, dar rugăciunea, după afirmația Părinților Bisericii, este „respirația sufletului”.

De aceea, preocupările Părintelui Nicolae Feier (și, am zice noi, a ucenicilor săi, între care părintele Vasile Beni excelează), legate de rugăciune și predică, au mare importanță duhovnicească. Cu mult drag le binecuvântăm și-L rugăm pe Dumnezeu ca cele scrise să rodească în sufletele credincioșilor”.

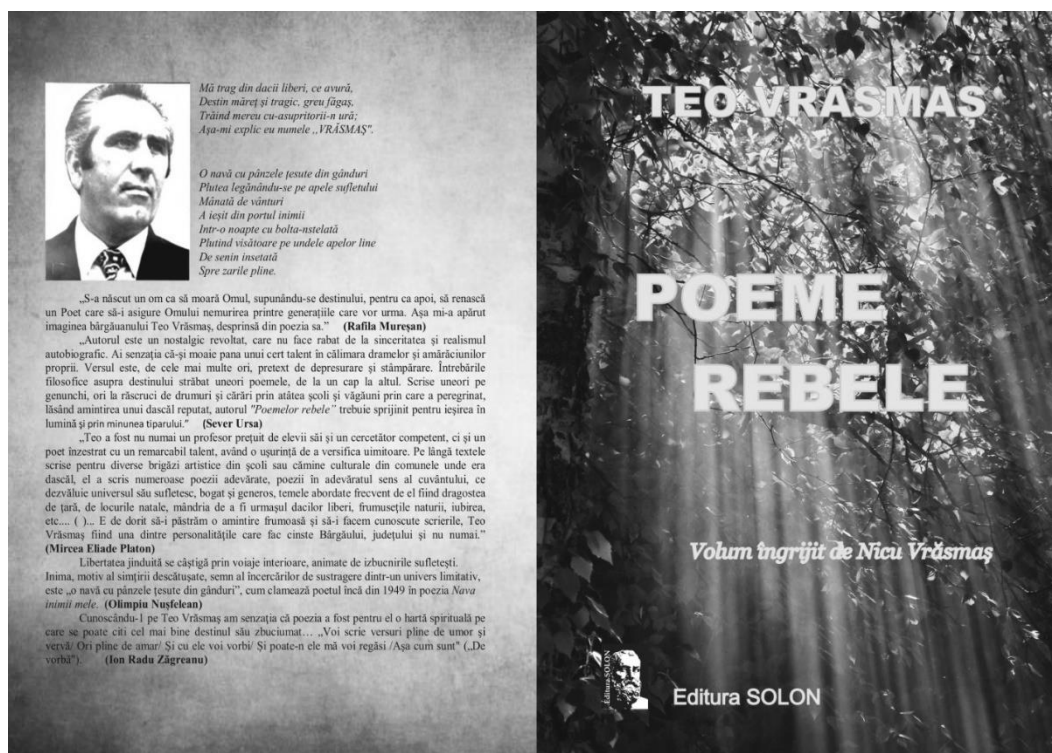
În finalul prezentării noastre arătăm scopul acestei cărți de predici: Centru cultului ortodox este rugăciunea euharistică, adică „Marea Jertfă Mântuitoare actualizată în fiecare Sfântă Liturghie”. În sensul acesta, să încercăm a asculta ce ne învață Sfintele Scripturi: „Să intrăm, dar, în Sfânta Sfintelor prin Sângele lui Iisus Hristos, pe calea cea nouă și vie, adică prin (impărtășirea cu) Trupul Său ... să ne îndemnăm la dragoste și la fapte bune, fără să părăsim Biserica noastră, precum le este obiceiul unora.” (Evrei, 10, 19-25)

Răspundem acum și unei întrebări: La ce sunt bune cărțile?

Nicolae Manolescu ne răspunde: „La totul și la nimic. Poți trăi foarte bine fără să citești. Milioane de oameni n-au deschis niciodată o carte din proprie voință. A vrea să le explice ce pierd, e totuna cu a explica unui surd frumusețea muzicii și unui orb splendoarea curcubeului”.

Preot profesor, Nicolae Feier – Bistrița

Nicu Vrăsmaș: O nouă carte de poezii a lui Teo Vrăsmaș

Cartea de față, cu poeziile lui Teo Vrăsmaș, trebuia să vadă demult lumina tiparului, fiind pregătită cu minuțiozitate de către autor, ca volum de debut al acestuia, încă din anul 1977, într-un manuscris xerografiat, cuprinzând numeroase fotografii, preluate de la nume cunoscute ale vremii, pe care le-a menționat și alăturat, realizând un veritabil album cu poeme, uneori rebele, închinat drumeției, geografiei, istoriei și turismului, care să apară odată cu împlinirea unei vârste rotunde a poetului, pe care nu a mai avut șansa ca să o marcheze, trecând prematur în veșnicie. Au trecut două decenii de la moartea celui care nu a avut șansa de a publica, în volum, pe timpul vieții, iar odată ce vremea a trecut, uitarea amenința să se aștearnă, definitiv, peste opera sa. Versurile sale conturează portretul unui adevărat poet, deși mai puțin cunoscut, care a intrat în memoria vie a contemporanilor și a fost apreciat de generația sa.

Prin grija prof. Rafila Mureșan au fost tipărite, postum, la editura bistrițeană Karuna, două volume de poezii ale lui Teo Vrăsmaș, intitulate: *De dragoste și dor* (2007), cu un cuvânt înainte intitulat: *Poetul, omul și profesorul Teo Vrăsmaș*, în care au fost incluse și câteva poezii din manuscrisul xerografiat, la fel ca și în volumul *Versuri rebele* (2008), în care mai este introdus și articolul *Întâmpinare* al profesorului măierean Sever Ursa, dar și un alt cuvânt înainte intitulat *În memoria poetului Teo Vrăsmaș*, semnat de îngrijitoarea celor două volume.

La împlinirea a 10 ani de la decesul fratelui Teo, am îngrijit și am realizat apariția unei plachete bilingve, româno-franceză, *Nori dantelați – Nuages Denteles*, la Editura Eikon, Cluj – Napoca (2008), conținând o prefață și 10 poezii, în traducerea profesorului Florin Avram, un bun prieten al poetului. Mai multe poezii și articole, despre sau ale lui Teo și alte lucrări științifice, monografice, ale sale, au fost publicate în *Gazeta de Bârgău*, serie nouă în perioada 2005-2018 și în *Anuarul Bârgăuan*, în anii 2011-2018. Manuscrisele, parțial regăsite de fratele său, într-un caet cuprinzând poezii scrise la miezul secolului trecut (1949-1951), au fost cuprinse la capitolul *Versuri inedite*, în volumul recent apărut, la editura Charmides (2018), intitulat *Raze de suflet-poezii-*, cuprinzând și alte capitole privind biobibliografia, cu date despre genealogia poetului, cel mai substanțial fiind *Teo Vrăsmaș văzut de contemporani*, cu 40 de referințe critice ale unor personalități din întregul județ. Volumul a apărut cu sprijinul financiar al Consiliului Județean Bistrița-Năsăud și a fost îngrijit de subsemnatul, la comemorarea a două decenii de la trecerea în eternitate a poetului bârgăuan.

Prezentul volum conține 54 poezii, cu ilustrații adecvate pentru fiecare, într-un format A4 cuprinzând 60 de pagini, care păstrează conținutul, identic al manuscrisului xerografiat, întocmit de autor și datat 1997, având în plus prezenta „Prefață” și încă două poeme inedite: *Greva* și *Unirea*, scrise în aceeași perioadă și găsite recent, de subsemnatul.

Din volumul manuscris am păstrat: *Notă asupra ediției*, semnată de prof. Rafila Mureșan, o *Întâmpinare* semnată de prof. Sever Ursa, datată Maieru – 14 octombrie 1995, *Un fel de prefață*, a autorului, conținând poemul *Numele meu*, publicată în *Gazeta de Bârgău*, serie veche, Anul I, nr.7 din 22 mai 1992, cu un cuvânt introductiv intitulat: *Teo fii bine venit!*, semnat de eruditul profesor Platon Mircea Eliade, de la Liceul „Radu Petrescu” din Prundu Bârgăului, dar și un *Îndemn: Hai, Teo! Nava ta e gata să înfrunte valurile!*, conținând o parafrază a poeziei lui Teo, *Nava inimii mele*, semnată de prof. George Vasile Rațiu și datată Bistrița – decembrie 1996.

Lucrările și mai ales poeziile lui Teo Vrăsmaș, aflate în manuscrise îngălbenite și prăfuite de vreme, ar fi rămas, încă mult timp, uitate pe undeva, sau chiar ar fi dispărut, dacă unele dintre ele nu ar fi ajuns în mâna unei vechi colaboratoare, profesoara Rafila Mureșan, o mare îndrăgostită de poeziile lui Teo, care s-a străduit să le scoată, parțial, la lumină, fapt pentru care îi mulțumesc și pe această cale și îmi exprim speranța recuperării și a altor manuscrise, deținute, în vederea pregătirii unei ediții integrale și depunerea lor în „Casa Vrăsmaș - bibliotecă și muzeu”, pe care am realizat-o, cu sprijinul regretatei mele soții Sultana, la Prundu Bârgăului.

Nicu Vrăsmaș

Ioan Lazăr: Superbe și valoroase „Raze de suflet” ale poetului Teo Vrăsmaș, la două decenii de la trecerea în eternitate

Un deosebit și valoros eveniment literar și act de cultură județeană și națională, este apariția unui excelent volum de poezii aparținând cunoscutului și consacratului poet, profesor și om de cultură Teo Vrăsmaș, purtând sugestivul și necesarul titlul „Raze de suflet-Poezii”, volum dedicat memoriei poetului la două decenii de la trecerea în eternitate.

Elocventa și utila apariție a minunatului volum se datorează muncii deosebite, ambiției și tenacității fratelui poetului, inginer, scriitor și jurnalist profesionist, Niculae Vrăsmaș, care s-a îngrijit, cu migală, de apariția acestui volum și care s-a aplecat spre tema și fenomenul artistic și literar sub denumirea de ”Teo Vrăsmaș văzut de contemporani”.

Frumoasa și elegant carte a văzut lumina tiparului la Editura Charmides în anul 2018, într-o ținută grafică deosebită și are 453 pagini.

Este un volum de referință, pentru Teo Vrăsmaș, care cuprinde poeme de mare sensibilitate și profunde, grupate pe cicluri de abordare a temelor și a mesajului transmis, poezii dedicate pentru Drumetie și poezie, De dragoste și de dor, Poeme rebele, Versuri inedite și Acrostihuri.

Volumul se deschide cu o vastă și lămuritoare Prefață, semnată de Nicu Vrăsmaș, în care face o purificatoare tomografie a impresiilor aprecierilor și părerilor celor din lumea scrisului și nu numai care l-au cunoscut stimat și adulat pe Teo Vrăsmaș, inclusiv profesoara Răfăla Mureșan, iar valorile unei ediții integrale ale fratelui scump vor fi expuse în „Casa Vrăsmaș - Bibliotecă și muzeu” la Prundu Bârgăului, pe care a realizat-o cu sprijinul regretatei sale soții Sultana Vrăsmaș

Profundul volum se deschide cu poezia Numele meu, în care autorul își exprimă originea numelui: Mă trag din dacii liberi, ce avură / Destin măreț și tragic, greu făgaș / Trăind mereu cu-asupritorii-n ură / Așa-mi explic eu numele „VRĂSMAȘ”.

Vasta și meticuloasa abordare a tuturor situațiilor fenomenelor desfășurate în societate l-a făcut pe Teo Vrăsmaș să fie un veritabil și fin analizator al trăirilor exprimate prin versuri de o acuratețe aparte, folosind cu brio, toate însușirile metaforei, epitetului, comparației etc., poezia sa curge ca o lavă a versului, cu o spontaneitate de invidiat.

Teo Vrăsmaș este și un mare patriot bârgăuan, exprimând-uși revolta în poeziile „Ultima noapte” sau păcat pentru țară (cenzurată), ori „Minciuna stă cu regele la masă”, un om dăruit societății.

Crezul său poetic este exprimat pe coperta a patra a volumului în versurile cu dorința de „Cu doinele din sat să plâng / Întrăgănat de șuier / ori să cânt ca un nătâng / Din frunză sau din fluier / și dorurile să le pas / Pe plaiul românesc / Aș vrea din nou să mă mai nasc / Să cânt și să iubesc! ”.

O carte de suflet pentru Teo Vrăsmaș pentru care fratele Nicu Vrăsmaș merită toate felicitările noastre.

Ioan Lazăr,
scriitor și senior editor

Teo Vrăsmaș, cu debordante și captivante „Poeme rebele” - în îngrijirea, pentru eternitate, a lui Nicu Vrăsmaș.

Mare și consacrat poet național, Teo Vrăsmaș este printre noi o pildă vie de înțelepciune în puterea creației versului și a mesajului transmis către generațiile viitoare, un punct de reper

în genul liric, cu multiple valențe în orânduirea cuvintelor, versurilor, strofelor, care exprimă trăiri, sentimente, creează imagini vizuale, sonore, etc, ale timpului său.

O deosebită și relevantă carte, intitulată „Poeme rebele”- volum îngrijit de fratele scriitorului Nicu Vrăsmaș, a apărut între o superbă ținută grafică și de o calitate a tiparului deosebită, la Editura „**Solon**” Bistrița, 2019, director jurist Radu Dorin Barna, cu expresive coperte, unde sunt publicate poemele rebele ale poetului, pentru delectarea sufletelor cititorilor.

Volumul are 120 pagini, format A4, un format deosebit, cu o multitudine de poze alb-negru și color, cu explicații și motivații, înserându-se multe gânduri din drumeție și poezie, geografie, istorie și turism.

Cartea se deschide cu o motivantă și aplecată Prefață semnată de fratele poetului, Nicu Vrăsmaș, iar prof., scriitor, director fondator al Muzeului și al revistei „Cuibul visurilor”, Sever Ursa, scrie o elocventă „Întâmpinare”, în care precizează „Predomină în lirica lui Teo Vrăsmaș nostalgia dorului de ducă” - la data de 14 octombrie 1995 și prof. scriitor George Vasile Rațiu îndeamnă „Hai Teo! Nava ta e gata să înfrunte valurile!”- în decembrie 1996.

Volumul se deschide cu poemul „Nava inimii mele”, în care Teo Vrăsmaș își declină crezul poetic: „Nava mea / cu pânzele țesute din gânduri / Plutea legănându-se pe apele sufletului / între cer și pământuri... / Mănată de vânturi”, scrisă la Sângeorz Băi în 1991.

Pe coperta a trei-a, a frumosului volum, sunt inserate copertile celorlalte cărți de poezii publicate postume printre care enumerăm „Nori dantelați”, „De dragoste și dor”, etc, iar coperta a patra cuprinde versurile explicării numelui de Vrăsmaș, cât și recenzii și aprecieri făcute de Rafila Mureșan, Sever Ursa, Mircea Eliade Platon, Olimpiu Nușfelean și Ion Radu Zăgreanu.

Teo Vrăsmaș este și rămâne un simbol în zona noastră, și nu numai, este o carte de vizită pentru poezia elaborată și un fin și înțelept al fenomenelor din zonă.

Vă îndemn la lectura volumului și adresăm cuvenitele felicitări fratelui, inginer, scriitor și jurnalist profesionist , Nicu Vrăsmaș

Icu CRĂCIUN, Iubirea de frate, Pisanii Sângeorzene, Iunie 2019

Ceea ce a făcut și face jurnalistul și scriitorul Niculae Vrăsmaș pentru fratele său, Teo, este un lucru demn de apreciat. După decesul lui Teo (la vârsta de 67 de ani), Nicu a început să-i caute și să-i adune miile de pagini de manuscrise și să i le publice întâi în ziare și reviste, apoi în volume postume ca: „De dragoste și dor” (2007) și „Nori dantelați” (2008).

În 2018, cu prilejul împlinirii a 20 de ani de la trecerea lui Teo în eternitate a dorit să reîmprospăteze memoria celor care l-au cunoscut și prețuit și i-a îngrijit un nou volum intitulat „Raze de suflet”, la Editura Charmides (Bistrița), poezii împărțite în 5 secțiuni: „Drumeție și poezie”, „De dragoste și dor”, „Poeme rebele”, „Versuri inedite” și „Acrostihuri”; cartea se încheie cu gânduri scrise despre viața și creațiile sale în subcapitolul: „Teo Vrăsmaș văzut de contemporani”, în care semnează: Titus Wachsmann-Hogiu (2 texte), Mircea Platon, Grigore Avram, Adrian Mănarcă, Constantin Andrițoiu, Remus Deac, George Vlad, Dumitru Ciupa, Traian Parva Săsărman (2 texte), Pavel Costea jr., Pavel Știrbu, Leonida Ștefănescu, Iuliu Lucuța, Ioana Hangan, Rafila Mureșan, Livia Blaga, Ioan Viraj, Olimpiu Nușfelean, Alexandru Cocian, Georgeta Ficior, Simion Cristea, Menuț Maximilian, Ana Pleșca, Mircea Daroși, Vasile Găurean, Ion Radu Zăgreanu, Ioan Avram, Alexandru Dărăban, Sever Ursa, George Vasile Rațiu, Virgil Rațiu (2 texte), Victor Știr (2 texte), Virginia Brănescu și, firește, Niculae Vrăsmaș, cu toții scoțând în evidență talentul și calitățile morale ale poetului, omului și profesorului Teodor Vrăsmaș, născut în 4 noiembrie 1931, în

Prundu Bârgăului, trecut la cele veșnice în 17 aprilie 1998 și înmormântat în orașul Sângeorz-Băi.

În afară de cele trei volume de poezii tipărite până acum, scrierile lui Teo Vrăsmaș (absolvent al Facultății de Geografie-Biologie a Universității „Babeș-Bolyai” din Cluj-Napoca) pot fi împărțite în: lucrări de specialitate (5), lucrări susținute în cadrul unor simpozioane și sesiuni de comunicări științifice, pe plan județean și interjudețean (5), montaje literar-muzicale (10), texte originale pentru brigăzi artistice și grupuri satirice (32), monologuri și cuplete muzicale (8), texte pentru melodii populare și prelucrări folclorice realizate de profesorii de muzică: Octavian Costinașiu și Ionel Oarcăș, un volum de epigrame în manuscris, intitulat „Șarje amicale”, câteva balade, fabule, un volum de poeme religioase, în manuscris, intitulat „Apage satanas”, un roman autobiografic, cu titlul „Tragedia lui Teo” și câteva caiete de culegeri de folclor din Țara Bârgăului și Țara Năsăudului, ținuturile unde a fost profesor, director de școală sau cămin cultural.

În biografia sa, un loc aparte îl ocupă perioada anilor 1996-1998, când, alături de o echipă de profesori de pe Valea Bârgăului, majoritatea cu gradul I, s-a implicat în alcătuirea unei monografii complexe a acestui ținut, în trei volume, care ar fi cuprins circa 1800 de pagini, cu hărți și anexe, în total 15 capitole, dar, din păcate, materialele aflate în manuscris au fost, în cea mai mare parte, înstrăinate și pierdute. Nicu Vrăsmaș a recuperat o parte din lucrările fratelui său și le-a publicat în cunoscutele sale „Anuare Bârgăuane”, începând cu anul 2011 și până în 2018, fiecare număr de o înaltă ținută culturală și spirituală, adevărate tezaure de istorie locală și nu numai. Înainte de a încheia această cronică succintă, am primit de la prietenul meu, Nicu Vrăsmaș, o altă carte scrisă de fratele său, intitulată „Poeme rebele” (Ed. Solon, Bistrița, 2019). Nicule, să știi că iubitul tău frate te vede și-ți mulțumește, de acolo unde este, pentru ceea ce faci pentru el! Despre ea, voi scrie în viitorul apropiat.

Mormântul din cimitirul „De pe Tabără” – Sângeorz-Băi unde își duce somnul de veci
TEO VRĂSMAȘ

Niculae VRĂSMAȘ: Poezia lui Gheorghe Mizgan²³¹

În anul 2008, la o lansare de carte, alături de Baronul Alexandru Misiuga, l-am cunoscut pe mai tânărul inginer poet și pictor în același timp, în persoana lui Gheorghe Mizgan, alături de care, în timpul care a urmat, am participat la majoritatea manifestărilor culturale, ale burgului, trăind evoluția, în general a culturii, dar mai ales a scriitorilor bistrițeni, remarcând că poeziile unora se înscriu într-un limbaj bine încadrat poetic având o structură cu un abscons suport ingineresc, încadrându-se aici poemele lui Victor Știr, David Dorian și Gheorghe Mizgan, adevărați mușchetari ai poeziei, nelipsiți de la manifestările culturale ale cetății, cu care mă întâlnesc frecvent, în plimbările de seară, pe aleile din zona Casei Andrei Mureșanu, discutând despre literatură, la o cană de ceai în cofetăria Cristina de lângă Blocul Lamă din Bistrița.

²³¹ Răsunetul, Sâm, 10/06/2018

Dacă analizăm puțin meandrele poeziei din ultimele decenii, observăm de la distanță o diversificare accentuată a modului de prezentare, în versuri clasice, încă, sub formă de versuri albe, tot mai rar și prozopoezie, tot mai des, dar și haiku și senryu, față de care Gheorghe Mizgan încearcă aproape toate genurile, începând și înaintea debutului său, literar din anul 2008, în ziarul bistrițean „Răsunetul”, inginerul poet și pictor, se avântă cu mult curaj în vârtoarea poeziei publicând volumele de versuri: Cameleonul cu aripi, Aripi astrale, Tunelul timpului, Dilema clepsidrei, Roua din cuvânt, volumul de poeme haiku și senryu, Martor pentru gând, ediție bilingvă româno-franceză, în traducerea prof. Florin Avram, volumul de poeme tanka, Arca tăcerii, ediție trilingvă (română, franceză, engleză), tradusă în limba franceză de prof. Florin Avram și în limba engleză de prof. Alina Drăgan, volumul de versuri Oceanul de catifea, volumul de versuri Piramida tăcerii, volumul de versuri Clepsidra trecerii, ediție bilingvă româno-franceză, traducere prof. Florin Avram, și ediție bilingvă româno-engleză, traducere prof. Alina Drăgan. Proiectul călătoriei sale în geografia poeziei, nu este doar al unui simplu voiajor, ci a unui adevărat cercetător al stilurilor lirice, abordând elegia, oda, epigrama, satira, haiku-ul, senryu, dar și aducând în platoul poeziei noi abordări și chiar inovații pur tehnice, foarte reușite, precum cele din volumul ADN POETIC, unde versurile sale respectă geometria cuvintelor începând cu aceeași literă, construcțiile realizate, pentru întreg alfabetul, au ritmul poeziei și transmit cititorului deosebit de interesante și vibrante mesaje, cu adevărat poetice.

Despre volumul ADN POETIC (Ed. Vatra Veche, Târgu Mureș 2017), Nicolae Băciut afirmă că: „Experimentul lui Gheorghe Mizgan de a crea un alfabet liric sub semnul eufoniei, e îndrăzneț, pentru că autorul nu și-a propus doar să pună la încercare dicționarul, ci și vibrația lirică. [...] El ne dă o lecție despre ceea ce Constantin Noica spune că e o poetă: limba română. Despre potențialități, despre virtuți. Identifică un ADN nou, cel poetic.” Despre același volum, ADN POETIC, tot Nicolae Băciut mai afirmă că...”Gheorghe Mizgan țintește foarte sus”, la care Virginia Brănescu adaugă „acum și reușește”, justificând acest lucru prin premiile primite, dar mai ales prin Certificatul de record național, omologat de către Asociația Cartea Recordurilor, cu însemnele, „ADN POETIC - Prima carte de poeme având cuvinte care încep cu aceeași literă.”, adresând poetului „Felicitări!”, la care mă asociez și eu, dorindu-i mulți ani și noi succese talentatului poet.

Nicolae Vrăsmaș, Descoperirea unei “țări ascunse”²³²

Joi, 4 octombrie 2012, la ora 18:00, Centrul Multicultural-Sinagoga bistrițeană a găzduit un deosebit eveniment cultural având ca obiect lansarea romanului “Țara Ascunsă”, semnat de scriitorul Alexandru Uiuiu, care a invitat publicul "... într-o țară împăcată cu ea însăși care are ca personaj zâmbetul", o țară care nu putea fi alta decât cea a Someșului Mare, locul de baștină al autorului, o “țară ascunsă” acum descoperită.

Lansarea de carte a fost un adevărat cenanclu literar, având ca moderator pe prof. dr. Gavril Țărmure, directorul Societății de Concerte Bistrița, la provocarea căruia au vorbit, aplicat, scriitorii Ioan Groșan, Ioana Bradea și criticul filolog, prof. George Țăra.

Alexandru Uiuiu este un foarte bine cunoscut scriitor bistrițean, absolvent și doctor în filozofie al Universității "Babeș-Bolyai" din Cluj-Napoca, în prezent manager al Direcției Județene pentru Cultură, Culte și Patrimoniul Cultural Național Bistrița-Năsăud.

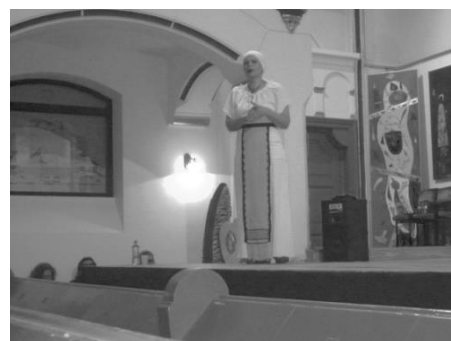
²³² Răsunetul, Vin, 10/05/2012 - 12:47

Activitatea sa culturală este bine cunoscută, Alexandru Uiuiu a fost director la cultură între 1990-1992, vicepreședinte al Consiliului Județean, director al Centrului Județean pentru Conservarea și Promovarea Culturii Tradiționale (1998-2002), fiind fondator al revistei de Cultură Etnologică și Etnografică "Zestrea" și membru al Uniunii Scriitorilor din România, filiala Sibiu.

Creația literară a lui Alexandru Uiuiu este foarte bogată și aproape toate cărțile sale au fost premiate, începând cu debutul său în volum, care nu a fost deloc amar, deși povestirile sale erau cuprinse sub titlul "Felia amară", Sibiu, 1993 (premiul pentru debut al "Salonului Național de Carte", Cluj-Napoca, 1994). Au urmat "Povestiri din pădurile fanteziei", (premiul pentru "Carte pentru Copii", Galele Multimedia, Bistrița, 2000), "Ridicare în genunchi", roman, 1999 (premiul pentru proză, al Salonului Național "Liviu Rebreanu", Bistrița, 2000; premiul pentru roman "Liviu Petrescu", Galele Radio, Cluj-Napoca, 2001), "Socrate - Poetul", versuri, 2000 (premiul U.S. la Festivalul Național de Poezie "George Coșbuc", 2000), "Așteptând-o pe Godette", teatru, 2003 (premiul U.S., filiala Sibiu, pentru dramaturgie; nominalizare la Premiile Uniter pentru "Cea mai bună piesă a anului" cu "Marea scofală sau Așteptând-o pe Godette", 1999, și cu "N-ai să-nțelegi nimic sau cât teatru e-n teatru", 2000).

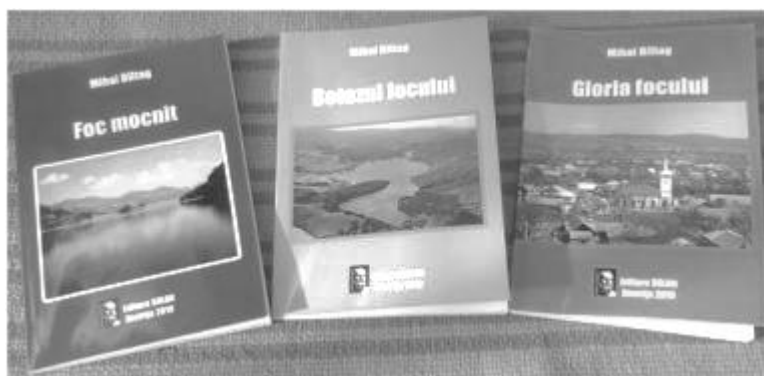

Volumul lansat se încadrează între marile romane ale mediului rural românesc, prin care Alexandru Uiuiu aprinde o nouă făclie a acestui gen literar. Mesajul cărții pare să anunțe transformările actuale suferite de viața de la țară, în sensul regretabil că și aici tradiția dispare iar "veșnicia" satului românesc este în real pericol. Lansarea cărții a fost asociată cu un veritabil recital muzical realizat de Lenuța Purja și formația "Iza".

Ioan Mititean: Poveștile lui Bîltag

Răsunetul, Marți, 11/12/2019 - 08:27

Coborâtor de pe Scrada, Valea Gersei-Rebrișoara, Mihai Bîltag se înscrie în panoplia literară cu noi cărți prin care formulează fructul meditațiilor sale, contactul său cu lumea. Ne oferă rara ocazie de a urmări un om stabilit pe Valea Bîrgăului, membru în Liga Scriitorilor

Români, ce cucerește spiritele prin verva și dialectica-i „demoniacă”, cu povestiri încărcate de afectivitate, un monolog confesiv adresat nu atât unei ființe, ci mai ales unei instanțe interioare.

La Editura **Solon** din Bistrița a scos recent, o trilogie, o lucrare complexă, bine structurată și documentată, împărțită în trei volume: „Gloria focului”, „Foc mocnit” și „Botezul Focului”, fiecare cuprinzând evenimente și fapte diferite, un roman a vieții sale, lovind în lumea vicleană, înșelătoare, întâmplări din sfera sa de activitate, de om al legii, care nu le poate păstra doar pentru el, fiind vorba de povestiri reale, scrise cu haz, ce-ți încălzesc sufletul, povestiri adevărate, amuzante, triste, hazlii, pe care le-a trăit ca om al ordinii publice ce a apărut dreptatea și legea.

Trilogia de față, tratează etapele activității sale de apărător al legii, de om cu conștiință și dorința lucrului bine făcut, cu umorul său fin, ironic și autoironic, cu curiozități și surprize puse la unison cu ritmul vremii, ca o oglindă a unor vremuri apuse.

Trilogia lui Bîltag redă întâmplări, sensuri, probleme fel de fel din munca cu omul, cu acțiuni dure, în care a trebuit să-și asume responsabilități de nebănuit, o școală în care a învățat să trăiască și să gândească pe linia destinului satului românesc.

Din Trilogia de față și din celelalte două cărți apărute în anii trecuți, autorul dovedește a fi un spirit vioi, scânteietor, un caracter puternic, curajos și hotărât, împlinind tot ce-și pune în minte, pătrunzător care disprețuiește situațiile comode, iubește lupta pentru nou, pentru păstrarea tradițiilor străbune prin muzeul sătesc de la Josenii Bîrgăului ce-l coordonează cu plăcere și pasiune, fiind de fapt propria lui creație. Amintirea pentru subofițerul de ieri este întotdeauna un loc minunat de întâlnire pentru insomniile bătrâneții.

Mesajele scrise pe copertă de către ziaristul Adrian Mănarcă sunt alte dovezi că Mihai Bîltag este un cronicar convins:

“Adevărurile ieșite din pana autorului, caracterizările, trăsăturile de caracter ale celor ce populează și dau viață cărții, dovedesc finețea autorului, tenacitatea cu care acesta a insistat pe tipologia celor care au fost aproape sau a celor cu care a lucrat într-o viață de om, ce nu s-a sfiit vreo clipă să recunoască faptul că a proveni de la sat, poate fi o mândrie autentică mai ales când știi să te porți astfel încât cei din preajmă să te privească cu respect și cu tot atâta admirație”

POEZIILE ANUARULUI 2019

Poezia bistrițeană, la Paris

Răsunetul, Marți, 02/13/2018

Capitala Franței va găzdui, în perioada următoare, o expoziție în cadrul căreia publicul francez va face cunoștință cu literatură și artă într-o altfel de abordare.

Astfel, după cum ne informează Marieva Sol, președinta Asociației ART MACC, Galeriile Arturo Maccagni va găzdui, pe simezele ei, poezia românească în traducerea Mariei Muguraș Vnuck. Afișul evenimentului include o strofă dintr-o poezie, în varianta română, semnată de bistrițeanul Dorel Cosma: „Covârșitoarea durere/

Alunecă pe întunecatul cer/ Și firul alb voalat/ Străpunge marea/ Resemnării”, precum și în cea franceză.

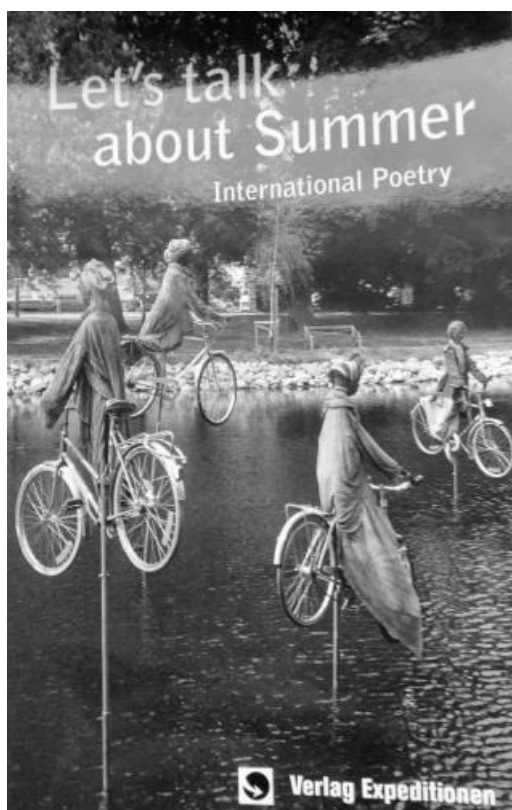
Vernisajul va avea loc pe 1 martie, iar pe 10 martie, poezii incluși în expoziție sunt invitați la un recital de poezie. Alături de Dorel Cosma este prezentă și pictorița și poeta Victoria Fătu Nalațiu, bistrițenii având o colaborare deosebită cu Joel Conte, președintele Asociației de Europoezie din Paris. De asemenea, expun poemele lor Theodor Damian (New York), Dumitru Ichim (Canada), poeți și preoți cu care bistrițenii au realizat mai multe întâlniri literare, atât la Bistrița, cât și peste Ocean. George Filip și George Stanca întregesc lista poezilor români care se bucură de prezența în orașul de pe Sena. Fiecare va fi prezent cu 3 poezii, o fotografie și un cv.

Nu este puțin lucru ca poezia ta să fie prezentă într-una dintre marile capitale ale literaturii.

Scriitorul Dorel Cosma, într-o antologie internațională, în Germania

Răsunetul, Vin, 12/22/2017 - 12:31

La Editura Verlag Expeditionen, din Germania, a apărut o antologie în care sunt prezenți 37 de poeți, atât din Europa, cât și din India, Statele Unite sau Uruguay. Cartea, ajunsă zilele acestea la Palatul Culturii Bistrița, este dedicată celor mai frumoase poezii despre vară și a fost editată sub auspiciile UNESCO, după cum scrie în prefață Gino Leineweber, președinte al Uniunii Scriitorilor din Germania.

În antologie este prezent bistrițeanul Dorel Cosma, cu poezia „Omul”, în română, dar și în engleză, în traducerea lui Zorin Diaconescu, din care cităm: „Covârșitoarea durere/ Alunecă pe întunecatul cer/ Și firul alb voalat/ Străpunge marea resemnării/ Suferința adâncă/ Cu degete crispate/ Spre înfiorătorul cui/ Ce carnea o străpunge”. Un poem tragic despre moarte și înviere, inclus în antologie alături de alte zeci de poeme din întreaga lume. CV-ul ce însoțește poeziile creionează un portret al fiecărui scriitor în parte. Iată că după apariția în antologii din Malaezia, India, Dorel Cosma este prezent într-o antologie importantă

la nivel internațional, fiecare poet fiind inclus atât cu poezia în limba proprie, cât și în engleză. O altă surpriză se anunță pentru scriitorul Dorel Cosma, din Singapore. Felicitări!

Menuț MAXIMINIAN

Din volumul, în pregătire, „Ultimul înger”

I

Înger în pod
Aproape
de Dumnezeu serafimilor
Fărădelegile mele
sunt acum fărădelegile lui

Zilele, precum clipele
Somn neîntors
pe ritm de greieri
Dimineți în care de trei ori mă lepăd
La primul cântat de cocoș
De Hristosul ars cu fierul roșu în palmă

Sfânt, sfânt...
Cântă îngerul cu mulți ochi
Și aripi frânte
De greutatea păcatelor
Sunt zidirea căzută
Din pagini de carte

II

Umbra îngerului
se lungește sau scade
pe peretele casei
După cum lumina soarelui îl însoțește

Într-o cutie cu acte
Poze cu neamuri: heruvimi și serafimi
Duhuri netrupești

În copilărie
se ruga de dimineață
După ce își spăla obrazul la fântână
Mâinile
se împreunau deasupra apei
„Ferește-ne pe noi de tot răul
cu cinstitul tău acoperământ”
Iar inima îi tresălta

III

Roți de foc
poartă îngerii cu ei
Și nopți de bobotează
Cu leacuri băbești
Și cete de Luceferi

Necăzuți în ispită

Om între cărări
Înghițit de pânțele pădurii
Lupi albi
urlând la lună
Și îngeri păsări
ce te scos în luminiș

Înger în oglindă
Bărberit până la os
la răsărit de soare

Îngerul meu face fântâni
*Bem apa vieții
precum Iisus
la fântâna lui Iacov
de la femeia samariteană.*

IV

Îngerul
poartă biserica
În brațele
veșniciei

Clopote
zâmbind la soarele dimineții
Creștinii vin
spre țara promisă
Inimi obosite și buze neîndreptățite
Dau slavă
Celui fără de trup pământesc

Păcatele rod
Mai rău decât cariile
lemnul bisericii
Parcă ai fi pe rugul aprins
Doar îngerul cu ochii mari
Purtându-și crucea
Lăcrimează
cerând iertare în numele tău
Precum Iisus
în numele păcătoșilor pe Golgota
Iartă-l părinte că nu știe ce face

V

Ultimul înger
Coboară din liniștea
ce e totuna cu cerul
Să poarte
greutatea neputinței

Peste culmi împădurite
miros
de ierbi de mai

Vânt și ploi
Oameni și duhuri
pe pajiști
ca bisericile

Pe drumuri de nori
Spre Dumnezeu
Miros de smirnă și tămâie
Și urme lăsate
pe cer în zbor
De aripi pierdute

VI
Bea ceai
din căpița de flori
Vorbind în podul casei
De parcă ar avea oaspeți
din neamul heruvimilor

Lumina adevărului
răsărită în lume
Inimă deschisă
Dragoste din icoane
între cer și pământ

Fluturi veseli
pe apă de flori
Cântând a miluire
„Ridică-mă la cer
Stăpâne preamilostiv”

Îngerul
se răsfră pe cer
Duh alb
ieșit din casa păcătosului

Vieți simple
în locuri neștiute
Departate de timp
Strigând învierea

Cer
desfăcut în fâșii
Înger
ce caută odihna
printre flori și păsări
Precum Noe în arca lui

Zumzet continuu de rugăciune
și pâine zvântată la soare
cu abur de duh lin
pentru toate zilele

VII
Ca o cădelnițare
Muzica îngerului
De la capăt de lume
Verdeța dumnezeieștilor căi

De când stă în podul casei
Îngerul e om
Barba e aspră și colțuroasă
Ochii se schimbă
din albastrul cerului
în verdele pământului
Fața din albă
devine roșie
ca mărul copt

Râde
când atinge pământul
Se pierde
în mirosul trandafirilor
Și mintea
începe să priceapă
firea omului
Doborât de patimi
cântând
Aliluia

VIII
Răscruce de gânduri
Oameni ridicați
să atingă cerul
de pe creasta muntelui
Fuioare de ceată
pe poteci lumești
Privind
lung spre infinit

Drum mic
de înger
străjuind
cruci de piatră
Spatele lor
cară oameni
frânți de păcate

Spre hotarele
neștiute ale lumii
Pești uriași
Copil în zbor
printre îngeri și păsări

Crucea din deal
Prag de biserică
Unde soarele se odihnește
pe chipul sfinților
ce stau cuminți
pe ziduri
Așteptând
locul plin de ceruri
Bătrâni și uscați de vreme

Învierea
Cu pleoapele coborâte
rugăciune spusă spre cer
Adunată
precum mierea în stupi

IX
Înger prin apă
Șarpe pe uscat
Iarbă cuminte
sub pași
Urcuș
spre nicăieri
Doar fumul
din hornul caselor
este viu

Mireasa nopții
are mâini albe
Ce nu știu
de munca pământului
Iar faldurile veșnintelor
scoase din cotloane
Au miros îmbătător
de pudră

pe obrazul uscat
al unei batrâne
De trandafiri uscați,
De lucruri
pământești

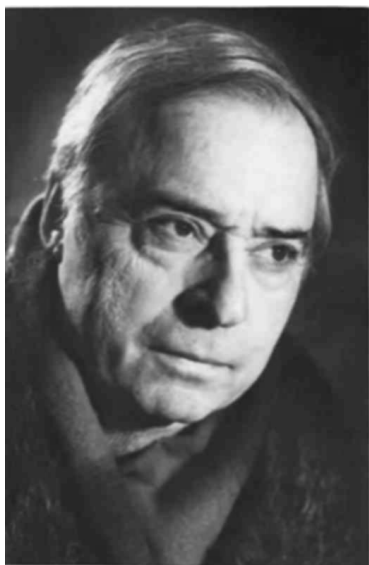
X
La icoana
din lemn sfințit
Împreunează palmele
ce devin pământii
Părul încărunțește
Precum al oamenilor

Îngerul
devine muritor

Zi de zi
pe acorduri de vioară
Din înaltul cerului
până în adâncul pământului
Ceas de rugăciune
Pentru fântâni, ape și sfinți,
Pentru noi
cei notați pe un carnețel
Ca la pomelnicul popilor

Străbate prin ziduri
La buza pământului
Își pleacă încep capul
Aude vorba muritorilor
Și șoptele apei vii
Ce cântă când o torni în pahar
„Bucură-te minune slăvită de serafimi”

Aurel RĂU, Răsfoind un volum de versuri

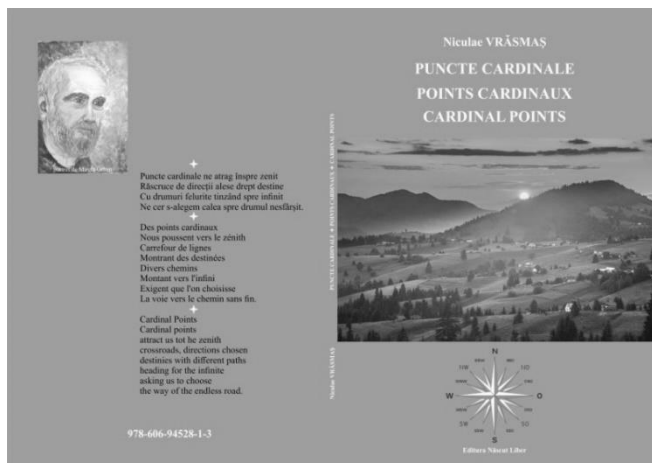
Un suflet de sensibilități, Nicolae Vrăsmaș, prezentat într-un Dicționar critic al scriitorilor din Bistrița-Năsăud ca „memorialist și publicist”, iar într-o Antologie de poezie contemporană ca „eseist, prozator, jurnalist” – cu articole în ziare și colaborări la reviste ca Vatra, Vatra veche, Dacia literară, Mișcarea literară, fondator și editor al unei publicații, Anuarul Bârgăuan, autor al unei micro-monografii, publicate în 2015, despre poetul din secolul XIX, redactor al Albinei lui Gheorghe Asachi, Vasile Fabian Bob, și al unui volum Jurnale paralele (Radu Petrescu văzut de un elev al său), apărut în 2008 – tipărește în 2017, la o editură, „Născut Liber”, o culegere de versuri cuprinzând 24 de poezii, cu text bilingv, în total 60 de pagini, Puncte cardinale. Eveniment în întâmpinarea cărui are această relatare: „Scrișul meu nu este total definit, având în vedere multitudinea de teme abordate până acum, care pendulează între monografie, istorie literară

și proză, dar și poezia ar putea deveni o perspectivă”.

Deschizând micul volum, ești dintr-odată în murmurul unei lucrări în care verbul, aplecat parcă peste un vas cu cărbuni aprinși, abia stinși, are aceste balansări pe sensuri și repetiții, al unui descântec: „Răsăritul meu/ a fost un vechi apus/ iar răsăritul tău/ va fi apusul meu/ care s-a dus./ Dar nu uita/ deși e foarte greu/ să știi ce va urma/ că și apusul tău/ pe altu-n răsărit/ cu soarele-l va scălda” (Răsăritul este un apus). Cuvinte ca parte dintr-un dialog, în care nu știi dacă prin sintagma „altu-n răsărit” trebuie înțeles un alt apus, sau un alt ins, și dacă referirea nu e numai la aventura cu noul op – ca la un „răsărit” în „apusul” dintr-o vârstă.

Acest șirag, aproape întregul unui nu lung poem, terminându-se prin cuvintele: „Apusul e mereu/ un răsărit”, derutând prin directitate, ilustrând o opțiune pentru reflexiv, fără să reprime un fond sentimental, în situația de a-și insinua o calitate de probă de sol! Calitate cum și avertisment, parcă pentru tot ce va urma, după ce sunt privite însă mai cu atenție, descusute, și un număr de patru altfel de abordări, să le spui încifrări, mini-poezii, care, deschizând culegerea, îl preced, fiecare din numai câte patru versuri devenite prin dispunere grafică opt – prima numindu-se Mesaj către trecut, a doua Viitorul se repetă, a treia dând titlul volumului, și a patra, O dără-n viață. O mostră de artă poetică, aceasta ultima, din care să reții întâi un deziderat, pentru o idee de smerenie: o dără doar să lași în viață, prin scris, „ca semn al trecerii prin lume”; dar nu oricum, ci ca „hieroglifă”; pentru ca apoi să se adauge alte nuanțe, vorbind de visul unei „opere” – una „modestă sau „semeață”, operă „anume”. Dar să stea o clipă, subț priviri, cel de al treilea mic text, în fond un catren, aparent o înșiruire de simple generalități: „Puncte cardinale ne atrag în spre zenit răscruce de direcții alese drept destine cu drumuri felurite tinzând spre infinit ne cer să-alegem calea spre drumul nesfârșit.”

Comprimări, în rezolvări diferite, toate patru, cu o ambiție de grupaj și cu un gust de laborator. În prima, pe post de prefață, pentru că în ea se vorbește de un „mesaj”, jertfînd unei pasionări pentru speculații astrofizice – să-ți amintești și

de unele considerații în interpretarea unor versuri din Vasile Fabian Bob, din prefața la ediția amintită, „Ce-a să zică vânătorul, când în loc de turturele,/ Nevăzând nici câmp nici codru, va pușca zodii și stele”, unde „pușca va fi o sondă electronică”, prin care s-ar chema că poetul ieșean, originar din Rusul Bârgăului, „ne trimite direct în univers” –, fiind folosit, ca ultimul într-o țesătură sintactică, ultim vers, un cuvânt îndrăzneț gramatical: „voiajer”; în această asamblare, de șaradă: „Mesaj către trecut trimis/ de ani lumină/ Nedescifrat dar aprig/ prin mister/ tendeamnă să răspunzi/ doar în surdină,/ cu gând arzând spre ceruri/ viajaer”.

Și va urma, paginată ca a șasea din volum, și o a cincea poezie scurtă, într-o anvergură a gestului, având titlu primul vers, o exclamare ca dintr-o trăsură prin nori a lui Ilie Proroc: „Dați bice cuvintelor să zboare în lume precum armăsarii văzduhurilor ce dau frumosului nume” – o reușită în mai multe chipuri, ilustrativ fiind și faptul că se ajunge la mai puțin de un catren, în fond la un doar haiku nerespectând numărul de silabe, trei versuri rupte la jumătate. Unde să aibă loc și o informație despre un scop propus: frumosul ca expresie a tot.

Dar după ce ai trecut de acest spectacol de expresie, al unui brav – când să te gândești o clipă și la un alt originar de pe Valea Bârgăului, autor al unui volum de debut, din 1931, Inventar rural, Ion Th. Ilea, care după ce într-o poezie spune, emblematic: „Scăpărări de cremene/ vestesc răsăritul”, „În păduri sure/ păsări cântă cerului/ imnuri noi”, iar într-o alta, dintr-un volum de inspirație socială, tipărit în 1934, Gloata, prefăcut de un eseist Eugen Ionescu, autorul Rinocerilor pe pământ francez, vitalist: „Străbat trecutul/ pe ascuțiș de lănci”, „Încep brâul de spini al nădejdi/ și ridic pumnul/ cu voința tuturor/ către altă zi...”, ești confruntat, întorcând pagina pentru o nouă poezie, a șaptea din sumar, cu o schimbare de registru, o construcție prozodică aproape de proză, Speranța, în care tema, subiect de meditație, e închipuită „ca o femeie/ frumoasă,/ care te ademenește”, dar e mereu „cu un pas înainte”, după care alergi și „nicicum nu poți s-o ajungi”, unde câte o rimă, dacă se ivește, chinuită (gen „sigur pe tine – fugind nu de tine”), e și numai un truc stilistic, semn de avertizare că ai schimbat un sens de mers, pentru ceva de descoperit. Între particularități, figurând și o prefăcătorie în care nu știi dacă în centrul dezbaterii e termenul comparat, sau comparația, și unde, în judecăți, aserțiuni, considerații despre general-uman, sunt intercalate atari armonizări, dintr-o șansonetă: „Dar dacă te oprești/ tu singur greșești/ iar când n-o mai vezi/ în nimic nu mai crezi”; de narativ și conversativ: „dar ea tot nu se lasă,/ aleargă din nou”, „aproape că ajungi să o/ prinzi”, „Să nu te oprești (...)/ și-n gând s-o fixezi/ să fie sigur a ta”; de astfel de, fără frică de gerunzii, topice croșetări: „și totuși ea scapă/ zâmbind/ și fugind nu de tine/ ci pentru tine speranță/ în tine sădind”. Pentru ca în final să poată surveni o altă întorsătură, a poantei: personajul „e însăși propria-ți viață”, care, când vei prinde-o, „se va opri.../ și vei pierde-o”; dar „Să nu ne pierdem/ speranța!”.

Moment în urma căruia o grijă pentru alternant găsește potrivită o revenire la poezia de scurte dimensiuni, printr-un alt set de patru, mai exact trei, eternități de-o clipă, cum ar spune un poet care a reușit să comprime minereul verbal până la mărimea „poemului într-un vers”, fiecare a câte nouă versuri – un al patrulea micropoem, Viața este veșnică, mai adăugându-și trei versuri, să totalizeze douăsprezece, câte lunile unui an. În fapt, tusaltru poeziile, numai o intercalare, raportate la întreg, întrucât va mai urma o revenire, la modalitatea anterioară, a meditației, mai extinse, pe tema om-timp, dacă ar fi să anticipezi un set de alte trei compuneri mai lungi, care, în ordinea paginării, le vor urma: Septembrie torid, Ploaia care purifică și Frigul temutelor ierni.

Revenire, despre care să se poată spune cu dictonul dintr-un poet al dialecticii antic, „nu intri de două ori în apa aceluiași râu”, în această ivire a unui crochiu, în care cuvintele sunt numai atingeri, și totodată și într-o articulație strânsă, care își face singură reguli: „Foaia albă mă îmbie să o scriu în miez de noapte dalbă când sufletu-i pustiu doar foaia-ntinsă cu versuri va fi ninsă”.

O caligrafie, din care să reții rima „dalbă”, cuvânt senzor, care e recuperat, scos dintr-o robie de sinonim și redat unui substrat ritualic. Și o complicitate extra-semantică, numai din simboliști, dintre adjectivele „întinsă” și „ninsă”. Iar din a doua digitare pe nouă găuri de fluier, trei-ori-trei, cifre simbolice, și ea dintr-o sigură frază, „Privind înapoi spre înainte”, să reții rima – în rădăcină cu o lumină din mai înalt: „teo” – „teodolit”, alt senzor. „Privind” ca prin el, „spre înapoi/ dar și spre înainte”, o inspirație de la detalii tehnice ale aparatului din topometrie, un sistem de lentile urcând la Galileo Galilei dar și la matematicienii arabi; cum și „spre a vieții/ nemurire”. Din cea de-a treia cimilitură, tot din nouă versuri, încheind triumghiul, intitulată „Facem totul în virtutea firii”, de reținut fiind rima „tabla-nmulțirii”, cu același statut, în textura de abstracții, concedând o întrezărire spre un înțeles, despre vârstă: „știind cum ne mai/ cheamă”; rimă împărțindu-și o importanță cu încă o concretețe, distonanță căutată, „luăm medicamente”, amândouă servind un derizoriu, pentru pregătirea finalului poeziei, din răsucirea, de-acum un instrument cunoscut, cu umor: „până se rupe ața...”.

Într-o înrudire, pe fir de cifre, prin adăogarea a încă trei versuri, la numărul de nouă, din aceste trei jocuri, și ele cu un punct de pornire în forma haiku, îmbiindu-se unei mențiuni și cel de al patrulea mic poem, Viața este veșnică, punând în lucru o construcție de aserțiuni, cu un pas mai spre literar, din șase versuri care schimbă între ele măști, de asemenea prins în lucrarea unei rime, „eternul” – un substantiv trecând în adjectiv: „afară-i paradisul/ în peșteră- i infernul/ oriunde ai ajunge/ vei întâlni eternul./ Eternul bine/ și eternul rău”.

Și vor fi și cele trei întoarceri la un narativ, de o „libertate” a exprimării, gen cronică rimată, numai spunere, anticipate, care se autopropun unui altfel de comentariu: ca trei raportări, prima dată, inclusiv prin descriptiv, la viață direct, una concretă, numai pretext însă, sau încă, pentru alte vorbiri despre timp.

Poate fi considerat ingenios și modul cum e gândit grupajul, plasat în spațiul unui trimestru, trei luni dintr-un an, un anotimp: Septembrie, denunțat prin titlu; octombrie, care e simbolizat prin „ploi”; și noiembrie, prin „frig”. Și cu acțiunea, dacă nu e prea mult spus, în spațiul unei odăi – mod de a indica, indirect, o vârstă: „afară plouă tare”, „patul e prea moale”, „oasele mă dor”; „privind de pe o terasă”; privind spre „soarele ascuns după nori/ care tremură în vânt”. Transpuneri ale unor stări sufletești care sfârșesc prin a da viață unui erou epic, ușor hâtru, spunând „Simt cum vine frigul/ temutelor ierni/ când bateriile trupului/ greu le conservi”; confesându-se parodic: „Îmi deapăn ghemul/ vieții/ cu multe amintiri./ rămase-n gerul gheții./ sărmane vechi zidiri”; întrebându-se: „care e (...) rostul/ omului cu mersul/ cuprins într-un cuvânt?” În aceste proferări, unele din folclor, continuări: „Cuvântul care știe/ s-adune toate cele/ sortite a se înscrie/ în bune sau în rele”; „Întreaga viață e într-un/ cuvânt,/ cuprinsă și lăsată în/ neștire/ sau controlată e în cer și/ pe pământ/ prin moarte sau/ prin retrăire”).

Ca o gratulare pentru întregul triptic, nu lipsit de unele candori de exprimare, dacă ai judeca după norme ale unei estetici clasice, mai trebuind consemnat un atu: că el livrează plachetei, prin prima lui componentă, în care, „străbătând/ pe alei de sălcii/ încă înverzite, se văd curgând/ încet ca un lichid/ femei cu trupuri/ aproape dezgolite”, cu „picioare lungi și fine,/ și torsuri răsucite/ de blonde albe care/ mereu țâșnesc”, mărindu-i „pupilele” unui privitor „printre mușcate roșii”, numai simulat o partitură satirică, singura ei poezie de dragoste.

Dar surprizele unei cărți nu numai de atelier, nu se opresc aici. După o altă artă poetică, Să scriu și eu?, în care e preluat, ca un partener, și personajul de aer de mai sus, după cum e și concediat, să rămână în scenă numai eul liric al unui jucător care își pune o mască de moralist, care, neuitând nici poanta, se întreabă: „Să scriu și eu?/ Despre bătaia de joc/ a cuvintelor/ rostite de unii așa ziși poeți”, „zvârlite-n drumul/ poeziei/ care suferă/ jigniri/ cuvinte care ascund/ nimicuri de copil/ neînțeles”, „o joacă ce acum/ pe toți i-a apucat”, afirmații încheiate cu Morala, o zeflemea: „în rând cu ei/ de intri/ vei fi doar criticat”, adjudecându-și un loc la vedere și un alt grupaj, urcând la un număr de 5 poezii, la fel simbolic, „de o parte, suma primului număr par și a primului număr impar (2+3); și, de altă parte, mijlocul primelor nouă

numere”, cuvinte dintr-un altfel de Dicționar¹, de astă dată de poezie de notație pur și simplu, de jurnal dintr-o excursie în Maramureș.

Aceasta, dacă se rămâne numai la poeziile care sunt marcate cu un nume propriu, fiindcă altfel totalul e de șase, al acestor raportări la același peisaj, numărul păcatului, după Apocalipsă – interpretare, în situația dată, desigur un păcat, în primul rând față de prima dintre ele, Munții de zăpadă, de o curăție a stării sufletești pe care decorul o degajă, parcă dintr-un volum Țara zăpezilor datorat unui prozator din țara haikuului, unde să remarci și știința poantei: „Munții de zăpadă/ din zare/ străjuie valea/ care se scufundă/ tot mai adânc și/ se pierde apoi/ în lunga depresiune/ unde apar case/ resfirate pe dealuri (...) cu porți de lemn/ și multe biserici/ străvechi/ tot din lemn”. Dar cele cinci, cu marcaj, pe care să-l urmărești: Primăvară, un inventar etnografic, unde „o căruță se oprește/ trecând prin Iza, în/ mijlocul” căreia „caii se adapă”, și unde „o bătrână cu sapa/ mărunțește bulgări din/ ogorul trezit”, iar „un car cu boi ce încă/ mai există,/ străbate satul pe dreapta/ respectând circulația”); Stâmtura, nume de sat, care a fost botezat de „gresiile dure”, cu două elemente de istorie: „un zid de apărare” și „biserica de lemn/ sus pe deal”, despre care se spune: „așa au fost de mult”; Lemnul care se roagă, un imn tradiției, și nu oricum, ci prin „turle ascuțite/ de biserici și cruci/ sculptate/ și porți de lemn/ încrustate de bătrâni/ în Țara Maramureșului”, care se roagă „odată cu omul/ care le-a dat/ credință”; Săpânța, alt nume, care „înseamnă grafie în lemn”, un elogiu unui artist popular Stan Pătraș, în acest lanț de însăilări: care „prezintă viața/ trăită și dorită/ de meșter cunoscută/ o mică epopee/ înregistrată și încrustată pe a/ vieții lungă cruce/ pe care fiecare om o duce/ cu greu sau cu veselie/ spre drumul de plecare”, echivalent de pictură naivă; și Memorialul durerilor, a șasea și ultima din buchet, unde numele locului, orașul Sighet, e ca și scris, iar modul convențional, sec, de o rostire turistică, vrând să pară din condica de impresii de la poarta unui muzeu, în care ți-a vorbit „durerea celor osândiți/ nedrept încarcerați/ și chinuiți, uciși”, îi este cărții ca o floare de stil. Potrivelile în versuri toate șase, propunându-și o regulă de la care nu se abat: a nu ieși din economia unei singure fraze.

Și de la această baie de aer proaspăt, de social, etnic, trăit, care a fost drumul într-un mediu geografic dat, să aibă loc o regăsire, pentru încheiat cartea, în fibra ei principală, solilocviul reflexiv, prin mijlocirea a doar alte trei poezii cugetări, din care în două discursul poetic își are ca subiect propria aventură, din nou. Prima dintre ele, cu titlul, un ecou din Lucian Blaga, Mereu în căutare, reluând, ca subiect de dezbatere, lucrurile de unde au fost pornite, să-ți amintești enunțul „mereu aceleași forme/ se-ntorc spre început”, cu această descoperire despre propriul scris: „dar tare îmi e teamă/ că ziua cea de ieri,/ pierdută fără vrere,/ e tocmai cheia căutării mele”. În acest confesiv: „ziua de ieri,/ pierdută în noianul/ de-ntâmplări,/ prea multe/ pentru umerii-mi bătrâni”. O poezie rezumat, în care spiritul de joc își ia o revanșă în lucrul artistic, sau lucrul artistic în componenta de morală a fabulei, din versul final: „Dau vina pe trecut, pe tinerețe/ și re trăiesc greșeli/ ce nu mă lasă-n pace,/ făcând să le regret,/ că astăzi nu le mai pot face”.

A doua dintre ele, într-un alt registru ludic, intitulată Mă întreb, vrându-se o referire la altă caracteristică, invocându-l pe filosoful Socrate, „încerc să-mi răspund,/ maieutic”, „oare câte adevăruri nu știu/ despre mine?”. Cu această redresare, care cedează palierul cognitiv palierului literar: „Multe calități îmi descopăr,/ în timp irosite,/ dar și defecte, duium,/ mereu folosite”.

Iar ultimul semn de stih din carte, Haiku, propunându-și o enigmă, pentru existențial, și reușindu-i, pariu pe esențial, nu să deschidă, ci să închidă: „Ultimul pieton – vulturul mare de sus îl încercuie”.

Niculae Vrăsmaș crede că „și poezia ar putea deveni o perspectivă”, fără să se înșele, așa explicându-se și înarmarea cu o versiune în altă limbă, a cărții Puncte cardinale, Points cardinaux, un volum poem. Într-o adevărire și într-un argument putându-se institui și această aducere pe franceză, ca și alte versiuni, care uneori sunt complementare, a îndemnului „Dați

bice cuvintelor”: „Faites avancer les proles/ qu’elles s’envolent dans le monde/ comme les étalons/ de l’éther/ qui donnent un nom/ aux belles choses”. O tentativă de gând și esențial.

Notă: 1. Jean Chevalier, Alain Gheerbrant, Dictionaire des Symboles

Victor ȘTIR: De Ziua Internațională a Poeziei la „Andrei Mureșanu”

Filiala „Andrei Mureșanu” a Bibliotecii Județene „George Coșbuc” a găzduit, la inițiativa directorului Ioan Pinte, o întâlnire pe care un grup de scriitori bistrițeni au dedicat-o Zilei Internaționale a Poeziei. Amfitrionul evenimentului a fost scriitorul David Dorian care a rostit o densă alocuțiune circumscriind valențele celebrării:

„Ziua Internațională a Poeziei este pe data de 21 martie și este declarată de UNESCO, începând din anul 1999, drept o recunoaștere a faptului că oamenii de litere și de cultură, poeții și scriitorii din întreaga lume și-au adus o contribuție remarcabilă la îmbogățirea culturii și spiritualității universale. Primele manifestări dedicate „Zilei internaționale a poeziei” în România sunt legate de Fundația Culturală „Orient Latin” și de Asociația Culturală ADSUM care organizează, separat, din anul 2005 respectiv 2008, spectacole pentru marcarea acestui moment. Spectacolele Asociației Culturale ADSUM încep la Palatul Suțu, iar anii următori (până în 2012 inclusiv) manifestările capătă amploare fiind găzduite de Biblioteca Națională a României și Palatul Național al Copiilor. După anul 2009 ideea de a organiza manifestări dedicate „Zilei internaționale a poeziei” este preluată de tot mai multe asociații culturale, ligi și alte societăți ale scriitorilor din România.

La îndemnul moderatorului David Dorian, participanții au rostit poezii din creația proprie, au exprimat opinii despre felul cum poezia este receptată astăzi, de asemenea, s-a discutat despre critica de poezie și răspândirea deficitară a volumelor tipărite întrucât rețeaua de distribuție națională a cărții este în suferință.

Directorul „Mișcării Literare”, Olimpiu Nușfelean,, a constatat puținătatea textelor critice despre cărțile recente, de aici, și o dificultate a popularizării noilor titluri.

Dintre participanți îi amintim pe profesoara Ionela Silvia Nușfelean cu câteva eleve participante la Cercul literar

de la Palatul Copiilor, poetul Mircea Măluț (Marcel Seserman, șef serviciu al bibliotecii Județene „George Coșbuc”), directorul cotidianului Răsunetul, scriitorul și jurnalistul Menuț Maximinian care și-a prezentat, pe scurt, noul volum, Poveștile Paștilor, Niculae Vrăsmaș, Gheorghe Mizgan, Radu Salvan, Angela Costin, Gabriela Molnar, Traian Parva Săsărman și alții.

David DORIAN: Premiile Serilor de la Casa Poetului au încununat atmosfera de sărbătoare

David DORIAN, Răsunetul, Sâmbătă, 08/17/2019

Serile de la Casa Poetului, festivalul de literatură contemporană care adună în fiecare vară cei mai numeroși scriitori bistrițeni, aflat la ce-a de-a opta ediție, și-a închis porțile zilele trecute, după un maraton de lecturi publice și dezbateri, la care au participat peste 40 de poeți, prozatori, critici și istorici literari, esești, traducători. Prin invitații săi din acest an, festivalul a dobândit și o dimensiune internațională.

Serile de la Casa Poetului s-au dorit încă de la început să fie un spațiu generos, poate cel mai generos, de întâlnire cu poezia, cu literatura. La acest festival, organizat de Biblioteca Județeană George Coșbuc Bistrița-Năsăud, prin managerul Ioan Pinte, participă cei mai reprezentativi scriitori bistrițeni - cu certitudine, cei mai numeroși. Sunt invitați scriitori aparținând unor generații diferite, de la tineri debutanți, până la scriitori consacrați, de vizibilitate națională și internațională. Întâlnirile sunt în primul rând un omagiu adus ilustrului poet și revoluționar Andrei Mureșanu, dar și o sărbătoare a poeziei, a scriitorilor pe care-i are Bistrița-Năsăud. De câțiva ani, casa copilăriei lui Andrei Mureșanu devine neîncăpătoare, pe parcursul a câtorva seri. Finalul întâlnirilor culminează cu acordarea unor premii ce răsplătesc reușitele scriitorilor.

Anul acesta, în perioada 13-15 august, pe parcursul a trei seri, Casa memorială Andrei Mureșanu din municipiul Bistrița a fost animată de rostirea plină de emoție a poeziilor, a bucatilor de proză, a textelor critice și eseistice aparținând unor valoroși scriitori bistrițeni și invitaților din țară și din străinătate. Recitalurile muzicale ale cântăreței de jazz Cristina Maria Vlașin și ale cantautorului Florin Săsărman au dovedit legătura indisolubilă dintre poezie și muzică.

Dezbaterile “Falia dintre generațiile literare” a suscitat un interes aparte între participanți. Ceea ce se petrece între generații ar fi un fenomen firesc: dorința de înnoire a expresiei artistice, de eliberarea de clișee, dar și legătura firească dintre generații, ca o curgere continuă. În final, timpul va cerne dintre toate producțiile literare bazate pe înnoire, experiment, lirism, minimalism, mizarabilism, expresia licențioasă, tradiționalism etc.

Oaspeții speciali ai ediției au fost scriitorii Gelu Vlașin din Spania și tinerii scriitori reuniți în Tabăra de vară de la Telciu, printre care s-au aflat creatori din toată țara, dar și din Venezuela și Italia.

Într-o atmosferă elevată, în cadrul pitoresc al curții casei memoriale, sub crengile nucului bătrân ce străjuiește prisma, lângă bustul poetului Andrei Mureșanu, s-au întâlnit scriitorii bistrițeni Menuț Maximinian, Ioan Cioba, Elena M. Cîmpan, David Dorian, Gheorghe Mizgan, Victoria Fătu Nalașiu, Al. C. Miloș, Ionela Silvia Mureșan, Niculae Vrăsmaș, Alin Cordoș, Florin Avram, Cornel Cotușiu, Iacob Naroș, Icu Crăciun, Ana Zegrean, Veronica Știr, Mircea Măluț, Andrei Mic, Victor Știr, Ștefan Veșcari, Vasile Găurean, Olimpiu Nușfelean,

Andrei Moldovan, Ioan Pinte, Adriana Rodica Barna, Macavei Al. Macavei, Anet Butunoi, Radu Salvan.

Juriul ediției din acest an, format din scriitorii Icu Crăciun, Menuț Maximinian, Victor Știr, Olimpiu Nușfelean și David Dorian, toți membri ai Uniunii Scriitorilor din România, au hotărât acordarea următoarelor premii:

PREMIUL PENTRU POEZIE “ANDREI MUREȘANU” – GELU VLAȘIN, pentru volumul de versuri “Tratat de psihiatrie”, apărut în mai multe limbi de circulație internațională, pentru valoroasa sa operă poetică;

PREMIUL OPERA OMNIA – ANDREI MOLDOVAN, pentru întreaga activitate literară depusă de-a lungul câtorva decenii, pentru volumele de critică și istorie literară publicate, pentru promovarea imaginii marelui romancier Liviu Rebreanu;

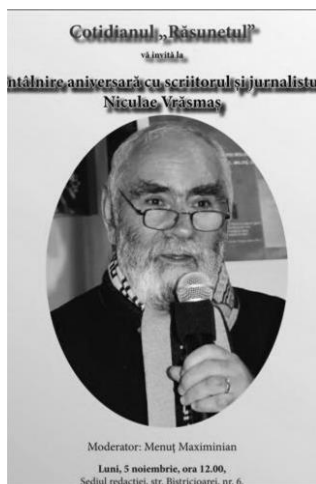
PREMIUL PENTRU PROZĂ – CORNEL COTUȚIU, pentru volumele de proză publicate în decursul a peste cinci decenii de activitate literară și publicistică;

PREMIUL PENTRU ISTORIE ȘI CRITICĂ LITERARĂ – IACOB NAROȘ, pentru volumul Liviu Rebreanu și proza scurtă, Editura Școala Ardeleană, 2019, pentru volumele publicate despre viața și opera marelui romancier Liviu Rebreanu.

Biblioteca Județeană George Coșbuc a mai acordat un număr de cinci

DIPLOME ANIVERSARE, scriitorilor cu vârste rotunde împlinite în anul 2019:

MENUȚ MAXIMINIAN, GHEORGHE MIZGAN, OLIMPIU NUȘFELEAN, ANDREI MOLDOVAN, NICULAE VRĂȘMAȘ.

Scriitori bistrițeni cu aniversări rotunde în 2019

ANIVERSARE

NICULAE VRĂSMAȘ SPRE BORNA 80

Simion CRISTEA: Niculae Vrăsmaș, cronicar contemporan al Bârgăului (3 noiembrie 1939)

O frumoasă familie la Prundu Bârgăului: Niculae Vrăsmaș și Florica Sucilea cu patru alese răsărituri: Teo (profesor, animator cultural, poet), Macedon (contabil șef la Primăria Prundu Bârgăului), Traian (profesor universitar, dr. la București) și Nicolae, (inginer geolog, scriitor...); bine ancorați în societate, cei patru frați sunt prețuiți și stimați de toată lumea. Din tabloul frumos al acestei familii desprindem pentru ochiul și atenția Dumneavoastră chipul domnului Niculae, care anul acesta va rotunji în inelul vârstei optzeci de ani, împlețiți cu o biografie mănoasă. De pe acum îi dorim ani luminoși, bogați și sprinteni!

Născut la 3 noiembrie 1939, între bucuriile familiei, când a sosit pregătirea școlară din sat l-a înregistrat în rândul frunțașilor, loc păstrat neatins și în portativul tuturor anilor de studiu. Gândindu-se la profesia pe care ar fi dorit să o îmbrățișeze, s-a oprit la cea de actor. Dar n-a fost așa. Ceva pași, ceva cotituri i-au tăiat cărarea. Dar n-a pierdut perioada examenelor de admitere, și intră la Școala Tehnică de Geologie (post-liceală), pe care o va absolvi în 1958. Ocolind cu o motivație sigură stagiul militar, îl va satisface cu termen redus (TR), după terminarea Facultății de Geologie a Universității din București (1959-1964).

Ca tehnician hidrogeolog a activat după cursurile medii, la „PROSPECȚIUNI ȘI LABORATOARE” București, efectuând campanii de teren în Delta Dunării și în Bazinul Motru, iar după absolvirea facultății își continuă activitatea pe șantierele ISEM București, din Munții Călimani, fiind numit, la puțină vreme, geolog șef la Șantierele din Gurghiu, Harghita, Ditrău și Sântimbru, având ca obiective de cercetare minereurile auro-argentifere, pământurile rare, molibdenul, mercurul și rocile utile din zonă. Devenind un specialist recunoscut, domnul Niculae Vrăsmaș este numit, în 1970, în conducerea IPEG-Harghita cu sediul în Miercurea Ciuc, unde activează până în 1975. În urma unui accident la piciorul drept, revine în Capitală la Întreprinderea de „PROSPECȚUNI GEOLOGICE ȘI GEOFIZICE” București, depunând și aici o activitate asiduă, apreciată milimetric, până la pensionare.

Condeii alert i-a urmărit toți pașii în activitatea profesională pentru unele publicații din Tg. Mureș, Bistrița, Cluj, Timișoara (articole, studii, eseuri, portrete...). Despre activitatea sa profesională s-au făcut numeroase referiri în presă la Suceava, Miercurea Ciuc, la București..., în emisiuni radiofonice (Ion Vulcan) și în filme documentare (Horia Vasiloni la TVR).

În activitatea sa a colaborat cu o fostă colegă de echipă, bucureșteanca Sultana (Tany) Ștefănescu (+2016), care la 30 decembrie 1975 i-a devenit soție. Au avut o căsnicie cu toată grădina încinsă de lauri. Nu au avut copii.

Domnul Nicu Vrăsmaș este înzestrat și cu alese daruri literare, intuite de scriitorul Radu Petrescu din București, ajuns la Prundu Bârgăului, unde l-a avut profesor la limba română, în clasa VII – a, de care și-a legat inima pe viață, și pe profesorul de geografie, Ioan Dihor, pe care l-am cunoscut și noi, cel care l-a sfătuit să urmeze Școala de geologie din București.

Despre profesorul Radu Petrescu a și scris, foarte frumos, în „Jurnale paralele (Radu Petrescu văzut de un elev al său)”, Editura Eikon, Cluj-Napoca, 2008.

Până în prezent este colaborator cu numeroase articole, studii, eseuri, portrete, etnografie și folclor, memorialistică..., la publicații. precum: „Vatra” (Tg. Mureș), „Revista Ilustrată”, „Mișcarea literară”, „Mesagerul literar și artistic”, „Răsunetul”, „Gazeta de Bârgău” (toate din

Bistrița), „Eco Terra” (Cluj), „Arhiva Someșană” (Cluj), „Ferma” (Timișoara), „Dacia literară”, Iași. A scos și multe cărți, cele mai numeroase despre Valea Bârgăului, este membru fondator și redactor la „Gazeta de Bârgău”, supliment lunar al cotidianului „Răsunetul”, dar și fondator și editor al revistei culturale „Anuarul Bârgăuan”. Ba mai mult și mai frumos, sufletul poetului n-a suportat bariera tăcerii și a început să vibreze și el în ritm și-n rimă, în aceste chei sufletești care dezleagă sentimentul să respire; sensibilitatea sufletească are nevoie de aripi. Frumoasa carte, închinată soției sale, doamna Tany – Sultana, cu titlul „Puncte cardinale”, s-a bucurat în ceasul lansării de o aleasă primire, și îndată s-au împodobit mâinile și sufletul publicului de fumuseța ei. La prima lectură, am definit lucrarea o „carte strecurată poetic, șlefuită, ca o bijuterie, gata pentru cea mai pretențioasă vitrină”... .

Nu putem uita pe fratele mai mare al Domnului Nicu, pe Teo Vrăsmaș (+1998), profesor, animator cultural și poet, a cărui valoroasă operă poetică a rămas nepublicată. Dragostea frățască a adus-o, postum, la lumină.

Multe referințe critice apreciative au apărut la adresa Domnului Nicu Vrăsmaș, din care redăm câteva nume, precum: Gavril Moldovan, Mihai Dragolea, Ion Buzași, Virginia Bănescu, Jenița Naidin, Titus Wachsmann-Hogiu, Menuț Maximinian, Virgil Rațiu, Victor Știr, David Dorian, Al. C. Miloș, Ioan Lazăr, Constantina Raveca Buleu, Aurel Rău, Ștefan Borbeli și alții. Ca succesor la președenția Fundației Culturale „Valea Bârgăului” și a organizării Simpozionului Cultural al Văii Bârgăului s-a bucurat de înaltă prețuire din partea antecesorului său, care a fost Titus Wachsmann-Hogiu (+2016) și de toți colaboratorii, care i-au apreciat, cu aplauze, toate contribuțiile anterioare. La Simpozion activează cu înaltă compatibilitate, devenind cel mai însemnat cronicar contemporan al Bârgăului. De aceeași meritată solitudine se bucură și din partea distinșilor poeți bârgăuani Aurel Rău și Dinu Flămând.

Între alte premii și diplome de merit, pentru cărțile scrise și activitatea jurnalistică, nici bârgăuanii n-au uitat să-l proclame Cetățean de Onoare al comunei natale Prundui Bârgăului.

Câte nu se mai puteau spune aici, despre complexa personalitate a Domnului Niculae Vrăsmaș, despre acest Om al tactului și al clarității, riguros și metodic, orientat în toate după rigorile științei. Fizionomia sa netedă, blândă, fără ambiții de notorietate, te cucerește, te apropie, te leagă. După o întâlnire cu Domnia Sa te simți ca după o baie sufletească în Mozart sau în Bach.

Niculae Vrăsmaș, sărbătorit la 80 de ani, la cotidianul „Răsunetul”

Răsunetul, Luni, 11/04/2019

Apropiat al redacției noastre, fiind cel care de peste 20 de ani realizează suplimentul

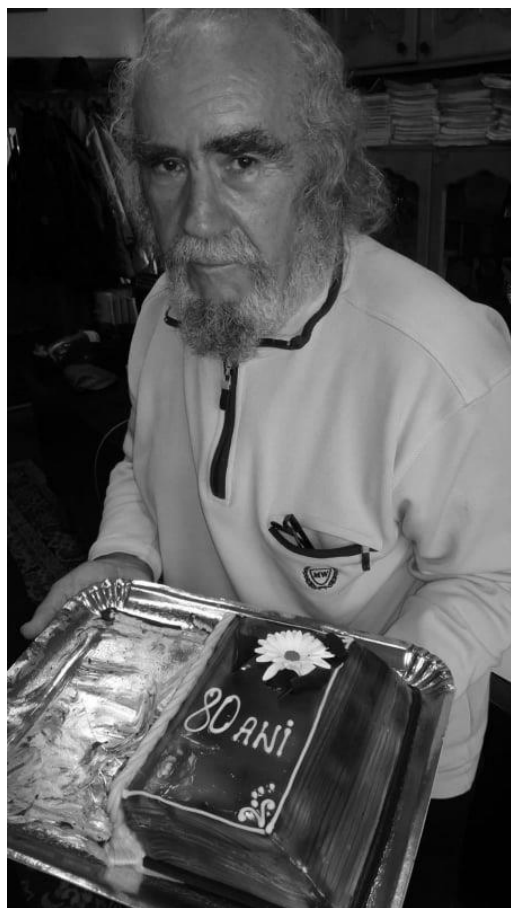
„Gazeta de Bârgău”, scriitorul Niculae Vrăsmaș a fost sărbătorit de către colegi într-un cadru festiv, la „Răsunetul”. Moderatorul evenimentului a fost Menuț Maximinian, care a sintetizat activitatea bogată ca geolog, jurnalist și scriitor a sărbătoritului.

„Niculae Vrăsmaș are apariții editoriale de referință pe plan local și atunci când vorbim

despre Valea Bârgăului trebuie să mergem la cărțile lui, foarte bine documentate. Să nu uităm de „Casa Vrăsmaș” pe care o va lăsa Văii Bârgăului și care, sunt convins, va avea o funcționalitate deosebită. Cartea „Jurnale paralele” este de referință pentru oricine va dori să-l cunoască pe scriitorul Radu Petrescu”, a declarat Ioan Pinte, managerul Bibliotecii Județene.

Au fost prezenți doctor în fizică Lidia Purghele, deținătoarea premiului Academiei Române, prof. univ. dr. Florian Purghele, scriitorii Olimpiu Nușfelean – directorul „Mișcării Literare”, Zorin Diaconescu – președintele Societății Scriitorilor Bistrițeni „Conexiuni”, Radu Barna – director Editura Solon, Marcel Seserman, Victor Știr, Marilena Toxin, Traian Parva Săsărman, Gheorghe Mizgan, Rodica Fercana.

Încă o dată îi urăm colegului nostru „La mulți ani cu sănătate!” și succes în toate proiectele editoriale pe care le are, pentru că nu sunt puține.

TINERE CONDEIERE DE PE VALEA BÂRGĂULUI

Zona scriitorilor Vasile Fabian Bob, Aurel Rău, Dinu Flămând se revigorează mereu prin urmași efervescenti, dinamici, creativi. Astfel că, în paginile ce urmează, vă propunem să le cunoașteți pe câteva vlăstare bârgăuane, care au avut semne frumoase la concursurile literare. Fiecare dintre protagoniste a convins în mai multe rânduri juriile de la Concursul Național de Creație literară Tinere Condeie, la faza județeană sau națională.

Elena Ciotmonda: Nu uita să expiri!

Elena Ciotmonda e născută în 15 aprilie 2004. A absolvit cu succes cursurile Școlii Gimnaziale Josenii-Bârgăului. Eli elaeată a fazei naționale a Concursului Tinere Condeie, 2018, locul I, câștigătoare a Trofeului Tudor Opreș și a altor concursuri de profil. De curând, a citit în Cenaclul George Coșbuc, Bistrița, beneficiind și de recenzie favorabilă a Poetului Ion Mureșan. Creativitatea și efervescența sa, dublate de o privire pătrunzătoare în lucruri, credem că va da o proză curajoasă și sigură a acestor ținuturi.

Războiul și nebunia sunt din aceeași mamă

Nu uita să expiri!

Monotonia picăturilor de ploaie mă înnebunea. Sunt sigur că și cerul era depășit de situație... Se vede în mânia vântului și-n ochii frunzelor. Se vede în disperarea picăturilor de a ajunge odată pe pământ. Dau întrecere una cu alta... Sau dau întrecere cu vântul? Dau negativ din cap. Picăturile... ele dau întrecere cu moartea... Vor să scape de ea. Ce prostie! Odată ce au ajuns jos, vor realiza că sufletul li se evaporă. Dar apoi vor deveni din nou picături și vor da din nou concurență cu moartea și, și concurență cu răbdarea mea care, apropo, e cam mică. Revenind. Picăturile de ploaie mă înnebuneau. Sau poate că eram nebun de dinainte? Sau poate că am înnebunit gândindu-mă că sunt nebun în timp ce nebunia picăturilor de ploaie mă înnebunea? Mi-am răs mie însumi. Ce gând nebun...

Înaintam spre drumul pavat cu nesiguranță și suferință ce mi se întindea înaintea ochilor și zâmbetul a început să mi se intensifice pe chip. Cu toate că zâmbeam doar cu jumătatea de gură. Vreți să știți de ce? Fiindcă azi avea să fie o zi bună. Dar cealaltă parte de gură îmi era lăsată în jos. Hai, văd că insistați, așa că am să vă zic. Știți vorba aia: *Un ochi râde, altul plânge*? Un ochi îmi râdea din cauza zilei de astăzi, iar altul îmi plângea fiindcă m-a cuprins o tristețe... Dar nu doar pe mine! Întrebați bradul uscat din spate sau drumul pe care calc acum! Vă zic, vor plânge ani buni. După cine? După proprietarul lor, după mine, fiindcă, vedeți voi, pe strada asta n-am să mai calc trei ani. Și-atunci, voi veni îmbrăcat la costum, fiindcă va avea loc o înmormântare.(...)

- Am făcut o greșală! mărturisesc, odată ce mă așez mai bine în scaunul prăfuit din dreapta ușii, simțindu-mi ochii umezi. Apropo, văd că ai rămas la fel de murdar ca înainte.

- Și tu la fel de posac.

Pufnesc, în timp ce persoana din fața mea mă privește ursuză pe sub ramele ruginii ale ochelarilor săi. Închide un ochi și apucă într-o mână creionul mecanic, prefăcându-se, bineînțeles, că scrie. Normal că se preface! Cutia cu creioane e neatinsă pe biroul din lemn putred care mai are puțin și se dărâmă, întredeschisă și cu o mină casantă deasupra ei. Nici nu s-a sinchisit să îi schimbe poziția. Nu e ca și cum nu îmi dădeam seama că ar fi schimbat-o intenționat. Mă enervează la culme, dar n-am să-i dau satisfacția de a mă vedea într-o postură inconfortabilă.

Tremurând, acesta își dă încet ochelarii jos de pe față, afundându-se mai bine în spătarul scaunului. Mă privește cu același gri muribund în ochi, așteptând să spun mai repede ce am de spus. Dregându-mi vocea, încep să-mi derulez filmul a tot ceea ce s-a întâmplat până acum, în minte. Nu e ca și cum n-aș mai fi făcut asta de exact patru ori până acum.

- Vrei s-o zic direct sau pe ocolite? De fapt nu, stai... nu-mi prea pasă ce spui... Ciudat însă că ție îți pasă de ceea ce spun.

- Să înțeleg că pe ocolite?

- Poți înțelege ce vrei.

- Înțeleg că te macină ceva.

- Mă macină, m-a măcinat și mă va macina.

Înghit în gol, amintirile năpustindu-se înăuntrul meu ca o avalanșă de lacrimi amare, ce mă trag la fundul unui ocean melancolic. Îi pot simți culoarea și îi aud mirosul. Toți mușchii din corpul meu strigă să nu fac următoarea acțiune, dar mereu mi-a plăcut puțină adrenalină în sânge. Păcat că adrenalina s-a scufundat odată cu ultima fărâmbă de speranță din corpul meu. Mare păcat.

- Poate că nu par, dar am prins vremea războiului în timpurile mele adolescente. Poate că nu par, dar eram o persoană foarte luptătoare și mereu mă pomeneam cu mici lovituri în fiecare noapte de antrenament. Un lucru însă m-a marcat - faptul că loviturile începeau să fie deja considerabil de mari. Dar niciodată nu m-am lăsat bătut, am continuat eu, prinzând viață în filmul monocrom din capul meu. Gustul metalic de pe limbă plănuia să-mi omoare, încet, toate simțurile. Dar asta nu se compara cu mirosul de fum care îmi invada nările cu o viteză enormă. N-ar fi trebuit să mă sperie mirosul, dar a făcut-o. Și mult... Mi-a făcut părul de pe corp să-mi stea în sus și ochii aproape mi-au ieșit din orbite. Sfere colorate, cu pupila dilatată, umede, din care țâșnea o cascadă ce-mi trăgea genele în jos. Ah, da! Genele mi se par din ce în ce mai grele...

Pleoapele învinețite sunt mai puternice decât voința mea de a rămâne lucid, așa că într-un final, mi le închid. Inspir ușurat că pot ațipi fie și pentru câteva minute, dar aceea a fost prima mare greșală.

Mirosul de fum mi-a invadat din nou plămânii, în timp ce lacrimile au început să curgă șiroaie, din nou. De ce eram atât de depresiv? Era simplu. Era fum. Dar nu era fum normal... Era fum amestecat cu sânge. Fum plumburiu. Fum amestecat cu esență mortală. Era și încă este

viu în memoria mea. În plămânii mei. Mă urăsc când îl simt scurgându-se prin toți porii ființei mele. Fiindcă doar gândul că eu eram cel care l-a provocat, la rândul lui, mă făcea să-mi doresc să nu fi inspirat atunci.

- Să-nțeleg că experiența războiului te-a traumatizat? întreabă bătrânul privindu-mă pe sub gene de 10 minute încoace, în timp ce eu îmi dau, instinctiv, ochii peste cap.

- Deci să-nțeleg că nu-nțelegeți...? răspund ridicând ușor din sprâncene, acest gest enervând și mai tare persoana din fața mea.

Îndreptându-și gulerul cămășii șifonate, bătrânul își trece o dată mâna tremurându-i prin păr, așezându-și cât de bine poate ochelarii înapoi pe nas:

- Presupun că atât este și pentru astăzi. Tușește fals, dând să se ridice de pe scaun.

- Sunteți din noi superficial, domnule?

Întrebarea a venit sub oarecare măsură calmă, dar înăuntrul meu era haos. Sudoarea mi s-a strâns pe frunte și piciorul nu și-a găsit locul pe podea așa că am început să îl mișc incontrolabil dintr-o parte în alta.

Privindu-mă cu coada ochiului, a oftat o dată cât pentru toată viața și și-a dat jos ochelarii, întinzându-și mâna spre o masă apropiată de el unde stătea un pahar de unică folosință. L-a luat dar, până să-i ajungă la buze, jumătate din acesta s-a vărsat pe jos. Înjurând în barbă, bătrânul a băut lichidul care mai era acolo, ațintindu-și privirea spre mine.

- Dă-i drumul, nu avem toată ziua la dispoziție!

La auzul cuvintelor lui, respirația pe care am ținut-o în tot acest timp, și-a găsit loc afară și inima a început din nou să-mi bată. *Ah, corect, inima...* murmur eu în timp ce mă adâncesc tot mai tare în poveste, devenind, din nou, una cu vechiul meu suflet:

- Atmosfera de pe câmpul de luptă nu se schimbase. Singura persoană care se schimbase am fost eu. M-am obișnuit să amețesc de fiecare dată când trăgeam aer pe nas. M-am obișnuit să mă simt mort într-un corp care se mișca singur. Acționez o dată la cinci minute. Ridicam pușca la oricine. Mereu eram cu garda sus, dar frica o depășea cu mult. Nici nu mai țineam minte cum se simt bătaile inimii în piept, ca la oricare om normal. Nu-mi mai auzeam gândurile de țiuitul puternic din jur. Eram într-un film de groază care se tot derula mereu la aceeași parte. Cea unde personajele mor.

După săptămâni de stat în tranșee și după săptămâni de înfruntat cele mai groaznice momente din viață, a apărut, sau mai bine zis, am descoperit, prima persoană care mă făcea să nu mă simt chiar atât de rău. Un bătrânel cu păr cărunt și ochii încețoșați mă aștepta mereu cu diferite sfaturi ori de câte ori mă întorceam de pe front. Cu toate că avea un comportament oarecum morocănos, de fiecare dată când îmi explica ceva, mereu am știut că acela este doar felul lui de a fi. Nu avea nimic cu lumea... Lumea avea ceva cu el! Of, câte lucruri utile am putut învăța de la el... Câte mișcări ingenioase de luptă, contraatac... Fusesse ca un al doilea tată pentru mine.

- Vorbești despre el ca și cum este o persoană importantă pentru tine.

- Dar așa și era! Până când... până când... Am început să mă bâlbâi pierzând firul cuvintelor. Nu mai puteam lega simple cuvinte între ele. Timpul a început să treacă încet și apoi mai încet și mai încet...

Tic-Tac! Drumurile au ochi....

Tic-Tac! Băiete, în stânga ta!

Tic-Tac! Îmi pare rău...

Odată cu ultima fărâmbă de amintire mi s-a scurs și sufletul, într-o sticlută plumburie fără capac. Odată la fiecare secundă, ticăitul ceasului îmi aducea tot mai mult aminte de sunetul puștilor. Fiecare minut era echivalent cu orele de tortură la care eram supus... Secunde s-au transformat în minute. Minutele în ore și orele în zile. Zilele în săptămâni și săptămânile în regrete. Absolut nimic nu s-a schimbat! îmi prind ușor fruntea cu palma aplecându-mi capul în jos. Absolut nimic! repet, indignat, simțind cum o parte din suflet mi se sfârâmbă printr-o galaxie

imensă de regrete. Stele îmi șoptesc cele mai mari frici, iar eu mă pierd printre ele, hoinărind, de ani buni.

- La ce te referi...? întreabă ușor confuz bătrânul, privind-mă cu atenție.

- Cum adică la ce mă refer?! Mă refer la faptul că, în timp ce singura persoană care credea în mine a murit, alții stăteau cu brațele încrucișate! La asta mă refer! ridic tonul considerabil, scoțând din buzunar o hârtie mototolită:

"Era seară. Credeam că va ploua, dar șansele erau nule. De câteva zile încoace numai caniculă era și, sincer, mi-am cam pierdut speranțele. Mergeam alături de bătrânul bolnav într-o patulă de noapte, dar un lucru ne-a distras atenția. O ceață deasă și groasă, de nu puteai vedea absolut nimic, s-a așternut înaintea ochilor noștri. Bătrânul a zis să rămânem pe loc, poate că ceața se va răsfira și ne vom putea deplasa din nou, însă eu tot nu mi-am putut opri inima din a bate considerabil de tare. El și-a dat seama de asta și a început să chicotească ușor, făcându-mă să mă sperii și mai tare. Sunt împreună cu un bătrân bolnav și singurul lucru care mă ține în brațe este ceața densă care parcă, s-a amplificat. Niciodată nu am înțeles cum de putea mereu să-mi citească gândurile pe față. Odată, l-am auzit bâjbâind ceva în legătură cu ochii, dar nu l-am luat în seamă. Acum, însă, la un an după întâmplare, regret. Regret atât de tare încât mi-am smuls părul din cap fir cu fir. Regret atât de tare încât mi-aș impune să sufăr încă patru săptămâni de tortură doar ca bătrânul să nu fi pățit ceea ce a pățit. Of, dar totul s-a întâmplat atât de repede!

Țin minte doar că am auzit niște bubuituri puternice. Bombe, grenade, Dumnezeu știe ce-o fi fost! Știu că ne-au înconjurat niște soldați. Am tras în vreo trei dintre ei dar, când mi-am deschis ochii, zăcând pe pământ era el, bătrânul, într-o baltă de sânge, gemând și strigând, aruncând priviri pline de tristețe asupra mea. Niciodată nu voi uita ce mi-a zis în ziua în care a murit... Cuvintele lui, le simt și acum ca un cuțit înfipt în inima mea, care se mărește cu trecere anilor.

Pe urmă, toată lumea mă ignora. Toată lumea șușotea lucruri despre mine până când, cu o săptămână înainte să fiu dat afară din armată, am explodat. Am început să strig cât mă țineau plămânii că nu avem simț de fraternitate în noi, că din cauza LOR a murit bătrânul. Strigam zile întregi și înjuram comandanții pentru interesul lor slab în legătură cu moartea unui tovarăș. Simțeam că nu mai aveam nimic de spus până ce lumea a început să spună că e vina mea. Că eu sunt de vină că a murit. Ha! Baliverne! Minciuni! Eram nervos peste măsură. M-am luat la bătaie cu toți camarazii de luptă, pe trei i-am băgat în spital, pe cinci - în comă. Am ajuns să fiu dat afară din armată. Am primit odată chiar și o sentință la moarte. Fugeam cu zilele, dormeam de trei ori pe săptămână. A fost haos și încă mai este. Pun pariu, oricum, pe un lucru: haos va fi în continuare atâta timp cât nu se va face justiție. Cine se naște din haos, în haos se întoarce..."

Terminând de citit pagina ruptă de jurnal, mi-am lăsat lacrimi să cadă pe podea, în timp ce bătrânul din fața mea mă privea în continuare:

- Vii de două ori pe săptămână aici, iar asta e a treia săptămână deja, dar niciodată nu mi-ai spus atâtea câte mi-ai spus acum. Poate cer prea mult de la tine, dar aș vrea să-mi spui cuvintele bătrânului. Dacă le mai știi.

Mi-am ridicat brusc capul, studiindu-l de pe aproape pe omul din fața mea. Lacrimile voiau să dea năvală din nou, dar le-am ținut în frâu. Am plâns destul pe ziua de astăzi!

- Nu mai țin minte nimic, mărturisesc înghițind în gol. Dar aș putea depune un oarecare efort, spun arătând un zâmbet mic în colțul gurii, sprijinindu-mi fruntea în palme. Pentru a înțelege de fapt mai bine ce mi-a zis bătrânul pe atunci, trebuie să-mi aduc întâi aminte cum l-am întâlnit. Era o după-amiază destul de însorită. Aveam o lună de când am intrat în armată. Ce făceam pe atunci? Ce făceam, ce făceam...? Ah! Corect! Eram cu un grup de tineri într-un spital. Da! Așa! Eram în spital, condus de niște soldați mai mari pentru a învăța niște tehnici de prim-ajutor. Bătrânul era pe un pat din subsol, într-o haină alb-gălbuie și cu niște fișe lângă

pat. Fișe, fișe, fișe... ce fel de fișe? Testele de analiză! Corect! Era pentru a vedea cu ce boală a fost diagnosticat! exclam fericit mândru de mine că am putut să-mi aduc aminte atât de multe.

- Ce boală era? întreabă omul cu o timidă curiozitate în voce.

- Boală... boală? Avea oare o boală? Nu, nu cred că avea. Chiar nu cred că avea nicio boală. Testele cred că erau normale. Grupa AB3, sănătos tun! Sau așa să fi fost? Vai, acum sunt sigur că era vorba de o boală! Ori de câte ori am nedumeriri, trebuie să fi greșit undeva. Sigur avea o boală... dar ce fel de boală? Îmi las capul în jos oftând. Nu cred că îmi pot aduce de aminte... Îmi pare rău.

Dând din cap, omul din fața mea se ridică cu chiu cu vai în picioare, și se îndreptă spre cutia cu creioane nefolosite. Apucă o mină și o îndesă în creionul mecanic, scriind ceva pe foaia din mâna lui. Ha! *Ziua asta chiar devine din ce în ce mai interesantă. Omul acesta știe până la urmă să scrie.*

După ce termină, așeză creionul, alături de carnețel, pe masa alăturată și își drege glasul.

- Parkinson. Suferea de Parkinson.

- P...poftim...? mă uit cu gura ușor între-deschisă la omul din fața mea, și înghit zgomotos. De unde doamne...

Dând încă o dată din cap, își apucă ochelarii cu o mână tremurândă și îi aruncă spre mine.

- Băiete, în stânga ta... murmură aproape imperceptibil. Însă eu tot i-am prins cuvintele din aer.

Pe urmă, totul a făcut un clic în mintea mea. Lacrimile acum au început să îmi curgă șuroaie în timp ce mă uitam la bătrânul din fața mea, dând frâu liber emoțiilor:

- În seara în care patrulam cu bătrânul bolnav era ceață mare, spun amintindu-mi fiecare moment și re trăindu-l. Patrulam alături de el, dar am început să auzim niște zgomote... M-am pus spate în spate cu el. Eram înconjurați de trei persoane înarmate din cap până în picioare. Mi-a șoptit că nu trebuia să venim aici. Că drumurile au ochi... Pe unul l-am doborât. De al doilea – m-a avertizat el "Băiete, în stânga ta!". Am tras și în al doilea. Dar, când m-am întors spre al treilea și am tras, bătrânul era căzut pe jos, la pământ. M-am dus la el, speriat, plângând, spunându-i să se ridice. Îl imploram! Dar, dar tot ce a făcut el a fost să mă tragă mai aproape de el și mi-a șoptit la ureche că îi pare rău...

Continuam să povestesc, dar lacrimile mă împiedicau să formulez corect o propoziție. Inima mi s-a părut de trei ori mai grea și respirație începea să-mi fie din ce în ce mai slabă:

- Zicea că îi pare rău că a avut încredere în mine. Am zis că e nebun și că eu am încercat tot posibilul pentru a-l apăra, dar răspunsul lui, și ultimul pe care l-am auzit să mi-l spună, a fost următorul: *Despre ce vorbești, băiete? Am fost doi contra doi. Glonțul tău a intrat în mine. Am murit de mâna ta!*

Îmi ridic ușor privirea și mă uit spre locul unde stătea acum câteva minute bătrânul. Îmi râd în sinea mea și realizez că am stat închis în camera asta timp de trei ani. Sunt într-o sală de la un azil de nebuni. Îmi trag ușor picioarele până în cealaltă parte a camerei unde se afla carnețelul și creionul, oftând zgomotos.

Scrisă neglijent, era fraza pe care nu am uitat-o nici după ce am ieșit din locul care m-a făcut să îmi pierd mințile de tot: *Cât de nebun să fii să nu-ți dai seama? (...)*

Așezând ușor un buchet de spini pe mormântul abia vizibil din iarbă, m-am aplecat deasupra pietrei funerare: *Foarte nebun, zic zâmbind cu jumătate de gură.*

De ce râdeam cu jumătate de gură? Ei bine, știți vorba aia: *Un ochi râde, altul plânge?* Nu o știți? Mare păcat...

Roxana Resvanță: Scrisoare de pe front

Roxana Resvanță a văzut lumina zilei la 10 noiembrie 2003, fiind fiica Mariei și a lui Tiberiu Resvanță, originari din comuna Tiha Bârgăului (Mureșeni și Tureac). E elevă în clasa a IX-a la Liceul Teoretic Sanitar, frecventând cu succes cursurile Cercului de creație literară de la Palatul Copiilor Bistrița. A citit în Cenaclul Coșbuc, fiind primită cu interes și încredere. Este câștigătoarea a mai multor concursuri regionale și naționale de profil. De curând, a obținut locul al II-lea pentru Poezie la Faza Județeană a Concursului Tinere Condeie, mai 2019. Profundă și dramatică, își asumă condiția existențială, exploatând emoția liric.

Scrisoare de pe front

Acum, dragii mei demoni,
Vă las cu o scrisoare de pace,
Făcută prin lupte, când mureau oameni
Răniți de gloanțe opace.

Scriu pentru că am semi-pareză la limbă
De când eram în război,
De când pierdeam timpul în inconștiență
Și-mi citeau măicuțele din biblie în fiecare
joi.

Suveniruri de prin Franța am multe,
Un semn de carte și alte cicatrici.
Eram sortit unei dureri acute
Și-am fost pentru moarte ca zahărul pentru
furnici.

Tăcerea-mi era soră
Căci nu puteam vorbi.
De atunci scriu în fiecare seară,
Cu dorul de a iubi.

Și vă jur, dragi cititori,
Că sufletul nu mi-a supraviețuit
Într-un război dureros de priviri
Cu demonul căruia i-am zâmbit.

Ți-aș mai spune doar să nu uiți
Că băutura nu ajută un veteran să treacă
Peste ce-a văzut în munți:
Un masacru într-o țară sacră.

Despre război și supraviețuire

Au fost impresii împărțite,
Criterii rupte din case vecine.
Inculpata a fost devastată legal,
A fost războiul ce a riscat totul, iar, în final,
Au câștigat nu cei ce au luptat, nu cei ce au
murit în stradă,
Ci, mai ales, cei ce n-au făcut nimic.

Pe singurul pervaz rămas,
Învăluită într-o substanță intimă,
O bufniță plușată stă dreaptă.
Ea, e singura supraviețuitoare.

Cine am fost?

Suntem lavă
Și, la contact cu apa, împietrim,
De parcă am fi
Niște jucării din plastic topit.

Suntem moi.
Ca un fel de lut amestecat cu apă minerală
Și ne lăsăm ondulați
De mâini pline cu sânge închegat.

Suntem păpuși
Care-și iau lumea în cap
Și care fug de păpușari,
Într-un joc de-a v-ați-ascunselea.

Suntem iepurași,
Scăpați prea des pe jos.

Nu mai știm exact cine am fost,
Căci, ne-am pierdut.
Ea moare

Curăț surplusul de sânge de pe inima mea
Lăsând-o cu un număr egal
De celule albe și roșii.
Eu, sunt harpa iar venele coardele.

Îmi cântă la pian singurătatea
Deghizată în frumos.
Ura apasă clapele într-o simfonie morbidă;
Harpa începe să cânte.

Focul pulsează și el mocnind
Și zgomotul de ecou se adâncește
În mintea mea, acum goală.
Număr până la zece.

Un țipăt, venind din fântână,
Mă întrerupe la nouă
Și atacul de panică mă cuprinde.
Agitația se lasă în căsuța din pădure.

Dinți ciocnindu-se unii de alții,
Unghii râcâind pe piatră
Și apa clipocind
În valuri de culoare ștearsă.

Îmi reiau numărătoarea de la unu.
Ajung la zece... Ea moare.
Brusc, sunetele au revenit
Iar eu curăț surplusul de sânge în
continuare.

Diana Ciotmonda: Un teatru abandonat

Un teatru abandonat

Diana Ciotmonda, sora mai mare a Elenei Ciotmonda, e născută în 6 august 2000, de Schimbarea la Față. A absolvit Școala Gimnazială Josenii-Bârgăului și Colegiul Național „Andrei Mureșanu”, Bistrița, promoția 2019. A obținut locuri fruntașe la olimpiade umaniste și concursuri literare. Și ea, încă din clasa a VII-a, s-a numărat printre câștigătorii Concursului Tinere condeie. De curând, e laureata Concursului de literatură pentru liceeni DoruPruteanu, primăvară, 2019, de la Sângeorz Băi, secțiunea proză. Textul laureat devoalează sensibilitatea autoarei și căutarea febrilă a sinelui, într-o lume în declin.

În prima jumătate a secolului douăzeci și unu, o mare parte a umanității era situată pe marginea unei imense prăpastii și se îndrepta spre un eșec lamentabil. Erau cu toții atât de preocupați de punerea în scena a unei piese de teatru cu adevărat impresionantă, încât nu mai vedeau cu ce dezastru fatal se confruntau în realitate. Sau, cel puțin, așa părea. E prima jumătate a secolului douăzeci și unu și întreaga omenire așteaptă să se întâmple ceva mareț și decisiv. Aproape toți sunt nerăbdători și așteaptă acel moment astral care le va schimba viața definitiv. Puțini sunt cei care dau semne de plictiseală.

Dragă C.,

Ce zi ciudată e azi! Nu ți-am mai scris de ceva vreme, scuză-mă, dar am uitat complet. Știu că ți-am promis, dar, crede-mă, am și încercat, dar am și uitat. Mă uit chiar acum la teancul de încercări eșuate, împrăstiate pe birou și încă mă întreb de ce nu le-am aruncat. Stau acolo de vreo două luni, acolo unde probabil va ajunge și aceasta. Totuși, vreau să știi că lucrurile nu stau chiar așa cum crezi tu. Totul e puțin mai...complicat decât pare. Dar, destul despre mine...

Renunț. Privesc dezgustată foaia din fața mea, tai peste tot ce am scris cu mai multe linii și o arunc lângă celelalte. Pur și simplu nu mai merge așa. Le-am spus deja tuturor despre C., cât de minunat și drăgăstos și romantic și atent e. Dragul meu C., pasionat de poezie, filosofie și astronomie, dependent de cafea. Trebuia să-i scriu în urmă cu două luni, pentru că așa funcționează toată treaba: doar scrisori. Dar e pur și simplu imposibil. I-am promis și nu sunt în stare să-mi respect nici măcar o amărâtă de promisiune. Da, da, știu. Trebuie să scriu ceva până la urmă, știu! Nu pot fi chiar atât de incapabilă. Nu e posibil așa ceva. Mi-am aruncat impulsiv pixul jos. Pixul e de vină, pix bun de nimic. Am luat plină de speranță pixul de pe covor și l-am rupt. Nu știu de ce, dar îmi venea să râd. Ascultă aici, C., nu-mi pasă de scrisorile astea. Eu nu mai scriu nimic! Nu-mi mai pasă că îți găsești în fiecare dimineață cutia poștală goală. Chiar nu mă interesează. Asta nu mai e problema mea, să știi! Eu mă chinui aici, dar tu nu ai de unde să știi asta. Mă chinui teribil să scriu două cuvinte sau câte or fi și nu iese absolut nimic. Pur și simplu aud tot felul de sunete pe fundal când încep să scriu și nu mă mai pot concentra. De exemplu, mașina de spălat, pe care o aud de aici. Sau picăturile de ploaie care se lovesc de geam din când în când sau vântul care e pur și simplu enervant în unele nopți sau liniștea care în altele mă împietrește de-a dreptul sau, sau, sau... Uite, uite câte motive am să nu-ți mai scriu. Sau poate astea sunt doar scuze și eu chiar nu pot scrie. Unii oameni pot picta, cânta, vorbi. Alții nu. La fel și cu scrisul.

-Oh, haideee, mai spune-ne ceva despre el. Vocea Irinei era atât de ascuțită în momente de genul, încât mă durea capul.

-Mi se pare pur și simplu genial că vă scrieți scrisori și toate alea. Adică se mai scriu scrisori? Acum? Uau. Mi-aș dori să am și eu pe cineva care să-mi poată scrie scrisori. Cât de romantic ar fi! Alina era mai visătoare de felul ei, prea visătoare, ce-i drept.

-Da, să știți că și eu sunt uimită. E ca un fel de basm sau oricum, o poveste veche. Parcă prin scrisori și lucruri vechi, în general, se creează un fel de conexiune cu trecutul și cu oamenii trecuți. Era adevărat ce ziceam chiar dacă încercam doar să schimb puțin subiectul.

-Ce poetic! Ochii Alinei străluciră pentru o secundă.

-Da, spiritual chiar, mai ales că eu nu sunt spirituală de fel. Simțeam că vreau să plec acasă.

-Bine, bine, lăsați poeziile. Spune-ne mai multe despre el! Cum arată?

-DAA! Arată-ni-l! Cum e pe Facebook? Entuziasmul Alinei era la limita dintre suportabil și enervant.

-Îmi pare rău să vă dezamăgesc, dar nu are nicio rețea de socializare. Le detestă. Crede că denaturalizează relațiile dintre oameni.

-Doamne! Nu cred. Ok, mai există oameni de genul? Ireal!

-Totuși, nu ai nicio poză cu el sau ceva? Alina mă privea cu subînțeles. Mă cunoștea destul de bine, având în vedere că ne știm de la grădiniță. Tocmai de aceea ar trebui să știe când prea mult e prea mult, pentru că acum îmi cerea prea mult. Nu aveam nicio poză.

-Nu am.

-Bine, adică tu ne povestești despre iubitul tău ideal pe care l-ai cunoscut la un concert. Nu are Facebook, nu are nimic, dar vă scrieți scrisori unul altuia de ceva timp. Până aici, totul bine, dar, serios...nici măcar o poză nu ai să ne arăți? Irina părea complet dezamăgită. Îmi pare rău, Irina.

-Oare omul ăla există totuși? Întrebarea Alinei am simțit-o în piept. Ceva în tonul ei mi-a provocat un scurt fior.

-Bineînțeles că există! Și îi place cafeaua. Am simțit un gol în stomac imediat ce am terminat de vorbit. Am avut brusc impresia că undeva, în Univers, ceva s-a frânt.

Au trecut două săptămâni de la conversația mea cu ele și deja simt că nu prea mai înțeleg ce se întâmplă. Mama nici nu mai poate auzi de C., ultima dată când am încercat să-i spun a zis că va face programare la psihiatru. Ideea e că el există. Mereu îi spuneam că, evident și fără discuții, ceaiul negru e mult mai bun decât cafeaua și ne certam mereu pe tema asta. Una e că nu pot eu să-i scriu și alta ar fi să nu existe de fapt. Nu se poate așa ceva. Trebuie să mă conving mai întâi pe mine că e real. O să storc tot ce mai am în mine și chiar dacă știu că o să paraliziez după, tot o să-i scriu ceva. O să scriu nenorocita aceea de scrisoare. Totuși, dacă sunt așa de sigură că e real, ce e cu urma aceasta de nesiguranță? De unde a apărut și cum o pot trimite în altă galaxie ca să nu mă mai deranjeze pe mine aici?

-Nu pot să îl chem aici, înțelege. S-ar simți îngrozitor de prost, pentru că o duce mai rău cu banii. Nu are bani și nici timp. Și chiar dacă ar veni, să zicem, și ar vedea că eu am totul pe tavă...s-ar simți prost, înțelege. Și era adevărat, parțial. Doar că eu m-aș simți prost, pentru că poate ar crede că îl compătimesc. Probabil și-ar dori și el să-mi poată oferi ceva, iar faptul că i-aș oferi eu i-ar răni puțin orgoliul. Nu prea vreau să rănesc pe nimeni. Oh, dar cât de fragil e omul modern!

-Gata! Să nu te mai aud că aduci vorba de așa ceva în casa asta atunci! C. în sus, C. în jos, dar nu ne dai nicio dovadă că nu e doar o invenție de-a ta! Nu vreau să te trimit la doctor. Te rog să îți revii. Mama e genul de femeie care nu și-ar arăta niciodată slăbiciunile în fața oricărei alte creaturi de pe planetă. Pare atât de puternică, încât uneori am impresia că nici măcar nu are slăbiciuni. De când mă știu, cuvintele ei au fost mereu ferme, mereu pline de siguranță. De data aceasta, însă, am văzut o lucire dureroasă în ochii ei. Să fie oare lacrimi? Imposibil.

După aceea mi-am auzit părinții certându-se. Tata e convins că am nevoie de o consultație. Spune că orice adolescent mai întâmpină unele greutăți care îi afectează personalitatea. Îl aud de la mine din cameră strigând: „Cu sănătatea mentală nu e de glumit!”. Mama, pe de altă parte, nu vrea și nici nu poate concepe că fiica ei ar putea prezenta ceea ce mai târziu psihiatrul le-a numit vagi simptome de psihoză. Au trecut 3 luni de când am pus ultima dată mâna pe un pix cu intenția de a-i

scrie și toți cei din jurul meu se comportă insuportabil de atent cu mine. Irina a început să plângă ieri când am încercat să le povestesc despre discuțiile pe care le aveam cu C., în legătură cu faptul că există o conexiune peste tot în Univers. El zicea mereu că toate elementele sunt conectate între ele și de aceea facem atâtea asocieri între amintiri, mirosuri, oameni, culori. Creierul uman e impresionant, spunea C., dar când am încercat să le spun asta și fetelor, Alina mi-a pus mână la gură, vizibil nervoasă, iar Irina m-a implorat printre lacrimi să încetez. Pot să termin acum cu jocul, a zis ea. E destul, nu mai trebuie să mă prefac, nu le pot vorbi la infinit despre o persoană care nu există, nu atât de încrezătoare. Le-a spus mama că scrisorile mele nu au fost niciodată trimise, că nu am primit niciodată niciun răspuns și că starea mea e din ce în ce mai gravă. Nimeni nu mai ascultă ce zic. Adică, nu mă înțelegeți greșit, cu toții tac atunci când încep să vorbesc, toți mă lasă să vorbesc, toți sunt mult prea atașați de mine, dar niciunul nu mai ascultă ce spun. Toți sunt convinși că am înnebunit și le e frică. Le e frică de fiecare cuvânt pe care încerc să îl articulez, mă simt mută în fața lor și până și mie mi-e frică acum de tot ce gândesc sau am gândit vreodată. Nu mai pot avea încredere în niciun gând de al meu și mi se face rău de fiecare dată când îmi amintesc de toate scrisorile și cred că am început să tremur din nou. Știu că nu le mai pot vorbi despre C.. Cred că nu o să mai pot face asta niciodată, pentru că nimeni nu o să mă mai creadă. Există? Nu există? Încep să-mi pun la îndoială până și existența mea acum. Am impresia ca totul în jur s-a deformat, nu mai există contur, formă, nu mai există nimic. Nu mai sunt în stare să mă gândesc la ceva fără să încep să mă doară îngrozitor capul. Deja încep și eu să mă îndoiesc de realitatea în care aveam atât de multă încredere, dar jur că mie mirosul de cafea îmi aduce aminte de C., chiar dacă nu am suportat și nu o să suport în viața mea cafeaua.

*

Imaginează-ți o noapte de aprilie, probabil e ora două sau patru, deci e dimineată, dar oricum nu mai contează. Te trezești brusc transpirată, cu părul lipit de față. Pătura e aruncată pe jos și tu tremuri. Probabil ai avut un coșmar sau probabil ai febră sau probabil ambele. Îți vine să plângi, dar nici de asta nu ești în stare. Vântul ți se izbește de geam și undeva, auzi o pisică și încă una și încă una și, ah, altă pisică. Oare câte sunt în total? Încerci să le numeri, dar renunți. Fac mult zgomot, dar ai impresia că doar tu îl auzi. E prea cald, deși tremuri de frig, așa că te furișezi afară cu un pix și o foaie. Orașul zace. Te simți ca într-un cimitir. Stai lângă bloc descultă și aștepti. Aștepti să auzi că respiră cineva, ceva, aștepti să se miște ceva, dar nimic. Totul e împietrit, inclusiv tu. Și ai vrea să simți ceva, dar nici măcar frig nu-ți mai e. Probabil ai avut câteva lacrimi pe față care au înghețat din cauza vântului. De păr nici nu mai vorbim, nu te mai chinui să îl bagi în seamă. E de-a dreptul incredibil cum orașul acesta viu și colorat poate muri peste noapte. Poate oricum era mort, îți zici în gând. Poate că e doar o carcasă în care dorm alte carcase și carcapsele mai mici se trezesc în zori și se târăsc și încearcă să facă ceva, orice. Și noi ori dormim în carcasă, ori suntem carcasa mai mică, dar orașul ăsta, în momentul de față, tot mort rămâne în ochii tăi. Până la reînviere atunci. Așteptăm izbăvirea orașului și a carcaselor. Cu gândurile acestea, îți scoți pixul și începi, în sfârșit, să scrii.

Ceva.

C.,

Fii atent aici. Mă chinui de nici nu mai știu cât timp să-ți scriu. Treaba asta cu scrisorile e extrem de complicată și mă obosește cumplit. Acum, în momentul ăsta, când părul meu e în toate direcțiile, când fața mi-e înghețată și întreg corpul îmi tremură, acum am realizat de ce nu pot scrie. Nu am fost în stare să îți trimit nicio scrisoare, toată lumea mă crede nebună. Nici eu, sincer, nu mai știu ce să cred. Sunt sigură însă de câteva lucruri. Toate conexiunile de care îmi vorbeai: între mirosuri și oameni, și culori și amintiri, și sunete și oameni, și oameni și amintiri și sunete și gusturi și, în fine, toată treaba asta e pe bune. Nu mai pot bea ceai negru, pentru că îmi amintesc că ție nu-ți place și îmi vine să beau cafea din cauza mirosului, deși o detest, pentru că îmi amintește, în mod straniu, de muzica ta preferată. Cât de ciudat, nu? Eu nu am mai fost în stare să îți scriu, pentru că uite care e treaba: eu nu sunt scriitoare. Cred că scrisorile ar trebui scrise doar de cineva care, la viața lui, a mai scris și altceva. Eu nu pot funcționa așa. Serios dacă înțeleg cum puteau oamenii să facă așa ceva în trecut. Eu mă simt de parcă aș profana un monument sacru. Ei își scriau mereu. Zău că mai bine mă sunai. Dar

dacă vrei ceva diferit și special, mi-a venit o idee. Ascultă-mă cu atenție! O să înființez un cerc de artiști. În loc de „DeadPoets Society” eu o să înființez „Dead Artists Society” și o să-i primesc pe toți cei care își doresc să scrie, să cânte, să danseze, să picteze, dar nu pot, așa ca mine. Ești bine-venit și tu, bineînțeles. Tocmai de aceea îți scriu. Aceasta, așadar, nu e o scrisoare, dragul meu C., e o invitație. Vă invităm să vă alăturați clubului nostru. O să îi fac și pagină de Instagram și o să pun și afișe. Dacă doriți să aflați cum ne găsiți, recomandăm utilizarea rețelelor sociale.

Cu drag,

a ta iubită căreia nu i-ai mai scris de ceva timp.

E pur și simplu fascinant cum ne atașăm atât de mult de oamenii din jurul nostru și, după, cea mai mare frică a noastră e să nu-i pierdem. Poate nici de noi nu ne mai pasă atât de mult. Ne mai gândim uneori la moartea noastră cu un soi de fascinație, dar, moartea celorlalți, aceea cred că ne îngrozește.

Pui scrisoarea în cutia poștală și brusc ți se face dor de toți oamenii pe care i-ai cunoscut și pe care urmează să-i cunoști sau pe care nu-i vei cunoaște niciodată. Pui scrisoarea în cutia poștală și aștepti. Poate acum e momentul. Poate că acum se va întâmpla ceva decisiv. Ora astrală pentru tine e asta. Împietrești câteva secunde, timpul se descompune sub tălpile tale. E atât de liniște încât ai impresia că ai surzit. Încerci să scoți măcar un cuvânt, însă nu reușești nici măcar să îți deschizi gura. Buzele îți sunt uscate din cauza vântului și probabil au început să-ți sângereze, pentru că simți ceva fierbinte pe bărbie. Nimic nu se întâmplă. Tipic! Dar la ce te așteptai? Să explodeze blocul? Să ia foc magazinul din fața ta? Oh.

A doua zi, cutia poștală e, pentru prima dată, goală. Am stat o noapte întreagă să pregătesc afișele și acum e timpul să le lipesc peste tot. O să fie distractiv. „Alătură-te clubului nostru dacă vrei să contribui la crearea celei mai impresionante piese de teatru! Locație: teatrul abandonat al orașului, valabil doar pentru viitorii artiști(de orice fel)” E un afiș deloc pretențios, doar, poate titlul e prea lung. Hm...Nu prea mai contează, nu am timp să mai lucrez la el. Dacă mi-ar fi venit ideea asta mai repede, ar fi fost minunat. Acum aș fi avut și membri. În timp ce lipeam afișe și mă ocupam de promovarea noului meu club prin crearea unei pagini de Instagram am făcut contact, fără să vreau, cu atât de bine-cunoscuta realitate. „În dimineața aceasta cadavrul unei femei a fost găsit în niște tufișuri pe strada X. Cauza morții este necunoscută, dar autoritățile insinuează că ar fi vorba de o crimă.” „O tornadă face ravagii în State, 8 morți.” „Un nou atac terorist.”

Protest În Sudan. Protest în Marea Britanie. Erupție vulcanică – Mexic.

Celebra catedrală, în flăcări. *Today, gargoylesweepwithflames.*

Schimb canalele unul după altul. Suntem martorii tuturor dezastrelor. Suntem contemporani cu declinul umanității. Mă îndrept spre birou, iau toate scrisorile trimise și netrimise vreodată, le bag într-un ghiozdan și ies, pur și simplu, pe ușă fără să mai zic nimic. Dacă nu vrea nimeni să îți aducă scrisorile mele, atunci ți le aduc eu personal. Dacă vrei miracole trebuie să contribui și tu cu ceva. E inutil să stai și să aștepti, înțelegi? Toată lumea vrea ca altcineva să salveze omenirea. Nimeni nu a sunat la salvare pentru că toți s-au gândit că sigur a sunat celălalt și uite așa mai moare o specie. În drum spre C. Am dat însă de teatrul abandonat care va găzdui cel mai minunat club din galaxie. Ușile și podeaua scârțâiau. Totul era acoperit de praf. Era un teritoriu cucerit de păianjeni. Și de șoareci, cel mai probabil, având în vedere faptul că tapițeria scaunelor era distrusă. Gemurile imense erau, în mare parte, sparte, iar tavanul era plin de găuri. Scena uriașă era goală, dar perdelele erau încă acolo. Într-o stare deplorabilă, adevărat, dar erau acolo. Arăta ca un loc izolat, uitat complet de lume. Nu era doar un simplu teatru abandonat. Era locul perfect pentru refugiu, pentru izbândă. Unii aleg să se izoleze în temple sau munți pentru izbăvirea păcatelor, eu am ales acest teatru. Ar trebui ca întreaga omenire să se adune în clădiri abandonate și să le salveze. Și să se salveze. Pe lângă gropile de gunoi, ospiciile, spitalele și cimitirele pline ale lui Bukowski propun să se adauge și teatrele abandonate. Și, apoi, „nimic altceva/plin.”. Ce scenariu utopic. Ce viziune apocaliptică. O să adopt acest copil. Bun venit în „DeadArtists Society”!

În prima jumătate a secolului douăzeci și unu umanitatea se afla pe culmile disperării. Nimic nu-l mai impresiona pe omul acestui secol. Nimic nu-l mai putea ajuta sau salva de la o autodistrugere iminentă. Părea că singurului lui scop era să distrugă ce au creat alții și să salveze ce au distrus ceilalți. E prima jumătate a secolului douăzeci și unu și probabil omenirea va dispărea în curând mai teribil decât dinozaurii. Până atunci însă...

Ușa teatrului se deschide. În întreaga încăpere se aude o voce care părea că tremură, masculină, strigând:

-E cineva aici?

Ecolul întrebării se pierdu printre scaunele uzate ale încăperii. Am simțit un miros slab de cafea.

-Cum pot deveni și eu membru?

Alexandra Ionuța Andreuț: Spațiul se pune după virgulă

Alexandra Ionuța Andreuț, domiciliată în Josenii Bârgăului, este studentă în anul II, la Universitatea Babeș Bolyai, Cluj-Napoca, Facultatea de Litere, secția Limbi moderne aplicate. În decursul anilor de gimnaziu și liceu, a primit numeroase premii literare. Mai recent, a obținut Premiul al II-lea pentru Proză la Festivalul-Concurs Național Avangarda XXII, Bacău, septembrie 2018, Premiul al II-lea și Premiul Revistei *Nord literar* la Festivalul Național de Literatură Vasile Lucaciu, Cicârlău, decembrie 2018. A publicat povestiri, eseuri în câteva antologii creative, în suplimentul *Mesagerul literar și artistic* și în revistele *Mișcarea literară*, *Nord literar*, *Caiete Silvane*, *Izvoare filosofice* și *Pro Saeculum*. Exercițiul ei vorbește despre dârzenie și maturitate.

Spațiul se pune după virgulă

Dacă cineva ar vrea vreodată să controleze cu adevărat lumea, atunci ar trebui să afle ce gândesc oamenii când citesc de două ori aceeași frază fără să-i prindă sensul, când pun piesa pe repeat, dar tot nu reușesc să priceapă versurile, când privesc în gol, iar Pământul întreg nu devine decât un sunet de fundal prea slab pentru a fi luat cu adevărat în seamă, dar prea insistent pentru a fi întrutotul ignorat. Ce filosofii ascund? Cine le colindă prin minte? Ce aromă le gădilă gusturile atunci când simt că ar mânca ceva, dar nu au poftă de nimic? Însă, dacă cineva ar fi intrat acum în mintea bătrânului Marcu și ar fi reușit să înțeleagă ceva, nu ar fi aflat decât frustrare și o urmă de regret ascunsă sub preș. Lumina pătrundea prin fereastră molatic, precum o dără de caramel topit, fără consistență. Bătrânul Marcu stătea cufundat în fotoliul lui de la geam, cu părul abia grizonant și expresia neutră, așteptând parcă un răspuns la toate întrebările pe care nu îndrăznea să le pună. Umbra lui se întindea pe peretele din spate, turtită și străvezie ca umbra unui om sătul de viață. De fapt, bătrânul Marcu nu era atât de bătrân pe cât se simțea și pe cât dorea să pară, mândru de aerul de înțelepciune care venea, credea el, odată cu vârsta.

La 50 de ani, am trecut prin multe, spunea acesta, și am văzut cât n-a văzut, poate, unu' de optzeci.

Dar nici vârsta nu vine mereu cu înțelepciune și nici Marcu nu o dobândise, cu tot cu hopurile pe care se lăuda victorios că le înfruntase.

Mi-au murit părinții, spunea cu zel, bunicii nu mi i-am cunoscut deloc. Cu alte rude nu m-am prea avut bine și de, Marcule, înainte, singur-singurel. Și uite, uite... continua, arătând spre încăperea

fin mobilată, spre Bentley-ul Bentley de un roșu aprins sau chiar spre Gina, soția sa, care întorcea adesea capul rușinată, ca și cum lauda excesivă a soțului său îi amputa propria stimă de sine.

Soarele continua să coboare printre acoperișuri, luminând tot mai discret obiectele din încăperea cu ferestre mari, cu vedere spre grădina cu cedri. Undeva peste drum, rotweilerii vecinului Dan lătrau mai mult din zel după vreo pisică refugiată leneș în tufiș. Pe alee, o minge de fotbal se îndrepta periculos spre șosea, fugind de copilul cu genunchi juliți care se chinuia să o prindă. Mașinile claxonează, iar din întreaga stradă nu mai rămân decât umbre.

Marcu se surprinse iar gândindu-se la Elena. De când sora lui îi scrisese cu trei săptămâni în urmă și de când hotărî, în sfârșit, luna trecută, să îi citească, totuși, e-mailul, frazele ei fără sens continuau să îi tâșnească din străfundul minții, amețindu-l ușor, ca o băutură prea dulce din care tot bei și nu îți dai seama când te îmbată.

Ce faci? îl întrebă Gina, care se așezase pe furiș pe canapeaua de lângă.

Tăcu, dar trecuse deja prea mult pentru ca între ei să mai fie nevoie de cuvinte.

Auzi, dacă tot te macină atât, de ce nu îi scrii? continuă apropiindu-se de el și masându-i ușor umerii. Până la urmă, un mail nu te leagă nici de mâini, nici de picioare. Și nici nu cred că așteaptă ceva de la tine.

Marcu își dădu ochii peste cap și își întoarse privirea în cealaltă parte.

Bani, bani, bani așteptă! Bani de băutură, că altceva ce să știe o alcoolică nenorocită?! răcni gesticulând nervos.

Gina respiră adânc, amintindu-și de prima lui reacție.

Nici nu vreau să aud! spusese atunci. Pentru mine e mai moartă decât dacă îmi scria din cimitir.

Marcu...! Lasă-mă măcar să îl citesc eu.

Nu!

Afară nu mai rămăseseră decât contururi vagi și cântecul discret al greierilor, bruiat la răstimpuri de câte vreo mașină întoarsă acasă. Gina părăsi încăperea la fel de subtil pe cât intrase, încât, când reveni și așază laptopul pe măsuta din sticlă, Marcu avu senzația că plutește, mănătă de insistență și de încăpățănarea sa fără margini.

Ce faci? întrebă el.

Hai să-l mai citim o dată!

Gina se așază lângă măsută, cu picioarele sub ea și cu rochia dezvelindu-i ușor genunchii. Marcu nu înțelegea nici acum ce se întâmpla mai exact și ce pusese Dumnezeu sau diavolul în femeia aceasta de îl convinsese, de nenumărate ori, să îi permită atâtea.

Ești nebună! exclamă el.

Gina zâmbi trist și lăsă să îi scape un oftat.

Nu știu care e mai grav, șopti, apoi începu să citească.

Dragul meu frate ,

Îndrăznesc să-ți mai zic așa , deși știu că nu-ți place prea tare. Totuși , măcar așa să îți mai aduc și eu aminte ca nu-mi ești atât de străin pe cât vrei să pari? Mai știi cât te-am purtat în brațe?

Marcu rămase înțepenit în fotoliu, cu privirea pierdută în întunecimea de afară. Gina îl zări pe furiș, așa inert cum era, ca un pește mort pe uscat sau ca o noapte fără lună, și se întrebă ce fel de om era de fapt bărbatul de lângă ea. În mintea sa, literele se amestecau cu amintiri și amintirile ei aveau acum gust de dezamăgire:

Nici virgula nu știe să o pună și tu vrei să mai și iau în serios ce zice? Sigur era beată!

Ca și atunci, Gina privi la virgulele împrăstiate prin text, lipite de cuvinte, apoi izolate, ca niște stânci în mijlocul mării și aproape că putu să vadă, în spatele ecranului, sticlele goale de vin și chiar un pahar murdar, răsturnat pe masă.

Eu am ajuns în sfârșit acasă și o duc, poate, un pic mai bine decât la spital. Nu mai suportam tavanul ăla alb , de îți venea să o iei la goană pe el , cu tălpile pline de noroi și să îl calci, să îl calci până capătă un pic de culoare și își bagă și el mințile în cap, ba nu ,nu, ei să își bage mințile în cap și să le vopsească mai vii , să nu te deprimi mai tare decât când ai intrat.

Gata, Gina, gata! Ți-am zis că nu mai vreau să aud, protestă Marcu, dar ea îl ignoră și continuă să citească.

Dacă îți spun că mi-am pus un pahar de vin , o să mă cerți , o să mă cerți iar. Dar dacă ar fi să renunți la un singur lucru pentru toată viața, chiar dacă le-ai păstra pe toate celelalte ,la ce ai renunța? Odată ,de mult, i-am spus mamei că , dacă aș putea mânca orice fel de mâncare din lume la micul dejun , aș renunța de tot la cerealele mele cu lapte care,la vremea aceea ,o costau deja mult prea mult. Dar textura , sunetul biluțelor de cacao când se zdrobesc între dinți ,mirosul de lapte cu ciocolată... tot mi-ar fi lipsi la un moment dat. Pentru că,dacă vine vorba de lucruri definitive ,nu cred că există ceva la care să renunți fără să îi simți lipsa. Nimic din ce să nu vrei să te mai înfrunți măcar o dată.

Gina se opri pentru o clipă și își îndreptă spatele, privindu-și soțul pe furiș. Marcu își întoarse capul spre ecran, dar continua să privească în gol, ca un om care nu mai avea nimic de spus și era pe punctul de a-și da duhul.

Totuși,totuși , oamenii renunță. Nu la vicii ,nici la alcool ,nici la obiecte... nici măcar la cerealele de dimineață. Oamenii ca noi renunță la visuri , la fericire ,dar mai ales oamenii ca noi renunță la alți oameni. Dar asta tu o știi deja prea bine. Și am învățat-o și eu încă din prima duminică în care ai ratat programul de vizită și am aprofundat-o săptămâna următoare , când iar n-ai venit. Și îți mai spun că sprijinul familiei e esențial pentru reabilitare...

Ce își face omul cu mâna lui se numește lucru manual, murmură Marcu, scuturându-și capul în semn de dispreț.

Întinericul dansa acum în grădina cu cedri, iar Gina se regăsi brusc întrebându-se ce făcea Elena. De când se mutaseră în State, nu o mai văzuse deloc și oricum nu se vizitau prea des, nici măcar înainte de a o trimite la reabilitare. Privi ora în colțul din dreapta ecranului și încercă să deducă ce vreme era atunci pentru cumnata sa. Se trezise deja sau mai dormea încă?

Cantități cât mai mari. Roșu. Sau rosé. Dacă nu aveți roșu, puneți rosé.

Clienții magazinului se plimbă de pe un picior pe altul, grăbiți și vizibil iritați de pretențiile femeii, în spatele căreia s-a format o coadă de vreo cinci oameni și jumătate, cu tot cu un puști care abia a ieșit de la grădiniță. Cu toții o studiază atent. Șaizeci și ceva de ani, înaltă, păr grizonat, prins într-un coc lejer puțin deasupra cefei. Rochie albă de vară, ușor mai sus de genunchi, cu flori de un roșu pal și mâneci până deasupra coatelor.

Oțet roșu nu aveți?

Vânzătoarea o privește o clipă confuză și îi face semn din cap că nu are. Resemnată, femeia îi întinde o listă de cumpărături și îi cere să o mai verifice o dată.

Aicea, ultimul, nu înțeleg ce scrie, mărturisește vânzătoare, o tânără de aproape treizeci de ani, cu ochi albaștri și glasul vizibil tremurat.

Bere. Cantități cât mai mari, repetă femeia.

Tânăra iese din spatele teighelei și se îndreaptă spre frigider. E un magazin mic, de cartier, cu o curățenie ușor îndoielnică, dar în care te simți mereu bine-venit și de aceea revii mereu. Vânzătoarea se întoarce la casa de marcat cu două sticle de bere, de firme diferite, ultimele la 2,5 litri.

Atât, spune femeia, iar tânăra răsuflă ușurată. Cât vă datorez?

92, 30, rostește grăbită, imediat ce a făcut totalul.

Femeia scoate o hârtie de o sută de lei și i-o întinde tinerei.

Vă dau și 2 lei mărunți, să mai scap și eu de... verzișori, mai adaugă râzând și începe să așeze sticlele de Zarea, Ursus și Noroc în două plase de pânză, ferite de privirea trecătorilor. A, că mai am și asta, șoptește dând cu ochii de sticla de oțet uitată pe teighea. Asta o pun aici, că se poate vedea, declară aproape mândră, trântind nerăbdătoare sticla de oțet în singura plasă de plastic, printre fructe și legume strivite.

În spatele ei, ceilalți clienți îi așteaptă exasperați plecarea. Când se apleacă să ridice cele trei plase de pe podea, cusătura rochiei i se desface ușor la spate și se închide iar, odată ce femeia se îndreaptă gata

să părăsească magazinul, lăsând impresia unei totale nepăsări sau poate doar a lipsei de timp sau, cine știe, așa e stilul.

Mă duc să fac un pic de curat în casă că nu am făcut de mult, mărturisește. Cum am fost plecată, nu prea am avut timp, mai adaugă înainte de a părăsi magazinul spre ușurarea oamenilor care s-au săturat de stat la coadă și a vânzătoarei care se grăbește să se motiveze.

A trebuit s-o servesc. Are ceva probleme, săraca, că de aia o fost dusă. Odată o făcut o criză aici în magazin și nu am știut ce să fac cu ea. Da` dacă tot bea...

Gina se ridică de la măsuță și se așează iar pe brațul fotoliului sprijinindu-și capul de soțul său.

Și eu care visam să devin actriță ,să port în fiecare zi pantofi cu toc și să îmi cumpăr doar lucruri scumpe. Nici tu nu ai ajuns pilot , dar poate ție ți-i mai bine contabil. Ce-ți pasă? Acum îmi dau seama că și visurile sunt precum pantofii , dacă sunt prea mari,îți sar din picioare, iar dacă sunt prea mici , te strâng și le dai pomană ,pentru că nu ți-ai visat visul cu durere.

Ia să văd.

Marcu se ridică grăbit de pe fotoliu, lăsând-o pe Gina să se dezechilibreze o clipă, și se așează în locul ei la măsuță, cu fața aproape lipită de ecranul laptopului.

Ce faci? întrebă ea.

Ce mi-ai zis.

Gina rămase o clipă pe gânduri.

Îi răspunzi?

Marcu aprobă scurt din cap, mai tastă repede câteva fraze scurte, apoi luă laptopul și se așează de cealaltă parte a mesei. Când se apropie să citească, Gina nu apucă să vadă decât un post scriptum adăugat în grabă, înainte ca Marcu să îi închidă calculatorul în nas.

Spațiul se pune după virgulă.

După virgulă și atât.

Atât.

(prezentare Ionela-Silvia Nușfelean)

LITERATURA ÎN DIASPORA

Niculae VRĂSMAȘ, Lansarea unei cărți originale²³³

Mulți dintre românii plecați în exil s-au realizat în diverse domenii, dintre care unii și în literatură, de cele mai multe ori folosind evenimente, întâmplări și învățăminte acumulate în afara granițelor țării, sau transferându-și, uneori, elemente și gânduri din propria lor viață în cărți de o certă valoare. Printre aceștia se numără și conjudețeanul nostru Augustin Ostace, a cărui intensă preocupare s-a materializat, din nou, la Bistrița, unde a fost lansată o nouă carte, am putea spune „originală”, cu eroi fără nume propriu, dar care trăiesc și vorbesc despre burgul natal. Întitulată „BlissBurg – Cetatea Binecuvântată”, noua carte, semnată A.Vic.O.Stacy, având consultanți științifici pe cercetătorii Gabriela Rădulescu și Marin Popan, de la Complexul Muzeal Județean, cu o bogată și sintetică aranjare a

²³³ Răsunsetul, Vin, 26/08/2011

copertelor conținând fotografii realizate de Gigi Puica, lector de carte, moderator și prezentator al cărții, apărute la editura bistrițeană Charmides, fiind scriitorul Virgil Rațiu, a fost lansată, joi 25 august 2011 ora 19, în sala de festivități a Casei de Cultură a Sindicatelor, în cadrul Cenaclului „George Coșbuc.

Despre carte și autorul ei au vorbit Virgil Rațiu, Marin Popan, Alexandru Cățcăuan și însuși autorul, Augustin Ostace, care a prezentat și imagini Video BlissBurg, realizate de Michael TheLittle. La manifestare au participat numeroși scriitori și oameni de cultură.

Augustin Ostace: VIII.22. FIINȚA POIESIS

Motto

...Prin acest al treilea volum de versuri din seria Librăria Genetică, Zeu Sapientic și prezentul Ființa Poiesis, se încearcă o quantificare poetică între o posibilă proto-poezie și de ce nu, o post-poezie, care ar genera în luminile virtualităților digitale ale prezentității, un alt câmp de rezonanțe din clasicul poetism, născut cu aproximativ 5000 de ani în urmă din pana scribilor egipteni sau chinezi...

Această Ființă Poiesis se dorește redistribuită întru vectorul poetic din fiecare truditor și inspirator liric, care visând nemărginirile scânteierilor strofice, în multivalențele de rimă sau vers alb, încearcă o reorbitalizare a cosmopoeticii și astropoeticii, dintre planetar și solar, de restrăbateră a luminii prin însăși viteza ei de absolutitate într-un univers al relativității, toate reflectate și însumate prin însăși ființa subiectivității extreme care este poetul, inspirator, truditor și răzbătător...

Poetopoiesis

Prima ediție Versiunea scurtă (Fragment)

FIINȚA POIESIS

1.

Mătase din năfrămuri vor da simțiri nespuse
Din leagănul de Specie, țâșni-vor nesupuse,
Sălaș pe curcubeu, lament în rețâșnit
Să destrămam pe zeu, ce suflă-n asfințit...

2.

Omăt să dau în noapte, sălbaticilor cai
În coama lor brăzdată, s-ating părul bălai,
Prin coifuri străvezii, resimt un trâmbițat
În vatra de pe uliți, s-aud scâncet scăldat...

3.

Icoana tresărită, nețârmurită-n vremuri
Pierită revisare în flăcări și cutremuri,
Silit este regatul sub urlet de venetici
În stinse mănăstiri, noi resfințim eretici.

VIII.22.1.

POIESIS VERSUS POIESIS

1.

Ce tristețe!
Nu mai pot scrie cărți
Nici măcar cărțului,
ci doar Sisteme Filozofice!
Purtând amprenta înfricoșatelor info-stafii...

2.

Ce dramă!
Nici urmă de neliniște în mine!
Ci doar respirații de jungle și jivine
Resimt doar o zbatere fragmentată de concepte
În care fiecare poiesis poartă necunoscute
sceptre...

3.

Ce pierdere!
Nici poezie nu trăiesc
Ci doar un ciob de zeu ceresc
Nu am poteci de paradis
Semnat de biet tardiv proscris
Sunt doar un searbăd de Poesis
Înfruntare-n sine însuși prin Muza Mimesis...

VIII.22.2.

LITERA POIESIS

1.

De-aș fi o literă
Cea minimală dintru începuturi,
Aș vrea să-i dau luminii
Din Paradis
Din Absoluturi...

2.

De-aș fi un număr
Cel mai scurt,
cel mai retezat
Venit direct din al
Big Bang-ului popas...

3.

De-aș fi un Alfabet
Cu o singură literă,
mică și ea
Cu o solitudine arithmos
Aș imagina alte câmpuri poetice
De coșmaruri întoarse pe dos...

4.

Cu ele năvălește
Pătrunde-voi cosmogonii stelare
Pe mine însumi
Anemic într-un alai de penumbre planetare...

VIII.22.3.

SFÂNTUL ODOR

1.

Odor din Sapiens
Orfan antropologic
Necunoscuți părinți
Scăpat din galactici zimți.

2.

Micuț odor din Sapiens
Coborâtor de mii de generații
Dă-i Zeului primar
O binecuvântare.

3.

Odor,
tu copilaș din Sapiens
Din ceruri
din văzduhuri
Destin de biți nepăsător
Plângând clonat
Înlănțuit într-un bionic dor...

VIII.22.4.

SLAVA SLOVEI

1.

Cum s-adun din coruri de tăceri risipitele
slope

Și-n revărsări de aspre lave
Vrăji-voi împietriri de vise brave...

2.

Profetice osmoze
Venite de dincolo de ceruri
Împungând infernuri,

Apoi,

Infernuri străpungându-se pe ele
Pân' la străbaterea de sine în asprele afunduri
Însuflețiri în geologice mine...

3.

La ce clepsidră stinsă
Adunase-va jarul
În care roze sfinte
Găsi-va Trinitatea
În care Absolut
Sfârși-va eternitatea...

VIII.22.5.

APRINZĂTORUL ABSCONS

1.

Să fie un aprinzător de stele-n neascunsuri
Să fie-o candelă protonică-n vetre cerești
Străluminând în miliarde de ani
Ciudatul chip uman
În roua de lacrimi
La plânsele vești...

2.

Când oare cereștile făclii pieri-vor sub
amurguri
Arzând cataclismic constelații
Ca protonice ruguri...
Stinse-n sihăstrie...

3.

Ce Zeu Anonim
A dezlănțuit uragane cosmice
De gluoni,
de plasmă stelare
Răsfrânte-n într-un poet
Dogorit de raze selenare...

VIII.22.6.

SFÂRȘITUL DRUM

1.

Ajuns-am la sfârșitul drum al lumii
Un pic mai obosit
Un pic mai istovit
Rămas căutător de raze din Paradis urzit...

2.

Dar!
Dacă aș putea da un ocol
La un Sistem Solar
Cu gând la pas ușor...

3.

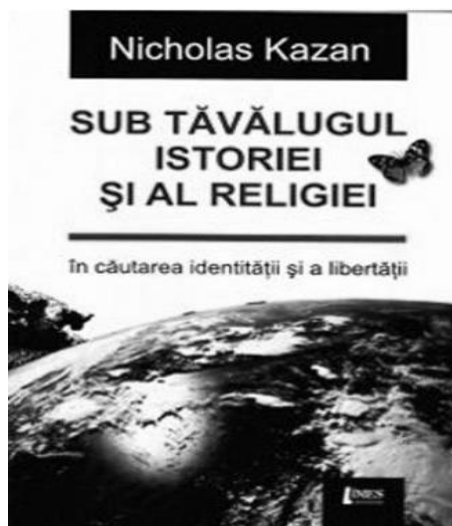
Dar dacă?
Aș putea atinge sfârșitul drum

al luminii solare
Cu viteza ei relativă
Visată de prealuminatul soare?
4.
Netemător de-al fotonului supra-ușor

Fără masă în pământescul dor
Multi-drumuri să adun sub un braț
Înfrișate coroane solare să plămădesc
deodat'
Ridicată metafizic și Einsteinian la pătrat...

Nicolae VRĂSMAȘ: Lansarea unei cărți „petardă”

Joia trecută, 10 august 2013, a avut loc, la Casa Cărții „Nicolae Steinhardt” din Bistrița, lansarea unei cărți deosebite, o carte “petardă”, semnată de Nicholas Kazan, obiectiv și critic evaluată de cei care au prezentat-o: scriitorii Virgil Rațiu, amfitrionul manifestării, Elena M. Cîmpan, Ovidiu Pecican, Ștefan Borbely și Mircea Petean, moderator, despre cartea sa vorbind, în final și autorul.

Cartea intitulată “Sub tăvălugul istoriei și al religiei – în căutarea identității și a libertății”, reprezintă debutul într-un volum de 411 pagini, proaspăt apărut în editura clujeană Limes, în care, Nicholas Kazan, un om internațional, am putea spune, născut la Bistrița, plecat în America, locuind în Alaska și călătorind prin toată lumea, în Orientul Mijlociu, Europa de Est, China, Statele Unite și din nou în România, ca aviator, om de afaceri, activist și neobosit călător și cercetător, toate acestea făcându-le cu scopul găsirii adevărului și a identității, a deschiderii către cunoaștere și a descrierii vieții sale de explorator, din experiența căreia redă în scris realitățile întâlnite, trăirile și ideile sale, desigur mult controversate, dar poate tocmai acest lucru este necesar pentru a putea înțelege evoluția lumii în timp și spațiu.

Despre cartea lansată s-au spus multe lucruri, fiind considerată de Elena M Cîmpan “un text fluviu”, scris și gândit “global” dar și “local”, în care Bistrița și oamenii ei reprezintă un punct nodal.

Ovidiu Pecican, care a scris și prefața cărții, o consideră “semnificativă pentru vârsta actuală a

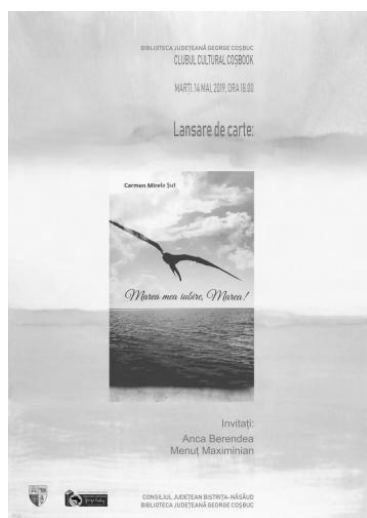
umanității”, definindu-l pe Nicholas Kazan “ca o intersecție între arhetipul odiseic și cel reprezentat de cavalerul himeric din La Mancha”.

La rândul său, Ștefan Borbely, a exprimat în mod critic părerile sale, nefiind de acord cu “reducționismul biologic, genetic al cărții – o teorie de secol XIX, deja perimată” și nici cu “anti - maghiarismul cărții care reprezintă o formă de retardare”, subliniind rolul său de “petardă”.

În încheierea manifestării, scriitorul Mircea Petean a făcut aprecieri privind demersurile lui Nicholas Kazan, iar în final a prezentat și o serie de noi apariții în editura sa, între care: “Civilizații de sticlă – utopie, distopie, urbanism”, de Ștefan Borbely, “Ecolog rătăcitor prin lume”, de Dragoș Neculce și propria sa antologie de autor, intitulată “Munți și zile”.

Niculae VRĂSMAȘ Răsunetul, Vin, 11/08/2013 - 13:31

Mirela Carmen Șut, bârgăuanka stabilită în Spania, a debutat furtunos pe piața de carte²³⁴

Biblioteca Județeană „George Coșbuc” a găzduit lansarea volumului „Marea mea iubire, Marea”, apărut la Editura Sfântul Ierarh Nicolae, sub semnătura bârgăuancei Carmen Mirela Șut. Stabilită în Spania, poeta a avut un debut „furtunos”, nu doar pentru că afară ploua cu găleata, ci și pentru faptul că sala „Gavril Scridon” de la Biblioteca Județeană „George Coșbuc” a fost arhiplină.

Amfitrionul evenimentului a fost managerul instituției gazdă, Ioan Pinte, care a vorbit despre importanța prezenței publicului cititor pentru un scriitor, despre traseul pe care îl are cartea până în momentul apariției pe piață.

Despre carte au opinat scriitorul Menuț Maximilian, Anca Berendea de la Consiliul Județean, părintele protopop Alexandru Vidican și părintele Paisie, de la Mănăstirea Strâmba.

Numindu-se „un om în rai”, poeta surprinde, prin tematica cărții, în care se va regăsi fiecare dintre noi, de la poezii de înstrăinare, de dor, până

la cele legate de experiențele trăite în țară și străinătate, nelipsind așezarea pe rime a plaiurilor minunate de pe Valea Bârgăului sau a frumuseții mării de pe țărm spaniol. Clasică în vers, poeziile având ritmicitate și muzicalitate, însă modern în gândire, Carmen Mirela Șut a avut un eveniment frumos, la care au fost prezenți atât prietenii apropiați, cât și oficialități.

Sesiunea de autografe, ce s-a întins pe o durată record de minute, a întregit atmosfera de sărbătoare.

²³⁴ Răsunetul, Vineri, 05/17/2019

Victor ȘTIR: Poetul Daniel Ioniță, președintele Academiei Australiano-Române, într-o conexiune magică la Bistrița

Societatea Scriitorilor Bistrițeni „Conexiuni” l-a avut invitat, luni, de la ora 17.00, pe poetul și traducătorul Daniel Ioniță, președintele Academiei Australiano-Române. Întâlnirea a fost deschisă de directorul Palatului Culturii, prof. dr. Dorel Cosma, care a rostit un cald cuvânt de bun venit, celui mai cunoscut și mai activ promotor al poeziei românești pe „continentul cangurilor”. Așa cum arăta directorul Cosma, întâlnirea lui Daniel Ioniță cu membrii „Conexiuni” a devenit posibilă prin mijlocirea scriitorului Puiu Răducanu de la Râmnicu-Vâlcea, prieten al bistrițenilor, participant la activitățile culturale organizate de Palatul Culturii și aflat în comunicare cu australianul născut la București la plecat la 20 de ani în străinătate cu părinții.

În continuare, scriitorul și traducătorul Zorin Diaconescu, președintele Societății „Conexiuni” a deschis agenda propriu-zisă a întâlnirii cu prezentarea volumului bilingv „ContraDiction / ContraDicție (român-englez), apărut în 2016 la Bibliotheca „Universalis Collection”. Cu anvergura-i cunoscută, Zorin Diaconescu a procedat la o densă radiografie critică a volumului și s-a concentrat asupra discutării unor variante ale versiunii englezești, opiniile de traducator fiind foarte apreciate de scriitorul Daniel Ioniță.

La rândul său, scriitoarea Elena M. Cîmpan a recenzat pentru cei prezenți volumul de debut al lui Daniel Ioniță, intitulat „Hanging between the stars / Agățat între stele” și apărut la Editura „Minerva”. Elena M. Cîmpan s-a stăruit asupra tematicii fiecăruia dintre cele trei cicluri ale volumului susținându-și opiniile cu versuri alese, citite.

Despre cea de a treia carte, „Testament”, a vorbit scriitorul și jurnalistul Menuț Maximinian (redactor șef al cotidianului „Răsunetul”) care cunoaște foarte bine cartea deoarece o recenzase pentru o revistă literară cu ceva vreme înainte. Menuț Maximinian a arătat că este vorba despre o antologie de poezie română modernă, apărută la Editura „Minerva” în două ediții, prima în 2012, și a doua, în 2015, îmbunătățită și cu un număr mai mare de scriitori prezentați, autorii antologați figurând cu câte un text. Volumul reprezintă prima carte de vizită a liricii românești în Australia, demersul poetului Ioniță fiind nu numai întemeietor, dar și foarte important pentru cunoașterea culturii române în țara de la antipodi.

În alocuțiunea rostită, Daniel Ioniță a prezentat un istoric al Australiei, ilustrat cu imagini, s-a oprit asupra câtorva caracteristici ale naturii, culturii și civilizației din țara de adopție unde este profesor universitar de psihologie. De asemenea, a prezentat, pe scurt, Academia Australiano-Română ca formă culturală de expresie a comunității românești și de promovare a culturii noastre naționale, a eforturilor pentru păstrarea tradițiilor românești. Cei prezenți au putut afla că Australia are o suprafață cam cât Europa și o populație de 25 de milioane de locuitori, după recensământul din 2017, iar comunitatea românească se ridică la 30.000 de membri. O țară cu resurse bogate și cu note specifice care o fac unică.

Poetul Daniel Ioniță a citit din versurile sale, a vorbit despre poezie ca un profesionist ce este și a lăsat o impresie foarte bună ca traducător, citind variantele englezești ale poeziilor „Glossa” de Mihai Eminescu, „Moartea căprioarei” de Nicolae Labiș, „Noi vrem pământ” de George Coșbuc și „Mistrețul cu colți de argint” de Ștefan Augustin Doinaș, în care respectă cu scrupulozitate ritmul, rima și măsura, păstrând muzicalitatea, farmecul versurilor originale. Variantele românești au fost citite de Zorin Diaconescu și Maria Ujică.

Să mai precizăm că Daniel Ioniță a fost însoțit de soția sa, doamna Luminița Ioniță, și de scriitorul Puiu Răducanu. Întâlnirea s-a încheiat cu ceea ce se numește sesiunea de autografe, acordate de autor, schimburi de cărți și discuții libere.